9 AOUA104B145

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల.

భాస్కరరామాయణము

తంజనగరము తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారిచేఁ

బరిశోధితము.

SRI VENKATESWAR
ARYAN BOOK DEPOT RECD)
House No. 5/356 Oil Street.
RAJAHMUNDRY. (ANDHRA)

వేమూరు వేంకటకృష్ణమసెట్టి అన్డ్ సన్సుచేఁ

బ్రకటితము.

MADRAS.

V. R. NARLA MEMORIAL LIBRARY
V.R NARLA
D.P.R.I.
Acc. No.
10283

1912.

WITH ILLUSTRATIONS. COPYRIGHT REGISTERED.

TITLE PAGE PRINTED AT THE ANANDA PRESS.

6

T
894.8271
TEV

293

శ్రీ ర స్తు.

భాస్కర రామాయణము.

సుందరకాండము.

శ్రీరమణీహృదయేశ్వర
కారుణ్యసుధాంబురాశి ✱ కల్లోలభవ
శ్రీరంజితవరవైభవ
సారయశశ్శ్రీవిహార ✱ సాహిణిమారా. 1

క. అంతం గపివీరులతోఁ, సంతస మందంగఁ జండ ✱ సమరజయశ్రీ
మంతుం డగుహనుమంతుం, డెంతయు బలగర్వ మెసఁగ ✱ ని ట్లని పలికెన్. 2

చ. ఉరవడి నుప్పరం బెగయ ✱ నూఁకుమదీయపదోగ్రఘట్టన
స్ఫురణము సైఁపలేక వడి ✱ భూమి దిగంబడుఁ గాన యిమ్మహీ
ధరదృఢభూరిశృంగములు ✱ దాఁపలుగా లఘులీల దాఁటి స
త్వరగతితోడ యోజనశ ✱ తంబునుగూడ నతిక్రమించెదన్. 3

హనుమదాదివానరులు మహేంద్రగిరిం జేరుట.

చ. అన విని సంతసంబున స ✱ మస్తకపీంద్రులుఁ జేరి యాసురేం
ద్రున కనురక్తి దేవతలు ✱ మ్రొక్కువిధంబున మ్రొక్కి వాయునం
దను నసపుష్పమాలిక ను ✱ దంచితకాంచనకుండలంబులం
గనకమయాంగదంబులఁ ద ✱ గంగ నలంకృతుఁ జేసి రత్తఱిన్. 4

చ. అనుపమవిక్రమక్రమస ✱ మగ్రభుజార్గళుఁ డైనవాయునం
దనుఁడు నిజాప్తవానరులుఁ ✱ దానును నెక్కె మరుత్సురాంగనా
జనకృతసంగశృంగచయ ✱ సంగతతారకసూర్యచంద్రముఁ
[1]ఘనవనమంద్రముఁ సుజన ✱ గమ్యనగేంద్రము నమ్మహేంద్రమున్.

వ. ఇవ్విధంబున నెక్కి బహుఫలకిసలయకుసుమవిలసితలతాతరువిసరభాసురంబును
ఘోరతరరవశరభసైరిభభైరవకంఠీరవ చండమదోద్దండవేదండపుండరీకభల్లూ
కవిపులవిషాభీలకాలవ్యాళకోలస్థూలగోలాంగూలప్రముఖప్రాణికులంబును గాక
ఘూకానేకపక్షికులవ్యాకులంబును నభ్రంకషోత్తుంగశృంగంబును సురాసురయ

1 ఘనవరరుంద్రముఁ.

షిగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరసేవితంబును గనత్కనకమణిసానుసంతానభాసమానంబును నానావర్ణద్యుతిరాజివిరాజితంబును నానాసత్త్వమందిరకందరంబును గామరూపాభిరామంబును మహౌషధీదీపప్రదీపితంబును నగు నన్నగోపరిభాగంబున. 6

మరకతనిర్మలజలభా,సురశాద్వలతలమునందుఁ - జూడఁగ నొప్పెం
దరుచరవీరుఁడు గమలా, కరమున విహరించుమత్త - కరిచందమునన్. 7

మృగపతిపగిదిఁ మృగముల, బెగడం దోలుచు మహీజ - బృందంబుల పై
ఖగముల నెగయం జోపుచు, నగచరవీరుండు ప్రియవి - హారము సల్పెన్. 8

మారుతసూనుం డక్కజ, మారెడుతేజంబుతోడ - నతిధీరుం డై
భూరితరశైలశృంగము, పై రెండవతరణికరణి - భాసురుఁ డయ్యెన్. 9

విక్రమవిభవము మెఱయఁ ద్రి,విక్రమములు విస్తరించి - వెలయంగఁ ద్రిలో
కక్రమణశాలి యైనత్రి,విక్రమదేవుగతిఁ బ్లవగ - వీరుం డొప్పెన్. 10

ఆసమయంబునం బావనిపాదఘాతంబులం గంఠీరవపాదఘాతంబుల నొఱలు మత్తద్విరదంబులకరణి నెఱలుచుం బవనతనయుపదతలహతి శిల లురుల శిఖరంబులు విఱిగి పడఁ గుప్పించుననిలసుతునిచరణప్రహరణంబుల శిలాంతరాశీవిషంబులు సధూమస్తోమజ్వాలాభీలజ్వలనంబుల నుమియుచు నర్ధవినిస్సృతంబులై నెగయించుఫణావళులచేత నుద్దీపితనూతనకేతనావృతుండునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు సమీరకుమారాక్రాంతసకలస్థలనిర్గళితపాండరజలధారలు ముక్తాహారంబులుంబోలె నలంకరింప నయ్యద్రి నెఱయ మెఱసె నంత ననతిదూరంబున. 11

భూరిధ్వానభయప్రకారము సదా - భూయిష్ఠగంభీరతా
కారం బుత్థితతుంగభంగచయ[1]రం - గత్సారడిండీరవి
స్తారం బవ్యయవారిపూర మురుమ - త్స్యక్రూరనక్రానిలా
హారగ్రాహవిహారఘోరతరపా - రావార మేపారుచున్. 12

తొడరి సురాసురుల్ గడఁక - తో మును ద్రచ్చి రగస్త్యుఁ డల్గినం
బుడిసిటిలోనఁ బెంపు చెడి - పోయితి వారిమహత్త్వ మారయం
గడు నది నాకు నీచదశ - గా దని యుండితిఁ గాక క్రోఁతి యే
పడి నను దాఁటు నన్నగతి - వారక నింగిచెలంగ మ్రోయుచున్. 13

పరిచితచక్రవాకకుచ - భారము నుత్పలదృష్టులుం దళ
త్సరసిరుహాస్యముం బులిన - చారునితంబముఁ జూచి వార్ధి ని
ర్జరనదిఁ గౌఁగిటం బొదువఁ - జాఁచినచేతు లనంగ నూర్ము లం
బరతల మప్పళింపఁ గని - పావని చిత్తములోన నిట్లనున్. 14

సాగరము పెంపు చూచిన, నేగతిఁ గడవంగఁబాఱ - నెవ్వఁడ నే ని

---

1 రంగద్వీచికా విస్ఫుర, త్స్ఫారం.

ట్లాగుణనిధికృప గగనా, భోగంబున నెగసి కడచి పోయెదఁ బ్రీతిన్. 15

ఉ. ఇంక విచారమేల జవ మింకక యీజలరాశి దాఁటెదన్
లంకకుఁ బోయెదం గడిమి లావులు సూపినరాక్షసావలిం
బొంక మడంచెదన్ జనకపుత్రి నిజస్థితిఁ జూచి వచ్చెదం
గింకరధర్మవృత్తి పరికింపఁగ వంచన కీర్తిహేతువే. 16

చ. పొరిఁబొరి లంకలో వెదకి భూసుతఁ గాంచెదఁ గాన కుండినం
గర మమరావతిన్ వెదకి కాంచెద నందును గానకున్న ని
ర్జరరిపుఁ బట్టి కట్టి పెలుచం గొనివచ్చెద నొండె వానితో
నురవడి లంక వే పెఱికి యుద్ధతిఁ దెచ్చెద రామునొద్దకున్. 17

క. జానకి వెదకెద నని యా, భూనాయకు నెదుర భానుపుత్రుం డలరన్
వానరవీరులు మెచ్చఁగఁ, బూనితి నే రిత్త మగిడి పోయిన నగరే. 18

వ. అనుచు మహోత్సాహంబున. 19

క. ఇనపవనశక్రచతురా, ననసాగరములకు వందనము చేసి మనం
బున రామలక్ష్మణులకున్, వినయంబున మ్రొక్కి బంధువితతిం బ్రీతిన్. 20

క. వలగొని యాలింగనముల, నలరించుచు వారిచేత నాశీర్వాదం
బులు గైకొనుచును జలనిధి, బలువిడి లంఘింపఁ బూని ప్రాఙ్ముఖుఁ డగుచున్.

మ. సరిపాదంబులు పొందుగా నిలిపి దోస్స్తంభంబు లంకించి ని
ర్భరదర్పంబునఁ బొంగి యున్నమితశుంభద్వాల మభ్రంకష
స్ఫురణోగ్రంబుగ లంకదిక్కు గనుఁగొంచుం గ్రోధరక్తాస్యుఁడై
గిరి గ్రుంగంబడఁ దాఁచి దాఁటెఁ జటులక్రీడాగతిన్ మింటికిన్. 22

క. అగచరుఁ డరిగెడుజవమున, గగనాపగ దాఁక నెగసి క్రిమ్మఱి వచ్చెన్
మొగిఁ దరులు గిరులు దూరా, ధ్వగుఁ డగు ప్రియు ననిచి మగిడి వచ్చినభంగిన్.

క. అలఁ గెలఁకుల లఘుతర, తూలికల తెఱంగు దోఁపఁ దోడన జలముల్
జ్వాలికలు దెరలి చన ను, త్తాలగతిన్ నింగిఁ బవనతనయుం డరుగన్. 24

సముద్రము దాఁటుహనుమంతునకు మైనాకం బెదు రగుట.

వ. జలనిధి తనచే రక్షితం బైనమైనాకంబుఁ గనుంగొని. 25

చ. అడవిఁ జరింప రాక్షసవధార్థము వచ్చినరాముపంపునం
గడఁగి మహీసుతన్ వెదకఁగా నిదె పావని పోవుచున్నవాఁ
డుడుగణవీథి లంకవల నొక్కఁడు నొక్కనిమేషమాత్రమం
బుడుగ హిరణ్యనాభ తగ నూఁకువ గమ్మని నెమ్మిఁ బల్కినన్. 26

క. పారావారముపంపున, మారుతి కొక్కింత దడవు మైనాకం బా
ధారం బగుతలఁపున జల, పూరము కడ లడర వెడలి పొడవుగ నెగయన్.

ఉ. వీఁ డొకరక్కసుం డెడరు వేచి వియత్తలవీథి నడ్డము

న్నాఁడు మదాతిరేకమున । నాకవరోధము సేయ వేఁడి య
వ్వాఁడిమి మొక్కవృత్తు నని । వక్షమునం బఱతెంచి తాఁకినన్
వేఁడిమి విస్ఫులింగములు । వెల్వడఁగా ధరణీధరేంద్రమున్. 28

క. కడిమిం దాఁకినయురవడిఁ, బడు గడిచినభంగి నైన । బిమ్మటితోడన్
సుడివడుచు నుండి కొండొక, దడవునకుం దెలిసి నిలిచి । తాలిమికలిమిన్.

శా. ఆకాశంబున నొక్కదివ్యపురుషుం । డైయాత్మశృంగస్థలిన్
వే కానంబడి పల్కెఁ బేరెలుఁగునన్ । వీరోత్తమా యేను మై
నాకంబం బ్రియబంధుకృత్యమునకు । న్వాగాశి పుత్తేరఁగా
నీ కడ్డంబిటు లైతిఁ గాక కలరే । నీ కడ్డ మెవ్వీరులున్. 30

క. సగరుఁ డినకులదీపకుఁ, డగు రాముని తాత యనఁగ । నవనిఁ బ్రసిద్ధుం
డు గుణాంబుధి యంబుధి యా, జగతీపతిపేరఁ గాదె । సాగర మయ్యెన్. 31

చ. అదియును గాక లోకహితుఁ । డై యుదయించిన రామచంద్రుపం
పిది శతయోజనం బుదధి । యిక్కడఁ గావున నీవు నాపయిం
బదయుగళంబు మోపి పరి । పక్వఫలాదులఁ దృప్తిఁ బొంది నె
మ్మదిఁ జను పూజనీయుఁడవు । మారుతనందన యెన్నిభంగులన్. 32

క. మఱియును నొక్కవిశేషం, బెఱిఁగించెదఁ గృతయుగాది । నెఱకలతోడం
బఱతెంచి జనపదంబులు, నఱుముగఁ బడుచుండు నెల్ల । నగములు ధరణిన్.

ఆ. అది యెఱింగి యింద్రుఁ । డలుకఁ గొండల ఱెక్క, లశనిధారఁ దునుమ । నప్పుడేను
భీతిఁ గలఁగి పాఱ । మాతండ్రి పవనుండు, జవముతోడ నన్ను । జలధిఁ జేర్చె.

క. జలధియు నోడకు మని నను, నెలమిం దనలోన దాఁచె । నే నది మొదలా
జలధికిఁ బ్రియమై యుండుదు, జలధి శరణ్యుండు వృక్ష । చరవర నాకున్. 35

చ. అనవుడు నంజనాతనయుఁ । డగ్గిరిపుంగవుఁ జూచి నాకుఁ బెం
పొనరఁగ నీ వొనర్చుసమ । యోచితకృత్యము వచ్చెఁ జూచితే
వనరుహబంధుమండలము । వాఁడిమి పొన్పడఁ జొచ్చెఁ బ్రొద్దు లే
దనిమిషవైరివీటికి ర । యంబున నేఁగుట కార్య మారయన్. 36

క. ఈమకరాలయ మిట నూ, ఱామడ కై దీని కేటి । కలయఁగ నద్రి
గ్రామణి యారాజన్యశి, ఖామణిపని కై చనంగఁ । గాంచితి ననుచున్. 37

క. వానరవీరుం డగ్గిరి, పై నటు నే లూఁది గగన । భాగంబునకున్
వే నెగసి చనియె నటఁ జనఁ, గా నిట కింద్రుండు వచ్చి । గారవ మారన్. 38

క. గిరివర రఘుపతిదూతకుఁ, బరమాప్తుఁడ వగుట నాకు । బంధుఁడ వింకన్
ధర కనురాగం బొసఁగుచు, నురుపక్షద్వయముతోడ । నుండుము నెమ్మిన్. 39

క. అని పల్కి పాకశాసనుఁ, డనిమిషనగరమున కరుగ । నమర ప్రభృతుల్
చని సురసాఖ్యం బన్నగ, జననిం గని యిట్లు లసిరి । సమ్మద మారన్. 40

మ. కడుఁ దెంపార సమీరసూనుఁడు మహోగ్రగ్రాహసంచారమై
నడుమన్ వారధి యుండఁగా నరుగు చున్నాఁ డభ్రమార్గంబునం
గడఁకన్ లంకకు జానకిన్ వెదక నింకం గార్యమె ట్లౌనొ యి
క్కడ నిర్వీరవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁడు పెక్కం డ్రక్కడన్ రక్కసుల్. 41

తే. అని విచారించి సురలెల్ల ననిలసుతుఁడు
సాఁగి యిదె వచ్చె నితఁడు దుర్జయుఁడొ కాఁడొ
నీవు నని వేగ మవ్వీరు లావుకొలఁది
యరయఁ దగు నన్న నగుఁ గాక యనుచు సురస. 42

సురసాసింహికలనిరాకరణము.

ఉ. దారుణమైనమే నమరఁ దా నొకరక్కసి యై చెలంగుచున్
మారుతవీథి నంబునిధిమధ్యమునం బఱతెంచి పల్కె నో
రోరి వెడంగువానర మదోద్ధతి నెక్కడఁ బోయె దింక నా
హారము గమ్ము నా కని గుహాసదృశం బగునోరు విచ్చినన్. 43

క. ఆరక్కసిఘోరాకృతి, మారుతతనయుండు సూచి మానిని విను మే
నారాముబంట రావణుఁ, డారఘువరుదేవి దండకారణ్యమునన్. 44

క. మాయం జెఱిగొని పోయెం, బోయినయావొప్పు వెదకఁ బోయెద నాభూ
నాయకుసతిఁ గని వచ్చెద, నీయాఁకలి దీర్చికొనుము నెఱి నటమీఁదన్. 45

ఉ. అట్టనుమాటకుం గెరలి యారజనీచరి భీకరాకృతిన్
నెట్టన దృష్టిజాలముల నిప్పులు రాల మహాట్టహాసనం
ఘట్టన నాకసం బద్రువఁగా వివృతాననయయ్యె నైన నే
నెట్టును జిక్క దీని కిటు లేటికి సంకిలి నాకు నిక్కడన్. 46

మ. అని యూహించుసమీరపుత్త్రుని రయం బారన్ భుజంగాంబ గ్ర
మ్మన మ్రింగన్ దశయోజనాయతముగా నాస్యంబు వే పెంచినం
గని తానున్ దశయోజనాయతమహాకాయుండు గా నింతి గ
న్గొని తా వింశతియోజనాయతముగాఁ గ్రూరాస్యమున్ విచ్చినన్. 47

సీ. అతఁడు త్రింశద్యోజనాయతతనుఁడు గా, నురగాంబ నలువదియోజనముల
యంతనో రెత్తిన నాతఁ డేఁబదియోజ,నములంత వాఁడైన నాగజనని
వెస షష్టియోజనవివృతాస్య గాఁగ వా,నరుఁడు డెబ్బదియోజనములయంత
ఘనుఁడైన సురసాఖ్య యెనుబదియోజన,ములయంత వివృతాస్యబిలముఁ బెంప
మారుతి నవతియోజనమానుఁ డగుచు
నమర నాకాంత శతయోజనములయంత
వివృతవక్త్రంబు సూప నవ్వీరవరుఁడు
మఱి పయోదముగతి మేను కుఱుచపఱిచి. 48

తే. చిత్రతరభంగి నంగుష్ఠమాత్రుఁ డగుచు
దానిజఠరాంతరము సొచ్చి తాన మరలి
వదనమార్గంబు వెలువడి వచ్చి నగుచు
నోసిశాటి సీయాఁకలి యుడిగెనోటు. 49

చ. అరుగుట సెప్పి రాకతల నాఁకలి దీర్చెద నన్నఁ జాల వే
గిరపడుచున్కి సీయుదర గేహము సొచ్చితిఁ జక్క వచ్చితిఁ
నరపతికార్య మేఁగెద నన నం దనరూపముతోడ నిల్చి యా
సురసయు నిట్లనుం బవన సూనుఁ గనుంగొని సమ్మదంబునన్. 50

క. అతిబలులు నిశాచరు లని, హితమతి సీలావు సూడ నేఁ గపివర వ
చ్చితి దివిజులపంపున నూ, ర్జితశక్తివి గాన సీకు సేమం బెందున్. 51

ఆ. అనుచు నురగజనని తనలోకమున కేఁగె, నంత నింగి వెలుఁగ ననిలసుతుఁడు
రఘుకులేంద్రుఁ డలిగి రాక్షసపురముపైఁ, బఱపుచిచ్చుఱమ్ము పగిది నిగిడె.

క. ఘనవీథిం జనుహనుమం,తునికాయచ్ఛాయ చూడఁ దోఁచెను దశయో
జనవృత్తముఁ ద్రింశద్యో, జనదీర్ఘము నగుచుఁ జాఁగి జలనిధినడుమన్. 53

శా. ఛాయాగ్రాహిణి యైనసింహిక మహాసంరంభ మేపారఁగా
వాయుక్షిప్రతరోగ్రఘట్టనపటుధ్వానంబు దుర్వారమై
మ్రోయం దుంగతరంగభంగ మగునమ్మున్నీటిపెన్నీటిపైఁ
గాయచ్ఛాయ సనంగఁ జూచి చులుకం గట్టల్క దీపింపఁగన్. 54

క. ఉడువీథి కెగసి యార్చుచు, నొడిసి వడిం బట్టి మ్రింగ నురవడి నతఁడుం
గడుపు విదళించి నెత్తుటఁ, దడిసినమే నొప్ప వెడలెఁ దరుణార్కుగతిన్. 55

క. జలజహితుఁ డప్డు డస్తా,చలమునకుం జనఁగ వృక్ష చరవీరుఁడు నా
జలనిధి గడచి సువేలా,చలమునకుం జనియె నధిక జవసత్త్వములన్. 56

వ. ఇట్లు శతయోజనాయతం బగువారాశి ననాయాసంబున దాఁటి యన్నగోపరిత
లంబున నిలువంబడునెడ. 57

క. తరుచరవీరునిపదహతి, నురవడి గిరి గదలఁ దరువు లూఁగఁగఁ బుష్పో
త్కరములు రాలెఁ ఖచరులు, గురుతరమతిఁ బుష్పవృష్టి గురిసినభంగిన్.

హనుమానుఁడు లంకం బ్రవేశించుట.

వ. అంత నయ్యద్రిప్రాంతంబునం గొంత విశ్రమించి సమీరనందనుండు గట్టు దుర.

ఉ. సాలకదంబనింబకుటజవ్రజకింశుకనారికేళత
క్కోలజటాజటాలవటకుంజవిశాలరసాలతాలహిం
తాలతమాలలోలదళదాడిమమంజులవంజులార్జునో
త్తాలమధూకతిందుకవితానవికాసితకాననంబులన్. 60

క. వికసితనుతకేతకిచం,పకతిలకక్రముకపారిభద్రకకరవీ

రకరంజకురంటకకుర,వకవకుళకపిత్థబిల్వ వనవాటికలన్. 61

మ. దళదిందీవరకైరవోత్కరలస త్కల్హారబంధూకని
ర్మలరాజీవముఖప్రసూనరసధా రాస్వారకల్లోలచం
చలలోలాంతరకేళిలోలకలహం సక్రౌంచచక్రవ్రజా
కులకారండవభృంగభాసురసరి త్కూలంబులం జూచుచున్. 62

మ. పరిఘాభీలము వప్రదుర్గము ఘన ప్రాకారఘోరంబు గో
పురనానాద్భుతయంత్రభీకరము సం పూర్ణాస్త్రశస్త్రధ్వజ
స్ఫురదట్టాలకజాలభీషణము ర క్షోవీరదుస్సాధముం
దురగస్యందనమత్తసింధురభట స్తోమాతిభూయిష్ఠమున్. 63

వ. అయి నెఱియ మెఱయుచు మఱియును గగనోల్లేఖిరజతశిఖరిశిఖరంబునుంబోలె
నభ్రంకషంబై తనరుచుఁ గ్రూరోరగసంకీర్ణం బగుభోగవతీపురంబునుంబోలె దం
ష్ట్రాకరాళముఖులు నాభీలశూలపట్టిసహస్తులు నై నరక్షోవీరులచేత వెలుంగుచు
నానాధనవిరాజితం బై యలకాపురంబునుంబోలె వెలయుచున్నలంకాపురంబు
గనుంగొని యరుదందుచు నుత్తరద్వారంబు సేరి. 64

తే. అరసి చూడ సురాసుర దురధిగమము, చతురుపాయప్రయోగదు స్సాధతరము
గానఁ గపులెంత వారలి క్కడిఁది పురము, సేరియా రాఘవుఁడు నేమి సేయఁగలఁడు.

క. రావణుఁడు లోకభయదుఁడు, గావున వాఁ డెఱుఁగకుండఁ గను మొఱఁగి పురం
బేవిధిఁ జొచ్చెదనో మఱి, యేవిధమున నేను సీత నీక్షించెదనో. 66

క. జనకజ నేకాంతంబునఁ, గనుఁగొనిమొద నేన యొరులు గానకయుండం
దనుమధ్యకలిమి యెట్లొకొ, చని చూచెదఁ గాక యిచట సందియ మేలా.

క. రక్కసులు వెక్కసంబుగ, దిక్కుల నన్నింటఁ గడిమిఁ దిమ్మరుదురు న
న్నిక్కడఁ గనుఁగొనఁ గార్యము, చిక్కును నా కిచట నింత చెల్లదు నిలువన్.

తే. ఏను యాతుధానుఁడ నైన నితరజనుఁడ, నైన నెఱిఁగి నివారింతు రపుడ నన్ను
గాలికైన రక్కసులకుఁ గానఁబడక, సురిఁగి యీపురద్వారము సొరఁగరాదు.

వ. అనుచు నొక్కముహూర్తమాత్రంబు చింతించి ధీమంతుం డగుహనుమంతుండు
తనయద్భుతపరికారం బగునాకారం బవలోకించి. 70

ఉ. ఈయురుమూర్తితోడఁ బుర మేను జొరన్ వెఱఁగంది చూచుచుం
బోయి నిశాటులాగ్రహము పుట్టఁగ రావణుతోడఁ జెప్ప వాఁ
డాయతశక్తి నన్ను నిట సంకిలి వెట్టిన నప్డు రామభూ
నాయకునాజ్ఞ గైకొనిన నాపని చెల్లక గాలిపోవదే. 71

ఉ. కావున రామచంద్రుపని గైకొని చేయఁగ నేభయంబు నా
కేవిధి గాకయుండ నను నెవ్వరుఁ గానక యుండ నాత్మ ర
క్షావిధ మొప్ప సూక్ష్మతరగాత్రము దాలిచి రాత్రి వేళ లం

కావరణంబు సొచ్చి కడఁ కన్ సతి నంతటఁ జూచి కాంచెదన్. 72
వ. అనుచు సూర్యాస్తమయసమయం బవలోకించు నెడ. 73
క. నా కెంతయుఁ బ్రియశిష్యుం, డీకపివరుఁ డితనిపనికి నెడ గాకుండం
బోక యుచిత మనుకరణి వి,భాకరుఁ డపు డపరశిఖరిపై కరుగుటయున్.
క. భానుఁడు నాపగవాఁడా, భానుకులునిసతిని వెదకుపని వచ్చిన ని
న్నే నేల మహిసుతం బొడ, గానఁగ నిత్తు ననుకరణి ఘనతమ మడరన్.
వ. కనుంగొని యమ్మహీధరసన్నిభం బగుతనగాత్రంబు సంకోచించి యణుమాత్ర దేహుం డగుచుఁ దత్పురగోపురప్రాసాదాధిరోహణంబు సేసి సమంచితకాంచన ప్రాకారంబులు నీలప్రవాళముక్తాఫలవైదూర్యరజతకనత్కనకశోభితంబు లగు గృహంబులుం గలలంకాపురంబు గలయం గనుంగొనుచు నమ్ముందట రుచిరవైదూర్యవజ్రోపలతలంబులు నిర్మలస్ఫటికపద్మరాగాంతరసికతాపూరంబులు ముక్తామణిదామాభిరామంబు లైనహాటకస్తంభంబులు మణిప్రభాభాసమానజాంబూనదసమున్నతవేదికలు నానారత్నసోపానసంతానంబుల భర్మనిర్మితసాలభంజికలు నింద్రచాపానురూపవివిధమణి విచిత్రచిత్రితతోరణంబులుఁ జారుచామీకర మండితనూతనకేతనంబులు నుద్దామాభిరామక్రీడాద్రిహేమశృంగంబులు నభినవ రత్నఖచితసువర్ణపూర్ణానల్పశిల్పాభిశోభితద్వారంబులు వీరభటవారణతురగ స్యందనసంచారరణన్మణిగణ కింకిణీశింజితమంజుమంజీరాదిభూషణఘోషణంబులు నిరంతరావార్యతూర్యఘోషంబులు నాసన్నజలధిప్రతిఘోషంబులుం గలిగి హంసక్రౌంచమయూరపారావతసేవితంబులు సాంద్రచంద్రికాధౌతమయంబులుఁ బ్రచురలసదిందిరంబులు నగుశుభమందిరంబులుం గలిగి విచిత్రమాణిక్యమయ వస్త్రయు గోష్ఠాగారావతంసయు శాతకుంభకుంభస్తనయును రత్నదీపికానిరస్తసదనాంధకారయు నగుచు విలాసినియునుం బోలె వెలయుచున్న రావణునగరంబు గనుంగొని విస్మితాంతరంగుండును సీతాదర్శనోత్సుకుండు నగుచు నాసౌధంబు డిగ్గె. 76

హనుమంతుండు లంక యనునిశాటిని నిగ్రహించుట.

క. అటు చూచి డిగ్గి తగ ముం, దటఁ జనునెడ లంక పవనతనయునిఁ గని యు
త్కటపటునిటలతటోగ్ర, త్కుటిలతరభ్రుకుటివికట ఘోరాకృతి యై. 77
ఉ. ఎక్కడిమర్కటాధముఁడ వెవ్వడ వేటికి నోట లేక నీ
విక్కడ వచ్చినాఁడవు సురేంద్రభయంకరుఁ డైనరావణుం
డెక్కుడుచేవ నేలుపుర మేరికిఁ జేరఁగ వచ్చు నిమ్మెయిన్
నిక్కము చెప్పు మే నెఱుఁగ నీతెఱఁ గంతయు విన్నమీఁదటన్. 78
శా. కింకన్ నిన్ను వధించి పుచ్చెద నన గీశప్రభుం డప్పుడా
లంకన్ నీవు నిశాటివేమి ధృతి నేలా నన్ను భర్జించె దా

తంకం బొందక యున్న దానవు పుర ద్వారంబు నం దింక ని
శ్శంకన్ బొంకక చెప్పు మన్న నది యా సామీరితో ని ట్లనున్. 79

క. లంక యనుపేరఁ బరఁగుదు, లంకాపురచోరవర్తు లం గడ తేర్తున్
లంకాపతియానతి నీ,లంకాపురిఁ గాతు నేను లంకామూర్తిన్. 80

వ. ఇంక నీవు వచ్చినపని యెఱింగింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 81

క. ఈపురిఁ గలగృహతోరణ,గోపురఘనసాలసౌధ.కూటప్రాసా
దాపణవనోపవనజన,వాపీకూపములు చూడ వచ్చితి వేడ్కన్. 82

చ. అనవుడు నన్నిశాచరి భయంకరహుంకృతితోడ నార్చి యి
ట్లనియె వెడంగువానర రయంబున నెక్కడి కేల పోయె దే
పున నిట నన్ను మీఱి మఱి పోదవె నావుడుఁ బోయి వచ్చి నీ
పని మఱి చక్కఁ జేసెద నెపంబు సహింపుము వేగ మేటికిన్. 83

క. అని యతఁడు వలుకఁ బరుష,ధ్వని నాతనియురము హస్తతలమున వ్రేయం
గనలి నిశాచరి కేలు,క్కునఁ గమియఁగఁ బట్టి భీతి గొనఁ దిగిచి వడిన్. 84

క. పిడుగుగతిన్ బెడిదం బగు,పిడికిట వక్షంబుఁ బొడువ బిమ్మిటితోడం
బుడమిఁ బడి నోరు దెఱవఁగఁ,గడ తేర్పఁడు దానిఁ గరుణఁ గామినియనుచున్.

సీ. అంత గద్గదికతో నాలంక హనుమంతుఁ, గనుఁగొని ననుఁ గావు కపివరేణ్య
వినుము చెప్పెద మున్ను విన్నవృత్తాంతంబు,వనచరుఁ డొక్కఁడు జనకతనయ
వెదక నెప్పుడు వచ్చి వే నిన్ను భంజించు, నది యాదిగా లంక యడఁగఁగలదు
రావణుండును సర్వరాక్షసోపేతుఁడై, సీతనిమిత్తంబు చేటు నొందు
ననుచు నజుఁడు నాతోఁ జెప్పె నమ్మహాత్ము,పలుక మోఘంబుగావునఁ బలికినట్ల
యగు సమస్తంబు నీవింక నతులబలుఁడ, వెందువలసిన నేఁగు నీ కెదురు గలదె.

వ. అనిన విని యంత నాలంక నతిక్రమించి హనుమంతుండు తద్ద్వారంబు సొరక లంకాప్రాకారంబు దాఁటి మాతంగమదసౌరభవాసితంబును బుష్పమౌక్తికవిరాజితంబును వివిధసౌధాభిశోభితంబును నానాగృహవిలసితంబును నగు రాజమార్గంబున మంజులమంజీరసమంచితకాంచీనినాదంబులుఁ బంచమహాశబ్దంబులును మదభరాలసలైనసుదతులమధురగీతంబులును రక్కసులయట్టహాససింహనాదాదినాదంబులును వినుచు నెడనెడ గృహంబులు గలయం గనుంగొనుచు మంతనంబు లాడువారివలను సేరి యరయుచు రావణస్తుతిపరాయణు లగురక్షోవీరుల నాలోకించుచు వచ్చి మధ్యమగుల్మంబున జటిలకేశులు నజినాంబరధారులు స్వాధ్యాయనిరతులు నైనవారలం బరికించుచు మాల్యభూషితుల నేకకర్ణుల నేకాక్షుల నేకపాదుల నేకహస్తుల లంబోదరపయోధరులం గరాళుల భుగ్నవక్త్రుల వికటుల నుత్కటుల వికృతోరఃస్కంధశిరస్కుల నతికుబ్జుల నతిదీర్ఘుల నతిస్థూలుల నతికృశుల విరూపుల సురూపులఁ బరఘుపట్టిసపరశుప్రా

సాసిదండభిండివాలతోమరశూలచక్రగదాముసలముద్గరచాపబాణఖడ్గశతఘ్ని
హస్తులను జిత్రవర్మధారులను జూచుచు నర్కసంకాశహేమప్రకాశంబును
బద్మకైరవకల్హారాదిపుష్పవిలసితపరిఖావలయితంబును నగునగరంబు వీక్షించు
చు హేషాఘోషంబుల బృంహితస్వనంబులఁ గలధౌతనగోన్నతచతుర్దంతదం
తావళంబులఁ జారుతురంగంబుల గజదానధారాపంకిలప్రదేశంబుల వీరభట
సంకులాలాపంబుల సేవాగతాంగనాశింజితంబుల ద్వారపాలకు లదలించుచండ
హుంకృతులఁ జెలఁగు రావణునగరద్వారంబుఁ జేరునట్టియెడ. 87

క. చేకొని చూడఁగ నొప్పెం, బ్రాకటముగ లంకమీఁద - బహుతారాపూ
ర్ణాకాశం బెత్తినము, క్తాకీలితనీలపటవి - తానముభంగిన్. 88

క. పావనికి సీత వెదకం, గా విశ్వము గానిపింప - ఘనతమ మడఁపన్
దేవత లెత్తినదీపము, కైవడిఁ జందురుఁడు వెలిఁగె - గగనతలమునన్. 89

వ. ఇట్లు వెలుంగుచందురుం గనుంగొని హనుంతుం డలరి యానగరద్వారంబు
సొచ్చి యరయుచుం జని ముందట. 90

హనుమంతుండు లంకాపురంబున సీతను వెదకుట.

సీ. వరవజ్రగర్భిత - వైడూర్యతలముల, భాసురస్ఫటికసో - పానరాజి
మణిహారచారుహే - మస్తంభపంక్తులఁ, జిత్రకాంచనరత్న - శిఖరవితతి
విలసితనవరత్న - వేదిరంగంబుల, ద్వారచిత్రితరత్న - తోరణముల
మహితముక్తాదామ - మయవితానంబుల, బహుచిత్రశోభిత - భద్రవలభిఁ
దనరి వీరరాక్షసరక్షి - తంబు వార, యువతిసేవితమును మంత్రి - యుతము వివిధ
చిత్రమృగచర్మవర్మరా - జితమునగుచు, వెలయునాస్థానసదనంబు - గలయ వెదకి.

చ. పరువడి నాపణంబులఁ బ్ర - భామయభూముల మండపంబులన్
ద్విరదరథాశ్వసద్మముల - వీథుల రచ్చల వేశపంక్తులన్
గిరికటకంబులన్ గుహలఁ - గేళిగృహంబుల గుళ్ల వప్రగో
పురముల హర్మ్యసౌధముల - భూసురశాలలఁ జిత్రశాలలన్. 92

క. నారులసదనంబుల నధి, కారులగేహముల యక్ష - గరుడోరగబృం
దారకకిన్నరనారీ, కారాగారోపకారి - కాభవనములన్. 93

వ. మఱియుం గుంభకర్ణవిభీషణమహోదరమహాపార్శ్వప్రహస్తవిద్యుజ్జిహ్వవిద్యు
త్కర్ణవిద్యున్మాలిజంబుమాలిసుమాలిశుకసారణవజ్రదంష్ట్రవజ్రగ్రీవవజ్రకాయ
కటవికటఘనప్రఘనహస్తిముఖనాగేంద్రజిహ్వకరాళవిశాలాంత్రాగ్నికేతురశ్మి
కేతుసూర్యశత్రుసంపాతివిరూపాక్షధూమ్రాక్షభీమాక్షశోణితాక్షయూపాక్షమత్తమ
త్తోన్మత్తకుంభనికుంభదేవాంతకనరాంతకాతికాయమహాకాయకంపనాకంపనమ
కరాక్షమేఘనాదాక్షాగ్నివర్ణత్రిశిరఃప్రముఖయాతుధానగృహంబుల లీలోద్యా
నంబుల వెదకి యచటం గానక చనిచని పురోభాగంబున నయనాభిరామం బగు

నొక్కమహాహేమధామంబుఁ బొడగని చొచ్చి యచ్చట నొరు లొరులం గౌఁగి లించుకొని తమతమవదనంబులు నుదరంబు లూరులు నారులు నాభిమూలం బులుం గక్షమూలంబులుఁ జన్నులు వెన్నులు బయల్పడం దనువులు మఱచి నిద్రించువనితాజనంబుల నవలోకించి పరదారమర్మనిరీక్షణభయంబునంగలంగి.

ఉ. అక్కట బ్రహ్మచారి నిటు ♦ లన్యపురంధ్రులగాత్రమర్మముల్
దక్కక చూచితిం గడిసి ♦ ధర్మవిహీనుఁడ నైతి నాకు ని
కెక్కడిపుణ్యలోక మని ♦ యెంతయుఁ జింతిలి యాత్మలోపలన్
నిక్కముగాఁగ ధర్మపథ♦నిర్ణయనిర్మలబుద్ధి దోఁచినన్. 95

క. మన సేమిటిపైఁ దగులమిఁ, దనరం గామించునట్లు ♦ తగ మేలును గీ
డును నగు నేనీయింతుల, మనమునఁ గామించి చూడ ♦ మన్మథవశతన్. 96

క. సుదతిని సుదతులలోపల, వెదకక మృగకులములోన ♦ వెదకుదు రే యీ
సదనంబులలో నృపసతి, వెదకక యొండెడల నాకు ♦ వెదకఁగ నగునే. 97

వ. అట్లు గాన యే నిక్కాంతల మదనవికృతమానసుండ నై చూడ నింతియకాదు పుణ్యశ్లోకుం డగు రాముని పంపున వచ్చిన నాకు నెందును శుభంబె యగు నని యచట నచట వెదకుచు నగ్రభాగంబున నొక్కదివ్యవిమానంబు పొడగని. 98

తే. వెలయ నేవిమానంబు దా ♦ విశ్వకర్మ, యర్ధయోజనవృత్తంబు ♦ సార్ధయోజ
నాయతము గాఁగ నజునకు ♦ యమకుబేర, వరుణమందిరములకంటె ♦ వెలయఁ జేసె.

క. వారిజగర్భునకుం దప, మారఁగఁ గావించి కాంచె ♦ యక్షేశుఁడు దు
ర్వారగతి నతని గెలిచి యు,దారుఁడు రావణుఁడు గొనియెఁ ♦ దత్పుష్పకమున్.

చ. ఉరుతరభర్మనిర్మితము ♦ నుజ్జ్వలరత్నమయంబుఁ బ్రస్ఫుట
స్మరణసమాగతంబు గృహ ♦ మధ్యగృహప్రకరంబు లోకసుం
దరమును విశ్వకర్మరచి♦తంబును బుష్పసుగంధిదీపస
త్పరిమళితంబుఁ గామగమ♦భద్రవితానవిమానరాజమున్. 101

సీ. వరవజ్రవైడూర్య ♦ మరకతవేదియుఁ, జారుమౌక్తికనీల♦జాలకంబుఁ
దపనీయమణిమయ ♦ స్తంభవిభ్రమమును, బహుమణిస్ఫటికసో ♦ పానయుతము
మాణిక్యకుట్టిమ ♦ మహితకుడ్యంబును, జిత్రకాంచనరత్న♦పుత్రికంబుఁ
బ్రథితవజ్రోపల ♦ ప్రాకారరుచిరంబు, భానునిభప్రభా♦భాసురంబు
మేరుమందరసదృశంబు ♦ మేఘమార్గ,చరము నగునవ్విమానంబు ♦ సరగ నెక్కి
యందు వేవురు కాంతల ♦ నారఁ గాంచె,నధికనిద్రాపరాయణ♦లైనవారి. 102

వ. అక్కాంతలు మధుపానమదవ్యాయామంబుల నలసి నిద్రాపరవశలై కొందఱు తిలకంబులు దుడిచియుఁ గొంద ఱందియ లూడిచియుఁ గొందఱు వలువలు విడిచియుఁ గొందఱు పుష్పమాలికలు దలం జుట్టుకొనియుఁ గొందఱు గెలంకుల హారంబులు వ్రాలం గొందఱు మేఖలలు మెలికలువడం గొందఱు పర

స్పరావయవంబు లాలింగనంబు సేసి పతుల కానలరుచుం గొందఱు భూషణం
బు లూడి నెఱయం గొందఱు తమతమవదనంబులు కమలంబు లని తావులకుం
దేంట్లు ముసర వివృతవదనలు నిమీలితనయనలు వికీర్ణకేశపాశలు నగుచు
మఱియును. 103

చ. అలఘునితంబసైకతచయంబుల నాభిసరోవరంబులన్
విలసదురోజచక్రముల వేణిభరాళులఁ జారులోచనో
త్పలముల భ్రూతరంగముల బాహుబిసంబుల వక్త్రపంకజం
బులఁ దగి సుప్తవాహినులఁ బోల్పన నొప్పెడువారిఁ జూచుచున్. 104

వ. చని కాంచనచతుస్స్తంభదీపంబులు దశకిరీటమణిదీపంబులు వెలుంగఁ దుకూ
లాస్తరణశోభితతల్పంబు కైలాసకల్పం బగుచు నమరం గనుంగొని యరుదందు
చుఁ జప్పుడు కాకుండ నల్లనల్లనఁ జేర నరిగి. 105

సీ. కనకాంబరము తటిత్కల్పమై విలసిల్ల, మేచకాభ్రముభంగి మేను మెఱయ
రమణీయతరలిప్త రక్తచందనచర్చ, కలితసంధ్యారాగకాంతిఁ దనర
భ్రుకుటిరేఖాభీలభూరిఫాలము లొప్ప, దంష్ట్రాకరాళాస్యదశక మెసఁగఁ
గుండలమణిరుచుల్ గండభిత్తుల నిండ, మణిముద్రికలు వ్రేళ్ల ఘృణుల నీన
నభ్రగజదంతకులిశవ్రణాంకములను,దనరు బాహులరత్నాంగదంబు లమర
వారికడనిద్రవోవు రావణునిఁ గాంచె,నమరలోకవిద్రావణు ననిలసుతుఁడు.

మ. అమరేంద్రధ్వజదిక్కరీంద్రకరపంచాస్యోరగశ్రేణిచం
దమునం జేతులు శయ్యపై నమరఁగాఁ ద నొప్ప మంథాచలే
న్ద్రముభంగిన్ మదశోణితాక్షుఁ డగుచున్ నాగేంద్రఫూత్కారఘో
రముగా నూర్పులు పుచ్చురావణునిపర్యంకప్రదేశంబునన్. 107

వ. కొందఱు కాంతలు నయనాభిరామంబులుగా విచిత్రగతుల నాడియుఁ గర్ణామృ
తంబులుగాఁ బాడియు శ్రుతిసుఖంబులుగా వాయించియు నలసి విపంచివీణా
దులు మురజమృదంగపణవడిండిమాదులు కౌఁగిలించుకొని పరవశలై యుండ
వారలం జేర నరిగి. 108

ఉ. మేదురనీలనీరదసమేతతటిల్లతమాడ్కిఁ బంక్తికం
ఠోదితగాత్రసన్నిధిసముజ్జ్వలకాంచనకాంతి నొప్పుమం
దోదరిఁ గాంచి సీత యని యుబ్బుచు నాడుచుఁ గంటి నింక స
మ్మోదము గంటి నంచుఁ గపిముఖ్యుఁడు గ్రమ్మఱఁ జూచి తజ్జ్ఞుఁడై. 109

మ. అరయంగా నిది నిర్మలాంబర సుగంధాకల్పయుక్తాంగి యా
దరణీయాసవవాసితాస్య రుచికృత్తాంబూలరాగాంచితా
ధర యుత్ఫుల్లనవప్రసూనవిలసద్ధమ్మిల్ల కేళీకృత

స్మరముద్రాంకితకంఠగాఢసురత§శ్రాంతప్రసుప్తాక్షియున్. 110

క. కాన యిది పంక్తికంఠుని, మానిని గా నోపు నకట § మతిహీనుఁడ నై
యే నొండుగాఁ దలంచితి, భూనాయకుపుణ్యసాధ్విఁ § బూతచరిత్రన్. 111

చ. ధరణిజ పుణ్యసాధ్వి వినుత§వ్రత పావని సీత లోకసుం
దరి త్రిదశేంద్రవంద్య గుణ§ధాముని రామునిఁ బాసి యన్యకా
పురుషులశయ్యపై నిదుర § వోవునె పుష్పసుగంధభూషణో
త్కరములు దాల్చునే మధువు § ద్రావునె భోగము లిచ్ఛగించునే. 112

వ. కాన యిది జానకి గా దనుచు నచ్చోటు వాసి పానశాల కరిగి యందు నొక్కెడ నిర్మలహర్మ్యప్రదేశంబునఁ జందనమృగమదపంకంబులం గలయ నలికి ఘనసారరేణువులు సల్లి వివిధకుసుమవిసరంబులు నెఱపి నలుదిక్కుల ముక్తాఫలంబుల రంగవల్లికలు దీర్చి నడుమ నజమృగవరాహమహిషకుక్కుటమయూరప్రముఖ ప్రాణిపలలంబులు రాసులుగాఁ బోసి పుష్పమాలికావృత వేష్టితంబు లై నయిక్షురసాసవమధ్వాసవపుష్పాసవపూర్ణంబు లగుస్ఫటికమణిమయకలధౌతశాతకుంభకుంభంబులు దిరిగిరా నిడి వాసనాపూర్ణసుగంధకుసుమంబులు నామ్లలవణాది షడ్రసంబులు ఘృతార్ద్రికాదిమిశ్రితంబు లైనమృగసూకరచ్ఛాగమహిషకుక్కుటమయూరాదులకఱకుట్లు నుప్పుఁగండలుఁ జందివాళ్లు నించినకనకరజతస్ఫటికచషకంబు లెల్లెడల నిలిపి వివిధలేహ్యపేయఖాద్యాదివస్తువుల నానాఫలంబుల మహోపహారంబులు సేసినపానప్రదేశంబులు సూచి వెఱఁగందుచు బహుప్రకారంబులఁ బానక్రియలు సలిపి మదావేశంబున సొలసి యొండొరులం గౌఁగిలించుకొనియు నితరేతరవస్త్రంబులు పైకిఁ దిగిచికొనియు విగతవసన లై నిద్రించువనితాసహస్రంబులఁ గలయం గనుంగొనుచుఁ గస్తూరికాగంధసారఘనసారాంగరాగకుసుమవిలసితాసవపరిమళమిళితపవనాఘ్రాణంబు సేసి యరుదందుచు నవ్విమానాధిరాజంబు డిగ్గి యొక్కెడ నిల్చి యంతర్గతంబున. 113

హనుమంతుఁడు సీత కానరామికిఁ జింతించుట.

చ. కొలఁకుల నిష్కుటావళులఁ § గుంజతలంబులఁ గేళిమందిరం
బుల నదులం దటాకములఁ § బుష్పగృహంబుల సెజ్జపట్లఁ బ
ల్వలముల భూగృహంబుల బి§లంబుల రచ్చల దుర్గమస్థలం
బుల గిరులన్ వనోపవన§భూముల గొందులఁ బానశాలలన్. 114

క. సొలవక నిలువక మఱియును, గలదిక్కుల నెల్ల లంకఁ § గలగుం డిడి యె
వ్వలనను నెల్లెడ నెడపక, కలయఁగ వెదకితి మహీజఁ § గానన యెచటన్. 115

వ. అని వెండియు. 116

క. సురగరుడోరగరజనీ, చరఖేచరసిద్ధసాధ్య§చారణవిద్యా
ధరనరకిన్నరయక్షులు, సురకాంతలఁ గంటి రాము§సుదతిం గానన్. 117

క. వనధిఁ గని హృదయ మవిసెనొ, తనుఁ గైకొనకున్నఁ గనలి । దశకంఠుఁడు ద్రిం
గెనొ వికృతఘోరరాక్షస, జనఘనరూపములు సూచి । సమసెనొ భీతిన్.

మ. సతి నా కెక్కడఁ గానరా దలిగి రక్షఃస్త్రీలు భక్షించిరో
పతి భావించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెనో । పౌలస్త్యుచేఁ దప్పి యు
ద్ధతి నంభోనిధిఁ గూలెనో దశముఖో । ద్యద్బాహుసంపీడనా
న్వితయై స్రగ్గెనొ పంక్తికంఠుఁ డెడగా । వే యొండుచోఁ డాఁచెనో. 119

సీ. జానకిఁ బొడగాన । కేను బోయినఁ జూచి, మనుజేంద్రుఁ డప్పుడ । మరణమొందు
నన్నరు శోకించి । యనుజుండు మృతిఁబొందు, వారలిద్దఱు లేని । వార్తయెఱిఁగి
భరతశత్రుఘ్నులుఁ । బ్రాణముల్ విడుతురు, జననులద్దశ సూచి । చత్తురోలిఁ
గాకుత్థ్సకులమంతఁ । గడతేఱు రాఘవుల్, దెగఁ జూచి రవిజుఁడుఁ । దీఱు నతఁడు
దీఱఁ దత్పత్ని రుమ దీఱు । దినపసుతుని
వాలిఁ దలఁచి తార నశించు । వారి కడలి
యంగదుఁడుఁ జచ్చుఁ గపులెల్ల । నంతఁ బొగిలి
వివిధగతుల జీవంబులు । విడువఁ గలరు. 120

ఆ. కాన రాముకులముఁ । గపికులంబును ద్రుంప, నేను బోవఁ జాల । నెదురనన్నుఁ
గాంచి గారవమునఁ । గంటె జానకి నన్న, వెరపు మాలి రామ । విభునితోడ.

క. భూమిజఁ గానన యే నని, భీమానలతప్తసూచి । భేదనబాధో
ద్దామం బగుదుర్వాక్యము, లేమని వినిపింతు నెదుటి । కేమని పోదున్. 122

క. జానకిఁ బొడగని రాఁ గల, నే నని నా కెదురుచూచు । హితవానరసం
తానము నేమని చేరుదు, భానుజుముందఱికి నేమి । పని యై పోదున్. 123

క. జానకిఁ గానక యుండిన, వానప్రస్థుండ నగుదు । వనధిం బడుదుం
మేను ఖగావలి కిత్తు మ, హానలముఖశిఖలు సొత్తు । హతవిధిఁ జత్తున్. 124

క. నిశితబలదర్పితుం డగు, దశముఖు విదళించి రామ । ధరణీశునకుం
బిశితోపహార మిచ్చెదఁ, బశుపతికిం బశువుఁ జంపి । బలి యిచ్చు క్రియన్.

క. మ్రుచ్చిలి రఘుభూపతిసతిఁ, దెచ్చినదుర్వృత్తికిం బ్ర । తీకారముగా
మచ్చటులముష్టిహతుల వి, యచ్చరకంటకుని దర్ప । మడఁచి వధింతున్. 126

మ. అటు గాకుర్వి సమస్తముం బెటికికొం । చారాముఁ డీక్షింప నం
తట శోధించెద సీతఁ జూపు మని వే । ధం బట్టి బాధించెదం
బటురోషమ్మునఁ బాఱ మీఁటెద వడిం । బ్రహ్మాండముల్ వీఁక నె
క్కటు లంకాదిని శాటకోటి నుదధిం । గాలించి [1]కాఱించెదన్. 127

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబులఁ దలపోసి నా కిపుడు వేగిరపడ నేల జనకరాజనం
దనం గనుంగొనునందాఁక నిశ్శంక నీలంక నుండి వెదకెద ముందట నొక్కయు

1 కూలించెదన్.

ద్ధామారామంబు నయనాభిరామం బగుచు నొప్పారెడు నింతకుము న్నావనం
బుం బరికింపఁ బవనుండును దదీయప్రాంతంబున నురవడి మెలంగ వెఱచి
మెలువునం బొలయుచున్న వాఁడందు జనకనందన యుండ నోపుఁ బరికించెదం
గాక యనుచు నిశ్చయించి నిర్మలభావంబున. 128

ఉ. వాయుతనూజుఁ డప్పుడు శివాయ రమారమణాయ భారతీం
ద్రాయ సురేశ్వరాయ పవనాయ పయోరుహబాంధవాయ చ
న్ద్రాయ వినాయకాయ శమనాయ సమీరసఖాయ పాశహ
స్తాయ నమో నమో యనుచు దక్షుత వారికి మ్రొక్కి వేఁడియున్. 129

క. వసురుద్రాదిత్యమరు, ద్వసరములకు నశ్వులకును విలసిల్లుదివౌ
కసులకు రఘునందనులకు, వసుధాసుత కినజునకును వరమునితతికిన్. 130

హనుమంతుఁ డశోకవనంబుఁ బ్రవేశించుట.

వ. అతినిష్ఠ నభివందనంబులు నేసి మదీయాభిమతంబు సిద్ధింపం జేయుం డని వేఁడు
చు నెప్పు డాజగదేకమాత సీతం బొడగాంచెదనో యనుచుం జూపులు తీవు
లుగొనం జని విశాలసాలచంపకాశోకామ్రవనవేష్టితం బైనతదుపకంఠంబు సేరి
కీరమయూరకాకోలూకకోకిలాలికులసంకులకలరవకోలాహలంబు లాకర్ణించు
చు ధైర్యంబవలంబించి యస్త్రులు దుడిచికొని యం దుత్తుంగాగారప్రాకారమండల
మండితంబును మఱియు శారదనీరదావృతంబును నీలజలదమాలికాపరివేష్టితం
బునునై నగతి నవధవళసౌధవలయితంబును దమాలపరివృతంబును నగుచు మెఱ
యునశోకవనంబు గదిసి గదాహస్తులగుకాలకింకరక్రూరరాక్షసరక్షితద్వారం
బగు నాయుపవనంబు సొచ్చి యందు నిద్రాముద్రితాక్షంబు లగుపక్షుల నెగయం
జోపి తత్పక్షవిక్షేపణజాతవాతవిధూతవృక్షవ్రాతకీర్ణకుసుమవిసరసంకీర్ణుం డై పు
ష్పగిరియుం బోలె మెఱయుచుం దనుం గనుంగొనినభూతంబులు వసంతుం డన
సకలదిక్కులం జరియించుచుఁ గంపితతరుపతితకుసుమాలంకృతయై విలాసినియుం
బోలె వెలయువసుధ నవలోకించుచు నిజశాఖాలంఘనోత్కంపితపతితఫలకుసుమ
పలాశంబు లగుమహీరుహంబు లొరులచేత వస్త్రాభరణంబు లొలువంబడినకితవు
లుంబోలె జిచ్చవడి యుండం గనుంగొనుచు మఱియును దనపాదదంతనఖహతు
లం గంపించి ఫలదళకుసుమంబులు రాలి కొమ్మలు చిక్కి యున్నమహీజంబులు
విలేపనాదివిలాసంబు లెడలి నఖదంతరేఖలం గానంబడు వేశ్యాయువతులపగిది
నుండ వీక్షించుచు లలితశ్యామలతమాలంబులు నీలజలదంబులుఁ గుసుమవిసరం
బులు తారకాగణంబులు నరుణపల్లవవృక్షభాగంబు సంధ్యారాగంబునుగా
రెండవగగనం బనం జని తనరం జూచుచుఁ గెంజిగురాకులజొంపంబులు మం
టలు తేఁటిమొత్తంబు లెగయుట పొగలెగయుటయు ఖద్యోతంబులు విస్ఫు
లింగంబులునుగా జనకతనయకోపాస్త్రోకశోకాగ్నులవలనం బురి దరికొని మం

డెడువిధంబునను దా నిఁకమీఁద లంకాపురమందిరంబులమీఁదఁ జిచ్చు లిడుట సూచించుచందంబునను నుండ నరుదందుచు సాలరసాలతాలహింతాలనారికేళఘనసారఖర్జూరకోవిదారమందారజంబీరతిలకకురవక క్రముకతిందుకచంపకకేతకీపారిభద్రవకుళనిచుళపాటలలవంగలుంగమాతులుంగనారంగనింబకదంబనికురుంబంబుల నరుణసితాసితహరితవర్ణద్రుమంబులఁ గనకకలధౌతపాదపంబుల మణిప్రవాళస్ఫటికనీలసోపానవితానంబులు ముక్తాసికతాతలంబులుఁ గమలకువలయకల్హారాదికుసుమంబులుఁ జక్రవాకసారసహంసక్రౌంచకారండవప్రముఖజలవిహంగంబులు మత్తభృంగంబులుం గలకొలంకుల నదులం దటాకంబుల నీక్షించుచు మృగమహిషవరాహభల్లూకపుండరీకవేదండకంఠీరవప్రముఖమృగంబులుఁ గృతకవననదీతటాకంబులుఁ గనత్కనకమణిరజతస్తంభంబులుం గలిగి యనేకశిఖరంబుల శిలాగృహంబుల నొప్పుచు మేఘసంకాశం బగునొక్కనగోత్తమంబు గని యన్నగశృంగంబుల కెగసి పరుషధ్వని నురవడిం బాఱి ముందట నడ్డపడినవృక్షాగ్రంబులవలన మరలం దొట్టిన నది కోపంబునఁ బ్రియుం బాసి యలిగి చనం జట్టలు మరలుప మగిడి ప్రసన్నతఁ బ్రియునొద్దకు వచ్చుప్రియకాంతగతి నలరం గనుంగొనుచు నయ్యచలంబు దాఁటి ముందట. 131

చ. ఫలితసువర్ణపాదపవిభాసితకృత్రిమతీరకాననం
బులు సికతీకృతస్ఫటికభూరిసుమౌక్తికవిద్రుమంబులున్
లలితసమగ్రశీతలజలంబులు హేమమయాంబుజోత్పలం
బులు గలవిశ్వకర్మకృత పుణ్యతరంగిణిఁ జేరఁబోవుచున్. 132

క. అంచితశిఖిదీప్తులు గల, కాంచనతరురుచులు పొదువఁ గపివర్యుఁడు నేఁ
గాంచనమ య్యైతి నఁచుం, గాంచనగిరికరణి నొప్పి ఘనతేజమునన్. 133

వ. మెఱయు చున్నసమయంబున. 134

క. తెలుపులు దిక్కుల నెఱయఁగ, మలయానిల మల్లఁబొలయ మధుపము లొలయన్
జలజంబులు నగఁ గుముదం, బులు మోములు వంప వేగుఁబ్రొద్దే తెంచెన్.

క. అంత ఖగంబులు మేల్కని, యెంతయు నెలుఁగింపఁ దొడఁగె నింపార రతి
శ్రాంతిని నిద్రించినతమ, కాంతలఁ గాముకులు మేలు [1]కని పెడుభంగిన్. 136

క. ఇదె జానకి యిక్కడ ను, న్నది రమ్మని పిలుచువిధమునన్ వీతెంచెన్
మదకోకిలశిఖికులష, ట్పదకారండవమరాళబకశుకరవముల్. 137

ఉ. వించుఁ గడంక నేఁగి పరివేష్టితహాటక[2]వేదివిస్ఫుర
త్కాంచనశింశుపాతరువుఁ గాంచె రణచ్ఛతకింకిణీకమున్
సంచితపర్ణపుష్పఫలసాంద్రలతాకము నంతికాశ్రితో
దంచితహేమవృక్షము నుదగ్రశిఖాకలితాంతరిక్షమున్. 138

1 కలిపినభంగిన్. 2 జాలవిస్ఫుర.

వ. ఇట్లు కాంచి వడి దాఁటి యక్కాంచనశింశుపావృక్షాధిరోహణంబు సేసి నలుదెసలు పరికించి కనత్కనకకమలకువలయకలితజలజాకరంబులును సకలర్తుసమయసముదితఫలదళకుసుమలసితారుణసితాసితహరితతరునికరంబులు నుదయరాగసంకాశపుష్పితాశోకకింశుకషండంబులుం గల్పకసంతానపారిజాతాదినిఖిలవృక్షంబులుం గలిగి నందనచైత్రరథంబుల కెన యనం దగి నానాప్రసూనరత్నరత్నాకరం బగుచు బహుగంధబంధురం బగు రెండవగంధమాదనం బన నెఱయ మెఱయుచున్న యశోకవనమధ్యంబున వివిధప్రాకారసౌధావృతంబును భద్రవిద్రుమసోపానభాసమానంబును దప్తజాంబూనదసముదితవేదికావిరాజితంబును ననేకమణిమయభాసురాసనగృహాలంకృతంబును శాంతకుంభస్తంభసహస్రశోభితంబును నగుచైత్యప్రాసాదంబు గని వెఱఁగందుచు నయనానందకరలసదిందిరమందిరంబున. 139

—•◆ హనుమంతుఁడు సీతం గాంచి దుఃఖించుట. ◆•—

తే. బాలచంద్రనూతనరేఖ। పగిది డస్సి, పంకదిగ్ధమృణాళిక। భంగి మాసి
వాన లేనివల్లికగతి। మేను వాడి, నిగుడుచింతాపరంపర। నిండ నలమి. 140
సీ. కెంగేలు చెక్కునఁ। గీలించి యందంద, కనుఁగొనలను బాష్ప। కణములొలుక
వెండ్రుకల్ జడగట్టి। వేఁడినిట్టూర్పుతోఁ, విన్న నై వదనంబు। వెల్లఁబాఱ
[1]నుపవాసములఁగ్రుస్సి। విపులపీడలవాడి, యురుపంకమున బ్రుంగి। యొడలు నలఁగ
దిక్కెవ్వరును లేక। దీనతఁ గడుఁదూలి, వలవంత లోఁ దాఁటి। వగలఁ బొగిలి
యుగ్రకోపతర్జనముల। నుల్ల మవియ
ఘనభయంకరాకారరా। క్షసులనడుమఁ
బరుషతరవృకావృత మైన। హరిణికరిణి
భయముఁ [2]బొంది యలంత మైఁ। బరఁగుదాని. 141
వ. మఱియును. 142
మ. అతినిందాన్వితకీర్తికై వడి విహీ। నార్థోక్తిచందంబునం
దతధూమావృతవహ్నిసంగతిని న। బ్దచ్ఛన్నచంద్రప్రభా
కృతిఁ బంకావిలగంగభంగి శిశిర। క్లిష్టాబ్జినీరీతి మృ
ద్గతమాణిక్యశలాకమాడ్కి మలినాం। గచ్ఛాయతోఁ దూలుచున్. 143
ఆ. చందురుండు లేని। శర్వరిగతిఁ జక్ర, వాకవిరహచక్ర। వాకికరణి
దినకరుండు లేని। దినలక్ష్మికై వడి, నొప్పుదూలి యొంటి। యున్న దాని. 144
మ. గళదశ్రూదకసిక్తవక్త్రిఁ గుటిల। క్రవ్యాదసంతర్జనా
కులచిత్తన్ విరహాగ్నితప్తఁ గృపణం। గ్రూరవ్యథాసంశ్రితన్

---

1 ఉపవాసములవాడి ♦ యురుపంకమునఁబ్రుంగి, యొలయిక నెంతయు ♦ నొడలుడస్సి. 2 బొందిన మృగశాబ♦ నయనఁ గనియె.

మలినాంగిఁ సతతోపవాసకృశ రా-మప్రేమచింతాసమా
కలితం శోకసమేత సీతఁ గనియెం - గార్యంబు ధుర్యంబుగన్. 145

వ. ఇట్లు గని యెంతయు సంతసిల్లి యంతర్గతంబున. 146

క. ఏమేమితొడవు లున్నవి, భూమిజ కని మున్ను చెప్పె - భూపతి నాతో
నీమెయి నాతొడవుల యీ, రామకు నున్నవి మహాభి-రామము లగుచున్.

క. గగనగతి నరుగునప్పుడు, నగచరు లీక్షింప నాఁడు - నగశృంగమునం
దగిలినపైచేలయు నీ,మగువ ధరించినదియును స-మానాంబరముల్. 148

క. ధారుణిపై దిగవిడిచిన, యారాజోత్తముని దేవి-యాభరణము లీ
నీరేజాస్యాభరణము, లారయఁగా నొక్క మేని-యాభరణంబుల్. 149

క. పతి మునుచెప్పినగతి నీ, సతి కున్నవి హేమపట్ట-సమవస్త్రము నం
చితరత్నకంకణంబులుఁ, దతకాంచనకర్ణవేష్టి-తములుం దనరన్. 150

వ. కావున నిక్కారణంబు లన్నియుఁ గల్గుటం జేసి యిద్దేవియ రాఘవేంద్రుదేవి యని కృతనిశ్చయుం డై మఱియును బోలం గనుంగొనుచుఁ దనమనంబున.

క. నరపతి సెప్పినగతి నీ, యురుకుచ కొప్పారు నూరు-యుగము మొగము భా
సురతరపదములు రదములుఁ,గరము లురముఁ గాను మేనుఁ-గన్నులుఁ జన్నుల్.

సీ. నరసిజసౌందర్య-సదనంబు వదనంబు, చారుసుధారస-స్రావి మోవి
పరిభూతబిసపద్మ-భాతులు చేతులు, కదళీకాయుగళంబు - గడలు దొడలు
ముహురుదంచితకాంతి-ముచములు గుచములు,భూరిసువర్ణవి-స్ఫూర్తి మూర్తి
చతురవిలోకనా-సాధ్యంబు మధ్యంబు, తీ పారుకందర్ప-తూపు చూపు
లోలభావసూచనములు - లోచనములు
ధర్మవతిమతియభిమాన-ధనము మనము
కాన యీసతి కెన యగు-మానవతులు
సారిది మూఁడుజగంబులఁ - జూడఁ గలరె. 153

క. ఆరామున కీసతి దగు, నీరామకు నానరేంద్రుఁ - డెనగాఁ దగు నీ
చారిత్రం బీసుగుణం, బీరూపము నీసతీత్వ - మెంతయు నొప్పున్. 154

సీ. ఈసాధ్వి కై రాఘ-వేంద్రుఁడు కృత్రిమ, కాకంబు శిక్షించె - ఘను విరాధుఁ
జంపె శూర్పణఖనా-సాకర్ణములు గోసె, ఖరదూషణాదిరా-క్షసులఁ ద్రుంచె
మారీచుఁ బరిమార్చె - వీరు వాలి వధించె, నినజుఁ బట్టముగట్టె - నెల్లకపుల
నఖిలదిక్కులయందు - నరసి రండని పంచె, నే వచ్చి యీలంక - నెల్ల వెదకి
భూమితనయ నిచటఁ గంటి - భుజగిఁబోలె
నిగుడునిట్టూర్పు పుచ్చుచు-వగలఁ బొగిలి
భీకరాంగారకగ్రహా-పీడ నొంది
యున్న రోహిణికై వడి - నున్న దాని. 155

తే. రామలక్ష్మణసతతాభిరక్షచేతఁ, బరఁగునీసాధ్వి యక్కటా భయదరాక్ష
సీసురక్షిత యై భీతిఁ జెంది వగలఁ, దాలుచున్నది యేమందు దైవగతికి.

చ. ధనమదసంపదల్ విడిచి దారుణభూములఁ గందమూలము
ల్గొనుచు విచిత్రహర్మ్యములలోపల నుండెడునట్లు ఘోరకా
ననములలోనఁ దాను దననాథునిఁగూడి సుఖించుచుండు నీ
వనిత నిజేశుఁ బాసి వలవంతలఁ గూరెడు నిప్పు డక్కటా. 157

క. ఈరామ మనం బెప్పుడు, నారామునియంద యుండు నారాముమనం
బీరామయంద యుండును, ఘోరవ్యసనము లిరువురకు సమానంబుల్.

క. ఇరువురుఁ జిత్తంబుల నొం, డొరువులఁ బెడఁబాసి యునికి నొక్కెడఁ దారొం
డొరులఁ గనఁ దివురునాశా, భరముల నున్నారు తెగక ప్రాణంబులతోన్.

క. అతివకుఁ బతియ విభూషణ, మితరంబులు లేక యున్న నీ సతి యతిభా
స్వతి యయ్యును నెట్లున్నది, పతిఁ బాసినకతన మలినభావముతోడన్.

క. తనుఁ బాసితి ననువగపున, ననుచరి వోయె నని కరుణ నంగనఁ బొడగా
నన యని దీనతఁ బ్రియ లే, దని కామవ్యథ నరేంద్రుఁ డతితప్తుఁ డగున్.

క. ఈకోమలి కీదుర్దశ, యేకరణి విధించె భారతీశుఁ డకట యీ
శోకమునకు మూలం బగు, కైకకు నే మందు దైవగతి కే మందున్. 162

క. అని యిట్లు పెక్కువిధముల, మనమునఁ దలపోసి వేగు మానం బయ్యెన్
జనకజ కావలి రాక్షస, వనితలు, మేల్కన్నకతన వసుధాసుతతోన్. 163

తే. వెలసి భాషింప నిప్పుడు వేళగాదు, తపనుఁ డుదయించి క్రుంకునందాఁక నైఁచి
రాత్రి వచ్చినకార్యంబు రామసతికి, విన్నవించెదఁ గాక నే వెరవుతోడ.

వ. అనుచు నల్పగాత్రుం డై యాతరుశాఖపర్ణంబుల నొదిఁగి చూచుచుండె నప్పుడు ప్రభాతభేరు లులియ రాత్రించరసత్త్వంబులు నిద్రింప దివాచరులు మేల్కని తమతమవిహారంబులకు నేఁగుచు నొండొరులం జీరునాహ్వానస్వనంబులు రావణు నగరివాకిట నెసంగించుఘంటాకాహళశంఖదుందుభిప్రభృతిస్వనంబులు జయజయగీతవేణువీణాస్వనంబులు నభస్స్వనంబులుంబోలె నింగిఁ జెలంగ మారుతోద్ధూతగంధబంధురహోమధూమంబుల నప్పురవరంబు యజనభూమియుంబోలె నుండె నాసమయంబున. 165

మ. లలిఁ గస్తూరి దొలంగి చందనము లీలం దాల్చి సొంపారున
ట్లలఘుధ్వాంతముఁ బాసి శుభ్రితరరమ్యాస్ఫూర్తి నొప్పారుచుం
[1]జెలువొందంగను దూర్పు చెన్నెసఁగఁగాఁ సిందూరికాక్ష్యత్ప్రవృ
త్తలలామం బనఁ దోఁచె భానునిసము ద్యద్బింబ మేపారుచున్. 166

వ. ఇట్లుదయించి చండకిరణంబుల భూమండలం బెల్లఁ దపింపఁజేసి పదంపడి.

---

1 చెలువొందం గడలింపుఁ జెన్నెసఁగఁగన్ ♦ సిందూరకాంతిన్ సువ్వ, త్తలలామం బన.

క. ఘనతనుతాపము లోఁబడ, నెనసినరాగంబుతోడ । నినుఁ డపరదిశాం
గనఁ జేర నరిగెఁ దనప్రియ,వనితం జేరంగ నరుగు । వల్లభుకరణిన్. 168
వ. తదనంతరంబ. 169
చ. కువలయపర్వ మబ్జముల । గొంగ చకోరమనోరథంబు జ
క్కవకవపాయుత్రోవ కఱ । కంఠునియాదలపువ్వు చిత్రసం
భవుదళవాయి దేవతల । పారణ మంబుధియుబ్బు లోచనో
త్సవము దమోవ్యపాయము ని । శామణి తూర్పునఁ దోఁచె నయ్యెడన్. 170
తే. గగన మొప్పారె నీలోద । కంబు కరణిఁ,దారక ప్రకరంబులు । కైరవముల
పగిది విలసిల్లెఁ జంద్రుఁడు । భాసమానుఁ,డగుచుహంసవిధంబున । నమరెనడుమ.
వ. ఇట్లుదయించి యమృతకిరణుండు వెలుంగుచుఁ దనశిశిరకిరణంబులం దనువునకుఁ దనుపుసేయు ననిలనందనుం డుండె నంత నర్ధరాత్రసమయంబున ననేక బ్రహ్మరాక్షసులు చదువునధ్యయనబ్రహ్మఘోషంబులు సెలంగం బంచమహాశబ్దంబులు మంగళగీతస్వనంబులుఁ దెలుప మేల్కని కందర్పదర్పాతిరేకంబునం దమకం బొదవ జనకరాజనందనం దలంచి శయ్యావతీర్ణుం డై చంద్రికాధవళదుకూలంబులు గట్టి మృగమదమిళితమలయజాదిగంధంబు లలంది వివిధకుసుమవిసరంబులు ముడిచి మణిమయభూషణాలంకృతుం డై నీలమేఘంబునుంబోలె దేదీప్యమానుం డగుచుఁ దనవెనుకం బ్రియవిలాసినులు సనుదేర నగరువెలువడి యగ్రభాగంబున. 172

రావణుఁ డశోకవనమునకు వచ్చి సీతతో దుర్భాషలాడుట.

ఉ. మంగళతూర్యముల్ మొరయ । మానుగ ముందట ధూళివాయఁ ద
న్వంగులు వారిపూర మొల । యంగను జల్లుచు రాఁగ నంతఁ దా
నంగన యోర్తు రత్నకలి । తాసవపూరితపాత్రహస్త యై
ముంగల నేఁగుదేర నొక । ముద్దియ గేలిడి త్రోవ వెట్టఁగన్. 173
సీ. ఘనకుచంబులు నిక్క । గంధర్వకామినుల్,ధవళాతపత్రముల్ । దాల్చి నడువఁ
గంకణకింకిణీ । ఝుంకృతుల్ సెలగంగ, సురవిలాసినులు వీ । చోపు లిడఁగ
నెలమిఁ గిన్నరసతుల్ । మలయానిలము చల్ల, రమణమై నాలవ । ట్టములు పట్ట
గంధతైలము నించి । గరుడకాంతలు సేరి, కెలఁకుల దీపముల్ । చెలఁగి పూన
బలసి ఖడ్గాదిసాధన । పాణు లగుచు, దనుజకాంతలు దనుఁ గొల్వ । దశకిరీట
రుచులు మణిరుచిదీపికా । రుచుల గెల్వఁ,బొలిచి వెసనశోకారామ । భూమిసారఁగ.
మ. కరిణీమధ్యగతద్విపేంద్రముగతిం । గాంతాసమోపేతుఁ డై
యరుదేరం బొడగాంచె ముందట నర । ణ్యాటుండు కైలాసదు
ర్భరభారక్షమబాహు నిర్జితనిలిం । పవ్యూహునిం బంక్తికం
ధరు దోర్గర్వధురంధరుఁ దివిజర । క్షస్రావణుఁ రావణున్. 175

వ. కని వీఁడు రావణుం డిద్దురాత్ముండు మనసిజగోచరుం డై వచ్చుచున్న వాఁ డిక్కడ
వచ్చి యేమేమిదురుక్తు లాడెడినో చూచెదం గాక యనుచు నొక్కశాఖకు గంతు
గొని తఱు చగువిటపపర్ణంబుల నొదిఁగియుండె నిట దశగ్రీవుండు కదియ నేతేర
సీతకుఁ గావలియున్న రాక్షసభామినులు సంభ్రమంబున మ్రొక్కుచు నొసరిల జ
నకతనయయుం గని ప్రవాతవేగంబునం గదలుకదళిచందంబున వడవడవడంకు
చుం జన్నులు చేతులం గప్పికొని వీడినకచభరంబున వెన్నును జఘనంబును
మాటువడ నూరుల నుదరం బడంచుకొని యశ్రువు లురుల నున్న నమ్మానినీరత్నం
బుఁ జేరి రావణుం డి ట్లనియె. 176

ఉ. మానిని నన్నుఁ జూచి తను♦మధ్యము దాఁపఁగ నేల యేరికిం
గానఁగ వచ్చు నీబయలుఁ♦గా నిది యేటికి నన్నుఁ జూడ వ
జ్ఞానన నీవిలోకనము ♦ లచ్చెరు వారఁగ నెన్నఁ డేని నా
[1]మానస మాడియున్న యవి ♦ మన్మథమోహనసాయకంబు లై. 177

సీ. విమలదుకూలముల్ ♦ వెలయంగఁ గలుగంగ, గడుమైల యీచీర ♦ గట్టనేల
కస్తూరికాముఖ్య ♦ గంధంబు లవి గల్గ, భూరిపంకంబున ♦ బ్రుంగ నేల
సారాన్నపానముల్ ♦ చవులారఁ గలుగంగ, నుపవాసముల డస్సి ♦ యుండ నేల
[2]మెత్తనిపాన్పుల ♦ మెఱయుశయ్యలు గల్గఁ, గఠినోర్వి శయనించి ♦ కంద నేల
విజయలబ్ధత్రివిష్టప♦విభవుఁ డైన, ఘనుఁడ నేఁ గల్గ నొకపేద♦మనుజుఁ గూడి
కాయగసరేఱికొని తించుఁ ♦ గానలోన, ఘోరదుఃఖముల్ గుడువంగఁ ♦ గోర నేల.

మ. జగతీనాథునిఁ జేసి నీజనకునిన్ ♦ సంతోష మొందించెదం
దగురత్నంబులు భూషణంబులు సుగం♦ధద్రవ్యవస్త్రాదులుం
బొగడొందం గల వెల్లలక్ష్ములు వెసన్ ♦ భోగింపు ని న్నర్థి ము
జ్జగముల్ గొల్వఁగఁ బంచి నీకడ నభీ♦ష్టక్రీడలం దేలెదన్. 179

క. పరసతి యొడఁబడ కుండిన, నరభోజను లాక్రమించి ♦ నలిఁ బొందుట బం
ధురధర్మమైన నీ యను,చరణము లేక నినుఁ బొంద ♦ సమ్మదలీలన్. 180

క. ఎల్లసుఖంబులఁ జేకొనఁ, జెల్లుట యౌవనమునంద ♦ చిక్కిన మఱి పా
టిల్లునె వెన్నెలదినముల, సల్లోనేరేళ్లు గాక ♦ యావలఁ గలవే. 181

క. కావున యౌవన మాఱడిఁ, బోవఁగ నీకేల రతులఁ ♦ బ్రోవుము నన్నున్
నావనితలు నీదాసులు, నీ వేలుము లంక యింక ♦ నెమ్మదిఁ దరుణీ. 182

ఉ. కామిని నీకటాక్షములు ♦ కాయజమోహనబాణముల్ బొమల్
కామునిచాపముల్ మొగము ♦ కంతునిమామ మృదూక్తు లంగజో
ద్దామశరాభిమంత్రము లు♦దంచితబాహులు మారుపాశముల్
కాముకచిత్తముల్ మరుని♦గాఢశరవ్యము లట్లు గావునన్. 183

---

1 మానము నాటియున్న. 2 'మెత్తనిపువ్వుల ♦ మెఱయు'. అ. ప్ర.

క. మారుఁడు నిన్నుం జూచిన, వారలమానములఁ గిన్క § వాలమ్ములచేఁ
బారింపక తూలింపక, శారింపక యున్నె యతివ § గైకొన కున్నన్. 184

సీ. వృత్తోరుకుచములు § వీఁక వక్షము గాఁడ, నను వేడ్క నాలింగ § నంబు సేయు
కుంభికుంభస్థల § గురునితంబంబున, రణితమేఖల యొప్ప § రతులఁ దేల్పు
పున్నమచందురుఁ § బోలునెమ్మొగమునఁ, గోమరారునమృతంబు § గ్రోలనిమ్ము
మర్మముల్ నాటిన § మరుబాణముల గెల్వ, నీదృష్టి నామీఁద § నిగుడనిమ్ము
సరసకోకిలస్వరయుక్త § చతురకీర
సురుచిరోక్తులు నాచెవుల్ § సొగియఁ బల్కు
కామకేళిఁ గైకొని నన్నుఁ § గావు మింకఁ
గడచి చన్నయాతపసిపైఁ § గాంక్ష విడువు. 185

చ. వనముల నాకలంబుఁ దిని § వంతలఁ గుందుచు నింత కెన్నఁడో
ననుజుఁడుఁ దాను జచ్చు నడి § యాస లిఁకేటికిఁ జాక తక్కినన్
వననిధి దాఁటి రాఁగలఁడె § వాఁడిమి వచ్చిన నన్ను నేగతిం
జెనకి జయించు నాజి ననుఁ § జేరఁగ నోపునె ముజ్జగంబులున్. 186

క. హరిహరకమలభవామర, వరు లురుబలకలితు లగుచు § వచ్చిన నైనం
బోరిఁగొందు నేను దశకం, ధరు ననిమొనఁ జెనకువారె § నరులుం గిరులున్.

క. బలమునఁ దపమున రూపునఁ, గులమునఁ దేజమునఁ గలిమి § గుణముల నాతోఁ
దులదూఁగఁ గలఁడె రాముఁడు, చలమునఁ గైకోవుగాక § సమ్మతి నన్నున్.

క. వారక వంతలఁ గుందియు, భూరేణువుచేతఁ జాల § బ్రుంగియు నాహా
నీరూపి ట్లున్నది శృం, గారించిన నిన్నుఁ జూడఁ § గన్నులు గలవే. 189

సీత రావణు నిరాకరించి పలుకుట.

వ. అనుచుఁ గర్ణకఠోరంబులుగాఁ బలుక దీనవదనయు నార్తస్వనయుఁ దామ్రాక్షి
యు నాకంపితాంగియు శోకతప్తచిత్తయు నగుచు నద్దేవి కోపంబునఁ దృణఖండం
బతని కడ్డంబుగాఁ బట్టికొని పరాఙ్ముఖ యగుచు ని ట్లనియె. 190

క. జనకునితనయను దశరథ, జనపతికోడల నరేంద్ర § చంద్రుం డగురా
మునిభార్య నన్నుఁ గవిసెద, ననుచిత్తము విడువు నీక § నర్థం బగుటన్.

ఉ. కందినయన్యకాంత యెడఁ § గామము దక్కుము నన్నుఁ జేరరా
దందనిమ్రానిపండులకు § నఱ్ఱులు సాఁతురె నీదుకోర్కి నీ
సుందరులందుఁ దీర్చికొను § చొప్పునఁ బోక ఖలుండ పాపముం
బొందెదు త్రోవఁ బోయి తుదిఁ § బోదు మదం బఱి కాలుపోలికిన్. 192

మ. నాపతి డాఁగురించి కుహనా § గతి న న్నిటఁ దెచ్చి బంటవై
పాపము లేల యాడెదు నృ § పాలుఁడు సన్నిధి నున్న నానమ
చ్చాపవిముక్తశాతశర § జాలముల న్నిను నీకులంబు ను

ద్దీపితశక్తిత్రోఁ దలలు ద్రెంపక చంపక పోవ నిచ్చునే. 193

క. సిరిఁ జూపి నన్ను లోఁబడ, మరిపెద నని చూచె దేల మనుజేశునిపైఁ
దిర మగునామది వాయదు, తరణిం బాయనితదంచితప్రభభంగిన్. 194

శా. ప్రాణంబుల్ వలతేని రామునకు నేర్పారంగ నన్నిచ్చి స
త్త్రాణుం డై మను మట్లు గాక మదిలో దర్పించినం దద్రణ
క్షోణీయుక్తఖరాస్రసిక్తపటుదోస్స్థూణోగ్రబాణాసనా
క్షీణస్ఫారకఠోరఘోరశరముల్ చెండాడు నీకంఠముల్. 195

చ. వినయముతోడ నన్ను రఘువీరున కిచ్చి వినమ్రుఁ డైన నో
డనియెడువాఁడు గాఁడు శరణాగతవత్సలుఁ డాదయాళుతో
ననువుగ సంధి సేసికొని యాదట మై బ్రదుకుండు నీవు నీ
జనములుఁ గ్రొవ్వి చచ్చుట విచారము గా దటు గాక తక్కినన్. 196

శా. పంకేజాసనుఁ జొచ్చినన్ జవమునం బాతాళమున్ దూఱినన్
లంకారాక్షసవంశవారిధిఁ గరాళజ్వాలజిహ్వాల మై
సంకీర్ణస్ఫుటవిస్ఫులింగపటలీసంచార మై ఘోర మై
కింకన్ రాఘవబాణబాడబముఖాక్షీణాగ్ని గ్రోలుం జుమీ. 197

వ. అనవుడు రావణుం డిట్లనియె. 198

క. లలనలు పురుషుల దూఱఁగఁ, బలుకుట ప్రియవతుల యగుటఁ బైఁబడి వారిం
గలఁచుటకొఱకే యిట్టులు, పలికిన సైరించి మనసు పట్టెదఁ దరుణీ. 199

క. అతివలకును దాక్షిణ్యము, వితతవిభూషణము నీకు వెదకిన నదిలే
దతినిష్ఠుర వేవిధమునఁ, బతికిం బ్రియురాలవైతి పరుషప్రవచా. 200

ఆ. అతివఁ జంపఁ బాప మనియూరకుండిన, నోరికొలఁదు లాడె దార నన్ను
వనిత కింతవాతివాఁడితనం బేల, ప్రభుల నోటలేక పలుకుటేల. 201

క. నన్నింత మిగిలి పలికిన, నిన్నిప్పుడు చంప బ్రదుకు నెమ్మదితోడన్
రెన్నెల్లదాఁక మీఁదట, నన్నొల్లక యున్నఁ గిన్క నఱకుదు నిన్నున్. 202

క. అని పలికి సీతకావలి, వనితల నీక్షించి మీరు వసుధాతనయం
జన బుజ్జగించి యైనను, ననువుగ బోధించియైన నదలిచియైనన్. 203

క. రెన్నెల్ల లోన నాకుం, జెన్నొంద నధీనఁగాఁగఁ జేయుఁడు మఱి కా
కున్న నిశాచరు లందఱుఁ, గ్రన్ననఁ జక్కాడి తినుఁడు ఘనపలలంబున్. 204

వ. అని యిట్లు జంకింప నతిభీత యగుసీతం జూచి యచ్చట నున్నగీర్వాణగంధర్వ
కాంతలు విషాదించుచు నయనభ్రూకుటిసంజ్ఞల నూరార్ప నద్దేవి కోపంబున
రావణుం గనుంగొని. 205

క. ఇనకులనాథుం డనియెడు, ఘనసర్పముఁ బోలె నిన్ను ఖండించి జవం
బున విహగేంద్రుఁడు భుజగిం, గొనిపోయెడుభంగి నన్నుఁ గొనిపోవుఁ దగన్.

ఉ. నావిభునాజ్ఞ లేకునికి నాతప మంతయు రిత్తమై చెడుం
గావున నిన్ను భస్మముగ గాఢతరోక్తి శపింప నిప్డ యు
ద్ధావని గిట్టి నిష్ఠురశరావలులం బరదారచోరు ని
న్నా వసుధేశ్వరుండు పరిమార్పఁగ నిమ్మని పల్కెఁ బల్కినన్. 207

మ. కుటిలభ్రూకుటిధూమరేఖ లొదవం గోపాగ్నిసందీప్తుఁడై
చటులాక్షిస్ఫుటవిస్ఫులింగచయసంచారంబు ఘోరంబుగాఁ
బటుబాహాకరవాలకీల లడరం బ్రస్ఫారహుంకారసం
కటసంతర్జనభీకరుం డగుచు లంకానాథుఁ డజ్జానకిన్. 208

క. కదియు నెడ ధాన్యమాలిని, కదిసి వెసం బట్టి పంక్తికంధర నీ కీ
సుదతియెడఁ గిన్క యేటికి, సదయుఁడ వగు మాఁడుదానిఁ జంపం జనునే.

క. అనుకూల గాక పెనఁగెడు, వనితయెడం గలదె సుఖము వలతే నాతోఁ
దనియఁగ రతులం దేలుము, చన నెందఱు లేరు నీకుఁ జక్కనికాంతల్. 210

క. అన విని యల్లన నవ్వుచు, మనసిజసాయకవిభిన్నమానసుఁ డై యా
వనితయుఁ దానును మగుడం, జనె దశకంఠుండు కేళిసదనంబునకున్. 211

వ. అంత నద్దశకంఠుచేత నియుక్తలైన నక్తంచరభామిను లందఱు జనకనందనపాలి
కేతెంచి మొగంబులఁ గోపంబు ముడివడం బరుషంబు లాడుచుండ నం దేక
జట యనునది యిట్లనియె. 212

రాక్షసాంగనలు సీతకు దుర్బుద్ధులు గఱపుచు బెదరించుట.

క. చతురాస్యునకుఁ మానస, సుతుఁడు పులస్త్యుండు పుట్టె సుతుఁ డతనికి స
న్మతి వాఁడమెను విశ్రవసుం, డతనికి రావణుఁడు పుట్టె నతివిక్రముఁ డై. 213

క. నాలవబ్రహ్మ దలంపఁగఁ, బౌలస్త్యుం డితఁడు నీకుఁ బతిగాఁ దగఁడే
పోలఁగ నామాటలు విని, పౌలస్త్యు వరింపు [1]భోగభాగిని వగుచున్. 214

వ. అనినఁ గుటిలభ్రూకుటిదుర్నిరీక్ష యగుచు హవిర్జట యనునది యిట్లనియె. 215

క. మందోదరితో వేవురు, సుందరు లతిరూపవతులు శోభిల్లుచుఁ దక్క
మందిరమున నుండఁగ న, య్యందఱి నొల్లండు నీక యతిమోహితుఁ డై.

సీ. కింక నెవ్వఁడు సర్వగీర్వాణయుతుఁ డైన, యమరేంద్రు నంతకు నాజి గెల్చె
నని నోడి యెవ్వని ననిమిషగంధర్వ, దానవోరగపతుల్ దనరఁ గొలుతు
రెవ్వనిదెస భీతి నినుఁ డెండ గాయఁడు, వీఁకతో వాయువు వీవ వెఱచు
జలదంబు లెవ్వని కులికి యింపారంగ, సురుచిరతోయముల్ గురియుచుండు
నెవ్వనికి బెగ్గలం బంది యెల్లతరులు, సురభిపుష్పవర్షంబులు సొరిదిఁ గురియు
నిట్టిరావణు వరియింప నేలయొల్ల, వేము నీకుఁ జెప్పిన బుద్ధు లేల వినవు. 217

వ. అనియె నంత నఖిలరాక్షసభామలుఁ గోపాటోపంబున నిట్లనిరి. 218

1 'భోగభామిని వగుచున్'. అ. ప్ర.

క. బాల జగత్పాలకభూ, పాలకదిక్పాలకాళిఁ | బఱపి తదీయో
త్తాలశ్రీలఁ గావలెదు, పౌలస్త్యునిపత్ని వగుట | భాగ్యము గాదే. 219

క. మానముతో మన నీకును, మానము గా కొక్కహీన | మానవుఁ గోరం
గా నేల రాక్షసేంద్రుని, మానిని వై మనుము నీవు | మన్ననతోడన్. 220

వ. అనిన విని బాష్పాకులలోచన యగుచు వైదేహి వారల కిట్లనియె. 221

క. మనుజు వరింపక మనుజాం, గన మనుజాశను వరించి | కాఁజీయవడునే
వినఁగానిమాట లే విన, నను మ్రింగిన మ్రింగుఁ డింక | నరభుగ్వనితల్. 222

సీ. సగరుఁ గేశినివోలె | సౌదాసు మదయంతి, గతి వసిష్ఠునినరుం | ధతివిభాతి
నిను సువర్చలభంగి | నింద్రుని శచిమాడ్కిఁ, జంద్రు రోహిణియోజ | సత్యవంతు
సావిత్రి విధమునఁ | జ్యవను సుకన్యక, యట్టులు నలు దమ | యంతిపోల్కిఁ
గువలు శ్రీమతిలీలఁ | గుంభసంభవుని లో, పాముద్ర కైవడి | భక్తితోడ
రఘుకులాబ్ధిరాకాచంద్రు | రామచంద్రుఁ, గొలిచియేనుసమ్మతినుండి | వెలయుదాన
నాని జేశుఁడు రాజ్యవి | హీనుఁ డైన, నెట్టివాఁ డైనఁగాని నా | కెట్టులెస్స.

వ. అని పలుక నఖిలరాక్షసులు సధికక్రోధతామ్రాక్షు లగుచు నోడు గఱచుచుఁ గ
టము లదర రాక్షసేశ్వరుం డగురావణు నేల యొల్లవని పరుషవాక్యంబుల భ
ర్జించుచు ఖడ్గపట్టిసప్రాసాదు లంకించుచు శింశుపామూలంబుఁ జేరం జనుదెం
చి విటపపర్ణంబుల నొదిఁగినహనుమంతుం డూరక చూచుచుండ నుగ్రాకార
లయి కదియ, నజ్జనకతనయ భయకంపితాంగి యగుచుఁ గన్నుల బాష్పాంబువులు
దొరఁగ శోకించుచుండ నందఱుం దిరిగివచ్చి గర్జించుచు భర్జించుచుండ నప్పు
డు దీనానన యగుచున్న జానకిం జూచి యతికుపిత యగుచు వినత యనునది యి
ట్లనియె. 224

క. వనమున జీవము విడిచిన, మనుజునిపైఁ గూర్మి యేల | మాకుం జూడఁ
ఘనబలుఁడుఁ బ్రియంవదుఁడును, ననుకూలుఁడు భోగభాగి | యధికుఁడునగుటన్.

క. కాలము గడపఁగ నేటికిఁ, బౌలస్త్యుఁడు నీకు నెల్ల | పదవు లొసంగుఁ
లీలం బ్రసూనమాలా, చేలాభరణాంగరాగ | శృంగారిణి వై. 226

క. సరసిజభవునకు శారద, హరికిని సిరి రవికి సంధ్య | హరునకు నుమ ని
ర్జరపతికిని శచి వైశ్వా, నరునకు స్వాహ శిశిరాంశు | నకు దాక్షిగతిన్. 227

క. రక్షోవిభునకు నీ వతి, దక్షతఁ బత్ని వగు కాక | తక్కిన నిన్నుఁ
రాక్షసభామిను లందఱు, భక్షించెద రీక్షణంబ | పటుకోపమునన్. 228

వ. అనియె నంత నిటలతటగ్రంథిలకుటిలభ్రూకుటియగుచు వికంకట యి ట్లనియె.

క. అనునయమున నతిపరుషత, నిను నొడఁబఱుపంగ లేము | నీకై దుఃఖం
బునఁ బడఁజాలము రావణుఁ, జనఁ గామించెదవొ లేక | చచ్చెదొ చెపుమా.

వ. అనుడు నతిఘోరప్రేక్షణదుర్ముఖి యగుచు హాయముఖి యి ట్లనియె. 231

క. వనితాసప్తసహస్రము, లొనరఁగ నినుఁ గొల్వఁ బావ। నోద్యానములం
దనుపమభోగము లందుచు, దనుజేశునిఁ [1]జేర కొనుము । ధన్యత వెలయన్.
క. వననిధి దాఁటుట వచ్చుట, యనిసేయుట చాక మనుట । యది సమకొనునే
మనుజుఁడు నినుఁ గొనిపోయెడి, ఘనుఁ డెవ్వం డేము నీకుఁ । గావలియుండన్.
మ. అని దేవారి జయించి నిన్ను నరుఁ డే । యాసక్తిఁ గొం చేఁగడిన్
దనుజాగారముఁ జొచ్చి పోదు ననుచి । త్తంబేల వంటిల్లు సా
చ్చినకుం దేటికి నీకుఁ బోక గలదే । చింతించి నావాక్యముల్
విను మింకన్ వినకున్న నీరుధిరముల్ । వేక్రోలి నిన్ మ్రింగెదన్. 234
వ. అనునంత నయోముఖి యిట్లనియె. 235
క. మనమాటలు విన దింకన్, మన మీవనితను వధించి । మాంసము దించుం
దనియఁగఁ గ్రోలఁగవలయును, మనకుం గొనిరండు మంచి । మద్యము లీలన్.
వ. అనిన శూర్పణఖ యిట్లనియె. 237
క. పరఁగ నయోముఖి చెప్పిన,కరణిన్ ఖండించి దీని । క్రవ్యము దించన్
సురద్రావి నికుంభిల కే, నరిగెద వెసఁ గ్రీడతోడ । నాడెద నెలమిన్. 238
వ. అనినం జండోదరి గేల శూలంబు ద్రిప్పుచు విదుర్చుచు నిట్లనియె. 239
క. త్రాసోత్కంపితకుచ యగు, నీసతిరుధిరంబు ద్రావి । హృదయము వ్రత్తున్
గాసిల గ్రసింతు నసిఁ దలఁ,గోసి వెసం గండపిండు । గుండెలుఁ దిందున్. 240
వ. అనినఁ బ్రతపన యిట్లనియె. 241
క. జడమతి యై మనమాటల, కొడఁబడ దిది యేల మనకు । నుద్ధతి దీనిన్
మెడదునిమి వైచి నెత్తురు, గడు పారఁగఁ ద్రావి మాంస । ఖండముఁ దిందున్.
వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల భయంకరాకార లైనరక్కసులు తర్జనభర్జనంబులఁ
బరుషవచనంబుల [2]బెగ్గడిల్లం జేయఁ గుందియు వందియు ధరిత్రీపుత్రి కంపంబు
నొంది నీలవేణి కృష్ణభుజంగియుం బోలెఁ దూల బాష్పధారలు కుచంబులఁ దొ
రఁగ నేడ్చుచు నేలంబడి పొరలుచు ధూళిధూసరితాంగి యగుచు లేచి పుష్పి
తాశోకశాఖాలంబనంబు చేసి గద్గదవాక్యంబుల నిట్లనియె. 243
క. నోసినడెందము వగులఁగ, నాసతి హా రామచంద్ర । హా లక్ష్మణ హా
కౌసల్య హా సుమిత్రా, పాసితి మి మ్మెల్ల దుఃఖ । భాజన నైతిన్. 244
క. ఖలుఁ డగురక్కసుచేఁ బడి, నిలుచుట జను లాడుసడికి । నిలయము నైతిం
జెలువునిఁ బాసినయప్పుడ, బలువిడిఁ బ్రాణములు వోక । బ్రదికెద నకటా.
క. వలసినయప్పుడ మరణము, కలిగింపఁడు పాపజాతి । కాలుఁడు గరళా
దులవెంటఁ జావు దొరకదు, బలుగావలి యై నిశాట । భామిను లునికిన్. 246
క. తిరముగ మును నాచేసిన,దురితం బెట్టిదియొ నాకు । దుష్టనిశాటీ

1 జేసి కొనుము. 2 బెగ్గలం బందియుఁ గుందియు.

పరివృతనై యిట్లతిదుర్భరదుఃఖము లందవలసెఁ | బరదేశమునన్. 247

క. మాణిక్యభూషణధన,శ్రేణులు ప్రియహీన కేటికి | ప్రియములు నాకుం
ప్రాణేశ్వరుఁ బాసిననా, ప్రాణము లేమిటికి నాదు | బ్రదుకు కేమిటికిన్. 248

క. నాకై పతి మును కృత్రిమ,కాకంబు విరాధు ఖరము | ఖక్రవ్యాదా
నీకంబుల శిక్షింపఁడె, వేకై కొని కనకమృగము | వెంటం బోఁడే. 249

తే. కాన రాఘవుల్ విడుతురె | కలయ వెదకి,నన్నుఁ గానక వగలస | న్న్యస్త్రశస్త్రు
లగుచుఁదరుమూలములనిరా | హారనిష్ఠఁ, దెగిరొ రావణుమాయల | నెగులువడిరొ.

క. అట్టేటికి నగుఁ గావఁగ, గట్టిగ నేఁడెల్లి వచ్చి | గారవమున వా
రెట్టుం గొనిపోవంగల, రిట్టుల మగుబాహుశౌర్య | మెంతయు నొప్పున్. 251

సీ. నాజాడ వెదకుచు | నరనాయకుఁడు వచ్చి, విహగపుంగవుచేత | విని కడంక
జలనిధి లంఘించి | చన లంక భేదించి, దశకంఠుఁ జక్కాడి | తలలు దునిమి
యని వానిపలలంబు | లను భూతబలి యిచ్చి, లంక నీఱుగఁ జేసి | లంకఁ గలుగు
దుష్టాసురశ్రేణిఁ | దునియలు గావించు, విధవలై యింటింట | వివిధగతుల
నెల్లరాక్షసభామలు | నేడ్వఁ గలరు
లంక యేడ్పుల శవధూమ | సంకరములఁ
బృథులభస్మరాసులతోడఁ | బ్రేతభూమి
యోజఁ గడు నమంగళ మయి | యుండఁ గలదు. 252

త్రిజటాస్వప్నవృత్తాంతము

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబులం జింతించుచుండ సీతం గదిసి కటము లదరఁ బండ్లు గీటుచు రక్షోభామ లీ పాపజాతి క్రూరనిశ్చయ దీని భక్షింపుఁ డనుచు మిడుఁగుఱులు సెదరం గైదువు లంకించుచు జంకించుచున్నెడఁ జేరువ నిద్రవోయిన త్రిజట మేల్కాంచి సంభ్రమంబున నోహో వేగిరపడ కుండుఁడు రాక్షసవినాశకరంబును రామునకు విజయకరంబును నగునొక్కస్వప్నంబు గంటి వినుం డని పలుక నారక్కసులు బెగడందుచుఁ దిరిగి వచ్చి యది యెట్టికల వినిపింపు మనిన నా త్రిజట యిట్లనియె. 253

క. సామజసహస్రశోభితుఁ, డై మిన్నందుచు ఘనశిబి | కారూఢుం డై
రాముఁడు రుధిరము ద్రావుచు,భూమండల మెల్ల మ్రింగఁ | బొడగంటిఁ గలన్.

క. శ్వేతాంబరములు దాలిచి, సీత నిజేశుండుఁ దాను | సేమంబులతో
నాతతజలధిపరిక్షి, ప్తాతులితాచలముమీఁద | నమరం గంటిన్. 255

క. ఇనశశుల సీత పరిమా, ర్జనమును గావింపఁ గంటి | రాఘవుఁ డనుజుం
డును దాను వచ్చి భూసం,దనతోఁ బుష్పకము నెక్కి | తనరం గంటిన్.

సీ. ధవళపుష్పాంబర | తారహారము లొల్లి, ధరియించి సితచతు | ర్దంతదంతి
నడుమ రా రాముఁడు | నలువార నవ్విభు,నంకోపరిస్థల | మారఁ జేరి

జానకి ముందట § సౌమిత్రి దమయన్న, వెనుకభాగంబున § వెలయు నెక్క
వడి నగ్గజేంద్రంబు § వారినందఱఁ గొంచు, సొంపార నీలంక § సొరఁగఁ గంటి
మఱియు శుభ్రపుష్పాంబర§మహితుఁ డగుచు
రాఘవుం డష్టవృషభోఘ§రథము నెక్కి
యవనిజాలక్ష్మణులతోడ § నధికమహిమ
నరుగుదేరంగఁ జూడగంటి § నంతమీఁద. 257

వ. రావణుం డొక్కయుగ్మలి తిగువఁ బుష్పకంబుననుండి దిగువంబడను మఱియు ముండితశిరుండును గృష్ణాంబరధరుండును రక్తమాల్యానులేపనుండును ఖరయుక్తరథుండును నై దక్షిణపథంబున నరిగి గోమయహ్రదప్రవేశంబు సేయం గలఁగంటి మఱియుఁ గర్దమలిప్తాంగియుఁ గాళియు నగునొక్కవనిత రక్తవస్త్రంబు మెడఁగట్టి తిగువ రావణుండు యామ్యదిగ్భాగంబున కరుగం జూడగంటి వెండియు రావణుండు వరాహంబును నింద్రజిత్తు శింశుమారంబును గుంభకర్ణుం డుష్ట్రంబు నెక్కి యంతకదిగ్భాగంబున కరుగ రాక్షసులు రక్తమాల్యాంబరధారులై యాడుచుం బాడుచుం బ్రశంసించుచుఁ దైలంబు ద్రావుచు దక్షిణంబు వోవను లంక గరితురగసమాకులయును భగ్నప్రాకారతోరణయు నై సముద్రంబునం బడను గంటి రాక్షసాంగనలు తైలపానంబులు సేయుచు భస్మీభూతమైనలంకలో మహాస్వనంబుల నగుచు నాడుచుం బాడుచు నికుంభకుంభకర్ణాదులతోడ రక్తవస్త్రులై పోయి గోమయహ్రదంబులోనం గ్రీడింపం జూడగంటి విభీషణుండు మంత్రిసమేతుండై యొక్కరుండును శ్వేతపర్వతసమారూఢుం డై యుండం గలఁగంటి నాకల నిక్కల రాముండు వచ్చి సకలరాక్షససమేతంబుగా రావణుం బరిమార్పఁగలండు గావున నానరేంద్రపత్నికి వెఱచి యుండుద మనుడు నారక్కసలద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి ప్రియవాదినులై యుండి రంత సీతయు రావణుండు మాసద్వయంబునం దన్ను హింసించెద నన్నపలుకులు దలపోసి భయం బందుచు నిట్లనియె. 258

సీ. అఖిలబంధులఁ బాసి § యన్యదేశమునఁ గ్రవ్యాదుచేఁ జావఁ బా § లైతి నకట
హరిణాధమము వెంట § నది పైఁడిమృగమంచుఁ, బ్రాణేశు నేల పో § మ్మంటి నకట
మముఁ బాపఁ గాలుండు § మాయాకురంగమై, పరుషాటవులఁ గాడు § పఱిచె నకట
తపముఁ బాతివ్రత్య § దమశీలసత్యశౌ, చాదులు విఫలంబు § లయ్యె నకట
ఘోరదుఃఖంబు లిబ్భంగిఁ § గుడువకుండ
వేయివ్రయ్యలై హృదయంబు § విరియ దకట
సకలమునులును నుత్తమ§సతులు నాకుఁ
దనర నిచ్చుదీవనలెల్లఁ § దప్పె నకట. 259

వ. అని పలుకుసమయంబున నాసతికిం దనువున నానందపులకలెసఁగ రామచంద్రుండు ముందటఁ దోఁచిన ట్లయ్యె మఱియును. 260

320 (b)

321. హనుమంతుఁడు సీతకు రామాదులవృత్తాంతము వినిపించుచుఁ దన్నెఱింగించుట.

తే. సీత కప్పుడు మంగళ।చిహ్నలొదవె
నెడమదెసఁ జన్నుఁ గన్నును।దొడయు భుజము
మొగి నదరఁ జొచ్చె రాహువి।ముక్తుఁ డైన
చంద్రుగతి వెల్గుచును ముఖ।చంద్రుఁ డొప్పె. 261

వ. ఆసమయంబున వైదేహివృత్తాంతంబును ద్రిజటవాక్యంబులును మఱియు సర్వం
బున నెఱింగినహనుమంతుం డిప్పు డందఱు రాక్షసస్త్రీ లెఱింగియుండుట
మెఱసి సీతతో భాషించుట కర్జంబుగాదొకవెరవున రామలక్ష్మణులను దద్బంధు
జనంబులను బేర్కొని యీసతీరత్నంబునకు శ్రవణోత్సవంబుగాఁ దగినవాక్యం
బులు పలికి ప్రసన్నఁ జేసి నావచ్చినకార్యం బెఱింగించెదఁ గాకని విచారించి
కొండొకదడవున కవసరం బైన నిట్లనియె. 262

మారుతి సీతకు రామాదులవృత్తాంతంబు వినిపించుచుం దన్నెఱింగించుట.

మ. హరకోదండవిఖండనుండు జనక।క్ష్మాధీశుజామాత భా
స్కరవంశాగ్రణి జానకీప్రియుఁడు వి।శ్వామిత్రయాగాహితా
సురసంహారి విరాధకాలుఁడు ఖరా।సుధ్వంసి మారీచసం
హరుఁ డన్యప్రమదాపరాఙ్ముఖుఁ డమో।ఘాఖ్యానాయకుం డాదటన్. 263

క. కాకుత్స్థకులగ్రామణి, లోకైకత్రాణకేళి।లోలుఁడు పుణ్య
శ్లోకుఁడు సీతాశోకవి, మోకత్వరితహృదయుండు।ముదమున నన్నున్. 264

క. సీతన్ వెదకం బంచిన, నేతెంచితి నబ్ధిదాఁటి।యేను హనూమ
త్ఖ్యాతుఁడ రాఘవుదూతను, భూతలపతిదేవి నెచటఁ।బొడగాంచెదనో. 265

వ. అని పల్కి మఱియు సవిశేషంబుగా నెఱింగించువాఁడై యిట్లనియె. 266

సీ. దశరథుం డనుపేరి।ధరణీశుఁ డొకఁ డాజ్ఞ, నెల్లభూచక్రంబు।నేలె వెలయ
నలఘు లాతనికిఁ బు।త్రులు రామలక్ష్మణ, భరతశత్రుఘ్నులు।పరఁగఁ గలరు
వారి కగ్రజుఁ డైన।యారాముఁ డనురక్తి, జానకీలక్ష్మణ।సహితుఁడగుచుఁ
గైకవరంబునఁ।గాంతారమున కేఁగి, మాయామృగము వెంట।మసల కరుగ
రావణుఁడు సీతఁ గొనిపోవ।రయము మెఱయ
మగిడి పర్ణశాలకు వచ్చి।మగువ నచటఁ
గాన కడలుచు నిరువురు।[1]గానలోనఁ
గలయ వెదకుచు ఋశ్యమూ।కంబుఁ జేరి. 267

క. సుగ్రీవునితో సఖ్యము, దగ్రగతిం జేసి యతని।కభిమతముగ న
త్యుగ్రుని వాలిం దునిమి నృ, పాగ్రణి కిష్కింధఁ బట్ట।మర్కజుఁ గట్టెన్. 268

వ. ఇట్లు సుగ్రీవునకు సమ్మదం బాచరించి తత్పురస్సరంబుగా ననేకవానరకోట్ల సక
లదిక్కులకు వెదకం బనిచె నేను సంపాతివచనంబున భవత్సందర్శనోత్సుకత్వం

1 గలయ వెదకి, కడఁగి తిరుగుచు ఋశ్యమూకంబు,

బున సముద్రం బవలీల దాఁటి యీలంక నిశ్శంకఁ జొచ్చి యెల్లచోట్ల వెదకి నా
భాగ్యవశంబున నిన్నుఁ బొడగంటిఁ గృతార్థుండ నైతి వినుము. 269

క. సౌమిత్రియుఁ దానును నా, రాముఁడు నీసేమ మడిగె । రవిజుండును నీ
సేమ మడిగె వా రందఱు, సేమంబున నున్నవారు । సేమమె నీకున్. 270

క. అనినఁ విని యాశ్చర్యం, బును బ్రియముం బెనఁగొనంగ । మోమెత్తి మహీ
తనయ కనియె నంతికమున, ఘనతరుశాఖపయి నున్న । కపికులవర్యున్. 271

వ. కని యుల్లంబు జల్లన నెల్లంబోయి యల్లన దేటి కలలోన వానరుం బొడగంటి
నిది దుస్స్వప్నం బని శాస్త్రంబుల వినంబడు నీచెడుగుకల నగుకేని జనక రామసౌ
మిత్రులకును నాకుం గాక యుండుం గాక యని దీవించి దుస్స్వప్నదోషపరిహారం
బుగా వజ్రివాచస్పతిస్వయంభూహుతాశనులం బేర్కొని నమస్కరించి మగుడం
దెలివి నొంది యి ట్లనియె. 272

క. వేమఱుఁ దలఁచినతలఁపు, స్వేమఱుఁ బేర్కొన్న యదియు । నిద్రం గల యీ
వేమఱు రామున తలఁతును, రామునిఁ బేర్కొందు రామ । రామా యనుచున్.

క. అనఘుని మత్ప్రియుఁ బాసిన, ఘనతరవిరహాగ్ని నెరయు । కతనను రక్షో
వనితలదారుణబాధల, నెనసినపెనుభీతి నిద్ర । యెన్నఁడుఁ గానన్. 274

వ. కాన యిది కల గాదు నాకన్న రామస్తుతిపరాయణుం డగువానరేంద్రుండు రాము
దూతయ నిజంబ కా ని మ్మనుచుం బలికె నంతం దరుశాఖావతరణంబు సేసి
విద్రుమసమాననుం డగుహనుమంతుం డతిభక్తి నంతంతఁ బ్రణమిల్లుచు శిరం
బునం జేతులు మొగిచికొని వినయవినమితశరీరుం డై జానకి నాలోకించి ప్రియం
బార ని ట్లనియె. 275

క. చిరపుణ్య నీవు మలినాం, బర మిట్టులు గట్టి చాలఁ । బరితాపముతోఁ
దరుశాఖాలంబిని వై, పొరిఁబొరిఁ గన్నీరు దొరఁగఁ । బొగిలెద వేలా. 276

క. సురకామినివో విద్యా, ధరవరవర్ణినివొ రుద్ర । తరుణివొ వసుసుం
దరివొ మరున్నారివొ కి, న్నరకాంతవొ యక్షసతివొ । నాగాంగనవో. 277

క. దివిఁ జంద్రుఁ బాసి వసుమతి, కవిరళమతి వచ్చి యున్న । యారోహిణివో
యవమానమొంది రోషము, న వసిష్ఠుం బాసి వచ్చి । నయరుంధతివో. 278

క. వినుతశుభలక్షణంబులు, గనుఁగొన నృపమహిషి వీవు । గా నోపుదు వం
చన దశకంఠుఁడు గొనివ, చ్చినరాఘవుపత్ని యైన । సీతవొ చెపుమా. 279

క. అన విని జానకి పావనిఁ, గనుఁగొని నాపేరు సీత । ఘనపుణ్యుం డౌ
జనకునికూఁతుర దశరథ, జనపతికోడలను రామ । చంద్రునిభార్యన్. 280

వ. అని పల్కి తా నయోధ్యను బండ్రెండేం డ్లనుపమభోగంబులు భోగించుటయుఁ
బదుమూఁడవయేఁడు దశరథుండు రామచంద్రుఁ బట్టంబు గట్ట నుద్యోగించు
టయుఁ గైక విఘ్నంబు సేయుటయు రామసౌమిత్రులతో వనవాసంబునకు

వచ్చుటయుఁ దన్ను రావణుం డపహరించి తెచ్చుటయుఁ దనపడుబన్నంబులును
రెన్నెల్లమీఁద రావణుండు తన్నుం దునుమాడెద నన్నక్రూరభాషణంబులుం
జెప్పిన హనుమంతుండు దుఃఖితాత్ముం డగుచు ని ట్లనియె. 281

సీ. కల్యాణి నీవేల కడుదుఃఖ మందెదు, నీనాథుఁ డగురామ నృపతి నిన్ను
వెస సర్వదిక్కులఁ వెదకంగఁ గడఁకమై, ప్లవగవీరుల నెల్లఁ బనిచినాఁడు
కాకుత్స్థకులవిభుల్ కపికులనాయకుల్, నీవ ప్రాణములుగా నిలిచినారు
నీయున్న తెఱఁ గేను బోయి చెప్పినయప్డు, వడి లంకపై వచ్చి విడిసి కిన్క
స్వజనపుత్రభ్రాతృసచివయుతము
గాఁగ రావణుఁ జక్కాడి కడిమి మెఱయ
నిన్న యోధ్యకుఁ గొనిపోవు నెయ్య మెసఁగ
సకలసుఖముల నొందెదు సమ్మదమున. 282

క. అని మ్రొక్కి భక్తిఁ జేరినఁ, గని బెగడుచు వీఁడు పంక్తికంఠుఁడు మాయా
వనచరుఁ డై నన్నలఁపఁగఁ, జనుదేరఁగ నోపు ననుచు సంశయమతితోన్.

క. అనద నుపవాసకృశ నిట, నను నేటికి దుఃఖపఱుప నక్తంచర వ
చ్చినవాఁడ వీవు నిక్కపు, వనచరుఁ డై తేని యిపు డవంచనమతి వై. 284

ఉ. ఎట్టిఁడు నా నిజేశుఁడు శుభేక్షణ మెట్టిది సద్గుణోత్కరం
బెట్టిది రూపురేఖ లవి యెట్టివి యంగవిశేషసౌష్ఠవం
బెట్టిది వర్ణలక్షణము లెట్టివి లక్ష్మణుఁ డెట్టివాఁడు నా
కిట్టని పోలఁ జెప్పినఁ గపీశ్వర యుండెద నమ్మి నెమ్మదిన్. 285

వ. నావుడు నద్దేవి మనస్సంశయంబు వాప నాసతీలలామకు విశ్వాసప్రత్యయసం
తోషంబులు పుట్టింపం దలంచి హనుమంతుం డి ట్లనియె. 286

క. రాఘవుఁడు చారుమేచక, మేఘశ్యాముఁడు కృపాసమేతుఁడు విబుధ
శ్లాఘాకలితుఁడు సమరా, మోఘాస్త్రుఁడు వికచపద్మముఖుఁడును మఱియున్.

మ. రవిరోచిష్ణుఁడు భాసహిష్ణుఁడు రణప్రస్ఫారనానాజయో
త్సవవర్ధిష్ణుఁడు సచ్చరిత్రుఁడు సురక్ష్మాకేళివిష్ణుండు నా
హవవీరారినిరాకరిష్ణుఁడును సత్యాలంకరిష్ణుండుఁ బ్రా
భవలక్ష్మీప్రభవిష్ణుఁడుఁ గుణగణభ్రాజిష్ణుఁడుఁ జిష్ణుఁడున్. 288

క. బ్రహ్మప్రార్థితజన్ముఁడు, బ్రహ్మాస్త్రప్రముఖదివ్యబాణచయుండుఁ
బ్రాహ్మణభక్తిప్రవణుఁడు, బ్రహ్మవిదుఁడు బ్రహ్మచర్యపరమవ్రతుఁడున్.

వ. జానకి విను నీదేవుం డగురామదేవుండు ధాతయు జగత్త్రాతయు లోకనేతయుఁ
గర్తయు భర్తయుఁ గామక్రోధప్రహర్తయు సర్వభూతహితుండును రాజవిద్యా
విశారదుండును వర్ణాశ్రమసీమాప్రవర్తకుండును వేదవేదాంగధనుర్వేదకోవి

దుండును సత్యసంధుండును బంధుప్రియుండు నాశ్రితవత్సలుండును బితృభక్తితత్పరుండును శీలదాక్షిణ్యసంపన్నుండును బహుశ్రుతుండు ననంతప్రతాపుండు నతిగంభీరుండును మహాజవసత్త్వసంపన్నుండును మహేంద్రప్రతిమానదుర్జయుండును జంద్రసమాననితాంతకాంతుండును మారాకారుండును మహారథుండును బృహస్పతిసమానబుద్ధియు యక్షేశసంకాశసర్వలోకరాజ్యధురంధరుండును సకలగుణాకరుండును శత్రుభీకరుండును బరసుందరీపరాఙ్ముఖుండును దుందుభిస్వనుండును విపులాంసుండును మహాహనుండును మహాబాహుండును మహోరస్కుండును గంబుగ్రీవుండును గూఢజత్రుండును సుతామ్రాక్షుండును స్నిగ్ధవర్ణుండును సముండును సమవిభక్తాంగుండును సువిక్రముండును సులలాటుండును త్రిశీర్షుండును బీనవక్షుండును జతుష్కిష్కుండును జతుర్దంష్ట్రుండును జతుర్గతియుం జతుర్లేఖుండును జతుష్కళుండును జతుర్దశసమద్వంద్వుండును ద్రిస్థిరుండును ద్రివ్యాప్తుండును ద్రివలీయుతుండును ద్రికాలజ్ఞుండును ద్రితామ్రుండును ద్రిస్నిగ్ధుండును ద్విశుక్లుండును దశపద్మవంతుండును దశవిశాలుండును షడున్నతుండును బంచస్నిగ్ధుండును సప్తవంశవంతుండు ననునివి మొదలుగా ననేకశుభలక్షణంబులు గలవు నాకన్నయవి నీకు విన్నపంబు సేసితి మఱియు సువర్ణవర్ణుండు గాని సౌమిత్రియు నన్నిగుణంబులం దమయన్న చందంబువాఁడు నారాక కెదురుసూచుచు సముద్రతీరంబున నంగదాదు లనేకవానరులతోడ నున్నవా రింక నీసేమంబు వేగంబ యెఱింగింప రామచంద్రునొద్దకుం బోవ వలయుని న్నట్లు జనస్థానంబునం గోల్పడి నీపోయినమార్గంబు వెదకుచు వచ్చి ఋశ్యమూకంబు చేరి యచట సుగ్రీవునితో సఖ్యం బాచరించి నీప్రసంగంబు దడవుడు నతండు నీవు రావణుచేతం బట్టువడిపోవుచు లజ్జ నిం కేటికిఁ దోడవు లనుచు నీపైచేలకొంగున ముడియఁగట్టి భూనిక్షేపంబు సేయుచుం బోయినతోడవు లేఁగొనివచ్చి యిచ్చిన నందికొని భానునందనుండు రఘునందనులముందటం బెట్టిన రామచంద్రుం డాతోడవు లంకోపరిస్థలంబునం బెట్టికొని బాష్పధారామగ్నుం డగుచు నక్కునం జేర్చికొని చూచి యాలింగనంబు సేసి తమ్ముఁడుం దానును బహుప్రకారంబుల విలపింప నేనును భానుజుండును నెట్టకేలకుం దేర్చి ప్రసన్నులం జేసి తన్నియోగంబున నిన్ను నన్వేషింప వచ్చినరాఘవేంద్రునిదూతను సుగ్రీవుని సచివుండఁ బవనతనయుండ హనుమంతుం డనువాఁడ భవద్దర్శనోత్సాహంబున సముద్రంబు దాఁటి లంకసొచ్చి సర్వంబును బరికించితి రావణుం డిట వచ్చుట యెఱుంగుదు నిక్కంబు నీదాసుండ నమ్ము మనుచుం బాదంబుల కెరఁగి లేచి వినయంబున నింక నేచింత వలదు నీనిజేశుండు సకలగుణాభిరాముం డగురాముండు నీకానవా లిచ్చినభద్రముద్రిక యవధరింపు మని చేతి కిచ్చిన.

290

హనుమంతుఁడానవాలిచ్చినయుంగరమును బుచ్చుకొని సీత చింతించుట.

క. తనువునఁ బులకము లెగయఁగఁ, గనుఁగవ నానందబాష్ప । కణములు గ్రమ్మం
గనుఁగొని లజ్జావనతా, నన మై తగ మఱియుఁ జూచి । నాఁథుడపో లెన్.
ఉ. అక్కునఁ జిక్కఁ జేర్చి ముద । మారఁగ ముద్దిడి యింతగాల మే
నిక్కడ నిట్లు యుండఁగ ని । జేశుఁడు నీవును నన్నుఁ బాసి మీ
రక్కడ నుండ నెట్లు మన । సాడె విభుం డట నన్ దలంచునా
నిక్కము చెప్పు నావలని । నెయ్యము భూపతి కెట్టిచందమో. 292
క. బాఁతిగ నిడ గ్రైవేయక, మైతోఁ చెదు నాకు నాదు । ప్రాణేశునకుం
జేలం బెట్టఁగఁ గంకణ, మైత్రో కేయూర మైత్రో । యచ్చటఁ జెపుమా. 293
క. నరపతికి నాకుఁ బరిణయ, మిరవారఁగ నాఁడు చేసి । తిప్పుడు దేశాం
తరమునఁ జిక్కిన నన్నును, వరుసిం గూర్పంగ నీవ । వచ్చితి కరుణన్. 294
వ. అని పలికి హనుమంతుం గనుంగొని. 295
క. శౌర్యఘనుండవు నానా, కార్యసమర్థుఁడవుఁ బ్రజ్ఞ । గలవాఁడవు నీ
వర్యమకులు లగురఘునృప, వర్యుల సేమంబుఁ జెప్ప । వచ్చితి నాకున్. 296
క. నలు వొందితి బ్రదికితి నీ, వలనన్ రాఘవులకుశల । వార్తలు వింటిం
దెలియఁగ రఘుకులరక్షణ, మెలమిం గావింపఁ బుట్టి । తీవు కపీంద్రా.
క. అసహాయశూరుఁడవు నీ, వసమప్రాజ్ఞుఁడ వుదాత్త । యశము బలముఁ బెం
పెసఁగఁగ ని మ్మెందును రా, క్షసభయములు నీకు లేవు । కపికులవర్యా.
క. కొంకక గోష్పదలీల వి, శంకటజలరాశి దాఁటి । సత్వరగతి నీ
లంకాపుర మంతయు ని, శ్శంకం ద్రిమ్మరితి వీవు । సామాన్యుఁడవే. 299
క. ఎన్నఁడు రాముఁడు రాఁగలఁ, డెన్నఁడు గొనిపోవు నన్ను । నెన్నఁడు దుఃఖా
పన్నత లేకుండుదు నే, నెన్నఁడు సాకేతపురికి । నేఁగుదుఁ బతితోన్. 300
క. అన విని పావని సీతం, గనుఁగొని యి ట్లనియెఁ దల్లి । ఘనచింతన్ వే
దనఁబడియెదు నీవిభుఁ డగు, జనపతి నీవలనఁ బ్రియుఁడు । సదయుఁడు నగుటన్.
సీ. నిన్నుఁ బాసినగోలె । నియతితో నంచిత, స్థండిలశయనుఁ డై । యుండు నెపుడు
మధుసేవ సేయఁడు । మాంసంబు ముట్టఁడు, నిద్ర యెన్నఁడుఁ బోఁడు । నిద్ర గన్నఁ
గలనిన్నుఁ బేర్కొనుఁ । గమనీయఫలపుష్ప, కాంతాదివస్తువుల్ । గన్నయపుడు
హా సీత హా సీత । యనుచు మానము దూల, వలవంత లోఁ గుందు । వగలఁ బొగులు
వేఁడియూర్పులు నిగిడించు । విరహవహ్ని, వేఁగు నీపోకఁ దలపోయు । విన్నఁబోవు
వినుతవిక్రమకథలందు । వేడ్క లేదు, పత్ని చెఱఁబోయె నని లజ్జఁ । బలవరించు.
క. అనుచరి యగుమత్ప్రియతో, నెన వాసిననాఁడు జన్మ । మేటికి నాకుం
దను వేటికి మను వేటికి, ధను వేటికి దివ్యబాణ । తతు లేమిటికిన్. 303
వ. అనుచుం బ్రలాపించుచు మఱియు నెప్పుడు నీయంద చింతాక్రాంతుం డై యుం

డు నాచేత నీ వృత్తాంతంబు విన్నయప్పుడ నాకంటెం బ్రబలు లైనయనేక
వానరవీరులతోడ దండెత్తి వచ్చి పుత్రమిత్రభ్రాతలతోడ రావణుం బరిమా
ర్చి నెయ్యంబార నిన్న యోధ్యకుం గొనిపోయెదు నంతదాఁక సైరింప లేకున్న
వినుము. 304

క. వీఁపెక్కి రమ్ము లంకా, ద్వీపముతోఁ గూడ నైన దేవీ నిను నే
నేపునఁ గొనిపో నోపుదు, నీపతికడ కబ్ధి గడచి నిమిషములోనన్. 305

క. ఈపనికి సంశయించిన, భూపక్షిమృగాదిరూపకములు పూనెద నే
రూపమున నైన నినుఁ గొని, భూపతిసన్నిధికి వేగ పోయెద జననీ. 306

ఉ. నాపుడు సీత యెంతయు మనంబున సంతస మంది యిట్లనున్
నీ వతిసూక్ష్మగాత్రుఁడవు నిక్కువ మారఁగ నన్ను నేగతిన్
భూవరునొద్ద కెత్తికొని పోవఁగఁ జాలుదు వన్న నవ్వుచుం
బావని నాదురూప మిదె భామిని గన్గొను మంచు నేపునన్. 307

క. జలనిధులు జానుదఘ్నం, బులుగాఁ గులగిరులు గజ్జ పొడవులుగాఁ దా
రలు దలపువ్వులుగా ది, క్కులు కడవం బెరిఁగెఁ గనకకుధరముభంగిన్.

వ. ఇట్లేచి ప్రళయకుపితభైరవాకారప్రకాం బగుతనయాకారంబు సీతకుం జూపి
వజ్రదంష్ట్రికరాళుండును దీప్తవహ్నిసన్నిభుండును బాలార్కతామ్రవక్త్రుండును
మేరుమందరాకారుండును నై హనుమంతుండు సచరాచరాధిష్ఠితం బగులంకా
ద్వీపంబుతోడం గూడ నైన నిన్నెత్తికొని సురాసురాదు లడ్డపడిననైన మీఱి
రామదేవుకడకుం గొనిపోయెద రమ్మనుడు నద్దేవి పావనిం జూచి నీ వెంతకైన
సమర్థుండ వగు టెఱుంగుదు ననుచు నిట్లనియె. 309

మ. మరుదుద్యద్గతి నన్ను నెత్తికొని భీమవ్యోమమార్గంబునం
దరుగన్ ప్రాణము లంతరిక్షమున నిర్యాతంబు లౌ నొండె ని
ర్భరవాతోద్ధతపాదఘాతముల నభ్రవ్రాతముల్ దూల సా
గరమధ్యంబునఁ గూలి గ్రాహతిమినక్రగ్రాసమై పోవుదున్. 310

వ. అట్లు గాక నన్నెత్తికొని నీవు సన దశముఖుం డెఱింగి పనుపఁ గ్రూరాకారు
లైనరాక్షసులు శరశరాసనకరవాలశూలపరశుపట్టిసముసలముద్గరతోమరకుంత
చక్రప్రముఖప్రహరణంబులఁ గీలాభీలంబుగాఁ గవిసి నొప్పింప నీవు నిరాయు
ధుండ వద్దురాత్ముల నెట్లోర్చెదవు నన్నెట్లు సముద్ధరించెద వాతుములసమరం
బున నీకుం బ్రమాదంబు పుట్టెనేని సకలయత్నంబులు విఫలంబు లగు నీచేఁ
దప్పి పడిననన్ను విశసించి రాక్షసులు భక్షింతురు కాన యత్తెఱం గలవడదు
మఱియు నొక్కవిశేషంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 311

క. పరపురుషులతను వంటని, పరమపతివ్రతను నాఁడు పంక్తిగ్రీవుం
డురవడిఁ బెనంగి నన్నుం, బరవశ నై యుండఁ బట్టి బలిమిం దెచ్చెన్. 312

తే. అనుడు హనుమంతుఁ డమ్మాట। కాత్మ మెచ్చి, తల్లి నీపుణ్యశీలంబుఁ। దగవుఁ దపముఁ
జారుగుణములుఁ జెయ్వులుఁ। జాల లెస్స, విభున కిన్నియు వినిపింతు। వేడ్క నెరయ.
తే. తడయ రా దింక నిచ్చట। ధరణిపతికిఁ, బోల నీయునికి సెప్పంగఁ। బోవవలయు
విభుఁడు నమ్మెడు తెఱంగున। విన్నవింతు, నెఱుక కేమైన నానవా। లిమ్ము లెమ్ము.

సీత హనుమంతునితోఁ గాకాసురునివృత్తాంతము చెప్పుట.

వ. అని పలుక సీత హనుమంతుం గనుంగొని చిత్రకూటాచలపూర్వోత్తరపార్శ్వం
బున ఫలదళకుసుమసమృద్ధం బైన తాపసాశ్రమం బొప్పు నాచేరువ సిద్ధాశ్రమం
బు గలదు తత్సమీపంబున మందాకినీతీరంబున నొక్కయుద్దామారామం బభిరా
మం బగుచుండు నందు విహరించి జలకేళిం దేలి పరిశ్రాంతనై మదీశు నంకశయ్యా
శయనించితిఁ బరువడి నతండు మదంకశయ్య శయనించి యుండ నొక్క కాకంబు
వచ్చి నన్నాసక్తిం జూచి నాపయ్యెదకొంగు చండతుండాగ్రంబున నెడలించి కు
చాంతరంబు నఖాగ్రంబున విదారించిన నే నొక్కయిషీకంబు వైచిన నది వొక
చేరువన మేపు గొనుచుండఁ దత్క్షతవ్యథ కే నేడ్చిన మేల్కని నగుచు నాకన్నీరుఁ
దుడిచి విభుం డుపలాలించి కొంతవడికి రక్తసిక్తం బగుకుచాంతర కాకనఖరేఖ
నవలోకించి నిటలతటకుటిలభ్రుకుటి యగుచు నాశీవిషభీషణరోషోగ్రనిశ్వా
సంబులు నిగిడించుచు నిట్లనియె. 315

క. నాకిను కగోరి యెవ్వం, డీకృత్రిమ మాచరించె। నెవ్వఁడు కుప్య
ద్భీకరతరవిషధరద, ర్వీకరసహకేళి సలుప। వేడుక సేసెన్. 316
వ. అనుచుఁ గెలంకులు పరికించుచున్న సమయంబున. 317
క. నా కభిముఖమై క్రమ్మఱఁ, గాక మ్మొడియంగ రాక। గనుఁగొని కిన్కం
గాకుత్స్థాన్వయనాథుఁ డి, షీకము మంత్రించి వైచెఁ। జెన్నఁటి కాకిన్. 318
వ. ఇట్లు మంత్రించి వైచిన నది బ్రహ్మాస్త్రం బగుచు. 319
చ. విడువక నీడవోలెఁ దన। వెంటనె మంటలు మింట నంటఁగాఁ
బిడుగులు పెల్లుగాఁ బడఁగ। భీమగతిం బఱతేర భీతితో
వడిఁ గరటంబు లోకములు। వారక త్రిమ్మరి నిల్చిచూడ వె
న్నడి నది రాఁగఁ జూచి నర। నాథునియొద్దకు వచ్చి మ్రొక్కుచున్. 320
క. అపరాధి నన్నుఁ గావుము, నృప నీశరణంబు గంటి। నిందితపాప
వ్యపగతుఁడ నైతి నావుడుఁ, గృపణపువిహగంబుఁ జూచి। కృప నిట్లనియెన్.
క. విను నాబాణ మవంధ్యము, సన నీయంగ మొకఁ డిచ్చి। చను మన నగుఁ గా
కనుచుం దనలోచన మా, ఘనసాయకమునకు నిచ్చి। కాకము సనియెన్.
వ. ఇత్తెఱంగునం బూర్వచిహ్నితం బైనకుచాంతరక్షతంబును జెప్పి తనగండ
స్థలంబున రాముండు లిఖియించినమనశ్శిలాపత్రరేఖయు నెఱింగించి యం
తమీఁద. 323

సీత హనుమంతునికి శిరోమణి యానవాలిచ్చుట.

క. చనఁ దనకొంగున ముడిచిన, సునిశితరుచి గలయనర్ఘ చూడామణి యి
చ్చిన మ్రొక్కుచు నారత్నము, ననురక్తిం బుచ్చుకొని ధరాత్మజ కెలమిన్.

వ. ప్రదక్షిణపూర్వకంబుగా దండప్రణామం బాచరించి లేచి శిరంబునం జేతులు మొగిడ్చి యభివందనంబు సేసి దశస్యందననందనపదారవిందంబులు దనడెందంబున నిడికొని పవననందనుండు ప్రయాణోన్ముఖుం డగుటయు నవలోకించి యద్దేవి యి ట్లనియె. 325

క. రాముని కట నామ్రొక్కుగఁ, బ్రేమంబున నీవు మ్రొక్కి భీమనిశాటీ
స్తోమమ్ముచేత నాపడు, బాములు సకలంబుఁ జెప్పి బాగుగ మఱియున్.

క. తనసతి ఖలుఁడొకఁ డుద్ధతిఁ, గొనిపోయిన నూరకునికి గుణమే పతికిన్
వినఁగ నపకీర్తి గాదే, జను లాడరె ధర్మ మగునె క్షాత్రము వలదే. 327

వ. అని పలుకు మని వెండియు. 328

క. జననిగతి నన్నుఁ జూచును, జనకునిచందమున రామచంద్రునిఁ జూచున్
జననీజనకులపంపునఁ, బెనుఁగానల మమ్ముఁ గొల్చి ప్రీతిన్ వచ్చెన్. 329

వ. అట్టినాముద్దుమఱందితోడం గుశలం బడిగితి నని మఱియు సద్గుణనిధితో ని ట్లనుము. 330

క. కూడనిపరుసంబులు దను, నాడినయాఫలము గంటి నను మింకను నా
కీడు దలంపకు మను మీ, కాడిక రాకుండ మెలఁగు మను కృప పుట్టన్. 331

వ. రామలక్ష్మణసుగ్రీవాదులఁ గుశలం బడిగితి నను మింక నేచందంబున నైన నొక్క మాసంబుదాఁకఁ బ్రాణంబులు చిక్కంబట్టి యుండెద నను మెల్ల తెఱంగులుఁ జెప్పితి నివ్విధంబు లన్నియుం జెప్పి వేవేగ సకలసైన్యంబులతోడ రామదేవునిం దోడి తెమ్ము కపికులచంద్రా నీ విటరాకకుం బ్రమోదంబు నొందితి గుణనిధివైన నీ వటఁ బోకకు ఖేదం బగుచున్న యది యనుచు బాష్పాకులలోచనయును దీనవదనయునై యున్న జానకి నూరార్చి పవమానసూనుండు పునఃపునఃప్రణామంబులు సేసి వీడ్కొని యటఁ జనిచని మనంబున నూరక పోనేల కొంతపౌరుషంబు సూపెదం గాక యనుచు విక్రమక్రమోత్సాహం బెసంగ నవ్వనంబు నకుం గవిసి. 332

హనుమంతుఁ డశోకవనభంగంబు చేయుట.

చ. ఫలములు డుల్లిపోఁ జఱిచి పర్ణము లన్నియుఁ ద్రుంచి వైచి కొ
మ్మలు నుఱుమాడి కుంజము లమందగతిన్ వెసఁ ద్రెంచి పాదపం
బుల వెస వేళ్లతోఁ బెఱికి పువ్వులు రాలిచి డొల్లఁ దాఁచి పెం
దలిరులు నేలఁ గూలఁగ లతావితతుల్ విదలించి వెండియున్. 333

వ. ప్రలయకాలాభీలవాతూలంబులీల వృక్షంబులు విఱుగఁ దాఁచుచు శుంభత్సం

రంభదంభోళియుంబోలెఁ బర్వతశృంగంబులఁ బగుల వ్రేయుచుఁ జండమదోద్దండశుండాలంబుచందంబునఁ గమలాకరంబులు గలఁచియాడుచుఁ గ్రూరావిర్భావదావపావకుండునుంబోలెఁ బ్రమదావనంబుల భస్మీకరించుచు నివ్విధంబున దారుణవిహారంబు సల్పుచుండ నందుఁ బొడమిన కాకోలకేకిశుకపికఘూకబకకులసంకులస్వనకోలాహలంబును భీకరదర్వీకరపుండరీకభల్లూకకంఠీరవభైరవకలకలంబును నాకర్ణించి లంకానివాసు లందఱుఁ గొందలపడి వెగడుపడి పఱవ వారి నందఱం గనుంగొని లయకాలభైరవభీకరాకారుండై దెస లద్రువ నార్చుచుఁ దోరణస్తంభంబు సేరె నిట సీతాసమీపంబున నిద్రించి యున్న రాక్షసవనితలు.

క. అప్పుడు దరువులు విఱిగెడు, చప్పుడు వడి నేలఁ గూలు। చప్పుడుఁ బైపై
నుప్పర మెగసెడుపక్షుల, చప్పుడు నారవము లెసఁగు। చప్పుడుఁ జెలఁగన్.

క. మిట్టిపడి లేచి వనమొగి, బట్టబయలు గాఁగఁ బెఱుకు। పవనతనూజుం
గట్టలుకఁ జూచి రక్కసు, లిట్టట్టుగఁ బాఱి సీత। కి ట్లని రలుకన్. 336

క. ఎక్కడిమర్కటుఁ డిటకును, మొక్కలముగ వచ్చి నీదు। ముందట మాటల్
పెక్కులు ప్రేలి వెసం జని, స్రుక్కక వనమెల్లఁ బెఱుకఁ। జొచ్చెం గడిమిన్.

వ. అని పలుక వారలకు సీత యి ట్లనియె. 338

క. మాయావులు రాక్షసు లే, మాయలు పన్నుదురొ నాదు। మానసము గలఁగం
జేయఁగ నాకుహకులయ, మ్మాయలు నా కెఱుఁగ వశమె। మాయాప్రౌఢల్.

వ. మీ రెఱుఁగుదురు గాక మీ రాక్షసమాయలు పా మెఱుంగుఁ బాముకాళ్లి తరుల కెఱుంగవచ్చునే యేనును మనంబునం గలంగుచున్నదాన నిది రాక్షసమాయ గానోపు నన నప్పుడు నతివిస్మయభ్రాంత లగుచుఁ గొంద ఱత్తన్వియొద్దన యుండిరి కొందఱు భయంబునం బఱచిరి కొందఱు సంభ్రమంబునం బాఱి కంపంబు వొడమ రావణున కిట్లనిరి. 340

చ. సురపతిదూతయో ధనద। చోదితదూతయొ సీత రామభూ
వరుఁ డరయంగఁ బంప నిట। వచ్చినదూతయొ వానరుం డొకం
డరుదుగ వచ్చి సీతకుఁ బ్రి। యంబులు వల్కి మహోగ్రమూర్తియై
తరుతతులన్నియుం బెఱికెఁ। దత్ప్రమదావన మెల్ల రిత్తగన్. 341

తే. ధరణిసుత యున్నశింశుపా। తరువు నైనఁ
బెఱుకఁ డెపుడును జూడఁడు। ప్రియముతోడ
వసుమతీసుత కుండ ని। వాస మగుట
నీడతో నామహీజంబు। నిలుప వలసి. 342

క. సీతకడ కేము వెసఁ జని, నీతో భాషించి చనిన। నీచుం డెవ్వం
డాతనిఁ జెప్పుము నావుడు, మాతోఁ దా నెఱుఁగ ననుచు। మాయార్య మొఱఁగెన్.

చ. ఘనతరఫాలపట్టికల। ఘర్మకణంబులు గ్రమ్మ భీకరా

ననములు జేవుఱింపఁగ ఘనభ్రుకుటిస్ఫుటకోపదీప్తుఁ డై
కనదురువిస్ఫులింగములు కన్నుల రాలఁగ [1]నాఁడు దీటిగాఁ
చెనుబడివేలరక్కసుల నెక్కుడుశౌర్యము గల్గువారలన్. 345

వ. పనిచిన వారు నాటోపంబున శూలముద్గరతోమరపరిఘగదాముసలభిండివాలచక్రాదిసాధనంబులు కీలాభీలంబులుగా నడచి ముందట హనుమంతుం గనుంగొని.

క. మిడుతలు దావానలమునఁ, బడ వడిఁ బఱతెంచుకరణిఁ బైపైఁ దనపైఁ
బుడమి వడఁక మేఘంబులు,సుడివడఁ గైదువులు ద్రిప్పుచుం బఱతేరన్.

శా. కాలవ్యాళకరాళవాల మొగిఁ జుక్కల్ రాల నభ్రావలుల్
దూలం ద్రిప్పుచు లోకభీకరతరస్థూలాత్ముఁ డై యుద్ధలీ
లాలోలాగ్రహవృత్తి నార్చెఁ బెలుచన్ లంకాగుహాగేహది
క్కూలానేకపకర్ణకోటరజగద్ఘూర్ణప్రఘూర్ణంబుగన్. 348

క. బెగడిరి రక్కసు లప్పుడు, ఖగములు సుడివడుచుఁ బడియెఁ గర్ణపుటంబుల్
వగులం దారలు రాలెను,దిగిభంబులు సోలి వ్రాలె దిక్కులు వ్రీలెన్. 349

వ. ఇ ట్లద్భుతంబుగా నార్చి యి ట్లనియె. 350

ఉ. రాముఁడు లక్ష్మణుండుఁ గపిరాజును బంపఁగ వచ్చినాఁడ నే
రామునిదూత మారుతి నరాతికులఘ్నుఁడ మీర లెంత సం
గ్రామములోన నాకెదిరి రావణకోటులు వచ్చినన్ శిలా
భూమిజవృష్టి ముంచి పొరివుచ్చి బలోద్ధతిఁ జేర్చి వెండియున్. 351

క. సురవైరిపురము గాలిచి, యరుదందుచు యాతుధాను లందఱుఁ జూడన్
ధరణిజకు మ్రొక్కి పోయెద, శరనిధి లంఘించి రామచంద్రునికడకున్. 352

క. అనిన విని యతనిపరుష,ధ్వనికిన్ బెగడుచును యాతుధానులు సంధ్యా
ఘననిభు మారుతిఁ గనుఁగొని, ఘనసాధనకీల లడరఁ గవిసిరి కడిమిన్. 353

క. వారిం గని హనుమంతుఁడు, తోరణనిక్షిప్తమైనదుర్భరభార
క్రూరాయసపరిఘము గొని, ఘోరనిశాచరబలంబుఁ గూలఁగ మోఁదెన్.

వ. ఇ ట్లవక్రవిక్రమంబు సలిపి గరుడహస్తగృహీతం బైనపన్నగంబుకరణిఁ దనకేలఁ బరిఘంబు గ్రాల గముల కెగయుచు గగనప్రచారుం డై యుండఁ గొందఱు బెగ్గలం బాది చూడఁ గొందఱు నింగికి లంఘించి శూలముద్గరప్రాసపరశ్వధంబుల వ్రేయుచుం బొడుచుచుం దన్నుఁ బరివేష్టింపం గనలి యింద్రుం డసురుల వజ్రప్రహతులం జేయుభంగి నారాక్షసులఁ బరిఘంబుపాలు సేసి విజృంభించి యి ట్లనియె. 355

ఉ. ఎక్కుడుచేవ గల్గినయనేకవలీముఖు లోలిఁ గొల్వఁగా
నిక్కడి కుగ్రసేనఁ గొని యేపున భానుసుతుండు వచ్చు నిం

1. నాండ్లు దీటి కాం.

కెక్కడిలంక మీఁదఁ గల § దెక్కడ రావణుఁ డుండువాఁడు మీ
రెక్కడివార లిందఱకు § నేర్పడఁ గాలము చేరె నావుడున్. 356

ఆంజనేయుఁడు జంబుమాలిని మంత్రిసుతసప్తకంబుం జంపుట.

వ. కొందఱు దిగ్భ్రమ నొకరొకరికిం జెప్పక దిక్కులకుం బాఱిరి కొందఱు బెగ్గలంబునం గొందలపడుచుఁ జేష్టలు దక్కి కూర్చుండి కనుంగొనుచుండిరి కొంద ఱురవడి మేనులు చెమర్పఁ దలలు వీడం బాఱి రావణున కత్తెఱం గెఱింగింపం గోపంబున బాహులు గీలించుచుఁ బ్రహస్తపుత్త్రుం డైనజంబుమాలిం జూచి నీవు వ్రాయి వనచరునిం బరిమార్చి ర మ్మని నియోగించిన. 357

ఉ. మండితకుండలుండును స§మంచితవాసవచాపతుల్యకో
దండుఁడు రక్తమాల్యపరి§ధానధరుండును భూరిఘోరదం
ష్ట్రుండు ఖరప్రదీప్తరథుఁ§డుం బటురోషనిరీక్షణుండు ను
ద్దండరణప్రచండభుజ§దండశరుండును నై బలోద్ధతిన్. 358

క. దిక్కరిశుండాదండస,దృక్కోదండగుణటంకృ§తిధ్వానంబుల్
ధిక్కృతవనధిధ్వను లై, దిక్కులఁ బిక్కటిలి చెలఁగఁ § దెంపున నడిచెన్. 359

వ. ఇట్లరుగుదెంచి శరాసారఘోరంబుగా సమీరకుమారుపైఁ గవిసి. 360

క. వదన మొకయర్ధచంద్ర,ప్రదరంబున నొంచి శిరము § పటుతరకర్ణి
విదళించి రెండుబాహులు, పదినారాచముల నేసెఁ § బవమానసుతున్. 361

క. ఉరుతరశరహతి నప్పుడు,తరుచరవీరుని మొగంబు § తామ్రం బై వా
సరకరకరవిద్ధం బగు,శరదరవిందంబుపగిదిఁ § జాలఁగ నొప్పెన్. 362

క. కనలుచు హనుమంతుం డొక,ఘనశిల వడిఁ బెఱికి వైచెఁ § గ్రవ్యాదుని వై
చిన నారక్కసుఁ డాశిల, సునిశితవిశిఖదశకమునఁ § జూర్ణము సేసెన్. 363

క. ఆలోఁ గ్రిమ్మఱి నొకఘన,సాలము కపివరుఁడు పెఱికి § జవమున వైవన్
లీల నిశాటుఁడు దానిన్, నాలుగుబాణములఁ ద్రుంచి § నగచరవీరున్. 364

క. శిర మొకశరమున వక్షోం,తర మిషుదశకమున భుజము § దాఁకన్ శితని
షురబాణపంచకంబున, నురవడి వాఁ డేసె విక్ర§మోద్ధతి మెఱయన్. 365

మ. భ్రుకుటిపరిస్ఫుటకోపనుం డగుచు నా§స్ఫోటించి నక్తంచర
ప్రకరం బాతతభీతిఁ బాఱ వడి న§భ్రవ్రాతముల్ దూల నం
తకుభంగిం బరిఘంబు ద్రిప్పి యరుదం§దన్ వ్రేసెఁ గ్రవ్యాదుమ
స్తకబాహూర్గళజానుకార్ముకరథా§శ్వశ్రేణి చూర్ణంబుగన్. 366

వ. ఇట్లు మహోగ్రంబుగా వైచి సకలరాక్షసుల నతిక్రమించి మారుతి తోరణస్తంభంబు చేరె సమరవిముఖు లైనవారలచేత జంబుమాలిపాటు విని రావణుండు రోషావిష్టుం డగుచు మరుత్సూనుమీఁదికి మంత్రిసుతసప్తకంబుం బనిచిన.

చ. అనలసమానతేజులు మ§హాహవశూరులుఁ గేతనోల్లస

త్కనకరథాధిరూఢులును । గాంచనభూషణభూషితాంగులుఁ
ఘనధనురస్త్రధారులును । గాఢబలాఢ్యులు నైనమంత్రినం
దను లొగి నేద్వు రుద్ధతి మ।దంబులతో నరు దంద నార్చుచున్. 368

సీ. కమనీయమణిచిత్ర। కాంచనచాపముల్, శక్రచాపంబుల। చాడ్పుగాఁగ
సారెసారెకు లీల । సారించుమార్వులు, పటుతటిల్లతికల। పగిది గాఁగ
భీషణతరవాజి। హేషోగ్రఘోషంబు, లురుగర్జితంబుల। కరణి గాఁగ
మేనుల నిగిడెడు। మేచకరోచులు, దిక్కులఁ జీఁకట్ల। తెఱఁగు గాఁగ
భూనభోంతర మద్రువంగ। సేనతోడ, మేఘసన్నిభాకారముల్ । మెఱయఁదఱిమి
విపులగిరికల్పుఁ డగుకపి। వీరుమీఁదఁ, బరుషసాయకవర్షముల్ । గురిసి రపుడు.

క. రక్షోభటపరివృతుఁడై, వృషచరప్రవరుఁ డభ్ర।విసరావృతుఁడై
నక్షత్రపథమున సహ, స్రాక్షుఁడు గొమరారుకరణి । నమరుచుఁ గడిమిన్.

వ. వారలశరవేగంబులు వారించి యమ్మహాసైన్యంబు దిరుగుడు వడఁ బడలువడం జేసి కొందఱ నిర్ఘాతసమముష్టినిహతులం బొలియించియుఁ గొందఱం గరతలంబులం దలలు పఱియలుగాఁ, జఱిచి మడియించియుఁ గొందఱఁ గాలదండోద్దండభుజాదండంబులం బడమోఁది పరిమార్చియుఁ గొందఱ నశనిసమస్పర్శనంబులైనపాదంబులం బడఁ దాఁచి వధియించియుఁ గొందఱఁ దీవ్రనఖంబుల వ్రచ్చి తెగటార్చియుఁ గొందఱ శిలాకఠినం బైనయురంబునం జదియ నదిమి చంపియుఁ గొందఱ నూరుప్రహారంబులం బ్రాణసంహారంబు గావించియుఁ గొందఱ మహాభైరవారావంబున గతాసులం జేసియు రథధ్వజవాజిరాజివివిధాయుధభూషణప్రకరంబు లాజిక్షోణిఁ గ్రిక్కిఱియ బహుభంగుల రూపడంచియు నిర్విఘ్నంబున దారుణరణవిహారంబు సల్పి విజృంభించిన హతశేషదోషాచరులు నలుగడలం బాఱి రావణున కెఱింగింపఁ గనలి యతండు యూపాక్షవిరూపాక్షదుర్ధరప్రఘసభాసకర్ణు లనుసేనానాయకులం జూచి యిట్లనియె. 371

హనుమంతునితోఁ బోరి సేనానాయకపంచకంబు మడియుట.

క. ఏలోకంబునఁ గ్రోఁతుల, కీలావులు గలవె తొల్లి । యే నెఱుఁగుదు నా
వాలిని జాంబవదినసుత, నీలద్వివిదాదు లగువ।నేచరపతులన్. 372

క. వారల కీమతియును ని, చ్చారూపము విక్రమంబు । జవము నభస్సం
చారమును బలోత్సాహము, నారయఁగాఁ గలవె యీవ।నాటుం డరయన్.

తే. అలుక నాకుఁ గీడొనరింప । నాత్మఁ గోరి, తపముఘనముగఁ జేసి య।త్తపమువలన
నాకవిభుఁడు గల్పించిన।లోకభయద, భూరిసత్త్వవిగ్రహమహా।భూతమొక్కొ.

వ. అట్లు గాక. 375

క. సురమునిగంధర్వాదులు, కర మలుకఁ నన్నుఁ జెఱుపఁ । గల్పించినభీ
కరకృత్య మహాఘనవన, చరరూపముఁ బూనె రజని।చరుల నడంపన్. 376

వ. అదియునుం గాక. 377

క. అని నాకు నోడి యింద్రా,ద్యనిమిషు లొనరించినట్టి‡యుపకారం బే
యనుమానము లే దింకను, వనచరునిం బట్టితేర‡వలయును మీరల్. 378

వ. కావున రథకరితురంగపదాతిబలంబులతోడం గూడి వివిధాయుధసంపన్నులరై యరుగుండు మీ కెదిగి యింద్రప్రముఖసురులైన నిలువంగలరె యట్లయినను గేవలవానరుంగాఁ జూడక యతిప్రయత్నంబునఁ గదనంబు సేసి వానిం బట్టి తెం డనవుడుఁ బతియాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి హుతాశనప్రదీప్తమూర్తులును జతురంగబలపరివృతులును వివిధాయుధకలితులు నగుచు నరిగి మకరతోరణంబు మీఁద నుదయాచలస్థుం డైనతపనునికరణి దేదీప్యమానుం డగుచున్న పవమానసూనుం గనుంగొని యఖిలదిశలు నస్త్రమయంబులుగాఁ బొదివి రాసమయంబున దుర్ధరుండు దలకడచి. 379

క. మారుతసుతు నయి దాయత,నారాచంబులు శిరంబు‡ నాటించిన ది
క్పూరితముగ నార్చుచుఁ గపి, వీరుఁడు గగనమున కెగయ‡ వెస దుర్ధరుఁడున్.

క. తో నెగసి బాణవర్షము, వానరుపైఁ గురియ దాని‡ వారించి మరు
త్సూనుఁడు నింగి సెలంగ మ,హానిల మంబుదముఁ దోలు‡నగ్గతిఁ దోలెన్.

వ. ఇట్లు దోలినం బోక వెండియు వాఁ డనికిం దఱిమిన. 382

క. కడుఁబొడవు కెగసి యెక్కుడు,వడి దుర్ధరు తేరిమీఁద‡ వనచరుఁ డుఱికెం
బిడు గురవడి గిరిపైఁ బడు,వడువున రథసహితుఁ డగుచు‡ వాఁ డిలఁ గూలెన్.

వ. ఇట్లు నేలం గూలి గతాసుం డైనదుర్ధరుం జూచి యూపాక్షవిరూపాక్షు లుగ్రకోపంబున. 384

చ. ఇరువురు నింగికిన్ నెగసి‡ యెక్కుడుదర్పము లార భూరిము
ద్గరములు ద్రిప్పి వైచిన సు‡దగ్రత నుర్వికి డిగ్గి వాయుజుం
డురుతరసాలముం బెఱికి‡ యుగ్రతఁ ద్రిప్పుచుఁ బాఱుతెంచి య
య్యిరువురఁ గూలనేసి పొలి‡యించినఁ గన్గొని యాగ్రహంబునన్. 385

తే. ప్రఘసుఁ[1]డుగ్రంపుఁబ్రాసంబుఁ‡బట్టిసంబు, భాసకర్ణుఁడుశూలంబుఁ‡బరఁగఁబూని
యలుక నొప్పింప రక్తసిక్తాంగుఁడగుచుఁ, బవనజుఁడు బాలసూర్యుని‡పగిదినొప్పి.

క. తరుపన్నగమృగయుత మగు,గిరిశిఖరం బొకటి వెఱికి‡ కినుకడరఁగ న
య్యిరువుర రజనీచరులను, ధరపైఁ బడి నుగ్గుగా సు‡దగ్రత వైచెన్. 387

వ. అట్లిరువురం బరిమార్చి శేషించినసైన్యంబునకుం గవిసి. 388

క. కరిహరిరథయోధులతోఁ, గరిహరిరథయోధతతులు‡ క్రమమున నుగ్గై
ధరఁ బడఁ బోరిఁబోరి వ్రేయుచుఁ, దరుచరవీరుండు దఱిమెఁ‡ దత్సైన్యంబున్.

---

1 డుగ్రతురప్రాస పట్టిసంబు.

క. విఱిగినరథముల ధరఁ గ్రి, క్కిఱియఁ బడినకరటిఘటల నెమ్ములు నుగ్గై
యొఱగినహయములఁ బెకలియలు, పఱియలుగాఁ ద్రెళ్లియున్న భటసంఘములన్.

అక్షకుమారుఁ డాంజనేయునితోఁ బోరి చచ్చుట.

వ. అమ్మహాహవం బద్భుతరసావహం బగుచు రుద్ధమార్గంబయి యుండం గనుంగొని యార్చుచు హనుమంతుండు తోరణాధిరూఢుం డయ్యె నట్లయ్యైదురు సేనానాయకులు బలంబులతోడఁ బొలియుట హతశేషులవలన విని సామర్షుండై రావణుం డక్షకుమారు నీక్షించినఁ గనుసన్న యెఱింగి కాంచనకార్ముకధరుండై హుతప్రదీప్తానలుండునుంబోలె నేపారి సభామధ్యంబు వెడలి తండ్రికి దండప్రణామం బాచరించి ముకుళితకరుండై నిల్చిన నీవు వోయి యామర్కటాధముం బొలియించి రమ్మనిన నతండును యుద్ధసన్నద్ధుండై తప్తకాంచనమయంబును బాలసూర్యప్రభాశోభితంబును సమస్తాస్త్రశస్త్రపరివృతంబును రత్నమయధ్వజపతాకాభిరామంబు నతిమనోజవసత్త్వతురంగాష్టకయుక్తంబును వ్యోమగామియు నగు నొక్కదివ్యస్యందనం బెక్కి మణిమయకుండలాంగదంబులు వెలుంగం దురంగశతాంగమాతంగ వీరభటపరివేష్టితుండై హయహేషాకరిబృంహిత రథనేమిస్వన వీరభట సింహనాదంబులు శంఖకాహళభేరీపణవాది వాద్యంబులతోడం గూడి రోదసీకుహరాంతరపూర్ణంబుగా నార్చుచు వచ్చి మకరతోరణంబునఁ గల్పాంతకాలాగ్నియుంబోలెఁ బ్రజ్వరిల్లుహనుమంతుం గనుంగొని విస్మయసంభ్రమాకులచేష్టుం డగుచుఁ గదిసి యతని వేగపరాక్రమంబులు వారించుచు మహీమధ్యదివాకరుండునుంబోలె వర్తించి సమరంబునకుం గంపింపక దుర్నివారుండై యున్న మారుతిం గని మూఁడువాఁడి తూపుల ఫాలంబు నాటనేసి వెండియు నాటోపంబునఁ జాపంబు సారించుచు నొక్కయమోఘబాణంబు ద్రిప్పుచుం జనుదెంచిన. 391

మ. ధరఁ గంపించెఁ బయోనిధుల్ గలఁగె వీతం బయ్యె వాతంబు భా
స్కరతేజం బడఁగెన్ గిరుల్ వడఁకెఁ జుక్కల్ రాలె నుల్కాసము
త్కరముల్ గూలె నభంబు మ్రోసె వడి భూతవ్రాతముల్ భీతిలెన్
నెరసెం జీఁకటి దిక్కులందుఁ బడియెన్ నిర్ఘాతసంఘాతముల్. 392

వ. అయ్యవసరంబున. 393

క. విషమబలుం డనిమిషవి, ద్విషుఁ డంచితహేమపుంఖ విషకలితాశీ
విషభీషణంబు లగుమూఁ, డిషువులు మస్తకము నాట నేసెఁ గపీంద్రున్.

తే. అపుడు నెత్తుటఁ దోఁగిన యక్షులమర, మస్తకాలీఢబాణాంశుమంతుఁ డగుచు
నంచితాంశులచేత నొప్పారునంశు,మంతుఁడై వడి నాహనుమంతుఁ డెసఁగె.

మ. సరిఁ జాపంబు సురేంద్రచాపము ధనుష్టంకారముల్ గర్జలు

ధురనానాయుధకీలజాలములు విద్యుత్పంక్తులుం గారణాం
బరయుక్తాక్షకవారివాహము హనూమత్పర్వతేంద్రంబుపై
శరవర్షంబులు పెల్లుగాఁ గురిసె నాశాకుడ్యముల్ దూలఁగన్. 396

క. అంత హనుమంతుఁ డెంతయు, నంతకుకోపంబుతోడ నక్షునిఁ గని క
ల్పాంతఘనధ్వని నఖిలది,గంతరపూర్ణంబుగాఁగ నార్చుచుఁ బెలుచన్. 397

క. పరుషతరక్రోధంబున, నరుణాక్షుం డగుచు మారుతాత్మజు నక్షుం
డురుతృణసంవృతకూపముఁ, గర ముద్ధతిఁ గరటిచేరుకరణిం జేరన్. 398

శా. ఆకీశ ప్రభుఁ డాగ్రహంబున మహోద్యద్వాయుసంరంభుఁ డై
యాకాశంబున కుద్ధతిఁ నెగయఁ గ్రవ్యాదుండుఁ దో నేఁగి నా
నాకాండావలు లేయ వానిఁ గడిమి న్వారింప వాఁ డాతతా
నేకాస్త్రంబుల నంతరిక్షము దురుత్ప్రేక్షంబుగా నేయుచున్. 399

వ. తదీయాశుగభిన్నభుజుం డగుచు హనుమంతుం డంత సన్నద్ధశరాసనుండును సమరోన్ముఖుండును మహారథశ్రేష్ఠుండును బలపరాక్రమదక్షుండును నగునక్షునిం జూచి బాలుం డని తలంప రా దితనిబలపరాక్రమంబులు సురాసురులకు మనోభయంబులు గావున వీని వేగంబ పరిమార్ప వలయు నని యవక్రవిక్రమోత్సాహంబున. 400

క. పరుషతరహస్తతలమున, నురవడిఁ జఱవఁ దురగాక్షయుగసాయకకూ
బరములతోడను నుఱుమై, యరదము గగనమున నుండి యవనిం ద్రెళ్లెన్.

తే. రక్కసుం డట్లు నుగ్గైన రథము విడిచి, ఖడ్గకోదండపాణియై గగనమునకు
నెగసె యోగపథంబున నియతితోడ, నొడలు దిగఁద్రావి దివి కేఁగు యోగిపగిది.

సీ. ఇట్లుగ్రుఁడై మింటి కెగసినయక్షునిఁ, బక్షీంద్రుఁ డురగంబుఁ బట్టినట్లు
కడకాళ్లు వడిఁ బట్టి పుడమికి నేతెంచి, తొడవులు సెదరంగఁ దొడలు విఱుగ
నంగసంధులు వీడ నస్థులు నఱుముగా, భుజములు చదియంగ భూరిశిరము
పుఱియలుగా రక్తపూరముల్ గ్రిక్కఱఁగ, వేమాఱు నేలతో వ్రేసి వ్రేసి
యంపపోదితోన నుఱుమాడి చంపి తన్ను
గరుడయక్షభూతములు నాఖండలాది
సురలు మౌనులు వెఱఁగంది చూడ విజయ
మంది తోరణమున కేఁగె ననిలసుతుఁడు. 403

వ. ఇట్లక్షుండు పొలియుట విని రావణుండు దనయంతరంగంబున దుఃఖాక్రాంతుం డై యెంతయుం జింతించి కొంతవడికి ధైర్యం బవలంబించి కోపసంఘటితభ్రుకుటినిటలుం డగుచు నింద్రజిత్తుం గనుంగొని. 404

క. అస్త్రధరశ్రేష్ఠుండవు, నిస్త్రిసుఁడ వఖిలనీతినిపుణుండవు ర

క్షస్త్రితవు నిర్జితనుమ, నస్త్రిదశేంద్రుఁడవు రిపువి నాశనమూర్తీ. 405

చ. తనయ విరించిదత్తశర ధన్యుఁడవుం రణకోవిదుండవుం
ఘనభుజవీర్యవంతుఁడవు గాఢతపఃపరిరక్షితుండవుం
వినుతతరప్రతాపుఁడవు విక్రమశాలివి నేను నీబలం
బనిమిషసేనఁ దోలి దివి జాధిపుఁ బట్టిననాఁ డెఱుంగుదున్. 406

క. ననుఁ బోలుదు బాహుబలం, బున నస్త్రిబలంబునను ద పోబలమునఁ గా
వున నిను లోకత్రితయం, బున నోర్వఁగ నెవ్వఁ డోపు భుజశౌర్యనిధీ. 407

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె జంబుమాలిప్రముఖు లైనరాక్షసవీరు లనేకానీకం బులతోడం బోయి పొలిసి రింకెవ్వరు పోయిన నవ్వనచరవీరునిచేతం బొలియు టయ కాని వానిం బొలియింప సమర్థులు లేరు నీ వసమానబలుండవు నీ కసాధ్యం బెద్దియు లే దైనను రాజధర్మంబు సెప్పెద నస్త్రిశస్త్రిబలంబులు దక్కఁ దక్కిన బలంబులఁ బని లేదు గావున వజ్రివజ్రంబున మారుతం బాశుగమనంబున నగ్ని తీవ్రశిఖల జగద్విజయంబు నొందుపగిది నీవు నమ్మహావీరుం డగువానరుని బలపరాక్రమంబు లెఱింగి నిన్నెమఱక దివ్యాస్త్రప్రభావంబు సూపుచుఁ దగిన వెరవున వానిం జిక్కవఱిచి లోకంబులు మెచ్చ విజయంబు నొందు మనవుడు నయ్యింద్రజిత్తు ప్రదక్షిణపూర్వకంబుగాఁ దండ్రికి దండప్రణామంబు లాచరించిన నతండును గాఢాలింగనంబు సేసి విజయశ్రీ గైకొను మని దీవించి యనుప వీడ్కొని తీవ్రదంష్ట్రిముఖంబులు గరుడవేగంబులుఁ గలయాభీలతురంగంబులం బూన్చినయాదిత్యనిభం బగునొక్కరథం బెక్కి బధిరీకృతదిగ్వారణశ్రవణపుటంబుగా శుంభద్ధనుర్నిర్ఘోషంబు సెలంగించుచు నరుగఁ దదుర్భారిఘోషం బాలించి హనుమంతుండు సమరోత్సాహంబున మహానాదంబుగా సింహనాదంబు సేయ నతం డమ్మహానాదంబు విని కోపాటోపంబునం గదియ నడచె నాసమయంబున.

క. ఉరగులు సిద్ధులు యక్షులుఁ, బరమర్షులు నటకుఁ జూడఁ బ్రముదితు లై వ
చ్చిరి మృగములు వాపోయెం, దిరిగి విహంగములు మ్రోసె దిక్కులు గలఁగెన్.

క. ఉరుతరవేగోద్ధతులును, నిరుపమబలయుతులు సమర నిశ్శంకులు ని
ష్ఠురబద్ధవైరులును నై, యిరువురుఁ జేరిరి సురాసు రేంద్రులభంగిన్. 410

క. చేరి వడి [1]నింద్రజిత్తతి, దారుణబాణంబు లేయఁ దచ్ఛరవేగం
బారాముదూత వేగ ని, వారించుచు మింటి కెగయ వాఁ డొగి మఱియున్.

ఉ. ఆతతరత్నపుంఖసము దంచితరోచుల నేమిఘట్టనో
ద్ధూతరజోంధకారము వి ధూతముగా విసరద్గరుత్సము
ద్భూతసమీరఘాతములఁ దోయదమాలిక లోలిఁ దూల ని
ర్ఘాతనిపాతవేగపటు కాండపరంపర లేసె సేసినన్. 412

1 నింద్రజితుఁడును.

క. శరముల కెదురై నడచును, శరమండలిలోన నాడు । శరలక్ష్యము గా
కురుతరజవమునఁ దిరుగును, [1]శరవేగ మడంచు గగన।చరుఁడై మలయున్.

వ. ఇట్లిరువురు నొండొరులయంతస్సారం బెఱుంగక మత్సరంబునం బోరుసమయంబున నారావణి తనబాణంబు లమోఘంబు లయ్యును దనయేటున కగపడక లక్ష్యగోచరుండు గాక యద్భుతవిక్రమంబున మెఱయునప్పవమానసూనుం జూచి యతనిబలవేగంబుల కరు దందుచు నితం డవధ్యుం డజయ్యుం డని విచారించి యింక నూరక పోవుట కర్తవ్యంబు గా దనుచు నేకాగ్రచిత్తుం డై సమంత్రకంబుగా బ్రహ్మాస్త్రంబు వింట సంధించి బలుదెగగొని మింటం బెనుమంట లడర బెట్టేసిన. 414

క. అమరులు బెగడఁగ గగనాం,తమునను బఱతెంచి వాయు।తనయుని నయ్య
స్త్రము బంధింపఁగ జవస,త్త్వము లెడలి విచేష్టుఁ డగుచు । ధరణిం గూలెన్.

సీ. అటుగూలి తెప్పిఱి । హనుమంతుఁ డల్లన,బంధంబు బ్రహ్మాస్త్ర।బంధ మగుటఁ
దనలో నెఱిఁగి మున్ను । దనకబ్జగర్భుండు,వలఁతి యై యిచ్చిన।వరము దలఁచి
బ్రహ్మేంద్రమారుత। పాలితుం డగునాకు, నీయస్త్రబంధంబు।పాయు నెంత
యనియాత్మ నియతి బ్రహ్మ।స్త్రమంత్రధ్యాన,ము నొనర్చి బంధవి।ముక్తుఁ డగుచు
నజునియానతియును గొంత।యనుసరించి, రాక్షసులు పట్టి కొనపోవ।రాక్షసేంద్రు
నొద్ద కేఁగి యతనితోడ।నొనరమాట,లాడి చూచెదఁ గాక యం।చలరుచుండ

క. అలుకను రాక్షసు లందఱు, బలువిడిఁ బఱతెంచి చూచి । భర్జించుచు మ్రా
కులఁ బావనిఘనసంధులు, బలువుగ బంధించి పట్టి । పైపైఁ దివియన్. 417

వ. పావనియు రావణదర్శనకుతూహలుం డగుచు. 418

క. తనబంధ మూడు టెఱిఁగియుఁ, గనుకని రక్కసులచేతఁ । గట్టుల సంత
ర్జనముల [2]నాటులఁ బోటులఁ, బెనుభర్త్సన వడుచునధిక।భీతుఁడ పోలెన్. 419

వ. ఉన్నహనుమంతుం గనుంగొని యితం డప్పుడ బ్రహ్మాస్త్రబంధవిముక్తుం డైనవాఁ డనుచు నింద్రజితుం డాశ్చర్యవిషాదంబులు పెనగొన నంతరంగంబున.

ఉ. అక్కట యిట్టిలోకభయ।దాస్త్రముచేతను జిక్కఁడయ్యె వీఁ
డిక్కపి కన్యసాయకము । లెంత దలంపఁగ నంచు లజ్జ నా
రక్కసుఁ డాసమీరసుతు । రావణునొద్దకు మున్ను రక్కసుల్
గ్రక్కునఁ గట్టి నట్టిపెడ।కట్టులతోడన తెచ్చి పెట్టినన్. 421

వ. అప్పు డుగ్రాకారుం డయి దశముఖుండు పదిముఖంబులఁ గోపంబు ముడివడ హనుమంతుం గనుంగొని. 422

ఉ. ఎక్కడిమర్కటుండొ తను । నెవ్వఁడు వంచెనొ యేమి సేయఁగా

1 శరవేగము లోర్చు. 2 గాట్లం బోట్లం.

నిక్కడ వచ్చినాఁడొ వధికయింతము కాల్తము మొత్తిపుత్తమం
చెక్కడుగిన్క రాత్రిచరులిందును నందును బట్టి యీడ్చుచుఁ
స్రుక్కక వ్రేయుచుం బొడుచు చర్మ సిరసించుచు నుండ నయ్యెడన్. 423

క. రక్షోనాయకుఁ డుద్ధతి, వృక్షచరప్రవరు రోషవిస్ఫారితతా
మ్రాక్షులఁ బావనిఁ గిన్కఁ, వీక్షించె నతండు నాత్మ విస్మితుఁ డగుచున్.

సీ. తపనీయభూషణోదంచితరోచులు, సౌదామినులమాడ్కిఁ జాల మిగుల
రమణీయతనులిప్తరక్తచందనచర్చ, కలితసంధ్యారాగకాంతి మెఱయ
మకుటనానారత్నమణిగణదీధితుల్, పర్జన్యకార్ముకప్రభల నీన
భూరివక్షంబునఁ బాల్పుహారశ్రేణి, లలితబలాకాళిచెలువు నొలయ
భయదహుంకృతి గర్జలపగిదిఁ జెలఁగ, మేచకాభ్రింబుకై వడి మేను వెలుఁగ
దృష్టి కక్కజమారెడుతేజ మెసఁగ, వాఁడిమగఁటిమితోఁగడు వాలుమహిమ.

మ. పటువిస్ఫారితపంక్తిమస్తకఫణిప్రస్ఫారబాహాగ్రుఁడుం
గుటిలభ్రూకుటిభీమధూమచటులక్రూరస్ఫులింగచ్ఛటో
ద్భటరోషాగ్నిశిఖాకులేక్షణుఁడుఁ బ్రోద్దష్టపలంబోష్ఠవి
స్ఫుటదంష్ట్రాళికరాళవక్త్రుఁడును జక్షుర్భీకరాకారుఁడున్. 426

ఉ. హాటకశైలశృంగసముదంచితజూటుఁడు రత్నచిత్రిత
స్ఫాటికభాసురాసనుఁడుఁ జారుదుకూలసమావృతుండు నై
జోటులు కంకణక్వణనశోభితపాణులు చేరి చామర
ల్వాటిగ వీవఁ బ్రాభవవిలాససమున్నతు లొప్ప నొప్పుచున్. 427

వ. నానారత్నవిచిత్రితంబును గాంచనమయంబును నైనయాస్థానమండపంబునఁ బ్రహస్తప్రముఖు లైనమంత్రులు పరివేష్టింప నమరసేవితుం డైనదేవేంద్రుని మాడ్కి దేదీప్యమానుం డై మెఱసి యున్నలోకవిద్రావణు రావణుం జూచి జగత్ప్రాణతనూభవుం డచ్చెరు వందుచు నంతరంగంబున. 428

క. ఈరూపము నీఘనభుజ,సారము నీధృతియు నిట్టిసౌందర్యము వి
స్ఫారోదారగుణంబులు, నీరాక్షసవిభుని కొరయి ట్లొప్పెడునే. 429

క. పాతకవర్తియు రాక్షస,జాతుఁడుఁ గాకుండెనేని శక్రాదిసుర
వ్రాతంబున కధిపతి యై, యీతఁడు లోకంబు లెల్ల నేలం దగఁడే. 430

వ. అని విచారించువృక్షచరుని రోషతామ్రాక్షుం డగుచు నిరీక్షించి రాక్షసచక్రవర్తి ప్రహస్తున కిట్లనియె. 431

క. నిను నెవ్వఁడు పుత్తెంచెను, వన మేటికిఁ జెఱిచితీవు వడి రాక్షసభం
జన మేల సేసి తెవ్వఁడ, వని యడుగుము నావుడుం బ్రహస్తుం డతనిన్.

క. కనుఁగొని తేజము చూడఁగ, వనచరమాత్రుఁడవు గావు వచ్చినపని వం
చనసేయక భయ మందక, వినిపించిన నిన్ను వేగ విడిపింతుఁ దగన్. 433

క. సురవరుఁడో దండధరుఁడో, వరుణుఁడో ధనదుండో దైత్య§వరుఁడో నిన్నీ
పురి సొర దూతగఁ బంచిన, యురుబలుఁ డెవ్వండు నాకు § నెప్పుగఁ జెపుమా.
వ. అనినం బ్రహస్తున కనిలజుం డిట్లనియె. 435

హనుమంతుఁడు తనవృత్తాంతంబును రామునిప్రభావంబును రావణుతోఁ జెప్పుట.

క. హనుమన్నాముఁడ మారుత, తనయుఁడ రఘురాముదూతఁ § దపనప్రియనం
దనునకు సచివుఁడ నిక్కపు, వనచరుఁడఁ సీత వెదక § వచ్చితి నిటకున్. 436
క. దివిజారిదర్శనం బన్యవిధములఁ నాకు దొరక § దని వనభంగం
బు వడిం జేసితిఁ జేసితి, బవరము నా రక్షకొఱకు § బలములతోడన్. 437
చ. కరము విరించిచే వరము § గాంచిననన్ను శరంబులఁ సురా
సురులకుఁ గట్టరా దవుటఁ § జూ శరముక్తుఁడ నైతి లోకభీ
కరు దశకంఠు నొండుగతిఁ § గాన నశక్యము గాన రాక్షసో
త్కరములచేతఁ గట్టువడి § కన్గొనువేడుకతోడ వచ్చితిన్. 438
వ. అని పలికి రావణుం గనుంగొని. 439
క. ఇనజుఁడు నీతోఁబుట్టువు, నినుఁ గుశలం బడుగు మనియె § నృపతియు రవినం
దనుఁడును నీకును బుద్ధులు, దనరంగాఁ జెప్పు మనిరి § తగవున నీవున్. 440
వ. వినుము దశరథుం డనురాజేంద్రునితనయుండు రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణ
సమేతుండై తండ్రియానతి వనవాసంబున కేతెంచి దండకావనంబున దర్పితు
లైనఖరదూషణాదులం దునిమి యచటం దనపత్నిఁ గోల్పోయి యనుజుండును
దాను నెల్లదిక్కులు వెదకుచు ఋశ్యమూకంబు చేరి యచ్చట సుగ్రీవుతోడ
సఖ్యంబు సేసి యతనికిఁ బ్రియంబుగా వాలిం దునిమి తద్రాజ్యంబున కధిపుం
గా సుగ్రీవుం బట్టంబు గట్టి సీతాన్వేషణంబు సేయింపు మనిన సుగ్రీవుండును
గరుడానిలవేగులును మహాసత్త్వసంపన్నులు నగున నేకవలీముఖకోట్ల సర్వలో
కంబులు వెదకి సీత నరసి రండని పనిచె నేనును రాఘవసుగ్రీవులయానతి సము
ద్రం బవలీల దాఁటి లంకాపురి సొత్తెంచి యంతట వెదకి యయ్యశోకవనికామ
ధ్యంబున నున్న జనకరాజనందనం గాంచితి ధర్మవిరుద్ధంబును గులనాశకంబు న
గుపరదారాపహరణంబు నీయట్టిబుద్ధిమంతులు గావింతురె ధర్మశీలుం డగువాఁ
డనపాయసుఖంబులం బొందుఁ బాపశీలుండు వివిధాపాయదుఃఖంబు లనుభవించు
నీవు పరకాంతం దెచ్చి పాపంబున కొడిగట్టి చెడ నున్నాఁడ వని పలికి మఱియును.
సీ. చరణాగ్రమున నీభు§జాదర్ప మడఁచిన, ధూర్జటివిలు లీలఁ § ద్రుంచి వైచె
వాలపాశంబున§వడి నిన్నుఁ గట్టిన, వాలి నొక్కమ్మునఁ § గూలనేసె
నని నిన్నుఁ జెఱఁగొన్న § యర్జునుఁ బొరిగొన్న, పరశురాముని నాజి § భంగపఱిచెఁ
గడిమిమై నెక్కుఁడ § ఖరదూషణాదులఁ, బదునాల్గువేవుర § బారిసమరె
నమ్మహాధనుర్ధరున కె § గ్గాచరించి, హరిహరబ్రహ్మశక్రాదు § లైననతని

భయదనిర్ఘాతసంఘాత పాతశాత, బాణఘాతహతులు గాక బ్రదుకఁ గలరె.
ఉ. ఉరవడి రాఘవాస్త్రతతు లుగ్రతరార్భుల మింట నంట నీ
కరము లురంబు నంగములుఁ గంఠము లాస్యము లంఘ్రు లూరులున్
శిరములు మర్మముల్ బరులుఁ జించుచుఁ ద్రుంచుచు నుచ్చిపాఱుచున్
మురియలు సేయుచున్ నిగుడ మూఁడుజగంబులు నాఁప నోపునే. 443
శా. శ్రేణీభూతము లై దిగంతముల విక్షేపించు సౌమిత్రిదో
స్థ్సానాగ్రోజ్ఝితరుక్మపుంఖకషణోద్భూతస్ఫులింగచ్ఛటా
క్షీణజ్వాలధురీణబాణములు వర్షింపంగ నీవేల స
ప్రాణత్రాణశరీరు లై నిలుతురే బ్రహ్మాదులున్ ముందటన్. 444
మ. తురగస్యందనమత్తవారణభటస్తోమంబుతోఁ గూడ నీ
పురి భస్మంబుగఁ గాల్చి సైనికసుహృత్పుత్రానుజశ్రేణి నె
త్తురు గ్రక్కం బడ గ్రుద్ది చంపి మఱి మృత్యుక్రూరతం బట్టి నీ
శిరముల్ దుంపఁగ నేన చాలుదు జయశ్రీలబ్ధి వర్ధిల్లఁగన్. 445
క. సుగ్రీవాదులయెదుట న, దగ్రగతిన్ నిన్నుఁ ద్రుంతు ననురఘుకులవీ
రాగ్రణిప్రతిజ్ఞకతన దశ, గ్రీవుఁడ బ్రతికి తీవు చావక నాచేన్. 446
ఆ. అజునివరము నీకు నమరగంధర్వాసు, రాహియక్షరాక్ష సాలిచేత
మడియ కుండఁ గాని మనుజవానరులచేఁ, గలనఁ జావకుండఁ గాదు వినుము.
క. ఘనుఁ డగు రాముఁడు మనుజుం, డినజుఁడు వానరుఁడు గాన యియ్యిరువురచే
ననిఁ జావంగలవాఁడవు, మనమున నామాట నమ్మి మతకరి వగుచున్. 448
శా. నీకంఠార్పితకాలపాశము శిరోనిర్ఘాతపాతంబు లం
[1]కాకస్సంచయకాళరాత్రి గళబద్ధోదగ్రకాలాహి క
న్యాకారాగతమృత్యువున్ జనకకన్యన్ వేగ యొప్పించి లో
కైకత్రాణుని రామునిం గనుము నీకీబుద్ధి గాకుండినన్. 449
క. సీతారాములకోప, స్ఫీతానలశిఖలు గలయఁ బేర్చుచు లంకా
భూతవ్రాతము భస్మీ, భూతముగాఁ జేయు ననుడుఁ బొడమినకిన్కన్. 450
మ. కుటిలభ్రూకుటిభీమఫాలదశకక్రూరోరునాసాపుటో
ద్భటలంబోష్ఠహనుప్రకంపననటద్దంష్ట్రాతిఘోరాస్యుఁ డై
పటుదృష్టిస్ఫుటవిస్ఫులింగములు పైపైఁ గ్రమ్మ నీకష్టమ
ర్కటుని జంపుఁడు నా విభీషణుఁడు ధర్మం బొప్ప లంకేశుతోన్. 451
శా. ఈకోపంబున కగ్ని యో వరుణుఁడో యీశానుఁడో వాయువో
నాకాధీశుఁడో యక్షనాయకుఁడో కీనాశుండో కోణేశుఁడో
యీకీశాధముఁ డెంతవాఁ డరయ వీఁ డిట్లొగ్గు లేమాడినన్

1 కాకస్సంచరకాళరాత్రి.

నీకుఁ వధ్యుఁడు గాఁడు సైఁపు మదిలో నీ వింక లంకేశ్వరా. 452

క. దూతకు వధకంటెఁ గశా,ఘాతము ముండనము నంగ కర్తన మంకం
బాతతదండము లెందును, దూత యవధ్యుఁ డని చెప్పుదురు ధర్మవిదుల్.

వ. అని పల్క రావణుండు విభీషణునిపల్కు లాదరించి. 454

క. తరుచరునకు వాలము ప్రియ, కర మగుటను వీనితోఁకఁ గాలిచి నక్తం
చరు లందఱుఁ జూడఁగ నీ, పుర మంతయుఁ గలయఁ ద్రిప్పి పుచ్చుం డనినన్.

వ. ఉద్ధతి రణకర్కశు లగురక్కసు లక్కపీంద్రుం గవిసి. 456

రక్కసులు రావణునాజ్ఞచే హనుమంతునితోఁకఁ గాల్చుట.

క. హనుమనివాలము పెరుఁగఁగ, ఘనతరకార్పాసపట్టకాశ్రేణులఁ గ
న్కనిఁ జుట్టి నూనె నానిచి, యనలం బిడి మండ నూఁది రర్చులు నెగయన్.

ఉ. అప్పుడు శుష్కకాష్ఠనిచయజ్వలితాగ్నిసమప్రదీప్తుఁ డై
యొప్పుచుఁ గీలజాలకలితోన్నతవాలము రాక్షసాలిపై
నిప్పులు రాలఁ ద్రిప్పుచును నిండినసందడివాయఁ జూఁడుచుం
దప్పక పౌరు లోలిఁ దనుఁ దద్దయు విస్మయ మంది చూడఁగన్. 458

క. రోమాంచావృతవపు వు,ద్దామాభ్రము భంగి మెఱయఁ దత్కాలోద్య
ద్భీమతరవాల మురుసౌ,దామనిగతిఁ దనరఁ దనరి తరుచరుఁ డాత్మన్.

క. ఈకట్లు ద్రెంచికొని యీ, నాకారులఁ జంపునపుడు నానారక్షో
నీకంబులు గల వేగతిఁ, జేకొని కడలేనిరణము సేయుదు నింకన్. 460

వ. కొంతదడ వేమైనఁ జేయ నిమ్ము సైరించెద మున్ను రాత్రి గానంబడనియాలంకా
పురంబునం గలయశేషవిశేషంబులు దివాసమయంబున నీరక్కసులు ద్రిప్పి
కొనిపోవం బోయి చూచెదం గాక యనుచుండ నంతలోఁ గాలకింకరభయం
కరాకారు లగునారాక్షసకింకరులు బలువిడిం గవిసి. 461

ఉ. ఉరవడి శంఖకాహళము లూఁదుచు దిక్కులు వ్రయ్య నార్చుచుఁ
బెరసి మృదంగనిస్సహాణభేరులు ఘోషిల వ్రేయుచుఁ భుజో
ద్ధురబలుఁ డైనవాయుసుతుఁ దోరపుమ్రోకుల బల్వుగా మద
ద్విరదముఁ బోలెఁ గట్టికొని వీథులఁ ద్రిప్పఁగఁ జూచి రక్కసుల్. 462

క. చని సీతో భాషించిన,వనచరునిం బట్టి తోఁక వడిఁ గాలిచి యం
గన పురిఁ ద్రిప్పుచు నున్నా, రనవుడు నాపల్కు శస్త్రహతిగతిఁ దాఁకన్.

వ. సీత యత్యంతదుఃఖాక్రాంత యై యాత్మ నతినిష్ఠ నగ్నిదేవు నుద్దేశించి. 464

సీ. నాజీవితేశుఁడు నావగ లుడుపంగ, వడి సముద్రము దాఁటి వచ్చునేని
పతి కృతజ్ఞుఁడు సత్యభాషావిశేషుండు, నతిపుణ్యచరితుఁడు నయ్యెనేని
గురులకే శుశ్రూష కోరి చేయుదునేని, నఖిలసన్నుతసాధ్వి నైతినేని
తపముసేయుదునేని దమశమాన్విత నేని, నిరతశీలవ్రత నియతనేని

వెలయ భాగ్యవిశేషముల్ ✽ గలుగునేని, నీవు నాపయి సత్కృపా ✽ న్వితుఁడవేని
పరఁగ నగ్నిదేవుఁడ రామ ✽ భక్తుఁడైన, మారుతాత్మజునకు శైత్య ✽ కారివగుము.

క. అని జనకజ యనలప్రా, ర్థన చేయఁగ నంతటం బ్ర ✽ దక్షిణశిఖ లే
పున నెగయఁ బ్రజ్వలించుచు, ననలుఁడు హనుమంతునకుహి ✽ మాంశుండయ్యెన్.

క. [1]ఆయెడ వాలాగ్రంబున, నాయతగతి మండుచున్న ✽ యయ్యనలము ప్రా
లేయముగతి నతిశీతల, మై యుండుట కరుదు నొంది ✽ యనిలజుఁ డాత్మన్. 467

క రామునిసామర్థ్యముననొ, భూమిజకారుణ్యముననొ ✽ పొందుగఁ బవనో
ద్దామసహాయంబుననో, నామేను దహింప వీయ ✽ నలతీవ్రశిఖల్. 468

వ. అనుచు సంతోషించి మహోత్సాహంబున. 469

చ. బలువుగ రక్కసుల్ దిగిచి ✽ పట్టినపాశము లెల్లఁ ద్రెంచికొం
చలఘురయంబుతో నెగసి ✽ యార్చుచు గోపుర మెక్కి యచ్చటన్
బలువిడి సూక్ష్మగాత్రుఁ డయి ✽ బంధము లన్నియు నూడ్చి యున్నతా
చలనిభదేహ మెప్పటి వి ✽ శాలముగా ధరియించి యేపునన్. 470

క. మును తోరణమునఁ బెట్టిన, ఘనతరపరిఘంబు లీలఁ ✽ గ్రాలఁగఁ గేలం
గొని తనుఁ బట్టినదనుజుల, మునుకొని వడి నేలఁ గూల ✽ మోఁది వధించెన్.

క. వాలి యిటు విక్రమించి వి, శాలారుణవదనవారి ✽ జం బలరఁగ లాం
గూలాభీలజ్వాలా, మాలి యగుచు మెఱసె నంశు ✽ మాలియుఁబోలెన్.

వ. ఇట్లు మెఱసి. 473

క. నావాలంబున వెలిఁగెడు, పావకునకుఁ దృప్తి గాఁగఁ ✽ బైపైఁ గ్రవ్యా
దావాసము లాహుతులుగఁ, గావించెద నింక ననుచుఁ ✽ గపిపతి కిన్కన్.

హనుమంతుఁడు లంకఁ గాల్చుట.

ఉ. మింటఁ జటచ్ఛటధ్వనులు ✽ మేఘఘనధ్వను లై చెలంగ నిం
టింటికి దాఁటి వాలమున ✽ నేచినచిచ్చు దగిల్చి దిక్కు ల
న్నింటను విస్ఫులింగములు ✽ నిండఁగఁ జల్లుచు మంట లాకసం
బంటఁగ నుబ్బి యుగ్రత స ✽ మస్తగృహంబులు గాల్చుచున్నెడన్. 475

చ. అవె యివె పెన్బొగల్ నెగసె ✽ నక్కడ మండఁ దొడంగె నల్లచో
నవె ఘనవిస్ఫులింగతతు ✽ లాకస మంటెడుఁ బేర్చునర్చు ల
ల్లవె హయశాలలన్ రథగ ✽ జాయుధశాలల ధాన్యశాలలన్
ద్రవిణతనుత్రశాలలను ✽ రావణుపట్టపుసర్వశాలలన్. 476

వ. అనుచుం గళవళంబునఁ బౌరు లిట్టట్టును బఱవం జొచ్చి రట్టియెడ. 477

మ. అమరేంద్రాయుధసన్నిభంబు లయి ఫు ✽ ల్లాశోకకాలాయసా
భము లై కింశుకలోహితప్రకరరా ✽ ప్యస్ఫూర్తు లై హేమవి

1 ఆయెడను మహోగ్రంబుగ, నాయతశిఖ లడరుచున్న ✽ యయ్యగ్నియుఁ బ్రాలేయ.

భ్రమధూమపరీతమంబు లై వివిధవర్ణశ్రేణు లై పీతధూ
మము లై యొక్కొకయింటిపై నెగసెఁ బెన్మంటల్ మహోగ్రధ్వనిన్.

క. భాసురధవళాభ్రనిభ, ప్రాసాదచయంబు లోలి బంధురతరకీ
లాసక్తములై మండుచు, భాసిల్లెం గనకశైలపంక్తులభంగిన్. 479

క. సముదనలకీల సర్వక్రమముల మండుచును మహోగ్ర గతిఁ బల్లవిత
ద్రుమతతులు కింశుకాశో, కమహీజావలులుఁబోలెఁ గ్రాలుచు నుండెన్.

క. గాలితనూజుఁడు మూర్త, జ్వాలియుఁబోలెన్ విలోలవాలాభీల
జ్వాలాజాలావృతుఁడై, పౌలస్త్యవిమానపంక్తిపై వడి నుఱికెన్. 481

చ. సురుచిరహేమవజ్రమణిశుక్తిజకుట్టిమచారురత్నవి
స్ఫురితవిమానరాజములు భూరితరార్చులఁ గాలి మ్రోయుచుం
బోరిఁబోరి నేలఁగూలెఁ గృతపుణ్యఫలానుభవంబు దీఱఁ జె
చ్చెర దివినుండి భూమిఁ బడు సిద్ధవిమానచయంబుకైవడిన్. 482

వ. ఇట్లార్చి పేర్చి వాతూలనందనుండు నిజవాలవ్యజనసంజాతమారుతసహాయుం
డును దత్పవనప్రవృద్ధానలపరిదీప్తుండు నగుచు మఱియు. 483

శా. కాలాభీలతరాగ్నికీలచయనిర్ఘాతంబు లింటింటిపైఁ
గూలన్ వాలము ద్రిప్పుచుం దిరిగె దిక్కూలంకషోగ్రస్ఫులిం
గాలోలచ్ఛట లుద్ధతిన్ నెగయ నుద్యద్భీమధూమంబు వా
తూలవ్యాప్తనభోంతరాళముగ మృత్యుక్రూరసంరంభుఁడై. 484

క. రక్షోనాయకుఁ డప్పుడు, రాక్షసులుం దాను శోకరభసంబులతో
నక్షీణము లగుమంటలు, వీక్షించుచు నగరువెడలి వెలుపట నుండెన్. 485

క. కొందఱు ఘనధూమంబుల,సందడి నేదిక్కు వోవఁ జాలక మంటల్
క్రిందుగఁ గ్రమ్మెడువీథుల, యందు భయార్తు లయి బ్రమసిరంగము లెరియన్.

చ. కవిసినధూమజాలములఁ గన్నులనీళ్లలు గ్రమ్మ నేడ్చుచున్
యువతులు బాలవృద్ధులును నొండొరుచెట్టలు పట్టికొంచు నా
రవముగఁ జీరుచున్ గృహపరంపర వెల్వడి త్రోవ గానకా
భవనగణాంగణంబులను బైపయి మ్రందిరి తీవ్రకీలలన్. 487

చ. పదములు వట్టుచుం దొడలు ప్రాఁకుచు నేచి కుచంబు లంటుచుం
బెదవులు చీఁకుచుం గరము పేర్చి కచగ్రహణంబు సేయుచున్
సుదతులయందు రాగములు సూపుచుఁ బావకుఁ డొప్పె నెంతయున్
మదనసుఖోచితక్రియలు మక్కువఁ జల్పెడుకామికైవడిన్. 488

వ. మఱియు నప్పుడు పానమదావేశంబున గేహంబులు వెలువడ నెఱుంగక తీవ్ర
కీలలం గాలి మ్రందువారును బ్రియకాంతలుఁ దారును రతిశ్రాంతులై నిద్రించి
యుగ్రజ్వాలలు పొదివిన నట్లె పెనఁచికొని చచ్చువారును దమతమస్వామ్ములు దేర

గృహంబులు సొచ్చి యంతలో నాభీలార్చులు పేర్చిన నచ్చట గతాసు లైనవా
రును నతిస్ఫీతహేతు లంబరంబులు పట్ట దిగఁ దాఁచి దిగంబరు లగుచుఁ బాఱువా
రును విస్ఫులింగచ్ఛటలు శ్మశ్రుకేశంబులు పట్ట వెతకుడిచి దులుపుకొనువారును
శాలలు వెలువడి ఒలువడిం బఱచి నలుగడల ననలశిఖలు పొదువఁ దిరుగుడువడి
పుడమిం బడుతురంగంబులును దొండంబులుఁ గొమ్ములుఁ దోఁకలు గురుసులు దాఁ
కఁ గాలి శైలాకారంబులై కూలినశుండాలంబులును బక్షంబులు కమలిన నుడివ
డుచు ముడింగి పడినశుకకేకిహంసపారావతంబులు నంగారంబు లైనతేరులును
బెనుమంట మండి మసు లై పడినయట్టాలకచిత్రయంత్రవ్రాతంబులును దునిసి
పడిన కైదువులును బొగిలి పొగలెగయ మండెడుధాన్యరాసులును జూర్ణంబు
లైనవజ్రవైదూర్యనీలప్రవాళమౌక్తికపద్మరాగాదినానారత్నంబులును జిటిలిపడి
పొడిపొడియై రాలినగృహగోపురసౌధహర్మ్యాదులును బెనుముద్దలుగాఁ గరఁగి
కూలినరజతకాంచనమయప్రాకారతోరణంబులును భస్మంబు లైనధ్వజాతపత్రం
బులును గలయఁ గాలినబొక్కసంబులును గారాకులు దరికొని మండి చట
చ్ఛటధ్వనుల మొదలంటఁ గాలి చాపకట్టుగాఁ బడినయుద్యానవనంబులును నై
సర్వవస్తుశూన్యంబును గరాళజ్వాలాజాలావృతంబును నుద్ధూతభీమధూమస్తో
మాలక్షితాంతరాళంబు నగుచు నశోభితంబై లంకాపురం బుండ నప్పు డుగ్ర
కీలల మేనులు గాలఁ గనలి క్రూరాకారులు నుద్దీపితపరితాపులు నగురక్షోవీరు
లు కోపాటోపంబునం జేరి. 489

తే. [1]ప్రాసశూలపరశ్వధ | పట్టిసాసి, ముసలముద్గరపాణు లై | మునుఁగ ముసరి
రభసమునఁ దన్ను నొంపంగఁ | బ్రబలశక్తి, వారినందఱ వధియించె | వాయుసుతుఁడు.

వ. ఇట్లు వనభంగంబును లంకాదహనంబు నొనర్చి తొడరినరాక్షసానీకంబును
బరిమార్చి తన్ను గోపురశిఖరతోరణహర్మ్యగవాక్షంబుల నిలిచి రక్షోవీరు
లాశ్చర్యభయంబులతోడం జూడ దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరకిన్నరకింపురుషము
నిగణంబులును సర్వభూతంబులును బరమసంప్రీతు లై ప్రశంసింపం జనిసముద్రం
బునం దనవాలానలం బార్చుచుండె నంత నిక్కడ సీతం గదిసి వీనుల కింపు
సంపాదింప సరమ యిట్లనియె. 491

చ. జనకజ నీవు తద్దయు వి | షాదము నొందుచు వాయుపుత్త్రుకై
మనమున నేల చింతిలెదు | మారుతపుత్త్రుఁడు కట్టులెల్లఁ దు
త్తునియలు గాఁగఁ ద్రెంచికొని | దుష్టనిశాచరకోటిఁ గ్రొవ్వఱం
దునిమి సమస్తదిక్కులను | దోర్బలసంపదఁ బేర్చి వెండియున్. 492

క. ఆభీలవాలకీలల, భూభృచ్చరపుంగవుండు | పొరిఁబొరి నీలం
కాభవనము లన్నియు భ, స్మీభూతమ్ములుగఁ జేసి | చేవ మెలర్పన్. 493

---

1 ప్రాసశూలాయుధాయస పట్టిసాసి.

క. సేమమున నున్న వాఁ డని, యామానిని పల్కు నుద్య। దమృతోపమ మై
యామాట చెవులు సోఁకిన, నామోదము నొందుచుండె। నవనిజ యంతన్.
క. తరుచరవరుఁ డప్పుడు భీకరశిఖి భస్మంబు గాఁగఁ। గాలినలంకా
పుర మెల్లఁ గలయఁ జూచుచు, ధరణీసుత నాత్మఁ దలఁచి। తల్లడపడుచున్.
క. కోపమున నకట యీలం,కాపుర మంతయు ఘనాగ్నిఁ। గాల్చితిఁ బురిలో
భూపుత్రి యునికి దలఁపక, కాపేయము సేసి స్వామి। ఘాతుఁడ నైతిన్. 496
క. కోపులు గురువధ కోడరు, కోపులు పరనింద సేయఁ। గొంకరు కోపం
బాపదల కెల్ల మూలము, కోపము పాపంబుపొత్తు। కోపానలమున్. 497
క. విపులక్షమాజలంబుల, నుపశమ మొందింతు రార్యు। లుత్తమబుద్ధిన్
వ్యపగతమతి నై నే నీ,విపరీతక్రమముఁ జేసి। వెంగలి నైతిన్. 498
ఉ. భీమము గాఁగ నెల్లెడలఁ। బేర్చినయాఘనవహ్నికీలలన్
భూమితనూజ కే మెడరు। పుట్టెనొ యింక నృపాలుపాలి కే
నే మని పోదు భానుజున। కే మని చెప్పుదుఁ జావు దక్క నొం
డేమియు లేదు నాకు మను। జేంద్రమనోరథకార్యఘాతికిన్. 499
వ. అనుచుఁ గొంతవడి చింతాక్రాంతుం డై మగుడఁ దెలివి నొంది. 500
క. భూసుతకు రామవిభునకు, దాసుఁ డనగునాదు మేను। దరికొని శిఖలన్
గాసిల్లఁగ మును గాల్పం, డాసతి జగదంబ నేల। యనలుఁడు గాల్చున్. 501
చ. అదియును గాక జానకిస। మగ్రసతీత్వతపఃప్రభావసం
పద రఘురాముపుణ్యగుణ। పావనశీలపరాక్రమంబులం
గదియఁగ నెట్లు వచ్చు విభు। కామిని నగ్నికి నాఁగ నంతలో
ముద మొదవంగ నింగి నట। ముందట నేఁగెడుసిద్ధచారణుల్. 502
చ. అనిలతనూజునంతసము। దగ్రబలుండు గలండె సర్వభూ
జనములు మెచ్చ భీకరని। శాచరకోటులఁ ద్రుంచి వైచి య
త్యనుపమశక్తి లంకఁ గల। యంతయుఁ గాల్చె నొకండ సీత మై
యనలము సోఁక దించుకయు। నాసతిభాగ్యవిశేష మెట్టిదో. 503
క. అనుడుం బావని యెంతయు, మనమున సంతోష మంది। మఱి నే విభుమ
న్నన గంటి ననుచు వే చని, జనకజపాదముల కెరఁగి। సమ్మతి నిలువన్. 504
క. వైదేహి చిత్తమునఁ గడు, మోదించుచు విభునిమీఁది। మోహంబున నా
భూదయితుప్రియునిఁ బావని, నాదటఁ బలుమాఱుఁ జూచి। యనురాగమునన్.
క. అనిలుఁడు గరుడుఁడు నీవును, వననిధి దాఁటంగఁ జాలు। వారలు వేగం
బునఁ గడిమి నీవు దక్కఁగ, ననిమిషరిపుపురముఁ గాల్ప। నన్యులవశమే. 506
క. భూమీశునిపోరామికి, నీమెయిఁ దక్కొరులు గలరె। నీయురుబంధ
స్తోమము నేఁగతిఁ బాసితి, సేమము నొందితె మహాగ్నిఁ। జిక్కక యనఘా.

క. కడుఁ గ్రూరనిశాటుల నే, వడువున నిర్జించి యిటకు । వచ్చితి నా కీ
యెడ లుడుపఁగ నిం కేగతిఁ, గడిఁదిసముద్రంబు నీవు । గడచెను కడిమిన్.
క. నీయున్నయంతదడవును, బాయనిదుఃఖముల నెల్లఁ । బాసితి నిఁకన్
వాయుసుత నీవు వోయిన, నాయతదుఃఖములు నాకు । నయ్యెడిఁ దండ్రీ.
క. నేఁ డుండి యెల్లి పోఁదఁట, పోఁడిగ నొకచోట దప్పి । పో నుండుతఁగన్
నేఁడైన శోకవహ్నిన్, మాఁడక యుండెద సహించి । మారుతపుత్రా. 510
క. అనవుడుఁ దల్లి వగవకు, ఘనతరసైన్యములతోడఁ । గపిపతి సుగ్రీ
వుని రామలక్ష్మణుల వే, కొనివచ్చెద నిటకు నీదు । కోఁక లారన్. 511
వ. వచ్చి యవ్వీరవరుండు కింక నీలంకపై విడిసి యుద్దండకోదండపాండిత్య మనుర.
ఉ. మండితవిస్ఫులింగవిష । మజ్వలితానలకీల లజ్జగ
ర్భాండము నిండ రామవసు । ధాధిపుఁ డేసెడు వజ్రసాధనా
ఖండితపంక్తికంఠఘన । కంఠపురాంతకశైలచాలనో
ద్దండబలప్రచండభుజ । దండవిఖండనచండకాండముల్. 513
వ. ఇట్లేసి యవక్రవిక్రమంబున. 514
ఉ. రావణుఁ ద్రుంచి లోకములు । ప్రస్తుతిసేయఁగ నిన్నయోధ్యకున్
భూవరపుంగవుండు గొని । పోయి మనోరథభోగసౌఖ్యముల్
వావిరిఁ బొందుచున్ నృపతి । వంద్యపదాబ్జము లొప్ప సర్వధా
త్రీవలయంబు నేలెడి మ । దిం దలఁ కొందకు మింకఁ బోయెదన్. 515
వ. [1]అని కందలితహృదయారవిందుం డై పవననందనుండు దశస్యందననందనసుందర
పదారవిందంబుల కందండ వందనంబులు సేసి యద్దేవి వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం
డగుచు సాలతాలహింతాలతమాలనీలోపవనంబుల బహుళమంజులమంజరీరం
జితలతాకుంజపుంజంబుల నాభీలసింహశార్దూలశుండాలస్థూలకోలవృక ప్రముఖ
మృగంబుల నానామునియక్షగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరకిన్నరోరగసేవితకందరంబు
ల విచిత్రవర్ణంబులఁ జెలఁగు నొక్కశైలం బెక్కి యుత్తరాభిముఖుం డై. 516

హనుమంతుఁడు మరలి సముద్రంబు దాఁటివచ్చుట.

మహాస్రగ్ధర. కనియెం గీశేశుఁ డంతన్ । గగనగతతరం । గచ్ఛటోత్సేధి శశ్వ
ద్ఘనవేలాభీలకూలం । కషమకరముఖ । గ్రాహసంబాధి భూరి
ధ్వనిసంరంభప్రబోధిన్ । వరమణినికర । వ్యాప్తసర్వాపగాత
త్యనురోధిన్ బాడబోష్ణా । తతచటులశిఖాం । తర్నిరోధం బయోధిన్. 517
వ. కని మహోత్సాహంబున. 518
సీ. బిట్టూని కుప్పించు । పృథుపాదములపడి, శేషాహిఫణములు । సెదరిపాఱ
విపులోరుజవమున । విఱిగి తోనెగసిన, తరులు తారకముల । విరియ నడువ

1 'అనుచుం బ్రణమిల్లి యద్దేవి వీడ్కొని గమనోన్ముఖులం డగుచుఁ బవనజుండు సాలతాల' వ్రా. ప్రం.

మొయిగాలిఁ గడలెత్తి § మిన్నెఱు గలఁగంగ, నురుమేఘమాలిక § లోలిఁ దూల
ఘనఘోషణంబన § ఘనసింహనాదంబు, బ్రహ్మాండభాండంబుఁ § బగులఁ జేయ
బెదరి సింహతతులు § బిలముల ఘోషింప, వితతశిఖరవితతి § విఱిగి పడఁగ
సానుకందరముల § సంధులు వ్రీలంగఁ, బవనసరణి నెగసెఁ § బవనజుండు. 519

సీ. అప్పుడు గంధర్వ § యక్షకిన్నరనాగ, విద్యాధరస్త్రీలు § వెగడు నొంది
యంబరంబులు వీడ § నాకల్పములు రాల, విభులతో నిలయముల్ § విడిచి చనఁగ
శిరములు చదియంగ § జిహ్వలు వెడలించి, విపులసర్పంబులు § విషము లుమియ
జలధాతుచయములు § సెలయేఱులై పాఱఁ, బెలుచ నాడెడుభంగిఁ § జలన మొంది
యొగిశిలల్ రాల ముప్పది § యోజనముల, పొడవుఁ బది యోజనముల § నడిమివలముఁ
గలుగునగ్గిరి తరుమృగా § వళులతోడ, ధరణితలసమానంబుగా § ధరణిఁ గ్రుంగె.

వ. ఇట్లద్భుతమహాకారుం డగుచుఁ బక్షంబులతోడి శైలంబునుంబోలె నాకాశమార్గంబున నభిభీషణఘోషంబుగా నార్చుచు మనోజవంబునం బఱతెంచు సమయంబున. 521

చ. అనిలజసింహనాదరవ § మచ్చుగ నంగదముఖ్యవానరుల్
విని పరమప్రియంబునను § వృక్షము లెక్కియుఁ గొండ లెక్కియుం
గనుఁగొనఁ జాపముక్తపటు § కాండసమత్వరఁ బాఱు తేరఁగా
ఘనుఁ డగుజాంబవంతుఁడు ద § గం గపివీరులతోడ ని ట్లనున్. 522

క. జనకజఁ బొడగన నోపును, హనుమంతుఁడు గానకున్న § నతిగంభీర
ధ్వని యేల గల్గు మోదంబున వచ్చుచు నున్నవాఁడు § భూరిధ్వనితోన్.

క. అను నెడఁ [1]దన కూఱటగా, ఘనమైనాకంబు నిల్వఁ § గని యగ్గిరి న
ల్లన కేల నంటుచుఁ గ్ర వడి, హనుమంతుం డబ్ధి దాఁటి § యచ్చెరువారన్. 524

ఉ. అంగదముఖ్యవానరులు § హర్షసముద్గతరోమహర్షులై
యంగము లెల్లఁ బొంగ హృద § యం బలరంగఁ జెలంగి చూడఁగా
నింగిఁ బతంగుభంగిఁ బ్రభ § నిండి వెలుంగ మహేంద్రభూమిభృ
చ్ఛృంగము గ్రుంగఁ బెట్టుఱికెఁ § జేవ మహాశనిభీకరంబుగన్. 525

వ. ఇట్లుఱికి యమ్మహేంద్రాద్రిపై నిలిచి తనరాకకు సంతోషించు నంగదజాంబవంతులకు నమస్కరించి మధుమధురఫలాదివివిధోపాయనంబులఁ గొనుచుఁ బరివేష్టించి యాలింగనంబుల నభివందనంబుల నతిప్రశంసల నందఱు వనచరులు నన్యోన్యవిధంబులం బూజింపఁ బూజితుం డయి కంటి నగ్గుణాభిరాముం డగు రాముదేవిం బుణ్యసమేత సీత ననవుడు నాపలుకమృతోపమానం బగుచు వీనుల కింపార మేనులు పొంగ వాలంబు లెత్తికొని గంతులు వైచుచు నార్చుచు బహుప్రకారంబుల వానరులు చెలంగ నప్పు డంగదుం గౌఁగిలించుకొని హను

1 పొడవుగ నుండట.

మంతుండు కరం బవలంబించి చని దుర్దరంబు ప్రవేశించి యొక్కవిపులశిలాత
లంబున జాంబవత్పనసగజగవయగవాక్షులనడుమ నఖిలవనచరపరివృతుం డ
గుచు నాసీనుం డై యుండ నంగదుండు హనుమంతున కి ట్లనియె. 526

ఉ. క్షోణిఁ బయోధి దాఁటి యిటు । చూడఁగ నెవ్వఁడు వచ్చు నీవు గీ
ర్వాణులు సాటి గారు రఘు । రాముఁడు రాగిల సీతఁ గంటి మా
ప్రాణము లెల్లఁ గాచితి నృ । పాలశిఖామణిపాలికిఞ్ జగ
త్ప్రాణతనూజ నీదుతగు । ప్రాపునఁ బోయెద మిప్డు నెమ్మదిన్. 527

వ. అని పల్కె నంత జాంబవంతుండు హనుమంతున కి ట్లనియె. 528

ఉ. శరనిధి నెట్లు దాఁటితి ని । శాచరుపట్టణ మెట్లు చొచ్చి తే
వెరవున సీతఁ గంటి పృథి । వీసుత యే మనెఁ గ్రూరరాక్షసో
త్కరముల నేగతిఞ్ మొఱఁగి । క్రమ్మఱి వచ్చితి పోలఁ జెప్పుమా
తరుచరవీర నావుడు ము । దంబున వారల కాతఁ డింపుగన్. 529

సీ. జడనిధి దాఁటుచో । నడుమ మైనాకంబుఁ, గనుటయు సురస వ । చ్చినవిధంబు
సింహికాహింసయు । సింధుని స్తరణంబు, లంకాభిముఖతయు । లంక సొచ్చి
సీతఁ గాంచుటయును । సీతతోఁ భాషించు,టయు వనక్షతిసేయు । టయు నిశాట
భటులఁ ద్రుంచుటయును । బంధక్రమంబును, బంక్తికంధరుఁ దూరఁ । బల్కుటయును
లీల బంధవిముక్తుఁ డై । వాలవహ్ని,లంకఁ గాల్చుటయును న । కలంకచరిత
సీతఁ గ్రమ్మఱఁ గాంచి భా । షించుటయును, జెప్పనందఱు ముద మంది । చెలఁగిరపుడు.

క. అంగద నిజసేనాజయ,సంగదుఁ డుద్దండసమర । చండాహితవీ
రాంగదుఁ డురుమణిమయకన, కాంగదుఁ డంగదుఁడు గపుల । నందఱఁ బల్కెన్.

క. జానకిఁ గొనిపోవక రఘు,భూనాయకుకడకు రిత్త । పోవుట మెచ్చే
పూనిక మన మాసతిఁ గొని, రా నేఁగుద మబ్ధి దాఁటి । రావణుపురికిన్. 532

క. మీ రేటికి మీపనుపున,వారిధి లంఘించి లంక । వడిఁ జొచ్చెద నా
కారులఁ బోరివుచ్చెద ధా,త్రీరమణునిదేవి నేన । తెచ్చెదఁ గడిమిన్. 533

చ. ప్రకటబలోద్ధతిం గడఁగి । రావణి నాపయిఁ గిన్కఁ బావకాం
బకమును మారుతాస్త్రమును । బాశుపతప్రదరంబు బ్రహ్మసా
యకమును నైంద్రబాణమును । యామ్యశరంబును నేయ లెక్క సే
యక దశకంఠముఖ్యదివి । జారుల నెల్ల వధించి వచ్చెదన్. 534

చ. పవనతనూజుఁ డొక్కరుఁడ । బాహుబలంబున సర్వరాక్షస
ప్రవరులఁ ద్రుంప నోపు ఋష । భద్వివిదుల్ గజుఁడుఞ్ గవాక్షుఁడుఞ్
గవయుఁడు మైందుఁడుఞ్ నలుఁడు । గాఢబలుల్ పనసుండు మేటి యా
హవమున జాంబవంతుఁ డెన । యం గలవీరులు లేరు గావునన్. 535

వ. మన మిందఱముం బోయి జనకనందనం గొని వత్తమొ కాక యేన పోయి తెత్తు

నో యనవుడు నంగదు వారించి జాంబవంతుం డతని కిట్లను మనల సుగ్రీవుండు
సీతాన్వేషణంబు సేయం బనిచె మనవచ్చినపని పావనికతన సఫలం బయ్యె
లోకవిద్రావణుం డగురావణుని వధియించెద నని రణవిజయుం డగురాముండు
ప్రతినపట్టినవాఁ డమ్మహాబలుం డక్కార్యం బనుష్ఠింపం గలవాఁడు మనము
పోవుదము రం డనవుడు నౌఁ గాక యని హనుమత్పురస్సరంబుగా సమస్తవాన
రులు మేరుమందరమహీధరంబులుంబోలె మహోన్నతాకారంబుల వెలుం
గుచు మత్తశుండాలంబులుం బోలెఁ జండోద్దండగతి మించుచు నంబుదంబులుం
బోలె నంబరంబు నాచ్ఛాదించుచు నేతెంచి ఫలదళకుసుమసమృద్ధం బగుచు
నందనారామంబునుంబోలె నయనాభిరామం బగుచు సుగ్రీవమాతులుం
డగుదధిముఖపాలితం బైనమధువనంబు ప్రవేశించి యంగదానుమతి నయ్యు
ద్యానతరుసంతానంబునకుం గవిసి. 536

హనుమత్ప్రముఖవానరులు మధువనఫలాదులం దృప్తినొంది శ్రీరామునకడకువచ్చుట.

ఉ. పండులు పొట్ట నిండఁ దిని ♦ పండ్లవి మిక్కుట మైనఁ గ్రొవ్వునం
బండుల వాటు లాడుచును ♦ బైపయిఁ దేనియ లోలిఁ గుత్తుకల్
నిండఁగఁ గ్రోలి సోలుచును ♦ నిద్దురవోవుచు లేచి కొండ ఱు
చ్చుండతఁ గిట్టి తేనియవ♦సంతము లాడుచుఁ బొంగి వెండియున్. 537

చ. కనుకనిఁ దోఁక లెత్తుకొని ♦ గంతులు వైచుచు వీఁక నార్చుచున్
గునియుచుఁ బాఱుచున్ నెగసి ♦ కొమ్మల వ్రేలుచు నేలఁ గూలుచున్
ఘనతరు లెక్కుచున్ దిగుచుఁ ♦ గ్రమ్మఱఁ బ్రాఁకుచుఁ జెట్టుచెట్టుపై
కనువుగ దాఁటుచుం జెలఁగి ♦ యాడుచుఁ బాడుచు నోలవెట్టుచున్. 538

చ. పండినభూజ మెక్కి పరి♦పక్వఫలంబులు దించు నొక్కరుం
డుండఁగ వానిఁ ద్రోచి మఱి ♦ యొక్కఁడు చేకొన వాఁడు వోయి తా
నొండొరుపంటి నెత్తికొని ♦ యుద్ధతిఁ బాఱఁగ వానిఁ దాఁకి యా
పం డొకరుండు పుచ్చుకొనఁ ♦ బైపడి యొక్కఁడు దాని మ్రింగుచున్. 539

ఉ. ఒక్కనివీఁపుపై కుఱికి ♦ యొక్కరుఁ డుండఁగ వానిమూఁపుపై
నొక్కరుఁ డెక్క వానితల ♦ నొక్కరుఁ డెక్కఁగ నోలి దొంతులై
దిక్కుల నాడఁగా నొకఁడు ♦ తీవ్రత వారలఁ గూలఁ దన్నఁగా
నొక్కఁడు వానిమూఁపులు మ ♦ హోన్నతి నెక్కుచుఁ జీరుచుం దగన్. 540

చ. ఫలములు దించుఁ దేనియలు ♦ పైపయిఁ ద్రావుచుఁ బువ్వుగుచ్ఛముల్
డులుచుచుఁ గాయలెల్ల నడి ♦ డొల్లఁగ వ్రేయుచు లేఁజిగుళ్లు నా
కులు వెరఁ జాడి త్రుంచుచును ♦ గొమ్మలు దక్క సమస్తభూజముల్
బలువిడి గాసిచేసి బహు♦భంగుల నిట్టులు ద్రుళ్లు చున్నెడన్. 541

వ. వనపాలకు లత్యంతకోపాటోపంబునం బఱతెంచి వనచరేంద్రుం డగుసుగ్రీ

పునివన మంతయు నఱుమాడుచున్న వా రనుచు నదలించి తోలుటయును హను
మంతుండు ముందటికిఁ బఱతెంచి నెఱవకుఁడు వలసినట్లు మధురసఫలాదు లనుభ
వింపుఁ డన నంగదుం డట్లు సమ్మతింపఁ గ్రమ్మఱ సవ్వానరులు వనంబు సొచ్చి వనపా
లకుల నఖంబుల వ్రచ్చియుఁ దన్నియుం బొడిచియుం గఱచియు బహువిధంబుల
నొప్పింప వారలు భయంబునం బఱచి దధిముఖున కత్తెఱం గెఱింగింపం గనలి
యుద్ధతిం బోరిగొందు ననుచుఁ గెరలి సాలతాలశిలాయుధు లగువనపాలకులుం
దానును వడిం బఱతెంచి కటంబులు నోష్ఠంబులు నదరఁ గొందఱ జంకించియుఁ
గొందఱ మోఁదియు నాక్రమింపం గినిసి హనుమత్ప్రముఖవానరు లరుగు దేర
నంగదుం డుద్ధతిఁ గోపోద్దీపితముఖుం డగుచు దధిముఖుం బట్టి మొగంబును
మోఁకాళ్లును గూడ నేలం బ్రామిన విసంజ్ఞుం డై తెలిసి తనయనుచరులం గూ
డుకొని యతివేగంబున రామలక్ష్మణసహితుం డయి యున్న సుగ్రీవుకడకుం బోయి
దీనాననుండును ముకుళితాంజలియు నగుచు నమ్ముఖ్వ్వరకు దండప్రణామంబులు
సేసినం జూచి సుగ్రీవుం డి ట్లనియె. 542

క. వెఱవకు లె మ్మెవ్వఁడు ని, న్నెఱుఁగక యిటు నొవ్వఁ జేసె ✽ నీ వది నాతో
నెఱిఁగింపుము నావుడు న, త్తఱి దధిముఖుఁ డల్ల లేచి ✽ తరణిజుతోడన్. 543

క. బలువిడి నంగదహనుమం, తులు మొద లగువృక్షచరులు ✽ దుర్వారితు లై
ఫలదళమధుశూన్యముగాఁ, [1]గలమధువన మెల్లఁ జొచ్చి ✽ గాసిలఁ జేయన్.

చ. చని ఫలమూలపుష్పమధు✽సంపద లొప్పఁగ వాలినాఁడు త
జ్జనకునినాఁడు నెన్నఁడును ✽ సంచల మొందనియీవనంబు మీ
రనుచితభంగి నేల నుఱు ✽ మాడెద రం చట నానవెట్టఁగా
నను నిటు మోఁది రన్న రవి✽నందనుఁ డాత్మ నెఱింగి యి ట్లనున్. 545

క. ధరణిజఁ బొడఁగన నోపును, ధరణీంద్రనిభుండు వాయు✽తనయుఁడు లోకో
త్తరుఁ డాతఁడు దక్కఁగ న, య్యరుదుం బని చేసి రాఁగ ✽ నన్యులవశమే.

క. జనకజఁ గానకయుండిన, ననుపమతరబుద్ధినుంతు ✽ లంగదముఖ్యుల్
మును దేవాసురులును గవి, యనినావన మేల చొత్తు ✽ రంతటిమీఁదన్. 547

క. వనమెల్లఁ బెఱికి దధిముఖ, వనపాలుర నిట్లు సేయ ✽ వచ్చునె భూనం
దనఁ గనుఁగొని ముదమున వ, చ్చినకతనన్ వార లేమి ✽ చేసినఁ జెల్లెన్. 548

క. అనవుడు లక్ష్మణుఁ డత్తెఱఁ, గినజు నడిగి తెలిసి నిక్క ✽ మిట్టిద యంచున్
జననాయకుండుఁ దానును, ననురాగాంబుధిని నోల ✽ లాడఁగ నంతన్. 549

వ. సుగ్రీవుండు దధిముఖుం గనుంగొని యింక నీవేమియు వగవకు మంగదాదులు
రామకార్యనిర్వాహకులు గాన మనకు మాననీయులు నీ వింక. 550

చ. జవమున నేఁగి రామవిభు✽సన్నిధి కంగదముఖ్యవానర

---

1 గలఁచి మధువనంబు సొచ్చి

ప్రవరులఁ దోడితెమ్ము వనపాలన మీవ యొనర్పు నా మహీ
ధవునకు నర్కపుత్రునకుఁ దద్దయు భక్తి నమస్కరించి యు
త్సవమున నేఁగి కేల్మొగిచి సర్వవనాటుల నాదరంబునన్. 551

క. ఇనజుఁడు మిముఁ దోడ్కొని రమ్మని ముదమునఁ బనిచెఁ గునుతినయి యేమిమ్ముం
గినిసితి నను గ్రహింపుఁడు, చనుఁ డంచుం బలుక వారు సంతోషమునన్.

వ. ఆంజనేయపురస్సరంబుగా రామలక్ష్మణసుగ్రీవదర్శనకుతూహలచిత్తు లగుచు.

చ. కమియఁగ నింగికిన్ నెగసి కన్కని మ్రాఁకులఁ గూలఁ ద్రోచుచున్
భ్రమరులు వాఱుచున్ దెసలు వ్రయ్యఁగ నార్చుచు శైలశృంగముల్
దుముకుఁగ వీఁకఁ దన్నుచును దోయదమాలిక లోలిఁ దూల వా
లము లొగిఁ ద్రిప్పుచుం గిలకిలధ్వను లిచ్చుచు వచ్చుచున్నెడన్. 554

చ. జనవర చింత వోవిడిచి సమ్మద మందుము వారె వానరుల్
జనకజఁ గన్నవా రగుట సంతస మందుచు వచ్చుచున్నవా
రని యినజుండు వల్కనపు డంగదముఖ్యులు వచ్చి రుత్సవం
బెనయఁగ రామలక్ష్మణకపీంద్రులకన్నులు చల్లసేయుచున్. 555

వ. ఇట్లు వచ్చి రామలక్ష్మణసుగ్రీవులకు నమస్కరించి హనుమంతుం బురస్కరించి
కొని యుండ నఖిలవనచరానుమతి నాంజనేయుం డిట్లనియె. 556

క. కనుఁగొంటి సీత నేమం,బున నున్నది మిమ్ము భావమున నిడికొని వా
కున రామరామ నృప యం,చును వెస మీరాక కెదురుచూచుచు నెపుడున్.

ఆ. వఱపు దాఁకి యున్న వల్లికై వడి వాడి, బాలచంద్రరేఖపగిది డస్సి
మధుపకలితపుష్పమాలికగతి మాసి, వసుమతీతనూజ వగలఁ బొగులు.

వ. మనమున మీపైఁ గూర్మియుఁ, గనుఁగవ బాష్పములు మేనఁ గార్శ్యంబును జె
క్కునఁ గెంగేలును వదనం,బున దైన్యముఁ బాయ దెపుడు భూమిజ కధిపా.

క. ధరణిసుత యేకవేణీ, ధరయును నుపవాసకృశయుఁ దతఘోరతపో
నిరతయు భూశయనయు నై, పరితాపముఁ బొందు దైత్యభామల నడుమన్.

వ. అని విన్నవించి దేవా మీరు సుగ్రీవుతో సఖ్యంబు సేయుటయు మీగుణచరిత్రం
బులు శుభలక్షణంబులు నెల్లవిశేషంబులు వినిపింప నెట్టకేలకు నమ్మిన
యజ్జనకతనయకు మీ రొసంగినభద్రముద్రిక యిచ్చిన నక్కునం జేర్చి శోకింప
మెల్లనఁ గొంతదడవున కేను బోధింపం దెలిపినొంది తనకుచాంతరగతకాకనఖ
రేఖలును సరసత మీరు నించినగండస్థలమనశ్శిలాపత్రరేఖలును దలఁపింపు మ
నియె మఱియు లక్ష్మణసుగ్రీవాదులకుశలం బడిగె మూఁడవమాసంబునఁ బ్రాణం
బులు నిలుప లేననుచు మిమ్ము వేగం గొని రమ్మని పలికెనని పలికి. 561

క. ప్రేమం గొంగునఁ బదిలము,గా ముడిచినదివ్యరత్నగణఖచితం బా
భూమీసుత యిచ్చినచూ, డామణి యిదె యనుచు రుచు లదర నిచ్చుటయున్.

హనుమంతుఁడు సీత యిచ్చినశిరోరత్నము రామున కిచ్చుట.

క. భూరిప్రభ నొప్పారెడు,నారత్నము నల్లఁ గేల । నక్కున నిడికొం
చారాముం డనుజుండు మ, హారోదనము లొగిఁ జేసి । రధికాతురతన్. 563

వ. అప్పుడు సుగ్రీవాదులు బోధింప నెట్టకేలకు శోకం బుడిగి రామచంద్రుం డిట్లనియె.

క. ఏదెసఁ జూచిన నాదెస, నాదృష్టికిఁ దాన యగుచు । నామది నెపుడున్
వైదేహి పాయ దొండెడ, వైదేహిం గంటి మనుట । వాదో నిజమో. 565

క. మును నిమిషాంతరమును సైఁ, పనిమత్ప్రియ జలధిశైల । బహుళాంతర మై
నను నెట్టు పాసి యున్నది, ఘనతరవిరహాగ్ని చేతఁ । గ్రాఁగుచు నకటా. 566

క. జనకసుతఁ బాసి నిలువవు, దనువునఁ బ్రాణములు నాకుఁ । దడఁగుక యింకన్
జనకసుత యున్నచోటికి, ననుఁగొని చని వగలు మాన్పు । నగచరవర్యా. 567

వ. అనుచుం బ్రలాపించు రామచంద్రు నూరార్చి హనుమంతుం డి ట్లనియె. 568

క. అర్ణవము దాఁటి బహుభుజ,పూర్ణుం డగుపంక్తికంఠుఁ । బోరిగొని జగముల్
వర్ణనసేయఁగ నీవర, వర్ణిని గొని తేరఁ బోవ । వలయు నరేంద్రా. 569

క. అని పలికి జలధి దాఁటిన,తనవిక్రమ మాది గాఁగఁ । దగువృత్తాంతం
బును సీతావృత్తాంతము, విన సర్వముఁ జెప్పె రామ । విభుతో వెలయన్.570

క. సురతరుణీకోమలతర,కరసరసిజపీడ్యమాన । కమనీయభవ
చ్చరణసరోరుహసేవా, కరణచణప్రమథనాథ । గౌరీనాథా. 571

మాలి.సవనభుగభినంద్యా । సర్వలోకైకవంద్యా
రవిశశిశిఖినేత్రా । రమ్యరామార్ధగాత్రా
భువననివహనేతా । భుక్తిముక్తిప్రదాతా
ప్రవిమలగుణసంగా । భవ్యకోటీరగంగా. 572

గద్యము. ఇది శ్రీమదష్టభాషాకవిమిత్ర కులపవిత్ర భాస్కరసత్కవిపుత్ర మల్లికార్జునభట్ట ప్రణీతం బైన శ్రీమద్రామాయణమహాకావ్యంబునందు సుందరకాండము సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

భాస్కర రామాయణము.

యుద్ధకాండము

శ్రీకర కరుణారుచిరవి
లోకనలీలావికాస లోల విపక్షా
స్తోకవివేకకలాశ్రీ
జ్యాకుశలా మేరుధీర సాహిణిమారా. 1

వ. ఇట్లు హనుమంతుండు సీతావృత్తాంతం బెఱింగించుటకు హర్షవిషాదంబులు మనం
బునం బెనంగొనుచుండ రఘువరుం డిట్లనియె. 2

క. వినతాసుతునకుఁ బవనున, కును నితనికిఁ దక్క నొరులకుం జెల్లునె మున్
వననిధిని దాఁటి యవ్వలి, పని మఱి యెవ్వాఁడు దీర్చెఁ బావని దక్కన్.

ఉ. ఉత్తముఁ డేలుజేనిపని యొక్కరుఁ డయ్యును జేయు మధ్యముం
డత్తి యొనర్చుఁ దోడు గల యప్పుడు చాలియు నీచుఁ డెప్పుడుం
జిత్తము సేయఁ డత్తెఱఁగు సేయుటకై యసహాయశూరుఁ డ
త్యుత్తమభృత్యుఁ డీకపికులోత్తముఁ బోలుదు రెట్టు లెవ్వరున్. 4

వ. అని మఱియు రఘువరుం డాంజనేయుం గనుంగొని. 5

క. తమ్ముఁడ విను మేనును నా, తమ్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు నీకతమ్మునఁ గాదే
క్రమ్మఱఁ గలుగుట రఘువం, శమ్మిట రక్షింప నీక చనియె మహాత్మా. 6

క. ఉపకృతమతి నీకుం బ్ర, త్యుపకారము సేయ నెద్దియుం గల్గమి నీ
యుపగూహనంబు గైకొను, కపికుంజర యనుచుఁ దిగిచి కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇట్లు గారవించి సమీరకుమారా నీవు సీతావృత్తాంతం బెఱింగించుటకు సంతో
షంబును గడలిఁ గడచుతెఱం గెట్లు చెప్పెదో యనువిచారంబును బొడముచు
న్నదనుచుఁ గొండొకసేపు డోలాయమానమానసుం డగుటయుం జూచి సుగ్రీ
వుం డిట్లనియె. 8

శా. మాత్సర్యంబున సమ్మహాకపివరుల్ మా రెందు లేకున్న వా
రుత్సాహంబున సేతుబంధమున కుద్యోగింతు గాకిం కభూ
భృత్సింహుం డగు నీకుఁ జింత దగునే పెల్లీవు విల్లంది కుం
భత్సంరంభము సూపినన్ నిలుతురే బ్రహ్మాదులుం బోరులన్. 9

క. క్షత్త్రియుఁడు మందుఁ డైన ధ, రిత్రీప్రజ లోట చెడి చరింతురు జగదే

కత్రాణపరాయణ విను, శత్రులు భీతిల్ల నలుక । సమకొల్పు మదిన్. 10

క. చిచ్చు పోరుఁ డన్న నరవడిఁ, జొచ్చెద మమరారిపురము । సొచ్చెద మరులం
దెచ్చెదము దీనదశ కిటఁ, దెచ్చెద మవలీల దేవ । దేవరదేవిన్. 11

క. ఓలిం దోఁచుచు నున్నవి, మేలుగ నెల్లెడల బహునిమిత్తంబులు భూ
పాల జయ మవశ్యము సీ, పాలిద నిక్కంబు లంకపై విడియు మికన్. 12

వ. అనిన విని నరేశ్వరుం డవ్వానరేశ్వరువాక్యంబుల కలరుచుఁ బవనతనయు నుపలక్షించి. 13

ఆ. వరము వడసి యైన । శరము ప్రయోగించి, పట్టిఁ జేసి యైనఁ । గట్టి యైన
వనధి దాఁట నెట్లు । వచ్చుఁ బో దుర్గంబు, తెఱఁగు చెప్పు నాకుఁ । దెలియ ననుడు.

శా. ప్రాకారంబు లగడ్త లట్టడులు యంత్రవ్రాతముల్ వప్రముల్
వాకిళ్లాయుధసంపదల్ గజము లశ్వంబుల్ రథంబుల్ భటా
నీకంబుల్ బహుకేతనాదులు మదిన్ । నిర్మించిన ట్లుండు భూ
నాకం బప్పుర మేకొ అంతయును గా । నంబట్టు దెప్పట్టునన్. 15

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినం బుడమి । యీనెనొకో యన వేలు లక్షలుం
బెక్కులు కోటులుం గలిగి । భీకరభంగులఁ గ్రొవ్వు లారఁగా
నుక్కునఁ దీరిన ట్లమరు । నుగ్రపుమేనుల యాతుధాను లొ
క్కొక్కని మెచ్చనట్టిభటు । లుండుదు రొక్కొకవానివాకిటన్. 16

వ. మఱియు నన్నగరంబు పడమటివాకిటఁ గరాళశూలహస్తులైనపౌలస్త్యులు పదివేవురును దక్షిణోత్తరద్వారంబులఁ జతురంగబలసమేతులై యొక్కొక్కలక్షయుం దూర్పుగవనిఁ జర్మకృపాణపాణులు పదిలక్షలును మధ్యమస్కంధంబున సింధురబంధురం బగు సైన్యంబుతో ననేకసహస్రంబులు నుండుదు రట్లున్న నేమి మనయంగదమైందద్వివిదపనసనలనీలజాంబవంతులు కడంకం గడంగి లంకఁ ద్రికూటాచలంబుతోన పెఱికి వేటాడం జాలుదురు దేవరసామర్థ్యంబు దలంప నది యేమిదుర్గమంబు తగినముహూర్తంబునఁ బ్రయాణంబు సేయుదు గాక యని హనుమంతుండు విన్నవించిన నన్నరేంద్రుం డినతనయుం గనుంగొని. 17

తే. నేఁడు రెండవఫల్గుని । నిండురిక్క, గగనమణి నభోమధ్యంబు । గదిసినాఁడు
నామనంబును సలరెడు । నీముహూర్త, మొప్పు నిప్పుడు కదలిన । నొడుతు రిపుల.

క. నలులక్షకపులతో ని, బ్బలములకును దెరువు వెట్టఁ । బనుపుము నానా
ఫలమూలమధూదకములు, గలకందువ లరసి గమన । కౌతుక మొప్పన్.

రాముఁడు వానరబలంబుతోడ లంకకుఁ బ్రయాణమగుట.

వ. మఱియుం దగువారి వలయునెడల నడవ సేనానాయకుల నియోగింపు మనిన నట్లు చేసి యతండు ప్రార్థించినం బార్థివనందనులు పవననందనవాలినందనుల నెక్కి యైరావణసార్వభౌమాధిరోహణంబులు సేసినత్రిదశేంద్రకిన్నరేంద్రులతె

అంగున మెఱసి రవ్వాడు తమతమసైన్యంబులతో గజగవయగవాక్షులు లబ్బలంబు ముందటను వృషభుండు వలపటను గంధమాదనుండు డాపట ననేకభల్లూక యూథంబులతో సుషేణవేగదర్శిజాంబవంతులు సుగ్రీవపురస్సరంబుగా నడుమను ముందట మైందద్వివిదాదులును బలసి కొలువ రఘువీరునగ్రభాగంబున వలీముఖులు పదికోట్లతో శతవలియును బిఱుంద నూఱేసికోట్లతో నతిబలార్కపనస కేసరు లొక్కొక్కచెంగటను బొలిచిరి భరతదరీముఖజంఘప్రజంఘులు బరవసంబు సేయు నెలుంగులఁ జెలంగుచు నీలప్రయత్నంబునం గడంగి నడవం దొడంగి రా సమయంబున. 20

చ. దిగిభము లొలిఁ దూల జగతీతల మల్లలనాడ నాదిప
న్నగ మద్రువంగఁ దద్బహుఫణామణిఘట్టనఁ గూర్మరాజు వె
న్నగల మహాట్టహాసముల నార్పుల దిక్కులు వ్రయ్య నొక్కపె
ట్టుగ నడవం దొడంగిరి కఠోరతరోద్ధతు లొప్ప నయ్యెడన్. 21

ఆ. అడవి చాపకట్టు వడి నుగ్గునూచమై, బయలుగాఁగ ధూళి [1]బయల మ్రేఁగ
నడరి మన్ను మిన్ను నగచరు లిట్టట్టు,తిరుగ వైచినట్టి తెఱఁగు దోఁచె. 22

ఆ. సేతుబంధనంబు సేయునంతకుమున్న,జలధిపట్టు నవనితలము సేయ
నెగసె ననఁగ మఱియు సిగుడుచు మింగలి, బలసముత్థరేణుపటలి యడరె.

ఆ. సీత నట్లుపేక్ష సేసి మిన్నక యున్కి,నఖిలభూతములను నధిపుఁ గల్కఁ
బట్టపగలు నింగి పడియె నా సేనార,జోంధకార మడర నపుడు కపులు. 24

చ. మదమునఁ దూఱి పాఱి పెనుమ్రాఁకులఁ బ్రాఁకుదు రిట్టునట్టు దాఁ
టుదురు లతాంతగుచ్ఛములు డుల్తురు ముందటిగండశైలముల్
పదములఁ బాఱఁ జిమ్ముదురు ప్రాంతమహీరుహశాఖలం బెనం
గుదు రొగి నుప్పరం బెగసి కూలఁగ దాఁతురు శైలశృంగముల్. 25

క. ఒక రొకరిమూఁపు లెక్కుదు,రొకనిపయిం ద్రోతు రొకని నెక్కుఁడు దినుపం
డొకఁ డొడిసికొనఁగ నడుమన,యొకఁడది పడ నడువ నదియు నొక్కఁడ మ్రింగున్.

ఉ. పండినభూజముల్ పెఱికి పట్టి ఫలంబులు దించు నన్యుఁ డ
ప్పండులు వేఁడినం దనదు పండ్లిగిలించు నొకం డొకండు చే
పం డటు చూప వాఁడు కరపల్లవ మల్లనఁ జాఁప మ్రింగి బ్ర
హ్మాండముఁ బోలె నున్న తనయాంగిలిఁ జూపుచుఁ బోయెఁ బొమ్మనున్. 27

వ. ఇత్తెఱంగునం దమజాతిచేష్టితంబుల దాశరథుల కింపొదవింప నెడనెడ మధురఫలాదు లుపయోగించుచు నడచి సహ్యమలయాచలంబులు గడచి మహేంద్రమహీధరాధిరోహణంబు సేసి యనతిదూరంబున. 28

మహాస్రగ్ధర. కని రారాజన్య లభ్రంకషబహులహరీఘట్టనోద్ధూతఫేనం

1 బయలు మ్రింగ.

బును గంభీరాతిఘోరా § ద్భుతరవబధిరీ § భూతరోదోంతరంబు §
ఘనవక్రగ్రాహదర్వీ § కరమకరమహా § కచ్ఛపానేకమీనం
బును జూడారంగరంగ § త్ప్లవనపవనభు § గ్భూనభోంతర్ధి వార్ధిన్. 29
వ. కని తదీయం బైనమహామహిమంబు గొనియాడుచుం జేర నరిగి నానాతరులతా
కుంజపుంజంబులం బొల్చువేలావనంబున విడిసి రప్పుడు. 30
సీ. పృథులహాసంబులు § పెన్నురువ్రలభంగి, వళుల వాలములు ప్రవాళలతల
కై వడిఁ జెలువార § ఘనబాహుశాఖలు, బహుళవీచీపరం § పరలకరణి
విలసిల్ల నుద్భట § వీరసంచారముల్, కుటిలతరగ్రాహ § ఘోరగతుల
చాడ్పున నొప్పార § సందడి[1]పలుకుల, యులి వఖండధ్వని § యోజ నిగుడ
వివిధవాహినీసంగతి § వెలయ నినజు
నాజ్ఞ చెలియలికట్ట యై § యడర రామ
చంద్రునుదయ ముదంచితో § త్సవముఁ జేయ
నొప్పెఁ [2]గపిబలోదధివార్ధి § కుద్ది యగుచు. 31
వ. తదనంతరంబ. 32
ఆ. జానకీవియోగ § సాగరమగ్నుఁ డై, రామచంద్రుఁ డుండఁ § గా మనోజ్ఞ
భంగి నింకఁ దగునె § పద్మినీభోగ మ, న్నట్లు గ్రుంకె నప్పుఁ § డపరజలధి. 33
తే. ఇనతురంగరింఖాహతి § నెసఁగునస్త, శైలధాతుశిలోద్ధూత § ధూళిపటల
మనఁగ నపరదిశాభాగ § మునకు వింత, చెలువు సేయుచు నెఱసంజ § పొలుపుమిగిలె.
క. భూపాలకపరమేశ్వరు, కోపానలకీల లంటి § కొని కమలినలం
కాపతికీర్తి యొకో యని, రూపింపఁగఁ [3]జీకువాలు § రోదసి నిండెన్. 35
క. వనచరనాయకసంఖ్యకు, వనజభవుఁడు బొట్టులిడుచు § వచ్చె నొకో నాఁ
గనదురుదీప్తుల గగనం, బున నొక్కఁడొకండ తోఁచెఁ § బోరిఁ దారకముల్.
శా. గంగాతుంగతరంగపాండురమయూ § ఖశ్రేణిని శ్రేణికా
భంగిన్ నింగికి నబ్ధికిన్ నడుమఁ బై § పై నొప్పఁ బ్రాగ్భూమిభృ
చ్ఛృంగాగ్రంబు నలంకరించె సితరో § చిర్మండలం బభ్రమా
తంగోదంచితకుందకందుకము చం § దం బొంది రమ్యాకృతిన్. 37
క. వెడవిలుతుకీర్తిజాలము, వడువునఁ జంద్రాతపంబు § వాలుటయును ము
న్నుడుకెత్తిన డెందముతో, వడఁకాడెను ధైర్య మెడల § వగలఁ బొగులుచున్.
వ. కౌసల్యానందనుండు సుమిత్రానందనున కిట్లనియె. 39
ఉ. రక్కసుచేతఁ బట్టువడి § రాజనిభానన యేఁగునప్పు డే
దిక్కున నాసలేమి నలు § దిక్కులుఁ జూచుచు భీతి నాథ నీ
వెక్కడఁ జిక్కితంచు నెలుఁ § గెత్తి పొరింబొరి నన్నుఁ జీరుచుం

1 పలుకుల యుద్యదధిచండధ్వని. 2 గపిబలం బుదధికి నుద్దియగుచు. 3 జీకువాయు.

బెక్కు దెఱంగులన్ వగల పెల్లునఁ దూలుచు నెట్టు లుండెనో. 40

ఉ. ఏ జనకాత్మజన్ దశరథేశ్వరుకోడల రాముభార్యఁ జం
ద్రోజనులార యడ్డపడరో సురలార సురారి కంచు నం
భోజదళాక్షి శైలవనభూములు దాఁటుచు భీతి నేఁగుచో
నీజలరాశిఁ జూచి మది నెంత దలంకెనో యేమిసేయుదున్. 41

సీ. వననిధి బంధించి చని లంక భేదించి, రాక్షసాధముపెన్నురంబు రయము
మెఱయ నందంద క్రొమ్మెఱుఁగునారసములఁ, గ్రుచ్చి యచ్చెరువారఁ గులిశఘోర
భల్లపరంపరల్ పరఁగించి ధనురాది, సాధనప్రకరంబు చక్కుచేసి
చేతులు ఖండించి శిరములు దునుమాడి, వెసవానిశోణితవృష్టిచేతఁ
బుత్రి దెసకుఁ బాగులు భూదేవియును గాఁచి, తీవబోఁడి నెపుడు దెత్తునొక్కొ
చంద్రవదనవదనచంద్రిక నెన్నఁడు, దృక్చకోరతృష్ణఁ దీర్తునొక్కొ. 42

క. తోయధివీచులకు నిశా, నాయకరోచులకు నతుము నాతను వున్నం
గాయజతాపం బాఱుఁ జు, మీ యటఁ గొనిపొమ్ము నను సుమిత్రాపుత్రా.

వ. అని పల్కి పురోభాగంబున. 44

క. వలరాజు ఖడ్గపుత్రిక, జళిపించిన తెఱఁగు దోఁపఁ జారులతాకో
మలపల్లవములు పొరిఁబొరిఁ, జలియించుటఁ జేసి విరహచకితుం డగుచున్.

క. మందానిలంబ నాపైఁ, బొందుగ సతిమీఁదఁ బొలసి పొలయుము నీచే
నొందుదుఁ దత్తనుసంగతి, చందురునం దెల్లు దృష్టిసంగతి గలుగున్. 46

క. అని [1]కమ్మగాలిపొలపం, బునఁ దాలిమి దూలి పోవఁ బొవ్రలుచు నున్నం
గని యవ్విభు నుచితోక్తుల, ననుజుఁడు బోధించె నంత నక్కడ లంకన్. 47

రావణుండు మంత్రులతో మంత్రాలోచనము సేయుట.

తే. వాసవారాతి వేగులవారివలన, దాశరథులవృత్తాంత మంతయు నెఱింగి
పవనసుతుచేత నల్లైనపరిభవంబు, దలఁచికొనుచు నాస్థానంబు కలయఁ జూచి.

చ. ఒకకపి సాగరంబు కడు నుగ్రరయంబున దాఁటి వచ్చి యు
క్కక వన ముద్ధతిం బెఱికి కావలి యున్న నిశాటకోటి న
క్షకుఁ బరిమార్చి మత్పురముఁ గాలిచి క్రమ్మఱ నేఁగె లెక్కసే
యక హరిసేనతో విడిసి రంబుధి దాఁటఁగ నిప్డు రాఘవుల్. 49

ఉ. ఆవసుధేశు లిట్టి మకరాలయ మేగతినైన దాఁటి సు
గ్రీవపురస్సరంబుగ నొకరగిన్ నడతెంతురు తప్ప దాహవం
బేవెర వాచరించిన జయింతుము చెప్పుఁడు మీరు నీతివి
ద్యావిదులుం దలంపఁ బరమాప్తులు నా కని పల్కి వెండియున్. 50

1 కమ్మదావిపొలపంబున.

తే. అఖిలసమ్మతిఁ గావించు। నదియు బహువి
చారములు దోఁప నందొక్క। సరణి నడపు
నదియు నొకఁ గాదు నాఁ జేయు। నదియు నివ్వి
ధంబు లుత్తమమధ్యమా।ధమము లండ్రు. 51

ఆ. కాన మంత్రు లొక్క। కార్య మందఱుఁ గూడి, నిశ్చయింపఁ డంబు। నిధి గడాక
మున్న రిపుల గెలిచి। మూఁడులోకంబుల, కళుకు పుట్టఁ జేయ। వలయు ననిన.

చ. కొలువున నున్న రక్కసులు। ఘోరతరోద్ధతు లొప్ప ఖడ్గరో
చులు నిగిడించుచుం గనలు। చూడ్కుల నొక్కట విస్ఫులింగముల్
వెలువడ భీకరభ్రుకుటి। వీచులు వీరరసాబ్ధికట్టపైఁ
బొలసినభంగి ఫాలములఁ। బొల్పుగ నిట్లని రాసురారితోన్. 53

శా. లీలం గొంటి కుబేరుపుష్పకము బ। ల్మిం గిట్టి [1]మువ్వెట్టులం
దూలం దోలితి వాసవాదిసురులన్। దోర్దండకండూతికై
కైలాసాచల మెత్తి తివ్విధమునన్। గర్వాంబు సర్వంకషం
బై లోకంబులఁ జెల్ల నీ కొకఁడు సా। ధ్యం బెద్ది లంకేశ్వరా. 54

వ. అదియునుం గాక. 55

సీ. మయుఁడు బాహావిక్ర। మము చూచి తనకూఁతుఁ, దెచ్చి నీపట్టంపు। దేవిఁ జేసెఁ
జతురంగసహితులై। సరిఁ బోరి వరుణాదు, లే పతి నీవెట్టి। కియ్యకొనిరి
పాతాళలోకంబు। పైఁ జన్న వచ్చి ప,న్నగరాజు నీశర। ణంబు గనియె
నదరి కొంభీనసే। యాదిదానవు లాహ,వక్రీడ కోడి నీ। వార లైరి
కాలదండభయంకర। గతి నడంచు,నపుడు మృత్యువు నీయట్ట। హాసమునకు
బెగడె నుఱియు నీచేఁ బడ్డ। బిరుదుమగల, లోనఁ గడిమి నెవ్వారుఁ బో। లుదురు వీరు.

వ. అని పల్కి సభామధ్యంబునం గుటిలభ్రూకుటిదుర్నిరీక్ష్యుం డగుచుఁ గనలు నింద్ర
జిత్తుం గనుంగొని. 57

మ. జగదాభీలుఁడు మేఘనాదుఁడు మహా। సామగ్రి మాహేశ్వరం
బగుయాగం బొనరించి లబ్ధవరుఁడై। యస్వప్నసేనార్ణవం
బొగి బాహాద్రి మథించి యెల్లసిరిచే। నొప్పారుజంభారిఁ జం
డగతిం బట్టినవాఁడు గాఁడె యితఁ డుం। డం జింత నీ కేటికిన్. 58

వ. అని వెండియు. 59

చ. పెఱుకుదుమే ఫణీంద్రువిష। భీషణదంష్ట్రిలు నేలఁ గ్రుంగఁ జే
సఱుతుమె నింగి మ్రింగుదుమె। చండదిశాగజదంతకాండము
ల్విఱుతుమె వారిధుల్ పుడిసి। లింతుమె మందర మంగుటంబునం
జిఱుముదుమే జగంబు లఱ। చేతికిఁ దెత్తుమె రాక్షసేశ్వరా. 60

1 ముప్పెట్టునన్.

క. నరులిరువురు గొందఱు వా, నరులం గూడికొని వచ్చి । నరభోజనులన్
దురమునఁ జెనకుదురట యీ, యరుదులు వినఁబడియె నిప్పు । డమరారాతీ.

వ. అని విజృంభించుసమయంబునఁ బ్రహస్తుం డనుసేనానాయకుం డిట్లనియె. 62

చ. తురగసమూహములంబు రథ । సఙ్ఘముఁ గరిభీకరంబుఁ దో
మరధనురాదిసాధనస । మంచితవీరభటోద్భటంబు సొం
పరుమగ నీయనీకము ని । రాయుధ మైనపదాతిమాత్ర మా
హరిబల మెట్లు హస్తిమశ । కాంతర మారసి చూడ రెంటికిన్. 63

వ. అదియునుం గాక. 64

చ. అనిమిషదానవాదులకు । నాజుల నీదెసఁ దేఱి చూడ రా
దనిన మనుష్యు లెవ్వరు ద । శాసన నీ కది యట్టు లుండె నే
మనఁ గల దిప్డు నీచుఁ డగు । మర్కటుఁ డొక్కఁడు వచ్చి లంకఁ గా
ల్చెనఁట జగంబవానరముఁ । జేసిక దా పదివేలు నైజముల్. 65

వ. ఏము మున్నెఱి యున్నతప్పు గల దనిన దుర్ముఖుం డనువాఁ డిట్లనియె. 66

క. తారాపథమున కెగసినఁ, బారావారమునఁ బడినఁ । బాతాళము [1]దు
ర్వారగతిఁ బాఱి తూఱిన, వారిసమరి పుత్తుఁ గపులఁ । బంపుము నన్నున్. 67

వ. అనిన వజ్రదంష్ట్రుం డనువాఁ డిట్లనియె. 68

మ. పురజిత్కైటభజిద్విరించియుతు లై । భూపాలు రేతెంచినం
బురదాహం బొనరించి పోయినమరు । త్పుత్త్రుండు తొల్తుద్ధగాఁ
బరిఘావర్తనజాతవాతహతి న । భ్రశ్రేణిఁ దూలించుచుం
బరిమార్తుం బరిపంథికోటి నిది నా । పంతంబు లంకేశ్వరా. 69

తే. మఱియుఁ జెప్పెద విను మొక । మతము భరతుఁ
డనికి నిటఁ దోడుపుత్తెంచె । ననుచుఁ గపట
నరులమై పోయి బహుసాధ । నముల వారిఁ
జంపి వచ్చెద మమరారి । పంపు మమ్ము. 70

వ. అనినఁ గుంభకర్ణునికొడుకు నికుంభుం డనువాఁ డిట్లనియె. 71

క. సురకింటక విను రణమున, సురగణములతోడఁ గూడ । సురపతి నైనం
బొరిగొనియెద నెక్కడివా, నరులుం గీనరులు నేఁటి । నరులుం గిరులున్. 72

వ. అనిన విని మహాపార్శ్వుండును మహోదరుండును ధూమ్రాక్షుండు నతికాయుం
డును మహాకాయుండు నగ్నికేతుండును రశ్మికేతుండును వజ్రదంష్ట్రుండును సు
ప్తఘ్నుండును సూర్యశత్రుండును నింద్రజిత్తు ననుమహావీరు లైన మేటిరక్కసు
లొక్కట లేచి క్రొమ్మెఱుంగు లెగయఁ గైదువు లంకించుచు రావణుం జూచి
యిదె చని యన్నరుల వానరులం దునుముదుము పొడుతుము చెక్కుదుము వ్రే

1 దుర్వారముగఁ దూఱి పాఱిన.

క్కలుసేయుదు మనునివి మొదలగుకోపపరుషభీషణభాషణంబులు గ్రందుకొన నవష్టంభంబునం బలుకుచున్న నెట్టకేనియు వారి వారించి విభీషణుం డిట్లనియె.

విభీషణుండు రావణునకు నీతి చెప్పుట.

క. వినుఁడు నిశాచరు లిందఱు, మనరా జారాజుదేవి । మాయోపాయం
బునఁ దెచ్చె నింత సేయం, జనునే యాతప్పు రామ।చంద్రునితప్పే. 74

శా. అనుశ్చారిణి యైనశూర్పణఖ ఘో।రాకారదుర్దర్శ యై
వైదేహిం గని మ్రింగఁ బోక మొదలన్ । వా రల్గిరే దానికై
కాదే పూని ఖరుండు పోయి మడిసెన్ । గర్వంబునన్ రామునం
దేదీ పేర్కొనఁ దప్పు తప్పు మనయం।దే పో విచారించినన్. 75

క. తగవును ధర్మముఁ బలికిన, మగతన మది సెడునె వారు । మనపంతములం
దెగిరే లేరే మీర,య్యగచరుఁ డటు సేయునప్పు। డది య ట్లుండెన్. 76

తే. తొలుత మూఁ డుపాయంబులు । గొలుపకున్నఁ
దుదిఁ గదా విక్రమోద్యోగ । మదియు రిపుఁడు
మత్తుఁ డై యున్న నొరుచేత । నొత్తఁబడిన
హీతబలుఁ డైనఁ జను నండ్రు । నీతివిదులు. 77

వ. కావున రఘువరుం డప్రమత్తుండును విజిగీషుండు నధికబలసమేతుండు నగుట నెవ్వరికి నజయ్యుం డంతియకాదు ధర్మం బెచట వర్తించు నచటికి జయం బవశ్యంబు నగు నొక్కహనుమంతుండు మనల నొతలుసేసె నిప్పు డమ్మహాత్మునిం గొల్చి యపారసత్త్వసంపన్ను లైనమేటివనచరవీరు లనేకు లనేకానీకంబులతో నరుగుదెంచినవా రింకను నిత్తెఱంగున వృథావైరంబు దగదని పెక్కుహేతువులు చూపి చెప్పుచు ముకుళితకరకమలుం డై దశముఖుం గనుంగొని. 78

శా. రక్షోనాయక నిన్ను మమ్ము సచివ।వ్రాతంబు నీసేనల
న్రక్షింపన్ వలతేని పుచ్చు మరల । న్వైదేహి న ట్లేచి యా
జిష్ణోణం దృణకల్పుఁ డై ఖరుఁడు ప్ర।స్ఫీతోగ్రకీలాదుర
త్ప్రేక్షుం బైనరఘుక్షితీశుశరవ।హ్నిం బాటు గంటేకదా. 79

వ. అనిన విని నిశాచరేశ్వరుం డతనినయనిష్ఠురోక్తులు చెవుల కింపుగామి దిగ్గన నాస్థానంబు వెడలి నిజనివాసంబున కరిగె నంత నందఱుం దమతమమందిరంబులకుం జనిరి విభీషణుండు మఱునాఁడు ప్రభాతసమయంబున. 80

ఉ. మంగళతూర్యనాదములు । మానుగ మాగధసూతవందివా
క్సంగతమేదురంబు లయి । క్రందుకొనం బెనుమంది గల్గి మా
తంగఘటాసముత్కటము । దద్రవనిర్ఝరపాతపంకిల
ప్రాంగణ మొప్ప నొప్పునమ।రారిగృహంబున కేఁగి మోసలన్. 81

క. అరదము డిగి చని యభ్యం,తరమునఁ దగుమంత్రివరులు । దనుఁ గొల్వ మణి

స్ఫురదురుసింహాసనమున, గరిమంబున నున్నయన్నఁ § గని మ్రొక్కి తగన్.

వ. తన్నియోగంబున నొక్కపసిండిపీఠంబున నుండి కొండొకసేపునకుఁ బ్రసంగంబు దిగిచి యిట్లనియె. 83

సీ. సీత [2]నీవిటకుఁదె § చ్చినయది మొదలుగా, హోమాగ్నులపసవ్య § ధూమమడర
విస్ఫులింగంబులు § వెలువడు చునికికి, నొప్పక హవ్యము § లుప్పతిల్లఁ
బొరిసరీసృపములు § పొడముఁ గుండంబుల, నిభములు మదధార § లింక వనరుఁ
దురగముల్ గన్నీరు § దొరఁగ డిల్లంబులై, యుండును వికిరరో § మోద్గమంబు
లశ్వకరికలభాదుల § యందుఁ గానఁ
బడు గవంకుల వాపోవుఁ § బట్టపగలు
మొగి వఱ్ఱీమహోత్పాత § ములకు శాంతి
చూడ నద్దేవి మరలఁ బు § చ్చుటయ లెస్స. 84

క. ఇత్తెఱఁగు మంత్రు లంత,ర్వృత్తములం గనియుఁ జెప్ప § వెఱతురు నీచేఁ
జత్తురు నొత్తురు గాక వి, పత్తియెడం దగదె హితము § పలుకం దమకున్. 85

క. అనవుడుఁ గోపంబున ని, ట్లను నాతని కతఁడు వార § లమరగణములం
గొనివచ్చిన నేఁ బుత్తునె, జనకజఁ బొమ్మావు వలదు § చక్కటి చెప్పన్. 86

క. రాముఁడునా నెవ్వఁడు సు,త్రాముఁడొ వరుణుండొ జముఁడొ § ధనదుఁడొ పటుసం
గ్రామక్రీడకు నాతో, నీమాటలు విడువు విడువ § నేను మహీజన్. 87

వ. అని పల్కి మందిరద్వారంబు వెలువడి కనకరథాధిరూఢుండై ధవళచ్ఛత్రచామరంబులు మెఱయ నరదంబుచుట్టును జర్మకృపాణపాణులును ముందటఁ బిఱుందఁ గెలంకులం బరిఘగదాముద్గర భిండివాలశూలాదిసాధనంబులు కీలాభీలంబులుగా రక్షోవీరు లనేకులు బలసి కొలువ మాతంగతురంగాదుల నెక్కి సేనానాయకులును మంత్రులును జనుదేర నానారుచిరరత్నచిత్రితంబును విశ్వకర్మనిర్మితంబును బహుపిశాచరక్షితంబు నగునాస్థానమండపంబున కేతెంచి మణిఖచితసింహాసనాసీనుం డై మఱియుం దగువారిఁ గోలలవారిం బంచి రప్పించి నిజనియోగంబున నందఱు నర్హపీఠంబుల నుల్లసిల్లఁ గొండొకసేపునకు నక్కొలువు గలయం గనుంగొని. 88

తే. నేఁడు మేల్కనిచను దెంచి § నాఁడు కుంభ, కర్ణుఁ డింతకు మున్నె యుఁ § గండు సీత
నేను దెచ్చినయవ్విధ § మితని కింకఁ, దెలియనంతయు వినిపింప § వలయు ననుచు.

క. శూర్పణఖముక్కు వోవుట, దర్పితుఁ డౌ ఖరుఁడు పడుట § ధరణిజఁ దా నా
నేర్పునఁ దెచ్చుట పుర మన,లార్పిత మగుటయును వరుస § నంతయుఁ జెప్పెన్.

వ. చెప్పి సభాసదులం గలయం గనుంగొని. 91

క. బృందారకు లింద్రునకును, నిందునకును దారకంబు § లెట్టట్టుల నా

---

1 సీత నీ విచటికిఁ జెఱదెచ్చినది మొదల్, హోమా,

కుం దలఁప నీనిశాచరు, లందఱు నని పల్కి మఱియు నందఱఁ జూడన్. 92

క. నరులకు వానరులకు సాగర మెట్లొకొ దాఁటవచ్చుఁ గార్యస్థితు లే
వెరవులొ కాదనఁగా రా, దరుదుగ నొకక్రోఁతి గాదె యంతలు సేసెన్.

క. కాన విచారింపుఁడు మన, మేరీతిఁ జరింపవలయు నెన్నివిధములన్
జానకి నటఁ బుచ్చక యమ్మానవుల జయించు తెఱఁగు మంత్రప్రౌఢిన్. 94

వ. అని పలికి విజృంభించి. 95

మ. నరులే నన్ను జయించువారు మొదలన్ నాలావు మీ రాసురా
సురయుద్ధంబులఁ జూడరే రఘుకులాస్తోకప్రతాపాగ్ని నా
శరవృష్టిం జెడ నాఱిపోవుట మదిన్ సందేహమే చూడుఁడీ
యరుదుం జూపెద నెల్లి నేఁడ ధనుర్భాడంబరం బొప్పఁగన్. 96

వ. అనిన విని కుంభకర్ణుం డిట్లనియె. 97

శా. సీతం దెచ్చితి కార్యవేది వయి నీచే మున్ను సర్వంబు ని
ర్ణీతం బైనది యింక నేల చెపుమా నీ కేవిచారంబు నీ
నీతిజ్ఞుల్ మును గాఁగ రాఘవధనుర్నిర్ముక్తనిర్ఘాతసం
ఘాతక్రూరశిలీముఖాగ్నిఁ బడి మ్రగ్గం బోదు గా కే మనన్. 98

తే. నీతిపథమునఁ గార్యంబు నిశ్చయించి, తగవు దప్పక సేయునతండు మీఁద
నిడుమ పొందఁడు ధర్మంబు విడిచి చొప్ప, దప్పి కావించునతఁడు సంతాపమొందు.

క. మొదల విచారింపక చేయుదు రది తుది నొప్పకున్న నుక్కడఁగి ముదుం
గుడురు విను తులువ లప్పను, లొదవక చెడు [1]బూడ్ద నిడిన హుతములకరణిన్.

ఆ. ఎఱుక లేక చపలుఁ డేవంకఁ దిగిచిన, నల్పమతులు వాని ననుసరింతు
రొక్క కొంగ పాఱ నున్న కొంగలు గూడ, నెగసి పాఱు చునికి తగవు గాదె.

వ. అదియునుం గాక. 102

తే. [2](ఆదిమధ్యాంతరహితుఁడై నట్టివిష్ణుఁ
డసురకులవధార్థం బిట్టు లవతరించె
రవికులాంబుధిసోముఁడై రామచంద్రుఁ
డురుబలుఁడు గాని సామాన్యనరుఁడు గాఁడు. 103

క. ఈవిధమున మును నారదుచే వింటిం బంక్తికంఠ సీతను మరలన్
భూవిభునకు నర్పింపు శుభావహ మయ్యెడిని మనకు నమరారాతీ. 104

వ. అనిన విని పదిమొగంబులు జేవుఱింప నున్నదశగ్రీవుకోపరసభావం బెఱింగి
మఱి యొక్కింతసేపునకుఁ గుంభకర్ణుం డిట్లనియె). 105

శా. ఇం కీమాటలకుం బ్రయోజనము లే దీజీవనం బేటికిన్
లంకాదాహము విన్న నాయలుక మెన్నం డాఱు నట్లుండె నా

1 బూదినిడిన. 2 ఈ కుండలీకరణములోనిది కొన్నిప్రతులం గానిపింపదు,

హుంకారంబు సహింప నెవ్వఁడు గలం డుగ్రాహవక్రీడలం
గింకన్ గిట్టి వధింతు రాఘవుల సుగ్రీవాదులన్ మ్రింగుదున్. 106

ఆ. దాశరథులు సమరతలమునఁ జంద్రార్కు, లైన ననలవరుణు లైన ధనద
పవనులైన నాదుపరిఘంబుపాలు గాఁ, గలరు గాక గెలువఁ గలరె నన్ను.

వ. అనిన నతనిపార్శ్వంబున నున్న మహాపార్శ్వుం డన్నిశాచరేశ్వరున కిట్లనియె.

ఆ. కాన జున్ను రేఁచి తేనియ సమకొన్నఁ, గ్రోలకున్నవాఁడు బేలగాఁడె
యువిదఁ దెచ్చి యూరకుండునరే తామ్ర,చూడకేళి కింకఁ జొత్తుగాక.

ఉ. నిండిననీమనోరథము నేఁడు ఫలించినఁ జాలు మీఁద నె
వ్వాం డని నిన్ను నోర్వఁ గలవాఁడు బలాధికుఁ డైనకుంభక
ర్ణుండును మేఘనాదుఁడుఁ గనుంగొన వజ్రము కేలఁ గ్రాల నా
ఖండలుఁ డెత్తివచ్చిన నఖండమదోద్ధతు లేన చూపెదన్. 110

క. కార్యం బిప్పుడు మనకుం, దుర్యోపాయంబ యున్నత్రోవలు బాహా
వీర్యవిరుద్ధము లవి జయ,ధుర్యులు గైకొనరు గాన దొడరుద మనికిన్.

వ. అనిన నతనిపలుకులకు సంతోషించి దశకంధరుం డిట్లనియె. 112

చ. కలదొకగోప్య మంబురుహగర్భునిఁ గొల్వఁ జనంగఁ బుంజిక
స్థల యనునచ్చరం దగవుదప్పి రమించితి నొల్ల నాఁగ న
న్నలువయు నంత నంతయు మనంబునఁ గాంచి శపించె నన్ను న
న్యలలన బల్మిఁ బట్టికొనినన్ శిరంబులు వ్రయ్యలై పడన్. 113

వ. అది కారణంబుగా నత్తెఱం గలవడదు రాఘవులం జంపినవెనుక నొకవిధంబునఁ గోర్కి సఫలం బయ్యెడుఁ గాక నాకొలంది వారెఱుంగరు గుహాంతరంబున నిద్రించుకంఠీరవంబు మేలుకనుపం జనుదెంచు(చున్నభద్రదంతావళంబులుం బోలె వచ్చు)చున్నా రని పలికి వెండియు. 114

ఉ. మింటికి మంటికిన్ నడుమ మిక్కుటమై దెసలెల్ల నొక్కపె
ట్టంటికొనం బ్లవంగశలభావలి మున్నుగ నాశరాగ్నిక్రొ
మ్మంటలచేత రాముఁ డనుమత్తగజేంద్రము నేర్చి పుచ్చి ని
ష్కంటకలీల నత్తరుణిఁ గైకొని యేలెద ముజ్జగంబులన్. 116

వ. అనినం గుపితమానసుం డగుచు విభీషణుం డిట్లనియె. 115

మ. తగవే రజ్జులు నేఁడు నీదగుమహాస్థానంబులో నింతటం
బగవా రక్కడ స్రుక్కిరే మనమహాపార్శ్వాదివీరోత్తము
ల్మిగులం బంతము లాడి తప్పెదరె నిల్చెం బొమ్ము రారామునా
శుగవేగంబును వాలితమ్ముఁ డగునాసుగ్రీవుదోర్గర్వమున్. 117

వ. అనినఁ బ్రహస్తుం డతనిం గనుంగొని. 118

ఆ. వీరధర్మ మిట్లు విడిచి విభీషణ, రాజ నెదుట దాశరథులఁ బొగడఁ

బాడి యగునె క్రోఁతి బ్రహ్మరాక్షసుఁ జేయ, వచ్చినాఁడ వెంత వారు వారు.

మ. అవనీనాథులరక్తపూరములు మున్నాపోశనం బెత్తి జాం
బవదాదిత్యతనూభవప్రభృతులం బ్రాణాహుతుల్ చేసి యు
న్నవనౌకంబుల వ్రేఁచి మ్రింగి పిదపన్ బ్రహ్మాండభాండంబు బి
ట్టవియం ద్రేఁపక కుంభకర్ణుఁడు సనం డాఁకొన్నవాఁ డెంతయున్. 120

ఆ. ఇతనియంతదాఁక నెవ్వాఁడు రానిచ్చు, నొక్కఁ డొకఁడ వారి నుక్కడంపఁ
జాలియున్నవారు సమరార్థులై యాతు, ధాను లొక్కనీవు దక్క వినుము.

వ. అనినఁ గుంభకర్ణానుజుండు కోపరక్తాననుం డగుచు నతనిం గనుంగొని. 122

మ. మగమాటల్ మనకేల నాఁ డలహనూమంతుండు లంకాపురం
బెగువం గాల్పఁగ నెందుఁ బోయితిమి నేఁ డెవ్వండు లజ్జింపఁ డే
తగవుం జెప్పఁడు సీతఁ బుచ్చు మనఁ డాధాత్రీశునుల్కాసమా
శుగవేగంబు దలంపఁ డింక నిదియుం జూడంగ నౌ నాజులన్. 123

వ. అనిన నింద్రజిత్తు కర్ణశూలంబు లగునప్పలుకులకుం గనలి యిట్లనియె. 124

క. పిఱికితన మెచట నలవడెఁ, గఱచితొకో పగఱ నింతగాఁ జేసి మమున్
వెఱపించె దిచటఁ గొందఱు, వెఱతురె నినుబోఁటివారె వీ రెవ్వారున్. 125

క. నాకముపై నేఁగి సురా, నీకంబులఁ దోలి యింద్రునిం జెఱదేనే
లోక మెఱుంగఁగఁ బ్రార్థన, వే కైకొని బ్రహ్మకొఱకు విడువనె పిదపన్. 126

చ. అనిమొన దేవదానవసహస్రము లొక్కటఁ గూడి వచ్చినం
దునుమఁగఁ జాలునావిపులదోర్బలలీలల కెవ్వఁ డోపు న
ప్పను లటు లుండనిమ్ము శలభంబులకై వడి మద్వరూథినీ
వనశిఖిపాలుగా రిపులు వత్తురు గాకిటు జంకె లేటికిన్. 127

తే. బలిమి మూఁడులోకంబులు గెలిచి దివిజ, సిద్ధయక్షాదికాంతలఁ జెఱలుగొన్న
యట్టిదశకంఠుతమ్ముఁడ వైననీకు, నీయధీరోక్తు లిటు నోర నెట్లు వచ్చె.

సీ. నావుడు నమ్మేఘనాదున కతఁ డిట్టు, లను నీతికోవిదు లల్లు మూర్ఖ
బహుభాషి నుత్సుకు బాలు రహస్యంపుఁ, గార్యంబునప్పుడు గదియ నీక
నిరసింతు రెప్పుడు నీబుద్ధి యెంతయు, నవగుణంబుల కెల్ల నాలయంబు
గావున నీ వున్నకడ మంత్ర మూహించు, నీరాజు నేర్పున కేమి కొఱఁత
పుత్రరూపంబు గైకొని పుట్టినట్టి, పగతుఁడవు గాక హితుఁడవే పతికి నిట్లు
తగవు వినఁజాల కేల మీతండ్రి యట్ల, చిటిలిపడుచున్నవాఁడవుఁ చెడఁ దలంచి.

తే. సురవరుఁడు గాఁడు కిన్నరేశ్వరుఁడుఁ గాఁడు
పావకుఁడు గాఁడు పితృలోకపతియుఁ గాఁడు
ఆహవక్రీడ నీకోడ నాదివిష్ణుఁ
డైనరాముని గెల్వ నీ కలవి యగునె. 130

వ. అని పల్కి మఱియు నతండు పల్కుతుచ్ఛోక్తులు లెక్కసేయక దశాననుని నవలోకించి. 131

ఉ. ఏచినతాటకం దునిమె । నెక్కుడువీరు విరాధు ఘోరనా
రాచముపాలు చేసె ఖరు । గ్రక్కున నుక్కడఁగించె నట్టిమా
రీచు వధించె నారఘువ । రేణ్యు నెఱింగియుఁ జక్కఁగావు లం
కాచరయామినీచరులఁ । గాలను చేరిన నీకు శక్యమే. 132

క. వారితమకోలఁదు లెఱుఁగరు, బీరములాడెదరు నీకుఁ । బ్రియములుగా నీ
వీరుల నీవ యెఱుంగుదు, వీరలపంతములు వినక । విను నామాటల్. 133

ఉ. (తాత పులస్త్యుఁడుం గనిన । తండ్రియొ విశ్రవసుండు వైదికో
పేతము నిర్మలాచరణ । మీవును బ్రహ్మవు చెప్పవచ్చినన్
నీతివివేకముల్ దొఱఁగి । నిందకు నోర్చితి వేల నేవ ము
న్నీ తెఱఁ గెల్ల నెప్ప దని । యీవ యెఱుంగుదు చెప్ప నేటికిన్. 134

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 135

మ. జగతీనాథుఁడు నీనెపంబునఁ బుల । స్త్యబ్రహ్మవంశంబుపైఁ
దెగ నంభోధి గడాకమున్న కపు । లుద్వృత్తిం ద్రికూటాద్రిపె
ల్లగిలం ద్రోవకమున్న లక్ష్మణుఁడు కీ । లాఘోరనారాచముల్
నిగుడం జేయకమున్న పుచ్చు మరలన్ । వేవేగ పృథ్వీసుతన్. 136

సీ. అనుడు నద్దశకంఠుఁ । డతని కిట్లను విను, రోషంబుతో బిట్టు । రోఁజుచున్న
చటులోరగముతోడి । [1]సహనివాసమ్మున, కంటె నీతో నిట్లు । గలసి యునికి
కడుఁ గీడు హితునట్లు । కదియుచు శాత్రవ, మొకదెస జరపుచు । నోట లేక
పగవానిపక్షంబు । పలికెదు నీకంటె, నిక్కంపుఁబగవాఁడు । నెరయ మేలు
ధనము విద్య కీర్తి । దమలోన నొకనికిఁ, గలుగుటకు నసూయఁ । గ్రాలువారు
నెడరు వేచువారు । నెందు దాయాదుల, కారె కాన నమ్మఁ । గాదు నిన్ను.

క. ఉదకము నళినీపత్రము, గదిసియు నెరవైనయట్లు । కలయవు నీమా
హృదయములు గజస్నానము, తుది మఱి నీతోడిపొందు । దుష్టచరిత్రా.

క. నాపెంపున కిట్టు లసూ,యాపరతం జూడఁ జాల । కాడు పొఱుఁగనే
పోపో కులపాంసన యిం, కీపలుకులు పలికితేని । యేను సహింపన్. 139

వ. అని యిత్తెఱంగున దైత్యభర్తృ కర్ణకఠోరంబులుగాఁ దనపిన్నతమ్ముని దూఱఁ
(బల్కు సమయంబునఁ గుంభకర్ణుం డంభోజసంభవుశాపవశంబున నిద్రాసక్తుండై
ధర్మవిరుద్ధంబు లగుదశకంధరువాక్యంబులును నీతికార్యప్రరుచిరంబు లగు
తమ్మునివచనంబులును మనంబునం దలపోసి యొండన నేరక దిగ్గన లేచి యన్న
కుఁ బ్రణమిల్లి యాస్థానంబు వెడలి నిజమందిరంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ యా

1 సహవాసమునకంటెఁ గడఁగి నీతో నిట్లు.

రాక్షసేశ్వరుం గనుంగొని కర్ణభీషణంబులుగా) విభీషణుం డిట్లనియె. 140

ఉ. అన్నవు తండ్రియట్ల విను ✽ మంతియ కా దటమీఁద రాజ వే
మన్నను జెల్లుఁగాక మణి✽మండనముఖ్యము లైనకానిక
ల్మున్నఁగ సీత నిచ్చి జన✽లోకపతిం గని మమ్ముఁ బ్రోవు మీ
సన్నపుఁగార్యముల్ వలదు ✽ సంధియ మే లటుగాక తక్కినన్. 141

శా. జ్యాఘోషంబు నిరంతరం బగుచు మ్రోఁ✽యుం బెల్లు దంభోళిధా
రాఘోరాస్త్రపరంపరల్ దరఁగలై ✽ రాజిల్ల హాపూరితా
మోఘావృత్తిఁ దనర్చు రామధనురం✽భోరాశి దోర్విక్రమ
శ్లాఘాగాధము నేఁడు ముంచుఁ బెలుచన్ ✽ లంకాపురీద్వీపమున్. 142

తే. వలదు చాటితి నతఁడు నీ✽కొలఁది గాఁడు, చేటుతటి గాన నీకిట్లు ✽ చెడ్డబుద్ధి
పొడముచున్నది నాశంబుఁ✽ బొందనున్న, మేఘమునకు వికీర్ణంపు✽మెఱుఁగునట్లు.

ఉ. నీచెవి క్రిందఁ జేరి రజ✽నీచరనాయక తుచ్ఛవాక్యముల్
నీచులు గన్కనిం బలుక ✽ నీ కవి పథ్యము లయ్యె నేగతిం
జూచిన నాహితోక్తులకుఁ ✽ జొన్పదు నీమది గాన [1]దుర్మదుం
డై చెడువానిపొంతఁ జన ✽ దండ్రు వసింపఁగ నీతికోవిదుల్. 144

వ. అదియునుం గాక. 145

సీ. నీవెత్తఁ జాలని ✽ నీలకంఠునివిల్లు, పుడుకకైవడిఁ ద్రుంచి ✽ పోరిగు వెట్టె
నిలఁ గార్తవీర్యబా✽హులు వేయుఁ ద్రుంచిన, పరశురాముని నాజి✽భంగపఱిచెఁ
గైలాస మెత్తిన✽ఘను నిన్నుఁ గట్టిన, వాలి నొక్కమ్మునఁ ✽ గూల నేసె
నీపుత్త్రు వధియించి ✽ నీలంకఁ గాల్చిన, హనుమంతు నేలిన✽యతని నేల
నట్టిరాముతోడ ✽ సమానవైరంబు, పట్టి గెల్తు ననుట ✽ పడుచుబుద్ధి
చనదు సీత నిచ్చి ✽ శరణని రఘురాముఁ, గనుట మేలు చెడక ✽ మనుట మేలు.

వ. అనిన విని వికటభ్రూకుటిదుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు రాక్షసేశ్వరుండు. 147

రావణుఁడు విభీషణుఁ బరిభవించుట.

చ. మెఱుఁగును గర్జితంబుఁ గల ✽ మేచకమేఘము పర్వినట్లొఱం
బెఱికినవాలు కేల జళి✽పించుచు హుంకృతిభీకరంబుగా
నుఱికి యురంబు దాఁపఁ బిడు ✽ గుక్కఱఁ దాఁకినకొండభంగి భి
ట్టొఱఁగ నతండు మూర్ఛ దను ✽ నొందిన గద్దియనుండి భూస్థలిన్. 148

వ. ఇట్లు విభీషణుం దాఁచి భీషణరోషభాషణంబులు చెలంగఁ గేలం గరాళకరవా
లం బంకించునెడ నెడచొచ్చి దేవ మన్నింపు మనుచుఁ బ్రహస్తప్రముఖు లగు
వారు వారించి గద్దియకుం దెచ్చి రంతఁ గొంతదడవునకుఁ దెలిసి విభీషణుండు.

క. కామక్రోధమదంబులు, నీమనమున నిండి యుండ ✽ నిర్మలధర్మం

1 కర్మఠుండై.

జేమూల నుండు రావణ, నామాటలు సెవులఁ జొచ్చు । నా సీ కింకన్. 150

వ. అనిన విని సైరింపక నిలింపారాతి ప్రహస్తునిం జూచి వీనిం గొలువు వెడలఁ
ద్రోవు మని పనిచిన నతండునుం గదిసి. 151

క. రక్కసులరాజు నీతోఁ, మిక్కిలి కోపించినాఁడు । మిన్నక నీవుం
దక్కవు వెడనీతులు పో,మ్మిక్కడ నీయునికి పొసఁగ । దింతటిమీఁదన్. 152

వ. అనిన నవ్విభీషణుండు సభామధ్యంబున నిల్చి రావణుం గనుంగొని. 153

చ. చనదు మహద్విరోధ మని । చక్కటి చెప్పిన నింతతప్పునం
గనలితి నీతిశూన్యులకుఁ । గార్యము లేటికిఁ దోఁచు నిప్డు వే
యును బని లేదు నీవలన । నొప్పునినావచనంబు లెల్ల నీ
వని మొన రాముచేఁ బడిన । యప్పు డెఱింగెదు గాక పోయెదన్. 154

వ. అని పలికి పినతుం డై తనమంత్రులు నలనీలహితసంపాతు లనువారలు నలు
వురుఁ దానును గదాపాణు లగుచు నాస్థానంబు వెడలి యేకదండి త్రిదండు లగు
ననేకవృద్ధబ్రహ్మరాక్షసులు ధర్మకథ లుపన్యసింప వినుచు ధవళాంబరశోభినియై
చిత్రాసనంబున నున్నతల్లిపాలికిం జని నమస్కరించిన నక్కైకేశియు నతని
నవలోకించి. 155

ఆ. అన్న నీవు తగవు । లన్నకుఁ జెప్పుచు, నున్నమాట లేను । విన్నగోలె
బెగడుచున్నదాన । మొగ మొప్ప కున్నది, యేమి తెలుఁగు చెప్ప । వే తనూజ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను ద । శాననుఁ డారఘునాథుదేవి వం
చనఁ గొనివచ్చి లోక మని । శాచరలోకము సేయఁ బూనినన్
జనని కడంగి యే నతనిఁ । జక్కటిమాటలఁ దేర్పువాఁడ నై
జనపతివిక్రమంబు ఖరు । చావును బేర్కొని పెక్కుభంగులన్. 157

శా. మే లూహించుట సీతఁ బుచ్చుటయ చు । మ్మీ యన్న నమ్మాటకుం
గాలం దాఁచి శిరంబు ద్రుంతు ననుచుం । గౌక్షేయకం బుత్కట
జ్వాలాభీలము గాఁగ నెత్త సచివుల్ । వారించి రుల్కాతతుల్
దూలం గ్రమ్మఁ జూచి కొల్వు వెడలం । ద్రోపించినన్ వచ్చితిన్. 158

క. జననీ రఘుపతిఁ గొల్వం, బనివిని యెద నీవు తాల్మి । పదిలించి మనం
బున దీనికి శోకింపకు, మనవుడు మూర్ఛిల్లి తెలిసి । యాసతి సుతుతోన్. 159

చ. వినుము తనూజ నాకు మును । విశ్రవసుం డెఱిఁగించినాఁడు మీ
జననమునప్డు మీఁద నగు । సర్వము రావణకుంభకర్ణు లే
పున నొనరించుబాధ లోఁగిఁ । బోయి నిలింపులు విన్నవింప న
ద్దనుజవిరోధి వీరలవ । ధంబునకై జనియించె రాముఁ డై. 160

క. దోషాచరవంశము ని, శ్శేషము గా కొంట రెంటఁ । జిక్కినవారిం
బోషింప నీవ నిలుతు వి,భీషణ రఘురాముకరుణఁ । బెంపు దలిర్పన్. 161

వ. కావున నీవింక నాశరణాగతవత్సలు నాశ్రయింపం జనుము తండ్రీ మాతండ్రి తపోమహత్త్వంబున హరిహరహిరణ్యగర్భులు లోకపాలురు గ్రహతారకంబులు గులపర్వతంబులు సముద్రంబులు మహానదులు నుభయసంధ్యలును వేదంబులు వేదాంగంబులు నహోరాత్రంబులు నిన్ను రక్షింపనిమ్ము నెమ్మదిం బోయి రమ్మని దీవించిన నతండు నభివందనపూర్వకంబుగా జనయిత్రి వీడ్కొని మంత్రిసమేతుం డై గగనమార్గంబునం జన నక్కడ సుగ్రీవుం డనతిదూరంబునం గనుంగొని కపులతో నిట్లనియె. 162

మ. ఒకనక్తంచరపంచకం బదె కరాళోదగ్రహేతిద్యుతి
ప్రకరం బీక్షణభీకరంబుగఁ దటిద్వాభాసురం బైనమే
చకమేఘౌఘము పెంపు నొంది మనపై సంగ్రామగర్వంబునం
బ్రకటం బై చనుదెంచుచున్నది నభోభాగంబునం గంటిరే. 163

క. అనిపలుకఁ దరులు గిరులుం, గొని యారక్కసుల నేలఁ గూల్చెద మనుచున్
వనచరులు సంభ్రమింపఁగఁ, గని యట నెలుఁగెత్తి కుంభకర్ణానుజుఁడున్.

ఉ. ఓకపివీరులార కరుణోదధి నీరఘురాము సర్వలో
కైకశరణ్యునిం గొలువఁగా నిట వచ్చితి నొండు గాదు నా
రాక మహాపరాధి యగురావణుతమ్ముఁడ నే విభీషణా
ఖ్యాకుఁడ వీరు నాసచివు లర్కకులాగ్రణితోడఁ జెప్పరే. 165

ఉ. వంచన సీత నేల కొనివచ్చితి రావణ మిన్నకుండి రా
త్రించరవంశ మేల కడ తేర్చెదు భూసుత నింక వేగ మొ
ప్పించుట మేలు నా నతఁడు పెంపఱ నన్నొకనీచుఁబోలె భ
ర్త్సించుచుఁ గాలఁ దాఁచి నిరసింపఁగఁ బంచె సభాంతరంబునన్. 166

వ. అనిన విని వానరేంద్రుం డన్నరేంద్రున కిట్లను నిట్లేతెంచినవీరు రావణు వేగులవారు గాఁబోలు మనమర్మంబు లారయ వచ్చినారు రాక్షసులు మహాసాహసికులు గామరూపంబులు గైకొని వర్తింప నేర్తురు గాన నమ్మి వీరలఁ జొరనిచ్చు టుచితంబు గా దట్లుంగాక పగతుతమ్ముం డితని నెవ్విధంబునను వధియించుటయ కార్యం బనవుడు నారఘువరుండు ప్లవంగపుంగవులం గనుంగొని. 167

ఆ. రవితనూజుపలుకు లవినీతియుక్తంబు, లగున నైన నీతఁ డన్నతోడ
నలిగి వచ్చినాఁడొ యటుగాక సంధికే, తెంచినాఁడొ మనకుఁ దెలియవలయు.

క. అనవుడు నినసుతుఁ డిట్లను, మనుజేశ్వర కరుణ మమ్ము మన్నించుతలం
పున నడిగెదు గాకీ వెఱుఁ, గని కార్యస్థితులు ముజ్జగంబులఁ గలవే. 169

వ. దేవా నీ వవధరించినయట్టిద కార్యం బనవుడు నప్పు డంగదుం డిట్లను గుణదోషంబులు విచారించి కదా కార్యనిశ్చయం బితండు శత్రుండు మిత్రత్వంబు భావింపం జన దనిన జాంబవంతుం డిట్లనియె. 170

తే. ఎట్టివాఁ డైనఁ బగఱపై నెత్తి నపుడు, విడిచి పోవునె చుట్టంబు నెడరు వేచి
యాతఁ డీవేళఁ దమవారి నెల్లఁ బాసి, వచ్చినపుడ విచారింప వలయు ననిన.

క. మొదల నొకవేగువానిం, గద లరయఁగ బనిచి పిదపఁ గార్యము సేయం
బదిల మని పలికె శరభుఁడు, పదపడి మైందుండు నట్ల పలికెఁ బలుకుదున్.

సీ. హనుమంతుఁ డిట్లను నధిప పంచినచారు, లేఁగియు నింగితం బెఱుఁగ రితఁడు
దుష్టాత్ము నమ్మూర్ఖుఁ దొఱఁగియు రాఁబోలు, నేఁ బట్టువడ్డప్పు డితఁడు దూత
దండింపఁ దగదని దశకంఠునకుఁ జెప్పి, నను నాఁడు విడిపించి నాఁడు గాన
దోషాచరాకృతి దోఁప దీతనియందు, నయమార్గవర్తియ నాకుఁ జూడ
వాలిఁ జంపి మీరు వనచరేశ్వరపట్ట, మినతనూభవునకు నిచ్చు టెఱిఁగి
యన్నఁ బాసి రాజ్య మర్థించి నినుఁ గొల్వ, వచ్చినాఁడు గాన వచ్చుఁ గాక.

మ. అటు గాఁ గొండు దలంచి వచ్చిన తెఱం గైనం గపిశ్రేణిముం
దటఁ జక్కం జనఁ బోల దెవ్వరికి నీతం డెంతవాఁ డన్న న
వ్వటుచూడామణిఁ జూచి రాముఁ డను నీ వాక్యంబు లొప్పం గడుం
గుటిలుం డైన భయాతురుం డితనిఁ గై కొందుం బ్లవంగోత్తమా. 174

ఉ. నావుడు లక్ష్మణుండు నరనాథున కిట్లను దేవ మీరు సు
గ్రీవునివిన్నపం బవధరింతురు గా కపరాధి యైనమీ
రావణుతమ్ముఁ డీతఁ డట రాక్షసమాయలు పెక్కుత్రోవ
త్రోవఁ దలంచి వత్తురొ విరోధులతో సహవాస మేటికిన్. 175

క. శరణార్థి నన్నమాటకు, ధరణీశ్వర యొండుమాట దలఁపక యున్నం
బరిపంథి గాన యెట్లును, బరిహరణీయుండు నీతిపథ మూహింపన్. 176

వ. అనిన నమ్మహీనాథుండు సుమిత్రాపుత్త్రు నవలోకించి. 177

క. మృగయుం డాఁకొని వచ్చినఁ, బగవాఁ డనుతలఁపు విడిచి పరహితబుద్ధిం
దగిలి కపోతం బచ్చెరు, వుగ నాహుతి యయ్యె మానవుం డీఁ దగఁడే. 178

క. దీనుఁ గృతాంజలి నడిగెడు, వానిన్ శరణార్థిఁ జంపవలవదు శత్రుం
డైన ననుకణ్వవచనము, మానసమునఁ [1]దలఁచి నీవు మఱవకు మెపుడున్. 179

ఉ. అంతియ కాదు చాలి శరణాగతుఁ జేకొన కున్నవాఁడు ద
త్సంతతసంచితోగ్రదురితంబులు గైకొని వానికిన్ నిజా
త్యంతవిశుద్ధపుణ్యనిచయంబులు గోల్పడి నాకలోకవి
శ్రాంతివిదూరుఁ డై చను ధరం గలనాఁ డపకీర్తిపా లగున్. 180

ఆ. అభయదానమునకు నశ్వమేధాదులు, వేయు నీడు గావు విశదకీర్తు
లఖిలదిశల నెసఁగు నార్తు రక్షించిన, నట్లు గాన సందియంబు వలదు. 181

క. ఇతఁ డనఁగ నెంత శరణా, గతుఁ డయినదశాస్యు నైనఁ గాతున్ నాకుం

1 గొల్వు నీవు మదియింపరయన్.

బ్రతిన యిదె వేగ దోడ్తెం,డితనిం గైకొంటి నభయ మిచ్చితి నెమ్మిన్. 182

వ. అనినం గపినాయకుండు రఘునాయకుం గనుంగొని దేవా దేవరగుణంబులు విచారింప నిది యెంత మీ రనుగ్రహించినప్పుడ సర్వగుణసమగ్రుం డితండు మాకుం బ్రియసఖుండు నిష్టబంధుండును గా నర్హుండు మీయడుగులు గొల్వఁదోడ్కొని వచ్చెదముగాక యనుచుం దగినవానరవీరులతోడ నంబరంబున కెగసి తమ రాక కెదురువచ్చు నవ్విభీషణు నాలింగనంబుచేసి సముచితాలాపంబుల ముదం బొదవించుచు రామచంద్రుండు నీ కభయంబిచ్చె వత్తు గాక యనిన మంత్రిసమేతుండై యతం డిలకు నేతెంచి యా రాజపరమేశ్వరుపురోభాగంబున దండప్రణామంబుసేసి నిలిచి కృతాంజలి యగుచు నిట్లనియె. 183

విభీషణుఁడు రాముని శరణుచొచ్చుట.

ఉ. అర్కకులాధినాథ శరణాగతవత్సల దేవ యీజగ
త్కర్కశుఁ డైనరావణునితమ్ముఁడ నయ్యు భవత్కటాక్షసం
పర్కమునం గలంకమును బాసితి ధన్యుఁడ నైతి నింక నీ
యర్కసుతాదులం దొకఁడ నైతిఁ గృతార్థుఁడ నైతి నావుడున్. 184

మ. కరుణం జల్లెడుచల్లచూపు నిగుడన్ గంభీరవాక్యంబులం
బరమప్రీతి జనింపఁగా విభుఁడు సంభావించి నక్తంచరో
త్తర లంకం గలయాతుధానులభుజాదర్పంబు నీ వేర్పడం
బొరి నా కంతయుఁ జెప్పు మన్న నతఁ డాభూలుతో నిట్లనున్. 185

వ. దేవా దేవకంటకుం డగుదశకంఠుండు బ్రహ్మవరంబున సురాసురాదుల కజయ్యుం డతనియనుజుండు నాకగ్రజుండు నగుకుంభకర్ణుండు లావున రావణుకంటె నెక్కుడనందగినశూరుండు దశగ్రీవున కగ్రతనయుం డింద్రజిత్తనువాఁ డభేద్యకవచుం డవార్యశరాసారుం డలక్ష్యగాత్రుండు నగుచుఁ జిత్రయుద్ధంబులు సేయం బ్రవీణుండు ప్రహస్తుం డనుసేనానాయకుండు విక్రమావష్టంభవిజృంభియగు మాణిభద్రుం డనుగంధర్వుం డోలినవాలుమగండు జగత్కంపనుం డగునకంపనుండు గుంభుండును నికుంభుండును మహోదరుండును మహాపార్శ్వుండు నతికాయుండును మహాకాయుండును నరాంతకుండును దేవాంతకుండు నగ్నికేతుండును రశికేతుండును ననువారలు మహావీరులు దుర్వారంబలగర్వబుల నెవ్వరిం గైకొననివారు మఱియు నపారసత్త్వసంపన్నులగుదోషాచరభటులు పది వేలకోట్లు లంకానగరనివాసు లైనవా రనిన విని రఘువరుండు వీరరసావేశంబున. 186

క. లోకాలోకము గడచిన, నాకసమున కెగసి చనిన నబ్ధిం బడి ద
ర్వీకరలోకము సొచ్చినఁ, బోకార్తు దశాస్యు నతనిపురి నీకిత్తున్. 187

తే. వేయునేల బ్రహ్మాదులు వెనుకఁ బెట్టి, కొన్న నిఖిలరాక్షసులతోఁ గూడ నతని

జంపి కాకే సయోధ్యకుఁ జనితి నేని, [1]దశరథేశునడుగులకుఁ దప్పినాఁడ.

క. అనుడు ముదమంది వినయం, బున మోడ్పుంగేలు మాలి మోపి యతండి
ట్లను నోపినయట్లేనును, జనవర సమయింతు నన్నిశాచరుసేనన్. 189

వ. అనిన సంతోషించి రామచంద్రుండు లక్ష్మణుం గనుంగొని నీవు సముద్రోదకంబులు దెచ్చి లంకారాజ్యంబునకు విభీషణు నభిషేకంబు సేయుమని నియోగించె నాసమయంబున సుగ్రీవుం డిట్లనియె. 190

చ. అనఘచరిత్ర మీకు శరణాగతరక్షకులవ్రతంబు మీ
సునిశితబాణజాలముల చోఁకున కోర్వక వచ్చి తా దశా
ననుఁ డభయంబు వేఁడికొనినం దగ వెట్లగు నన్న నవ్విభుం
డినసుతుఁ జూచి యట్లయిన నిచ్చెద వాసి కయోధ్య నావుడున్. 191

తే. అఖిలవానరవీరులు నయ్యనుగ్ర, హంబు గొనియాడి రంత నయ్యధిపునాజ్ఞ
నట్లు సౌమిత్రియును రాక్షసాధిపత్య, మునకు నభిషిక్తుఁ జేసె నింపెనయ నతని.

వ. ఆసమయంబున సుగ్రీవహనుమంతు లవ్విభీషణుం జూచి సేనాసహితంబుగా నిన్నరేంద్రున కంబుధి గడచు తెఱం గత్తెఱంగునం గల్గు నీమతం బెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లను రామచంద్రుండు సముద్రప్రార్థనంబు సేసి లంకపై నరుగునది కార్యంబు నావుడు వార లవ్వాక్యంబులు విన్నవించిన రఘువరుండును లక్ష్మణానుమతంబున నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుదధిం గూర్చి నియతుండై యుండె నంత శార్దూలుం డనువేగులవాఁ డింతయుం జూచి పోయి రావణున కిట్లనియె.

క. దేవ విభీషణుఁ గడు సం, భావించి నిశాచరాధిపత్యమునకు నా
భూవల్లభుఁ డభిషిక్తుం, గావించెఁ బయోధి దాఁటఁ గలఁ డిటమీఁదన్. 194

క. వనచరసేనయు శతయో, జనవిస్తారంబు గలిగి జలనిధి కీడై
పెనుపొందుచు నేదెసఁ జూ, చిన నరుదు భయంబుఁ జేయుఁ జిత్తంబునకున్.

క. రాఘవులును రణవిజయ, శ్లాఘాయుతు లసమసత్త్వసంపన్ను లురు
జ్యాఘాతకఠినబాహు ల, మోఘశిలీముఖులు సమరముఖవికచముఖుల్.

వ. కావున సామభేదదానంబులలో నొక్కతెఱంగు సేయునది కార్యం బనిన నద్దశముఖుండు శుకుం డనువానిం గనుంగొని. 197

రావణుఁడు శుకుం డనుదూతను బంపుట.

శా. సుగ్రీవుం డనువాఁడు మర్కటభటస్తోమంబుతో దుర్మదో
దగ్రక్రోధముఁ బూని రామునకుఁ దోడై వచ్చుచున్నాఁడు గ
ర్వగ్రస్తుం డతఁ డీవు వేచని వృథావైరంబు నీకేల పం
క్తిగ్రీవుం[2] డురునో నరుం డురును బుద్ధిం జూడుమా యేర్పడన్. 198

వ. అని పల్కి నావచనంబులుగా నెండియు నిట్లనుము. 199

1 దశరథేశ్వరునానకుఁ దప్పినాఁడ. 2 డురవో నరుం డురవొ బుద్ధిం.

మ. కపినాథుండవు నీవు రాఘవుఁ డనంగాఁ దాపసుం డాసురా
ధిపు మువ్వెట్టియుఁ గొన్న రాక్షసకులాధీశుండ నే నిన్ను ని
క్కపుఁ దోఁబుట్టువు గా మదిం దలఁతు సఖ్యం బైన నాతోన పొం
దుపడుం గావున నేఁగు మీ వెడఁగుమర్త్యం బాసి కిష్కింధకున్. 200

క. అటు గాకున్న సురాసుర,భటులకు రారానిలంక పై నరులకు మ
ర్కటులకు రావచ్చునె యను, మటమిాఁదం జూచికొందమంత తెలంగున్.

క. నావుడు నతఁ డాకకీరం, బై వెసఁ జని నింగి నిలిచి యగచరపతితో
రావణుసందేశము గడు, [1]సావరమునఁ జెప్పి మరలి చనఁ దోన కపుల్.

క. వడి నెగసి వాలములఁ గొని, నెడచఱువం జఱిచి దొంగ వీఁడు మనకు లోఁ
బడియె ననుచుఁ బిడికిళ్లం, బడఁ బొడిచిరి పట్టి తెచ్చి భానుజునెదుటన్. 203

క. అత్తెఱఁగున నొప్పింపఁగఁ, ద త్తఱపడి రాముఁ జూచి ధరణీశ్వర వీ
రెత్తెత్తి గుద్దుచున్నా, రి త్తఱిఁ గృపఁ జూడవే శుభేక్షణ నన్నున్. 204

క. (అధిపతిపంపున వెఱవక, యధికంబుగ నిష్ఠురోక్తు లాడిన నిచ్చా
విధిఁ బలికిన వార్తావహు, వధియించుట కర్జమే వివస్వద్వంశా.) 205

వ. అనిన విని రామచంద్రుండు విడిపించి పుచ్చుటయు వాఁడు నంతరిక్షంబున కెగసి
సుగ్రీవా దశగ్రీవుతో నేమి చెప్పుదుం జెప్పు మనిన నతం డలుక నచ్చిలుకం గనుం
గొని. 206

సీ. తలపోసి చూచినఁ దా నాకు నవ్వాలిఁ, బోలినయట్టితోఁ బుట్టు వనుము
వసుమతీసుత నట్లు వంచించి తెచ్చుట, మగఁటిమి గా దది మఱవకుమను
లోక మరాక్షసలోకంబుగాఁ జేయఁ, గపిసేనతో వార్ధిఁ గడతు మనుము
లంకఁ ద్రికూటాచలముతోన మున్నీటఁ, బెఱికి పేటాడి వైపింతు మనుము
యాతుధానరాజ్యంబున కర్హుఁ డైన,మావిభీషణుఁ డలర లక్ష్మణుఁడు గడఁగి
భీకరాశుగసప్తార్చిఁ బేర్చునర్చు, లెసఁగ నింద్రజిచ్ఛలభంబు నేర్చు ననుము.

మ. విలు యూపంబు శరాళి దర్భతతి మౌర్వీటంకృతుల్ మంత్రముల్
[2]గలితాసృక్ఛట లాజ్యధారలు నిషంగద్రోణికల్ స్రుక్స్రువం
బులు గా రాముఁడు యాజకుం డయి సమిద్భూవేదిఁ గోపానలా
ర్చులతో నద్దశకంఠుఁ డన్పశువు వేల్చున్ నిర్జరప్రీతిగన్. 208

క. దిక్కు గలదేని చను మను, మెక్కుడుదర్పమున జగము లేఁచుట లింకం
జిక్కె నను పొమ్ము నీ వని, యక్కపిపతి పలుక నప్పు డంగదుఁ డలుకన్.

తే. కపటచారుండు వీఁడు నిక్కంపుదూత,గాఁడు వీనిఁ బో నీకుఁడు కపులు వేగ
మగుడఁబట్టి తెండనవుడు నెగిచి తెచ్చి,[3]పెలుచనొప్పించుటయు వాఁడు భీతుఁడగు

చ. ఇదె ననుఁ బట్టి తెచ్చి కపులేపునఁ గాలను గేల బిట్టు నొం [చు.

1 'సావనమున' వ్రా. ప్ర. 2 'కలితాసృష్ఠరులాజ్య' అ. ప్ర. 3 పెనఁచి నొప్పించుటయు.

చెదరు మొగంబు రాచెదరు § చెట్టుప లూడ్చెద రిట్లు దూతలం
జదుపఁగఁ జూతురే నయవి§శారద నావుడు రామునాజ్ఞచేఁ
వదలిరి వారు వానిఁ జని § వాఁడును జెప్పె సురారి కంతయున్. 211

వ. తదనంతరంబ. 212

శ్రీరాముఁడు దర్భశయనము చేయుట.

సీ. ఎయ్యది బహురత్న§హేమకేయూరాది, భూషణలక్ష్మికిఁ § బొలుపు నొసఁగె
నెయ్యది మిథిలేశు§నింట నిల్లడ యున్న, ధూర్జటివిలు లీలఁ § ద్రుంచి వైచె
నెయ్యది సోయగం § బెలరార వైదేహి, నేపథ్యరచనల § నేర్పు మెఱసె
నెయ్యదిసన్నుతు § లెసఁగ నిచ్చలు గోస,హస్రప్రదాత్మకం § బగుచు వెలసె
నట్టిచే దలయంపిగా § నవ్విభుండు, దర్భశయనుఁడై వాసర§త్రయము నియతి
నుండనిజమూర్తితోడఁ బ§యోధివచ్చి,తనకుఁబొడసూపకున్నఁజి§త్తమున నలిగి.

శా. కంటే లక్ష్మణ నన్నుఁ గైకొనక రం§గత్తుంగభంగంబు లొం
డొంటిం దాఁకుచుఁ బైపయిన్ నెగయఁగా § నుద్వేలమై వార్ధి మి
న్నంటం బొంగెడు నంతకంత కిటు లి§య్యాటోప మింకింతు నా
వింటం బుట్టినబాణబాడబముచే § వేవేగ వి ల్లీవనా. 214

క. క్షమయును బ్రియవాదిత్వము,శమమును నార్జవము దుర్వి§చారులు గడుఁ జా
లమిగా నూహింతురు లో,కము వెఱచుట బెట్టిదంబు § గలుగుటఁ జుమ్మీ.

క. గుణహీను లైనవారల, గుణహీనులు మెత్తు రట్టి§కుత్సితుఁ డగురా
వణునిపోరుగువాఁడట యే, గుణములు గల విందు వెదక § గుణరత్ననిధీ.

తే. అనుచు ధను వందికొని యుగాం§తాగ్నికరణి
దురవలోకుఁ డై లోకముల్ § దిరుగఁబడఁగఁ
జిటిలి పడుపిడుగులతోఁడి§చిచ్చుఱమ్ము
లమ్మహాంబుధిమీఁద నం§దంద పఱపె. 217

వ. అప్పు డాశరపరంపరలు వారిపూరంబుపై నడరిన. 218

మ. విచలద్వీచులఁ గ్రొంబొగల్ నెగయఁగా § వెన్వెంట బాణాగ్ని నం
బుచరవ్రాతము లిట్టు నట్టుఁ బఱవన్ § భోగీంద్రలోకంబువా
రచటం గచ్ఛపరాజుక్రిందు సొర ను§ద్యద్ఘూర్ణనాభీలకీ
లచయోద్ఘటనరోచులన్ జలధి గా§లం జొచ్చె నచ్చిచ్చునన్. 219

తే. అపుడు సౌమిత్రి కడుభయ § మంది దేవ
వలవ దిట్టులు సైరింప§వలయు ననిన
నన్నరేంద్రుఁడు మఱియుఁ గెం§పారుచూడ్కి
నిగుడ బ్రహ్మాస్త్ర మరిఁ బోసి § తెగ గొనంగ. 220

శా. ఆకంపించె ధరిత్రి బిట్టవిసినట్లై మ్రోసె బ్రహ్మాండమ
స్తోకధ్వాంతము గప్పె దప్పిరి గతుల్ సోమార్కు లుల్కాదురా
లోకం బయ్యె నభంబు దిగ్వివరము ల్దూలెన్ యుగాంతాభ్రముల్
వేకూలెం బోడలేక భూతములు ఱోకిలెం గూలె నిర్ఘాతముల్. 221
వ. ఆసమయంబున. 222

సముద్రుఁడు రామునకుఁ బ్రత్యక్షమగుట.

సీ. అరుణసితాసితహరితవర్ణంబులఁ, జటులఘోరానలచ్ఛటలు దెగడ
[1]జిహ్వాల నెగడెడు శిరములు గలమహా,ఫణులు ఫణామణిఘృణులతోడఁ
జుట్టును విలసిల్ల సురసరిన్ముఖనదుల్, తమతమదివ్యరూపములు దాల్చి
సూరెలఁ జెలువొందసురుచిరబహుభూష,ణంబులు రక్తమాల్యాంబరములు
మెఱయఁ గాంచననిభమైనమేనుపూని, సలిలమధ్యంబువలన నజ్జలధి వెడలి
యభయపుష్పమాలిక మౌళిసమర నాన్న,పాలుపాలికి నేతెంచి కేలు మొగిచి.
చ. నృపవర మున్ను లోకములు నిల్పినవాఁడవు నీవ కావె యా
దిపురుషుఁ డైనవిష్ణుఁడవు దేవహితం బొనరింప నిప్పుడీ
వపువు ధరించినాఁడవు భవన్మహిమంబున భూతకోటి ని
క్కపుగతి[2] నుండఁ గావుము జగం బెఱుగం గడనూప నేటికిన్. 224
క. సగరుఁడు మీకులవిభుఁ డ, జ్జగతీపతిపేర నేను సాగర మనఁగా
నెగడుదుఁ గావున నిట్టులుఁ, దెగఁ దగునె నరేంద్రచంద్ర తెగ యుడుపఁగదే.
క. నామీఁద నేమి వైచిన, నే మునుఁగఁగ నీక యెగయ నెత్తుచు రా మీ
రామార్గంబున రండని, సామోక్తులు పలుక నద్దశరథాత్మజుఁడున్. 226
క. కరుణం గనుఁగొని తటినీ,శ్వర విను నాబాణ మెచట వంధ్యము గాదీ
వరసాధన మేనింకె, వ్వరిపై నడరింతు ననిన వారిధి మఱియున్. 227
క. జననాథ[3]దృశ్యగుల్మం, బనుపేరం బరఁగునొకమహాగర్తము నా
కెనయఁగ నుత్తరభాగం,బున నుండు నగాధసలిలపూరం బగుచున్. 228
వ. అం దాభీలముఖంబులు గలుగురాక్షసు లుండి దుర్వారగర్వంబునం బల్మిం
జనుదెంచి మదీయాంబుపూరంబు ననేకగ్రాహకులంబుతోడ బలువిడిఁ గ్రోలు
చుండుదు రాదురాత్ముల సమ్మర్దంబు నాకు సహింపరాకుండు నీ వీఘనకాండం
బింక నయ్యవటంబుపై నడరింతుగాక యనుడు నాదుర్ధరధనుర్ధరుం డట్లు చేసిన.
చ. మిడుఁగుఱుమొత్తముల్ సెదర మింటఁ బోరింబోరి మంట లంట నె
క్కుడువడిఁ దచ్ఛరం బశనిఘోరగతిం బడి యన్నిశాచరుల్

1 జిహ్వాలురెండువేల్ శిరములు. 2 గతి నుండుఁగాన తెఱఁగం బెఱుఁగం గడచూప నేరికిన్.
3 'ద్రుమకుల్య'మని మూలము.

సుడివడి మ్రింద నమ్మడువు శోషిలఁ జేయుచు నేలఁ గాఁడి య
క్కడ నహిలోకముం గడచి క్రమ్మఱఁ దూణికి వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 230

క. అంతటను దత్ప్రదేశం, బంతయు మరుదేశమయ్యె నచటికి నబ్ధా
కాంతుఁడు సరసఫలాంచిత, [1]కాంతార మ్మఖిలహితముగా వరమిచ్చెన్. 231

క. జల [2]మయ్యిషురంధ్రంబున, నిలకు రసాతలమువలన నెగయుట నాదు
స్థలి నది యిషు వనుపేరఁ, ఖలకూపంబయ్యె నధ్వగహితం బగుచున్. 232

వ. తదనంతరంబ సంతుష్టహృదయుం డగుచు నయ్యాపగావల్లభుండు భూవిభుం
గనుంగొని రఘువర మీతండ్రి దశరథుండు దేవాసురయుద్ధంబున నింద్రునకుం
దోడువచ్చి సుర లసురులకుం గాక యోహటించినప్పుడు తరుగిరివర్షంబు గురి
యుచుఁ గడంగునాకుం దోడ్పడి కోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచు గుదులు
గ్రుచ్చిన ట్లుండఁ బలుపుర నొక్కొక్క కోలం గూల నేయుచు నాగ్నేయాస్త్రంబేసి
పేర్చుబలంబుల నేర్చి హతశేషు లైనబృందారకారాతులం దోలి విజయంబు
గైకొని యున్నసమయంబున నాశతమఖప్రముఖు లైనదివిజులు పుత్రకాముం
డైనయన్నరేంద్రునకు రామభరతలక్ష్మణశత్రుఘ్ను లనునామంబుల వెలయుచు
మహాతేజు లగుతనూజులు నలువురు గలుగుదురని వరం బొసంగి దివ్యరథంబు
నమృతసంభవం బైన చూడామణియు ననేకరత్నసహస్రంబులు నిచ్చి వీడుకొల్పు
టయు నమరసఖుండ నైననావలనం జెలిమివాటించి నన్న యోధ్యకుం దోడ్కొని
చని యన్నగరంబున నొక్కమాసంబు నిల్పి వివిధప్రకారంబుల సంభావించె నమ
హాత్మునియందు నాకుం జేయవలయునెయ్యంబు నీయందుఁ జరితార్థం బైన నేఁ
గృతార్థుండ నగుదు విశ్వకర్మపుత్రుం డగునలునిచేత సేతుబంధనం బొనరింపం
జేయు మని యుపాయం బెఱింగించె నయ్యవసరంబున. 233

ఆ. నలుఁడు కేలుమొగిచి నరనాథ మాతండ్రి, విశ్వకర్మ మత్సవిత్రి కొసఁగి
నాఁడు కరుణఁ గర్మనైపుణ్యమునఁ దన, యట్టికొడుకు గలుగు నట్టివరము.

ఉ. కావున నిమ్మహాంబునిధిఁ గట్టెద దేవరయాజ్ఞ వానరేం
ద్రావళి తోడుగా ననుడు నవ్వసుధేశుఁడు సంతసిల్లి సు
గ్రీవునిఁ జూచి సేతు వొనరింపఁగఁ బంపు నలుండు మున్నుగా
నీవు వలీముఖోత్తముల నెల్ల సరిత్పతివాక్యపద్ధతిన్. 235

చ. అనవుడు నాప్లవంగవిభుఁ డప్డు దరీముఖమైందజాంబవ
త్పనససుషేణనీలనలతారగజార్కగవాక్షగంధమా
దనగవయాంజనేయకుముదద్వివిదాంగదముఖ్యవీరులం
గనుఁగొని యిమ్మహార్ణవము గట్టుద మంచుఁ జనంగ నిమ్ములన్. 236

ఉ. మేటివలీముఖుల్ గడఁగి మేదిని యల్లలనాడ నుద్భటా

1 కాంతార మ్ముపహితమ్ముగా. 2 గలకూపం బయ్యె నధ్వగర్హిత మగుచున్.

స్ఫోటన దాఁటుచుం జెలఁగు§చుం బోరి నూఱులు వేలు లక్షలుం
గోటులు దాఁటులై వడి నొ§కొండొకనిం [1]గడవంగ భూమిభృ
త్కూటములుం దరుల్ గిరులుఁ § గొంచు రయమ్మున వచ్చి వారిధిన్. 237

క. వడి వైచుదు నంబుచ్ఛట, లుడుమార్గము గడవ నెగయ § నుగ్రధ్వనితోఁ
బడుచు నవి మగుడఁ బోడమక, యడఁగెడుచందంబు చూచి § యక్కపివీరుల్.

తే. మరలి జననాథుపాలికి§ నరుగుదెంచి, దేవ నిప్పుగావిభుఁ డన్న § తెఱఁగు గాక
యేము వైచినతరులుమ§హీధరములు, మునుఁగుచున్న వితోడ్తోడ§ వనధియందు.

క. అని విన్నవించుసమయం,బున నవ్విభుతో నదీవి§భుం డిట్లను నీ
వనచరులు తరులు గిరులుం, గొనిరా నీనలుఁడు వైవఁ § గ్రుంకక తేలున్.

ఆ. మొదట నొక్కతరువు§మునిఁగిపోవక యుండ, నితఁడు వైవఁ బిదప§ నెల్లవారుఁ
దరులు గిరులు దెచ్చి § దళముగాఁ దమతమ, వలసినట్లు గట్ట § వైచు టొప్పు.

క. ఇంతకు మును వైచినయవి, యంతర్గ్రాహములు మ్రింగ § ననవుడు నబ్ధా
కాంతుండును నరు దండుచు, నెంతలు జలచరము లుండు § నీగతి ననుడున్.

క. తిమియన శతయోజనమా, త్రము గలదొకమీను దాని § రఘువర యొకమీ
నము మ్రింగు మ్రింగు నమ్మ, త్స్యము నొకరఘుప మిట్లు గలవు § దత్తద్గిలముల్.

క. అయినను నంతంతకు న, మ్మెయి [2]నుగ్రగ్రాహకులము § మెలఁగఁగ నీపై
పయి నెగయువిచలవీచులు, వయిచినయవి తూలజడియ § వడిఁ దెరయెత్తున్.

వ. అనిన నవ్వాక్యంబులకు సంతోషించుచుఁ బ్లవంగపుంగవు లార్పులు నింగిఁజెలంగ దిశాముఖంబులకు బహుముఖంబులం జని పర్వతపాదపాదులం దెచ్చి రాసమయంబున నంబుధిచేత ననుజ్ఞాతుండై రామచంద్రునాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి విశ్వకర్మం దలంచి. 245

వానరులు సేతువు గట్టుట.

శా. విఘ్నేశాయ నమోనమో భగవతే § వేదండతుండాయ ని
ర్విఘ్నక్షేమకృతే నమోస్తు భవతే § విశ్వప్రభో యంచుఁ గాం
చఘ్న జ్యేష్ఠుఁ బ్రసన్నుఁ జేసి నలుఁ డు§త్సాహంబుతో నద్భుతో
పఘ్నధ్వానము గాఁగ నొక్కనగ మొ§ప్పఁ వైచె నంభోనిధిన్. 246

ఉ. వైచిన నాకలోకమున § వారికి వారిధిపంపు పూని దో
షాచరనాథుచేటు వినఁ § జాటు జలచ్ఛట లేగఁ దాను పే
వేచని చెప్పి వచ్చె నహి§వీరుల కన్నటు లూర్మ్ లొక్కపె
ల్లై చెదరఁ మునింగి వెస § నగ్గిరి దేలెఁ గపీంద్రు లార్వఁగన్. 247

1 'గడఁబాఱుచుం గుభృత్కూటములుం.' వ్రా. ప్ర. 2 అయిన నది యెంతకేని మ్మెయి.. మెలఁగం గని పై పయి...,వయిచిన నది తూలఁ జడియఁబడి తెరలెత్తున్.

తే. అప్పు డచలపాతంబున నబ్ధివలన
నెగయుసలిలచ్ఛటలతోన తగిలి పోయి
మణులు నక్షత్రపథ మంటి మగిడి పాయఁ
బంక్తిముఖుచేటు నుల్కలపగిది వెలిఁగె. 248

చ. ఇలఁ గలకొండ లెల్లఁ గపు లేపున వే కొనివచ్చి పైపయిన్
నలువున నీ నలుండు బహు నక్రమహామకరాదిసత్త్వముల్
పెలు కుఱి కిందికిం జన గుభిల్లుగుభిల్లన వైచి సందు సం
దులఁ దరుసంఘముల్ గదియఁ ద్రొక్కుచు సేతు వొనర్ప నమ్మెయిన్. 249

క. అందఱు నన్నిముఖంబుల, నందంద గిరిద్రుమాదు లచ్చలమున నీ
నందుకొను నలుని యరుదుం, జందము గని మఱియు వృక్షచరులు గడంకన్.

క. శిరముల బాహాసంధులఁ, గరముల వాలముల భుజశిఖరములఁ గటిం
తరముల నయ్యై వెరవులఁ, దరులు గిరులుఁ దెచ్చి రధిక దర్ప మెలర్పన్. 251

తే. అపియు నవలీల నందంద యందికొనుచు, నడవ గావించుచున్న యన్నలుని సేతు
కర్మకౌశల మీక్షించు గగనచరుల, కనిమిషత్వంబు చరితార్థ మయ్యె నపుడు.

ఉ. వీచులతాఁకునం బొడమి వెల్లువలై నవఫేనమాలిక
లార్చిన రాముకీర్తు లొగి లంకకళంకముఁ బుచ్చి పైపయిం
ద్రోచినలీలఁ గూలములు దొట్టి నిలింపులఁ దొప్పఁదోఁచె నా
నాచలపాతజాతమకరాకరభీకరశీకరావళుల్. 253

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. అగచరులు నాఁడు పదునా, లుగుయోజనములనిడుపు బలువుగా నానా
నగశృంగపాదపాదుల, గగనచరుల్ పొగడ నడవఁ గావించునెడన్. 255

క. నానగముఁ బెఱికి కట్టకు, వానరు లంభోధిలోన వైవక యుండం
దా నుండెదఁ గా పనుగతి, భానుం డస్తాచలంబు పై కేఁగుటయున్. 256

క. పని నేఁటి కింతచాలును, వనజాప్తుఁడు గ్రుంకె నెల్లి వలసినయట్టుల్
వనచరుల మెల్లఁ దొడఁగుద, మని సుగ్రీవుండు వలుక నగుఁ గా కనుచున్.

ఉ. కట్టకుఁ గాపుగా నిదుర గావఁగఁ జాలెడివారిఁ గొందఱిం
బెట్టుచు వచ్చి వేలములఁ బ్రీతి ఫలాదులఁ దృప్తిఁ బొంది రే
పెట్టు పయోధిఁ గట్టుదుమొ యెప్డు ప్రభాతమొ యంచుఁ గోర్కికిం
బట్టగు వేడ్క లుల్లములఁ బట్టుకొనన్ వెడ గూర్కి వేగిరన్. 258

క. అగచరు లంబర మార్పులఁ, బగిలించుచు దిక్కులెల్లఁ బరిగొని వగతో
నగములు ద్రుమములు నెండొరు, మిగులం గొనివచ్చి రుబ్బు మెయి నాలోనన్.

క. పెనుగాలి మహామేఘము, గొనివచ్చువిధంబు దోఁపఁ ఘోరత్వరతో
నినజుఁ డొకశిఖరిశిఖరము, ఘనమార్గం బద్రువ గగనగతిఁ గొనివచ్చెన్. 260

MEMORIAL LIBRARY

సీ. గవ్యూతిమాత్రంబు గగనంబు గై కొన్న, వింధ్యాద్రిశిఖరంబు విఱిచి యొక్క-
చే సుషేణుం డొక్క- చేతన యిరువది, యోజనంబులకొండ నొనరవాయు
తనయుండు చుక్కలం దాఁకినపాడవునఁ, గల[1]దుర్ధరాచలాగ్రము సురేంద్ర
మనుమండుఁ దృణలీల మలయశృంగంబును, నీలుండు తద్ధరణీధరంబు
తిరిగి వచ్చి యున్న గిరులు మైందద్వివి, దులు మహేంద్రకూటములు పెకల్చి
గజగవాక్షగవయ గంధమాదనశర, భులుఁ గడంకఁ దెచ్చి రలఘుభుజులు.
వ. మఱియు ననేరు లనేకపాదపాదులు దెచ్చుచుం గడంకలు మెఱయ నాఁడిరువదా
ఱుయోజనంబులుగట్టి యథోచితప్రకారంబున నారాత్రియుంబుచ్చిమఱునాఁడు.
సీ. పశ్చిమోత్తరపూర్వపాథోధిపర్యంత, మఖిలదిక్కులు నీవ లవలఁ జేసి
కొండలు మ్రాఁకులుఁ గోటానకోటులు, పృథివి బీఁటలువాఱఁ బెఱుకువారుఁ
దలల దొంతులు గాఁగ ధరియించి మురువుతో, విడివడి చేతుల విద్దెమనుచుఁ
దెచ్చువారును వీఁకఁ దే నేఁగువారును, వడిఁ దెచ్చి కట్టపై వైచువారుఁ
దెచ్చి తెచ్చి నడుమ నిచ్చిపోయెడువారు, మూఁపుమూఁపుదాఁక మ్రొగ్గువారుఁ
గులిశనిహతి లేని కులగిరు లన మింట, నరుగుదెంచువారు నైరి కపులు.
ఉ. కొందఱు పన్నిదంబులకుఁ గొండలు చేతుల రెంట మింటికె
త్తుందుదదాఁక వైచి మగుడం బడ నొక్కొక కేలఁ బట్టుచుం
గందుక కేళి సల్పుదురు కన్గొన వచ్చి విమానపంక్తులం
గ్రందుగ నున్న నిర్జరపరంపర లోరసిలంగ నంతటన్. 265
తే. పూని తమతమకోసివచ్చుభూరుహముల, కాయగస రెల్ల వెరఁజాడి ఱాయిఱప్ప
దెచ్చువారికి నోరూరఁదించు వత్తు, రెవ్వ రడిగినఁ బుడుకకనవ్వ లెసఁగ.
ఉ. ఒక్కఁడు దెచ్చుకొండ తల నుండఁగఁ మీఁదన యెత్తికొంచు నొం
డొక్కఁడు నింగికిఁ నెగసి యుర్వి చలింపఁగ దాఁటి క్రందునం
ద్రిక్కులువెట్ట నొల్లఁ జనరే యని క్రమ్మఱఁ బాఱి వాఁడు వే
ఱొక్కనగంబు పూని యరుదొందఁగ ముందట వచ్చువానికిన్. 267
ఆ. చేతికొండ యొకని చే నిచ్చి తల నున్న, కొండదొంతి కుదురు కొన నమర్చి
మగుడ నడుగ వాఁడు నగచరుల్ నగ వానిఁ, గిక్కురించి పోయి వెక్కిరించు.
వ. ఇత్తెఱంగున మఱియుం బరిహాసప్రకారంబులు చెల్ల వానరులు గడంగి సేతువు
కట్టం దొడంగి రప్పుడు. 268
చ. వనచరసింహనాదముల వారనిపాదపశైలపాతని
స్వనముల మందరభ్రమణసంక్షుభితార్ణవలోకభీకర
ధ్వని దలఁపించుచుం దెసలు వ్రయ్యలువాఱఁ జెలంగ నందు నిం
దును దిరుగంబడం దొడఁగెఁ దూలి తిమింగిలముఖ్యజంతువుల్. 269

---

1 ఇదియే 'దర్దర' మని మూలము.

ఆ. మలయమారుతంబు ‡ మర్కటాంగముల కిం,పారఁ బొలసి చెమట‡లార్చుచుండ
భానుదీప్తు లడర ‡ బయ లీక మేఘముల్, నీడ సేయుచుండ ‡ నిలిచినిలిచి. 270

ఉ. చెందిన సేదలం దృణము ‡ సేయుచు సేతువు గట్టి కట్టి మ
ధ్యందిన వేళ నూఱటల ‡ కాసలు సేయుచు వాడుమోములం
బొందుపడంగ సాంద్రతర‡భూరుహపంక్తులచల్లనీడలం
గందఫలాదిఖాద్యములు ‡ గైకొని కొండొక నిల్చి వెండియున్. 271

ఉ. దట్టముగా ధరాధరవి‡తానము లొడ్డుచు మీఁద మ్రాఁకులుఁ
మట్టలు వైచి కప్పుచు స‡మస్థలి సేయుచు సూత్ర మోజకుం
బట్టుచుఁ దెట్టియ ల్దరులు ‡ బల్వుగఁ జేర్చుచుఁ గట్ట రాపడఁ
మట్టుచు యోజనార్ధశత‡మాత్రము గట్టిరి నాఁడు వానరుల్. 272

ఉ. అంతఁ బయోజబంధుఁ డప‡రాబ్ధికి దక్షిణసింధుబంధవృ
త్తాంతము సెప్ప నేఁగినక్రి‡యం జనఁగాఁ గపిరాజునాజ్ఞ శే
పంతయుఁ గట్టివైతము సు‡రారులదర్పము దీర్త మంచు వి
శ్రాంతు లొనర్ప నాత్మశిబి‡రంబులకుం జనుదెంచి రయ్యెడన్. 273

ఉ. కంటికిఁ గూర్కు లేక దశ‡కంఠునిచేఁ బడులోక మింక ని
ష్కంటక మయ్యె నా నుదధిఁ ‡ గట్టఁగఁ దా నటఁ బంచె రాముఁ డి
[1]ట్లొంటక కాదు బెగ్గిలకుఁ ‡ డోయని వేల్పులు సాట నెత్తుజే
గంట తెఱంగునం బొలిచెఁ ‡ గైరవబంధుఁడు బంధురద్యుతిన్. 274

ఉ. ఆసమయంబునం గువల‡యప్రియుఁ డల్లనఁ జల్లగాలికిఁ
బాసటమై శరీరముల‡పై నటు లూనిన సేతుబంధనా
యాసపరిశ్రమంబు నిబి‡డామలచంద్రికఁ బాయఁజేయ ని
ద్రాసుఖసక్తు లౌచుఁ బ్రమ‡దంబలరార బలీముఖోత్తముల్. 275

సీ. కలలోనఁ గొఱఁతకుఁ ‡ గులపర్వతంబులు, దెచ్చి [2]కట్టితి మని ‡ మెచ్చువారు
లంక సొచ్చితిమంచు‡హుంకారములు సెల్లఁ, గలవరించుచు బిట్టు‡ తెలియువారు
వీచులతాఁకున ‡ నేచునర్ణవరవ, మడఁగి పోవఁగ గుఱు ‡ పొడుచువారు
నిద్రమైఁ బెకలించు ‡ నద్రులగతిఁ దోఁపఁ, జూచి చేతులు బయ ‡ లూఁచువారు
గాలరాచువారు ‡ వేలంబుచుట్టును, దిరుగువారు గట్ట ‡ యరయువారు
నిదుగ లుడిగి తరణి ‡ కెదురుసూచుచు నుండు, వారు నగుచు రజని ‡ [3]పూరగింప.

ఉ. తమ్ములలోన నీవు నొక‡తమ్ముఁడ వంచు విరోధితమ్మునిం
దమ్ముని నింద్రనందనుని‡దమ్మునిఁ జూచినచూపుఁ జూచెఁ గ్రొ
త్తమ్ములతమ్ము లైనకను‡దమ్ముల నవ్విభు మేలు సూచుచుం
దమ్ములఁ జూతు నన్కరణిఁ‡దమ్ములవిం దుదయాద్రిఁ దోఁచినన్. 277

1 ట్లొంటికిఁ గాదు. 2 సేతువుఁగట్టి మెచ్చువారు. 3 పూరణింప.

వ. అంతఁ గపులు.

క. వనముల వనములభంగిన,కొనివత్తుము కొండలెల్లఁ | గుంభిని ప్రయ్యన్
మునుముకొని పెఱికి తెత్తుము, వనరాశికి మిగిలె నేని | వైతుము లంకన్.

ఉ. ప్రాఁకుదుమా త్రికూటశిఖ|రంబులమీఁదికి నెల్లవారు నె
క్కాఁకున నంచు నున్నదశ | యోజనమాత్రము గట్లు గుండులన్
మ్రాఁకులుఁ దెచ్చి తెచ్చి యెడ|మం గుడి నిచ్చుచుఁ జుట్టుఁ బైపయిం
బ్రోకలు వెట్టుచుండ నటు | పూర్ణముసేసె నలుండు సేతువున్. 279

వ. ఇట్లు దశయోజనవిస్తారంబును శతయోజనాయతంబును గా సేతువు గట్టి సిద్ధవి
ద్యాధరగంధర్వాదు లంబరంబునం గ్రందుకొను నెలుంగులు సెలంగఁ బ్లవంగపుం
గవుల నగ్గించుచు రఘుపుంగవుసామర్థ్యంబున కచ్చెరు వందుచు నీసేతువుం జూ
చినజను లపేతకల్మషులు నాయుష్మంతులుఁ బుత్రవంతులు నగుచు నుత్తమకీ
ర్తుల నుల్లసిల్లుచుండుదు రని పలికి రంత నలుండు జలధిబంధనంబు తెఱంగు
విన్నవించుటయు రామచంద్రుండు ముదితహృదయుం డగుచు సేనానాయకుం డ
గునీలునిం గనుంగొని సేనలఁ బయోధి దాఁటింపు మని నియోగించి సుగ్రీవుం
డును నంగదస్కంధాధిరూఢుండగులక్ష్మణుండును గొలిచిచనుదేరఁ బవనతనయు
నెక్కి చనుసమయంబున. 280

క. వేయోఘంబులు వానర,నాయకులం గొని గదాక|నద్బాహాసా
హాయకమమర విభీషణుఁ,డాయితమై మున్న దాఁటి | యద్దరి నుండెన్. 281

చ. పెఱుకుదు మింక లంక నని | పేర్చికపీంద్రులు దిక్కు లార్పులం
బఱెయలు సేయుచున్ బ్రమరి | పాఱుచుఁ గేరుచుఁ గ్రేళ్లుదాఁటుచున్
మెఱుములు వైచుచున్ నెగసి | మేఘము లంటుచు నబ్ధిలోనఁ బె
ల్లుఱుకుచు నీఁదుచున్ మునిఁగి | యొండెడఁ దోఁచుచుఁ గట్ట చేరుచున్. 282

ఆ. ఎన్నఁ బెక్కులగుచు | నెక్కడఁ జూచిన,నడచువారు నడువఁ | గడఁగువారు
విడియువారు మఱియు | వీడెత్తువారు నై,నేల యీనినట్లు | నిండఁబడిరి. 283

వ. ఇత్తెఱంగున దాఁటి దక్షిణతీరంబునం గలయ విడియ నాపగావల్లభుండు నిజ
నికేతనంబునకుం జని వలయునుపాయనంబులు గొనుచు నేతెంచి రఘువరుం
గనుంగొని. 284

క. ఆజులకు నరుగునప్పుడు, రాజులు తొడి పూసి కట్టి | రమణీయశ్రీ
రాజిల్ల వలయుఁ గావున, రాజోత్తము కొల్ప నవస|రము భూషాదుల్. 285

తే. అనుచుదివ్యంబులై చెలు|వారునంబ,రములుభూషణములుఁగవ|చములునాయు
ధములు నెలమిమై నిచ్చిన|దాశరథులు,వరుసఁగైకొనిధరియింప|వార్ధిమఱియు.

క. వరుణుఁడు పూజార్థము దన,పురికిని మిముఁ బిల్వ నన్నుఁ | బుత్తెంచె నరే
శ్వర విచ్చేయం దగు వ,త్తురు గా కని పలుక నతికు|తూహలలీలన్. 287

వ. వరుణలోకంబునకుం జని సముచిత ప్రకారంబున నా ప్రచేతసుచేతం బూజితు
లగుచు మగిడి యేతెంచి రంత నక్కడ దశకంధరుండు. 288

రాముఁడు సేతువు దాఁటి వచ్చుట విని రావణుఁడు మంత్రులతో నాలోచించుట.

క. అర్ణవము గట్టి దిక్కులు, ఘూర్ణిల్లఁగ రిపులు లెక్క గొనక సువేలా
భ్యర్ణమున వచ్చి విడియుట, కర్ణాకర్ణిగ నెఱింగి కలఁగినమదితోన్. 289

సీ. కొలువున కేతెంచి కలయ మంత్రులఁ జూచి, వారితో నిట్లను మీరు నాకుఁ
బనులకుఁ గలవార లని చూతుఁ బ్రెగ్గడ, లగుచున్న మీనేర్పుఁ దగవు లెస్స
జడనిధి బంధించి కడచి వచ్చిరి మర్త్యు, రీవార్త లరయంగ వేవు లేద
రాజు లేమఱియున్న రాజనీతిస్థితి, సచివు లేమఱి యుండు టుచిత మగునె
నేర కున్నారె కొంద ఱెవ్వారో మమ్ము, నొల్లకున్నారు గాక నాఁ దల్లడిల్లి
[1]వారలందఱుఁ దల లటు వ్రాలవైవ, నింద్రజితుఁ డంతఁ దండ్రితో నిట్టులనియె.

ఉ. రాచగుణంబు పోవిడిచి రాజ్యము గోల్పడి పీడు వెల్వడం
దోలిచినఁ జక్కవచ్చిన నరుండును గ్రోఁతులు నాఁగ నెంత దో
షాచరనాథ దీనికి విచారము మేలె యిలైన నట్లు భ
ర్గాచలపాటనక్షమము లైనభుజంబుల పెంపు దూలదే. 291

సీ. దిగ్విజయార్థినై దివిజసేనల గిట్టి, జంభారి నాగపాశములఁ గట్టి
తెచ్చితి జముక్రొవ్వు దీర్చితి వరుణు నో,డించితి ధనదు నోడిచితిఁ గాల
కేయాదిదనుజుల గెలిచితిఁ గాద్రవే,యుల నదల్చితి సోము నుష్ణధాముఁ
బఱపితి వసువులఁ బరిభవించితి మరు,ద్గణములఁ దోలితిఁ గడఁక మఱియు
నవనిపైఁగలరాజుల రాజు లందుఁ,గాందిశీకులఁ జేసితిఁ గడిమి నన్నుఁ
జెనయ నెవ్వఁడు గలఁ డేల చింత నీకు, నాశరార్చుల కెదురె వానరులు నరులు.

చ. గజుఁడును జాంబవంతుఁడును గాలితనూజుఁడు నంగదుండు న
ర్కజుఁడు సుషేణుఁడున్ మొదలుగాఁ గపికోటులు రామలక్ష్మణుల్
రజనిచరాధినాథ సమరంబున నీసుతుఁ డింద్రజిత్తు పె
న్భుజముల నుగ్గునూచ మయి పోయినవారలు గాఁ దలంపుమీ. 293

వ. అనినం బ్రహస్తుండు హస్తం బెత్తి వియత్తలంబున నదరులు సెదర ముసలంబుఁ
ద్రిప్పుచు నిట్లనియె. 294

చ. అనిమొన మేఘనాథుఁ జెనయం గలవీరుల మున్ను గంటిమే
యనిమిషదానవోరగభటాదులయందును నిమ్మహాశరా
సనుకథ లెల్లనేల పెలుచన్ విలసన్ముసలంబు గ్రాలఁ జే
ర్చిననుఁ దేఱిచూడఁ గలరే కపులుం గడుఁ బేదమర్త్యులున్. 295

వ. అనిన ధూమ్రాక్షుం డిట్లనియె. 296

---

1 వారు దలలను వ్రాలవై చూరకున్న నింద్ర.

ఉ. ఏమఱిపాటు వేచి మన । మిందఱుఁ బైఁబడి రాత్రివేళ శా
ఖామృగసేనఁ జొచ్చినమొ । గంబునఁ జేతులతీఁట వో ధను
స్తోమరభిండివాలపర । శుక్షురికాపరిఘాదిసాధన
స్తోమముపాలు చేసి బలి । సూపుదమే ఘనభూతకోటికిన్. 297

వ. అనిన మహోదరుం డతనిపల్కులకుం గనలి యిట్లనియె. 298

సీ. రాఘవసుగ్రీవ । రక్షితంబును మహా, వీరవానరపరి । వేష్టితంబు
నగుఁ గాన దురవగా । హం బగుఁ దద్బల, మనిన నీవెరవులు । వినుఁడు సేతు
వొనరించుచో నొండె । నుదధిదాఁటెడుచోట, వీడెత్తుచో నొండె । విడియుచోటఁ
జనుఁగాక యిప్పుడు । శత్రులఁ జెఱుపంగ, నేమఱియున్న వా । రెలమి మనల
కంటఁబడకఁ బ్రామి । కడిమిఁ ద్రికూటాద్రి, యాక్రమించి రింక । నధికభయము
సేయఁగలరు సకల । సేనలతో వారిఁ, దాఁకి గెలుత మొండు । తలఁపు లేల. 299

క. అనుడు నతికాయుఁ డిట్లనుఁ, జన దనక నిశాచరేశ । జనకతనూజం
గొనివచ్చి తట్లు కేవల, వనితయె రామునకు మనకు । వైరము గలదే. 300

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబుఁ । జేయుచు ధర్మా
విష్టుఁ డగురాజు చెడఁడు ని, కృష్టుం డగురా జధర్మ । కృతిఁ జెడిపోవున్. 301

ఉ. వంచన నన్యకాంతఁ గొని । వచ్చితి వచ్చినకోలెఁ జేటు సూ
చించుమహానిమిత్తములు । చెప్ప ననేకము లింక నైన న
క్తంచరనాథ సామమున । గల్గెడుమే లది యొంట లేదు రా
త్రించరవంశనాశ మొన । రింపక జానకి నిచ్చి పుచ్చవే. 302

రావణుఁడు శుకసారణు లను వేగులవాండ్ర వానరసేనఁ బరీక్షింపఁ బంపుట.

వ. అన నప్పలుకు లాదరింపక నిలింపారాతి శుకసారణులం గనుంగొని మీరు వారి
మర్మంబులు సంగరోద్యోగంబులుఁ గలతెఱంగు లెఱింగి రావలయుఁ గపటరూ
పంబులు ధరియించి వానరవాహినిం బ్రవేశించి. 303

చ. తరుచరసేన సాగరము । దాఁటినచందము వీటిపెంపు వా
నరభటు లున్నసొంపుఁ గపి । నాయకు లాడెడుపంతముల్ దివా
కరసుతుతెంపు రాఘవుల । గర్వము నొక్కొకవానిఁ గొల్చుపె
[1]న్నెరవులసంఖ్యలుం గలయ । నేర్పున నేర్పడఁ జూచి రం డొగిన్. 304

క. అనవుడు వారలు మాయా, వనచరులై వీడు సొచ్చి । వరుస మహీభృ
ద్ఘనవనశృంగగుహాంతర, వననిధితీరముల నున్న । వానరబలమున్. 305

ఉ. ఇక్కడ నింద ఱింద అని । యెన్నఁ దలంచియు లెక్కకెక్కుడై
యెక్కడఁ జూచినం బుడమి । యీనినకైవడి నిండి చూడ్కికిం
వెక్కసపాటొనర్చుకపి । వీరుల నారయఁగా విభీషణుం

1 (పెన్నెరసుల సంఖ్యలుం. అ. ప్ర.

డక్కపటక్రమం బెఱిఁగి § యారజనీచరచారయుగ్మమున్. 306

వ. వనచరులచేతం బట్టించి కొనివచ్చి రఘుపతిముందటం బెట్టి యి ట్లనియె. 307

క. వీరలు శుకసారణు లను,వారలు దశకంఠు వేగు§వారలు కపటా
కారములు పూని మర్మము,లారయుచుండుదురు తిరిగి § యఖిలజగములన్. 308

వ. అని యతండు విన్నవించిన నన్నిశాచరులు భయకంపితాంగు లగుచుం గేలు మొగిచి. 309

క. దేవా దూతలము దశ,గ్రీవుఁడు పుత్తేర నిట్లు § కృత్రిమభంగిఁ
దేవరసైన్యము చూడం,గా వచ్చినరాక తప్పు § గల దని పలుకన్. 310

క. అల్లన నవ్వుచు నజ్జన,వల్లభుఁ డను దూత లయ్యు § వధ్యులు మీరల్
ముల్లోకములకు డెందము,ము ల్లగుదశకంఠుతోడి § మ్రుచ్చుల రగుటన్. 311

తే. అయిన నల్పుల మిముఁ జంపి§నప్పుడేమి,గలుగునటుగాన వెఱవకీ § బలము నెనరఁ
జూడవలయునంతయుఁజొచ్చి§చూచిపోయి,పంక్తికంధరుతోడనా§పలుకుగాఁగ.

క. క్షితిసుత నేలావునఁ దె,చ్చితి నీ వాలావు సకల§సేనలతో నా
జితటెం జూపుచు నాశర,తతి కించుక సైఁపు మనుము § దర్ప మెలర్పన్. 313

మ. దిననాథుం డుదయాద్రిశృంగమున కే§తే నెల్లి మారీచర
క్తనిషిక్తం బగునాశరంబు మునుగా § ధారాళమై ఘోరమై
ధనురభ్రంబునఁ బుట్టునంపజడిచే§తం గూల్తు లంకాపురీ
ఘనసాలాదుల నేలమట్టముగ నా§కంపింప నక్తంచరుల్. 314

క. అని పలికి పీడుకొల్పిన, వినతు లగుచు దేవ నీవు § విజయశ్రీ గై
కొను మనుచుఁ జక్కలంకకుఁ, జని చేతులు మొగిచికొని ద § శగ్రీవునితోన్.

వ. నిశాచరేశ్వరా యేము కపిసైన్యంబు సొచ్చి సర్వంబు నరయు నెడ విభీషణుం డెఱింగి మముఁ బట్టించి వనచరుల కొప్పించి రఘుపతి ముందటం బెట్టించిన నమ్మహాత్ముండు కరుణించి విడిచి పుత్తెంచిన వచ్చితి మంతయు నంతకుమున్న చూచి నారము విన్నవించెద మవధరింపుము. 316

ఆ. బాహుబలము నస్త్ర§బలము విచారింప, రాముతోడ సంగ§రమునఁ దొడర
వీరుఁ డెందుఁ గలుగ§నేరఁ డమ్మహాత్ము,ననుజుఁ జూచి నపుడు § నట్ల తోఁచు.

చ. ఖరకరసూనుఁ డుగ్రబల§గర్వితుఁ డాతనిఁ జెప్పనేల త
త్పరిసరవర్తులై గిరుల § తాత లనం గపియూథనాథు లు
ద్ధురగతి నున్నవారు రణ§దోహలు లందఱు యామినీచరే
శ్వర మనకం దొకం డొకఁడ § చాలు నజయ్యులు వార లారయన్. 318

క. నాఁడు మనలంకఁ గాల్చిన,వాఁడును నీలుండు నలుఁడు § వాలిసుతుండున్
వాఁడిమగలు సమరమునకు, మూఁడవకను లేనిరుద్ర § మూర్తులు వింటే.

వ. దశయోజనవిస్తృతంబును శతయోజనాయతంబునుగా సేతు వొనర్చి కడలి గడచి

దక్షిణతీరంబున వానరసైన్యంబు విడియుట నిక్కువం బక్కపిబలంబుల లెక్కింప నలువకు నలవిగాదు రామలక్ష్మణసుగ్రీవవిభీషణరక్షితంబై సురాసురాదులకు నభేద్యం బగుచుండు నొండువిచారంబు లుడిగి నీ వింక లంక నిరాతంకంబుగా నేలం దలంచిన జనకతనయ నారామున కొప్పించుట కార్యం బని సారణుండు పలికిన రావణుం డతనిం గనుంగొని. 320

క. సర్వజగంబులు బెదరఁగ, గర్వంబున దివిజదనుజ గరుడోరగగం
ధర్వాదు లైన వచ్చిన, నుర్వీసుతఁ బుచ్చఁ బొడుతు నొడుతుం గడిమిన్.

చ. వికృతము లైనమర్కటుల వేషము లక్కడ నీవు చూచి బీ
తు కుడిచి వచ్చి నోరికొలఁదుల్ పచరించెదు నానిశాతసా
యకములకుం బురందరుఁడొ యంతకుఁడో వరుణుండొ యక్షనా
యకుఁడొ మనుష్యుఁ డైనయతఁ డాకపిసైన్యము దేవసైన్యమో. 322

వ. అనుచు బహుతాలోన్నతం బగునొక్కసౌధం బెక్కిచూడ్కులకు నక్కజం బగుచున్నసైన్యంబు సూచి సారణుం గనుంగొని యివ్వానరవీరులం దెవ్వరు బలాధికు లెవ్వరు సమరోత్సాహంబు గలిగియుండుదు రెవ్వ రేకులంబువా రెవ్వ రెంతబలంబున కధిపతు లెవ్వరు యూథపయూథపు లంతయు నెఱింగింపు మనిన నతండి ట్లనియె. 323

చ. తపనజుసేనముందట నుదగ్రబలోద్ధతు లైనలక్షయూ
థపు లదె చుట్టునుం గొలువఁ దా మనలం గనుఁగొంచు నంజన
ద్విపమొకొ నాఁగ గర్జిలుచుఁ దెంపునఁ గ్రాలెడువాఁడు నీలుఁ డ
క్కపికులనాథు రాత్రిచర కంటకుఁ గంటె నిశాచరేశ్వరా. 324

సీ. శాఖామృగేంద్రులు శంఖశతంబును, బద్మసహస్రంబు బలసి కొల్వఁ
గమలకేసరరోమ కాంతిఁ జెన్నొందుచు, మేరునగోన్నతి మేను మెఱయ
దిగిభశుండాదండ దీర్ఘభుజార్గళ,యుగము మీఁదికి నెత్తి యుగ్రభంగి
వాలంబు నేలతో వడి వ్రేయుచును లంక, దృష్టించి యాఁడులు దీడికొనుచు
వాఁడిమగఁటిమి నట్లున్న వాఁడు వాఁడు,వాలికొడు కంగదుం డనువాఁడు దేవ
కంటె కడిమి నీతఁడు తండ్రి కంటె నెక్కు,డర్బుదాచలమేలు నీయరిదిబిరుదు.

క. యువరాజ్యపట్ట మితనికి, రవితనయుఁడు గట్టినాఁడు రక్షోభటపుం
గవ యిక్కపిపుంగవునకు, బవరంబునఁ దోడు నాఁటి పావని కంటే. 326

ఆ. సేతుబంధనంబు సేసినజగజెట్టి, విశ్వకర్మకొడుకు విపులభుజుఁడు
నలుఁడు సంగరాంగణమున సేనాసమ, న్వితము గాఁగ నితని వెనుక నిలుచు.

క. వనచరులు వేయికోటులు, నెనిమిదియయుతములుఁ గొలువ నేపున సుతరుం
డనువాఁడు వాఁడె చెలఁగెడు, ననుపమబలయుతుఁడు చందనాద్రిఁ జరించున్.

క. పీతశ్యామలశోణ, శ్వేతబలము పేర్చుచున్న వీరునిఁ గంటే

శ్వేతుం డనువీరుని గల, ధౌతాచలనిభుని యాతు। ధానకులేంద్రా. 329

చ. ధరణితలంబు పెల్లదురవ। దాఁటుచు దిక్కులు వ్రయ్య నార్చుచున్
హరు లొగి వేయిలక్షలును। నన్నిమె కోటులుఁ గొల్వ నట్లు భూ
ధరనిభ మైనమే నమరఁ। దాల్చి వెలింగెడు వేగవంతుఁ డన్
గిరిచరవీరుఁ డర్కజుని। కిం జెలి యీతఁడు రాక్షసేశ్వరా. 330

చ. కొలిచి ప్లవంగయూథములు। కోటియు ముప్పదిలక్షలుం గెలం
కులఁ జెలఁగం బిశంగరుచి। ఘోరవపుమేను వెలుంగఁ జూడ్కి కు
జ్జ్వలుఁ డగువాఁడు రంభుఁ డను। వాఁడు నిశాచరలోకనాథ ని
శ్చలమతి యేలు శైలములు। సహ్యసుదర్శనకృష్ణవింధ్యముల్. 331

క. లంకాధిప పదికోటులు, బింకపువానరులు గొలువఁ। బెల్లార్చి భుజం
బంకించునతఁడు కుముదుఁడు, సంకోచనశిఖరి నీప్ర। చండుం డుండున్. 332

క. నలువదికోటులు కపివీ,రులతో శరభుఁ డనువాఁడు। రోదసి పగులం
బెలుచ నదె మల్లసఱచుచుఁ, జెలఁగెడుఁ బ్రాలేయనగము। చెల్లు నితనికిన్.

క. రక్షోవల్లభ యేఁబది, లక్షలు యూథపులు గొలువ। లలిఁ బనసుం డన్
వృక్షచరాగ్రణి కెరలెడు, నీక్షించితె పారియాత్ర। మీతం డేలున్. 334

మ. తను శాఖామృగషష్టిలక్ష గొలువన్। ధారాధరధ్వానమో
యన గర్జిల్లెడు నల్లవాఁడె వినతుం। డవ్వీరు శైలంబు మం
థనగం బంతియ సేనతోఁ గనలుచు। న్నాఁ డట్లు సక్రోధనుం
డనుశూరుండును వీఁడె వీఁ డునికి ప। ర్ణాశాతటోగ్రాటవుల్. 335

ఆ. హరులు గామరూప। ధరులు డెబ్బదిలక్ష, లని నజయ్యు లైన। యట్టివారు
గొలువ నడుమఁ జూఁడు। కొండకై వడినున్న, కపివరేణ్యుఁ గం। టె గవయుఁ డతఁడు.

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 337

క. స్కంధావారము మధ్య,స్కంధంబున నున్న సకల। కపినాథులఁ ద
ద్బంధురసైన్యములను దశ,కంధర పరిపాటిఁ జూపఁ। గం జూడు మొగిన్. 338

తే. వృక్షపాషాణపాణు లై। వేనవేలు, యూథనాథులు దనచుట్టు। నుండ వాల
రోమజాలంబు బాలార్క। రుచులఁ గడవ, వెలుఁగునాతఁడు హరుఁ డను। వీరవరుఁడు.

తే. నీలమేఘజాలంబుల। లీల మెఱయ
నెలుఁగుబలుమొత్తములతోడ। నెసఁగునతఁడు
ధూమ్రుఁ డిమ్మేటి నర్మదా। తోయ మెలమిఁ
గ్రోలుచును ఋక్షవంత మ। న్కొండ నుండు.

ఉ. కాటుకకొండలట్టిఘన। కాయములం గలయూథపోత్తముల్
కోటులు చుట్టునుం గొలువ। ఘూర్ణిలునీతఁడు జాంబవంతుఁ డ
న్నోటరి ధూమ్రుతమ్ముఁడు గ। నుంగొను మీతఁడు వజ్రి కాజిఁ దో

డ్పాటొనరించి వేల్పులసభం గనినాఁడు వరమ్ము లిమ్ములన్. 341

క. మాటికి మనపై నుఱుములు,చాటుచు వేగోటు లద్రిచరులు గొలువ నా
స్ఫోటించి నేల కాలం, దాటించుచు నున్నవాఁడు దంభుఁడు కంటే. 342

ఆ. ఒడలు యోజనంబు నిడుపును బొడవునై,యుర్విఁ జేతులూఁదియున్నవాఁడు
వాఁడె ధనుఁడు వాఁడు వాసవు నాజి జ,యించినాఁడు కపుల కెల్లఁ దాత.

సీ. మేటిమర్కటులు వే గోటిపద్మంబులు, గొలువఁ గల్పాంతవిఘూర్ణమాన
జలధరాడంబర మొలయ నజాండంబు, వ్రయ్యఁ బెల్లార్చుచు వాలమార్చు
వాఁ డింద్రజాలుఁ డన్వాఁడు సురాసుర,సంగరంబున దేవసైన్యమునకుఁ
దోడయి విక్రమ క్రీడ సల్పినశూరుఁ, డీశానసఖునకు నిష్టసఖుఁడు
గంధవహుని చెలికి గంధర్వకన్యకుఁ,బుత్రుఁ డితఁడు ద్రోణభూధరేంద్ర
మేలుచుండు నెలమి వాలునవ్వీరకుం,జరునిఁ జూచితే నిశాచరేంద్ర. 344

క. శైలాకృతి మే నమరఁగ, వేలకులు కపులు గొలువ వీరుఁడు గజుఁ డీ
వాలుమగఁడు హైమవతీ,కూలంబున శిశిరబీజకుధరం బేలున్. 345

క. వాతోద్ధూతమహాజీ,మూతముగతి దోఁప సేన ముందట మనపై
నేతెంచుయూథపాధిపు,నాతనిఁ జూచితె ప్రమాథి యనుకపినాథున్. 346

తే. ప్రకటబలులు గోలాంగూలభటులు నియుత
శతము శతకోటియును దన్ను నతులగతులఁ
గొలువఁ బొలుచునితఁడు గవాక్షుండు మేరు
శైల మివ్వీరునెలవు దోషాచరేంద్ర. 347

క. హనుమంతుతండ్రి కేసరి,యనువాఁ డదె పేర్చి వాల మార్చుచు మనపైఁ
గనలెడుఁ గంటే యవ్వీ,[1]రునకుం బదివేలు వింటె ద్రుమచరు లెలమిన్.

సీ. దంష్ట్రాచతుష్టయదారుణాననముల,నిశితోగ్రనఖముల నిశద లైన
లాంగూలముల నొప్పి లాఁగలు వెలువడ్డ, కంఠీరవంబుల కరణి వెలిఁగి
కనలుదవాగ్నుల గతి విషజ్వాలలు, గ్రక్కుమహాపన్నగములపగిది
జంగమాచలముల చాడ్పున నొప్పారి, కదలనికాలమేఘములమాడ్కి
నద్భుతావకాశులైనవానరవీర,భటు లనేకు లట్లు బలసి కొలువ
సమరమునకు వాలి శతవలి యనువాఁడు,వాఁడె తిమురుచున్న వాఁడు కంటె.

క. నూరేల వేగోటులు గపి,వీరులు గర్జిల్ల నట్లు విలసిల్లెడు నా
శూరోత్తముఁడు సుషేణుఁడు,తారుకొడుకు గామరూపధరుఁ డితఁ డధిపా.

తే. గంధమాదనోల్కాముఖ క్రథనతార,పనసజంఘ ప్రజంఘార్క భరతవృషభు
లనఁగ నేకైకయూథస హస్రలక్ష, వరులు వారాపదుండ్రు దుర్వారబలులు.

వ. మఱియు వింధ్యాచలవాసు లైనవావరవీరు లనేకానీకంబులతో దుర్వారబలం

1 రునకఱువదివేలు నేలు రుక్మాచలమున్.

బులఁ గడంగి కయ్యంబునకుం గాలుద్రవ్వుచున్నారు లెక్కింప నలువకు నలవి
గాదని పలికె నప్పుడు శుకుండు రావణుం గనుంగొని. 352

క. ఒక్కొకటి వేయికోటులు, మొక్కలపుంగవులు గలుగు ǂ మొన లవి ముయ్యే
డొక్కటఁ గొలువఁ బొలుచునా,రిక్కలఁ దాఁకినపొడువు దǂరీముఖుఁ డధిపా.

సీ. శంఖంబు లేకవింǂశతినహస్రంబులు, బృందంబు లవి రెండు ǂ వేలనూర్లు
గలయలపెను మొన ǂ గాసిలి మనమీఁద, మొగ్గెదుసుగ్రీవుǂ మూలబలము
గామరూపులు దేవ ǂ గంధర్వులకు జనిం,చినయట్టివారు కిǂష్కింధవారు
వృక్షభూధర ఘోరǂవృష్టి లంకాపుర,గోపురాదులఁ గుప్ప ǂ గూల్తు మనుచు
నాకసంబు దెసలుǂనార్పుల నద్రువ ను,త్తాలతాలహతులఁ ǂ దార లురుల
నేపుతోడ నాజి ǂ కెదురుసూచుచు నున్న, వారు రాక్షసేంద్ర ǂ వారు కంటె.

క. అందఱిలో మెఱసెద రదె,మైందద్వివిదు లనుకపికుǂమారులు వీరల్
బృందారకసము లమృతము,నం దృప్తిం బొందినారు ǂ నాఁ డజుదయచేన్.

తే. వారిచేరువఁ గన లెడుǂవారుసుముఖ,విముఖు లీరేడుకోటులు ǂ వృక్షచరులు
వారుమృత్యువుకొడుకు లǂపారబలులు,తండ్రికంటె బెట్టిదులు నǂక్తంచరేంద్ర.

సీ. అలనాఁడు మనలంక ǂ యవలీలఁ జుఱువుచ్చి, వడిఁ జన్న వాఁ డలǂవాఁడు వాఁడె
కేసరితనయుండు ǂ గిరిచరాగ్రేసరుం, డనిలతనూభవుఁ ǂ డనఁగఁ బరఁగు
బాల్యంబునప్పుడు ǂ బాలార్కబింబంబుఁ, బొడగని ఫల మనుǂబుద్ధి మూఁడు
వేలయోజనములు ǂ వినువీథి కెగసి య,ట్లందఁజాలక యుదǂయాద్రిమీఁద
హనువు నలియఁబడుట ǂ హనుమంతుఁ డనుపేరు,గలిగెనితనికితఁడుǂగామరూపి
జలధులైనఁ గలఁపఁ ǂ జాలు నవ్వీరులా,వజునకైన నెఱుఁగ ǂ నలవి గాదు.

సీ. అక్కలి తెగలోన ǂ హరువిల్లు విఱిచిన,యాజానుదీర్ఘబాǂహార్గళంబు
లమర నిందీవరǂశ్యామకోమలకాంతి, నఖిలైకమంగళాǂయతన మైన
యమ్మేను విలసిల్ల ǂ నరవిందములచాయ, నచెల్లఁ బచరించుǂనట్లు దోఁప
నలరుచూపులు భానుǂ జాదుల నెమ్మోము,లలరింప ముకుళితǂహస్తుఁ డగుచు
మనవిభీషణుండు ǂ దనవామభాగంబు,సేరి లంక తెఱఁగుǂచెప్పఁ గేల
నమ్ము ద్రిప్పు నమ్మǂహాధనుర్ధరుఁ గంటె,రాముఁ డతఁడు సుమ్ముǂరాక్షసేంద్ర.

క. ఇతఁడు ధనుర్వేదవిదుం, డతిరథుఁ డిక్ష్వాకువంశ్యǂలం దెల్ల జగ
త్త్రితయంబున లేఁ డితనికిఁ,బ్రతి బ్రహ్మాస్త్రాదిదివ్యǂబాణప్రౌఢిన్. 359

సీ. మృగభాతిఁ బొలిచినǂమీమంత్రిమారీచు, పసిఁడిచర్మంబుపైఁǂబవ్వళించి
నీపేరు విన్నంతఁ ǂ గోపించి మండెడు,మిత్రతనూభవు ǂ మీఁద వాలి
నినువాలమునఁ గట్టిǂవనధుల ముంచిన,వాలినందనునిపైఁǂ గేలు మోపి
యలనాఁడు మీసుతు ǂ నక్షునిఁ జంపిన,గాడుపుఁబట్టిపైఁ ǂ గాలు సాఁచి
మొనసి నీదుసహోదరిǂముక్కు సెవులు

మోటుపఱిచినఖడ్గంబె మ్రోలఁ గాల
ఖరునిఁ దునిమినశితసాయకంబు మొక్క
దీర్చుచున్నాఁడు కంటె వైదేహివిభుని. 360

చ. మెఱుఁగుపసిండిచాయ గలమేను వెలుంగ విశాలనేత్రముల్
గిఱిగొన లంకపైయలుక కెంపునఁ గోకనదచ్ఛదద్యుతిం
జెఱిగొనుచుండ రామువలచే యనఁగాఁ దగియున్న వాఁడు ద
గ్గఱి కుడిదిక్కునందు రణకర్కశు లక్ష్మణుఁ గంటె రావణా. 361

సీ. కమనీయశతహేమ కనకమాలిక యురస్స్థలమునఁ గ్రాల లక్ష్మణునిఁ గదిసి
మెఱుపుసొంపునఁ దనమే నొప్ప నట్లున్న, గిరిచరోత్తముని సుగ్రీవుఁ గంటె
యాజుల జయ మిచ్చు నాబిరు దారయ, వానరరాజ్యంబు వాలిఁ జంపి
యితనికి నారాముఁ డిచ్చినాఁ డితఁడు, నేర్పునఁ గులముననీతిఁ గీర్తి
బాహుబలమున జవమునసాహసమున
నధికుఁ డగుఁ గొండలందు హిమాద్రికరణి
నెల్లయూథాధినాథుల నేలుచుండుఁ
బంక్తికంధర కిష్కింధపట్టణమున. 362

క. విను మీతనిసేనం గల, వనచరభటసంఖ్య వర్గవర్గము లెల్లం
బెనురాశి సేసి కవిలెం, జన వ్రాసినవెరసుబడి నిశాచరనాథా. 363

చ. పొరిఁ బదిసున్నలున్ నెలయు బొట్టు మృగాంకుఁడు నేడుమిన్నులున్
ధరణియు మూఁడుబిందులు సుధాకరుఁడుం బదునేనునింగులున్
ధరయుఁ బురత్రయంబు హిమధాముఁడు నంబరసప్తకంబుఁ జం
దురుఁడు నభశ్చతుష్కము విధుండును గాఁ జను నంకమాలికల్. 364

వ. అది యెట్లంటేనిఁ గోటియు శంఖంబును మహాశంఖంబును బృందంబును మహాబృందంబును బద్మంబును మహాపద్మంబును ఖర్వంబును మహాఖర్వంబును సముద్రంబును నోఘంబును ననం గల్గుమహాసంఖ్యలు నూటినుండి వరుస నొండొంటికి లక్షగుణంబు లెక్క దగుచుండు నం దోఘంబును సముద్రంబును నూఱుఖర్వంబులును వేయి మహాపద్మంబులును నూఱుబృందంబులును వేయిమహాశంఖంబులు నొక్కశంఖంబును వేయికోట్లు నై గణుతింపం బడు నిట్టిమహాబలంబులం గొని నీతో సమరంబుసేయ గర్జిల్లుచున్న వాఁ డవ్వీరుం డింతయు నెఱింగి చేయం దగినకర్జం బాచరింపు మనిన రావణుండు. 365

ఆ. ఆనరేంద్రుల తేజంబు భానుసూనుఁ, డున్న చందంబు వానరయూథపతుల
తెంపు నయ్యైబలంబుల సొంపుమనసు, గలఁపశుకసారణులదిక్కు గలయఁజూచి.

చ. అలుగ ననుగ్రహింపఁ బ్రభుఁ డైన నిజేశ్వరునొద్ద నాప్తులున్
వలఁతులు నైనవారు పగవారి నుతింతురె దేవదానవా

దులకు నజయ్యుఁ డైననను * దుర్బలు లీనరవానరాధము
ల్కలన నెదుర్చువారఁట తలంకక నాకడనా వృథాకథల్. 367

క. చారులు మంత్రులు నిష్ఠులు, నేరుపు గలవారు ననుచు * నేరక మిము ము
న్నారయ రక్షించినఫల, మారఁగ మీవలన నిప్పు * డది యేర్పడియెన్. 368

క. ప్రతిపక్షపక్షపాతులు, మృతికర్హులు మంత్రులైన * మిముఁ గార్యబహి
ష్కృతులం జేయుట చంపుట, హితులరె మీ రింక నాకు * నెట్లుఁ దలంపన్.

రావణుండు శార్దూలాదిచారులను వానరసేన నరసి రానంపుట.

వ. అనిపలికి మహాదరుం గనుంగొని వేగు పనుపం దగినవారలం బిలువం బంపు
మనిన నతండు శార్దూలుండు మొదలగు వార్తావహులం దెచ్చి ముందటం బెట్టుట
యు వారిని రామవృత్తాంతం బరసి రమ్మని నియోగింప వారును బ్రచ్ఛన్నమార్గం
బున సువేలాచలంబున కరిగి వానరస్కంధావారంబు ప్రవేశించి యరయునెడ
విభీషణుం డెఱింగి పట్టించి వనచరులచేత నొప్పించుచు రఘుపతిసన్నిధికిం దెచ్చు
టయు నన్నరేంద్రుం డన్నిశాచరుల కిట్లనియె. 370

ఉ. భూమితనూజ నట్లు గొని * పోయినదుర్మద మింక కుండఁ దా
నే మఁట చేయు లావుగల * రెవ్వరు దోడఁట చక్కఁ జాఁగి సం
గ్రామసమర్థుఁ డై నడచుఁ * గాక సమస్తసురావరోధబం
దీమదితాత్ముఁ డన్నుఁ గడ * తేర్పక పోయెద రెట్లు రాఘవుల్. 371

చ. కనియెద రెల్లి రక్కసులు * కన్నులపండువు గాఁగఁ బైపయిం
గనదురురత్నపుంఖకలి * కారుచిజాలనిరంతరంబులై
కనలుచు లంకపై నిగుడఁ * గాదశకంఠకఠోరకంఠఖం
డనచణచండమార్గణగ * ణస్ఫురణస్ఫుటవిస్ఫులింగముల్. 372

వ. అని పలికి విడిపించుటయు వారు లంకాపురంబున కరిగి రావణునకుం దమపరి
భవంబు మొదలుగాఁ గలతెఱం గెఱింగించి వెండియు. 373

క. గరుడవ్యూహము గా వానరసేన నమర్చికొని రణక్రీడకు నా
ధరణిపతి వచ్చుచున్నాఁ, డురవడి నట సీతఁ బుచ్చు * టుచితం బింకన్. 374

మ. అటు గాకున్న మగంటిమిం గడఁగి బాహాటోప మేపార మ
ర్కటసైన్యంబు నెదిర్చి రాఘవుకనత్కాండప్రచండానల
చ్ఛట లొక్కింత సహింతు గాకనుడు రోషగ్రంథిలభ్రూకుటీ
కుటిలస్ఫూర్తిభయంకరుం డగుచు రక్షోనాయకుం డిట్లనున్. 375

క. తరుచరుల యేల వారికి, దురమున నింద్రాదిసురలు * తోడై చనుదెం
తురు గా కే నందఱ జము, పురమునకుం బుత్తుఁ గాక * పుత్తునె సీతన్. 376

వ. అనుచు నిశాచరవీరులం జూచి మీరు మీబలంబులఁ గూడుకొని యుద్ధసన్న
ద్ధులరై యుండుం డని నియోగించుచు నంతఃపురంబున కరిగి విద్యుజ్జిహ్వుం

డనువానిం బిలిచి పరమరహస్యంబుగా నద్దశాననుం డతని కిట్లనియె. 377

క. శరములు నెకవిలు మాయా, శిరమును గొనిపోయి చూపి సీతా యిదె నీ
పురుషునిఁ జంపితి మని నీ, వెరవు మెఱయ వలయుఁ గపటవిద్యాచతురా.

వ. అని పలికి తాను నశోకవనంబునకుం జని. 379

తే. పలుచఁ బాఱినసనునఁ జెక్కు పాణిపంక
జమునఁ జేర్చి యందంద బాష్పములు దొరఁగఁ
గూరువగలఁ గుందుచు నట్లు ఘోరరాక్ష
సీసురక్షిత యై యున్న సీతఁ జూచి. 380

క. నీకొఱకై యత్నంబు ల, నేకంబులు సేసి మొదల నెలనాగ నినుం
బైకొని వేడఁగ నన్నుం, గైకొన వై తెట్లు నింకఁ గైకొందు గదా. 381

ఉ. ఎవ్వరు దిక్కు నీకుఁ గల రేమిటి కింతచలంబు లోకముల్
మువ్వురుసం గలంచి తుద ముట్టినవ న్నవధీరణంబునం
బువ్వులు దూపు లైనవెడ పోటరి బారికిఁ ద్రోచినట్టి నీ
క్రొవ్వఱ నాఖరాంతకుఁడు గూలెఁ జుమీ సమరాంగణంబునన్. 382

క. ఇట మీఁ దెవ్వరికిం దె, ల్లటిగా నీ విట్టు లునికి లలనా నన్నే
లుట మూఁడుజగంబులు నె, క్కటి యేలుట గాదె రాముకథ[1] మఱు మింకన్.

వ. వినుము తదీయవధప్రకారం బతండు కపులం గూర్చుకొని కడలిఁ గడచి దక్షిణ
కూలంబున విడిసె నని వేగులవారిచేత నెఱింగి యేను బ్రహస్తప్రముఖంబుగా
నిఖిలబలంబును గూర్చి పోటునకుం బనుచుటయు నర్ధరాత్రివేళ నవ్వేలంబు సొచ్చి
పథిపరిశ్రాంతి నిద్రాపరవశు లై యుండఁ బ్రచండగతి రక్కసులు పెక్కుముఖం
బులం గదిసి ముద్గరపరిఘపట్టిసప్రాసఖడ్గచక్రాదుల సుగ్రీవజాంబవదాంజనేయ
మైందద్వివిదముఖ్యు లైనబలీముఖుల వధియించిరి ప్రహస్తుండు మస్తకంబు దుం
చి రామచంద్రు నస్తమితుం జేసె హతశేషు లైనవానరులును లక్ష్మణుండును
రయంబునం బాఱి సముద్రంబునం బడి రదె పురంబునం జెలంగెడు మదీయవిజ
యభేరీధ్వను లాకర్ణింపు మతనితలయుం దెత్తు రింతకు ననునంతలోన విద్యుజ్జి
హ్వుండును సంభ్రమంబునం బఱతెంచి రావణునకు మ్రొక్కి తన్నియోగంబునం
దన తెచ్చినశరశరాసనశిరంబులు సీతముందటం బెట్టి చనియె నంత నంతర్గ
తంబున. 384

చ. పవనతనూజుచేత వినఁ బడ్డ విభాకరసూనుతోడిబాం
ధవము నిజంబు నిక్కమొకొ దైవమ యీచెడువార్తయంచు బి
ట్టవిసినయుల్లముం దొరఁగునశ్రులు నై యటు లుండి పోల న
య్యవనిజ చూచి రాముశిర మహా నని మూర్ఛిలి వ్రాలె భూస్థలిన్. 385

---

1 నుఱు మింకన్.

క. నఱికిన కదళీకాండము, తెఱఁగున నటు వ్రాలి తడసి తెప్పిఱి మిన్నుపై
విఱిగి పడినట్లు కడుని, వ్వెఱపడి మఱియు నటు సూచి విహ్వల యగుచున్.
తే. నిష్ఠతోఁ బ్రణమిల్లి వసిష్ఠచరణ, యుగళసంగతి గన్న యయ్యుత్తమాంగ
మినకులోత్తమ నేఁ డిట్టు లిద్దురాత్ము, మ్రోల నేల నుండెడిదఁట ఘూళిఁబ్రుంగి.
వ. అనుచు నాతల నిజాంకతలంబునకుం దిగుచుకొని. 388
ఉ. ఏచిన యాఖరాదుల ననేకుల నెక్కటి చంపి సంయమీం
ద్రోచిత వాక్యపూజనల నొంది జగంబు నలంకరించునీ
యాచిఱునవ్వుతో డివదనాంబుజమా యిది సప్తతంతుర
క్షోచణ తాటకాహరణ శంసిత శైశవ హాసరేశ్వరా. 389
చ. అకట నరేంద్రచంద్ర హరిణాధమముం గనుఁగొన్న యట్టిచూ
డ్కి కిది పెద్దగాదు నృప కేసరి నిన్నిటు చూడ నేమి నో
ముకొ తొలుమేన నోచితి రఘూత్తమ నాకొఱకై కదే కపి
ప్రకరము గూర్చి తే నిటు ల భాగ్యఁ గదే తుదిముట్టదే కదే. 390
సీ. ప్రాణేశ పతికి ము న్నరలోక మరిగెడు, చెలువ లేతపములు చేసి రొక్కొ
వల్లభ చూచితే వైధవ్య మొక్కెంత, వడిమైనఁ గైకొన వలసె నాకు
నాథ నాతో నల్గి నాఁడవే నను డించి, యొంటి నీకి ట్లేఁగ నుచిత మగునె
జననాథ సహధర్మచారిణి గా నన్ను, మామం డ్రి యిచ్చుట మఱవఁ దగునె
నీడఁ గన్ను మొఱఁగి నృపవర బొందికిఁ, బోక గల్గు టెట్లుఁ బొసఁగ దెందు
నేను నిన్నుఁ గూడ నిదె వేగ వచ్చెద, నిమిషమాత్ర మధిప నిలుతుగాక.
చ. జడధి మునింగి లక్ష్మణుఁడు సావక పోయెన యేని నన్నుఁ గో
ల్పడిన తెఱంగు నీమరణభంగియుఁ జెప్ప నయోధ్య నప్పుడే
వడువున శోకసంభ్రమరవంబులు పుట్టునొ నిన్నుఁ గన్నయా
కడుపునఁ బుట్టుచిచ్చునకుఁ గైక మనంబున సంతసిల్లఁగన్. 392
మ. ఇటు నాకంబున మామజియ్య మన చే నీవార్త విన్నప్పు డ
క్కటట మూర్ఛంబడి తేఱి లోఁ బొగులుచుం గైకేయిదుర్భావ మిం
తటికిం దెచ్చె నె మత్కులంబు దురవస్థం బొందెనే యంచు ను
త్కటశోకంబునఁ దూలు నగ్రమహిషీదైన్యంబు చింతించుచున్. 393
క. అని పలికి పనువు నట్లా, ధనువును బాణములుఁ జూచి తలయూఁచు నగుం
దనివి సని తెదైవము యను, నన నేమియు నింక నేటి కను నని మఱియున్.
ఉ. రావణ నీకుఁ బుణ్య మగు రాముపయిన్ నను వైచి ఖడ్గధా
రావిధిఁ బుచ్చవే యనఁగ రక్కసుఁ డొక్కఁడు పాఱుతెంచి దే
వా వెస నేమొ వాకిటికి వచ్చినవాఁడు ప్రహస్తుఁ డన్న నొం
డై వడి నిప్పు ద్రొక్కినటు లద్దశకంఠుఁడు సంభ్రమంబునన్. 395

వ. అరిగి రామువృత్తాంతం బంతయుఁ బ్రహస్తువలనం దెలిసి మంత్రిజనులుం
దానును మంత్రాలోచనంబు సేసి సేనానాయకులం గనుంగొని మీరును మీ
బలంబులతోడ సమరసన్నాహంబు మెఱసి రం డనుచు నియోగించె నక్కడ
నక్కపటశరశరాసనశిరంబు లదృశ్యంబు లయ్యె నత్తెఱంగునకు సీత యాశ్చర్య
భయంబులం బొరయ నంతకుమున్న రావణాగమనంబునకుఁ దొలంగి మఱుఁగు
పడి యున్నసరమ చనుదెంచి సకలవృత్తాంతంబు నెఱుంగుట నద్దేవి కి ట్లనియె.

ఉ. ఓ చెలి యేటికిం దలఁక నోడకు శోకము మాను రావణుం
డీ చెడుమాయఁ బన్నె నిది యెంతయు బొంకదె సర్వలోకర
క్షాచతురోద్ధతిం గడలి గట్టి మహాకపిసేనతో సువే
లాచల మాక్రమించెఁ గమలానన రాముఁడు సేమ మారఁగన్. 397

క. ఆవిలు సమ్ములుఁ దలయును, నేవీ యటుగాక యున్న నిదె కనుఁగొను మా
శావలయంబున నొకపెనుఁ, గావిరి [1]కపిసైన్యధూళి గప్పినకతనన్. 398

చ. అదె కపివాహినిం గొని నృపాగ్రణి వచ్చుట కిప్డు సంభ్రమిం
చెద రవె దుందుభిధ్వనులు జృంభితఘోటకహేషితంబులు
న్మదగజబృంహితంబులు రణత్పటునేమిరథస్వనంబులుం
జద లద్రువఁ నిశాచరుల సందడిమోఁతలు నయ్యెడుం బురిన్. 399

శా. క్షోణీపుత్త్రి విచార మేమిటికిఁ గాకుత్థాన్వయగ్రామణిం
బ్రాణేశుం డగురాముఁ జూచెదవు నెయ్యం బార నిట్లున్న నీ
వేణీబంధము నవ్విభుండు దనచే విడ్వంగ నత్యంతక
ల్యాణస్ఫూర్తి వెలుంగు నిన్నుఁ గని తెల్లం బేను నిం పొందెదన్. 400

ఉ. అక్కజపుం బ్రతాపమును నంచితనీతియుఁ గల్గునీవిభుం
డెక్కడ దుర్మదాంధుఁ డగుసీఖలుఁ డెక్కడ నెట్లుఁ బోలునే
దిక్కరితుండచండతరదీర్ఘభుజార్గళుఁ డైనరామునా
చిక్కనివింటిమంటలకుఁ జేరిన నింతక వీఁడు మ్రగ్గఁడే. 401

ఆ. కాక సందియంబు గలదేని చింతింప, నేల రామచంద్రు పాలి కరిగి
వార్త లరసి వేగ వచ్చెదఁ బుచ్చుము, గగనగతి సుపర్ణుఁ గడతు నేను. 402

వ. అనిన విని సంతోషించి సరమ నీ విద్దురాత్ముం డగురావణునుద్యోగం బెఱింగి
రమ్మన నవ్వనిత యట్ల కాక యని చని యచట నంతయుఁ దెలిసి వచ్చి జనకత
నయం గనుంగొని. 403

తే. వినుము నీరజానన దశాననుఁడు దాను, మంత్రివరులు నూహించినమంత్రవిధము
సమరమున గెల్చుఁ గాదేనిచచ్చుఁగాని, నిన్ను సంధి నీఁ డిది కార్యనిశ్చయంబు.

క. దీనికి మదిఁ దలఁకకుమీ, భూనాయకుఁ డిద్దశాస్యుఁ బొరిగొని తరుణీ

1 గవిసె నదె ధూళి గప్పినకతనన్.

వే నినుఁ గొని పోవు నయో, ధ్యానగరంబునకు బాహు|దర్ప మెలర్పన్.
క. అనవుడు నవ్వాక్యంబులు, విని జానకి రామచంద్రు|విజయంబు మనం
బునఁ గోరుచు మీఁ దెట్లో కో, యనుచుం దలపోయుచుండ | నక్కడ నంతన్.
ఉ. వానరసింహనాదము ల|వారితవార్ధిమహోర్మిఘట్టన
ధ్వానము మ్రింగుచుం దెసలు | వ్రయ్యఁ ద్రికూటనగంబుతో న లం
కానగరంబు గ్రక్కదలఁ | గా నురుగోపురరత్నపాత ము
ల్కానివహంబుపా టనఁ ద|లంబుగఁ గ్రందుకొనం జెలంగినన్. 407
వ. అమ్మహాకలకలంబు విని నిఖిలనిశాచరులు నక్కడక్కడఁ దడవ నప్పుడు సంభ్ర
మాకులలోచనుం డై దశముఖుం డమాత్యుల నవలోకింప నందు వృద్ధమంత్రి
యు మాతామహుండును నైనమాల్యవంతుం డి ట్లనియె. 408

మాల్యవంతుఁడు రావణునకు నీతిమార్గము చెప్పుట.

తే. అఖిలవిద్యల శిక్షితుఁ | డై సమస్త, నీతికళలందుఁ దుదముట్ట | నేర్పు గలిగి
వలనుదప్పక వర్తించు|వాఁడు పగఱ, గెలుచుఁ బోలుచు నైశ్వర్యంబు|గలిగి వెలుఁగు.
క. సంధియు విగ్రహమును దశ, కంధర తఱి యెఱిఁగి చేత | గార్యం బగు నా
సంధికి నర్హులు సములును, బంధురబలయుతులు వారు | పార్ష్ణిగ్రాహుల్. 410
క. అధముఁ డనవలదు శత్రుం, డధికుఁడు విగ్రహము గొన్న|యప్పుడు మన కే
విధమున సందియ మేల, ట్టిధనుర్ధరుతో డిపగ క|డింది దలంపన్. 411
క. సురమునిగంధర్వాదులు, పరికింపఁగ ధర్మపక్ష|పాతులు వా రా
నరనాథుజయము సూతురు, ధరణీసుత నిచ్చి పుచ్చఁ | దగు మన కింకన్. 412
వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 413
క. ధర్మంబు సురలకొఱకు న, ధర్మం బసురులకు నై పి|తామహుఁ డాదిన్
నిర్మించినాఁడు దత్త, త్కర్మము లిరుగడలవారిఁ | దగ రక్షించున్. 414
క. మనుజులు దివిజులపక్షము, మన మసురలదెసయు | నగుట మనకు నధర్మం
బును వారికి ధర్మంబును, ననిశము విజయమును జేయు | నమరారాతీ. 415
క. ధర్మంబుచేతఁ బొలియు న, ధర్మము కృతయుగమునం ద|ధర్మమునం దా
ధర్మము దెగుఁ ద్రేతన్ యుగ, ధర్మ మెఱుఁగవలయు నీతి|తత్త్వజ్ఞు లిలన్.
క. వ్యసనాసక్తుఁడ వై రా, క్షసవల్లభ నీవు మఱవు | గైకొనుట దివౌ
కసులకు విచ్చలవిడి నిం, పొసఁగుచు జన్నములు సేయు | చున్నారు మునుల్.
క. హోమానలమునఁ బొడమిన, ధూమంబులు దెసలు గప్పి | దోషాచరతే
జోమాలిన్య మొనర్చెడి, జీమూతావళుల చెలువు | సేసెడిఁ గంటే. 418
ఆ. అధ్వరంబు లిప్పు | డఖిలమునీంద్రులుఁ, దఱుచుగా నొనర్ప | ధర్మమెచ్చె
సందియంబు వలదు | జయ మవశ్యము గల్గు, ధర్మవర్తి యైన|దాశరథికి.

తే. నీరజాసను మెప్పించి నీవు గన్న, వరము లనిమిషాసురయక్షవరులవలన
భయము లేకుండ నంతియ పంక్తివదన, కపులనృపులచేఁ జాకుండఁ గాదుసుమ్ము.

క. నాకుం జూడఁగ విష్ణుఁడు, లోకము రక్షించుకొఱకు లోలత రఘురా
మాకృతి గయికొన్నాఁడటు, గాకున్న మనుష్యు లబ్ధిఁ గట్టెడువారే. 421

వ. అట్లుం గాక. 422

సీ. జంతువు లొండొండు జాతుల నీనుట, పెల్లు గర్జిల్లుచుఁ బెనుమొయిళ్లు
నెత్తురు గురియుట నిష్ఠురంబుగ శారి, కలు రొదసేయుట గములు గట్టి
నక్కలు నెలవుల నగరవీథులఁ బట్ట, పగలు వాపోవుట బలులఁ గాకు
లంటకుండుట గూబ లంతఃపురంబులు, సొచ్చుట సేనలు సొంపు చెడుట
గలిగియున్న దిమఱియును గ్మలియొకర్తు, శాతదంష్ట్రిలుబభ్రుకేశములుఁ గృష్ణ
దేహమును నట్టహాసప్రదీప్తముఖము, నగుచు లంకలోఁ దిరిగెడునట్లు దోఁచు.

క. వికటఘనపిశంగాక్షుం, డొకముండితశీర్షదేహుఁ డొడక యింటిం
టికి వచ్చి తొంగి చూచి వె, దకినం బొడలేక యడఁగు దశముఖ వింటే. 424

వ. ఇట్టిమహోత్పాతంబు లనేకంబులు పుట్టుచున్నవి వృథావిరోధంబు విడిచి
నావచనంబు లవధరింపుము. 425

శా. లంకారాజ్యము సేయుచున్ జగము లెల్లం దల్లడిల్లన్ నిరా
తంకక్రీడల నుండి యుండి పరకాంతం దెచ్చి తీకార్యమే
వంకం గీడిది యేల పుచ్చు మరలన్ వైదేహి నీ కుండితే
నింకన్ నీదుకులాబ్ధిపై నిగుడుఁ జుమ్మీ రామునుగ్రాస్త్రముల్. 426

క. అని పలికి యతనిబొమముడి, గనుఁగొని మఱి యొండుఁ బలుకఁగా నోడి దశా
నన ముదుకఁ గాన మదిఁ దోఁ, చినచందం బగునొ కాదొ చెప్పితి నీకున్.

క. నాపుడు నాఖలుఁ డిట్లను, నావిక్రమ మింద్రుఁ డెఱిఁగినం జాలు బలే
నీ వింక నొండు వలికిన, నావలనన్ మాన్యుఁ డైన నగుము సహింపన్. 428

క. జడనిధి గట్టుటయును నొక, కడిమియ యని పగఱ నింతగాఁ జెప్పిన నే
విడుతునె సీతఁ దగవు ని, న్నడిగితినే నోరికొలఁదు లాడెద విచటన్. 429

క. జనకుఁడు వెడలం ద్రోచిన, వనమునకుం గడిమి విడిచి వచ్చినవాఁ డా
మనుజుం డెఱ రక్షోనా, థు నెదుర్చు సురాసురేంద్ర దుర్జయు నన్నున్.

వ. అని పలికిన మాల్యవంతుండు నిరుత్తరుం డై కొండొకసేపునకుం గొలువు వెడలి మందిరంబునకుం జన రావణుండు నమాత్యసమ్మతిం జతుర్థోపాయంబ కార్యం బనునిశ్చయంబున ననేకానీకంబులతోఁ బురంబు తూర్పువాకిటికిం బ్రహస్తుండు దక్షిణద్వారంబునకు మహాపార్శ్వమహోదరులును బడమటిగవనికి నింద్రజిత్తు నుత్తరగోపురంబున కేను మీరు ననుచు శుకసారణులం బలికి మధ్యమస్కంధంబునకు విరూపాక్షునిం బనిచి నిజనికేతనంబున కరిగె నంత నక్కడ రఘుపుంగ

వుండు సుగ్రీవప్రభృతులుం దానును మంత్రాలోచనంబు సేయునవసరంబునఁ
బ్రసంగం బగుటయు విభీషణుం డి ట్లనియె. 431

తే. మూఁడులోకంబులకు నెడ్డ | ముల్లువోలె, నున్న దశకంధరక్షుచే | నొప్పుమిగిలి
దివిజదనుజదుస్సాధ మై | తేజరిల్లు, చుండు లంకానగర మప్పు | రోత్తమమున.

క. అఱువదిలక్షలు రావణు, నుఱుబాహుబలంబువీరు | లోగి నాలములం
గఱకెక్కినారు వారం,దఱు మూలబలంబుదొరలు | ధరణీనాథా. 433

తే. కరులుఁ దేరులు హాజులుఁ | గాల్బలంబు, వేయుఁ బదివేలు నిరువది | వేలు లక్ష
వేలు గలలెక్కప్రో వది | వినుము సార్థ,కోటి భటులును గోటానఁ | గోటు లధిప.

క. తక్కిననాయకబలమును, లెక్కింపఁ బితామహుండు | లేఁ డనఁ దగుచుం
గ్రిక్కిఱిసి యుండుఁ బురిలో, దిక్కులఁ దమయంత నుప్ప | తిల్లినభంగిన్.

క. అం దెంతబలము గలిగిన, నెందఱు రథినీశు లున్న | నే మగు నీచే
నందఱితోఁ జను నాసం,క్రందనరిపుఁ డనుజుఁ డైన | ఖరునిం గూడన్. 436

విభీషణమంత్రులు రావణువృత్తాంతంబు రామునకుం జెప్పుట.

వ. అని చెప్పి నామంత్రులు లంకకుం జని వే గరసి వచ్చిరి రావణుండు సమరంబు
సేయువాఁడై దుర్గరక్షణం బొనర్చుకొని యున్నవాఁ డత్తెఱంగు మీరు సమ్ము
ఖంబున నవధరింతురు గా కనుచు నయ్యనలసంపాతిప్రముఖుల నలువురం దెచ్చి
ముందటం బెట్టుటయుఁ బ్రణతులై కేలు మొగిచి వార లి ట్లనిరి. 437

శా. దేవా దేవరబంటు వేగు పనుపన్ | దేవారివీ డొక్కమా
యావిద్యాగతిఁ బక్షిరూపముల నొ | య్యం జొచ్చి యే మాదశ
గ్రీవుం డున్న తెఱంగు నందుఁ గలవా | రిం దత్పురద్వారర
క్షావిన్యాసముఁ జూచి వచ్చితిమి వి | స్పష్టంబుగా నంతయున్. 438

వ. అవ్విధం బవధరింపుము. 439

ఉ. బుద్ధులు మాల్యవంతుఁ డొగిఁ | బోలఁగఁ జెప్పిన మండి నీ వసం
బద్ధపుమాట లాడిన నృ | పాలతనూభవ నేను బుత్తునే
యుద్ధ మొనర్తు గా కనుచు | నుద్ధతుఁ డై యతఁ డున్నవాఁడు స
న్నద్ధపదాతివాజిరథ | నాగసమాకులసైన్యకోటితోన్. 440

శా. గర్వస్ఫూర్తులు కాలమేఘములు నా | గర్జిల్లుచున్ రాక్షసుల్
దుర్వారోద్ధతిఁ బంతముల్ పలుకఁగాఁ | దోరంపుసైన్యంబుతో
నుర్వీచక్రము మ్రింగిపుచ్చు నను న | ట్టున్నాఁడు లంకాపురీ
పూర్వద్వారమునం బ్రహస్తుఁడు ముదం | బుం జేవయుం జూపుచున్. 441

క. పురిదక్షిణంపువాకిట, ధరణికి వ్రేఁగైనయట్టి | దారుణదర్ప
స్ఫురణ మహాపార్శ్వమహో, దరు లనువా రున్నవారు | దళములతోడన్.

చ. కడిఁదిమగంటిమిం దొడరి | కయ్యమునం దనబాహుదర్ప మే

ర్పడ నమరేంద్రుబాడుదల వట్టినరావణి రోషదీప్తుఁ డై
[1]విడివడి మించు మంచి పటువిక్రమసంపద సొంపెలర్పఁ గాఁ
బడమటిదిక్కు వాకిట నపారబలంబులతో వెలింగెడున్. 443

ఆ. అమితబలసమేతు లయి శుకసారణు, లుత్తరంపుగవని నున్నవారు
దశముఖుండు నంద తా నుండువాఁడుగా, నిశ్చయించినాఁడు నృపవరేణ్య.

క. లక్షలుఁ గోటులు గుములై, రక్షోనాయకులు గొలువ రభసమున విరూ
పాక్షుఁడు గర్జిల్లెడు రణ,దీక్షితుఁ డై మధ్యమప్రదేశమునఁ బురిన్. 445

వ. అని పలికి నిశాచరవీరుల సమరసన్నాహప్రకారంబు విన్నవించిన. 446

క. అతనికి నీతఁడు దగు వాఁ, డితనికి వాఁ డెక్కు డతని కీ డగు నాకు
త్రితునకు నీ డగు నని యా,యతబలు లందఱును నొర్తు మని తలఁచి తగన్.

సీ. సిన్ధురబలశాలి నీలుఁ డాదుర్మదాం,ధుఁడు ప్రహస్తుఁడు గాచు తూర్పుగవని
నతివీరభంగదుఁ డంగదుఁ డమ్మహా,పార్శ్వాదు లెనఁగు నవాచిగవని
ససహాయశూరుండు హనుమంతుఁ[2]డయ్యింద్ర,జితుఁడునిలిచెడుపశ్చిమపుగవని
ననుజుండు నేను న య్యఖిలలోకద్రోహి, దశకంఠుఁ డుండు నుత్తరపుగవని
వనచరేంద్రజాంబ వద్విభీషణముఖ్యు,లైనమేటిదొరలు నఖిలబలము
వీటిచుట్టుఁ గలయ విడియుద మంచును, నృపవరేణ్యుఁ డనికి నిశ్చయించె.

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుం డగుచు సుగ్రీవదశగ్రీవానుజులం జూచి సువేలాధిరోహ
ణంబు చేసి లంకఁ గలయం గనుంగొనవలయు నీరాత్రి దీని నెత్తంబునం
బుత్త మనుచు నధిజ్యశరాసనుం డై లక్ష్మణుండును సుగ్రీవవిభీషణజాంబవదాంజ
నేయగజగవయగవాక్షగంధమాదనశరభశతవలిసుషేణదుర్ముఖప్రముఖు లైన
వలీముఖయూథనాథులు దమతమబలంబులతోడను గొలిచిరా నమ్మహీధరోత్త
మం బెక్కె నాసమయంబున. 449

మ. అట మిన్నందినకొమ్మలుం గలిగి గర్జాడంబరం బంబర
స్ఫుటనాభీలముగాఁ దటిద్బహుళమై సొం పారునీలాంబుభృ
త్పటలం బో యన వప్రచక్రమునఁ బై పై నార్చుచుం గైదువు
ల్చిటిలం ద్రిప్పుచు నొప్పురక్కసుల నోలిం గాంచి రవ్వానరుల్. 450

వ. అట్లు గాంచి భూనభోంతరాళం బద్రువ నార్చుచుం గలయ నవలోకించి. 451

తే. రజనిచరదుర్జయార్జిత రాజ్యలక్ష్మి,[3]దోడిమ లేక వ్రేలుచు వెలింగెడు బెడంగొ
కాక ముక్కంటి గెలిచిన కడిఁదిపురము,లొక్క వీడుగ దశకంఠుఁ డెక్కినాఁడొ.

శా. ఈలంకాపురి క్రిందు దారి రవి తేరే తేఁ బురచ్ఛాయ దాఁ
బోలం జొప్పడెఁ గాక మింట నొకవేల్పుం బ్రోలు నాఁ బోలునే
సాలం బింత విశాలముం బొడవునే సౌధావళీగోపుర

1 విడు విడు మంచుమిట్టి పడువిక్రమ. 2 యింద్రజిత్తుఁడు నిలుచుపశ్చిమ. 3 దోడరు లేక.

వ్యాలోలధ్వజచిత్రతోరణమహా ఽ యంత్రాదు లిట్లొప్పునే. 453

ఉ. నేఁటికి నొప్పఁ గాక రజ ఽ నీచరుఁ డెట్టులైన నెల్లి పో
దాఁటి కవాటముల్ విఱుగఁ ఽ దాఁచుచుఁ జేతులఁ దీఁటవ్రేవ మై
తీఁటలు వుచ్చి రక్కసులఁ ఽ దీర్చుట రాముఁ డొనర్పనున్న పె
న్వేఁటకు రావణాదిమృగ ఽ బృందము దార్చు టటంచు నార్చినన్. 454

క. వనజభవాండము సంధులు, కనుకని బిట్టవిసె నపుడు ఽ ఖరకరుఁడు నభం
బున నుండ నోడి క్రిందికిఁ, జనుచుం డెడుభంగి నపర ఽ జలనిధిఁ గ్రుంకెన్. 455

చ. అవిరళతారకానిబిడ ఽ హారము లోలి ధరించి చంద్రికా
ధవళవినూతనాంబరము ఽ దట్టము గాఁగ మునుంగు వెట్టి కై
రవమధురస్మితం బమర ఽ రాత్రివిలాసిని యొప్పె శీతరు
క్ప్రవిమలరత్నదీపమును ఽ గల్గునజాండని కేతనంబునన్. 456

క. ప్రకటసుధాంశుగ్రహతా, రకమై యొకమిన్ను మింట ఽ రాయుచు నున్న
ట్లొకలంకయుఁ బాతాళము, నకుఁ గల్గినమాడ్కి నబ్ధి ఽ నడుమం దోఁచెన్.

వ. అంత నంశుమంతుం డుదయాచలంబు నలంకరించుటయు ననుచరు లయినవన
చరులు దమతమయూథంబులం దలకడచి లంకాపురంబునుపవనంబులకుం గవిసి.

క. మిడుతగమి గవియుతఱుచునఁ, బొడనీడలు నెండతునియ ఽ ప్రోవులుఁ గలయం
బుడమిం దిలతండులగతిఁ, బడఁగా నుడువీథినుండి ఽ పఱచిరి పెలుచన్. 459

తే. ఇనకులీనుఁడు నర్వానమేతుఁ డగుచు, యోజనద్వయవృత్తమై ఽ యొప్పునగ్ర
శిఖర మెక్కి వెలిఁగె లంక ఽ చేటుతఱికిఁ, గానఁబడునాగ్రహప్రతి ఽ భానుఁ డనఁగ.

వ. ఆసమయంబున. 461

చ. కపులు ఫలోపజీవితులు ఽ గావున వారికి నాశ్రయంబు లం
ఘ్రిపముల యంచు రావణుఁడొ ఽ గిం బెనుఁజిచ్చులు వైవఁ బంచె నా
నుపవనపాదపావళుల ఽ నుత్థితషట్పదరాజితోడ ద
ట్టపుఁజిగురాకు లెల్లెడ నె ఽ డం గనుపట్టెఁ బురంబుచుట్టునున్. 462

క. వనచరసేనాలోకన, మున కచ్చెర లట విమాన ఽ ముల వచ్చిరి నా
ఘనచుంబిసౌధవలభులఁ, గనకరజతసాలభంజి ఽ కలు పొరిఁ దోఁచెన్. 463

ఆ. మర్కటధ్వనులకు ఽ మాఱుసెలంగుచు, నున్నకొండగుహల ఽ నుండ నోడి
పొడవులెక్క నన ఽ గగుడులపైఁ బసిఁడిసిం, గంపుఁగోదమ లొగిన ఽ కానఁబడియె.

మ. పరదారవ్యసనంబునం దలఁపు నా ఽ పైఁ బెట్టఁ డీపంక్తికం
ధరుఁ డిం కేటికి నాకు నీతఁడు భయా ఽ ర్తత్రాణకేళీధురం
ధర భూవల్లభ యవ్విభీషణసనా ఽ థం జేయ రమ్మంచుఁ ద
త్పురి చేసన్నలు సేసిన ట్లమరె నుద్ధూతధ్వజశ్రేణికల్. 465

వ. అప్పు డప్పురంబునం గలవిశేషంబులు సవిశేషంబుగా నెఱుంగం దలంచి విభీష

ణు నవలోకించిన నన్నరేంద్రున కతం డిట్లనియె. 466

ఉ. ఇమ్మెయి నూఱుయోజనము లీనగశృంగమునగ్రభూమియం
దిమ్ముగ విశ్వకర్మ రచియించెఁ గనత్కలధౌతహేమసా
లమ్ములఁ జిత్రగోపురములన్ మణికల్పితమందిరాధిరా
జమ్ముల వింతశిల్పముల జా నగునీనగరీలలామమున్. 467

క. రమణీయరత్నములరుచి, నమరెడునది పంక్తికంఠునగరు నృపాలో
త్తమ యది దశయోజనవృ, త్తము వింశతియోజనాయతమునై యొప్పున్.

సీ. ఉడురాజబింబంబు నుల్లసమాడెడు, ముక్తాతపత్రముల్ ముసుఁగువడఁగ
వెన్నెలఁ జల్లెడు వింజామరంబులుఁ, గంకణఝుంకృతుల్ గలయఁబొలయ
గగనమణిస్ఫూర్తి గని మాఱుమండెడు, కోటీరరత్నముల్ కొమరుమిగుల
మెఱుఁగులదిక్కుల మిఱుమిట్లుగొలిపెడు, కైదువుల్ విస్ఫులింగములనుమియ
మేచకాంబుద మెఱసంజ మెఱసినట్లు, చెందిరపుఁజాయపట్టులఁ జెలువు మించి
యుత్తరపుగోపురంబున నున్నవాఁడు, వాఁడె దశకంధరుఁడు రఘువంశవర్య.

ఉ. వానరసేనఁ జూడ నదె వచ్చినవాఁ డని చెప్ప నప్డు లో
లోనన గుబ్బతిల్లుశిఖ లోపలనాజ్యము వోసినట్టులై
భానుసుతుండు మండి గిరిపాఁ తగలన్ వెస దాఁటె మేఘసం
తానము దూల వజ్రపత నక్రియ నాదశకంఠుమీఁదికిన్. 470

సుగ్రీవరావణులమల్లయుద్ధము.

ఆ. దాఁటి యతనియురము దాఁచిన మణులు న,ల్గడలఁ జెల్లచెదరు గాఁగ మకుట
పంక్తి విఱుగఁ జఱిచి పద్మభవాండంబు, సెలఁగునార్పుతోడ నిలకునుఱికి.

ఉ. లావున దుర్మదంబు వెడలన్ నిను నాఁ డటు వాలబంధసం
భావనఁ జేసి పుచ్చినసమగ్రభుజాబలు వాలి నాసమి
త్కోవిదు నొక్కతూపునన కూల్చినరామునిబంట నేను సు
గ్రీవుఁడ రా దురాత్మ రణకేళికి డిగ్గుదు గాక నావుడున్. 472

క. కూటము లురునిర్ఘాతము, పాటున భగ్నంబులైన పర్వతము గతిం
గోటీరరహితుఁ డగుచు ని, శాటుండును నిలకు నుఱికె నలుకం జులుకన్.

క. ఉఱికి భుజాయుద్ధమునకుఁ, దఱిమినఁ గయిదువులు విడిచి దట్టించుచు బి
ట్టఱచేత నెత్తిఁ జఱిచిన, నొఱగి మెఱఁగి యతఁడు నతని యురుమస్తకముల్.

లయవిభాతి. వడిఁ జఱువ నెత్తురులు వెడలి ముఖరంధ్రములఁ గడలుకొనఁ జుమ్మనుచు
నోడలు వడఁకాడం
బడ కతఁడు పాదుకొని కడునలుకతో బొమలు ముడివడఁగఁ గన్గవల మిడుఁ
గుఱులు రాలఁ,

గడఁగి తనచేగమికిఁ ‡ దొడిఁబడఁగఁ బట్టుకొని ‡ పాదవుగను నెత్తి బలు‡విడిఁ
గుదియ వైవం,
బడి మఱియు బంతికయి‡ వడి నెగసి తన్నురము‡బెడిదముగఁ దాఁచి చను ‡
నెడఁ బొడిచె ముష్టిన్.

క. పొడిచినఁ జిఱ్ఱనఁ దిరిగెడు, వడితోడన యాప్లవంగ‡వరుఁడు పొడిచి వీ
డ్వడఁ దిరిగె వాల మహిపతి, వడువునఁ గవ్వంపుగిరిజ‡ వం బొప్పారన్. 476

క. అప్పుడు పదఘట్టనముల, చప్పుడు బాహప్పళించు‡చప్పుడుఁ బెల్లై
నొప్పించుకఠిననిహతుల, చప్పుడుఁ జెవుడుపడఁ జెలఁగె ‡ సంరంభముగన్. 477

చ. బలువడి లాఁగులం బెనఁచి ‡ పట్టుచుఁ బట్టిన నూడిపోవుచున్
మలయుచుఁ దాఁకుచుం దిరిగి ‡ మర్మములంటఁగ వ్రేయుచున్ మహీ
స్థలిఁ బడఁ దాఁచుచుం గదియ ‡ జానువు లూఁదుచు ముష్టికూర్పరా
దుల వడి నొంచుచుం గడఁక ‡ తోనిటు లొండొరు మీఱి వెండియున్. 478

చ. చిత్రగతిం బెనంగి రిలఁ ‡ జెందుచుఁ గ్రిందును మీఁదు నౌచుఁ గ్రొ
న్నెత్తు ధరాపరాగముల ‡ నిల్ప ముహుర్లుఠదుత్పతత్పత
ద్గాత్రములందుఁ బెంజెమరు ‡ గ్రమ్మగ నూర్పులు సందడింప గో
మూత్రకమండలీకరణ ‡ ముల్ మొదలైనవిశేషభంగులన్. 479

వ. ఇట్లు పెనంగి మఱియు మత్తదంతావళంబులకై వడిఁ గెరలి తాఁకుచు బెబ్బులుల తెఱంగునం బొంగి మ్రోఁగుచుఁ గసిమసంగిన సింగంబులభంగి లంఘించి వ్రేయుచు నుగ్రశరభంబులపరుసున బెరసి నెత్తురులు రేఁచుచుఁ బ్రచండభేరుండంబులపగిది నెగసి పోవుచు విలయవలాహకంబులవిధంబున మీఁదఁ గ్రింద వడిం బడి సుడివడుచు నాఖండలుం డెఱుంగని కొండలకరణి మగుడ ధరణిం బడుచుఁ మహానాగంబులలాగునం బెనంగొని రోఁజుచు నతులగతుల మల్లయుద్ధవైదగ్ధ్యంబు నెఱయ మెఱయుసమయంబున. 480

శా. శుష్కీభూతములైనకంఠబిలముల్ ‡ జొత్తిల్లఁ బైపైన సృ
జ్నిష్కాసంబులు సెల్ల నార్పులు వడి ‡ న్భేదింప రాకుండ మ
స్తిష్కోద్గారము వీను లీనికొన ను ‡ ద్వృత్తిన్ వడిం బోరి రా
కిష్కింధాధిపపంక్తికంధరు లధి‡క్షేపంబు లేపారఁగన్. 481

వ. ఇట్లు పోరిపోరి దగలు మిగిలినం బాసి నిలిచి రంత నినసుతుం డతనిం గనుంగొని.

ఉ. వంచన రాముదేవిఁ గొని ‡ వచ్చినయట్టులు గాదు రోరి న
క్తంచర నన్ను నాహవము‡ఖంబున డాయుట లన్న నయ్యారే
క్రించ సహాయాదరుం గరముఁ ‡ గీడ్పడి మానవుచేతఁ బొంచి యే
యించుట గాదు లే నను జ ‡ యించుట నీకు నటంచు నవ్వినన్. 483

క. అగు నింక మావిభీషణు,తగవును నివ్విధమ యంచుఁ దఱిమినఁ బైపై
మగుడఁ దలపాటు వ్రేటును,నగపాటును బోటు నాటు నైనై యని సెల్లన్. 484

వ. మున్ను గలంగి తొలంగి యున్నయాతుధాను లందఱుఁ గూడుకొని. 485

శా. వీఁ డావానరసేనకుం బతి మహావీరుండు సుగ్రీవుఁ డ
న్వాఁ డీయొక్కఁడు పట్టువడ్డ మనపై వా రెవ్వ రేతేర రె
వ్వాఁడుం దక్కక తాఁక రం డనుచు నార్వన్ నవ్వి కార్యంబుమై
వాఁడై యక్కపిరాజు దాఁటె దివి మోవంగా సువేలాద్రికిన్. 486

మ. మగుడంగ దాఁటి నిల్చి తను మర్కటు లచ్చెరువంది చూడఁ గే
ల్మోగిచిన భూవిభుండు ధృతిఁ మున్ను గదల్చినసందియంబు పో
నెగిచి ముదంబుతో నతని నిమ్ములఁ గౌఁగిటఁ జిక్కఁజేర్చె మె
చ్చుగ రణధూళిసమ్మిళితశోణితపంకము వక్ష మంటఁగన్. 487

ఉ. ఇట్టులు గారవించి మది నెవ్వరు నీయసహాయసాహసం
బిట్టులు సేయఁగాఁ దలఁతురే యవిచారితకర్మ మందు నీ
కెట్టులు సెల్లెనో యనుచు నేము దలంకఁగ సీవు నాకు నై
యట్టులు సిక్కినం బిదప నయ్యెడుమే లది యేల చెప్పుమా. 488

ఉ. అక్కడ నీకుఁ గీ డొదవి నట్టిద యైన సబాంధవంబుగా
రక్కసుఁ జంపి రాత్రిచరరాజ్యవిభూతి విభీషణుండు పెం
పెక్క నయోధ్య మాభరతుఁ డేలఁగ నే నియమించి దేహముం
దక్కెడువాఁడ నైతి నుచి తస్థితి వేగిరపాటు లొప్పునే. 489

క. నావుడు ని ట్లను నాసు,గ్రీవుఁడు నరనాథ మీరు గినిసిన నా కా
దేవద్రోహిం గని రో,షావేశము రాక యున్నె యె ట్లయినఁ దుదిన్. 490

వ. అనిన విని సంతోషించి యారఘుపుంగవుం డంత లక్ష్మణుం గనుంగొని యింక
లంకమీఁదఁ దడయక విడియ వలయు వివిధప్రకారంబుల సురమునుల కప
కారం బాచరించున క్తంచరుల నాశంబునకై మహోత్పాతంబులు వొడము
చున్న యవికృష్ణర క్తపరివేషభీషణంబును బరిస్ఫురితతారకంబును నగుమార్తాం
డమండలంబువలన మంటలు దెగిపడియెడు ననేకరాక్షసరూపంబులు గయికొని
మేఘంబులు నెత్తురు సిలికెడుఁ బ్రపాతవేగంబున నగశృంగంబులు విఱిగికూలె
డుదినకరాభిముఖంబులగుచుసృగాలంబులువాపోయెడు నిట్టి దుర్నిమిత్తంబులు
గానంబడుటయకాక నాకు నాంగికంబులు నాస్త్రీక్యంబులు నగుశుభసూచకం
బు లెన్నిగల వన్నియుం గలిగి యున్నయవి మనకు జయం బవశ్యంబు నగు నను
చు నయ్యచలంబు డిగ్గి సన్నద్ధకవచుండును గాంచనసూత్రనిబద్ధతూణీరుండును న
ధిజ్యధనుర్ధరుండును బాణపాణియునై తాను ముంగలను సుగ్రీవవిభీషణులు గె
లంకులను సైన్యంబునడుమను సుమిత్రానందనుండు పిఱుందను జాంబవత్ప్రము

ఖయూథాధిపతులు చుట్టునుగా నడిచె నప్పుడు. 491

మహా. బలపాదోద్ధూతధూళీ§బహుళపటల మ§స్పష్టదిగ్భాగ మయ్యెన్
వలమానోత్తాలవాల§వ్యజనవిరళ మై§ వ్రంత మిట్లేర్పడం జూ
డ్కులకుం బంటించునట్లై§కొని నిగిడిపురీ§ గోపురోత్తుంగసౌధా
లి లలిం గప్పెం దదభ్రో§ల్లిఖశిఖరమణు§ల్మిన్కుమిన్కంచుఁ దోఁపన్. 492

వ. ఇట్లు ధరాపరాగనిరంతరరోదోంతరంబుగా నడచునన్నరేంద్రుతోడం గూడ దుర్వార వేగంబున. 493

చ. ఉరుతరవాలభోగుల భు§జోర్ధ్వుల నొప్పుచుఁ బొంగి మింటితోఁ
నొరయుచుఁ బెల్లు దిక్తటము§ లొత్తుచు నద్రుల భూరుహంబులం
బోరిఁబోరిఁ గూలఁ ద్రోచికొని§ పోవుచు నంతయు ముంచికొంచు స
చ్చెరువుగఁ బోయి వెల్లివిరి§సెం గపివాహిని లంకచుట్టునున్. 494

క. అప్పుడు పదియోజనముల, విప్పున గాడ్పునకు దుష్ప్ర§వేశం బనఁగా
నప్పురము దిరిగి రాముని, చెప్పినకందువల నట్లు§ సేకొని విడియన్. 495

వ. రఘుపతి నియోగంబున లక్ష్మణవిభీషణు లయ్యైవాకిళ్ల నిలువ నీలునకు మైంద ద్వివిదుల నంగదునకు ఋషభగజగవయగవాక్షగంధమాదనులను హనుమంతునకుఁ బ్రమాథిప్రజంఘులను గోటికోటిసంఖ్యాకంబు లైనకపిసైన్యంబులతోడఁ దోడుగా విడియించి మఱియును దగినయెడల వలయువలీముఖవీరులం జాలించుచు నింద్రజిద్రావణరక్షితంబు లగుగవంకులకు మధ్యంబున మధ్యగుల్మంబున సుపర్ణానిలసమానబలసంపన్నులు ముప్పదియాఱుకోట్లు యూథాధిపతులు బలసి మలయ సుగ్రీవజాంబవంతుల నునిచి తారు ననేకానీకంబులు మెఱయ నుత్తరద్వారంబున నరేంద్రుకెలంకులఁ గడిమిం బొలిచి నిలిచి రాసమయంబున.

సీ. దుర్వారకల్లోల§గర్వితాంబుధితోన, రాక్షసాంగనలగ§ర్భములు గలఁగ
బోరిఁ ద్రికూటాద్రిగ§హ్వరములతోన న, క్తంచరభటులడెం§దములు పగుల
[1]నురగేంద్రదుర్భర§ధరణీభరముతోన, లంకాపురంబుసా§లములు వడఁక
నస్తోకతరతార§కస్తోమములతోన, గోపురంబులమణుల్§ గుప్పగూల
బిట్టురవితేరిహరులు ని§ట్టట్టుఁ బఱవ, దిగ్గజంబులు బెగడంగ§ దెసలసంధు
లవియ రోదోంతరాళంబు§సెవుడుపడఁగ, వీఁకమై నార్చి రందంద§వృక్షచరులు.

తే. ఆర్చి గిరిశిఖరంబులు§ నంఘ్రిపములుఁ, గొనుచుఁ గదియరక్కసులును§ గుంతఖడ్గ
కార్ముకప్రముఖాయుధ§కలితభుజులు, కవచధారులునయికోటఁ§గలయ నలమ.

అంగదుని రాయబారము.

వ. అప్పుడు రఘుపుంగవుండు రాజనీతివిద్యావిశారదుం డగుట విభీషణానుమతి

1 నురగేంద్రదుర్ధర ధరణీధరముతోన.

నంగదుం బిలిచి నీవు రావణుసమీపంబునకుం బోయి నావచనంబులుగా నత
నితోడం బలుకునప్పలుకులు విను మనుచు ని ట్లనియె. 499

మ. కడిమిం బోరికి శూరతం గడఁగి రా కాదేని వైదేహి నేఁ
గడవం దెచ్చితిఁ దప్పు గావు మని లంకారాజ్య మొప్పించి వె
ల్వడి ప్రాణంబులు గాచికొంచు దివిజు ల్సంతోషముం బొంద నె
య్యెడకైనం జను మావిభీషణుఁడు రా జివ్వేటికిన్ రావణా. 500

చ. కపటము వన్ని జానకి న కల్మషఁ దెచ్చినయట్టిపాపక
[1] ర్మపుఁబోడువం దనూజహిత మంత్రిసమేతముగా దశాస్య మ
ద్విపులశిలీముఖజ్వాలన దీర్ఘతరార్చుల నేర్తు నిన్ను నీ
తపమున కట్లు [2]మెచ్చినవిధాతృఁడు వచ్చిన నెందుఁ జొచ్చినన్. 501

వ. అనిన విని తారానందనుండు తారాపథంబున కెగసి రెండవవైశ్వానరుండునుం
బోలె మండుచుం జని నిశాచరు లచ్చెరు వంది చూచుచుండఁ బౌలస్త్యునాస్థాన
మంటపంబున డిగ్గి సాహంకారుం డగుచు నాదశకంధరు నవలోకించి. 502

చ. చెఱి నిడి నీమదం బడఁగఁ జేసినయర్జును వేయిచేతులున్
నఱకి భుజావిజృంభణము నం గడుఁ బేర్చినజామదగ్న్యువిల్
విఱిచినరాముబంట విన వే నను నంగదు సర్వగర్వమున్
నెఱి సెడ నాల్గువారిధుల ని న్నటు ముంచినవాలిపుత్త్రుఁడన్. 503

వ. అని పలికి రఘువరుండు దనవచనంబులుగా నీతోడ నాడు మన్నవచనంబులు
వినుము. 504

మ. కడిమిం బోరికి శూరతం గడఁగి రా కాదేని వైదేహి నేఁ
గడవం దెచ్చితిఁ దప్పు గావు మని లంకారాజ్య మొప్పించి వె
ల్వడి ప్రాణంబులు గాచికొంచు దివిజు ల్సంతోషముం బొంద నె
య్యెడకైనం జను మావిభీషణుఁడు రా జివ్వేటికిన్ రావణా. 505

చ. కపటము వన్ని జానకి న కల్మషఁ దెచ్చినయట్టిపాపక
ర్మపుఁబోడువం దనూజహిత మంత్రిసమేతముగా దశాస్య మ
ద్విపులశిలీముఖజ్వాలన దీర్ఘతరార్చుల నేర్తు నిన్ను నీ
తపమున కట్లు మెచ్చినవిధాతృఁడు వచ్చిన నెందుఁ జొచ్చినన్. 506

వ. అని పలికిన. 507

శా. భుగ్నభ్రూకుటిభీకరుం డగుచు నాస్ఫోటించి బాహార్గళా
లగ్నక్రూరతరోరుఖడ్గరుచిజాలంబుల్ గదావిస్ఫులిం
గాగ్నిజ్వాలలు గన్ను లీనికొన లంకాధీశుఁడుం గ్రోధని
ర్మగ్నుండై వడి పీసిఁ బట్టుఁ డనఁగా రాత్రించరుల్ బల్విడిన్. 508

1 ర్మపుఁబోడవుం. 2 మెచ్చినవిధాతృనిఁ జొచ్చిన నెందుఁ.

సీ. నలువురు తనుఁ బట్ట నవ్వుచు నవ్వాలి,సుతుఁడును విక్రమ స్ఫురణ మమర
నొక్కనిమెడ [1] వాల మురివెట్టి యొక్కనిఁ, బెలుకుఱ డాకాలఁ బెనఁచి పట్టి
యిరుగేలఁ దక్కిన యిరువురఁ గొని వాయు,వేగంబుమై నుడు వీథి కెగసి
యందుండి ప్రాణము లంతరిక్షమునన, పోవునట్లుగ వారిఁ బుడమి వైచి
పరుపలీలఁ గులిశ భగ్నహిమాచల, విపులశృంగపాత విధము దోఁపఁ
గొలువుమేడ పిఱిగి కూలంగఁ దాఁచుచు, నరుగ మఱియు నద్ద శాననుండు.

చ. వెసఁ జని పోవ నీ కడరి వీని వధింపుఁ డనంగ రక్కసుల్
ముసలగదాధనుర్విశిఖ ముద్గరతోమరభిండివాలప
ట్టిసపరిఘాదు లొక్కరవ డిం గొని చుట్టును ముట్టి నొంప న
య్యసమబలుండు ముష్టికర నాహతులం [2] బదతాడనంబులన్. 510

క. బలువిడి మెఱయఁగ వక్షం,బులుఁ దలలుం బగిలి వారి బొందులు సుడిగొం
చిలఁ గూలఁ జూచి వనచర, నిలు నిలు మని ఖరునికొడుకు నింగి సెలంగన్.

క. సుఖరుం డనువాఁ డార్చుచు, ముఖమునఁ గ్రోధాగ్నిశిఖలు ముడివడఁగ శిలీ
ముఖపంచకమున నుదురు వి,శిఖదశకంబునను నురముఁ జేతులు నొంపన్.

ఉ. వాలము ద్రొక్కఁబడ్డఫణి వల్లభుకై వడి నల్గి వాని నా
భీలకఠోరముష్టిహతి భిన్నశిరస్కునిఁ జేసి శోకచిం
తాలసమానసుం డయి దశాస్యుఁడు సూడఁగ నేలఁ గూల్చి యి
వ్వాలిసుతుండు వచ్చి రఘు వంశ్యున కేర్పడఁ జెప్పె నంతయున్. 513

క. చెప్పిన రాముఁడు కపివర, చెప్పినపనికంటె మిగులఁ జేసితి కార్యం
బిప్పగిదిఁ జేయ నొరులకుఁ, జొప్పడ దని పలికి రక్కసుల గెలుఁ డింకన్.

వ. అనిన విని యుద్ధసన్నద్ధు లగుచుఁ గడంగి రంతఁ గుముదశతబలిసుషేణులు పదియు నేఁబదియు నఱువదియును గోట్లు మర్కటభటులం గొని పూర్వపశ్చిమద్వారంబులకుఁ ద్రోచి నడచిరి మఱియు బలసమేతుండై పనసుండు కుముదుని యందన తఱిమె సుగ్రీవుం డనేకయూథాధిపతులతో నుత్తరపుగోపురంబునకుఁ గవిసెఁ గోటిగోలాంగూలవీరభటులు బలయ గవాక్షధూమ్రులును మంత్రిపరివృతుం డగువిభీషణుండును రఘువరుకెలంకు లలంకరించిరి గజగవయశరభగంధమాదనులు దిరిగివచ్చుచుం బురికొలుపఁ గపులు పాషాణపాదపాదుల నగడ్తలు పూడ్వం దొడంగి రట్టియెడ రావణుండు సేనానాథులం గనుంగొని మీరును మీ బలములతోఁ బురంబు వెడలి వానరులఁ బరిమార్చి రండు పొం డనుచు నియోగించిన. 515

శా. హేషాబృంహితనేమిదుందుభిముఖానేకధ్వనుల్ గ్రిందుగా
భూషారత్నమరీచికానికర మంభోజాప్తదీప్తిచ్ఛటో

1 వాలమునఁ జుట్టి. 2 గడుసబ్బలంబులన్.

న్మేషాడంబరలీలఁ బ్రోవఁ బడగల్ మింటన్ బలద్విట్పురీ
యోషాహ్వానవిడంబనాగతిఁ గరం బొప్పారఁగా నయ్యెడన్. 516

సీ. పృథులాంకుశంబుల బిగువులు డించినఁ, గొంకక జాడించు కుంజరములు
కింకిణుల్ మొరయలం కియల కోడక మెండు, కొనుచుఁ గరాళించు ఘోటకములు
హస్తులగదురున కడరి నిల్వక క్రేళ్లు, సనుహయంబుల మణిస్యందనములు
తేరికిఁ గరికిఁ బోఁ దెరు వీక హేవాక, కలితులై కెరలు మొక్కలపుభటులు
నురువు లురువు వెడఁద నోళ్లతొడుత మోర, లెత్తికొనుచు వేఁదు ఱత్తినట్లు
లుబ్బు రేఁగి యున్న యుష్ట్రములును సేన, కుగ్రలీలఁ జేయు చుండఁ గడఁగి.

మ. బలధూళీపటలాంధకారము దిశా భాగంబునం బైపయిం
గలయం బర్వఁచు శర్వరీవిభవముం గావింప నాభీలహే
తుల నానావిధవిస్ఫులింగములు ఖ ద్యోతాయమానంబులై
వెలయం బెల్లునిశాచరుల్ వెడలి రు ర్వీచక్ర మల్లాడఁగన్. 518

క. వెడలి గజఘటలు గుఱ్ఱపు, దడములతండంబులును ర థంబులగము లే
ర్పడఁగ భయంకరగతితో, నడర నజాండంబు తఱుచు టార్పులఁ బగులన్.

మొట్టమొదట వానరులకును రాక్షసులకు నయినసంకులయుద్ధము.

సీ. ముసలగదాఖడ్గ ముద్గరతోమర, పరశుపట్టిసకుంత పరిఘచక్ర
భిండివాలాదులు పెన్నదరుల నీన, నట్టహాసంబులు నొడుకఱచు
దంష్ట్రిలముఖములు దారుణగతిఁ జేయ, మృత్యుదేవతనైన మ్రింగిపుచ్చఁ
జాలుదు రనఁ జాలి చండభుజాదండ, విస్ఫూర్తు లెసఁగంగ వీఁకఁ దాఁకి
కడిమిఁ దమమీఁద బల్విడిఁ గపులు గురియు, విపులపాషాణపాదప వృష్టిదూల
నర్ధచంద్రభల్లంబు లం దంద పఱపి, మిన్ను దెఱపి గావించుచు మెఱసి రపుడు.

క. ఏసియు వైచియుఁ బొడిచియు, వ్రేసియు నిరుదెసలవారు వెస నని లీలం
జేసిరి విజయము గైకొను, నాసాసల సిద్ధచారణాదులు వొగడన్. 521

వ. ఇట్లు యుగాంతవిఘూర్ణమానమహార్ణవంబుల శ్రేణిసేయుచుం బొంగి నిర్మర్యాదంబుగా నిరువాఁగునుం గలయ బెరయ నందు నింద్రజిత్తుం డంగదునిఁ బ్రజంఘుండు సంపాతిని జంబుమాలి హనుమంతుని మిత్రఘ్నుండు విభీషణునిఁ దపనుండు నలుని నికుంభుండు నీలునిఁ బ్రహస్తుండు సుగ్రీవుని విరూపాక్షుండు లక్ష్మణుని నగ్నికేతురశ్మికేతుసుప్తఘ్నయజ్ఞకోపులు నలువురు రాముని వజ్రముష్టి మైందుని నశనిప్రభుండు ద్వివిదునిఁ బ్రతపనుండు గజుని మహోదరుండు సుషేణుని మకరాక్షుండు జాంబవంతునిఁ గుంభుండు ధూమ్రుని నరాంతకుండు పనసుని దేవాంతకుండు గవాక్షునిఁ ద్రిశిరుండు శరభుని నకంపనుండు కుముదుని సారణుండు ఋషభు నతికాయుండు రంభ వినతులను ధూమ్రాక్షుండు కేసరిని శుకుండు వేగదర్శిని మహాపార్శ్వుండు గంధమాదనుని విద్యుజ్జిహ్వుండు శతబలినిం దలపడి

రింద్రజిత్తు గదవైవ నంగదుం డదియ కైకొని యమ్మేఘనాదురథకూబరంబు
విఱుగను రథ్యంబు లొఱగను సారథిసమయను నంకించి వైచెఁ బ్రజంఘుండు
బాణత్రయంబున నొంప సంపాతియుఁ బెనుమద్ది నాదోషాచరుం దొడిఁబడ
నడిచె జంబుమాలి కలితస్యందనుండై శక్తి నురంబు రయంబునం దాఁకింప
హనుమంతుం డారథంబుమీఁదికి లంఘించి హస్తం బెత్తి క్రుంగం జఱిచె మిత్ర
ఘ్నుండు శితశరంబు లవయవంబులఁ గ్రుచ్చిన నొచ్చి విభీషణుండు ముసలంబు
న నారాక్షసునివక్షంబు వగిలించెఁ దపనుండు కులిశఘోరాస్త్రంబుల నంగంబు
జర్జరితంబు గావించిన నలుం డింద్రతరుతాడనంబున నాక్షపాచరుబాహుదండం
బులు చదిపె నికుంభుండు తరణికిరణంబుల పిడంబించుసహస్రమార్గణి నడ
రింప నీలుండు నిజపాదహతిం బడినశతాంగచక్రంబు గొని తత్సూతుకంఠనా
ళంబు ద్రెంచెఁ బ్రహస్తుండు భల్లంబునఁ జేతిసాలంబు ఖండింప సుగ్రీవుం డత్త
రుశాఖాఖండంబున నయ్యాతుధానుమస్తకంబున మస్తిష్కంబుసూపె విరూపా
క్షుండు పుంఖానుపుంఖంబుగా నేయుచుం గదియ లక్ష్మణుండును రత్నచిత్రి
తంబు లగు శిలీముఖంబుల నన్నిశీథినీచరు వారించె నగ్నికేతురశ్మికేతుసుప్త
ఘ్నయజ్ఞకోపులు బహుప్రదరంబులు పఱప రామచంద్రుం డర్ధచంద్రాస్త్రం
బులు నాలుగింట నన్నలువురతలలు ద్రుంచె వజ్రముష్టి కరవాలంబున నం
సపీఠంబు విదళింప మైందుండు నయ్యామినీచరుం బిడకిటఁ బడఁబొడిచె నశని
ప్రభుం డురుశరంబులు నిగిడింప రక్తసిక్తశరీరుండై ద్వివిదుం[1] డచలపాతంబున
నవ్విభావరీచరు సోలించెఁ బ్రతపనుండు శూలంబున బరివొడువ గజుండు
హింతాలంబున నారజనీచరు వెగడుపఱిచె మహోదరుండు నుదుట న
క్కున నారాచంబులు మూఁడునైదు నాటింప సుషేణుండు గండశైలంబున
నాత్రియామాచరుయుగ్యంబులను రథచోదకునిం జదిపె జాంబవంతుండు
వృక్షక్షేపణంబునం గెరలింప మకరాక్షుండు చండకాండంబుల నాభల్లూక
పతిఫాలభుజామధ్యంబులు భేదించి యతనిచేత విరథుండై తొలంగెఁ గుంభుం
డు జముతెఱంగునం గసిమసంగి వనచరుల మ్రింగ ధూమ్రుం డద్రిశృంగ
ద్రుమంబుల నన్నిశాచరువిజృంభణం బడంచె నరాంతకుం డంపవాన గా
వింపఁ బనసుండు శమీతరువర్షంబున నన్నక్తంచరు ముంచె దేవాంతకుండు
బలుదెగ గొని కంకపత్రపంచకం బొక్కట దేహాంతరంబునం జొనిపి తన్ను ల
క్షించి వైచినమధూకంబు నెడ నేడుదూపులఁ గునిమి తొమ్మిదింట మర్మం
బు లంటనేయఁ[2] బంటింపక గవాక్షుండు శిఖరిశిఖరంబున నారక్కసు స్రుక్కిం
చెఁ ద్రిశిరుండు దోమరంబున శిరంబు నొప్పింప శరభుండు కనలి సప్తపర్ణం
బున నారాత్రించరుం డెక్కినకుంభికుంభస్థలం బవియించె నకంపనుండు పరిఘ

1 డచలకూటంబున. 2 బంటుతనంబు డింపక గవాక్షుండు.

ప్రహారంబున నొప్పింప మోఁకాళ్లు నేలమోవం బడి రక్తలోచనుం డగుచుఁ
దోన యెగసి కుముదుండు కఠినముష్టి నాకుపాచరు నిశ్చేష్టితుం జేసి చెలంగె స
మరసమాహూతుండై భూరిభూరుహంబున ఋషభుండు వ్రేయం జేయునది లేక
సారణుండు నారిదెగినవింటితోడన పిఱిందికి నోసరించె నతికాయుండు సాయ
కపరంపరలు గప్పరంభవినతులు పాషాణపాదపంబుల నమ్మహాబలుబలంబు
లం గూల్చిరి ధూమ్రాక్షుండు శింజిని మ్రోయించుచు బలుగోల లెసఁగింపఁ
గేసరి శిలాదారుపాతంబుల నాతని మూర్ఛవుచ్చె శుకుండు మెఱుంగుములుకు
లు నెఱఁకులు నాటింప వేగదర్శి యతులవేగంబునం దదీయశతాంగవరూథంబు
నుగ్గునూచంబుగా గుప్పించి నొప్పించి యుఱికె మహాపార్శ్వుం డుభయపార్శ్వం
బుల నమ్ములెమ్ములఁ గీలింప గంధమాదనుం డుత్తాలతాలంబున నమ్మేటినిశాటునా
టోపంబు దూలించె విద్యుజ్జిహ్వుం డనలజిహ్వాభీలాంబకంబులం బొదువ శతబలి
యొక్కవిశంకటం బగునశ్వకర్ణంబున నారాత్రించరుం దెరల్చెమఱియుఁ దక్కినవ
లీముఖులును సర్వశర్వరీచరులు నచ్చలంబునం బెనంగి రాసమయంబున. 522

మ. వరుసం దేరుల శూరులై పెనఁగియుర్ । వైరథ్యముం బొందుచుం
గరటిస్కంధము లెక్కి [1] డీకొలిపియుం । గ్రందై కరుల్ దూలఁగాఁ
దురగారోహకులై కడంగియు హరుల్ । దోడ్త్రోఁ బడం గాల్వురై
సరిఁ బోరాడియుఁ గైదువుల్ సమయ ము।ష్టాముష్టికిం జొచ్చియున్. 523

ఉ. నొచ్చియుఁ బోక వానరుల । నొంచియు మాఱొనరింప మూర్ఛకున్
వచ్చియుఁ గ్రమ్మఱం దెలిసి । వచ్చి కడంగియు దిక్కు లార్పులన్
వ్రచ్చియు మూఁకలం జమరి । వైచియుఁ దత్తరుతాడనాదులం
జచ్చిరి మేటిరక్కసులు । చండమదోద్ధతి నప్డు వెండియున్. 524

సీ. ఇరువాఁగు బెరయంగ।నెగయు పెంధూళుల,తఱుచు మేఘంపు మొ।త్తముల తెఱగు
సారథు లిలఁ గూల । సరిఁ [2] బాఱు తేరుల, మ్రోఁతలు పెన్నుఱు।ములవిధంబు
నమ్ము లేదినరథు । లంకించి వడివైచు,చక్రాదు లుజ్జ్వలా।శనులపోలుపు
శుండాలములనుండి । జోదులు తొరఁగించు,వాలంపజాలంబు । వానవడుపు
ఖడ్గరోచులు మెఱుఁగుల।గతియుఁ గుంభ,కలితమౌక్తికములు వడ।గండ్లచాడ్పు
నెత్రువఱద లేర్లపగిది।నెఱయ మెఱయ,నని పయోధరసమయంబు । ననుకరించె.

వ. మఱియు వివిధప్రకారంబుల నమ్మహాహవం బద్భుతరసావహంబై నిరంతరం బ
గుటయు. 526

క. ఇరుదెసలవారు నితరే,తరజయకాంక్షలఁ బెనంగఁ । దనబింబము ప
బ్దెరువులుగ విరియు నిఁక నని, యరుగుకరణిఁ దరణి గ్రుంకె।నాసమయమునన్.

ఉ. వేల నతిక్రమించి లయ।వేళ మహాబ్ధివిలోలమీనక

1 డీకొలుప నుగ్రంబై కరుల్ మ్రొగ్గఁగా. 2 దూలుతేరుల.

ల్లోలకరాళమై జగము । లోఁగొన వచ్చినమాడ్కి ఖడ్గజి
హ్వాలభుజాభుజంగవల । నాకులముం బటహాదినిస్వనా
భీలము గాఁ గడుం గడఁగి । పేర్చి నిశాచరసేన త్రోచినన్. 528

క. సంజ వొడ తెంచె నీఁకమీఁ, దం జీఁకటి లావు యాతు । ధానుల కనుచున్
శింజిని మ్రోయించుచు రఘు,కుంజరుఁడు వెసం గడంగి । ఘోరాస్త్రములన్.

ఉ. వాహనసూతయోధరథ । వర్గము లొక్కటఁ గుప్పఁగూర నా
రోహకపాతముల్ బెరయ । మ్రోయుచు దంతులు మ్రుగ్గ వాహనం
దోహము లాశ్వికాంగముల । తోడఁ బొరింబొరిఁ గూలఁ గైదువుల్
బాహులు మున్నుగాఁ దునిసి । బల్విడిఁ గాల్వురు ద్రెళ్ల నేయుచున్. 530

చ. అడరి వధింప నప్పుడు ద । దాశుగవేగము సైఁప కందఱున్
వడి సెడి యొక్కదిక్కునకు । వచ్చుచుఁ గూడి తగంగ వెండియు
న్నిడుతలు సిచ్చువాతఁ బడి । నీఱగుకైవడి నప్డు మంటలం
దొడిఁబడి మ్రుందఁగా సమర । దోహలులై కపులం దెరల్చుచున్. 531

వ. శుకసారణవజ్రదంష్ట్రమహాకాయమహాపార్శ్వమహోదరులు గాలమేఘంబులుంబోలె గర్జిల్లుచు శరాసారఘోరంబుగా నొక్కటం దనపయిం గవియ నవ్వీరశేఖరుండు దదవసరసంధ్యారాగరక్తంబు లగునుత్పలంబులుంబోలెం గ్రోధారుణితలోచనంబు లలర నయ్యేర్వుర నాఱు బాణంబుల నొప్పించి తొలఁగించి మఱియు లీలావిక్రమంబులు సలుపం దొడ వానరులుం గడంగి. 532

క. ఆఁకరముతోడ నప్పెను,మూఁకలపై కుటికి కఠిన । ముష్టినిహతులన్
మ్రాఁకుల శిలలను బీనుఁగు, ప్రోకలు గావించి [1]రవుడు । పొడవడక వడిన్.

క. అంగదుఁ డొక్కమహాగిరి, శృంగముఁ గొని పెలుచ [2]నింద్ర । జిత్తుపై నంతన్
నింగి సెలఁగ నార్చుచుఁ గది,యంగ నదృశ్యుఁడయి చనియె । నాతఁడు నంతన్.

ఉ. దిక్కులు మూయుచుం గలయఁ । దెల్పులు మాపుచు మిన్ను గప్పుచుం
బెక్కు లొకండుగా మునుఁగుఁ । బెట్టుచుఁ జూడ్కుల కందకుండ నే
యిక్కలుఁ దోఁపకుండఁ దల । మెక్కుచు మున్నగుసైన్యధూళితోఁ
గ్రిక్కిఱియం దమం బడర । రెండుదెఱంగులవారు నొండొరున్. 535

శా. ఓరీ శాత్రవుఁ డెవ్వఁ డెవ్వఁ డనుచున్ । హుంకారఘోరంబుగా
రారా యంచు మిముం హరించుహరి నే । రాయంచు నేరా నిశా
చారిం గీశకులాశి నంచు వెసఁ గే । శాకేశి వర్తింపఁ దెం
పారం బోయి కెలుంగునిక్కులకు న । య్యాశ్చర్యపుంజీకటిన్. 536

తే. తొడినమణికంకణాదుల । వెడలుదీప్త
లోషధులు గాఁగఁ దెఱచునోళ్లుగ్రగుహల

---

1 వారిఁ బొడ వడఁగింపన్. 2 నింద్రజిత్తునిమీఁదన్; ఇంద్రజిత్తుఁడనియే వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టెడిని.

దొరయ జంగమాద్రులభంగిఁ ద్రోచి రాత్రి
చరులు మ్రింగఁ జొచ్చిరి వనచరుల నపుడు. 537

శా. ఖద్యోతంబులభంగిఁ బుంఖములు లాకాశంబునం దోఁపఁగా
విద్యుద్వేగమహాశిలీముఖముఖావిర్భూతదీప్తుల్ భయా
పాద్యుల్కాగతిఁ జూపఁ జూపె ధరణీపాలుండు నాలో ధను
ర్విద్యానైపుణిఁ జిచ్చుటంపఱఁ దమోవిధ్వంసముం జేయుచున్. 538

సీ. మురిసినమణిమయముకుటపంక్తులు ప్రభా,లీఢదిగ్దీపమాలికలు గాఁగఁ
గూలినదళితేభకుంభమౌక్తికతతు, లిచ్చినపువ్వుదోయిళ్లు గాఁగఁ
బడి ప్రోవులై యున్నబహుగాత్రఖండముల్, రచితమహోపహారములు గాఁగఁ
గలయంగ మడువులుగట్టినగజఘోట,కాదిరక్తములు మద్యములు గాఁగ
నట్లు పూజ నొందియుఁ దనియక మహాసి
దంష్ట్రియును నటద్భూతబేతాళయుతయు
నగుచు నంతకంతకు నేచె నతులగతులఁ
గాళరాత్రియుఁబోలె నక్కడిఁదిరాత్రి. 539

వ. అంత నంతకుమున్న కయ్యంబున వంచించి చని లంకసొచ్చి యింద్రజితుండం
తర్గతంబున. 540

శా. దంభోళిద్యుతిదుర్నిరీక్ష్యుఁ డగుచున్ దర్పంబునం బేర్చునా
జంభారిం జెఱిగొన్నయేఁ గలుగఁగా శాఖామృగశ్రేణిచే
నంభోరాశికి లంకకుం గలిగె దైన్యం బింక మద్బాహుసం
రంభం బేటికిఁ జెల్లుఁ గాక రఘువీరఖ్యాతి లోకంబునన్. 541

వ. అనుచు జయోపాయంబుఁ జింతించి దారుణంబైనయొక్కమారణకర్మంబాచరించువాఁడై రక్తమాల్యాంబరోష్ణీషాదులు ధరియించి హోమశాలకుం జని విహితప్రకారంబున దానవగురూపదిష్టంబగు నాథర్వణతంత్రంబనుష్ఠింపఁ గుండమధ్యంబునం బ్రదక్షిణార్చులఁ బేర్చుననలంబున దివ్యభూషణభూషితం బయి యవధ్యం బగునశ్వచతుష్టయంబుతోడ వివిధాయుధభరితం బగు నొక్కపసిండిరథం బెగసిన నంగైకొని సమరసన్నాహంబున మెఱసి రథారోహణంబు సేసి రాక్షసులం గనుంగొని. 542

ఇంద్రజిత్తు మాయాయుద్ధం బొనర్చుట.

చ. రణమున నుగ్రసాయకపరంపర భానుకులం బరామల
క్షణము జగం బవానరము గా విలునేర్పును మద్భుజావిజృం
భణమును జూపి తండ్రిమదిఁ బట్టినచింతఁ దొలంగఁబెట్టి శూ
ర్పణఖకు నట్లు పాటిలినబన్నము నీఁగుదు నేఁ డవశ్యమున్. 543

క. అనుచు నలక్షితరథుఁడై, ఘనమార్గంబునకు నెగసి కార్ముకధరుఁడై

మును మిడి రజనీచరవాహినిఁ గూల్చుచు నున్నయన్న ఽ రేంద్రులఁ గనియెన్.

క. కని మాయావిద్యాబల, మున నీరంధ్రముగ మేఘ ఽ ములు నీహారం
బు నొనర్చి మున్ను గవిసిన, పెనుఁజీకటి దళము సేసి ఽ భీకరలీలన్. 545

స్రగ్ధర. కల్పాంతామోఘమేఘా ఽ క్రమణ మలవడన్ ఽ గాఢనిర్ఘాతభీతిం
గల్పింపం జాలుకీలో ఽ ద్గమబహుళకన ఽ త్కాండముల్ భూరిభూభృ
త్కల్పాకారంబు లారం ఽ గడఁగుకపివరుల్ ఽ క్రందుగాఁ గూల శౌర్యా
కల్పుల్ సుగ్రీవముఖ్యుల్ ఽ కరవిగతభుజా ఽ గర్వులై యుండ నేసెన్. 546

క. ఏసి నిశాతశరంబులఁ, గౌసల్యాతనయు నొంచి ఽ కవచం బఱువుల్
సేసి గవాక్షితవక్షుం, జేసెఁ దదనుజుం బ్లవంగ ఽ సేన దలంకన్. 547

తే. అప్పు డారాఘవులు ననే ఽ కాశుగములు, వింట నందంద పెనుమంట ఽ లంట నిండు
తెగలు గావించి నిగిడింప ఽ నిగిడి మగిడె, నమ్మహాబలుఁ డున్న చో ఽ టంద లేక.

ఉ. వెండియుఁ జండకాండములు ఽ వే కొని రావణి బాహుదండకో
దండవినిర్గతాస్త్రము లు ఽ దగ్రగతిం బఱతేరఁ దద్గరు
న్మండలజాతమారుతని ఽ నాదమునిక్కకు నేసి వానిచే
ఖండములై కరం బరుదు ఽ గా నవియుం బడ రోషదీప్తుఁడై. 549

శా. ఆస్ఫోటించి తటిల్లతోల్లసదురు ఽ జ్యావల్లితో విల్లు ర
త్నస్ఫూర్తిన్ వెదచల్లఁ బెల్లు వరబా ఽ ణశ్రేణు లేసెన్ వతం
సస్ఫూర్జన్నవభూరిపుంఖమణు లో ఽ జం జేయ రాముం డవా
ర్యస్ఫీతస్ఫుటవిస్ఫులింగవిసర ఽ వ్యాపారఘోరంబుగాన్. 550

సీ. అమ్మహాశరములు ఽ నందంద పఱతెంచు, కాండముల్ నఱకుచు ఽ [1] గఱులుగాలి
యుల్కలై రాలఁగ ఽ నుడుమండలము దాఁకి, వంచనఁ దొలఁగు రా ఽ వణికిఁ దప్పి
చని మింటిమీఁదికి ఽ సకలభూతములును, భయమందఁ దిరుగుడు ఽ వడి నిశాట
సైన్యంబుపైఁబడి ఽ చతురంగములఁ గూల్చ, వెస హతశేషులు ఽ విఱిగి పాఱి
లంక సొచ్చిరి దానికిఁ ఽ గింక వోడమి, తఱిమి యమ్మేఘనాదుండు ఽ తఱుచుటంప
సోన గావించి వానర ఽ సేన నెల్ల, ముంచి మాయాబలంబున ఽ మించి మఱియు.

చ. ఒకదెస నార్చు నవ్వుఁ జను ఽ నొక్కదెసం దనుఁ జెప్పు నప్డ యొం
డొకదెస శింజినీధ్వని మ ఽ హోగ్రముగా నెసఁగించు మించు సా
యకతతు లింతలోపలన ఽ యంతల నింతల నెక్కపెల్లుగా
నొకదెస నేయు ఘోరకులి ఽ శోద్ధతపాతము దోఁపఁ బైపయిన్. 552

వ. అప్పుడు కపులు గల్పావసానసమయసంభూతజీమూతనిరంతరవారిధారాడంబరంబున నంబరంబుమ్రోయం దొరఁగుశరంబులఁ గుప్పలుగొనం గూలువారును మార్గణమార్గం బలక్షితంబైనఁ జేయునది లేకయొండొరుమఱుఁగున నొదుఁగువారును

1 కరులుగాఁడి యుల్కలు.

ననర్గళనిర్ఘాతవేగంబునం బడునాయతసాయకంబుల నొక్కొక్కటఁ బలువురు గుదులుగ్రుచ్చిన ట్లుండ నిల నొఱగువారును గీలాకరాళంబులై కవియుకంకపత్రంబులకుఁ గాక మాతంగతుంగకళేబరంబులు మునుంగుకొనం దిగుచువారును నిశితనారాచంబులు శిరోమధ్యంబునం బడి యఱకాల వెడలి నేలఁ గీలుకొన్న నిలువునన గతాసు లగువారును మొదలం గదనంబునకుం దెచ్చుకొన్న మహాచలశృంగాదులు బలువిడిం బడు బాణజాలంబులకు మఱువుగా నొడ్డువారును వివిధ విశిఖాసారంబు ఘోరంబుగా నంతకంతకుం దఱిమిన వెఱచఱిచి విఱిగి పడినయ రదంబుల క్రిందు లీఁగువారును నమోఘపాతంబు లగునాశుగంబులు నిగుడ మున్నె ఱుంగునిక్కలకుం గాలికొలందులఁ జని గిరిగహ్వరంబులుసొచ్చువారును నాభీలవాలవిక్షేపంబులం బుంఖానుపుంఖంబులై కూలుకోలలఁ దూలంజదియువారును ముఖకమలంబులు ముంపకుండ నఖండకాండప్రవాహంబులకుం గాలదండప్రచండంబు లగునుద్దండభుజాదండంబులు సేతువులుగా నమర్చువారును నిత్తఱిఁ దరణిపొడసూపిన బిసనాళనాళీకంబు లుపాయనం బిత్తుమనుటకుం దగి శిలీముఖోన్ముఖంబు లగుపాణితలంబు లాపుంఖస్యూతంబులై మెఱయ మెఱయువారును దరువులు మస్తకోపరిభాగంబునం ద్రిప్పుచుం గరకాపరంపరలతఱుచునం బడు నిషువుల పెల్లడంచువారును నంపజడి కోర్చి ధైర్యం బవలంబించి నిశ్చలులై యుండువారును నింగికి లంఘించి నడుమన మెఱుంగుములుకు లవయవంబు లందుఁగొన్న సుడివడుచు మగుడం బుడమిం బడువారును మఱియు ననేక ప్రకారంబులం జిచ్చు లుమియుచు వచ్చునంపపరంపరలకుం గాక తిరుగుడువడువారును నైరయ్యవసరంబున. 553

తే. దాశరథులు భల్లార్ధచంద్రాశుగములు, పఱపిపఱపి రక్కసుఁ డేయు బాణతతులు
నఱికి వైచుచుఁ దారు వానరబలంబు, నోపినట్లు రక్షించుచు నుండి రపుడు.

వ. ఆసమయంబున సుమిత్రాపుత్రుండు. 555

సీ. ముందట వనచరు లందంద పోర్వులై, పడుచున్న దారుణ భంగి సూచి
తీఱనికోపాగ్ని యాఱక పొగులుచి, త్తమునందుఁ బృథువిషాదంబు వొడమ
మనుజేంద్ర చూచితే మనకొఱకై వచ్చి, వీ రిట్లు జడిగొన్న విశిఖవృష్టి
శోణితంబున రణక్షోణిఁ దెప్పలుగట్టి, యూరక కూలుచు నున్నవారు
మహితచాపదండ సహితుఁడై యీగతి, నెసఁగునితని నిప్పు డెవ్విధమున
గెలుచువెరవు మనకుఁ గలుగ దిమ్మాయకుఁ, బ్రతివిధాన మెఱుఁగఁ బడదుగాన.

శా. బ్రహ్మం బే యని చూడ వీఁడు కుహనాపారీణుఁ డేదిక్కునన్
బ్రహ్మాండంబున డాఁగినాఁడొ తెలియన్ రా దింక నీలంకకై
బ్రహ్మాస్త్రం బడరించి పించ మడఁతున్ రాత్రించరశ్రేణి నా
బ్రహ్మాదుల్ వెనుకైన నే నని సుమిత్రానందనుం డన్నతోన్. 557

చ. పలికిన నానరేంద్రుఁ డనుఁ బార్థివపుత్ర యొకండు సేసినం
బలుపురమీఁద నింత దలఁపం దగ దట్టులు గాక నిద్రమై
నొలసియుఁ దమ్ము నేమఱియు నున్నెడ వధ్యులె శస్త్రపాణులై
నిలువనివారిఁ జంపఁ దగునే రణధర్మము నీ వెఱుంగవే. 558

క. సమయము గా దిది బ్రహ్మాస్త్రమునకు మన మిప్పు డన్నిశాచరు మాయా
తిమిరతిరోహితు నారసి,సమయింపం జాలునద్రిచరయూథపులన్. 559

వ. పనుచు నది కార్యం బనుచు నతని వారించి ఋషభశరభాంజనేయగజగవయగ
వాక్షద్వివిదనీలాంగదసానుప్రస్థు లనువారిం జూచి మీరు వీని వధియించి రండని
నియోగించిన. 560

ఉ. వారును దిక్కు లొక్క మొగి వ్రయ్యఁగ నార్చుచు మీఁది కేఁగి వీఁ
డారయఁ దారకాగ్రహసమాకృతిఁ గైకొనినాఁడొ సర్వసం
హారము సేయ వీఁ డొకరుఁ డయ్యెనొ కా కనునంతలోనఁ ద
ద్ఘోరశరాళిచేత ధరఁ గూలి రతండుఁ జెలంగి వెండియున్. 561

ఇంద్రజిత్తు నాగపాశములచేత రామలక్ష్మణుల బంధించుట

క. నాలుకలు గ్రోయు నుగ్ర,వ్యాళశిలీముఖము లొక్కవరుస నభోభూ
గోళాంతరాళము విష, జ్వాలాభీలముగ నేయ జవమున నవియున్. 562

మ. కలయం బూచినకింశుకంబులగతిన్ గాత్రంబు లస్త్రక్షతం
బులఁ జెన్నారుచు నున్న దాశరథులన్ ఫూత్కారఘోరంబుగా
గళబాహూర్గళమధ్యమోరుయుగజంఘాకాండకాండాసనం
బుల నంటం బెనఁగొంచు దుస్సహదశం బొందించి బంధించినన్. 563

క. బెగడందిరి సుర లప్పుడు, జగతీస్థలి మేను వైచి సౌమిత్రి యెటుం
దెగనిరణశ్రాంతిం గను, మొగిచె నొకో నాఁగ బెట్టు మూర్ఛం జెందెన్.

ఉ. మున్నురగాస్త్రనిగ్రహము ముట్టియుఁ గొండొకధైర్య మూఁత గా
నున్న నరేంద్రుఁడున్ మఱపు నొందినతమ్మునిఁ జూచి యేగతిం
బన్నగబంధమోక్షమును బాయ మెఱుంగక వెచ్చ నూర్చుచుం
గన్నులబాష్పగుచ్ఛములుఁ గ్రమ్మఁగఁ గ్రమ్మఱ మూర్ఛవచ్చినన్. 565

క. ఇల నెఱిగె నట్లు భుజగంబులు పెనఁగొన రాముఁ డాదిపురుషుం డయ్యున్
బలి మును బంధించినయా,ఫల మొకమైఁ గుడువ కేల పాయు ననంగన్. 566

వ. అంత సుగ్రీవసుషేణహనుమద్ద్వివిదనీలాంగదసుముఖప్రముఖు లధికసంభ్రమం
బులం బఱతెంచి వారిం జూచి శోకింప విభీషణుండు బోధించుచుండె నింద్రజితుం
డును రాఘవులు దనచేతం దెగినవారకా నిశ్చయించి గర్జిల్లుచు లంకకుం జని
రావణుం గనుంగొని. 567

మ. రణరంగంబున నేఁడు నాదుభుజదర్పం బొప్ప నుద్యద్ధను

ర్గుణనిర్ఘోషజడీకృతశ్రవణమున్ । రోదోంతరాకీర్ణమా
ర్గణవర్షంబుఁ బతత్ప్లవంగబలముం । గా నేచి యా రామల
క్ష్మణులం జంపితి నాగపాశములఁ జి । క్కంగట్టి లంకేశ్వరా. 568

క. అనవుడు సంతోషంబువ, విని నందను గారవించి । వీడ్కొల్పుటయుం
దనమందిరమునకు జయ, ధ్వను లులియఁగ నేఁగె సమ్మ । దంబున నతఁడున్.

శా. అంతం బంక్తిముఖుండు నున్మదమనో । జావస్థచేఁ దూలుచుం
జింతింపం దొడఁగెన్ మహీసుత పతి । స్నేహార్త యై చచ్చునో
కాంతాచేష్టిత మింద్రజాలము నను । గైకొన్న భోగేచ్ఛమై
నంతర్వృత్తి మెఱుంగ రాదనుచు నూ । హాపోహలోలాత్ముఁడై. 570

వ. ఇట్లు చింతించి. 571

సీ. త్రిజట రప్పించి య । త్తెఱవతో ని ట్లను, నీల్గిరి రాఘవు । లింద్రజిత్తు
చేత నేఁ డీవార్త । చెప్పి తోడ్కొనిపోయి, వసుమతీతనయకు । వారిఁ జూపి
చిరకాలపరిచిత । స్నేహంబు మోహంబు, సేసెనేనియుఁ దేర్చి । చెలిమిఁ గలసి
నిక్కంబులై తోఁచు । నెయ్యంపుఁజెయ్వులు, నుపచారములు బతు । లున్న యపుడ
కాని వెనుకఁ జేఁత । కాంతారచంద్రిక, భోగములకె కాదె । పుట్టినారు
నెలఁత లట్లుగాన । నీవింక నీలంక, యేలురాక్షసేంద్రు । నేలు మనుము. 572

వ. అని పలుక నన్నిశాచరియు నశోకవనంబునకుం జని వైదేహి కత్తెఱం గెఱింగించిన. 573

క. [1]దిగులుపడి బిట్టుడెందము, పగులం బడి మూర్ఛనొంది । ప్రాణము లొడలం
దెగినట్లు నేలఁ బడి యు, మ్మగువయు నెకవడికి మూర్ఛ । మగుడం దెలిసెన్.

ఆ. డెప్పరంబు గదిరి । డెందము శోకాగ్ని, సుట్టుముట్టి తాల్మి । సుడివడంగ
నశ్రువారి వెలి వె । లార్చుచందమున నం,దంద యడఁలు చున్న । యతివఁ జూచి.

శా. విద్యుజ్జిహ్వుఁడు మాయ నన్ని తలయున్ । విల్లుం గదా చూపె నీ
యుద్యోగంబును నట్ల కా వలయుఁ గా । కొండేల యా రాముఁ డా
పద్యుక్తుం డగునా విషాద ముచితం । బా చూతు గా కాధను
ర్విద్యాపారగు సాయకాగ్నికణవ । ద్విక్రాంతిపాథోనిధిన్. 576

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబుల బోధించి దేవీ నీవు రామలక్ష్మణులం బ్రచ్ఛన్నప్రకారంబునఁ దదీయక్షేమం బరసివత్తుగాక పోదము రమ్మనుచుం బుష్పకం బెక్కించుకొని యెగసి మనోజవంబునం జని విగతమాయాజలధరజలాదికంబును దారకాగణప్రభాభాసితంబును జంద్రరేఖాతిలకితప్రథమదిశాముఖంబును నటత్కబంధబంధురంబును నగునభోభాగంబున నిలిచి కపిసైన్యంబునడుమ సుగ్రీవాంగదజాంబవదాంజనేయవిభీషణప్రముఖపరివేష్టితులును విశిఖవికీర్ణపీతకవచులు

1 దిగు లనుచు బెట్టు.

ను బలితతూణబాణాసనులును రక్తధారాధౌతధూళిధూసరితాంగులును నాగ
పాశబద్ధులును విచేష్టితులు నై యున్నయన్నరేంద్రనందనులం జూపినం జూచి
నిమీలితలోచన యగుచు. 577

సీ. ఉల్లంబు జల్లనఽ నొదవుతల్లడమున, నొకమూర్ఛ గవిసిన ఽ నెయ్యెఁ దెలిసి
నివ్వెఱపడి తెంపు ఽ [1]నిశ్చయమున సాధ్వి, తలయూఁచి దైవంబుఽతగవు మెచ్చి
చిత్తంబు నాటినఽచెయ్వులు దలపోసి, కనుఁగొనలను నశ్రుఽకణము లొలుక
నొగి దృష్టికాసయు ఽ నోటయుఁ బాటిలఁ, బరిణతస్నేహానుఽబంధ మొందఁ
దెగువమోమునఁ జేటుపాటుఽమిగులమఱియుఁ, జూచిపాణిపంకజమునుఽశోకశుష్క
కంఠనాళాంతరమున గఽద్గదిక నెగులు,కొను నెలుంగును నెత్తి యఽజ్జనకతనయ.

నాగపాశబద్ధు లగురాఘవులం జూచి వగచుసీతను త్రిజట యూఱడించుట.

ఉ. ఓరఘునాథ పుణ్యచరిఽతోజ్జ్వల చాపకళాకలాపశ
ఔరమణీయ దివ్యశరఽజాలపరిశ్రమశస్త్రహస్త నీ
వీరణశయ్యఁ గన్మొగుచు ఽ పేర్పడఁ జూచియు నున్నదాన నా
కూరిమి నూచి తిట్లు నృపఽకుంజర దీనికి నన్ను నేమనన్. 579

ఉ. వల్లభ వీర నిట్లయినఽవార్త సెవిం బడునంతలోన బి
ట్టుల్లము వ్రయ్యలై యొడలఽ నుండక ప్రాణము లేఁగనేని భూ
వల్లభ కూర్మిగాక విధఽవాత్వము సైఁపఁగలేక చిచ్చులో
[2]ద్రెళ్లుటయే యటే తగవుఽ దీర్పక తక్కుదురే కులాంగనల్. 580

ఉ. అక్కట పత్నికోర్కికొఱఽకై వనభూమికిఁ బుత్తెఁ బుచ్చితిం
దెక్కలిసత్వ మింతటికిఁ ఽ దెచ్చెఁ గదే నను నంచుఁ దండ్రి నీ
దిక్కనమక్కవం దనదుఽదేహము దక్కెను గాక తాల్మిమైఁ
జిక్కను రాతిడెంద మగు ఽ సీతయటే యిఁకఁ జెప్ప నేటికిన్. 581

వ. అని శోకించి సౌమిత్రిం గనుంగొని. 582

శా. అన్నా లక్ష్మణ భ్రాతృవత్సల దురంఽతాయాసఖిన్నుండ వ
య్యున్నిద్రారహితుండ వై యకట ముఽన్నుగ్రాటవీభూములం
దన్నుం గొల్తు గదన్న నేఁడు రణశఽయ్యం భూవిభుం డుండఁగాఁ
గన్నాఁగం దగునయ్య నీనిదురకుంఽగాలం బయోధ్యం గదా. 583

చ. అనుచు విషాద మంది హృదఽయం బగలం బతిదిక్కు గ్రమ్మఱం
గనుఁగొని నాకునై కడలిఁ ఽ గట్టితి నాథ మహాత్మ నిగ్రహం
బనుచిత మెందు నుత్తములఽకట్టిది గా దయినం బ్లవంగవా
హినులు గలంగఁ గట్టువడిఽతే రిపుచే గుణరత్నసాగరా. 584

---

1 నిశ్చయముగ నిల్చి తలయూఁచి. 2 ద్రెళ్లుదురేయటే-ద్రెళ్లుటయేయెడం-దగవు.

చ. ఇది యొక బ్రహ్మకల్ప మిటు । లెన్నఁడొకో పదునాలుగేఁడులుం
దుది గను నెల్లసేమములఁ । తోఁ గొడు కెప్డొకొ వచ్చునంచు నీ
కెదురులు సూచుచున్ దినము । లెన్నుచు నాసల నున్న తల్లికిన్
హృదయకుశూలవహ్ని యగు । నీదెసశోకము దీఱదే కదే. 585

సీ. నాఁడు లాక్షణికులు । నన్ను పలక్షించి, యంఘ్రితలముల రే । ఖాంబుజంబు
లుజ్జ్వలకాంతి ని । ట్లుల్లసిల్లుచు నున్కిఁ, బట్టాభిషేకంబు । భర్తతోడఁ
జెలువుగా నీయింతి । సేయించుకొను నిఖి,లాంగకంబులు లక్ష । ణాంచితములు
గావున సౌభాగ్య । కలితయు నైదువ,యుం బుత్రిణియు నయి । యొప్పు ననిరి
మద్గురులు వసిష్ఠాదులు । మహితకీర్తి, యుతు లరుంధతి మొదలైన । సతులునాకు
నిచ్చుదీవనలును నట । యెల్లవారి, వాక్యములుఁ దప్పె జూచి తే । వసుమతీశ.

వ. అనుచు విలపింపం దగువాక్యంబుల శోకంబు వారింపఁ దలంచి త్రిజట యద్దేవి
నవలోకించి. 587

చ. చెలువ కనుంగొనంగ శవ । చిహ్నము లేమియు లేవు ప్రాణము
ల్దొలఁగిన నంగకాంతు లిటు । దోఁప వనాయక మైన సైన్యము
ల్నిలువవు వారె సూరెల బ । లీముఖవీరులు గంటె కంటె దా
పలిదెసఁ గంటఁ జంటను శు । భస్ఫురణం బదె నీకు నెప్పెదున్. 588

క. అంతియ కా దీపుష్పక, మింతీ విధవ లగువార । లెక్కినఁ జన దో
క్కింతయుఁ గావున నెమ్మెయి, సంతోషమ నీకు నా క । సత్యము లేలా. 589

క. తేఱుదురు రిపుల నిప్పుడ, మీఱుదురును గడిఁదిమూర్ఛ । మెయి ని ట్లున్నా
రాఱని తేజంబులతోఁ,నీఱు పయిం గవిసి యున్న । నిప్పులుఁబోలెన్. 590

వ. అనుచుం దగువాక్యంబుల శోకంబు వారించి మరలి యశోకారామంబునకుం
దోకొని చనియె నంత నిక్కడ రఘువీరుండు. 591

క. సోలినచిత్తము దనలోఁ, మేలుకనం దోన తెలివి । మెయికొనున ట్లు
న్మీలితనయనసరోరుహుఁ, డై లక్ష్మణుఁ జూచి దుఃఖ । తాత్ముం డగుచున్.

సీ. అకట యీయుత్తముఁ । డనుదినంబును నాకుఁ,బరిచర్య లొనరింపఁ । బరమభక్తి
వనభూములకు జటా । వల్కలంబులు పూని, యేతెంచి యందెన్న । నెక్కుడైన
దుఃఖంబులకు నోర్చి । తుది వచ్చిరిపులచే, బాహుబల మ్మస్త్ర । బలము నెడలి
విశిఖక్షతంబుల । వెడలుపెన్నెత్తుటఁ, దొప్పఁదోఁగినమేను । ధూళి బ్రుంగి
తూలి విన్నఁబాటి । యాలంకపఱగడ, నున్నవాఁడు సూచు । చున్నవాఁడ
నేను నిట్టిదైన్య । మింక న న్నేమందు, నాలికొఱకు ననుజుఁ । గోలుపడితి.

క. ప్రాణసఖుఁ డైనలక్ష్మణు, ప్రాణంబులు లేమి సీత । పని యేటికి నా
ప్రాణము లేటికి నేటికి, బాణాసనదివ్యబాణ । భారము నాకున్. 594

చ. అకట విరోధిసన్నిధిఁ బ్రి । యానుజు నిట్టులు డించి యే నయో

ధ్యకు నెటు లేఁగువాఁడ నటఁ దల్లులుఁ దమ్ములు నన్నుఁ జూచి యే
మొకొ ముఖచేష్ట యొందుగతి నున్నది లక్ష్మణుఁ డేలరాఁడు నీ
వొకఁడపు వచ్చు టే మనిన నుత్తర మే మని యిత్తు వారికిన్. 595

ఆ. ఇనుఁడు వడిన నబ్ధు లింకిన మేరువు, పెల్లగిలిన నగ్ని చల్లనయిన
నేమఱదు సుమిత్ర నామీఁదివాత్సల్య, మట్టితల్లి వగలఁ బెట్టవలసె.

వ. అని పలికి సుగ్రీవాదులం గనుంగొని. 597

శా. ఏనూ ఱొక్కటఁ జాపముల్ మెఱయఁగా నేపారునయ్యర్జునుం
డేనూఱస్త్రము లేయునంతవడిలో నిర్వీరుఁ డాధానసం
ధానాకర్షణమోక్షణక్రమ మనిర్ధార్యంబుగా నేయుఁ దో
డ్తో నేనూ ఱొకవింట నిట్టి విలుకాఁ డుం జిక్కె నింకే మనన్. 598

ఉ. అంధున కైనచంద్రునుదయంబు తెఱంగు సుమీ మదీయహృ
ద్బంధుఁ డితండు లేనివసుధాసుత నాకది యేల బంధని
ర్బంధము వాసినం దనువుఁ బాయుదు భానుజ సేనఁ గొంచుఁ గి
ష్కింధకు నేఁగు నాపలుకు సెల్లదు నీవును బో విభీషణా. 599

క. ఈసకలయూథనాథులు, నేసినలావునకు సంతసించితి మీరుం
బాసి చనుఁడు మము నిటుగాఁ, జేసినదైవంబు గడవఁ జెల్లునె నాకున్. 600

తే. అనుచు విలపింప నిఖిలయూథాధిపతుల, యాననంబులు బాష్పధారాకులంబు
లగుచుఁ బరిభవవ్రీడమైనల్లవాఱె, మంచుదొరఁగఁ గైవాఱులుపద్మములకరణి.

వ. అప్పుడు విభీషణుండు గదాపాణియై సేనామధ్యంబునం దదీయరక్షణంబుకొఱకుఁ
జరియించుచుం దన్నుఁ జూచినదూరస్థు లింద్రజిత్తుం డనుతలంపునం బఱవ నె
లుంగెత్తి వెఱవకుం డనుచు వారి వారించుచు నయ్యైగముల నచట నచటం గ
లంగి తొలంగకుండ నుదారోక్తుల ధైర్యంబు దలకొల్పుచు రామచంద్రసమీ
పంబునకుం జనుదెంచి సుగ్రీవుం గనుంగొని. 602

క. దొర లుత్సాహము విడుచుట, వెరవే భయశోకములకు వేళ యగునె మీ
రు రణంబున కుద్యోగిం, తురుగా కని పలుక నంగదుం డిట్లనియెన్. 603

సీ. ఇది కార్య మగునైన నిప్పుడు రాఘవు, లురగాస్త్రబద్ధులై యున్నవారు
మార్తురసన్నిధి మన కింక నేగతి, యో వీరి నేమఱకుండ వలయు
నీరాత్రి వేగిన నేన మీపనుపున, వెసఁ గోటతలుపులు విఱుగఁ ద్రోచి
యెవ్వరిఁ బోనీక యింద్రజిద్రావణ,సహితంబుగా నిశాచరుల నెల్లఁ
బ్రళయపవనంబు నీలాభ్రపటలిఁ దోలు,నట్లు తోలుచుఁ బీఁచంబులడఁచి పుత్తు
మత్తసామజాదుల రక్తమాంసతతులు,భూతబలి యిత్తు వసుమతీపుత్రిఁ దెత్తు.

మ. అని పల్కెం గపినాథుఁ డిట్లనియెం దా నవ్వీరుతో వీరలం
గొని కిష్కింధకు నేఁగు నేనశమితక్రోధాగ్నిచే రావణా

దినిశాటాటవి నేర్చి రాముజయకీర్తిస్తంభ మై యుండ నం
దన యాలంక విభీషణుఁ నిలిపెదఁ ధాత్రీసుతం దెచ్చెదన్. 605

వ. అనిన విని సుషేణుండు సుగ్రీవాదులం గనుంగొని మున్ను నేను సురాసురుల తెఱం గెఱుంగుదు సమరంబున ధనుర్విద్యావిశారదు లగునసురులు సురల నిట్ల బాణపాశంబుల బంధించినయప్పుడు నొచ్చినవారి సురగురుండు దివ్యౌషధమంత్రంబుల రక్షించుచుండు మనకుఁ దదాచరణంబ శరణంబు దుగ్ధసముద్రంబు నుత్తరభాగంబునం జంద్రద్రోణపర్వతంబులు గల వందు విశల్యాసావర్ణ్యాసంధాన సంజీవకరణులు గల వయ్యౌషధంబులు దేర హనుమంతుండు సమర్థుం డితని నప్పనికిం బనుచునది కార్యం బనుచు నందఱు విచారించుసమయంబున నంత వృత్తాంతంబు నంతర్గతంబునం దెలిసి పరమహితోపదేశంబు సేయువాఁడై మందాకినీతీరంబున నుండి దేవర్షిపుంగవుండు. 606

నారదమహాముని రామచంద్రునొద్దకు వచ్చుట.

సీ. మహనీయకాంచనమౌంజీసమేత మై, జిగిఁ జెల్వ మగుమృగాజినముతోడఁ
బరిలిప్తపాండురభసితరజోధూళితము, లైనబ్రహ్మసూత్రములు వెలయఁ
గరనఖచంద్రికాకలిత మై నిర్మల, స్ఫటికాక్షమాలిక ప్రజ్వరిల్లఁ
బుణ్యతీర్థోదకపూర్ణ మై దీప్తిమం,డలిఁ బొల్చుమణికమండలువు వెలుఁగఁ
బల్లజడలకెంపు బాలార్కరుచిపెంపుఁ, గడవ రామచంద్రు కడకు వచ్చె
రమ్యకాంతిజితశరన్నీరదుండు వీ, ణావిశారదుండు నారదుండు. 607

క. వచ్చినతనుఁ గపిపుంగవు, లచ్చెరువడి చూడ నమ్మహాపదకు మదిఁ
నొచ్చుచుఁ బ్రదక్షిణముగా, వచ్చి నిలిచి యన్నరేంద్రవర్యునితోడన్. 608

శా. దేవా దేవహితంబు గా నజుఁడు ప్రార్థింపం గృపాశాలి వై
యావిష్ణుండవు పొందినాఁడవు మనుష్యత్వంబు సామాన్యున
ట్లీ వీదుర్దశఁ దూలు టేమి మహిమం బిట్లుండ సర్వాత్మునిన్
భావింపం దగుఁ గాక నీకుఁ దగునే బంధవ్యథం జేడ్పడన్. 609

వ. అని మఱియుఁ దదీయం బైనమహామహిమం బెఱింగించువాఁడై యిట్లనియె.

సీ. ఎవ్వనిపొక్కిట నీరేడుజగములు, పన్నినవిధుఁ గన్నపద్మ మలరు
నెవ్వనియురమున నిందిర సవతి యై, చిరలీలఁ గౌస్తుభశ్రీ వెలుంగు
నెవ్వనిచేతుల హేతు లారఁగ గదా,కరవాలశంఖచక్రములు మెఱయు
నెవ్వనియంఘ్రిము న్నిడిపాపములఁ బాపు,గంగ పుట్టినపుణ్యకథలఁ బొల్పు
నట్టిపరమపురుషుఁడైననారాయణుఁ, బుండరీకనయను భుజగశయనుఁ
జిన్మయాత్ము హరి హృషీకేశుఁ గేశవు,నిను భజింతు రఖిలమునులుసురలు.

క. నీకంటెఁ బరముఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల లేఁడు రామ లోకత్రయర
క్షాకరణనిపుణ శాశ్వత, వైకుంఠ సమస్తవేదవాదాతీతా. 612

క. మధుకైటభసూదన ధరణి ధరింప ననంతమూర్తి నెగడుదు దుగ్ధాం
బుధిఁ బవ్వళింతు వసియిం, తధికతపోనిష్ఠ బదరికాశ్రమభూమిన్. 613

క. మచ్ఛమయి సోమకుఁడు మును, ముచ్చిలి వేదములు గొనుచు మున్నీరు సొరం
జొచ్చి బరిమార్చి మగుడఁగ, నచ్చదువులు దెచ్చినాఁడ వచ్యుత లీలన్. 614

తే. విశ్వవిశ్వంభరాచక్ర విపులభరము, గిరులఁ గరులు శేషుండును గ్రిందనిలిచి
తాల్ప నీవు సర్వమున కాధారమగుచుఁ, గమఠమైయున్నవాఁడవు కమలనాథ.

క. అనుపమవరాహమూర్తిం, దనరి హిరణ్యాక్షుఁ దునిమి దంష్ట్రాశిఖరం
బున ధరణీచక్రము నె, త్తినవాఁడవు నీవ కావె దివ్యచరిత్రా. 616

సీ. దీర్ఘకరాళోగ్ర తీవ్రదంష్ట్రారుచుల్, దిగ్దంతిదంతదీధితులఁ గ్రమ్మ
వివృతఘోరాననవివరంబు రోదసీ, కుహరాంతరాళంబు గొలఁది సూపఁ
జండాట్టహాసంపుఁ జప్పుడు సాగర, మేదురధ్వానంబు మ్రింగికొనఁగ
నిప్పులు వడి రాలు నిష్ఠురాలోకన, మినమండలస్ఫూర్తి నినుమడింప
ఘనసటోద్ధూతవాతూలఘట్టనమునఁ, బర్వతావళిదూలఁ గంబమున వెడలి
రభసగతి గిట్టిపట్టి హిరణ్యకశిపు, మున్ను చీరిననరసింహమూర్తి వీవ.

క. జనవర వామనరూపము, గొని యదితికిఁ బుట్టి యింద్రు కొఱకై బలిబం
ధన మొనరించి త్రివిక్రముఁ, డనఁగా నుతికెక్కినాఁడ వాదియుగమునన్.

తే. కరసహస్రంబు దునుమాడి కార్తవీర్యుఁ, జంపి ముయ్యేడువరుసల సకలనృపులఁ
జమరి మఖవేళ నేల కశ్యపున కిచ్చి, ముదము నొందినపరశురాముఁడవు నీవ.

క. సగరతనూజుల భస్మం, బుగ నఱువదివేవురం దపోధనముఖ్యుం
డగుకపిలుఁడవై పలికిన, ఖగరాజధ్వజుఁడ వీవ కావే దేవా. 620

ఉ. మూఁడుగుణంబులన్ వరుస మూర్తులు మూఁడు ధరించి లోకముల్
మూఁడు రచింపఁ బెంప లయముం బొరయింపఁగఁ జాలుదేవుఁ డ
న్వాఁడవు నీవ నీవ సురవర్గముఁ బ్రోవఁ బురందరుండవై
నాఁడవు నీవ ధర్ముఁడ వనం బితృవర్గము నేలువాఁడవున్. 621

సీ. గగనంబు శిరమును గాయత్రి శిఖఁ జంద్ర, దివసేంద్రు లక్షుల దిశలు చెవుల
నజుఁడు ఫాలంబును నగ్ని మోమునుఁ దోలి, చదువులూర్పుల సరస్వతిరసజ్ఞఁ
ద్రిదివంబు గళమును దివిజులు భుజములఁ, బ్రణవ మక్కును సరి క్రతులుగుక్షి
నశ్వులు జంఘల నవని యంఘ్రుల మునుల్, రోమాళి మిత్రావరుణులు దొడల
ధర్ముఁ డుల్లమును సదాగతి బలమును, నాశ్రయించి యుండ నఖిలమయుఁడ
వై వెలుంగు దీవు నీవు గానిది లేదు, భూతసృష్టియందు భువనభరిత.

చ. అనుపమ మిట్లు నీమహిమ మంతయు నిం కటు గాన నీదువా
హన మగువైనతేయుని మహాబలశాలిఁ దలంపు మెందు న
య్యనఘుఁడు దుర్నివారగతి మై విలసిల్లు నతండు దక్క న

న్యనకు నశక్య మీఘనత | రోరగబంధము మాన్ప రాఘవా. 623

వ. అని యిట్లు బంధమోచనోపాయం బుపదేశించి యాశీర్వదించుచు నమ్మహాను
భావుం డంతర్హితుం డయ్యె నంత రఘువరుండును దనదివ్యజ్ఞానంబున భావించి
సుపర్ణుం దలంచిన దుగ్ధసముద్రంబునుత్తరంబుననుండి. 624

గరుత్మంతుఁడు రామునిసన్నిధికి వచ్చుట.

సీ. కుప్పించు నురవడిఁ | గుంభిని వడిఁ గ్రుంగి, సర్పాధిపతితలల్ | సదియ నదుమఁ
నెగయు నూఁకున మీఁది | కెత్తిపాఱిన తరు, శ్రేణులు చుక్కలఁ | జెదర నడువ
నెఱకలు జాడించు | నేపునఁ గడలెత్తి, యేడు వారాసులు | నెడము లొత్తఁ
బఱచు బల్వాడి నభ్ర | పంక్తులు సుడిగొంచు, వలయంపుఁ గొండయ | వ్వలికిఁ దూలఁ
బర్వతములు వడఁక | బ్రహ్మాండకోటర, మద్రువ గగనవీథి | నరుగుదెంచె
రఘుకులేంద్రబంధ | విఘటనత్వరితాంత, రంగుం డగుచు నవ్వి | హంగవిభుఁడు.

క. అప్పుడు గరుడుని ఱెక్కల, చప్పుడు దూరమున నెఱఁగి | సైరింపఁగ లే
కప్పెనలు విడిచి రాఘవు, లొప్పఁగ భుజగంబు లొక్క | యురవడిఁ బఱచెన్.

వ. ఇట్లు బంధమోచనంబు సేయుచు నతండు దన్నుఁ బ్లవంగపుంగవు లచ్చెరువంది
కనుంగొనఁ బ్రభాభాసురం బగు నంగంబు వెలుంగ నవనీతలంబున కవతరించి
యన్నరేంద్రనందనుల నభివందనపూర్వకంబుగాఁ గదిసి గరుదంచలంబున నంగ
సమ్మార్జనంబు సేయుచు గాఁగవించిన. 627

క. అప్పుడు బాణక్షతములు, గప్పి శరీరములు తొంటి | కంటెను గాంతిం
జెప్ప బలోత్సాహముతో, నొప్పారుచు నవ్విహంగ | మోత్తముతోడన్.

క. భూవల్లభుఁ డిట్లను మము, నీ వీయాపదకుఁ బాపి | నేర్పార సుహృ
ద్భావం బిటు గావించితి, గావున దశరథుని రఘువుఁ | గా నినుఁ దలఁతున్.

ఉ. నావుడు వైనతేయుఁడు మ | నంబున సంతస మంది దేవ యే
దేవరబంట రావణు వ | ధించెదు నీవు సమస్తదేవభూ
దేవహితార్థ మిట్లరుగు | దెంచితి గాన జయం బవశ్యముం
గావుతమంచు నెయ్య మెసఁ | గం దగ వీడ్కొని యేఁగె నయ్యెడన్. 630

సీ. తరుశిలాపాణులై | తరుచరవీరులు, సింహనాదంబులు | సెలఁగ సమర
కేళికి లంకవాకి | ళ్లకు వడిఁ బాఱ, రావణుఁ డమ్మహా | రావమునకు
మది విస్మయం బంది | మంత్రుల రప్పించి, యదె వింటిరే దిక్కు | లద్రువ నచటఁ
గపు లార్చుచున్నారు | గ్రమ్మఱ నిది యేమి, చిత్రమొ వారింద్ర | జిత్తుచేతఁ
దెగినవార్త మనము | తెల్లంబుగా విన్న,వార మనుచు నికట | వర్తు లయిన
వారి నంత దెఱఁగు | నారసి రాఁ బంచె, నుదయశిఖరి నినుఁడు | నొప్పె నపుడు.

క. వెసఁ జని వారును బురవ,ప్రసమారోహణము సేసి | రాఘవులసము
ల్లసితస్థితియును సుగ్రీ,వసురక్షిత మగుచు నుప్పు | వనచరబలమున్. 632

క. చూచి చనుదెంచి యారజ, నీచరపతితోడఁ జెప్ప । నివ్వెఱపడి లో
నేచినవంతం బొరలుచు, నీచందము దాశరథుల । కెట్లొకొ కలిగెన్. 633

క. కడిమిమెయి మేఘనాదుఁడు, కడిఁదిభుజంగాశుగములఁ । గట్టినకట్టుల్
వడి వైనతేయుకైవడి, నెడలించినయట్టివీరుఁ । డెవ్వీరుండో. 634

ధూమ్రాక్షునియుద్ధము.

వ. అనుచు నతండు కుపితమానసుండై ధూమ్రాక్షుం గనుంగొని నీవు సమస్తసేనా సహితంబుగా సమరంబున కరుగు మనిన నన్నిశాచరుండు మ్రొక్కుచు నాస్థానంబు వెడలి నిజనియోగంబున బలాధ్యక్షులు మత్తమాతంగతురంగాదులం గైకొని వచ్చి కెలంకు లలంకరింప నప్పుడు తోమరపరశుపట్టిసప్రాసాయసదండ భిండివాలశూలభల్లప్రముఖప్రహరణంబులు గీలాభీలంబు లగుచుండఁ బ్రళయ మేఘాడంబరంబుగతి గర్జిల్లుచు రక్షోనాయకులు నడవ వృకసింహాముఖంబు లయిన వేసడంబులం బూన్చినయొక్క పసిండి తేరిపైఁ బొలిచి హేషితబృంహిత ప్రభృతిశబ్దసంకులంబును భూషణమణికిరణపరిభూతబాలాతపంబును భూసముద్ధూతధూళిధూసరితదిశాముఖంబును గరికలభదానఫేనిలవేలాపంకిలప్రదేశంబును నాతపత్రచ్ఛన్ననభోభాగంబు నగుచు నుండం బ్రచండగతిం జనునప్పు డెడ నెడఁ గంకకాకగృధ్రంబు లుపరితలంబునం దిరుగ నులూకంబులు సిడంబుల నూఁకువలుగొన గొడుగులమీఁదఁ బెనుమొయిళ్లు నెత్తురు సినుక మింటనుండి యొక్క కబంధంబు పురోభూమిం బడ నిట్లు దుర్నిమిత్తంబు లనేకంబులు గని యుం దలంకక లంకాపురగోపురంబు వెడలి నడచె నప్పుడు. 635

క. ఉభయబలంబులు నార్చ, ర్వ్యభయంబులు చేయ నార్పు । లడర యుగాంత
క్షుభితార్ణవములవిధమున, రభసంబుగఁ దాఁకి రపుడు । రాత్రించరులున్. 636

ఆ. వృక్షచరులుఁ [1] వారి । వివిధాయుధంబుల, చేతఁ జాలనొచ్చి । శిలలఁ దరుల
సంగరాంగణంబు । సమతలంబై యుండ, నలుకఁ గూల్చి రందు । నందుమఱియు.

చ. రథముల నేమిమ్రోఁతల ధ । రావలయం బద్రువంగఁ దోలుసా
రథులతలంపు లెట్లటుల । రథ్యము లోజకు వచ్చి మెచ్చఁగా
రథులు గడంగ వానరులు । మ్రందియు వానరు లేపుచూప నా
రథములు సారథుల్ రథులు । రథ్యములుం రణవీథి మ్రగ్గియున్. 638

ఉ. మావఁతు లోలి డీకొలుప । మత్తగజంబులు పోవుత్రోవలం
బ్రోవులుగట్టుచుం గపుల । బొందులు గ్రందుగ జోదు లేయున
స్త్రావళిఁ దూలియుం గపు లు । దగ్రబలోద్ధతి విక్రమింప నా
మావఁతులుం గజంబులును । మ్రందఁగ జోదులు తోన కూలియున్. 639

చ. తురగారోహకు లెక్కుడుం గడఁకమై । దోస్స్తంభశుంభద్గదా

1. బొరి వివిధా...నలుకఁ గూల్చి రందు హరులు మఱియు.

కరవాలాదులక్రొమ్మెఱుంగు లెగయంగా వీఁకఁ బెన్మూఁకలం
దెరలం జేయఁగ మర్కటాంగములు పృథ్విం బెల్లుగాఁ ద్రెళ్లియున్
వరుసన్ మర్కటు లోలిఁ దోలఁ దురగవ్రాతంబుతోఁ దొర్లియున్. 640

చ. తమతమపేళ్లు సెప్పుచు నదల్పులతో నిరువాఁగువారు దు
ర్దమగతి నిట్లు పెన్గదల తండము లాయుధశైలశృంగసం
ఘములు పరస్పరాహతులఁ గ్రందుగ మేనులు త్రెస్సి వ్రస్సి తు
త్తుము రయి రక్తపూరములఁ దోఁగి ధరం బడఁ బోరుచున్నెడన్. 641

క. తనబలము విఱిగి పాఱుటఁ, గనుఁగొని ధూమ్రాక్షుఁ డలుక గంభీరఘన
ధ్వని దట్టించుచు రెట్టిం,చిన తెం పారం బ్లవంగసేనలఁ దాఁకెన్. 642

క. తాఁకి వివిధాయుధంబుల,మూఁకల పెల్లడఁచి ధనువు మ్రోయించుచు బ
ల్వీఁకం బటుశరజాలం,బాఁకగొనక పఱపె భూనభోంతర మద్రువన్. 643

చ. వడి నవి మేను లొక్కమొగి వ్రచ్చుచుఁ ద్రుంచుచు నుచ్చిపాఱుచుం
దొడలు మెడల్ దలల్ బరులుఁ దోఁకలు బాహులు బాహుమధ్యము
ల్నడుములు జంఘ లంఘ్రులు లలాటము లంసము లాననంబు లే
ర్పడక పడం బ్లవంగభటపంక్తులఁ గూల్చి తెరల్పఁ జొచ్చినన్. 644

శా. ఆమ్రం బొక్కటి పూని మారుతసుతుం డంకించి వీఁకన్ సమి
త్సామ్రాజ్యోచితజైత్రఘోష మమరం జండాట్టహాసంబుతో
ధూమ్రాక్షుం గని వైచె వైచుటయు నద్దోషాచరుం డల్క నా
తామ్రాక్షుం డయి దానిఁ ద్రుంచె నడుమం దాఁదాఁల భల్లంబులన్. 645

ఉ. అక్కపిపుంగవుం [1] డొకమహాగిరిశృంగము వైచె వైవఁగా
నొక్కటఁ దేరు సూతుఁడును యుగ్యములుం బడి నుగ్గుగాఁగ న
ట్లుక్కఱి విల్లు వైచి యతఁ డుర్వికి దాఁటఁగ వృక్షపాణి యై
రక్కసులన్ వడిం దలలు వ్రక్కలు వాఱఁగ వ్రేసి చంపుచున్. 646

సీ. దారుణగతిఁ బొల్చి తనచేత మున్నట్లు, విపులశిలాహతి విరథుఁ డయ్యుఁ
గడిమిమైఁ దనభద్ర కటకంబు లొప్పుచేఁ, బెనుగద మణిమయ స్ఫీతవలయ
దీప్తులు సుడివడఁ ద్రిప్పుచుఁ బఱతెంచి, యార్చుచు వైచిన నది ప్రకోష్ఠ
నిష్ఠురహతిఁ బోక నెత్తిపైఁ బడి తుము,రై పోవ శిర మొగ్గి యట్లు లలుక
భుజయుగోత్పాటితాచల భూరిశిఖర,పాతమున వాని నిర్గత ప్రాణుఁ జేసి
సింహనాదంబు చేసె దిక్సింధురముల, చెవులువగులన వ్వానరసింహుఁ డపుడు.

వ. అట్లక్షాంతకుచేత ధూమ్రాక్షుండు వడిన హతశేషులయినదోషాచరులు గపు
లు వెనుదగులఁ గనుకనిం బాఱి లంక సొచ్చి రంతనంతవృత్తాంతంబువినిరావణుం
డు క్రోధమూర్ఛితుం డగుచుఁ గొండొకసేపునకుం బ్రహస్తుం గనుంగొని నీ

1 డొకమహాశిలఁ గ్రమ్మఱ వైచె.

వకంపను సేనానాయకుం జేసి పనుపు మతండు సమరప్రియుండు నస్త్రవిద్యావిశా
రదుండు నతిధీరుండు దళంబుల నడపింపను మోహరంబు దీర్పను బోడువ నో
డువం గడు నెరవు గలవాఁడు నదియ కాదు మదీయజయంబు గోరుచుండు వాన
రబలంబులం బరిమార్చి రామలక్ష్మణసుగ్రీవుల గెలుచు నవశ్యంబు నని పలికిన
నతండు నట్లు పనుపఁ గైసేసికొని వివిధాయుధభరితంబును బతాకాభిశోభితంబును
నగునొక్క మహారథం బెక్కి చతురంగబలసమేతుండై దుర్నిమిత్తంబులు పెక్కు
లు గనియును జలింపక కడిమిం గడంగి. 648

అకంపనునియుద్ధము.

సీ. అందంద మొరయుతూ | ర్యాదిశబ్దములకు, సంభ్రమద్గ్రాహమై | జలధి గలఁగ
మెఱయు కైదువులక్రొ | మ్మెఱుఁగులతాఁకున, నుష్ణదీధితిదీప్తు | లోహటింప
బలభరంబునఁ గ్రుంగఁ | బడు నుర్వి మ్రోఁతకు, ఫణులాదికూర్మంబు | పడఁకుఁ దూఱ
నెరయు పెంధూళికి | సంగి నిండిన వెల్వు, తెఱవలు ముసుఁగులు | దిగిచికొనఁగఁ
దొడిన కంకటములఁ | దొడవుల విలసిల్లు, మణులఘృణుల దెసల | మాఁగు విఱియఁ
గరలి నడచె నిట్లు | కృతనిలింపాధిప, కంపనుండు నగు న | కంపనుండు. 649

క. నడచి మొనచేయ నాయిత, పడి విడువిడు మనుచు నున్న | ప్లవగబలంబుల్
వడిఁ గదియ రెండు మొనలకుఁ, గడు నచ్చెరు వయిన క్రందు | కయ్యం బయ్యెన్.

ఉ. అప్పుడు దిక్కు లొక్క మొగి | నార్పుల వ్రయ్య ధరాపరాగము
లప్పుట నైన చీఁకటి ద | ళం బయి చూడ్కులు గప్పఁ గందువ
ల్దప్పుచు శాతహేతిరుచు | లల్ల వెడ ద్రోచిన డాసి వ్రేసి తఱ
జెప్పుచు నేను దా ననక | చేరిన నెవ్వరి నైనఁ జంపుచున్. 651

ఉ. రోదసి వెల్తిగా శరగ | రుత్పతనాహతిఁ దూలి నెత్తుట
న్మేదిని దోఁగి మట్టువడి | నెట్టన ధూళి యడంగఁగా శిలా
పాదపపాతముల్ బెరయ | బాణముఖాయుధఘోరదృష్టిఁ గ్ర
వ్యాదబలీముఖుల్ గురిసి | రాజితలంబు సమస్థలంబుగన్. 652

వ. ఇట్లుభయబలంబులవారును భుజాసంరంభవిజృంభణంబు లంతకంతకు నద్భుతా
వకాశంబు లగుచుండం బ్రచండగతిం బోరు చున్న సమయంబున. 653

క. కుముదాంజనేయమైందులు, ద్రుమములు గొని గముల కుఱికి | దోషాచరసై
న్యము పీనుఁగుఁ బెంటలుగా, సమయింపఁగఁ జొచ్చి రసమ | సమరక్రీడన్. 654

క. వారికిఁ దోడ్పడి తక్కిన, వారుం దరుచరులుఁ | గూడి వారక పోరన్
వారణరథహయపంక్తుల, వారము తనమ్రోలఁ బెల్లు | వసుధం ద్రెళ్లన్. 655

ఉ. చూచి యకంపనుం డలుక | సొంపునఁ గన్నులఁ గెంపు దోఁపఁగా
నేచి ధనుర్గుణంబు మొర | యించుచు సూతునితోడ నిట్లనుం
ద్రోచిరి పీఁక వానరులు | దూలిరి రక్కసు లింక నీవు వే

వే చన నిమ్ము తేరు శరవృష్టిని ముంచెద శత్రుసేనలన్. 656

సీ. అనవిని కొలఁదికి నతఁడు యుగ్యంబుల,పగ్గముల్ సడలించి పట్టి నేమి
ఘట్టనంబునఁ భూమి గంపింప వానర,బలముపై నరదంబుఁ బఱపి పెలుచ
నిగుడుచో మగుడుచో నేర్పులు మనసున,కరుదును మెచ్చుగా నతులగతుల
సారథ్య మొనరింపఁ జండకాండంబుల, గగనంబు గప్పుచుఁ గపుల విపుల
గాత్రఖండము లోలిమైఁ గలన నిండు,నట్లు గావించి కడిమిమై నతిశయిల్లెఁ
[1] దనధనుఃకలాకౌశల మునకు రజని,చరులు సంతసిల్లఁగ నన్నిశాచరుండు.

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 658

శా. వానిం జూచి బలీముఖుల్ పఱవఁగా వారించుచుం బోక తాఁ
బై నమ్ముల్ వడుచుండఁ గొండపగిదిం బాటింప కాలో మరు
త్సూనుం డున్నతశైలశృంగమున నాస్ఫోటించి వే వైచుడున్
దానిం జూర్ణము సేసె వాఁడు నరు దందం బెక్కు భల్లంబులన్. 659

లయవిభాతి. మఱియు నొకమద్ది వెసఁబెఱికి కొని నేనివడివిఱిగి తరు లభ్రములఁ జఱిచి యటుపాఱం
బఱచి హనుమంతుఁ డెడఁదఱుముబలు మొత్తముల కుఱికియరదంబు లఱి ముఱి ధరణిఁ ద్రెళ్లం
దఱుచు రుధిరచ్ఛటలు వఱదగొనఁ గుంభములుపఱియలయి కుంజరము లొఱలుచుఁ బడం బె
ల్లఱి హరులు డొల్ల భటులొఱగ రథముల్ సెదరమఱువు లఱువుల్లగుచుఁ బఱిపఱిగ మోఁదెన్. 660

తే. ఇట్లు చతురంగబలములు నేపడంగ,నయ్యకంపనుఁ డందంద యలుక వొడమి
ఘోర బాణంబు లీరేడు కొని యురంబు,గాఁడిపాఱఁగ నేసె నక్కపివరేణ్యు.

ఉ. ఏయుడు నొచ్చి యైనఁ జలియింపక యేటుల భగ్నశాఖమై
పోయినమద్ది వైచి యొక భూరిమహీధర మెత్తి యార్పుతోఁ
దోయదమాలికల్ దెసలఁ దూలఁగఁ ద్రిప్పుచుఁ బాఱుతెంచి య
వ్వాయుసుతుండు వ్రేసెఁ దల వ్రక్కలువాఱ పడంగ రక్కసున్. 662

ఆ. అపుడు కాందిశీకు లయి నిశాచరులు వా, నరులు దోల లంక తెరువు వట్టె
తలలు వీడఁ బఱచి రిలయెల్లఁగంపింప, నొక్కమో్రతయగుచు దిక్కులద్రువ.

—— మహాకాయుండు యుద్ధమునకు వచ్చుట. ——

వ. ఇట్లు ధూమ్రాక్షాంతకుచేత నకంపనుండు దెగుట విని రావణుండు గనలిమహాకా
యుం జూచి నీవు సైన్యసమేతుండవై చని వనచరవధం బొనర్పు మని పనుప

1. దనధనుఃకౌశలమునకుఁ దదనుచరులు,సంతసిల్లంగ నన్నిశాచరవరుండు.
2. పడవైచుచుం జనఁగ కుంభద్వేగుఁ డై యామరుత్సునుండు.

నతండు నాస్థానంబు వెడలి జవసత్త్వంబులు నెఱయం బూనినపిశాచముఖంబు
లగుతురంగంబులు వేయి మెఱయం గనత్కనకదండమండితం బగుమయూరకే
తనంబు గ్రాలఁ గఠోరకార్ముకప్రముఖాయుధంబులు వెలుంగ మహాబలులు చక్ర
రక్షకులై రక్షోవీరు లేవురు బలసి రా రత్నరచితకింకిణీమాలికలు మొరయ నే
మిరవభైరవంబుగాఁ దేరు సారథి తెచ్చిన నెక్కి పుడమి నెడములేకుండ నిండి కరి
తురగరథపదాతులు పరివేష్టింప నలరుచుం గవచధారణాదిసన్నాహంబునం
బొదలి దక్షిణద్వారంబున. 664

శా. ఘంటాకాహళశంఖదుందుభిమృదంగధ్వానముల్ దిక్కుల
న్మింటన్ నిండి యుగాంతవాతకలనానిస్సీమభీమోర్మ్యు లొం
డొంటిం దాఁకఁ దనర్చునర్ణవమునత్యుగ్రంపుమ్రోఁతం గడు
న్మింటం బర్వినసైన్యధూళి నినరశ్మిం గప్పుచున్ వెల్వడన్. 665

సీ. నీరదంబులు వన్ని నెత్తురు గురిసె న,క్కలు సేనలోపలఁ గలసి నడచెఁ
బోరిఁబోరి వాహనంబులు మ్రొగ్గ సికతాస,మేతమై మారుత మెదురువీచెఁ
బఱతెంచి గ్రద్దలు పడగలపై వ్రాలె, నెడనెడఁ గైదువు లెడలి పడియె
వడిలులాయంబులు వలపలిదెస దాఁటెఁ, బృథివీబిలంబులఁ బిల్లు లఱచె
నిట్లు మఱియు నెన్ని యేనియుదుర్నిమి,త్తములుగనియువినియుసమరకాంక్ష
వాఁడు లెక్కగొనక వానరసేనల, నంపవాన ముంతు ననుచుఁ దఱిమి.

చ. నడచి రణక్షితిం బొలిచినం గపిసైన్యము నార్చి త్రోచె న
ప్పు డుభయసైనికుల్ బెరసి పోరఁ దొడంగిరి దోర్బలంబు లే
ర్పడఁ దమపేరుఁ బంతమును వాడి యదల్చుచు సర్వభూతము
ల్వడఁక శరాదిసాధనశిలాతరుపాతము లార నయ్యెడన్. 667

ఉ. త్రెస్సినజంఘలుం దొడలు దీర్ఘభుజార్గళముల్ గళంబులున్
వ్రస్సినమూఁపులుం దలలు వక్షములున్ బరులున్ మహాస్త్రము
ల్డుస్సినకర్ణముల్ నడుములున్ నిటలంబులుఁ బ్రక్కలున్ శిరో
నిస్సరదస్రపూరములు నిండ రణస్థలిఁ గూలుచుండఁగన్. 668

క. కరి కరితోడం దురగము,దురగముతో రథము రథముతోడను నక్తం
చరు నక్తంచరుతో వన, చరవీరులు వేసి వేసి సమయించునెడన్. 669

ఉ. దుర్జయులై నిశాచరులు దోర్బలసంభ్రమలీల లొప్పఁగా
గర్జితఘోరమేఘములకైవడి నందఱు నొక్కలావునం
దర్జనముల్ చెలంగ నిప తచ్చటులాశనినిష్ఠురాశుగ
స్ఫూర్జితవిస్ఫులింగములు చూడ్కుల కోట యొనర్ప నేయుచున్. 670

క. మఱియు గదాఖడ్గాదుల,మెఱుఁగు లడర విక్రమించి మించి తెరల్పం
బఱచిరి కపు లంగదుఁ డ, త్తఱి నిలునిలుఁ డనుచు నిలిపి తరుచరబలమున్.

క. తలకొలుప ఋషభగజశత, వలిపనసగవాక్షపృథు లǂ వారిత బాహా
బలము నిగుడంగ మగుడం, దలకొన నత్తారకొడుకు ǂ తలకడచి వడిన్. 672

చ. వరుసఁ దరుప్రహారముల ǂ వాజుల నొంచుచుఁ బడ్డ తత్కళే
బరములు నుగ్గు గాఁగ రథǂపంక్తుల వ్రేయుచు గుండు లెత్తి స
త్వరగతిఁ గుంభముల్ వగులǂదంతుల వైచుచు దంతకాండముల్
గురుసులఁ గూడి రాఁ దిగిచి ǂ ఘోరనిశాచరకోటి మోఁదుచున్. 673

క. తక్కినవానరవీరులు, నెక్కుమ్మడిఁ గడఁగి [1] సంగǂరోత్సాహము పెం
పక్కజము గాఁగఁ దొడఁగిరి, రక్కసులుం బోక మత్సǂరంబునఁ బెనఁగన్.

ఉ. అంగదుఁ డంత నంతకసǂమాకృతిఁ బేర్చి శతాంగముత్తమా
తంగతురంగసంఘము లు ǂ దగ్రతరాంఘ్రిపతాడనంబులం
దుంగనగాగ్రపాతములఁ ǂ దోరపుమ్రోఁతలు సెల్లఁ ద్రెళ్లి మ్రొ
గ్గం గడుఁ బెల్లుడొల్ల భుజǂగర్వము సూపె విశృంఖలక్రియన్. 675

సీ. దంతావళోత్క్షిప్త ǂ తరులీలఁ గడకాళ్లు, వడిఁ గేలఁ గొని వీచి ǂ వైచివైచి
పక్వపతత్తాళǂఫలభంగిఁ గ్రుంగ మ, స్తకములు దలములఁ ǂ జఱిచిచఱిచి
గాజులపేర్లు రోఁǂ కలిదాఁకుగతి దోఁప,ముం జేత నంగముల్ ǂ మోఁదిమోఁది
బొందు లద్రులమాడ్కిఁ ǂ బ్రోవులై పడఁ బవి,స్పర్శనిష్ఠురముష్టిఁ ǂ జదిపిచదిపి
కాలపాశసంకాశోగ్ర ǂ వాలవల్లి,మెడల నురివెట్టి నేలఁతో ǂ నడిచి యడిచి
సానుదృఢజానుహతుల నǂక్షములు నలిపి,నలిపి చెలఁగున వ్వాలినంǂదనునిఁ జూచి.

క. కైదువులు విడిచి పదహతి, మేదిని గంపింప భీతి ǂ మెయిఁ బఱచిరి క్ర
వ్యాదులు వనచరు లార్వ మ, హోదధిఁ బడ లంకసొరఁగǂనొక్కయురవడిన్.

వ. అంత మహాకాయునిమంత్రులు వజ్రనాభరుధిరాశకాలదంష్ట్రకాలకల్పవపాశ
శతమాయధూమ్రదుర్ధరు లనువారు ననుజుం డగుమహానాదుం డనువాఁడునుం
బేరెలుంగులు సెలంగ నిశాచరుల మగుడం బురికొల్పికొని కీలాకరాళశూలం
బులు మెఱయం దఱిమినం బృథుండు వజ్రనాభుని గవాక్షుండు రుధిరాశుని
ఋషభుండు గాలదంష్ట్రునిఁ బనసుండు కాలకల్పుని గజుండు వపాశుని శతబలి
శతమాయునిఁ గ్రోధనుండు ధూమ్రుని మేఘపుష్పుండు దుర్ధరు నంగదుండు మ
హానాదమహాకాయులను మఱియు మహావీరు లయినవానరులు దక్కినరక్కసు
లను దలపడ నుభయబలంబులుఁ బరస్పరహతులం గుసుమితకింశుకవనంబుల
విడంబించుచు ఘోరప్రకారంబులఁ బోరుచుండునయ్యవసరంబున. 677

సీ. వజ్రనాభుఁడు పృథు ǂ వడి నేడుగోలల, నుదురేసి నెఱఁకులు ǂ నూట నొంచి
తత్కరోత్క్షిప్తభూ ǂ ధరశృంగముల నెడఁ, బదిప్రక్కలై పడ ǂ భల్లనిహతి
నఱకినఁ జూచి య ǂ న్నగచరవీరుండు, నరదంబు నుగ్గుగా ǂ నలుక నుఱికి

1. సంగరోత్సాహంబుం దక్కక పోరఁ దొడంగిరి.

భుజదండహతి సూతుఁ బొరిగొని హయముల, మర్దించి విలుద్రుంచి మఱియు వాని
కడిఁది శూలఘాతమునకుఁ గలఁక లేక, శిరము దాటించి యన్నిశాచరుని నొడిసి
కాలు వట్టి మీఁదికి నెత్తి నేలతోడ, నొడలు గుల్లలతిత్తిగా నుదికి చంపె.

క. మగఁటిమి రుధిరాశుఁడు బలు, దెగ గొంచును వింటి మ్రోఁత దెసలంట భుజా
యుగళము నొనేసి గవా, క్షుఁ గవాక్షితవక్షుఁ జేసె ఘోరాస్త్రములన్.

సీ. ఏచి వెండియుఁ దరుల్ వైచిన వాఁడవి, యమ్ములఁ దునుమాడి యతని మూర్ఛ
వొనేసి యాతఁడు భూరిసాలము వైవ, నదియు ఖండించి ఘోరాశుగములు
పదిటను నవ్వీరుఁ బరవశుఁ గావించి, యగచరావళిఁ ద్రుంప నంతలోన
వార లిర్వురుఁ దేఱి వడి నార్చి రందు గ, వాక్షుఁడు గిరిశృంగ హతి రథంబు
విఱిచి తనపాటునకుఁ దప్పనుఱికి వాఁడు, ఖడ్గపాణియై యేతెంచి కదిసి తన్ను
వ్రేయ నంకింప వక్షుంబు వ్రేసి చంపెఁ, బడిన పరిఘ మొక్కటి గొని కడిమి మెఱయ.

క. ఐరావతకులజం బగు, వారణతిలకంబు నెక్కి వడి ఋషభుని పై
ఘోరగతిఁ గాలదంష్ట్రుఁడు, ధీరాటోపంబుతోడ దీకొలుపుటయున్. 681

ఉ. పట్టక మున్న పై కుఱికి పాణితలంబునఁ బూన్చి కుంభముల్
బిట్టవియంగ వ్రేసి యది బిమ్మిటితో నొకవింటిపట్టు గీ
పెట్టుచు వెన్క కేఁగఁ గడ పెం గరలుంఠితతద్విషాణసం
ఘట్టనఁ జేసి దాసి నుద గర్వ మడంగఁ బ్లవంగసింహుఁడున్. 682

చ. అరుదుగఁ గాలకల్పుఁడు మహాశనికల్పము లైన బాణముల్
పరువడి నేయుచుం బనసు పై నడరం బనసుండు నార్పుతో
నరదము నుగ్గుగా నతిరయంబునఁ దాఁచి కఠోరముష్టిని
ర్భరహతి వానిఁ గూల్చె రుధిరంబులు ముక్కున నోరఁ గ్రక్కఁగన్. 683

క. అలిగి వపాశుఁడు వానర, బలములఁ బొరిగొనుచు గజుఁడు పై వైచు మహా
శిల లెడఁబడ నేయుచు న, బ్బలువీరునిఁ దోన నొంచెఁ బది బాణములన్.

చ. బలువిడి నొంచి మించి పటుబాణము లేడుర ముచ్చిపాఱ నై
దళికము దూఱ నేసి నిఖిలాంగకముల్ గొన నేయ నమ్మహా
బలుఁడు సుపర్ణవేగమునఁ బాఱి నిశాచరురత్నకుండల
జ్వలితశిరంబు వే పెఱికి వైచె నభంబు సెలంగ నార్చుచున్. 685

ఆ. గజుని మీఁద[1] మత్తగజలీల శతమాయుఁ, డడర నడరెఁ బరిఘహస్తుఁ డగుచు
నతఁడుఁ బనసవృషభ శతవలిప్రముఖులు, తోన తరులు గిరులుఁ బూని నడవ.

వ. అప్పు డారాక్షసుండును దనమాయాబలంబున శరశక్తిగదాచక్రపరిఘముసల
తోమరభిండివాలప్రముఖప్రహరణంబులం గపుల సుడినడ బడలువడం జేయుచుఁ
దనమీఁద నంగదుం డనేకయూథపసహితుండై కురియు నుత్తాలసాలాదిపాదపం

---

1. నంత గజలీల...డలుక నడరె...,నతఁడు...ప్రముఖులతోన మనసు లగలఁ బూని కదఁగ,

బులం గత్తివాతిదూపులం దునుమాడి తోడన గవాక్షుండు గిరిశృంగంబును వృషభుండు వృక్షంబును బనసుండు గండశైలంబును గజుండు పరిఘంబును శతవలి శతాంగచక్రంబును గ్రోధనుండు తోమరంబును వైవ నవియును దెగనేసి విజృంభించుచుం బురోభాగంబున నున్న యనేకబలీముఖుల శిలీముఖంబులఁ బొలియించుచుండఁ గ్రోధంబునం గ్రోధనమేఘపుష్పులు ధూమ్రదుర్ధరులరథంబుల కుఱికి కులిశసమస్పర్శంబు లగుకరతలంబులం దలలు వగులఁ జఱచి చంపినం గనుంగొని ధనుర్గుణంబు మొరయించుచుఁ గోపాటోపంబున. 687

సీ. ఒక్కొక్కతూపున § నొక్కటనూర్వుర, నొక్కలావునఁ గ్రుచ్చి § యొక్కమాటు
మూఁడును బదియు న § మ్ములు గొని సంధించి, కోల నొక్కొక్కనిఁ § గూలనేసి
యిషువు లైదైదుల § నింద్రుమన్నిఁ దొమ్మి,దింట గవాక్షుఁ § బదింటఁ బృథుని
నేడిట ఋషభుని § నిరుమూఁట గజు రెండు,పదులఁ బనసు గృధ్రి § పత్రమైన
చండకాండ మొకట § శతవలి నొప్పించి,శతసహస్రసంఖ్య § లతులగతుల
సాయకములు పఱపి § చంపుచుఁ గపిసేన, బాణమారుతమునఁ § బాఱ నూఁదె.

క. ఆయెడఁ గొందఱు గపులు ప,లాయనముగఁ దారకొడు క§లం తయు వ్రీడం
జేయ జయో వాస్తు మృతి, ర్వా యన యూథపులు నిలిచి § వైచిరి శిలలన్.

ఉ. వైవఁగ వాఁడు భల్లముల § [1]వారిఁ దెరల్చి సహస్రమార్గణో
వేవుర వీరులం గెడపి § వెండియు మండుచుఁ గోల నొక్కనిం
గా వెస నెల్లయూథపులఁ § గన్కని నేసి చెలంగి యొత్తె నా
శావియదంతరం బద్రువ § జైత్రవిశృంఖలవృత్తి శంఖమున్. 690

క. ఉరవడి నప్పుడు పైఁబడి, పరిగొని పృథుఁ డాయుధములఁ § బడఁగ గజుండు
హరుల గవాక్షుఁడుఁ బనసుం,డురథంబునుసూతుఋషభుఁ § డుం బొలియింపన్.

సీ. శతవలి నిర్ఘాత § సమముష్టి శతమాయుఁ, బెలుచ మస్తకమునొ § ప్పింప మఱియుఁ
గ్రావ్వాలుఁ బలుకయుఁ § గొనిమీఁది కెగయఁగ,నొకని ఖడ్గంబు దా § నొడిసికొనుచు
నెగసి[2] రాక్షసుఁడ యెం § దేఁగెదు నిలుమంచుఁ, దలపడి పోరుచోఁ § దనదు వ్రేటు
ఖేటంబుచేఁ దప్పఁ § గీశ కొమ్మని యుర,స్థలము వ్రేసిన నెడఁ § దప్పఁదొలఁగి
శిరమునకుఁ జూపి దిగువ ల § క్షించి వ్రేయఁ
దొడలు తెగి వాఁడు గరుడుని § తుండనిహతిఁ
బడుమహాఫణిగతి సుడి § వడుచు వచ్చి
నేలఁ దలక్రిందుగాఁ బడి § ధూళి బ్రుంగె. 692

వ. ఇట్లు శతమాయుండు గూలినం బ్లవంగపుంగవులు చెలంగి రక్షోబలంబులవధియింపఁ దదీయవిజృంభణంబునకుం దనమంత్రులపాటునకు రోషవిషాదంబులువొడమ ననుజసహాయుం డగుమహాకాయుం డింద్రచాపకల్పం బగుధనువు సారించుచు సా

1. వాని నడంచి. 2. రక్కస యొక్క డేఁగెదు.

రథిం జూచి యమోఘబాణంబుల సుగ్రీవాంజనేయప్రముఖవలీముఖులయు రా
ఘవులయుఁ బ్రాణంబులు గొనియెదం దేరు ద్రోవనిమ్మని నియోగించిన వాఁడును
యుగ్యంబులపగ్గంబులు వదలి యట్లచేయ బలుపిడిఁ దరుచరులు గురియుమహా
పాషాణపాదపంబులు శరపరంపరల నుగ్గుసేయుచుఁ గాంచనపుంఖంబులు వెలుం
గ వివిధవర్ణంబులు గలుగుమయూరపత్రచిత్రితంబు లగుశిలీముఖంబులు నిగుడ
మిడుతపరి గవియున ట్లంబరంబు నాచ్ఛాదించుచు బలువలలం బడినపులుఁగుల
తెఱంగున నద్రిచరుల దైన్యంబు నొందించుచు ఘోరప్రకారంబున. 693

అంగదుండు మహాకాయుం జంపుట.

మ. భ్రమదాలాతముకై వడిం బసిఁడిచాపం బాతతాకృష్టివే
గమునం జూడ్కికిఁ దోఁప వెండియుఁ దటిత్కల్పోరుహార్చివిరా
వ మఖండం బగుచుండ సాంద్రకరకావర్షంబుచేతం బతం
గము లెట్ట[1]ట్టయి కూల నేసెఁ గపులం గాండప్రకాండాహతిన్. 694

ఉ. అయ్యెడ వృక్షఖండనిచయంబులుఁ బర్వతకూటకోటిపె
న్వ్రయ్యలుఁ గృత్తవానరశిరశ్చరణాదులు నేమిఘట్టనం
గ్రయ్యలు గట్టి యున్నరుధిరస్థలులుం బతితాస్త్రపంక్తులుం
గయ్యపునేల నుగ్రగతిఁ గానఁబడం దఱుచయ్యె నెంతయున్. 695

క. వ్రేలిడ నెడ లేకుండఁగఁ, గోలలు గాత్రములఁ గాఁడి కుసుమితవాతా
స్ఫాలితరక్తాశోకాం,దోళనగతిఁ బొల్చి రసముతో యూథపతుల్. 696

శా. వారిం జూచి ముహూర్తమాత్రము శరవ్రాతంబు సైరింపుఁడీ
మీ రే నొక్కఁడఁ బూని వీని రణభూమిం గూల్తు నాపాలివాఁ
డీరాత్రించరుఁ డంచు వాలితనయుం డేఁ దున్నయ ట్లున్నమై
ఘోరాస్త్రంబులు వో విదిర్చికొనుచుం గ్రోధాతిరేకంబునన్. 697

క. నిడుపాకయోజన మగుశిల, వడిఁగొని యోరోరి దీనివాటునఁ బొడిమై
పడి తనుచు వైవ వాఁడును, నడుమన భల్లములఁ ద్రుంచె నాశైలంబున్.

క. వక్ష మొకట నుదు రొక్కట,దక్షిణభుజ మొంట రెంట దట్టించుచు నా
వృక్షచరవీరు నేసె న, లక్షితసంధానహస్తలాఘవ మొప్పన్. 699

ఆ. అట్టు దూల నేయ నాతండు మనసిల, కలఁచి ధైర్య మూఁతగాఁగ నిలిచి
నిటలతలముగంటి నెత్తురు మోముపైఁ, దొరఁగ నల్లఁ గేలఁ దుడిచికొనుచు.

ఉ. వాలుమగంటిమిం గడఁగి వారక సాలరసాలతాలహిం
తాలముఖద్రుమంబుల రణం బొనరింప నతండు తత్కరో
న్మూలితచాలితోత్థితసముజ్ఝితవృక్షము లొక్కమాటు బ
ల్గోలలఁ ద్రుంచి వైచి నెఱఁకుల్ వడిఁ దూఱఁగ నేయ నయ్యెడన్. 701

1. లెటట్లన.

తే. మొదలఁబిడుగువ్రేసినవానిఁ। బిదపఁగొఱవిఁ, జూఁడినట్లన్న కును నెడ। సొచ్చిమూఁడు
నేడునమ్ముల నదరంట। నేసి దర్పమున మహానాదుఁ డార్వ న। వ్వానచరుండు.

క. కనలి యొకగండశైలము, గొని తేరికి నైవ వాని। ఘోరగదాఘు
ట్టన నదియు రాలి పొలియుట, గని పై కుఱికి విలు విఱిచి। గ్రక్కున నతనిన్.

క. తల యొడిసి పట్టి గగనస్థలి జిఱజిఱఁ ద్రిప్పి రక్త। ధారలు మెదడుం
బెలుచ వెలికుఱుక లోనె, మ్ములు నుగ్గుగ నేలతోడ। మోఁది వధించెన్. 704

క. అంత మహాకాయుఁడు గడు, నంతస్తాపంబు సేయు। ననుజునిపాట
త్యంతక్రోధముఁ బెనుపఁగ, నంతకుగతిఁ గదిసి గుదియ। నంగదు వ్రేసెన్.

సీ. వ్రేయ నవ్వీరుండు। వివశుఁడై పడ నద్రి, చరు లది చూచి పాషాణవృక్ష
వృష్టిని దను ముంప। వెస గవాక్షునిఁ బది, శరములఁ బృథునైదు। సాయకములఁ
గ్రోధను నేఁబది। కోలల వృషభు నెన్నిదిపదులమ్ముల। మేఘపుష్ప
గజుని నేనూఱంబ। కమ్ముల శతవలి, బాణత్రయమ్మునఁ। బనసు నేడు
మార్గణముల నొంచి। మఱియును నొక్కొక్క, ములికి నెల్లకపులఁ। ముడుఁగ నేసె
నంతలోనఁ దెలిసి। యంగదుండును గదా, పాణి యగుచు రథము। పైకి నుఱికె.

చ. వికటవిశంకటభ్రుకుటి। వీరరసోద్భటవీచివిస్ఫుర
ద్వికృతి నటింపఁ గట్టలుక। వేయిహయంబుల సూతుఁ జంపి కా
ర్ముకమును కేతనంబు రథ। మ్ముఁ వితథంబులు చేసి వెచి సీ
సక మెడలించి నెత్తి పెలు। చక గద వ్రేయుచు దాఁటె నుర్వికిన్. 707

మ. విరథుం డై రజనీచరుండును గదా। విస్ఫూర్తు లార్ర వసుం
ధరకుఁ గ్రక్కున దాఁట నొక్కొకనిదో। ర్దండప్రహారంబు లొం
డొరుబల్విక్లిత శేతరప్రహతు ల। న్యోన్యప్రహింసల్ పర
స్పరధిక్కారము లొప్ప వారికి మహా। సంగ్రామ మయ్యెం దగన్. 708

ఉ. అప్పుడు దీప్తహేమవల। యద్యుతు లాకస మంటఁగా గదల్
దిప్పుట లెత్తి వ్రేయుటలు। దీవ్రగతిం బయిదాఁటి పోవుటల్
తప్పఁ దొలంగుటల్ బహువి। ధంబుల నొంచుట లార్చి వేసినం
[1]జిప్పలువాఱ నొగ్గుటలుఁ। జెల్లఁగ నిద్దఱుఁ బోరి రుద్ధతిన్. 709

క. మఱియుఁ దముఁబొదువుమూర్ఛల, తెఱపులఁ గై కొనుచువారు। దెగఁబోరిగదల్
పిఱిగి పడ బాహుయుద్ధము, నెఱపఁ దొడంగిరి కడంగి। నిష్ఠురభంగిన్. 710

క. అత్తఱి నెగసినధూళి వి, యత్తలభూభాగమధ్య। మంతయుఁ గప్పం
దత్తిమిరతిరోహితు లై, మత్తద్విరదములకరణి। మలసి బెరయుచున్. 711

క. పొడుచుచు వ్రేయుచుఁ బట్టుచు, విడుచుచుఁ గ్రొవ్వెసక మెసఁగ। వెసఁ దాఁకుచు బ
ల్విడిఁదిరిగిమడమ దాఁచుచుఁ, బడవైచుచుఁ గ్రిందమీఁదఁ। బడుచు నెగయుచున్.

1. జిప్పలు వోవ మ్రొగ్గుటలు.

శా. హాహాకారము లారఁగా నుభయసైన్యశ్రేణు లగ్గించును
త్సాహోక్తుల్ ఘనపాదఘట్టనలు నుద్యత్పాతముల్ హుంకృతుల్
బాహాస్ఫాలనముల్ మహాహతులు శుంభద్గర్జనల్ తర్జనో
గ్రాహూతుల్ వికటాట్టహాసములు మ్రోయం బోరి రత్యుద్ధతిన్. 713
వ. ఇత్తెఱంగునం బోరి వెండియు. 714
ఉ. శోణితధారలం బుడమి జొత్తిలఁ గూర్పరజానుముష్టిదోః
పాణితలప్రకోష్ఠనఖపాదశిరఃకరభోగ్రఘాతము
ల్ప్రాణములం గదల్పఁగఁ జలంబున ధైర్యము నిక్కఁ బెక్కువి
న్నాణము లొప్పఁగా సరిఁ బెనంగ నలుం డెలుఁగెత్తి యిట్లనున్. 715
ఉ. వాలితనూజ దోర్బలజవంబుల వాలికి నెత్తువత్తు నీ
వాలమునన్ భవజ్జనకుఁ డట్టిమహోద్ధతుఁ డైనదుందుభి
న్లీల వధింపఁడే యితని నీవును నింక వధించి దిక్కులన్
వాలినతండ్రికీర్తులకు వన్నియ వెట్టుదు గాక నావుడున్. 716
తే. పొంగి లంఘించి యక్కపిపుంగవుండు, రక్తధారలు వదనరంధ్రముల వెడలఁ
జటులతరమై మహాశనిస్పర్శ మయిన, పాణితలమున నడినెత్తిఁ బగుల వ్రేసె.
క. వ్రేటునకు వాఁడుఁ బిడికిటఁ, బోటుగొనం గిట్టి పట్టి పోరిఁ బ్రాణంబుల్
పేటెత్త నెత్తి మృతి క, ప్పాటొక్కఁడ చాల నేలఁ బడవైచి వడిన్.
క. ఉర మెక్కి పసువుఁ జంపిన, కరణిం జెయి గాలు మాఱు గదలుప నెమ్మై
వెర వెడలఁ బొదివి వానిం, బరుషగతిం జంపి భూతబలి గావించెన్. 719
వ. అట్లు మహాకాయుండు పొలిసినం గనుంగొని వనచరులు సింహనాదంబులు సే
యుచు నిశాచరులం దోలి వాలినందనుం గొనియాడుచుఁ దత్పురస్సరంబుగా
రామచంద్రుసమీపంబునకుం జనుదెంచి సమరవృత్తాంతంబంతయు విన్నవించిన.
ఉ. ఆవసుధేశుఁ డంగదుని నప్పుడు కౌఁగిటఁ జేర్చి యట్లు సం
భావన మొప్ప నంచితకృపామతిఁ జూడఁగ లక్ష్మణుండు సు
గ్రీవుఁడు వాయునందనుఁడు దిక్కినవారును గారవించి రం
దావిజయంబు పెంపు గొని యాడి విభీషణుఁ డప్పు డిట్లనున్. 721
క. జననాథ మహాకాయుం, డు నిశాచరభటులలోఁ గడుం బ్రబలుం డా
ఘనభుజుఁడు నచ్చినప్పుడ, యనిఁ జచ్చినవాఁడు సూ దశాస్యుం డింకన్.
వ. అనిన విని రాముండు సంతోషంబున నుండె నంత లంకాపురంబున. 723
తే. దీనవదనులు శోణితదిగ్ధతనులు, నై నిశాచరుల్ వడిఁ బాఱి యట్లు కయ్య
మునమహాకాయశతమాయముఖ్యులయిన, రక్కసులపాటు చెప్పిన రావణుండు.
ఉ. కొఱవుల వేఁడిమిం గడచు ఘోరపుఁబల్కులు కర్ణరంధ్రముల్
చుఱచుఱ దాఁకి పొఱి మదిఁ జూఁడిన మోములు వాంచి మిన్నుపై

నొఱగినయట్టిచందమున । నొక్కఁడుఁ బల్కక కొంతసేపు ని
వ్వెఱపడి తూలుచుండెఁ బృథి । వీస్థలిఁ జూడ్కులు నిల్పి కొల్వునన్. 725

క. అద్దశముఖుఁ డట్లొందువి, పద్దశ పరికించి తెచ్చ । వడి మంత్రులు దా
రెద్దియును బల్కకుండిరి, పెద్దదడవు వింజ మాఁక । పెట్టినభంగిన్. 726

వ. అంత దిగ్గనం గొలువువిరిసి యంతఃపురంబున కరిగి. 727

చ. పరిభవచింత చిత్తమున । బల్వుకొనం దలపోఁతలన్ వగల్
గరుసులు దాఁట నించుకయుఁ । గంటికిఁ గూరుకు రాక శయ్యపైఁ
బొరలుచు లేచుచున్ మరలఁ । బొందుచుఁ గూర్కకభంగి నవ్విభా
వరిఁ గ్రిమియించె రావణుఁ డ । వారితశోకసమాకులాత్ముఁడై. 728

వ. ఇట్లు వేగించి ధైర్యంబు దెచ్చుకొని నిజనికేతనంబు వెడలి రథారూఢుండై సమస్తమంత్రులు సామంతులుఁ గొలువ నరిగి కోటచుట్టు నున్నసైన్యంబులం గనుంగొనుచు నయ్యైగుల్మంబులం దగినయెడలకు వలయువారిం బయికాపు లుండ నియోగించి కొలువు చొచ్చి కొండొకదడవునకుఁ బ్రహస్తునవలోకించి.

తే. ఏను గుంభకర్ణుండును । నింద్రజిత్తు, నీవు నీనింభుకుడుఁ దక్క । నిట్లు పురము
బలసి విడిసినకపిసేనఁ । బాఱఁ దోల, నన్యు లింకెవ్వరును గల్గ । రట్లు గాన.

ఉ. నేఁడు బలంబు నెల్లఁ గొని । నీవు మహోర్చులఁ బేర్చుచిచ్చుచే
మాఁడినకాననంబుగతి । మర్కటసైన్యము సొంపుదూల నీ
వేఁడిమి సూపి యూథపుల । విత్తడఁగం దునుమాడి వైవు క్రొ
వ్వాఁడిశరంబులం గడిమి । వాలినవాలితనూజుఁ డాదిగన్. 731

శా. నిస్సాణంబులదుస్సహధ్వనులచే । నీసేన లందంద రో
దస్సంధుల్ వగిలించుచున్ నడువఁగాఁ । దత్సంభ్రమం బోర్వకం
తస్సారంబులు దక్కి పాఱుదురు సు । గ్రీవాదు లైనన్ భవ
న్నిస్సీమప్రకటప్రతాపమునకు । న్వీ రెంతవా రారయన్. 732

చ. అమితబలాఢ్య నీకు నిజ । యంబు నిజం బటు గాక నీదుచి
త్తమున నజయ్యు లాన్నృపులు । తా రని యున్న మదీయబాహుశౌ
ర్యము గడుఁ దూల వారికి ఖ । రాదులచావులు దక్కిపోవఁ గ
ష్టమునకు నోర్చి సంధికి నొ । డంబడఁ జెప్పిన నట్ల చేసెదన్. 733

వ. అనినఁ బ్రహస్తుఁ డి ట్లనియె. 734

క. అస్తోకమతులచేత స, మస్తముఁ బరికించి యుక్త । మగుసామ ముప
న్యస్తం బయి మనచేత ని, రస్తం బయినది కదా ద । శానన మొదలన్. 735

క. మెచ్చగునె సాహసానకు, వచ్చినతటి సంధి మనల । వారలకొలఁదుల్
నిచ్చయము సేసి యిటువలెఁ, జొచ్చితి మన కింక నొండు । చొప్పులు గలవే.

శా. నీచే మన్నన గన్నదానికిఁ దగన్ । నేఁ డాజి విద్యున్నట

జ్యాచంచద్ధనురభ్రిముక్తవిశిఖాసారంబు ఘోరంబుగా
వీచీబంధురరక్తసింధువులు గా వింతుం బ్లవంగాంగముల్
వే చెండాడుదుఁ దెత్తు దీనదశకుఁ వే యేల భూపాలురన్. 437

క. ధనములపైఁ దనయులపై, వనితలపై బంధుమిత్ర వర్గముపైఁ [1]బు
ట్టినప్రియమునకంటెను నీ,కనిఁ బ్రాణము లిచ్చునదియ కడుఁబ్రియ మధిపా.

ప్రహస్తుండు నీలునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట.

వ. అని పలికి బలాధ్యక్షులం జూచి మీరు సర్వసన్నాహసమేతులరై సేనలం గొని రండని నియోగించిన వారు నట్లు కావింప నప్పంక్తికంధరు వీడ్కొని పటహాది మహాభైరవారావంబులు సెలంగం జనుదెంచి. 739

సీ. నేమిఘట్టనముల నేల వ్రక్కలు సేయఁ, గడఁగుచందమునఁ జక్రంబు లెసఁగఁ
గరువలిజవమును గడచను నన్నట్లు, తరళితగతుల రథ్యములు మెఱయ
భానుబింబము నుద్దిపట్ట నూఁకించుపోల్పున నహిధ్వజము నాలుకలు గ్రోయ
నితరరవంబుల నెల్ల నుల్లసమాడు, క్రియ మణిరణితకింకిణులు మొరయ
[2]హేమరశ్ములు హిమధామురశ్ముల చెల్వ, గెలువ నూతఁ డప్పు డెలమిఁ దేరు
పన్ని తేర నెక్కి బలములతోఁ బ్రహ, స్తుండు వెడలె లంక తూర్పుగవని.

క. వెడలి మహోత్పాతము లెడ, నెడఁ బెక్కులు గనియు వానినింతయుఁ గొన కె
క్కుడువడి సేనాభరమునఁ, బుడమి వడంకాడ నతఁడు పోరికి నడచెన్. 741

వ. అప్పుడు. 742

క. జననాథుండు విభీషణుఁ, గనుఁగొని యీవచ్చుసమరగర్వితుఁ డెవ్వాఁ
డనిన నితండు ప్రహస్తుం, డనువాఁడు సమస్తసేన కధిపతి వీటన్. 743

ఉ. మూఁడవభాగ మీబలసమూహము రావణుసేనలోన నే
నాఁడు దశాస్యుఁ డీతనిన నచ్చి మదోద్ధతవృత్తి నుండు నె
వ్వాఁడును నింత చెల్లుబడివాఁడు నరేశ్వర లంకలోపలఁ
లేఁ డితఁ డెప్పుడుఁ సమరలీలల ముక్కునబంటి వజ్రికిన్. 744

తే. అనఁగ నసిగదాముసలచక్రాదిసాధ,నములు మెఱుఁగులు వాఱంగ నలిఁ జెలంగి
యామినీచరుల్ ద్రోచిన నద్రిచరులు,వీక నార్పులతో వచ్చి తాఁకి రపుడు. 745

సీ. ఏనుంగు లడరిన నెసఁగుబొందులు రూపు,సెడి నల్లడలఁ జెల్ల చెదరు గాఁగ
నరదంబు లురవడి నడరినపట్టులఁ, బీనుంగుపెంటలు పెల్లు గాఁగ
సారిది ఘోటకములు సొచ్చినచోటుల, నవయవభేదంబు లరుదు గాఁగఁ
గాల్వు రొక్కుమ్మడిఁ గడఁగినతావుల, నెత్తురువఱదలు నెఱవు గాఁగ
రక్కసులు విక్రమింప మర్కటులు గడఁగి, విపులపాషాణపర్వత వృక్షవృష్టి

1 బుట్టినప్రియము దైనకంటెను, ననిఁ బ్రాణము లిచ్చునది ప్రియము నాకధిపా. 2 హేమ రశ్ములహిమధాము.

హతులఁ జతురంగబలసమూ । హములు పెక్కు, మడియ రణకేళి సల్పిరి । మచ్చరమున.

వ. అంతఁ బ్రహస్తునిమంత్రులు నరాంతకుండును గుంభహనుండును మహానాదుం డును సమున్నతుండు ననునలువురుఁ జెలంగుచుం బ్లవంగబలంబుల నమయింపం దొడంగిన. 747

సీ. ద్వివిదుండు గిరిశృంగ । తీవ్రపాతంబున, నేల నరాంతకుఁ । గూలవైచెఁ
దారుండు దారుణ । తరలీల నిరుగేలఁ, గొని సాలమునఁ గుంభ । హను వధించె
జాంబవంతుఁడు శిలో । చ్చయమున వక్షము, నలిపి మహానాదుఁ । బొలియఁ జేసె
దుర్ముఖుం డనువాఁడు । దోర్బలమెసఁగ స,మున్నతుఁ దరువున । మోఁది కెడపె
నిట్లు విక్రమించు । నేపు ప్రహస్తుండు, సూచి కపిబలంబు । సుడివడంగ
గగన మంపగములఁ । గప్పుచుఁ గోదండ,గుణము మొరయఁ జేర్చి । రణ మొనర్చె.

క. పెల్లుగ నటభల్లాదుల, డొల్లుతలలుఁ జిక్కువడి ప । దుభుజాజంఘల్
వెల్లువ లగుశోణితములు, ద్రెళ్లుశరీరములు నుగ్ర । రేఖం జేయన్. 749

మ. హరివీరావయవంబు లోలి రథర । థ్యాపార్శ్వభాగంబులం
దలు చై యుండ ఘనాస్రపంకములు మే । దఃఫేనముల్ వక్త్రతా
మరసశ్రేణులుఁ గృత్తమస్తకవపు । ర్మత్స్యంబులుం గల్గి నె
త్తురుటేఱుల్ శరవృష్టిచే నొదవెన । ద్దోషాచరుం డేయఁగన్. 750

స్రగ్ధర. ఆలోఁ బుంఖానుపుంఖం । బగుచు మథనవే । ళార్ణవాకీర్ణవీచీ
జాలశ్రీలట్టు పైపై । శరము లడరఁగా । నేఁచి కట్టల్కతోడన్
నీలుం డుత్తాలసాలా । న్వితభుజ మెసఁగ । న్వేఁకమైఁ దాఁకి వాజుల్
వ్రాలన్ సూతుండు గూలన్ । రథము వితథమై । మ్రగ్గ విల్ దూల మోఁదెన్.

వ. ఇటు విరథుం జేసినఁ బ్రహస్తుండును ముసలహస్తుండగుచు నిలాతలంబున కుఱికి తఱిమె నప్పు డవ్వనచరనిశాచరు లిరువురు నుభయబలంబులవారును దత్ప్రహారంబులకు మెచ్చుచు నచ్చెరువంది కనుంగొనుచుండం బ్రచండభంగిం గడంగి.

క. బలుపులులపగిది మదగజ, ములకై వడి దృప్తసింహ । ములచందమునం
గలయఁబడి పోరఁ దొడఁగిరి, బలరిపువృత్రులకు వారు । పాటి యనంగన్.

చ. అసమున నట్లు పోరుసమ । యంబున రక్కసుఁ డల్కతో మహా
యసమునలంబు హేమవల । యద్యుతు లారఁగఁ ద్రిప్పి వీకమై
నెస లవియంగ వేయఁ గడు । నొచ్చియు నాతఁడు వానిఁ గ్రమ్మఱన్
వస మఱఁ జేతివృక్షమున । వక్షము బల్విడి వైచె నార్చుచున్. 754

ఉ. దానికి మాఱొనర్ప భయ । దక్రియ రోఁకలి రెండుచేతులం
బూనఁగ వెండియుం గనలి । భూరిమహీధరశృంగ మెత్తియ
వ్వానరపుంగవుండు వెస । వైచుడు వానిశిరంబు ప్రక్కలై
ఫేనిలరక్తపూరములు । పెలుగఁ గ్రిక్కుచు వ్రాలె నేలకున్. 755

క. తరుగిరివర్షము గురియుచు, హరివీరులు వెనుకఁ దగులు నప్పుడు లంకా
పురి తెరువు పట్టి పాఱిరి, ధరణీతల మద్రువ యాతుధానులు భీతిన్. 756

వ. ఇట్లు ప్రహస్తుండు పడినం జూచి రామలక్ష్మణులును సుగ్రీవాదులును నీలు నుచితవాక్యంబులం గొనియాడి రంత నక్కడ రావణుండు నంతవృత్తాంతం బెఱింగి మాతులవధప్రకారంబునకు శోకించి పరాజయక్రోధంబున నాస్థానంబు గలయం గనుంగొని. 757

ఉ. ఇట్టి తెఱంగులుం గలిగె నే మనవీటికి నాఁడు వాసవుం
దొట్టి నిలింపసైన్యములఁ దోలిన వీరవరుం బ్రహస్తు నే
డెట్టొకొ చంపె నీలుఁ డని నీగతిఁ గ్రోఁతులచేతఁ బోయి నా
చుట్టలు సేనలుం బడఁగఁ జూచెదఁ జూచితిరే నిశాచరుల్. 758

క. నావా రనిఁ బడి రోడిరి, నా వారని వగలఁ బొగుల నాకుం జనునే
దేవారికిఁ దేజముగల, దే వారికి నిట్లు సెల్ల నిచ్చిన మీఁదన్. 759

క. ఏన చని పట్టిపోయిన, కానలఁ గార్చిచ్చు కాల్చు కైవడి మద్బా
ణానలమున నానరులను, వానరులను నీఱుసేసి వచ్చెదఁ గడిమిన్. 760

మ. చతురంగంబులు పన్ని తెండు జవనాశ్వంబుం బతాకాభిశో
భితముం జాపశరాదిసాధనచయస్ఫీతంబు గావించి మీ
రతివేగంబునఁ దేరు తేరఁ జనుఁ డధ్యక్షుల్ దగన్ మీరు నా
యిత మై రండు సమస్తసైన్యములతో నేపారఁగాఁ బోరికిన్. 761

వ. అని పలికి సమరంబునకు నరుగువాఁడై నిశ్చయించునంత నంతయు నెఱింగి మందోదరి యంతఃపురంబు వెడలి యూపాక్షుండు మొదలగుమంత్రులం గొని ధవళచ్ఛత్రచామరంబులు మెఱయ ముందట నెడగల్గి గొంద ఱాయుధపాణులతోడ నతికాయుండు నడవ నేతెంచి చిత్రధ్వజమాలికలం బొలిచి కనత్కనకసోపానశోభితంబు లగు నెనుబది తెరువులు గలిగి యున్న యాస్థానమండపంబుఁ జొత్తెంచి దౌవారికులు జడియ మస్తకన్యస్తహస్తు లగుచు రక్షోవీరు లోసరింప గద్దియం గదిసిన నద్దశాననుం డాదరంబున నద్దేవి నర్ధాసనాసీనం జేసి వచ్చిన దొరల నర్హపీఠంబుల నుండ నియోగించి తదాగమనప్రయోజనంబు దెలియు తలంపున. 762

రావణునకు మందోదరి నీతిచెప్పుట.

క. వనితా నీవును వీరును, జనుదెంచిన కార్య మేమి చందము నాకున్
వినిపింపు మనిన నమ్మయు, తనయ దశగ్రీవుతోడఁ దా నిట్లనియెన్. 763

క. నన్నధిప నీవు పెద్దయు, మన్నించుటఁ జనవు మెఱసి మంత్రులఁ గొని యే
విన్నపము సేయ వచ్చితి, విన్నం గుల మెల్ల బ్రతుకు విశ్రుతలీలన్. 764

తే. కలన ధూమ్రాక్షుఁ డాదిగాఁ గలుగు వీరు, లద్రిచరులచేఁ బొలియుటఁ గలిగి నీవు

వారిపై నెత్తిపోనున్న వార్త కేను, వెఱచి వచ్చితి మఱియొండు తెఱఁగుగాదు.

శా. రాముం బుణ్యగుణాభిరాముఁ ద్రిజగద్రక్షైకదీక్షాగురున్
సామాన్యక్షితినాథుఁ గాఁ దలఁచి తత్సామర్థ్య మూహింప కా
భూమీశాగ్రణిదేవి నుత్తమసతిం బూతవ్రతన్ నీకుల
క్షేమం బొల్లనిభంగిఁ దెచ్చితి[1] ప్రభుశ్రీ నింత గర్వింతురే. 766

చ. ఇనకులనాథు మున్ను వినమే మన మట్టిఖరాదులన్ రణం
బునఁ దునుమాడఁడే యొకఁడ పూని విరాధుఁ గబంధుఁ దాటకా
తనయు వధింపఁడే వినుము తక్కిన వేయును నేల యమ్మహా
వనచరు నొక్కతూపునన వాలిఁ బరాక్రమశాలిఁ గూల్పఁడే. 767

ఉ. ఆరసి చూడ లక్ష్మణుఁడు నమ్మహితాత్మునియట్టివాఁడ దు
ర్వారబలాఢ్యు లాకపులు వారలలావులు మున్ను మీరు గ
న్నారును వేయునేల నరనాయకుఁ డల్పుఁడు గాఁడు భూతసం
హార మొనర్ప నైనఁ గలఁ డల్గిన [2]వాలియ సాక్షి దానికిన్. 768

క. సౌమిత్రి గొల్చి రా వన, భూమికిఁ దనతండ్రియాజ్ఞ భూసుతతోడన్
రాముఁడు సనుదెంచినవాఁ, డీమిషమున సురల మునుల నెల్లను బ్రోవన్.

ఆ. కాన విగ్రహంబు కార్యంబు గాదు నీ, తిజ్ఞు లయినవారి తెరువు దలఁచి
వలయువారిఁ బుచ్చ వలయు సామమునకు, రామునకడకు మనకు రాక్షసేంద్ర.

చ. ఇదియ మతంబు మంత్రులకు హేమమహామణిముఖ్యవస్తువు
ల్మొదలుగ సీత నాసకలలోకశరణ్యున కిచ్చి పుచ్చి నె
మ్మది మముఁ బ్రోవు[3]మీవనిత మాటలు ద్రోచితి గాక నీతికో
విదుఁడు విభీషణుండు మును వేయివిధంబులఁ జాటి చెప్పఁడే. 771

మ. అతికాయుండును మాల్యవంతుఁడును యూపాక్షుండు నీమువ్వురున్
మతిమంతుల్ మన కెంతయున్ హితులు సామం బెట్లుఁ గావింప నే
రుతు రచ్చోన విభీషణుండు నయధుర్యుం డున్నవాఁ డాతఁడే
గతినైనన్ సమకొల్పఁ జాలుఁ దను నైక్ష్వాకుండు మన్నించుటన్. 772

చ. సమరమునందు శాత్రవులె చత్తు రనం జన దాత్మహానియున్
సమకొను గెల్పు సందియము సన్నుతి కెక్కినసామభేదదా
నము లవి యుండఁగా మొదల నాలవవెంట సమస్తబంధునా
శమునకు నోర్చి రాజు లిటు సాహసవృత్తిఁ దొడంగు టొప్పునే. 773

క. మనవారలు ధూమ్రాక్షుం, డు నకంపనుఁడుం బ్రహస్తుఁడు మహాకాయుం
డును లోను గాఁగ సమరా, వనిఁ జచ్చిరి దీన నేమి వచ్చెం జెపుమా. 774

ఉ. ఒక్కఁ డొకండ దిక్పతుల నోర్చినవారు ప్రహస్తముఖ్యుల

1. ప్రభుస్త్రీ. 2. వార్ధియ. 3. నీ వతనిమాటలు,

య్యెక్కుడువీరు లాహవమహీస్థలి శత్రులచేత నీగతిం
జిక్కుట చూచియుం జలము సేసెద వింతకు మున్న వారిలో
నెక్కరుఁ డైన వీరిగతి యూథపుఁ డీల్గినవాఁడు గల్గెనే. 775

ఆ. వెర వెఱింగి కార్తవీర్యునితోఁ గార్య, సిద్ధికొఱకు సంధిఁ జేసికొనవె
పరశుజితసహస్ర[1]బాహు రాముని మీఱు, రాముఁ డేల తగఁడు సామమునకు.

ఉ. ఎట్టు ఘటిల్లు సంధి గడు నెగ్గొనరించిననన్ను నేల చే
పట్టు నతండు నా వలదు ప్రాంజలి యై తనుఁ గన్న మీఁద ని
ట్టట్టనువాఁడు గాఁడు శరణాగతవత్సలుఁ డమ్మహాత్ముతోఁ
బుట్టువు లక్ష్మణుండు దల పోయ గుణాఢ్యుఁడు మీఱఁ డన్నకున్. 777

క. సింధురరథఘోటకభట, బంధురబలతతులు సుతులు బంధులుఁ దెగినన్
సంధికి రిపు లొల్లరు దశ, కంధర పద నిదియె సంధికార్యంబునకున్.

క. ఎన్నివిధంబుల నైనం, దన్ను కదా కావవలయుఁ దాఁ గల్గినమీఁ
ద న్నిఖిలము గల దని హిత, వు న్నీతియుఁ దగవు భయముఁ బుట్టఁగఁ జెప్పెన్.

వ. ఇట్లనేకప్రకారంబుల నమ్మయుతనయ చెప్పిన నయనిష్ఠురోక్తులు మనసునం బెట్టక
నిట్టూర్పు నిగిడించి కొండొకసేపు విచారించి రావణుండు. 780

ఉ. నీవు హితోక్తు లీపగిది నీతిపథంబునఁ బెక్కు చెప్పి తా
త్రోవకు నేగతిన్ మనసు దూఱదు మున్ను సురాసురాళులం
జేవ లడంచి లావునఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కిన నేను లోకపా
లావలి నవ్వ నవ్వనచరాశ్రితు నేగతిఁ గాంతు మానవున్. 781

ఉ. [2]త్రోలితి నింద్రు నగ్ని యము దుష్టనిశాచరు నబ్ధినాథునిన్
గాలిఁ గుబేరుఁ దత్సఖు నఖండబలంబులఁ ద్రుంచి మించి నే
వాలితి నేల యేలితి ధ్రువంబుగ నేఁ బదిలక్ష లేండ్లు నేఁ
డాలము వచ్చినం గడఁగి యంగన నిచ్చిన నన్ను నవ్వరే.

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి మున్న తఁడె యెగ్గొనరించెను దానికై కదా
చెఱగొని వచ్చితిం బిదప సీత వృథాకథ లింక నేల పెం
పఱ బ్రదు కింత తీయనె ఖరాదులచావున కేమి చింత నీ
మఱఁదలిబన్న మేపగిది మానిని యీఁగుదు సంధిచేసినన్. 782

క. రామున కే మ్రొక్కిన సు, త్రామాదులు నాకు వెఱతురా యింకిట నీ
వేమియుఁ జింతింపకు సం, గ్రామం బొనరింతు నృపులఁ గపులం ద్రుంతున్.

తే. చెలువ నీతనూభవు నింద్రజిత్తుఁ జెనయు, వాఁడు మూఁడులోకములందు లేఁడు నాకు
నింతవిలుకాఁడు గలుగంగ నంత రాదు, తలఁక వల దని దేవి లోపలికి ననిచి.

వ. అనంతరంబ దశాననుండు చింతాకులమానసుం డగుచుఁ గొండొకవిచారించి

---

1. బాహుని మీఱెన రాముఁడు 2. ఈపద్యము కొన్ని ప్రతులం గానిపించెడిని.

ధైర్యోత్సాహంబులు దెచ్చుకొని రాక్షసుల నవలోకించి. 785

ఆ. కంచుకంబు లూడ్చి § కాలోరగంబు లు,త్కటవిషంబు లెగయఁ § గవియుకరణి
దొనలు వెడలి నాదు § తూపులు మిడుఁగులు, లెగయ రాముమీఁద § నిగుడు నేఁడు.

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి మృత్యువుపఁ § యిం జనుదెంచునె యెట్టివాఁడు ని
ట్లులుక సురాసురాదులకు § నొట్టినచిచ్చగుచున్న నన్ను నె
త్తెఱఁగున నోర్వ వచ్చునొకొ § తెంపున రాముఁడు వచ్చెఁగాక నేఁ
డెఱిఁగెదు గాక నాకొలఁది § యెక్కుడు మాటలు నేయు నేటికిన్. 787

రావణుఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడై వానరసేనం గవియుట.

క. అని పలికి శైలజీమూ,తనిభాకృతు లైనయాతు § ధానులు గొలువం
గనకాచలశృంగోన్నతిఁ, దనరురథో త్తమము నెక్కి § దారుణభంగిన్. 788

సీ. శంఖభేరీముఖ § సంకులధ్వనుల లో,కాలోకగుహలసిం § హములు బెదర
రథనేమిహయఖుర § రయసముద్ధూతమ,హీరేణుపటలి [1]మిఁ § న్నేలు గలఁగ
నానాచమూభార § నమ్రభూవలయకం,పమునఁ గులాద్రుల § పాఁతు గదలఁ
[2]భటభుజోద్భాసిత § బహుహేతిరోచుల, వేల్పుటింతులకును § వెఱపు వెరుఁగ
సూతవందిమాగధజన § స్తుతులుఁ గలయ, వివిధజయకేతువులుఁ గ్రాల § వెడలె లంక
యుత్తరద్వారమున దర్ప § మొప్ప [3]దివిజ,రాజవిద్రావణుం డగు § రావణుండు.

క. వెడలి కడ లడరువారిధి,వడువున నెడపడక మ్రోయు § వానరసేనం
బొడగని నడవఁగ నబ్బలు,విడి గనుఁగొని రఘువరుండు § విస్మితుఁ డగుచున్.

వ. విభీషణుం జూచి మనమీఁద నిత్తెఱంగున నేతెంచుమహాసైన్యంబు వాఁ డెవ్వాం డవ్వీరు లెవ్వారెవ్వ రనిన నిట్లనియె నట్లు నీలుచేతం బ్రహస్తుఁడు గూలినం బాలస్త్యుండు మాతులవధాభిమానంబు మానసంబునం బూని తాన సమరంబు సేయువాఁడై వచ్చుచున్న వాఁడు నాదృష్టిపథంబునం బడినవారి దేవర కెఱింగించెద.

తే. నడపు గోపంబు గలకొండ § నాఁగఁ గలిత, దాననిర్ఝరార్ద్రిం బగు § తనగజంబు
లీల నంకుశాహతిఁ గెర § లించుచున్న, వాఁ డుయూపాక్షుఁ డనువాఁడు § వసుమతీశ.

ఉ. ఉరుతరహేమదండరుచి § నొప్పుచు సింహపతాక మింటితో
నొరయఁగ రోహిణాచలస § ముజ్జ్వల మైనరథో త్తమంబుపై
నరుదుగఁ జాప మింద్రధను § రాకృతి నెత్తి చెలంగుచున్న పో
టరి యతఁ డింద్రజి త్తనికి § డాయరు వీని సురాసురాదులున్. 793

మ. వితతోల్కాతతు లక్షు లీనఁగ నుడల్ § వింధ్యాద్రియుంబోలె న
ద్భుతరేఖం దనరార వీనులు జడీ § భూతంబులై యుండ ను
ద్యతకోదండ మతిప్రచండముగ మ్రో § యం జేయున త్తేరివాఁ
డతికాయుం డనువాఁడు వీఁ డతిబలుం § డాలంబులం రాఘవా. 794

1 మున్నేలు. 2 బటుభుజోచ్చాలితబహు. 3 నఖిలదేవవిద్రావణుండు.

క. మేదురతరాట్టహాసము, రోదసిఁ బగులంగ నట్లు మ్రోఁగుచు ఘంటా
నాదితరథుఁ డగువాఁడు మ,హోదరుఁ డనుయాతుధానుఁ డుర్వీనాథా.
తే. సంజమొగులునిద్దంపుఁగెంజాయ మేను
గలుగుతురగరత్నము చిత్రగతుల మెఱయ
వడి మహాశనివడువున వచ్చునన్ని
శాతకుంతహస్తుండు పిశాచరాజు. 796
క. నిశితత్రిశూలరోచులు, దిశలకు నెసఁగించుమృగపతిసమారూఢుం
త్రిశిరుఁ డనువానిఁ గంటే, దశకంఠునిసుతుఁడు వీఁడు ధరణీనాథా. 797
ఆ. ఉరగరాజకేతనోజ్జ్వలమై వచ్చు, తేరిమీఁద విల్లు ద్రిప్పుచున్న
భూరిమేఘసన్నిభుఁడు గుంభుఁ డనువాఁడు, కుంభకర్ణుపెద్దకొడుకు వీఁడు.
క ధూమధ్వజలాంఛన మగు, భీమధ్వజ మొప్పుదేరఁ బృథుపరిఘముతో
ధూమలతాయితశిఖివిధ, మై మండెడు నదె నికుంభుఁ డనువాఁ డనికిన్.
ఆ. కేల విల్లు గ్రాలఁ గీలాకరాళాగ్ని, దీప్తమైనపసిఁడితేరు సూతుఁ
డార్చి తోల, వచ్చునతఁడు నరాంతకుఁ, డనఁగ ననిఁ బ్రసిద్ధుఁడయినవాఁడు.
క. తను నానాఘోరమృగా, ననములభూతములు రథము నలుగడఁ గొలువం
దనరునతఁడు దేవాంతకుఁ, డనువీరుఁడు పంక్తికంఠునాత్మజు డితఁడున్ .
క. మఱియు రథదంతిహయముల, మెఱయుచుఁ గ్రైదువులు వాఁడిమెఱుఁగుల నీనం
దఱుచుగ గర్జిల్లెడునం,దఱు రక్షోనాథువీటఁ దగియెడువీరుల్. 802
సీ. కీలితస్యందనకింకిణీరవములు, ఘననేమినినదంబుఁ గ్రిందుకొనఁగ
మహనీయభూషణమణిగణస్ఫూర్తులుఁ, జటులాయుధార్చులు సందడింప
నద్భుతభ్రుకుటిరేఖాభీలలీలయుఁ, [1]గార్ముకోచ్చాలనగతియు బెరయఁ
జారుమౌక్తికసితచ్ఛత్రచంద్రికయును, గర్వాట్టహాసంబుఁ గలయఁబడఁగఁ
గనకదండప్రచండకేతనము గ్రాలఁ,గాలనిభమూర్తు లయినరక్కసులనడుమ
[2]వాఁడితేజంబుతో వచ్చువాఁడు లోక,కంటకుం డైనయద్దశకంఠుఁ డధిప.
క. నేఁ డనికిఁ దాన వచ్చిన,వాఁడు మహావీరు లైనవారలతో నీ
వేఁడిమి ఘనశరవృష్టిం, బోఁడిమి దూలంగ నార్చి పుచ్చఁగ వలయున్. 804
చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డచ్చెరు వందుచుఁ బంక్తికంధరుం
గనుఁగొని యిట్లనుం బ్రభలక్రిందున రూప మెఱుంగరానిసూ
ర్యునిగతి నొప్పుతేజమున నుజ్జ్వలుఁ డై యిటు లున్నవాఁ డితం
డనఘచరిత్రుఁ డైన జగమంతయు నేలెడువాఁడు గాఁ దగున్. 805
క. అక్కజపువీరు లారయఁ, ద్రిక్కినరక్కసులు వారి దిక్కున ధర్మం
బొక్కటియ లేమి దైవము,చక్కటి యేగతియొ కాని సంగ్రామమునన్.

1 గార్ముకహేలనగతియు. 2 'వాఁడె తేజంబుతో నిట వచ్చు లోక' అ. ప్ర.

వ. అని పలికి లక్ష్మణసమేతుం డై కవచధారణాదిసన్నాహంబునం బొలిచి నిలిచినం
దరుచరు లందఱు శిలావృక్షహస్తులయి నింగిఁ జెలంగునార్పులతోడం గడంగి
రప్పు డప్పౌలస్త్యుండును సమస్తనిశాచరులం గనుంగొని యేన రాఘవుల వాన
రుల వధించెద మీర లిందఱుం జూడుం డనుచు నిలువ నాజ్ఞాపించి సూతుండు
దేరు దోల శింజిని మ్రోయించుచు శరాసారఘోరంబుగాఁ గవిసిన. 807

చ. కనుఁగొని భానుసూనుఁ డలుక కర్ణ నగశృంగము రెండుచేతులం
గొని దెస లార్పులం బగుల ఘోరరయంబున మేఘమాలికల్
గనుకనిఁ దూల వైచె దశకంఠుఁడుఁ దోడన దానిఁ దప్తకాం
చనమణిచిత్రపుంఖశరసంఘమునం దునుమాడి వెండియున్. 808

ఉ. కాలభుజంగకల్ప మగుకాండ మమర్చి మహోత్కటాశని
జ్వాలలు వాఱ నేయుటయు వక్షము బల్విడి నుచ్చి పాఱ మూ
ర్ఛాలసుఁ డై విశాఖవిశిఖాహతి వ్రస్సినక్రౌంచశైలముం
బోలెఁ జలించి యత్తరణిపుత్త్రుఁడు వ్రాలె సురారు లార్వఁగన్. 809

వ. ఇట్లు సుగ్రీవుండు మూర్ఛిల్లినం జూచి ఋషభ గజ గవయ గవాక్ష సుదంష్ట్రనల
జ్యోతిర్ముఖులు ముఖంబులం గోపంబులు ముడివడఁ బ్రచండగతిఁ గొండ లొక్కొ
టం గొని వైవ దశగ్రీవుండు నవి నడుమన వెడఁదవాతితూపులం దునుమాడి
వారి నేడ్వుర నొక్కొక్క మెఱుంగునారసంబునం జచ్చిన ట్లుండఁ గెడపి మఱియు
విజృంభించి. 810

మ. అరుదుండూపులఁ గ్రుచ్చె వానరులఁ బెల్లన్యోన్యసంఘట్టనం
బరుషజ్వాలలు భూరజస్తిమిరముం బాపంగ నుద్యద్గరు
న్మరుదాభీలరయంబు నిర్జరవిమానశ్రేణిఁ దూలింప ని
ష్ఠురమార్వనినదంబు సాగరరవాటోపంబు భంజింపఁగన్. 811

వ. అప్పుడు. 812

క. శరములు నిగిడెడు తెరువులు, పరికించి యెఱుంగ లేక పైపైఁ బడియుం
దెరలియు మరలియు నొచ్చియుఁ, దరుచరు లొగి విఱిగి వచ్చి తన వెనుకఁ జొరన్.

శా. ఉర్వీనాథుఁడు వారి దైన్యమున కోహో యంచుఁ జంచద్ధను
ర్నార్వసారణ సేయ నిట్లను సుమిత్రాపుత్రుఁ డీ క్రూచునీ
గర్వాంధుఁ డశరవృష్టి ముంచి మనపై గర్జిల్లునీ సేనలన్
సర్వంబుం గడ తేర్చి పుచ్చెద ననుజ్ఞాతుండ నే నావుడున్. 814

ఉ. వీఁకకు మెచ్చి నవ్వి రఘువీరుఁడు [1]తమ్మునిఁ జూచి వత్స వే
తాఁకకు దశాస్యు నేమఱకు తచ్ఛరమార్గము లస్త్రసంపదం
దేఁకువఁ బెద్దయై యతఁడు దేవగణాదులతోడఁ బోరి ము

1. తమ్ముని తెంపుఁ జూచి వే

క్కాఁకలుఁ దేఱినాఁడు బలు ఽ గయ్యములం దని పల్కి వెండియున్. 815

వ. మహాధనుర్ధరు లయిన వారికిఁ బరాస్త్రప్రయోగంబులు నరాతులు ప్రయోగించి
నం బ్రతివిధానంబు లొనర్చు తెఱంగులు నెఱింగి దృష్టిముష్టిసంధానస్థిరత్వదృఢ
త్వంబులు మెఱయం జిత్రకలాకలాపనైపుణ్యంబులు సూపవలయు ననుచు నుచి
తోపదేశంబు సేసిన నలరి వినయంబున నన్న చరణంబుల కెరఁగి దశముఖున కభి
ముఖుండై కడంగునెడ నతని వారించి సమీరనందనుండు. 816

రావణహనుమంతులయుద్ధము.

క. రక్షోనాథున కెదురై, దక్షిణభుజ మెత్తికొనుచు ఽ ధరణి చలింపన్
వృక్షచరు లార్వ నశనిస,దృక్షత్వరఁ బాఱుతెంచి ఽ తెంపునఁ బలికెన్. 817

మ. మును బృందారకదానవోరగముఖుల్ ఽ ముబ్బాములం బడ్డవా
రని నాచే నని యుండు దోరి కుటిలఽవ్యాపార వేడ్కం బరాం
గనలం జూచినయట్లు గా దిదియుఁ ఽ జక్కం జూడుమా తెంపు మే
కొన నీ కెత్తినకాలదండ మగునాఽయుద్దండదోర్దండమున్. 818

చ. వెఱచినఁ బోవ నీ ననిన ఽ వింశతిబాహుఁడు నవ్వి యోరి న
న్నెఱవక వ్రేయు మున్ను మఱి ఽ నిన్ను వధించెద నన్న బంట వా
డెఱుఁగుదు లేర మ్రుచ్చిలి మఽహీసుతఁ దేఁ జనునే దురాత్మ నీ
వెఱుఁగవె నన్ను [1]నక్షకుపఽయిం దొలువ్రే టలనాఁడు చెల్లదే. 819

ఉ. అంచు రథంబుపై కెగయ ఽ నల్కఁ దలంబుగఁ బెన్నురంబు న
క్తంచరుఁ డెత్తి వ్రేసిన నఽతండు చలించుచు వానిపైకి లం
ఘించి పవిప్రచండ మగుఽ కేలన మా ఱొనరింప మూర్ఛ త
న్ముంచిన వ్రాలె వాఁడును గఽనుంగొని యార్చిరి నింగి నిర్జరుల్. 820

తే. అంత నద్దశకంధరుంఽడంతలోన, తెలిసి హనుమంతుఁ జూచి నీఽబలము మెచ్చు
వచ్చె నీదువ్రేటునఁ బంక్తిఽవదనుఁడమర,వైరిప్రేతలోకముఁ జూచిఽవచ్చె నార.

క. నావుడుఁ గపివరుఁ డిట్లను, రావణ యిది యేటివ్రేటు ఽ ప్రాణముతోడన్
నీ వుండఁగ నిట్టులు నా, లా వేమి నుతించె దేను ఽ లజ్జింప నిసీ. 822

క. అని పలికి యింకఁ బిడికిటఁ,గొను మొకపో టనిన నతఁడుఁఽగొను మంచు నురం
బున కెత్తి పొడువ నప్పా,వని రక్కసు లార్వ నేల ఽ వస మఱి వ్రాలెన్.

వ. ఇట్లు విసంజ్ఞుండై పడినహనుమంతుం గనుంగొని చెలంగుచు రావణుండు ప్రహ
స్తాంతకుపైఁ దేరు దోలించి మహోరగసంకాశంబు లగుశిలీముఖంబులు పర
గింపఁ జలియింపక యతండును లంకామలయశిఖరిశిఖరంబు పెఱికి చద లద్రు
వం బూఁచి వైచిన. 824

ఉ. ఏడువెడందతూపుల సుఽరేంద్రవిరోధియు దానిఁ దోన తు

1. నక్షకుని నే పఱఁగాఁ దొలువ్రేటు లాడఁగన్.

న్నాడఁగ నంతలోనఁ బవ నాత్మజుఁడుం దెలివొంది కయ్యపుం
బాడి దలంప శత్రుఁ డొరు పాల్పడి యుండఁగ వానిపైఁ జనం
గూడదు తప్పెఁ దప్పె నని కోత్తల గోరుచు నుండె నత్తఱిన్. 825
సీ. వెండియు నీలుండు వివిధవృక్షంబులు, పెఱికి పై వైచినఁ బెలుచ వానిఁ
బంక్తికంఠుఁడు పెక్కు భల్లసంహతులచేఁ, గ్రొక్కారుమేఘంబు కొండనిండ
బలువాన గురిసిన పగిది నమ్ములఁ గప్ప, నప్పు డవ్వీరుండు నల్పగాత్రుఁ
డై దిక్కులద్రువంగ నార్చుచు లంఘించి, మొగి ధనుఃకోటిపై ముకుటపంక్తి
పైఁ [1]బతాకపైగొడుగుపై బహువిచిత్ర, భంగిదాఁటుచు లక్షింపఁబడక తప్పి
పడక వ్రేటు పోటున కగపడక లీల, సలిపె నుభయసైనికులు నాశ్చర్యమంద.
ఉ. అంత నిశాచరేంద్రుఁ డనలాస్త్రము నారి నమర్చి యోరి నీ
గంతు లడంగిపోవ నినుఁ గాలునిఁ గూర్చెద నంచు నేయ మే
నంతయు నర్చులం గమర నాకపివీరునిఁ గప్పె నాశరం
బంతియ కాని జీవమున కల్గదు తత్పితృశక్తి గావునన్. 827
వ. ఇట్లు మహాస్త్రజ్వాలావృతుం డగుచు నీలుండు. 828
శా. తాఁకెం జిచ్చుదె సచ్చె వీఁడు రిపుచే తం జూడుఁ డంచున్ దెసల్
సోఁకం బెద్దమెలుంగునం దరుచర స్తోమం బొగిం బల్కఁగాఁ
దోఁకం బుట్టినమంట యుల్కపగిదిం దోపంగఁ బెన్మ్రోఁతతో
మోఁకా లూఁదుచు నేల మోవఁ బడియెన్ మూర్ఛాదశామగ్నుఁడై. 829
ఆ. అతఁడు వడినఁ జూచి యార్చుచు మేఘంబు, పగిదిఁ దేరుమ్రోయఁ బంక్తిముఖుఁడు
సంగరాభిముఖుని సౌమిత్రిఁ జటులటం, కారఘోరచాపుఁ గదిసి నిలిచి.

రావణలక్ష్మణులయుద్ధము.

ఉ. పుట్టల రోఁజుచున్ నిదుర వోవుమహాహులభంగిఁ దూణులం
బెట్టిన మ్రోఁగుచున్న యవి పెక్కుదినంబులకేని నాజి లే
పట్టున లేక నాకినుకఁ బడ్డజటాయువునీఁకలం గఱుల్
గట్టినక్రొత్తబాణములు కాంచనపుంఖములన్ వెలుంగుచున్. 831
చ. కుడువవు కట్ట వన్న పయి కూరిమి నీవిధి ద్రిప్పి తేరఁగా
నడవుల నాకలంబు దిని యంతట నుండక చిచ్చువాతికిన్
మిడుత గడంగుచందమున మృత్యుముఖం బగు నాదుచూడ్కికిన్
వడిఁ జనుదెంచి [2]నా తెరువు వచ్చితి చచ్చితి గాక నావుడున్. 832
క. నిను నీవ పొగడుకొనియెదు, ఘను లాత్మస్తుతికి నన్య గర్హకుఁ జొర రే
ధనువు గొని యుండ రజ్జుల, పని యేటికి వత్తుగాక బవరంబునకున్. 833
సీ. అని లక్ష్మణుఁడు వల్క నద్దశకంధరుం, డేడుగ్రబాణంబు లేయుటయును

1 బతాకపై గొడుగులపై విచిత్ర. 2 తీ తెఱఁగు వచ్చితి.

గనుఁగొని యాతండు ఽ గరుడతుండాహతిఁ, బడగలు దెగిపడ్డ ఽ పన్నగముల
గతి గానఁబడ నవి ఽ ఖండంబులుగ నేల,వంకకోలలఁ ద్రుంచి ఽ వైచి మఱియు
మిడుఁగుఱు లెగయంగ ఽ మిడుతలతఱుచుగా,నుడుమార్గ మద్రువంగ ఽ నుగ్రభంగి
మెఱయఁబింజపింజ ఽ గఱచుచుఁ బాఱ నం, దంద పఱపుమెఱుఁగు ఽ టంపగములు
నడుమ నఱకి వైచి ఽ నానాశిలీముఖ,వృష్టి నతనిఁ గప్పి ఽ విక్రమించె. 834

ఉ. దానికి నద్దశాననుఁడు ఽ తద్దయు విస్మయ మంది తాను న
మ్మానవవీరుఁ డేయుశర ఽ మండలి ద్రుంచి విరించిద త్తకా
లానలకల్ప బాణహతి ఽ నాతనిఫాలము నొంచె మూర్ఛకుఁ
లోనయి చాపముష్టి వదలెంగ గనుమూఁతయుఁ గల్గునట్లుగన్. 835

వ. ఇట్లు విసంజ్ఞుం డై కొండొకవడికిం దెలిసి రఘువీరానుజుండు. 836

క. విలు నడిమికిఁ దెగిపడ,నొక, బలుతూపడరించి మూఁడు ఽ బాణమ్ము లుర
స్థలి దూఱ నేయ మూర్ఛా, కులుఁ డై యతఁ డెట్టకేల ఽ కుం దెలిసి వెసన్.

చ. జలరుహజన్ముచేఁ గనిన ఽ శక్తి కరంబునఁ బూని ధూమసం
జ్వలితపటుచ్ఛటచ్ఛటర ఽ వ ప్రచురజ్వాలనోద్భటచ్ఛటా
కులముగ వైవఁ బైఁ బఱపు ఽ కోలలఁ జిక్కక వచ్చి బిట్టురః
ఫలకము దూఱినం బడియెఁ ఽ బర్విన మూర్ఛ నతండు భూస్థలిన్. 838

వ. ఇట్లు పడినం గనుంగొని సౌమిత్రిం బట్టికొనిపోవువాఁ డై యన్నిలింపారాతి
తేరు డిగ్గనుఱికి కదిసి యవుడుకఱచి పొదివి యెత్తశక్తిపాతసమయంబున నరా
తిదుర్ధరంబుగా వైష్ణవం బగుమహాతేజంబు ప్రవేశించుటం జేసి యిట్టటుం గద
ల్పం జాలక కైలాసశైలం బెత్తినభుజదండంబులు బెండువడం బెనంగు నెడ
హనుమంతుండు పఱతెంచి నిశాట విడువిడువు మనుచుం దిరిగిపడం బిడికిట
వక్షంబు పొడిచి సురగణంబు లార్వ నన్నరేంద్రనందనుం గొని రామచంద్రు
సమీపంబునకుం జనియె నమ్మహాశక్తియు నతని విడిచి మగిడి వచ్చె రావణుం
డునుం దెలిసి రథారూఢుం డై పొలిచె నాసమయంబున. 839

క. జననాథుఁ డనికిఁ గడఁగఁగ, హనుమంతుఁడు కేలుమొగిచి ఽ యవనీశ దశా
ననుఁడు రథి గాన యే వా, హన మయ్యెద నీకు ననిన ఽ నగుఁ గా కనుచున్.

తే. అతనివె న్నెక్కి యైరావ ఽ తాధిరూఢుఁ, డైనజంభారిచెలువున ఽ నగ్గలించి
శింజినీఘోరటంకృతుల్ ఽ సెలఁగ నన్న, రేంద్రనందనుఁ డెలుఁగెత్తి ఽ యిట్టులనియె.

రామరావణులప్రథమయుద్ధము.

ఉ. నాకు మహాపకారము మ ఽ నంబున నోడక చేసి తింక నే
లోకము దూఱువాఁడవు వె ఽ లుంగుచు నీవెను వెంట నాశరా
నీకము వచ్చినం దులువ ఽ నిన్నిట నెవ్వరు గాచువారు ది
క్పాకమలాసనప్రభృతు ఽ లైన వధింపక రాముఁ డేఁగునే. 842

క. నీవా రైనఖరాదుల, త్రోవయె నీ కనిన నధిక। రోషముతో నా
రావణుఁడు విల్లు మోపియం, బావకపటుబాణపం క్తిఁ। బావని నేసెన్. 843

వ. అప్పు డారఘువీరశేఖరుండు గన్నుఁగవఁ గెంపు నిగుడం గనుంగొనుచు నప్పొ
లస్త్యుం గదిసి. 844

ఉ. ఒక్కట నారిఁబోసి వివి। ధోగ్రశరంబులఁ దేరిచక్రముల్
చెక్కలు సేసి పైపొడవు। చిందఱవందఱ లాడి వాజులన్
వ్రిక్కలు వాపి సూతుఁ బడ। వైచి పతాక దళించి కైదువుల్
చక్కుగఁ ద్రుంచి మెల్లి పలు। చందములం బొలియించి వెండియున్. 845

తే. అశనిసంకాశ మగునొక్క। నిశితశరము, గొనిరయంబున నురమేసి। కొంకఁ జేసి
యర్ధచంద్రబాణమునఁ దీ। వార్చు లడరఁ, దోనకోటీగపం క్తియుఁ। ద్రుంచివైచె.

వ. ఇట్లు రావణుండు పరిభవింపంబడి కోఱలు వెఱికినమహాసర్పంబు తెఱంగున దర్పం
బుడిగి మనంబున. 847

చ. వరుణునిపాశముం ద్రిదశ। వల్లభువజ్రముఁ గాలుదండమున్
సురలసమస్తశస్త్రములుఁ। జూచినవాఁడన కాదె యీరఘూ
త్తరువిశిఖంబులంత బెడి। దంబులు గా వని నాకు నంచు మై
విఱవిఱవాఱఁ జేసడలి। విల్లు పడం గని రాముఁ డిట్లనున్. 580

ఆ. ఇంతదాఁకఁ గయ్య। మినసుతాదులతోడఁ, జేసి యలసినట్లు। చేష్ట దక్కి
యున్నవాఁడ వగుట। నిన్నింక నే నేయ, డప్పి దీర్చుకొని క। డంగు మనిన.

క. మీఱినభయమున రాముని, దేఱి కనుంగొనఁగ నోడి। ధృతి కడుఁ దూలన్
వేఱొకని తెఱిపైఁ బడి, పాఱి యతఁడు లంక సొచ్చెఁ। బౌరులు బెదరన్. 850

వ. అంత నమ్మహీకాంతుండును సౌమిత్రి మిత్రనందనాదుల విశల్యులం జేసి యరయు
చుండె రావణుండును బరాజయఖిన్నమానసుం డగుచు నాస్థానంబు సొచ్చి వచ్చి
సింహాసనంబున నుండి కొండొక చింతించి రాక్షసుల నవలోకించి. 851

సీ. నలినగర్భునిచేత। నాకన్నవరము సు,రాసురగంధర్వ। యక్షసిద్ధ
విద్యాధరాదుల। వెంట నేభయమును, లేకుండ నింతియ। లెక్కగొనక
నరుల వానరుల నే। నాఁడు వాక్రువ్వన, యటు గాన నేఁడింత లయ్యె। మనల
గెలిచినయలదశ। గ్రీవుండు మర్త్యుల, కుగ్రాహవక్రీడ। నోడె ననుచు
నాకు నొవ్వనిదిక్పతుల్। నవ్వ నట్లు, పూని చేసినతప మెల్ల। బూడ్దఁ గలయ
నిట్టిదురవస్థఁ బొందితి। నేమి సెప్పఁ, గలదు కుంభకర్ణుని మేలు। కనుపుఁ డింక.

ఉ. నిర్జరదానవాదుల న। నిం దృణరూపముగాఁ దలంచున
తూర్జితబాహువీర్యుఁ డతఁ। డుండఁగ నన్యులఁ బంచి రాఘవుల్
దుర్జయు లంచుఁ జిత్తమునఁ। దూలఁగ నేటికి నెన్నిభంగులం
గర్జము సూడఁగా నిదియ। కాలము దెల్పఁగ నమ్మహాబలున్. 953

కుంభకర్ణుని మేల్కొలుపుట.

వ. అని పనిచిన యూపాక్షమహోదరులాదిగా రక్షోవీరు లనేకంబు లగుభోజ్య
వస్తువులు గొని చని పుణ్యగంధప్రవాహతరంగితద్వారంబును సమంచితకాం
చనకుట్టిమంబును మాణిక్యదీపకళికాభిరామంబును యోజనత్రయవృత్తంబును
నైనతదీయశయనగృహమహాద్వారంబుఁ బ్రవేశించి పురోభాగంబున. 854

సీ. శ్వాసమారుతవేగ వశమున ముక్కుఁగ్రోళ్ల, వెలికి లోనికి జంతువితతి వాఱఁ
బోరి గుఱుపెట్టుచోఁ బొగరించురవమున, గహ్వరవివరంబు గలయఁ జెలఁగ
ఘుటఘుటాయితదంత కోటిఘట్టనఁ గల్గు, వదనవిక్రియఁ గాపువారు బెదర
గీర్వాణసంగర క్రీడలు వాక్రుచ్చు, కలవరింతల భూతగణము గలఁగ
భూరిఫూత్కృతు లురగేంద్ర బుద్ధిఁ జేయ,నుగ్రగతినిద్రవోవుచునుండఁగాంచి
రద్భుతాకారసమరాట్టహాసదళిత, ఘోరదిక్కుంభికర్ణు నక్కుంభకర్ణు. 855

ఉ. కాంచి నిగుడ్చునూర్పుబలు గాలిమొగంబున కోసరించి శం
కించుచుఁ జేరి చేరి తమకించుచుఁ దెచ్చినపచ్చిమాంసముల్
గాంచనపర్వతోన్నతము గాఁ బెనుప్రోవిడి మద్యభాండముల్
డించి మహారవంబుగఁ బఠించిరి తద్విజయాంకగీతముల్. 856

తే. అంతఁ దెలియకున్న నార్పులు బొబ్బలుఁ, బరుషభంగి బెరయఁ బటహమురజ
శంఖకాహళాది సంకులరావముల్, మొరయఁ జేసి రొక్క మ్రోఁత గాఁగ.

ఉ. ఆనినదంబు లంక గల యంతయు నిండి మహోగ్రసాగర
ధ్వానము మ్రింగ వెండియు నతండు వొగర్చుచు నున్నఁ జూచి తో
డ్తో నురుడిండిమప్రముఖతూర్యరవంబులు మ్రోయుచుండఁగా
వీనులక్రింద బిట్టు పది వేవురు రాక్షసు లార్చి రేపునన్. 858

సీ. అంత లేవకయున్న నచలశృంగములు పై, నెత్తివైచియు నోలి నినుపగదలు
గుదియలురోఁకండ్లుఁ గొనివీఁక మోఁదియుఁ, బిడికిళ్లఁ బొడిచియుఁ బృథులహస్త
తలములఁ జఱచియు దంతావళంబులఁ, గొలిపి మట్టించియు ఘోటకముల
మేను ద్రొక్కించియు మీసలు దిగిచియుఁ, గాఱుల నిఱికియు గర్దభముల
మహిషములమీఁదఁ దోలియు మఱియు నాసి,కాబిలంబులనూర్పులు గడలుకొనఁగఁ
జెరమలొక్కలావున నెత్తి చెవులలోనఁ, గూల్చిరుడికెడితైలంపుఁ గుంభశతము.

వ. ఇవ్విధంబున నందఱు నిశాచరులు మేలుకనుప నెట్టకేలకు నద్దశగ్రీవానుజుండు.

చ. తెలిసి మహాసమీరగతి దీర్ఘతరం బగునూర్పు వుచ్చి బా
హులు ఫణిరాజభోగతులితోగ్రతఁ జాఁగఁగ నీల్గి బాడబా
నలశిఖమాడ్కి వక్త్రగుహ నాలుక దోఁపఁగ నావులించి దీ
ప్తు లడర విచ్చె నూతననభోమణిమండలచండనేత్రముల్. 861

ఆ. అంత రజనిచరులు నత్యంతభక్తిమై, హస్తయుగము మొగిచి యంతసంతఁ

బాసి నిలువ శయ్య నా — సీనుఁ డగుచున, వీరుఁ డిట్టు లనియె — వారిఁ జూచి.

శా. నన్నుం గార్యము లేక మేలుకనుపన్ — నక్తంచరేంద్రుండు ము
న్నెన్నండుం బనుపండు [1] మార్పడఁగ నీ — యింద్రాదు లుద్వృత్తిమై
నున్నారో మనతోడ దానవులు దా — రొండెన్ విరోధించిరో
సన్నంపుంబని గాదు చూడ నది యే — చందం బెఱింగింపుఁడా. 893

వ. అనిన యాపాత్రుం డిట్లను రాఘవులు వనచరులం గూడుకొని సముద్రంబుగట్టి
కడచి వచ్చి మనపురంబు దిరిగి రా విడిసి మహాభయంబు సేయుచున్నవారు నేఁడు
పంక్తిగ్రీవుండు సంగ్రామంబున రామున కోహటించి పరాజయదైన్యంబు సహిం
పంజాలక నిన్ను మేల్కనుపం బనిచె మఱియును గలుగువిశేషంబు లతనిచే
తన వినం దగు ననుచు విన్నవించిన. 864

ఉ. మానసగూఢరోషశిఖి — మండఁగ నూఁదినచందమై కనుం
గోనల విస్ఫులింగములు — ఘోరగతిం జెదరంగఁ దీవ్రదం
ష్ట్రానిబిడోరురోచులు గ — డల్కొన నొడులు దీడికొంచు నే
మీ నరు లిట్లు క్రొవ్వి పులి — మీసల నుయ్యేల లూఁగఁ జూచిరే. 865

క. అన్నరులఁ గపిబలంబుల, ము న్నాఁకలి వోవ మ్రింగి — ముదమున మఱి మా
యన్నం గొలువఁగ వచ్చెద, నన్న మహోదరుఁడు వల్కె — నాతనితోడన్.

వ. మిమ్ము మేలుకనిపి తోడి తెమ్మని రాజు మమ్ముం బనిచినాఁడు మీరు నతండు సెప్ప
వినవలసినకార్యంబులు గలిగి యుండు నారగించి విచ్చేయుదురు గాక నిన ముఖ
ప్రక్షాళనాదికృత్యంబులు సలిపి మున్నమర్చినపచ్చిమాంసరాశికి మద్యభాండం
బులకుం దోడు పదికాఱెనుఁబోతులు ముయ్యేడ్గురు మనుష్యులు నేనూఱజం
బులు వేయివరాహంబులు రెండువేలు చరణాయుధంబులు దావాగ్ని తృణం
బునుంబోలె నమలి యారెండువేల ఘటంబుల [2] పిశితాసవంబులుఁ బెక్కుకడవల
నెత్తురుఁ ద్రావి రక్షోభటపరివృతుండై రాజమార్గంబున మిన్నందినపాడవునం
బొలిచి దశముఖునాస్థానంబునకుం జనుదేర లంకవెలినున్న బలీముఖులు గనుం
గొని భీతిం బఱువ రఘువరుండును ధనుఃపాణి యగుచు విభీషణున కిట్లనియె.

సీ. ఇది యేమహాభూత — మీయద్భుతం బేమి, నక్తంచరోత్తమ — నాకుఁ దెల్పు
మనుడు దశగ్రీవు — ననుజుండు నా కగ్రజుఁడు గుంభకర్ణుఁ డన్ — శూరుఁ డితఁడు
రక్కసులం దెల్ల — నెక్కుడులావును, ఘనతరదేహంబుఁ — గలిగి యుండు
జననాథ యితనికి — సహజశక్తియ కాని, తపమునఁ గన్నస — త్త్వంబు గాదు
జననమైనయపుడ — జంతుకోటుల మ్రింగ, వాసవుం డెఱింగి — వచ్చి వజ్ర
మలుకవైవ దాని — కడల కివ్వీరుండు, ధరణి యద్రువ నతని — దంతి కెగిరి.

క. తనతనువు దాఁకి మొదలికిఁ, జన విఱిగినదానిదంత — శకలంబు వెసం

---

1. మార్పఁబడిరో యింద్రాదు లుద్వృత్తులై 2. శిశిరాసవంబులు

గోనియురము వ్రేయనింద్రుం, డనిమిషయుతుఁడగుచుఁ బాటి యజునకుఁ జెప్పన్.

క. ధాతయుఁ దనసమ్ముఖమున, కీతనిఁ నిలిపించి చూచి యేమీ నిన్నున్
మీతండ్రి విశ్రవసుఁ డిటు, భూతద్రోహంబు సేయఁ బుట్టించెనొకో. 870

తే. అనుచుఁ గోపించి చచ్చినయట్లు నిద్ర, వోవుచుండు నీవని పల్క నావులింత
లడరఁ బెనుమబ్బువొడమిన నపుడ వ్రాలె, నంత నద్దేవుకడకు దశాస్యుఁ డరిగి.

క. తనపెట్టినచెట్టెవ్వఁడు, ననుకంప దొలంగి పెఱుకు నా ఫలకాలం
బున నెంతతప్పు గలిగిన, మనమున సైరింపఁ దగదె మనుమఁడు గాఁడే. 872

క. అప్పుడు వెడలినమీఁపలు, కెప్పాటను దప్ప దింక నీనిద్దుర వీఁ
డెప్పుడు దెలియు విహారం, బెప్పుడు గను భోజనాదు లెప్పుడు సలుపున్.

తే. అనినన ప్పితామహుఁడిట్టు లనియె నాఱు, నెలలకొక నాఁడు భోజనాదులకుఁ దెలియు
నాఁడు వీఁడ జయ్యుఁడురి త్తనాఁడు దెలుప, బలిమిఁ దెలియు నాఁడీతని బలము దూలు.

చ. అన నతఁ డాతనిం బురికి నప్పుడ తెచ్చి మహాగుహాంతరం
బున జతనంబుతో నిదుర వోవఁగ రక్ష యొనర్చి మున్ను మే
ల్కనుపక యుండు నెంతపని గల్గిన నేఁ డిటు తెల్పినాఁడు నీ
కనితల నోడి పాటి సమయంబున కోడక సాహసంబునన్. 875

వ. నేఁడు జాగరదినంబు గాదు గావున నితండును దేవరచేతఁ జచ్చు నవశ్యంబు నంత కివ్వనచరులు బెదరకుండ నిది యొక్క దారుయంత్రం బని మనవీటం జాటం బంప వలయు ననిన నన్నరేంద్రుండు నీలునకుఁ దత్ప్రకారం బానతీ నతండును నట్ల కావించి ఋషభశరభాంజనేయగంధమాదనమైందద్వివిదకుముదపనసనలసుషేణధూమ్రజాంబవత్ప్రముఖంబుగా దళంబుల గవంకులకు నడపించె నచ్చటఁ గుంభకర్ణుండుఁ బురాంగనావిరచితమంగళోపచారంబు లెడనెడఁ గయికొనుచు నాస్థానంబు సొత్తెంచి యన్న చరణంబుల కెరఁగి తదీయనియోగంబున నర్హపీఠంబునం బొలిచి కొండొకదడవున కిట్లనియె. 876

క. నను నిట్లు మేలుకనుపం, బనిచితి నిను నల్లఁజేసి ప్రాణము లిపు డో
ల్లనివాఁడు దేవ యెవ్వం, డనవుడు నయ్యనుజుతోడ నతఁ డిట్లనియెన్.

క. అద్రిచరసేనఁ గొంచు స, ముద్రము బంధించి కడచి మువ్వరుసఁ ద్రికూ
టాద్రి బలసి యున్నా రదె, ముద్రితలంకాకవాటముగ దాశరథుల్. 878

ఉ. ఇందుఁ బ్రహస్తుఁ డాదిగ ననేకులు రాక్షసు లాహవంబునన్
మ్రందిరి పేర్కొనం బరఁగు మర్కటవీరుఁడు సన్నవాఁడు లేఁ
డం దొకరుండు నా కిటు మహాబలశాలివి నీవు గల్గ సం
క్రందనుఁ జీరికిం గొనని గర్వము సర్వముఁ దూలె నేమనన్. 879

స్రగ్ధర. శస్త్రాస్త్రప్రౌఢిఁ దూలం జమరుము నరులం జంపు శాఖామృగాలిన్
నిస్త్రాణుం జేయు నన్ను న్వెసఁ జను మనికి న్వేళ గాకుండియున్ ర

క్షుస్త్రాణార్థంబు నిన్నేల్కనుప వలసె లంకాచరుల్ [1] బాలవృద్ధా
స్త్రస్త్రీశేషంబుగా నందఱుఁ బొలిసినవెనుక్కఁ జయం బేల నాకున్. 880

కుంభకర్ణుఁడు రావణునకు నీతిచెప్పుట.

వ. అనిన నవ్వైశ్రవణుండు రావణుం గనుంగొని. 881

తే. మీఁదికార్య మేను మీమంత్రిసమయంబు, నందఁ జెప్పి పోయినాఁడఁ గాదె
తగవు మాని మేరఁ దప్పి మోహంబునఁ, జేసి తాఫలంబు సేరె నిపుడు.

శా. కామక్రోధమదాతిరేకమున నేకగ్రాహివై యుండుని
న్నే మార్గంబునఁ దెల్పవచ్చు నధికుండె గ్గేల సైఁచుం బర
స్త్రీ మాయం గొనివచ్చు టేతగవు నీచేఁ గాక సామంతమి
త్రామాత్యాదులు నేఁడు శాత్రవులచేనా చచ్చి రూహింపఁగన్. 883

ఆ. మొదల వలయువిధము పిదపఁ గావించుట, తుదినొనర్చు దానిఁ దొలుతఁ జేత
సంధివిగ్రహాది సమయజ్ఞు లగునీతి, శాస్త్రవిదులు నడచు సరణి గాదు.

వ. రాజులకు ధర్మార్థకామంబు లర్హాకృత్యంబు లం దెద్ది దొడంగిన నితరబాధకంబు గాకుండ నాచరించు టొప్పు నట్లు చొప్పడకున్న దేశకాలంబు లెఱింగి ప్రబలత్వదుర్బలత్వంబులు చింతించి గరిష్ఠం బయినవిధంబు పట్టవలయుఁ ద్రివర్గసిద్ధికిఁ బరమకారణంబు నీతియ దానికి నితాంతమంత్రపర్యాలోచనంబును దదనుష్ఠానంబును గృతసమయరక్షణంబును విశేషపరిజ్ఞానంబును మిత్రభావవివేకంబును ననం గల్గునైదుయోగంబుల లవయవంబులు మంత్రుల మనుచు వృథాభిమానంబున నర్థశాస్త్రతత్త్వంబుల నెఱుంగనిమొఱకులు చనవున బీఱువ్రావం బలుకుదురు కాదేని హితులట్ల యనుకూలశాత్రవంబు జరపుదు రీరెండుదెఱంగులవారలం దెలిసి కార్యవ్యవహారంబుల రహస్యబాహ్యులం జేయనివానిసమస్తకృత్యంబులు నిరర్థకంబులు గావున సామదానభేదదండంబులు క్రమంబునం గావింపం దగియుండ మొదల నపాయబహుళం బగుచతుర్థోపాయంబున కనుమతించి నీవారు నీవును ముంగొంగునఁ జిచ్చు ముడిచికొన నపేక్షించినారెవ్వాఁడు విహితమార్గమ్ము విడిచి వర్తించు నమ్మూఢుండు తనయత్నంబు లెల్ల విఫలంబులై పోవం జెడిపోవునని నయనిష్ఠురంబుగాఁ బలికిన బొమలుముడివెట్టుచు నద్దశగ్రీవుం డిట్లనియె.

ఆ. పెద్దవాఁడు నాకఁ బెంపు దూలఁగ నాకు, నీతి గఱప నేల నీకు నిపుడు
పగఱవలన నయినభయము వాపుట దక్క, నొండుమాటలాడ ననుచితమగు నె.

చ. అనిన నతండు గేల్మోగిచి యన్నకు నిట్లను నెక్కనాఁడు మే
ల్కని వనభూమి నే మెలఁగఁ గా నట నారదుఁ డంబరంబునం
జని చని తాన నాకడకు సమ్మద మారఁగ వచ్చినం గనుం
గొని మొటనుండి రాక మునికుంజర నాకెఱిఁగింపు నాపుడున్. 887

1. 'బాలవృద్ధార్త స్త్రీ' అనియుంగలదు.

వ. మేరుశైలంబున దేవసభనుండి రాక విను మచటివృత్తాంతంబు లోకంబులకు మీరు సేయునపకారంబులు సహింపం జాలక హరిహరహిరణ్యగర్భులు లోకపాలురు దివాకరప్రభృతిగ్రహంబులు మరుద్వసుగంధర్వగుహ్యకగరుడోరగప్రముఖామరగణంబులు నఖిలమునులునుం గూడి విచారించుసమయంబున బృహస్పతి వేల్పులెల్ల విన రావణుం డింద్రు భంగించె హుతాశను నోటువుచ్చె నంతకుం బఱపె వరుణుం బరిభవించె జగత్ప్రాణు ధిక్కరించెఁ గుబేరు నాక్రమించెఁ జంద్రాదిత్యుల తేజంబు లడంచె జన్నంబులు చెఱిచె నందనోద్యానంబు పెఱికె దివ్యాంగనలం జెఱలువట్టె మఱియు ధర్మాత్ముల ననేకులం జంపె నింక వానివధోపాయంబు చింతింపుఁడనినం బితామహుండు మదీయవరంబున వాఁడు సురాసురుల కజయ్యుండు నరవానరులచేతం జచ్చు నదిగారణంబుగా విష్ణుండు దశరథునకుఁ బుత్రచతుష్టయంబుగా జనించు నిలింపులు తరుచరులై జనియించి యాతనికిఁ దోడ్పడుం డనుచు నంతర్హితుం డయ్యె నంత నందఱుం దమతమమందిరంబులకుం జని రని యమ్మహానుభావుండు చెప్పినాఁడు గావున రామచంద్రుండు నారాయణుండు బలిముఖులు బర్హిర్ముఖు లిది నిక్కంబు నన్ననుగ్రహించి విగ్రహంబు విడిచి సీత నిచ్చి పుచ్చి రాక్షసకులంబును లంకను రక్షింపుము మనకొలుచు బ్రహ్మకు నుపాస్యుఁ డగునద్దేవదేవునకు నమస్కరించిన నేమి కొఱంత యన్న నట్టికర్ణకఠోరంబు లైనకుంభకర్ణువచనంబులకుఁ గొండొకతడవు వితర్కించి. 888

ఉ. అక్కట నీకు నిట్లు భయ మందఁగ నేటికి వచ్చె రాఘవుం
డెక్కడ దేవతామహిమ మెక్కడ నారదువార్త వోవ ని
మ్మిక్కథ లేల విష్ణుఁ డన నెవ్వఁడు వేలువు మేన నుండఁగా
మ్రొక్కనివాఁడ నాతనికి మ్రొక్కుదునే మనుజత్వ మొందినన్. 889

క. విను రాముఁడు విష్ణుం డాతనితమ్ముఁడు లక్ష్మణుండు దా నలజిష్ణుం
డినసుతుఁడు భర్గుఁ డైనన్, వనరుహగర్భుండు జాంబవంతుం డైనన్. 890

ఉ. నీ విటు విన్నవాఁడవఁట నిక్కము గాదన నాకు నేటికిన్
దేవహితంబుగా మనుజదేహము గైకొని వచ్చుటం బ్రతి
జ్ఞావిధి చొప్పడన్ మనలఁ జంపక విష్ణుఁడు రిత్తవోవునే
వేవురు చెప్పినం గృపణవృత్తి కొడంబడ నీను జానకిన్. 891

ఉ. వామనమూర్తియై మొదల వచ్చి పదత్రయమాత్ర మర్థియై
భూమి నొసంగ వేఁడి పరిపూర్ణమనోరథుఁ డయ్యె నంతఁ బో
కామహితాత్ముఁ డైనబలి నంటఁగఁ గట్టి రసాతలంబున
న్బా మఱఁ ద్రోచునట్టికుహనాపరు సంధికి నమ్మవచ్చునే. 802

ఆ. కాన విష్ణుఁ డైనఁ గానిమ్ము రాముతో, విగ్రహంబె కాని వినయ మొల్ల

నని కిఁ జాలుదేని § చను చాలవేని నీ, పోటువచ్చె నిదుర § వోవఁ బొమ్ము.

చ. వెఱచిన నేమనం గలదు § వేచను మెన్నఁడుఁ జావు లేదు ని
న్నెఱిఁగి యెఱింగి నిద్రితుని § నెవ్వరుఁ జంపరు నీకు సేమ మెం
దఱు రిపు లెత్తి వచ్చిన మ§దం బడఁగించెద నేన విష్ణునిం
బఱపెద విష్ణులోకములు § భస్మము సేసెదఁ గీర్తి మించెదన్. 894

క. మును నాకు నోడి పోయిన, యనిమిషు లంట గ్రోతులైన § నంట లావెక్కెన్
మనుజాశను నోర్వఁగ హరి, మనుజుం డయ్యెనఁట యిట్టి § మాటలు గలవే.

తే. జనకసుత లక్ష్మి రాముండు § వనజనాభుఁ, డగుట నిక్క మెఱింగియు § నితనిచేత
బవరమునఁ గూలి కైవల్య§పదము నొంద, సీతఁ దెచ్చితి నిం కేమి§ సెప్పఁ బొమ్ము.

చ. అనవుడుఁ గుంభకర్ణుఁడు ద§శాస్యుఁ గనుంగొని దేవ నీమనం
బునఁ బరితాప మేటికిని § బొందెద వెట్లును సామ మొల్లవే
నను వెసఁ బంపు రాఘవుల§నామ మడంచెద భానుసూనుము
ఖ్యనిఖిలవానరావళుల § నాఁకలి వోవఁగ మ్రింగి పుచ్చెదన్. 897

క. వారిధిఁ గలఁచెద వసుధ వి,దారించెద దిక్కరులమ§దం బడఁచెద నే
మేరువుఁ బెఱికెదఁ గూల్చెదఁ, దారాహిమధామతీక్ష్ణ§ధాముల నెల్లన్.

క. పొడగాన రాఁడు రణమునఁ, బడఁడు గదా పంక్తికంఠ § పరిపంథులపై
నడరి విభీషణుఁ డేని, న్నడిగెద నెఱిఁగింపు మనఁగ § నతఁ డిట్లనియెన్. 899

క. కొలువున నాకప్రియములు, వలికిన నే నలిగి తన్నుఁ § బదహతిఁ జేయన్
నలువురు మంత్రులతో నిలు, వెలువడి రఘురాముశరణు § వేఁడఁగఁ జనియెన్.

వ. అనిన నతం డొక్కింత విచారించి దేవా సహోదరస్నేహంబున నీవు మన్నిం చుటం జేసి విన్నవించితి నిటమీఁద నాచేయుసంగ్రామం బవధరింపుము శూల హస్తుం డయి నీయనుజుండు కడంగిన శూలికిం దక్కఁ దక్కొరుల కేల సహిం పం జొప్పడు నరవానరు లెంతవా రేనాయుధంబులు ధరింపక భుజాయుద్ధంబు నన వారిం బరిమార్తు ననుచు విజృంభించి పలుక మహోదరుం డిట్లనియె.

చ. [1]హరి గిరి వహ్నిగిహ్ని మఱి § యంతకు గింతకు దైత్యుగీత్యు వా
ర్వరు గిరు గాడ్వు గీడ్వు ధన§వల్లభు గిల్లభు రుద్రు గిద్రు సం
గరమున నోర్చినట్లు దశ§కంధర నీకు జయింప వచ్చునే
సురనగధీరు నుగ్రరణ§శూరుఁ బయోధిగభీరు రాఘవున్.

మ. ప్రబలుం డెంతయు రాముఁ డారణకళా§పారంగతుం గెల్వ బా
హుబలం బొక్కఁడ నమ్మి పోఁ దలఁచునీ§యుత్సాహ మేనీతి స
ర్వబలోపేతుఁడ వై కడంగి రిపుగ§ర్వస్ఫూర్తి వారింపు దై
వబలం బున్నటు లుండెఁ బౌరుషముత్రో§వం బోక యుక్తం బగున్. 902

1. ఈ పద్యము కొన్నిప్రతులం గానిపించెడి.

చ. అనవుడు వానిమాటలకు నాతఁ డదల్చుచు నన్నుఁ దోడ ని
ట్లను శరదంబుదంబు క్రియ నాడెడుగర్వము లిప్పు డేటికి
న్వినిమెదుగాక నీ వధిప నీచెవు లారఁగ నేఁడు నన్ను ము
న్నని మనవారి నందఱ శరార్చుల నేర్చినరాము నోర్చెదన్. 903

వ. అని పలికిన నారావణుండు సంతోషించి నీయంతవీరుం డెవ్వం డేను మదీయకా
ర్యసిద్ధి బుద్ధిం దలంచి నిన్ను మేలుకనుపం బంచితి నాకుం బ్రియంబు సేయను
నీకుం బేరు సేకొనను నిదియ సమయం బసహాయశూరుండ వగుదైనను సేనా
సమేతుండ వయి చను మనుచుఁ దాను బూనినమణిహారం బఱుతఁ బెట్టి మఱి
యు ననేకదివ్యాంబరాభరణంబు లిచ్చి గారవించి వీడ్కొలుపుటయు నతనికిం
బ్రణమిల్లుచుఁ బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి బహువిధాశీర్వాదంబులు సూతవందిమా
గధస్తోత్రంబులు వినుచుఁ దదాస్థానమండపంబు వెడలి సంధ్యాభ్రతిరోహితమ
హీధరంబు తెఱంగునం గాంచనకవచధారణంబున ధనుశ్శతపరిణాహంబును సప్త
శతవ్యాయామప్రమాణంబును నైన మేను వెలుంగ సహస్రభారాయసకల్పితం
బును దేవదానవభయంకరంబును నద్భుతానలచ్ఛటోద్గారకరాళంబును గనత్క
నకాలంకృతంబును రక్తమాల్యాభిశోభితంబును నింద్రాయుధసముజ్జ్వలంబును
ననేకప్రాణిశోణితదిగ్ధంబును నగుశూలంబు కేలం గ్రాలఁ గరవాలభిండివాలప్ర
ముఖప్రహరణంబుల నదరులు సెదర మాతంగతురంగాదిబలంబులతోడ రక్షో
భటులు రా శంఖభేరీముఖతూర్యరవంబులు క్రందుకొనం జమూసముద్ధూతధూ
ళిధూసరితదిశాముఖుం డగుచు నద్దశముఖానుజుం డెడ నెడఁ బెక్కు దుర్నిమిత్తం
బులం గనుంగొనియు వానిఁ గైకొనక లంకాప్రాకారంబుఁ జెంగొని నిజదర్శ
నభయంబున వానరులు పెనుగాలిం దూలుమేఘంబులుంబోలెఁ గనుకనిం బఱ
వఁ బ్రళయభైరవాడంబరంబున నార్చె నాసమయంబున. 904

కుంభకర్ణునియుద్ధము.

క. కొందఱు మూర్ఛం జెందిరి, కొందఱు డెందములు పగులఁ గూలిరి భీతిం
గొందఱు దిగ్భ్రమ నొందిరి, కొందఱు రఘువీరువెనుకకుం జనిరి కపుల్.

క. నిండం బూచినకింశుక,షండంబులపగిది నుభయసైన్యములు శిలా
కాండప్రముఖప్రహరణ, చండహతులు నమరఁ దుముల సమరం బయ్యెన్.

ఉ. అత్తఱిఁ గుంభకర్ణుఁడు భయంకరహుంకృతితో మహాశిలా
వృత్తకఠోరవక్షమున వృక్షచరావలి వైచుశైలముల్
దుత్తుమురై వడిం జెదరి తూలఁగఁ దాఁకె నుదగ్రవృత్తి ది
గ్భిత్తినిపాతనోగ్రగతికిం దగ నార్చుచుఁ దీవ్రకోపుఁడై. 907

వ. ఇట్లు సమయింపం దొడంగినఁ దదీయవిజృంభణంబు సైరింపం జాలక. 908

చ. కదిసినభీతి వానరులు కన్కనిఁ బాఱియు గహ్వరంబులం

దొదిఁగియు వాఁగు వ్రంతఁ బడి యుండియుఁ జచ్చినయట్టు లుండియుం
జెదరి పయోధి సొచ్చియును సేతువు పట్టియు దైన్యమొంద నం
గదుఁడు చలింప కత్తెఱఁగు గన్గొని తా నెలుఁగెత్తి యిట్లనున్. 909

ఉ. పాఱకుఁ డేల పాఱెదరు ప్రాణము లెన్నటి కింక నీగతిం
బాఱిన భూతముల్ నగవె పార్థివునమ్ములు వీనిపై వడిం
బాఱెడునంతదాఁక ధృతి పట్టఁ దగుం దశదిక్కులం గొనల్
మీఱెడుమీయశంబులకు మే లగుపెంపు దలంపుఁ డీయెడన్. 910

తే. పలువు రొకని కిట్లు పాఱిన నే మను, వారు మనకుఁ బూని వచ్చువారు
పాఱి లోకనిందఁ బడుకంటె ననిఁ జచ్చి, బ్రహ్మలోకపదముఁ బడయుటఱదె.

క. తాతల తండ్రులసమర, ఖ్యాతులు సెఱుపకుఁడు రాముఁ డనిలోఁ దనము
త్రాత యగుధాత గాచిన, సీతనిఁ దునుమాడు మగుడుఁ డిందఱు ననుడున్.

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి జీవమున కెగ్గు దలంచి దవానలంబులో
నుఱుకుదు రే రణంబు తెరు వొల్లము దుర్ణయుఁ డైనవీనితో
నుఱక పెనంగ మాకుఁ జలమో ఫలమో తగ నీవు నిట్టు లీ
మొఱకుఁదనంబు దక్కు మిట ముందర నీఁగుద మంతభంగమున్. 913

క. అనిన విని మఱియు నడ్డము, సని నిలుపక్ నిలిచి వృక్షచరులును మది నూ
లొక్కని పెద్దశిలలుఁ దరులుం, గొని యార్చుచు నొక్కపెట్టఁ గోల్తలసేయన్.

సీ. అప్పుడు పౌలస్త్యుఁ డధికరోషంబునఁ, బేర్చి వా రందంద పెలుచ వైచు
నచలశృంగంబులు నంఘ్రిపంబులు శూల,మునఁద్రుంచితనమీఁద ముసుఁగఁబడఁ
బలువుర గుదులుగా బలువిడిఁ గ్రుచ్చుచు, నెత్తురువఱదలు నేలనిండఁ [గఁ
బీనుఁగుపెంటలు ప్రేవులప్రోవులు, మస్తిష్కపటలముల్ మానసమున
కరుదుసేయుచుండ నట్టహాసంబులఁ, గర్ణపుటము లవియఁ గపిబలంబుఁ
బ్రళయసమయకుపిత భైరవభైరవా, డంబరమున నుబ్బడంచి మఱియు.

ఉ. ఒక్కొకవ్రేటునం బుడమి నొక్కట నూఱులు వేలు మొత్తముల్
క్రిక్కిఱియం బడల్పడఁ బోరిక్ గదవ్రేయుచు బాహువీథికిం
జిక్కినఁ గౌఁగిటం జదియఁ జేయుచు మ్రింగుచు విక్రమింపఁగా
నక్కడ నిక్కడన్ నిలిచి రత్తఱి గుంపులుగట్టి వానరుల్. 916

క. ద్వివిదుఁ డొకగండశైలము, జవమునఁ గొని యురమువైవఁ జలియింపఁడ వై
శ్రవణుఁ డది మిట్టిపడి బి, ట్టవుల రథావలులఁ గరుల హరులం జదిపెన్.

ఉ. ఘోరశరంబులం దలలు గుంభినిఁ బెల్లుగ డొల్ల నేయుచుం
[1]దేరులు యామినీచరులు దీవ్రగతిం బఱపంగ వానరుల్
భూరుహపాణులై కదిసి భూరిబలోద్ధతు లొప్ప నార్చుచున్

---

1 దేఱినయా...గతిక్ నడవంగ.

వారణముల్ వరూథములు । వాజులుఁ గాల్వురుఁ బైపయిం బడన్. 918

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కగిరి । హస్తయుగంబునఁ బూన్చి కైకసీ
తనయుని వైచె నాతఁడును । దానికి నించుక స్రుక్కి యంతలో
నన ఘనశూల మెత్తి కరి । నం బగువక్షము నొంప సైఁపక
వ్వనచరవీరుఁ డద్భుతర । వంబున ఱోలుచు వ్రాలె భూస్థలిన్. 919

క. నీలుఁ డది సూచి మండుచు, శైలంబున వైవ దాని । శతఖండములై
తూలి కపులపైఁ బడ నా, భీలత నారక్కసుండు । పిడికిటఁ బొడిచెన్. 920

వ. అప్పుడు నలశరభవృషభగవాక్షగంధమాదనులు గదిసి పాషాణపాదపప్రహారంబుల నొంపఁ జలింపక జానుముష్టిప్రకోష్ఠపాణితలపరిరంభణంబుల నయ్యేవురం జచ్చినట్లుండఁ గెడపి విజృంభించి మఱియు నిఖిలబలీముఖులుఁ దెంపునం దనపై నుఱికి పొదువం దరుతిరోహితం బగుమహామహీధరంబుచందంబు విడంబించుచు వారి నందఱం బట్టి పాతాళసన్నిభం బైనతనకంఠబిలంబున దిగవైచి మ్రింగుచుం దప్పిచని నాసాకర్ణకోటరంబుల వెడలువారి నొడిచి కొని చదియ నమలుచుఁ గరాళదంష్ట్రాంతరాళంబుల వెడలి పడినవారిం గాల నేలఁ జమరుచు సమరక్షోణి మేదోమాంసశోణితమేదుర ప్రదేశంబుల నెఱయ మెఱయం బ్లవంగబలంబులం దోలుచు నిట్లు [1]కాలాంతకాకృతి నద్దశగ్రీవానుజుండు చరింప సుగ్రీవుండు గనుంగొని. 921

మ. పటుశూలంబునఁ గీలజాల మెసఁగం । బైపైఁ దలంబై సము
ద్భటనేత్రాంచలవీథులన్ మిడుఁగుఱుల్ । వాఱంగ నందంద మ
ర్కటయూథాధిపు లార్చి వైచునగవృ । క్షశ్రేణులం బేర్చుచుం
జటులాస్ఫోటనఁ గుంభకర్ణశిఖ మ । త్సైన్యంబు సిల్లేర్చునే. 922

సీ. అనుచు నున్నత మగు । నచలాగ్ర మొక్కటి, గొని వెసఁ బఱతెంచి । కోపమెసఁగ
నిలిచి యోరాక్షస । నెట్టన నాసేన, నధికుండ వై గెల్చి । యసము మిగిలి
యున్నాఁడ వింక నీ । యుగ్రభంగికిఁ దగ, సన్నంపువారితో । సమర మేల
వచ్చితి నిదె నాదు । వాటోర్వు మీ వన్న, నక్తంచరుఁడు సాల । నవ్వి నీవు
బ్రహ్మమనుమఁడ వెఱుకయుఁ । బౌరుషంబుఁ, గలఘనుఁడ వేటికి నివృథా । గర్జనములు
వైతు గాక ని పల్కఁ ద । ద్వక్షమతఁడు, వైచె దానికిఁ జలియించి । వాఁడు నడరి.

శా. జ్వాలాజాలము మిన్ను ముట్టికొనఁగా । శాఖామృగాధీశుపై
శూలం బాతఁడు వైచెఁ దోడన మరు । త్సూనుం డెడం బట్టి మ్రోఁ
కాలం బెట్టి చెలంగి దాని విఱువం । గట్టల్క మూర్ఛాలసుం
గా లంకామలయాద్రిశృంగనిహతిం । గావించె నయ్యర్కజున్. 924

వ. అప్పుడు విసంజ్ఞుండై పడినయంభోజమిత్రసంభవుం గుంభకర్ణుండు గదిసి మూఁ

1 కల్పాంతకాలాకృతి.

పునం బెట్టికొని నిశాచరు లార్వ గంధర్వసిద్ధచారణాదివియచ్చరు లచ్చెరువంద
లంకాభిముఖుండై చన నంతయుం జూచి ధీమంతుం డగుహనుమంతుండు చిం
తాక్రాంతుం డగుచు నంతర్గతంబున. 925

చ. ఇటు రవిసూతిఁ బట్టికొని § యీతఁడు పోవ నుపేక్షసేసి యే
నటఁ జని యేమి సెప్పుదు నృ§పాగ్రణి కిప్పుడు వీనితోడ నె
క్కటి సమరంబు సేసి కడఁ§కన్ విడిపింతునొ దుర్జయుండు మ
ర్కటవిభుఁ డెట్లునుం దెలిసి § రాఁ గలఁ డాతని తెంపు సూతునో. 926

క. వానరులు సంతసిల్లుదు, రే సీతని కడ్డపడిన § నిది గార్యం బా
నైన నపకీర్తి గావున, మానధనుఁ డితండు నన్ను § మది నే మనునో. 927

ఆ. కాన వేగపడుట § కార్యంబు గా దని, విగతసంజ్ఞు లైన§ వృక్షచరులఁ
దేర్చుచుండె నట్లు § దేవారితమ్ముఁడు, లబ్ధవిజయుఁ డగుచు § లంకసొచ్చె. 928

మ. తనమీఁదం బురకామినీజనులు సౌ§ధశ్రేణులం బొల్చి సూ
తనపుష్పాంజలు లోలిఁ జల్ల నగుచుం § దద్రాజమార్గంబునం
జన సుగ్రీవుఁడుఁ దేటె వాని ఘననా§సాకర్ణముల్ తీవ్రదం
తనఖాగ్రంబులఁ ద్రెంచికొంచు మగుడన్ § దాఁటెన్ మదోద్యద్గతిన్. 929

వ. అప్పుడు కుంభకర్ణుండు వికర్ణనాసాముఖుండును శోణితదిగ్ధాంగుండును విషాద
రోషాకులుండు నగుచు నంతర్గతంబున. 930

చ. చెలియలిముక్కు వోయె నను § సిగ్గున నెగ్గొనరించి రాముతోఁ
వలవనివైర మెత్తుకొని § వారక పోరుచు నున్నయన్నకుం
దులువలు నవ్వ నేమొగము § తోఁ బొడసూపుదు నింక నమ్మహా
బలుఁ డగుభానుసూను జన§పాలుర మ్రింగెడుఁ గాక పోయెదన్. 931

క. అని తలఁచి మగిడి సైన్య, ధ్వను లులియఁగ నేఁగుదెంచి § వడిఁ దలపడియెన్
వనచరులతోడ నప్పుడు, దన కూఱట యగుచు యాతు§ధానులు దఱుమన్.

ఉ. అత్తఱి రెండుసేనలకు § నచ్చెరువై సమరంబు సెల్లను
ద్వృత్తి నతండు పేర్చి పర§వీరభటగ్రసనంబు సేయుచుం
గుత్తుకబంటిగా నటులు§గ్రోలిన నెత్తుట మిన్నుదాఁకి యు
న్మత్తదశన్ నిశాచరుల § మర్కటులం బోరి మ్రింగఁ జొచ్చినన్. 933

మ. ఉర మేడమ్ముల నేసి లక్ష్మణుఁడు పై § నొండొండ నారాచముల్
పరపం దోడన రాముఁడుం గడఁగి యు § ప్పౌలస్త్యవక్షంబునం
దరుదారం గులిశప్రచండ మగురౌ§ద్రాస్త్రంబు గీలించి వే
శగవర్షంబులఁ గప్పె నాతతధను§ష్టంకార ఘోరంబుగన్.

క. అతఁ డయ్యైరువుర బాణా, హతుల ముఖజ్వాల లెగయ § నద్రిచరపర
శ్శతముల రూపడఁచుచు న, ద్భుతముగ యూథాధిపతులఁ § దోలుచు రాఁగన్.

క. కనుఁగొని సౌమిత్రి నరేం, ద్రునితో నిట్లనియె వీఁడు క్రోధావేశం
బున మ్రింగెడుఁ దనవారల, మనవారల రక్తపాన మత్తుం డగుచున్. 936

ఉ. ఇక్కపు లెల్ల నిత్తతి మహీధరసన్నిభమైనవీనిమే
నొక్కటఁ బ్రాఁకి నొంప బహుయూథభరంబునఁ జిక్కఁబోలు నా
గ్రక్కున వారు పాఱి మునుఁగంబడ నెక్కిన బిట్టుదూలి న
ల్దిక్కులఁ గూల గాత్రము విదిర్చె నతండు మదద్విపాకృతిన్. 937

సీ. అది చూచి భూనాథుఁ డనుజసమేతుఁడై, సుగ్రీవముఖ్యులు చుట్టు బలసి
కడుగట్టిమొనలతో గాసిల్లఁ గన్నులఁ, గెంజాయ వొడమంగఁ గినుకతోడ
విల్లు మ్రోయించుచు విక్రమక్రీడకుఁ, గడఁగ నుజ్జ్వలగదా కలితహస్తుఁ
డగుచు విభీషణుఁ డండఁ దలమీఱి, యునికి నేతెంచిన నలరి కుంభ
కర్ణుఁ డిట్లనుఁ దమ్ముఁడ కదిసి నన్ను, బ్రేయ సోదరస్నేహంబు విడువు నీవు
యామినీచరాన్వయబీజమంతరింప, కుండ రామునికృప లంక నుండఁ గలవు.

క. ధర్మానుపాలనం బతి, నిర్మలమతిఁ జేయుచుండు నిశ్శ్రేయస్సతస
త్కర్మఫలసిద్ధి సేకులు, ధర్మమె చట నుండు నచట దైవము నుండున్.

క. మనవంశము రక్షించుట, కినవంశజు నాశ్రయింప నేతెంచితి గా
వున రక్షణీయుఁడవు నీ, వనఘాత్మా తొలఁగి చూడు మటు మాయన్నన్.

చ. అనవుడుఁ గేలు మోడ్చి యతఁ డాతనిఁ జూచి దశాస్యుఁ డిట్లు సే
సినకొఱగామిఁ బాయవలసెన్ మిము నందఱ నిట్లు రాక నా
కనుచిత మెట్లుఁ దప్పు గల దంచు నొకింత దొలంగి సంగరా
వని గదమోపి మోము దిగవైచి విషాదము నొందుచుండఁగన్. 941

సీ. కోపచేష్టాఘోర కుటిలోరుదంష్ట్రిల, మిడుఁగుఱుల్ వాఱంగ మిన్ను దాఁకి
పరుషగర్జితమున బ్రహ్మాండకోటర, మవిసిన ట్లదువఁ గల్పావసాన
సంభూతజీమూతసంభ్రమంబునఁ బేర్చి, భూతములకు భయోద్భూతములొదవఁ
దనమేనినెత్తురు దావాగ్నిశిఖఁ బోలు, నాలుక నందంద నాకికొనుచు
నెదురుపడినవారి నెల్ల మ్రింగుచు నేడ, దాశరథులబాణ తతులు గొన్న
లెక్కగొనక సమర లీలావిజృంభణ, మంతకంత కెసఁగ ననుజుఁ గడచి.

మహాస్రగ్ధర. హరిసేనం గుంభకర్ణుం డని దిగిభనిభోగ్రాకృతిన్ రాముకోలల్
బఱిగోలల్ వ్రాలె రేఁపన్ బలువిడి నిగుడుం బట్టు నందంద మట్టుం
బోరి ప్రేయున్ నుగ్గుసేయుం బాడుముగఁ జదుముం బ్రోవులై ప్రేవు లుండన్
ధరనొత్తున్ మీఁది కెత్తుం దలలు నములు నుద్యద్గతిన్ వీచివైచున్. 943

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల వనచరుల నమయించుచు సమరవిధి విశృంఖలవృత్తిం జనుదేర రఘుకులదీపకుండు గోపంబునఁ జాపంబు సారించుచు నప్పౌలస్త్యుం గనుంగొని. 944

క. ఆదిక్కు నకును వేగమ, నాదిక్కున కేఁగుదెమ్ము నక్తంచర పో
రాదు నను మిగిలి విను బ్ర, హ్మాదులలోకములు సన్న నైన వధింతున్.

శ్రీరాముఁడు కుంభకర్ణుం జంపుట.

క. అన విని కోపాటోపం, బున మర్కటభటులడెందములు బిట్టవియం
బెనునవ్వు నవ్వి పరుష,ధ్వని నజ్జననాథుతోడ వాఁడిట్లనియెన్. 946

తే. వీఁడు గుంభకర్ణుఁడు సుమ్ము విక్రమంబు, [1]దూల నీచేతఁ బడ విరాధుండు గాఁడు
ఖరుఁడు గాఁడు మారీచుఁడు గాఁడు మనుజ,వర కబంధుండు గాఁడల్ల వాలి గాఁడు.

మ. ఇదె నీతో సమరంబు సేయుటకునై యేతెంచి యున్నాఁడ నా
గద నెవ్వాఁడు సహించువాఁడు దివిష ద్గంధర్వదైత్యాదుల
న్మద మేదించితి దీన నన్నుఁ గపిసైన్యం బెంత నీయస్త్రసం
పదయున్ నీవిలునేర్పుఁ జూచి మఱి దర్పం బొప్ప నిన్ మ్రింగెదన్. 948

క. అనుచుం బలుతేర మహా, శని వేగము లయిన ఘోరశరములు వాలిం
దునిమిన బాణము మునుగాఁ, గ నరేంద్రుం [2]డేసి వాఁడు కంపింపమికిన్.

చ. మఱియును బైపయిం బలుపు మార్గణవర్గము లొక్కమోఁతతోఁ
దఱుమ నమోఘమేఘజలధారలు వారిధి డిందుచందమైఁ
గలు లఱివ్రావ వానిపులకవ్రజకంటకితాంగయష్టిపై
గిఱిగొని లో నడంగఁ దొడఁగెం గపు లచ్చెరు వంది బెగ్గిలన్. 950

క. అప్పుడు మెఱుఁగులు సుడివడఁ, ద్రిప్పుచు గద నడుమ నిగుడు తీవ్రాంశుగముల్
దప్పఁగ జడియుచుఁ గన్నుల, నిప్పు లురుల నతఁడు గదియ నృపపుంగవుఁడున్.

క. వాయవ్యాస్త్రము గొని వఱ, చేయి దునుమఁ జెలఁగువాని సింహధ్వనితో
మ్రోయుచు నది వడిఁ బడియె గ,దాయుత మై యచటికపివితతి రూపడఁగన్. 953

వ. ఇట్లు వికలహస్తుం డగుచు నప్పౌలస్త్యుండు.

ఆ. కులిశపాతభగ్నకూటమయ్యును జూడ్కి, కరుదు సేయు నద్రికరణిఁ దోఁచి
యున్న కేల నొక మహాసాలసాలంబు, పెఱికికొనుచు నతఁడు బిఱువోక.

క. ఆభీలాకృతిఁ బఱతే, నా భుగ్నభ్రుకుటి యగుచు నైంద్రమున విభుం
డాభుజముఁ గూలనేసె మ,హాభుజగము గరుడతుండహతిఁ గూలుగతిన్.

క. వడి నదియును దనముసుమునఁ, బడిన మహాశిలలు పగులఁ బాదపవితతుల్
పొడిగాఁగ నుభయసేనలు, నడఁగఁ జదిపికొనుచు డొల్లె నాలో విభుఁడున్.

చ. కనుఁగొని యర్ధచంద్రవిశిఖంబుల రెంటను గాళ్లు రెండు వే
తునిమి భయంకరాకృతి విరోధుం గబళింపఁ గడంగు సైంహికే
యునిగతి మింటికి న్నెగయు నుజ్జ్వలపుంఖశరాళి నించె నె
ట్టన వికటాట్టహాసము లడంగఁ దదాననగహ్వరంబునన్. 957

1 దూలి నీవాతఁ బడ. 2 డేసె వానిఁ గంపింపఁగన్.

సీ. దానికి మూర్ఛిల్లు తఱి భానుకిరణసంకాశంబుఁ బవనవేగంబు బ్రహ్మ
దండచండము నింద్ర దత్తము నగుకోల, వక్షంబు గాని పాఱి వసుధఁ గాఁడ
నిగిడించి తోడన నిర్ఘాతగతిఁ బొల్చు, యామ్యాస్త్ర ముగ్రార్చు లడరఁ బఱపి
పర్వతకూటనిభం బైనతలఁ ద్రుంప, నదియు లంకాసాలహర్మ్యపంక్తిఁ
[1]గూలఁ ద్రోచికొనుచుఁ గాఱలురక్తము నంబు, జంతుకోట్లు గ్రోల జలధి మునిఁగె
నద్భుతంపుమ్రోఁత నాతనిమేనును, బడియెఁ గోటికపులు పుడమిఁ జదియ.
క. పడి కుంభకర్ణుశిర మ, ప్పుడు జలములు గ్రోలఁ బృథులబుద్బుదములచ
ప్పుడు దోడ్తోడం బొడమెను, బడబాగ్నిఁ బయోధి యుడుకు పట్టె ననంగన్.
ఉ. అంత వలీముఖుల్ సురగణాదులు భూగగనాంతరాళ మొ
క్కంతరమై పయిం దఱుచు టార్పుల రాముఁ బ్రశంస సేయువా
క్సంతతులం జెలంగఁగ నిశాచరు లుర్వి చలింపఁ బాఱి ర
త్యంతభయంబుతోడ విగతాయుధు లై తల లూఁడ లంకకున్. 960
వ. అట్లు పాఱి కుంభకర్ణునిపాటెఱింగింప రావణుండు బిట్టు మూర్ఛిల్లి తనతనయు
లు దేవాంతకుండును నరాంతకుండును త్రిశిరుండు నతికాయుండును మహో
దరుండును మహాపార్శ్వుండు నయ్యవస్థం జూచి శోకించుచుం దెలుప నెట్టకేల
కుం దెలిసి దెసలు సెలంగఁ బేరెలుంగున. 961
ఉ. హా రిపువీరదర్పహర హా ఘనవిక్రమకేళిలోల హా
శూరవరేణ్య నీ కిటులుఁ జొప్పడునే ననుఁ బాయ నింక లం
కారజనీచరావళికిఁ గావలి యెవ్వనిబాహుదండ మె
వ్వా రిటమీఁద నాకుఁ గల వారు రణంబునకర్ణ మహాబలా. 962
క. అకట సురేంద్రునివజ్రము, నొకచీఁకిఁ గొనవు కపిబలోగ్రాటవిఁ బా
వకుభంగి నేర్చి నరనా, యకుసాయకవృష్టి నెట్టు లాఁకితి తండ్రీ. 963
ఉ. ఆలములోన భూతబలి యైతె నిశాచరవీర నిర్జరుల్
గెలిగొనం బులస్త్యకులకేతువ రామశరానిలంబున
న్వ్రాలితె కైకసీతనయ నాదగుదక్షిణబాహుశాఖ భూ
పాలుఁడు ద్రుంచెనే యిటు విపద్దశఁ ద్రోచితె నన్నుఁ దమ్ముఁడా. 964
క. ఇదె నీవు ననిన భీతి, న్నెదఁ రెల్లనిశాచరులు నిలింపులు లీలం
జదల విహరించెదరు ప్రాఁ, కెద రార్పులతోడఁ గోట గిరిచరవీరుల్. 965
ఆ. ఇంక నీవు లేని యీలంక నా కేల, సీతచింత యేల జీవ మేల
సంగరమున నిన్నుఁ జంపినరామునిఁ, జంపఁ దగదు గాక చావఁ దగదె.
ఉ. అప్పుడు సర్వకార్యవిదుఁ డైనవిభీషణుఁ డన్నిభంగులం

1 కూలఁద్రోచుచుఁ జని శిరః ◆ కోటరంబు, జంతుకోటులఁ గ్రోలుచు ◆ జలధి మునిఁగి, నద్భు
తపు మ్రోఁతగా వచ్చి ◆ యతనిమేను, పడియెఁ బదికోటి యగచరుల్ ◆ పుడమిఁ జదియ.

జెప్పఁడె చాటి మీఁద నగు § చేటు నయజ్ఞులమాట లేటికిం
దప్పు నవజ్ఞమై నకట § ధర్మపరుం డగునట్టివానికే
నెప్పుమి సేసి తత్ఫలము § నొందితి నిందకు నైతి నే మనన్. 967

వ. అనుచు ననేకప్రకారంబుల విలపింపఁ ద్రిశిరుం డిట్లనియె నీవాక్యంబులు నిక్కంబు లగు నైనను గడచినదానికి శోకం బేల మూఁడులోకంబులు గెలువం జాలునీయట్టిమహావీరుండు ప్రాభవంబు దూల నుత్సాహంబు విడుచు టేవెరవు నీవు నైదువు ధరియించిన సురాసురాదులు సన్న్యస్తశస్త్రు లగుదురు రాముఁ డన నెంతవాఁడు బ్రహ్మదత్తంబు లైనశరశరాసనశక్తికవచంబులు నశ్వసహస్రయుతంబగు దివ్యరథంబును గలవు నన్నుం బంపు నీపగ దీర్చెద ననిన నతికాయదేవాంతకనరాంతకు లట్లు పలుక నప్పౌలస్త్యుండు నిరస్తశోకుం డగుచు నస్తోకమనస్కులు నంతరిక్షచరులు మాయావిశారదులు వివిధాయుధప్రవీణులు జవసత్త్వసంపన్నులు దేవదర్పఘ్నులు విజయగర్వితులు లబ్ధవరులుఁ గీర్తికాములు నయి సంగ్రామంబునకు వేడ్కయు వెరవునుం గలయక్కొడుకుల బహుప్రకారంబుల మన్నించి వీడ్కొలిపి మహోదరమహాపార్శ్వులఁ దోడు పనుప నయ్యిర్వురు నేన నేన రిపుల రూపడంతు ననుచు గర్జిల్లుచు వెడలి రందు మహోదరుం డైరావతకులంబునఁ బుట్టినసుదర్శనం బనునేనుంగును నరాంతకుండు వెలిమావును దక్కిననలువురు నరదంబులను నెక్కి ధవళచ్ఛత్త్రంబులు మెఱయఁ గ్రూరగ్రహంబులుంబోలె వెలుఁగొందుచుఁ జతురంగంబులతోడఁ గడంగి నడచుసమయంబున.

దేవాంతకనరాంతకమహాపార్శ్వాదులయుద్ధము.

సీ. మదసౌరభంబులు § మధురింప నెడఁ జేయు, గంధవాసనలకు § గర్వ మొసఁగఁ
జెన్నొందుపుష్కర § శీకరోత్కరములు, దుహినయంత్రములకుఁ § దోడుపడఁగఁ
గర్ణవ్యజనములు § ఘనతాళవృంతరాజికిఁ, బూని మేనుల § చెమట లార్ప
దానలీలాహూత § తరుణాళిఝుంకృతుల్, సూతగీతములకు § సొం పొనర్పఁ
గరులు నాయుధశాలల § కరణిఁ జూరు
[1]మణిమయస్యందనమ్ములు § మహితరేఖ
లమర లఘుచిత్రగతులఁ జెల్వారుహరులు
జమునిచెలు లనఁ దగుభటుల్ § సందడింప. 969

చ. వెలిగొడుగుల్ శరద్ఘనన § వీనవిలాసము దోఁప నంబర
స్థలి మెఱయం గిరీటమణి § జాలమరీచులు భానుదీప్తులన్
గెలువఁగ విస్ఫులింగపటు § కీలలు గైదువు లీన సేనతో
వెలువడి రార్పులన్ దెరలు § వ్రీలఁగఁ జేయుచు నన్నిశాచరుల్. 970

చ. అద్భుతసింహనాదముల § నబ్ధి గలంగఁ బ్లవంగవీరులున్

1 మణిమయస్యందనమ్ముల మహితనేము, లమితలఘుచిత్ర.

హృద్భరితోగ్రకోపముల నేచి శిలాతతు లెత్తికొంచుఁ జం
చద్భిదుర ప్రచండగతి చందము చొప్పడ వీకఁ దాఁకి ర
త్యుద్భటవైరిహుంకృతులతోఁ దొడరం వికటాట్టహాసముల్. 971

వ. అంత నుభయబలంబులు గలయ బెరయుసమయంబున. 972

సీ. అరదంబు లడరిన నళని వేగోద్ధతు, లురు మీఁద నుఱుముగా నుఱుకువారు
దంతులు ద్రోచినఁ దాలసాలాదుల, మొగదప్ప బలువిడి మోఁదువారు
నాశ్వీకు లఱిమిన హయములకడగాళ్లు, వెసఁ బట్టి నేలతో వ్రేయువారుఁ
గాల్వురు గడఁగిన ఘనముష్టినిహతులఁ, గీలాలములు గ్రక్కఁ గెడపువారు
మఱియుఁ దఱుచు మొనలు దఱిమిన నందంద, శిలలు గురియువారు నలుఁగులొడిసి
పాఱ వైచువారుఁ బటుదంతనఖకేళి, సలుపువారు నైరి శైలచరులు. 973

చ. అఱిమి విభావరీచరులు నమ్ములమర్మము లాడు నేటులం
గఱులు మునుంగఁ దూలు సెల కట్టియ వాటులఁ గుంతశూలముల్
దఱుచుగఁ దాఁకుపోటుల గదాపరిఘాదుల వ్రేటులం మొనల్
పఱిపఱిగా బలీముఖుల పాటులుఁ జెల్లఁ బెనంగి రయ్యెడన్. 974

క. తరుచరరజనీచరు లొం, డొరుచేతులయాయుధములు నుర్వీజములుం
బొరి నొడిసికొనుచుఁ బోరఁగఁ, బరస్పరాహతుల నవియు భగ్నములయ్యెన్.

ఆ. రిక్తహస్తులైన నక్తంచరులు వృక్ష, చరునిఁ బట్టి వృక్షచరునితోడ
వ్రేసి వ్రేసి సమరవీథి విశృంఖల, లీలమైఁ జరింప లెక్కగొనక. 976

ఉ. ఏపునఁ గిట్టి యేనుఁగున నేనుఁగు వైచుచు వాజి వాజిచే
రూపడఁగంగ మోఁదుచును రోదసి మ్రోయ రథంబుపై రథ
క్షేప మొనర్చి తుత్తుమురు చేయుచు రక్కసుతోడ రక్కసుం
బ్రోపడ వ్రేయుచుం గపులు పోరుచు నుండఁగ నన్నిశాచరుల్. 977

వ. అర్ధచంద్రక్షురప్రభల్లప్రముఖశిలీముఖంబుల బలీముఖులు బహుముఖంబులం గురి
యు శిలాతరుషండంబులు ఖండించుచుఁ దఱుమ నుభయసైనికులు నితరేతరహ
తుల మూర్ఛలకు డాసియుఁ దోన పాసియుఁ బరస్పరజయేచ్ఛలం జలంబు లెక్కఁ
బెనంగి రత్తుములసమరంబునకుం బొంగి నింగి నిర్జరు లార్చి రాసమయంబున.

సీ. విఱిగినరథములు నొఱగినహయములుఁ, గ్రందుగాఁ ద్రెళ్లిన కరటిఘటలుఁ
దఱుచుగాయము లొప్పఁ దెలివులు లేకుండఁ, బడిననిశాటులుఁ బ్లవగభటులుఁ
బుఱియలు పఱియలై యుఱికినమస్తిష్క, పంకముల్ బహురక్తపల్వలములు
నఱికినతరుశిలల్ నఱుమైన కైదువుల్, గిఱిగొన్న గొడుగులుఁ గేతనములుఁ
గలయఁ బ్రేవుల ప్రోవులుఁ గలిగియున్కి, నధికదుర్గమమగు సంగరాంగణమున
నార్చి తురగంబుఁ బఱపి నరాంతకుండు, శైలచరసప్తశతిఁ గూల్చె శక్తివైచి.

చ. మఱియు విచిత్రవల్గనసమక్రియ ఘోటక మొప్ప నర్ధిఁ బెం

జొఱ దఱియంగఁ జొచ్చుగతి చొప్పడ వానరసేనఁ జొచ్చి పై
నఱిముఱి వైచుపాదపశిలావలిఁ బ్రాసము ద్రిప్పి తప్పిపోఁ
జఱుచుచు విస్ఫులింగములు సల్లుమొనం బొరిఁ దట్టివుచ్చుచున్. 980

లయగ్రాహి. [1]వ్రేటు భుజదండములఁ బోటు ఘనముష్టి నగకూటములఖండములవాటు లఱచేతం,
జాటుగొన డగ్గఱువనాటభటులం దనదుపోటు మునుగాఁ బెలుచ గీటడఁచుచుం బై,
పాటుఁదలపాటు నగపాటుఁ గనునాఖచర కోటి మది నచ్చెరువుపాటొదవ వీటం,
బాటి గలపోటరుల మేటిగములం గదనపాటవము సెల్ల విటతాటనము సేయన్. 981

క. మును కుంభకర్ణు నురవడిఁ, గనుఁగొని వడిఁ బాఱినట్లు కపు లధికభయం
బునఁ బాఱిరి సుగ్రీవుని, వెనుకకు నద్దాశకంఠి వెంటం దగులన్. 982

ఉ. అప్పుడు భానుసూనుఁడును నంగదుఁ జూచి కుమార సైన్య మి
చొప్పునఁ బాఱుచున్న యది చూచితె వీనిమదం బడంతు గా
కిప్పుడు నీవు నావుడు దినేంద్రుఁడు మేఘచయంబుఁబోలె నే
ర్పొప్పఁగ సేన వెల్వడి మహోగ్రగతిం బఱతెంచి ముందటన్. 983

క. నిలువఁబడి యోరి కడున, ల్పులఁ గొందఱఁ జంపి మనములో గర్వింపఁ
వల దిదె నాయుర మదె నీ, వలచేతం బ్రాస మెత్తి వైవు మనవుడున్.

తే. అట్టహాసంబుతోఁ బ్రాస మలుకఁ బూఁచి
రక్కసుఁడు వైవఁ దన పెన్నురంబు బిట్టు
దాఁకి యది తుత్తునియ లయి ధరణిఁ బడినఁ
గేలి దోఁపంగ నవ్వి యవ్వాలిసుతుఁడు. 985

క. వడి నెగసి హస్తతలమునఁ, బిడుగుగతిం జఱువ నెత్రు పెల్లై గ్రుడ్డుల్
మిడిసి తలపగిలి తురగము, నడునాలుక గఱచికొని రణస్థలిఁ బడియెన్.

ఆ. వాజి వడినఁ బడక వాఁడు పై లంఘించి, కఠినముష్టి మస్తకంబు వగులఁ
బొడువ నెడలు దడియ వెడలు నెత్తుటితోడఁ, దొడరుమూర్ఛ గవిసి తోన తెలిసి.

క. వాలితనూజుఁడు పిడికిట, ప్రేలఁగ వక్షంబుఁ బొడువ వెస రోఁజుచుఁ గీ
లాలము ముక్కున వాతం, గూల నతఁడు గూలి తన్నుకొనుచుం జచ్చెన్.

వ. అట్లు నరాంతకుండు గూలినం బ్లవంగపుంగవులు సిద్ధచారణాదులుం జెలఁగుచు
నంగదు నగ్గించు నెలుంగులు నిశాచరులభయశోకారావంబులు భూనభోంతరా

---

1 వ్రేటు భుజదండమునఁ బోటు ఘనముష్టి నగకూటమునఖండమునవాటు నఱచేతంబోటుగొన దగ్గఱువనాటభటులం దఱటువాటు మునుగా,

శంబు గ్రందుకొన నత్తెఱంగునకుం గ్రోధాభిమానంబులు మానసంబున నిండ దేవాంతకుండు పరిఘం [1]బంకించుచు నడవఁ దోడన త్రిశిరుండు తేరుదోలుచు మహోదరుండు గజంబు డీకొలుపుచుం గదిసి రప్పుడప్పౌలస్త్యులం గనుంగొని.

క. ఒకఘనవృక్షము కపినా,యకసూనుఁడు పెఱికి వైచె నార్చుచు దేవాం
తకుపయి నడుమన త్రిశిరుఁడు, శకలంబులు సేసె దాని శరసంఘములన్.

సీ. అది యట్లు వమ్మైన నమరేంద్రమనుమఁడు, వెండియుఁ గడుమండి విపులశిలలు
భూరిభూరుహములుఁ బోరిఁబోరిఁ గురియంగ, లఘుగతి వాఁడుభల్లములనవియుఁ
ద్రుంచుచుఁ గ్రొవ్వాఁడి తూపుల నవ్వీరు, నవయవమర్మంబు లదర నేసె
దేవాంతకుండు నద్దెసవచ్చుపాదపా, దులు పరిఘంబునఁ దూల జడిసి
కొనుచుఁ జఱతెంచెఁ దద్ఘాతమునఁ [2]గెరల్చి
యోసరించిన భ్రాతృవ్యయుగమునకును
దోడుపాటొప్పఁ గరిఁ ద్రోచి తోమరముల
నురము నొప్పించె నొగి మహోదరుఁడు గడఁగి. 991

ఉ. అంత మహోగ్రవేగమున నక్కపిసింహుఁడు సింహలీల న
ద్దంతికి దాఁటి బిట్టొఱల దట్టనతో నఱచేత వ్రేసి త
ద్దంతము బల్విడిం బెఱికి తన్ మును రేఁచి తొలంగి యున్న దే
వాంతకు డాసి వ్రేసె వడఁ గాడుచు నెత్తురు గ్రక్కునట్లుగన్. 992

చ. పడివడి యాన మీల్కఱచి పట్టుచు వాఁడును నెట్టకేలకున్
వడికొని బాహుగర్వ మొదవం బరిఘంబున నేసె నాతఁడున్
[3]ముడుసులు నేలమోవఁ బడి మూర్ఛకు మున్ నెగయంగఁ బుంఖముల్
గడవ లలాట మేసె నలుకం ద్రిశిరుండు నిషుత్రయంబునన్. 993

క. అత్తెఱఁగు సూచి కడును, ద్వృత్తి దిశావలయ మద్రువ దేవాంతకుపై
నొత్తిలి యార్చుచుఁ గడఁగె మ, రుత్తనయుఁడు సమరపరుషరోషం బెసఁగన్.

క. అంగదుఁ డట్టులు నొచ్చుట,కుం గనలుచు ననిలసుతుఁడు కొండతునియ వై
చెం గత్తివాతితూపున, నింగలములు సెదరఁ ద్రిశిరుఁ డెడ నది త్రుంచెన్.

వ. ఆసమయంబున. 996

మ. పరిఘం బుద్ధతిఁ జండతుండగతి నొప్పం బొల్చు దేవాంతక
ద్విరదంబుం గని పొంగి నింగి హనుమత్సింహంబు దాఁటెం గృశో
దరముం జాలితదీర్ఘవాలము బలోద్దామైకవేగంబు భీ
కరదంష్ట్రాలిముఖంబుఁ బెన్నఖములుం గన్పట్టఁ గట్టల్కతోన్. 997

సీ. అమరారిసుతుఁడు దానతులవేగంబునఁ, బరిఘంబు మెఱుఁగులు వాఱఁ ద్రిప్పి

---

1 బంకించుకొనుచుఁ ద్రిశిరుండు. 2 వెరల్చి యోసరించినసోదర యుగళమునకును 3 ముడుసులు...మున్నెనయంగ.

బలువిడి నైవ న§ప్పవమానసూనుండు, కులిశకఠోర ప్ర§కోష్ఠనిహతి
భగ్నంబు సేయుచుఁ § బఱతెంచి ఘనముష్టి,వడి నెత్తినడు నెత్తి§వ్రయ్యఁబొడువ
నురురక్తధారల § నోడ లెల్ల జొత్తిల్ల, మెడ గ్రుంగ వీనుల § మెదడు వెడల
నిడువెడందజిహ్వ § నడుకొనఁ బండులు, గలచి వెలికి గ్రుడ్డు§లులుకఁ సమర
రోషఘటితకుటిల § భీషణభ్రుకుటిప,తాకతోన తిరిగి § ధరణిఁ బడియె. 998

వ. ఇట్లు దేవాంతకుండు పడినం గోపించి. 999

క. నీలునివక్షము త్రిశిరుఁడు, వాలమ్ముల నుచ్చిపాఱ § వడి నేసెం ద
జ్జాలకములఁ బటుసాయక,జాలములు మహోదరుండు § జవమున నేసెన్.

ఆ. అతఁడు నవశుఁడగుచు § నాలోనఁ దెలివొంది, వడినగంబుఁ బెఱికి§నైవ శిరము
పగిలి గజముతలయుఁ§బఱియలై యమ్మహో, దరుఁడు దానితోన§ధరణిఁబడియె.

మ. త్రిశిరుం డాతనిపాటు సూచి మదిలో § దీపించుకోపంబుతో
[1]నశనిస్ఫీతము లైనపాతములుగా § నందందఁ దా వేగ తీ
వ్రశరవ్రాతము లాంజనేయునిపయిన్ § వర్షించె నవ్వీరుఁడున్
దశనాగ్రంబులు దీఁడుచున్ వయిచె ను § త్తాలాద్రికూటంబునన్. 1002

క. అది తునియ నతఁడు నుగ్ర, ప్రదరంబులు పఱపి మఱియుఁ § బావనిమీఁదం
జద లద్రువ నేసె నప్పుడు,చిదురలు గా నాప్లవంగ§సింహుం డంతన్. 1003

ఉ. తేరికి దాఁటి చండగతిఁ § దీవ్రనఖంబులఁ బెల్లుగా నస్ర
గ్ధారలు నేలఁ గూలఁ దుర§గంబుల వ్రచ్చి తొలంగి భీకరో
ల్కాకరయమార శక్తిగొని § లక్షితవక్షము నైచె దాని న
మ్మారుతి కేలఁ బట్టి నడు§మం దునుమాడిన వాఁడు వెండియున్. 1004

క. ఉఱక తనశక్తి పొలిసిన, నొఱఁ బెట్టినవాలు పెఱికి § యుడుపథమునకున్
మెఱుఁగు లెగయ జళిపించుచు, నుఱికి మరుత్తనయువక్ష§మురవడి నేసెన్.

ఉ. ఆతఁడు దానికిం గనలి § హస్తతలంబునఁ బూఁచి మేటిచ
ట్రాతికిఁ బాటిగాఁ దగువె§డందయురస్థ్సలి వ్రేసి మూర్ఛమైఁ
జేతికృపాణమున్ విడువఁ § జేసి విజృంభణ మొప్ప రాక్షస
వ్రాతముఁ దోలఁ జొచ్చె నని§ వారణఁ దత్కరవాలహస్తుఁడై. 1006

వ. అట్లు విసంజ్ఞుం డగుచుఁ దెలిసి నిశాచరుండు హనుమంతుం గనుంగొని.

క. వడి నెగసి వచ్చి వక్షము, బెడిదం బగుపిడుగుఁబోని§పిడికిటఁ బొడువం
బొడమినమూర్ఛం గరువలి,కొడుకు గడుం దూలి తేఱి § కుపితుం డగుచున్.

మ. ప్రకటమదోద్ధతిం గడఁగి § పంక్తిముఖాత్మజు పైకి లెక్కసే
యక వెస దాఁటి ఘోరకులి§శాహతి నింద్రుఁడు విశ్వరూపుమ
స్తకమును ద్రుంచినట్టు లడి§దంబున నొక్కటఁ ద్రుంచెఁ దత్త్రిమ

---

1 నశనిస్ఫీతముగా వేసం దఱుముచున్ నందంద.

స్తకి వడి భీకరభ్రుకుటిచాపకలాపలలాటపట్టికన్. 1009

ఆ. మస్తకంబు లట్లు మహనీయబహురత్న,రచితకుండలముల రుచులఁ బొల్చి
ధర నలంకరింపఁ బోరి రక్తధారలు,గురియఁ ద్రిశిరుఁ డాజిఁ గూలె నపుడు.

శా. కీశశ్రేణులసింహనాదములఁ గిష్కింధావిభుం డుబ్బి యా
కాశం బదరఁగ నందు వేల్పుగములం గ్రందై హనూమత్ప్రశం
సాశబ్దంబులు నింగి ముట్ట రజనీచారుల్ భయం బంది రా
దాశగ్రీవి రణస్థలిం బడిన నార్తధ్వానముల్ సేయుచున్. 1011

వ. అవ్విధం బంతయుం జూచి విషాదరోషంబులం బొందుచు మహాపార్శ్వుండు.

క. అమరాసురదర్పఘ్నియుఁ, గమనీయసువర్ణవలయకలితయు దిగిభా
స్రమలీమసయును నగునొ, క్కమహాగదఁ గొనుచు గవిసెఁ గపినాథునకున్.

క. వడి నట్లు గవియ నతనికి, నెడసొచ్చి చెలంగి ఋషభుఁ డెదురై నిలిచెం
గడఁగి నిశాచరుఁడును న,బ్బెడిదపుగదఁ బూన్చి వైచె బెన్నుర మవియన్.

చ. ఋషభుఁడు దత్ప్రహారము సహింపక మూర్ఛిలి యెట్టకేల కు
న్మిషితవిలోచనుం డగుచు నెత్తిపయిం బడ మోఁదె నాసుర
ద్విషుఁ దన కెత్తునగ్గదయ వే కొని నెత్తురు వాఱ నాసికా
సుషిరములం బొరిం బొరి వసుంధరఁ గూలఁగ ఱోలుచుం బడెన్. 1015

వ. ఇట్లు మహాపార్శ్వుండు వడినఁ బుడమి నాయుధంబులు వైచి నిశాచరులు పఱవ
నతికాయుండు కోపంబునఁ జాపం బెత్తి నారి మ్రోయించుచు వనచరబలంబు
మీఁదఁ దేరు దోలించినం గలంగి వనచరులు కుంభకర్ణుండు మగుడఁ బ్రాణం
బులు వచ్చి వచ్చెనొకో యనుచుం బాఱి రామచంద్రు వెనుకఁ జొచ్చిన నవ్వీ
రుండు వారి వెఱవకుండు వెఱవకుం డనుచు విభీషణుం గనుంగొని. 1016

శా. విల్లాఖండలచాపతుల్యముగ మౌర్వీరేఖ సౌదామినీ
వల్లిం బోలఁగ మేను మేఘవిపులత్వం బొంది శోభిల్లఁగా
నెల్లిం జంద్రిక మించునీరథమువాఁ డెవ్వాఁడు దిగ్భిత్తులం
బెల్లల్ రాలెడు నిష్ఠురస్తనితగంభీరాట్టహాసంబునన్. 1017

తే. కేతనాగ్రంబుపై సైంహికేయుఁ డమర,బహుతురంగముల్ పూనినపసిఁడి తేరు
నగ్నికీలలు నిగుడు సర్వాయుధములు, నొప్ప నుజ్జ్వలుఁడై వచ్చుచున్న వాఁడు.

చ. అన విని యాతఁ డీతఁడు దశాస్యునకుం దనయుండు ధాన్యమా
లినికి జనించినాఁడు భుజలీలల రావణుఁ బోలువాఁడు వీఁ
డనికిఁ గడంగినప్పుడు సురాసురముఖ్యులుఁ దల్లడింతు రీ
ఘను నతికాయుఁ డండ్రు ఘనకాయమునుం గలవాఁడు కావునన్. 1019

వ. రఘువరా విను మితం డచలనిష్ఠం బరమేష్ఠి నారాధించి యవధ్యాశ్వసహస్రం
బగునరదంబు నవార్యంబు లగున నేకాస్త్రంబుల వెలుంగుతూణీరంబు లిరువది

యును బదునెనిమిది శరాసనంబులుఁ బిడిపట్టుహస్తచతుష్టయంబు నిడుపుపది చేతులుం గరకరాళకరవాలంబులు రెండు నభేద్యకవచంబును బడసినాఁడు వీఁడు తురగకరిరథారూఢుం డై నప్పుడు ఖడ్గకంపణకార్ముకసమరంబులం బ్రవీణుం డిమ్మహాబాహుం డస్త్రధరశ్రేష్ఠుండు నార్యసేవానురక్తుండును బహుశ్రుతుండును నీతిశాస్త్రకోవిదుండు ననం బ్రసిద్ధుం డితని భుజబలంబున లంక నిరాతంకం బై యుండు వీని బాణంబుల వజ్రప్రముఖదివ్యాయుధంబులు నిష్ప్రభంబు లైనవి కావున దేవ మీ రివ్వీరునం దధికయత్నంబు సేయునది కార్యం బని చెప్పె నాసమయంబున.

క. మిడుతగమి వాఱుతఱుచున, నుడుమార్గము నిండి పాఱు నుగ్రాస్త్రములన్
మిడుఁగుఱులు రాలఁ గపులను, నుడివడి వడిఁ బాఱ నేయుచుం గట్టల్కన్.

క. ఘననేమిఘట్టనధ్వని, వనధిధ్వానంబు నడఁప వడిఁ జాపజ్యా
నినదంబు దాని లోఁగొన, వనచరబల మతఁడు సొచ్చి ప్రచ్చం గడిమిన్.

ఆ. అప్పు డార్పు లెసఁగ నందఱు నతనిపై, నుక్కు మెఱసి వచ్చి యూథపతులు
మాఱ్కొనంగ నందు మైందద్వివిదనీల, శరభకుముదు లద్రిచరులు గడఁగి.

క. తరులును గిరిశృంగంబులు, నురవడిఁ గొని మీఁద వైవ నురుభల్లములన్
మురియలు సేయుచు [1]నయ్యు, చ్చరకొడుకు ధనుఃకలావిశారదుఁ డగుచున్.

క. ఒక్కొకనెఱనారసమున, నెక్కుడువడి వారియురము లేసి నిలుపుచున్
స్రుక్కించెం గరలాఘవ, మక్కజముగఁ గోలఁ గోల నందఱు కపులన్.

వ. అట్లు విక్రమించి గర్జించినం బ్లవంగపుంగవులు చేయునది లేక కంఠీరవభైరవారావంబు విన్నకురంగంబుల తెఱంగు నొంది రప్పౌలస్త్యుండును జేర నేతెంచి రఘువరుం గనుంగొని. 1026

మ. శరచాపంబులు గేలఁ బూని రథి నై సంగ్రామ మర్థించి భూ
వర నీపై నిదె వచ్చినాఁడ మొదలన్ వారాశిపై నారిపై
ఖరుపై నేసినకోల లేయు మిటఁ జక్కం గమ్ము నాయమ్ము లిం
కొరుపైఁ బాఱవు దేవదానవజయోద్యోగాభిమానంబునన్. 1027

లక్ష్మణుం డతికాయునిఁ జంపుట.

ఉ. నా విని లక్ష్మణుండు నరనాథున కడ్డము చొచ్చి నిల్చె నో
పావిలమానసుం డయి కులాచలగహ్వరదిగ్దిగంతదం
తావళకర్ణకోటరవితానవియద్భరితంబు గా గుణా
రావము సేయుచుం బటుశరంబు గరంబున నల్లఁ ద్రిప్పుచున్. 1028

తే. అప్పు డవ్వింటిమ్రోఁతకు నఖిలరజని, చరులు భీతచేతస్కులై సంభ్రమింప
నద్దశాననతనయుండు నరుదుతోడి, మెచ్చుమనమునఁ బొడమ సౌమిత్రిఁ జూచి.

ఉ. పిన్నవు మున్ను గయ్యములు పెక్కు లెఱుంగవు దివ్యబాణసం

1 నారాత్రించరు కొడుకు.

పన్నని నన్ను నోర్తు నని । బాణములున్ విలుఁ గేలఁ బూని మీ
యన్నకు నడ్డమై నిలిచి । తా నవు నంతనె పంత మెక్కె నిన్
మన్నన సేసితిం దొలఁగు । మా యతికాయుఁ డెఱుంగు నల్పులన్. 1030

శా. ప్రాణంబుల్ వలతేని రాముదెస సౌ । భ్రాత్రంబు వోఁబెట్టి నీ
బాణశ్రేణులతోడఁ దూణయుగమున్ । బాణాసనంబున్ రణ
క్షోణిం బెట్టి తొలంగు నాపటుశర । స్తోమంబు రాకుండ ని
ద్రాణక్రూరభుజంగముం దెలుపుయ । త్నం బిట్లు నీ కేటికిన్. 1031

శా. కేలం బుంఖమణిప్రభన్ మెఱయఁగాఁ । గీలోద్గమాభీలలీ
లాలోలం బయి నీదుప్రాణములు గ్రో । లన్ నాలుకల్ గ్రోయుచుం
గాలవ్యాళముఁబోలె నున్నయది చ । క్కం జూడు నాసాయకం
బాలం బెక్కడ మర్త్యుఁ డెక్కడ భుజా । హంకార మిం కేటికిన్. 1032

వ. అనిన విని సక్రోధంబుగా నవ్వి యవ్వీరుం డిట్లనియె. 1033

క. అధముఁడు దనుఁ దాఁ బొగడిన, నధికుఁడు గాఁ డల్పభంగి । నాత్మశ్లాఘా
విధికేఁ జొరఁ డుత్తముం డ, వ్విధ మొప్పునిఁ జేయుటను వి । వేకవిహీనా.

ఆ. విల్లు గేల నుండ । వీటిఁ బోయినవట్టి, మాటలందుఁ గలదె । మగతనంబు
శస్త్రబలము సూపఁ । జాలక వినువారు, లజ్జఁ బొంద రిత్త । రజ్జు లేల. 1035

క. ఇదె విలునమ్ములుఁ గొని నీ, యెదురను నిలుచున్నవాఁడ । నే విద్యాసం
పద వాసికి నెక్కిన నీ, మదిఁ గలగర్వంబుఁ జూపు । మా సర్వంబున్. 1036

ఉ. వంచన నన్యకాంతఁ గొని । వచ్చినతుచ్ఛుని మీదశాననుం
గొంచెపువానిఁగాఁ దలఁచు । కొమ్మిట నల్పులు లేరు విన్మ న
క్తంచర బాహువిక్రమము । గాక శరీరమహత్త్వమేటి కూ
హించినఁ గొండయెంత పిడు । గెంత నినుం దెగటార్చి పుచ్చెదన్. 1037

ఆ. పక్వతాళఫలము । భంగి నీతల గూల్పఁ, బిన్నతనము నీదు । పెద్దతనము
నీవ కనియె దిట్లు । నీకేను మృత్యువై, వచ్చినాఁడ ననికి । వత్తు గాక. 1038

వ. అని పలుకుసమయంబున. 1039

ఉ. కాంచనపుంఖమై వెలుఁగు । కాండము మంటలు వాఱ వింట సం
ధించి గరుత్సమీరమున । దిక్కులు మ్రోయ నిశాచరుండు ద
ట్టించుచు నల్క తోడ నిగి । డించిన దాని వెడందతూపునం
ద్రుంచుచు రాముతమ్ముఁడును । దోడన యేసె లలాట మొక్కటన్. 1040

ఆ. రక్కసుండు నిటల । రక్తచ్ఛటోద్గమ, మద్భుతావకాశ । మగుచు మెఱయ
హరునివైష్ణవాస్త్ర । హతి మంట లెగసిన, త్రిపురగోపురంబు । తెఱఁగు నొందె.

వ. ఇట్లు విక్రమించిన దశకంఠనందనుండు దశస్యందననందనుం గనుంగొని.

క, విలుకాఁడ వౌదు నన్నుం, జలియింపఁగఁ జేసి తిట్లు । శస్త్రప్రౌఢిం

గలఁగి తొలంగక నాతోఁ, [1]నిలిచి రణము సేసినపుడ నిను నే మెత్తున్.
తే. అనుచు నొక్కటియును మూఁడు నైదు నేడు, గా ననేకసాయకములు ఘనపథమ్ము
నిండ నిగిడించె ఘర్మప్రచండకిరణు, కిరణజాలప్రసారవిస్ఫురణ మమర.
వ. అవియు నవ్వీరుం డర్ధచంద్రాస్త్రంబులం ద్రుంచిన. 1045
క. కనలి నిశాచరుఁడు మహా, శనికల్పం బగుచు వెలుఁగు శర మొక్కటి వే
కొని బలు తెగఁ బెన్నురమునఁ, జొనిపి సుమిత్రాతనూజు స్రుక్కం జేసెన్.
తే. బాణహతి నించుకయు డిల్లపాటు గలిగి, తోన తిరమైన ధైర్యంబు తోడఁ బొలిచి
తొరఁగు నెత్తుట నొడలెల్లఁ దోఁగ నట్లు, [2]నెఱనునోఁగొన్న యక్కోలఁ బెఱికి వైచి.
శా. నిండం గీలలు గ్రమ్మ రాకొమరుఁ డాగ్నేయాస్త్ర ముద్దండదో
ర్దండాటోపము సూపఁ జండతరకోదండప్రకాండంబుఁ జే
ర్పం డంకారభయంకరాయతధనుర్జ్యావల్లి సంధించెఁ బ్ర
హ్మాండం బెల్ల వెలుంగ ఘోరముగ రౌద్రాస్త్రంబుఁ బౌలస్త్యుఁడున్.
చ. ధనువుల నిట్లు బాణములు దారుణలీల నమర్చి బద్దెగల్
గొని నిగిడింప రెండుఁ బ్రతికూలగతిం గులిశద్వయంబు చా
డ్పునఁ బఱతెంచి మంటలు మిడుంగుఱులుం జెదరంగఁ దాఁకి వే
పొనుపడి భస్మమై పొలిసి పోయెఁ బరస్పరతుల్యశక్తులన్. 1049
క. దోషాచరుఁ డప్పుడు పై, నైషికబాణంబు వఱప నైంద్రాస్త్రమునన్
రోషాకులుఁ డగుచు మహా, భీషణగతి లక్ష్మణుఁడు పెలుచం ద్రుంచెన్.
శా. ఆ యేటుం దనకోలపాటుఁ గని యామ్యాస్త్రంబు సంధించి వాఁ
డేయం గ్రమ్మఱ నమ్మహాభుజుఁడు లో నేపారు కోపంబుతో
వాయవ్యాస్త్రముచేత దాని నడుమన్ వారించుచుం గప్పె వి
ల్లోయం బెల్లగుచిత్తజల్లుగతిగాఁ గ్రొవ్వాఁడిబాణంబులన్. 1051
ఆ. అవియు వానిదివ్యకవచంబుపైఁ బడి, బిట్టు మొనలు మునియ మిట్టిపడిన
మఱియు నలుక నేసె నెఱనారసములను, గంకటమున కవియఁగాక చెదరె.
వ. అట్లు కవచంబు భేదింపం జాలక విస్మితుం డగుచుండ వాయుదేవుండు సనుదెం
చి యిది యనన్యాస్త్రభేద్యంబు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున వీని వధియింతు గా
కనుచు నుపదేశించి చనియె నంత నాసుమిత్రాపుత్త్రుండును. 1053
క. బ్రహ్మకు డాకన్న దరఁగఁ, బ్రహ్మాండము ప్రభలు నిండ బలుపుట్ట మహా
జిహ్మగము వెడలుగతి నా, బ్రహ్మాస్త్రముఁ దూణిఁ దిగిచి పటువేగమునన్.
చ. నిరతముఁగాఁగ వింటఁ దొడి నిండు దెగన్ వడి నేయ నమ్మహా
శర మెడమాఱు సేయు నిషుశక్తి గదాదులఁ గాల్చుచున్ భయా
కరగతిఁ బాఱి రక్కసుని కంఠము ద్రుంచెను మేరుశృంగము

1 జలిపి రణము నిలిచినపుడ చాలఁగ మెత్తున్. 2 నెఱఁకులోఁగొన్న.

న్దిరయుపసిండిబొమ్మికము । తోడిశిరంబు వసుంధరం బడన్. 1055

వ. ఇట్లతికాయుండు గూలినం బ్లవంగపుంగవులు సిద్ధచారణాదులు నుచితవాక్యం
బుల సౌమిత్రిం గొనియాడి రతం డరుదెంచి యన్నచరణంబులకుం బ్రణమిల్లిన
నమ్మహాత్ముండు గాఢాలింగనపూర్వకంబుగా నమ్ముని గారవించె నంత హతశేషు
లయినదోషాచరులు విఱిగి పాఱి లంక సొచ్చి సమరవృత్తాంతం బెఱింగించిన
రావణుండు శోకమూర్ఛితుండై కొండొకదడవునకు బాష్పాకులలోచనుం
డగుచు మంత్రులం గనుంగొని. 1056

క. కదనంబున ధూమ్రాక్షుఁడు, మొదలుగఁ గలరాక్షసోత్తములు శస్త్రికళా
విదు లహితులచేతం బోలి, సెదరే యిటు పోయి పోయి । సేనలతోడన్.

ఉ. నాసుతుఁ డింద్రజిత్తు కదనంబునఁ బన్నగపాశబద్ధులం
జేసిన నిర్జరాదులకుఁ । జెల్లదు వీడ్వడ వట్టికట్టులుం
బాసి పరాక్రమించెదరు । పంక్తిరథాత్మజు లింక వీరితో
నీ సొనరించువీరవరు । నెవ్వనిఁ గాన జగత్త్రయంబునన్. 1058

తే. మున్ను నాదాడి కెప్పుడు । మూసియుండు, దివిజపురివాకిలిప్పుడు । దెఱచినారు
లంక ఘటితకవాటమై పొంక మడఁగి, యుండ రిపు లిట్టు లుండ నే నున్నవాఁడ.

క. నడురేయి సజవడున, ప్పుడు వేగడు వేళఁ జొచ్చి । పోటునకు రిపుల్
గడఁగుదురు మీరు నాయిత, పడి యుండుం డెల్లవారు । బలములతోడన్.

వ. అని పలికి యంతఃపురంబునకుం జని చింతాకులమానసుండై నిట్టూర్పు నిగిడించి
న మేఘనాదుండు తండ్రి కిట్లనియె. 1061

ఉ. ప్రాకృతునట్లు నీవు ధృతి । పట్టక ప్రాభవ మెల్లఁ దూలఁగా
శోకముఁ బొందె దాలముల । శూరులు చచ్చుట లింత వింతలే
నీకొడు కింద్రజిత్తు రజనీచరనాయక దివ్యసాయకా
నీకముతోడ వీఁడె పగ । నీఁగఁ గలండు విచారమేటికిన్. 1062

తే. దివిజదనుజయక్షాదులఁ దృణము సేయు, నాశరాగ్నులు పైఁబవా నరులునరులు
నెంతవా రింతఁ జింతింప । వింక నైన, రాజధర్మంబు పరికింపు । రాక్షసేంద్ర.

ఇంద్రజిత్తు రెండవయుద్ధము.

క. అని నేఁడు దాశరథులను, వనచరసైన్యంబుఁ గూల్చి । వచ్చెద సంక్రం
దనముఖ్యులు వెనుకైనను, విను నాదుప్రతిజ్ఞ యనుచు । వీడ్కొని కడిమిన్.

వ. చతురంగబలసమేతుండై ధవళచ్ఛత్రచామరంబులు మెఱయ శంఖభేరీమృదం
గాదితూర్యరవంబులు భూనభోంతరాళంబు నిండం బ్రచండగతి లంకానగరంబు
వెడలి సమరభూమి నుచితప్రదేశంబునం దేరు డిగ్గి తనచుట్టును గరితురగాది
సైన్యంబుల నుండ నియోగించి యగ్నిప్రతిష్ఠాపనంబు సేసి మంత్రతంత్రకలా
పంబులు నెఱయ మెఱయ విహితప్రకారంబున.

క. శరములు నెత్తురుచీరలు, శరపత్త్రావళులుఁ దాడిసమిధలు నసితో
మరపరిఘాదులు వేల్వఁగ, నరుదుగ మండుచుఁ బ్రదక్షిణార్చులతోడన్.

ఉ. ఆహుతు లగ్ని యందుకొన నచ్చపునల్లని మేఁకపోతుఁ బూ
ర్ణాహుతి సేసి బ్రాహ్మ్య మగు నస్త్రవరేణ్యము నిష్ఠతోడ నా
వాహనచేసి చాపశరవర్గరథాన్వితుఁ డైనతన్ను నం
దాహుతిగాఁ దలంచుకొని యాహవకేళికి నుత్సహించుచున్. 1067

చ. రథసహితం బదృశ్య మయి రాక్షసరాజసుతుండు తారకా
పథమును బొంద శూలములుఁ బ్రాసములుం బరిఘంబులుం బర
శ్వథములు భిండివాలములు శక్తులు లోనగునాయుధంబులం
బృథురుచు లారఁ దాఁకి రతి భీమగతిం గపిసేన రక్కసుల్. 1068

ఆ. తరులు గిరులుఁ గొంచు హరులుఁ గడంగిన, నధికతుములసమరమయ్యె నపుడు
మింటితుదనడంగి మేఘనాదుండును, ఘోరబాణవృష్టి గురియఁ దొడఁగె.

క. గిరు లశనిహతిం గూలిన, కరణిం బోరి నతనిచండకాండాహతి వి
స్వరముగ వాపోవుచుఁ గూ, లిరి భూభాగంబు ద్రువ బలీముఖవీరుల్. 1070

చ. మఱియును బైపయిం బఱపుమార్గణవర్గము లంబరంబునన్
గిఱిగొనుచుం బ్రచండగతిఁ గీలలు వాఱఁగ వచ్చి వక్షముల్
దెఱపులు సేయుచున్ మెడలు ద్రెంచుచుఁ బొట్టలు సించుచుం దొడ
ల్వ్రీఱుచుచు మస్తకంబు[1] లగలించుచు నిట్లు వధింపఁ జొచ్చినన్. 1071

క. నానాభంగుల మెఱయుచు, వానరయూథపులు వృక్షవర్గము రక్ష
స్సేనపయిఁ గురియ నలుఁగుల, వానఁ గలంచెం బ్లవంగవాహిని నెల్లన్.

వ. అప్పుడు సుగ్రీవాంగదగంధమాదనజాంబవదాంజనేయసుషేణమైందద్వివిదగజ
గవయగవాక్షకుముదాక్షకుముద హరిరోమ కేసరివేగదర్శివిద్యుద్దంష్ట్రసూర్య
ప్రభదధిముఖజ్యోతిర్ముఖప్రముఖు లైనబలీముఖవీరుల నభిమంత్రితగదాశూల
ప్రాసాదిప్రహరణంబులఁ దూలనేయుచుఁ దరణికిరణసంకాశంబు లగుమహాశు
గంబులఁ దమ్ముఁ గప్పి నొప్పింపఁ దదీయశరవేగంబు సహింప కచ్చెరు వందుచు
రఘువరుండు లక్ష్మణుం గనుంగొని నేఁడు శత్రుండు బ్రహ్మాస్త్రంబు నాశ్రయించు
టం జేసి యెవ్వరికి నజయ్యుం డయ్యె నయ్యస్త్రంబు మనకు మాననీయం బగుం
గాక యని యుపదేశించుచు. 1073

చ. కడిమి నతండు బ్రహ్మవరగర్వమునం బొడ లేక మింటిలో
నడఁగి విచిత్రవేగమున నాశుగజాలము లంతకంతకున్
జడిగొనఁ జేయుచుం బ్లవగసైన్యము దైన్యము నొంద నీగతిం
గెడపెడునే రణాంగణము గ్రిక్కిఱియం బడి రెల్లవీరులున్. 1074

---

1. లు దళించుచు

సీ. అని కడుఁజింతింప ⸗ నతఁడు వెండియుగంధ,మాదను ముఖ్యాళు ⸗ మార్గణముల
వృషభనీలాంగద ⸗ ద్వివిదసుగ్రీవుల, ముప్పదేనేసియ ⸗ మ్ముల మహోగ్ర
శరములఁ బదిటను ⸗ జాంబవంతుని మైందు, బాణసప్తతి నస్త్రి ⸗ పంచకమున
[1] గజునిఁ దొమ్మిదిసాయ ⸗ కమ్ముల నలు నేసి, పటుశిలీముఖపరం ⸗ పరల దెసలు
నాకసంబు నిండ ⸗ నందంద పఱపుచు, యూథపతుల నెల్ల ⸗ నుర్విఁ గూల్చి
సకలభూతతతులఁ ⸗ జండాట్టహాసంబు, చేసి చేసి బెదరఁ ⸗ జేసిచేసి. 1075

చ. ఉఱుముచుఁ గాలమేఘము మ ⸗ హోగ్రతరాశనిపాతఘోరమై
మెఱయు తెఱంగు దోఁప నట ⸗ మింటఁ బొరిం బొరిఁ జాపటంకృతుల్
గిఱిగొనుచుండ నద్దెసలఁ ⸗ గీలలు వాఱుశరంబు లేసి క
న్దెఱవనిమూర్ఛ గాఁగ జగ ⸗ తిం బడనేసె నృపాలసూనులన్. 1076

వ. ఇట్లు విక్రమించి మేఘనాదుండు సింహనాదంబు సేయుచు లంకకుం జనిన బ్రహ్మాస్త్రమంత్రజపంబున నస్త్రపాతంబునకుం దప్పినవిభీషణుండు దదాచరణాశరణుం డైనహనుమంతుం గనుంగొని. 1077

చ. పడిరి విరోధిచేత నిటు ⸗ పార్థివసూనులు సేన లన్నియుఁ
బడిసెఁ బ్లవంగయూథపులు ⸗ మందున కొక్కఁడు లేఁడు సూడఁగాఁ
బొడవడకుండ నుగ్రగతి ⸗ భూస్థలిఁ గూలిరి జాంబవంతుఁ డె
య్యెడఁ బడినాఁడొ కార్య మతఁ ⸗ డెల్లదియుం గనుఁ జావకుండినన్. 1078

చ. ఇఱుముకొనం దొడంగె దెస ⸗ లేచినచీఁకటి నంచుఁ జేతులం
గొఱవులు పట్టి క్రమ్మరుచుఁ ⸗ గొండొకప్రాణము లున్న బాణముల్
వెఱుకుచుఁ బెంట లై పడిన ⸗ పీనుఁగులం గలయంగఁ జూచుచుఁ
నెఱఁకులఁ జండకాండములు ⸗ నిండినయూథునుఁ గాంచి రొక్కఁడన్. 1079

క. కని కదిసి విభీషణుఁ డి, ట్లనియె విభీషణుఁడ నే న ⸗ జాత్మజ ప్రాణం
బున నున్నాఁడవె మనవా, రనిఁ గూలిరి మేఘనాదు ⸗ నమ్ములవానన్. 1080

చ. అఱువదియేడుకోటు లర ⸗ యఁ సురసంభవు లైనయూథపుల్
నలు వయి రన్యజాతులు ర ⸗ ణంబునకుం గలవీరు లెంద ఱం
దఱుఁ బడి రమ్మహాబలుఁడు ⸗ దత్తవరుం డని బ్రహ్మవాక్యముం
గుఱిచి విసంజ్ఞ నొందిరి ర ⸗ ఘుక్షితినాథులు నేమి సెప్పుదున్. 1081

వ. అనిన విని యెట్టకేలకు నెలుంగు దెచ్చుకొని రక్షోవీర ని న్నెలుంగున నెఱిఁగింతి గన్ను లమ్ములుగొనుటం దెఱవరాదు హనుమంతుండు బ్రదికెనో యేమయ్యెనో చెప్పవె యతనిసేమం బనవుడు నప్పొలస్త్యుండు. 1082

క. ధరణీనాయకు లుండఁగ, హరిపతిసుగ్రీవుఁ డుండ ⸗ నంగదముఖ్యుల్
తరుచరు లనేకు లుండఁగఁ, గరువలిసుతు నడుగ నేమి ⸗ కారణ మార్యా.

1. 'దొమ్మిదిబలుసాయకమ్ముల నలు నేసి' అ. ప్ర.

వ. అనిన జాంబవంతుం డి ట్లనియె. 1084

చ. రజనిచరేంద్ర కయ్యమున ♦ రావణనందనుబాణవృష్టి న
క్కజముగ నందఱుం దెగినఁ ♦ గ్రమ్మఱఁ బ్రాణము లెత్తు నంజనా
త్మజుఁ డతఁ డొక్కఁడుం గలుగఁ ♦ దక్కినవీరులతల్లు లెల్ల సు
ప్రజలు సజీవులున్ మృతులు ♦ భానుసుతాదు లతండు దప్పినన్. 1085

వ. అని పలుక నాంజనేయుండు గోత్రనామంబులు సెప్పి నమస్కరించుటయు నభి
నందించుచుఁ దన్నుఁ బునర్జాతుంగాఁ దలంచుకొని జాంబవంతుం డిట్లనియె.

శా. తండ్రింబోలెఁ జరించు నెవ్వఁడు విశు♦ద్ధఖ్యాతి వంశోత్తరుం
డం డ్రాపుణ్యుని భూతకోటులకు న♦ట్లాధార మై యున్కి మీ
తండ్రిం బంకజసంభవాదులు జగ♦త్ప్రాణుండు నా రే మముం
దండ్రి యెత్తుదు గాక నీవును విభుల్ ♦ దక్కవ్వ రిక్కీర్తికిన్. 1087

క. క్రిక్కిఱియ సమరతలమున, నిక్కయివడిఁ బడినమమ్ము ♦ నెప్పటి వడయుం
దక్కినవెర వెద్దియు లే, దొక్కఁడు దివ్యౌషధప్ర ♦ యోగము దక్కన్.

క. వాయుసుత మేఘనాదుని, సాయకములఁ దెగినకపుల ♦ సప్రాణుల భూ
నాయకసుతులను బ్రదుకం, జేయం గొనివత్తుగాక ♦ సిద్ధౌషధముల్. 1089

వ. తదీయమార్గంబు విను మిక్కడలి గడచి చక్క నుత్తరాభిముఖుండవై చనం జన
హిమవంతం బక్కొండ కాకడ బహుకూటశోభితం బగు హేమకూటం బన్న
గంబున కవుల ఋషభాచలంబు దాని కాదిక్కున మేరు వాగ్రావగ్రామణిక ద్దెస
కైలాసం బాశిఖరికులశేఖరంబున కట నధికదూరంబున శృంగవంతం బగ్గిరి కుత్త
రోత్తరంబులై నీల శ్వేతకనకాకరంబు లను శైలంబులు నుత్తరలవణసముద్రంబు
ను శాకద్వీపంబును క్షీరసాగరంబును బొలుచు వానిం గ్రమంబున నతిక్రమించి.

ఉ. సంద్రము దుగ్ధబిందువులు ♦ సల్లెడు నుత్తరతీరభూస్థలిం
జంద్రనగంబు ద్రోణగిరి ♦ సందున నొప్పు మహోదయాద్రి యం
దింద్రునియాజ్ఞఁ జెం పెసఁగు ♦ నెఱ్ఱనిపువ్వులఁ బచ్చపండులం
జంద్రమరీచులం దెగడు ♦ చల్లనియాకుల నోలి నోషధుల్. 1091

వ. అవియు నమ్మహీధరంబు దక్షిణశృంగంబున విశల్యకరణియు సంధానకరణియు
సావర్ణ్యకరణియు సంజీవకరణియు నన నాలుగుదెఱంగులై వెలుంగు మఱియు
నొక్కవిశేషం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 1092

ఉ. ఈరజనీచరేంద్రుపురి ♦ కేఁబదిలక్షలయోజనంబులం
దార లధిత్యకాతరువి♦తానలతాంతములో యనంగఁ బెం
పారుచు నుండు నయ్యచల♦మందుల మందులు రాత్రివేళలం
దారయ శక్తివంతము ల♦హస్సమయంబుల శక్తిహీనముల్. 1093

క. కావున నీ వీరాతిరి, వేవేగ నీలోనఁ బోయి ♦ వెస నౌషధముల్

దేవలయుఁ బోయి రమ్మని, దీవించుచు వీడుకొలుపఁ దిర మగు వేడ్కన్.

హనుమంతుండు సంజీవనిఁ దెచ్చుట.

క. వే చని చేయుదు నిప్పని, కేచింతయు నేటి కనుచు నేతెంచి నట
ద్వీచీసంఘట్టనమున, వాచాలం బైనలవణవారిధి చెంతన్. 1095
క. అమరుసువేలము గని వే, గమ యాగిరి యెక్కి రాము కార్యము నిర్వి
ఘ్నముగం జేయం గృపసే, యుము భూధర నాకు ననుచు నుత్సాహమునన్.
ఉ. పుట్టినవిక్రమస్ఫురణఁ బొంగిన మే నతిఘోరభంగికిం
[1] బట్టుగ నేపుమై నిలిచి బాహులు సాఁచి మహాట్టహాససం
ఘట్టన లంక గ్రక్కదలఁ గాఁ గపివీరుఁడు దాఁటె [2] దాఁటునన్
మెట్టినకొండ గ్రుంగఁబడి మేదిని బీఁటలువాఱె మింటికిన్. 1097
క. వడి దాఁటుమేనిగాలిం, గడలెత్తి పయోధి మ్రోయఁగా మేఘంబుల్
సుడిగొనుచుఁ జెదరి దిక్కులు, గడవం జఱవం బ్రచండగతి నటుచనుచున్.
చ. కలధౌతాద్రితటాంతరిక్షమునఁ జక్కం బాదముల్ మీఁదుగాఁ
దలక్రిందై కరపద్మముల్ నుదుట నందం బొంద జేపెట్టుచున్
లలి నాశంకరుశైలముం గడచి [3] బాలస్వేద మాస్యంబుపై
వలియం గ్రమ్మఁగఁ గ్రమ్మఱం దిరిగి పోవం బోవఁగా ముందటన్. 1099
మ. అమృతాంశుద్యుతిజాలశీతలవికీర్ణాంభఃకణస్యందియై
చెమటార్పన్ వలిగాలి దాఁగ నెదురన్ క్షీరాబ్ధిఁ గాంచెన్ నగో
త్తమమంథక్షుభితాంతరంగము దరద్దైత్యారిశయ్యాభుజం
గము నుత్తుంగతరంగముం గృతవియద్గంగాపరిష్వంగమున్. 1100
క. కని యాజలధికి మ్రొక్కుచుఁ, జని యుత్తరతీరభూమి సరి మూఁడద్రుల్
ఘనవీథి దాఁకి యుండఁగ, వినువీథిం జేర నరిగి వికసితముఖుఁడై. 1101
క. కెలఁకులఁ జెన్నగు నీనగ, ములు చంద్రద్రోణశైలములు మధ్యమునం
బొలుచు నిది యౌషధాచల, మలఘుతరద్యుతుల వెలుఁగు నవి యాతీఁగల్.
క. అనుచు నగోపరిభాగం, బునకుం జనుదెంచి వాయుపుత్రుం డచటన్
మును వెలిఁగెడునాలతికలు, కనుఁగవకుం దోఁపకున్నఁ గడు విస్మితుఁడై.
సీ. కొండొక చింతించి కొండతో నిట్లను, హనుమంతుఁ డనువాఁడ నఖిలలోక
[4] కంటకుఁ డగుదశకంఠునిఁ దెగటార్ప, నాలంకపై దొర లట్లు విడిసి
సంగరక్రీడల శత్రువీరులచేతఁ, బోటేటుఁ బడి తూలి పుడమిఁ బడిన
వారి నందఱఁ దేర్ప వలసినమందులు, నీయందుఁ గలుగుట నిక్క మెఱిఁగి
వచ్చినాఁడ నింక వంచవ యేటికి, నెలమి నౌషధంబు లిత్తుగాక

1. బట్టుగమూఁపునై నిలిచి. 2. దాపునన్ మెట్టిన. 3. ఫాలస్వేద.
4. కంటకు దశకంఠుఁ గడతేర్ప లంకపై, విడిసిన యారఘువీరుబంటు, సంగర.

రాజవృషభుఁ డైన రాముని కార్యము, పేక్షణీయమే నగేంద్ర నీకు.
క. ప్రాలేయాద్రియు మేరువుఁ, గైలాసముఁ జూడ కేను గార్యాతురతన్
శైలోత్తమ వచ్చితి నీ, పాలికి నన్ననుపు మనినఁ బటురోషమునన్. 1105
క. ఏమీ మందులు గొనిపో, నా మర్కట నీవు వచ్చి నాఁడవు[1] నగిరిన్
బో పుమీ నీ వెవ్వండవు, రాముం డన నెవ్వఁ డేల రాముఁడు నాకున్.
క. నాకనివాసులు నింద్రుఁడు, నాకడఁ బదిలంబు చేసినమహౌషధముల్
మీ కేటికి దొరఁకొను నివి, నీ కిచ్చుటకంటె నాకు నేరము గలదే.
క. లాఁతిఁ గని యిచటి క్రోఁతులు, [2]కూఁత లిడున్ నిలువవలదు కూయక పో పో
క్రోఁతులకుఁ గాయె పండో, బ్రాఁతిగ నా తేనె పెఱయె పరమౌషధముల్.
వ. అనిన విని కోపాటోపంబున నట్టహాసంబు చేసి. 1109
క. ఓరి కఠినాత్మ నన్ను వి, చారింపవు నీవు రామచంద్రు నెఱుంగన్
మేరువవొ హిమగిరివో, గౌరీపతినిలయ మైన కైలాసమవో. 1110
క. దిట్టతనంబున గర్వ, మ్మిట్టుండఁగ నిన్నుఁ బెఱికి యేఁ గొని పోదుం
బెట్టుదు రఘుపతిముందటఁ, బెట్టిన నెఱిఁగెదవు గాక ప్రియమున రామున్.
చ. అనుచు నుదగ్రసాను వగు నన్నగ మాయత బాహుశాఖలం
బెనఁగొనఁ బట్టి లావుమెయిఁ బెట్టినపాదము లూఁది మూఁపు లే
పున నెగయించి ఘోరగతిఁ బొంగినవాలము మీఁది కెత్తి మ్రేఁ
గినబలదర్ప మొప్పఁ బెఱికెం బృథివీస్థలి వ్రయ్య నయ్యెడన్. 1112
సీ. కనుఁగొని ముందటఁ గాపున్న గంధర్వు, లాయుధపాణులై యలుకతోడ
నోరోరి వానర యోటలే కీవిట్లు, దివిజనాయకునాజ్ఞ ధిక్కరించి
క్రొవ్వున నీకొండఁ గొనిపోవుచున్నాఁడ, వెటపోవవచ్చు మా కెదుర నీకు
ననుచు నొక్కుమ్మడి నందంద దిక్కులు, పగులంగ నార్చుచు బరవసమున
వచ్చి తాఁకిరి తాఁకిన వారి నచటఁ, గడిమిఁ దెగటార్ప నొల్లక కాలపాశ
తులితవాలమారుతమునఁ దూలఁ దోలె, నల్పతరతూలికలభంగి ననిలసుతుఁడు.
ఉ. అప్పుడు దోఁచునోషధుల నద్రి వెలుంగుచు వేయిధారలన్
వి ప్పుగు చక్రమై మెఱయ వెన్నుని కైవడి నేఁగుదేరఁగాఁ
దప్పక చూచి రావణివి దారణదారుణబాణవృష్టికిం
దప్పినవానరుల్ దెసలు తల్లడిలం గడువీఁక నార్చుచున్. 1114
క. ఆహవభూమి నిశాచర, దేహంబులు వెదకి వెదకి తెచ్చి మహోగ్ర
గ్రాహములు మ్రింగ బాహుబ, లాహంకృతి పేచివైచి రంబుధిలోనన్.
క. ఆలోన సముద్రంబు ను, వేలాద్రియుఁ గడచి వచ్చి వెరవున డించెన్
లీలాలసగతి నతఁ డా, శైలము గపిసేననడుమ సన్నుతు లెసఁగన్.

1, గాఁ బో వీమహి. 2. కూఁత లిడం బ్రేలవలదు.

వ. ఇట్లు మహౌషధంబులు దెచ్చి మూర్ఛల మునింగియున్న యన్నరేంద్రనందను
లకు సుగ్రీవాదులకు నాంజనేయుండు నమస్కరించె నాసమయంబున. 1117

చ. మెలఁగెడు నౌషధానిలము ♦ మెల్లనిచోఁకున మర్మసంధులన్
బలువిడిఁ గొన్నశస్త్రములఁ ♦ బాసి శరీరము లొప్పఁ బ్రాణము
ల్నెలకొని కాలుసేయి గద ♦ లించుచు నూర్పులు పుచ్చి లోచనో
త్పలములు విచ్చి చూచి రొగిఁ ♦ బర్విన మూర్ఛలు దేఱి రాఘవుల్. 1118

తే. తరుచరావలియు విశల్య ♦ కరణివలన, నెఱఁకులాడినయలుఁగులు ♦ పెఱికిపోయి
తుడిచినట్టుల గండ్లును ♦ నడఁగి మేని, గనియ లన్నియు సంధాన ♦ కరణి నదికి.

క. సావర్ణ్యకరణి నయ్యె, పావనతనుకాంతు లెసఁగఁ ♦ బ్రాణంబులు సం
జీవనిచే నెలకొన ని, ద్రావస్థలఁ బాసినట్లు ♦ లమరెం జూడన్. 1119

సీ. అప్పుడు సుగ్రీవుఁ ♦ డాదిగా నగచరు, లినసుధాంశులభంగి ♦ నెసఁగి వెలుఁగు
పార్థివసుతులకుఁ ♦ బ్రణమిల్లి హనుమంతుఁ, గొనియాడి రా రాజ ♦ కులవిభుండు
పవననందనుఁ జూచి ♦ పాకశాసనునాజ్ఞ, నెమ్మిఁగో మనకు మ ♦ న్నింప వలయు
నీకొండఁ దొంటిచో ♦ నిడిరమ్ము నావుడు, వెస నాతఁ డట్లు కా ♦ వించి వచ్చె
నంత నుదయాద్రిమీఁదికి ♦ నరుగుదెంచె, దాశరథులముఖారవిం ♦ దంబు లలరఁ
గపులు మగుడఁ బ్రాణంబులు ♦ గలిగి వెలుఁగు, కడఁకఁ జూడనే తెంచిన ♦ కరణిఁ దరణి.

చ. నగచరనాథుఁ డంత రఘు ♦ నాథుఁ గనుంగొని కుంభకర్ణుఁ డా
దిగఁ గలవీరులెల్లఁ గడ ♦ తేఱి రనేకులు శూరశూన్య మీ
నగరము లంక నింకఁ గద ♦ నం బనుమాటలు సిక్కె నేగతిన్
మొగియఁడు పంక్తికంఠుఁడు స ♦ ముద్ధతిపెం పఱి యుద్ధకేళికిన్.

ఆ. కాన నేఁటిరాత్రి ♦ గాకుత్థ్సకులవీర, కపుల నెల్ల లంక ♦ గాల్పఁ బనుపు
మనిన నానరేంద్రుఁ ♦ డట్ల నియోగించె, సకలవృక్షచరుల ♦ సమ్మదమున.

ఉ. అంత నిశాచరేంద్రపుర ♦ మంతయుఁ గాల్పఁ బ్లవంగవీరు ల
త్యంతకుతూహలంబున ది ♦ నాంతము గోరఁగ నంతరిక్ష గో
ళాంతరవీథి శోభిలుచు ♦ నంబుజబంధుఁడు వారుణాంబుధి
ప్రాంతము సేరె జక్కవలు ♦ పశ్చిమభాగము సూడ నోడఁగన్. 1124

ఆ. అట్లు సేరి యంత ♦ కంతకు నరుణిమం, బెసఁగ నస్తశిఖరి ♦ కెరఁగి క్రుంకె
నింక మంట లడరు ♦ లంక నిట్లనుభంగిఁ, బరఁగె సంజకెంపు ♦ పశ్చిమమున.

క. ఘనముగ సంధ్యారాగము, నినుపార నిషిద్ధవేళ ♦ నిద్దురవోవం
గని కమలంబుల నగువిధ, మునఁగుముదములొయ్యనొయ్య ♦ మూతులువిచ్చెన్.

క. దిక్కాంతలు గాటుకఁ గడుఁ, బిక్కటిలం గరవటమునఁ ♦ బెట్టినగతి నీ
దిక్కాదిక్కనకుండఁగ, నక్కజ మగునంధకార ♦ మఖిలముఁ గప్పెన్.

వ. ఇత్తెఱంగున రోదోంతరంబు నిరంతరధ్వాంతంబగుటయుఁ గనుంగొని. 1128

వానరులులంకఁగాల్చుట.

క. ఏపునఁ గొఱవులు గొని లం, కాపురగోపురము లెల్ల । కపులుం గోపా
టోపమునఁ గదిసి యక్కడఁ, గా పున్ననిశాటకోటిఁ । గడతేర్చి వడిన్. 1129
క. తలుపులు తుత్తునియలుగా, బలువిడిఁ బడఁదాఁటి చొచ్చి । పటువేగమునం
బెలుకుఱఁ బట్టి వధించిరి, తల లూడఁగఁ బాఱ నెగిచి । దౌవారికులన్. 1130
చ. అదటునఁ గోటసొచ్చి కపు । లార్చుచుఁ జిచ్చులు వైచి రెల్లచో
నదె రథశాలలం గవిసె । నగ్నులు ఘోటకశాలలెల్లఁ బె
న్నదరులు దంతిశాల లటు । లాకసమంటినమంట లాపొగల్
గదిసెను ధాన్యశాలలను । గర్వ మడంగిరి పో నిశాచరుల్.
క. పొగలుచు మిడుఁగుఱు లెగయఁగఁ, బొగలు నభోంతరము నిండ । భూరిజ్వాలల్
దెగిపడి దరికొనఁగ భుగుల్, భుగు లనుచుం గాలఁజొచ్చెఁ । బురిమందిరముల్.
ఉ. ఇంక బలీముఖుల్ బలసి । రెక్కడి రావణుఁ డేటిలంక పొం
డింకెను మేఘనాదునక । రీ పెనుమంటలతోడిచిచ్చు ల
భ్రంకషశాతకుంభశిఖ । రంబగు మోసలఁ గంటి రెల్లునా
వంకఁ జరింపఁ దగ్గి యవి । వారి విభీషణుపుణ్యగేహముల్. 1133
ఉ. [1] శ్రీనుతమూర్తి యైనరఘు । శేఖరు తేజముఁ బోలెఁ బర్వుచున్
భానుసహస్రమండలవి । భాసిసమగ్రతరప్రకాశుఁ డై
మానుగ మింటితో నెఱయు । మంటలు దిక్కులఁ గ్రమ్మ నుగ్రవై
శ్వానరుఁ డేపుతో నెసఁగె । వానరరోషసముత్థుఁడో యనన్. 1134
మ. పొగ లెచ్చో నెగయుం గృశానుఁ డచటన్ । భూమార్చియై మండు మా
నుగ భీతిల్లినవాఁడపోలెఁ [2]గదియు । న్నున్వారివాహాంగమై
తగ వూహింపక నాశహేతు వగుధూ । ర్తవ్రాత మార్తి యహో
నిగవర్తించునకాదె లోలుఁడు జగ । న్నింద్యుం డగుం జూడఁగన్.
క. వితతాగ్నిఁ గరఁగి పిండీ, కృతము లయినచారుకనక । గేహంబులు వి
శ్రుతహాటకగిరితటవి, చ్యుతఘనతరశిలల భంగిఁ । జూడఁగ నొప్పెన్. 1136
మ. కనదభ్రంకషతుంగసౌధములపైఁ । గాంతాసమేతంబుగాఁ
దనివోవన్ సురతోపభోగముల ని । ద్రాపారవశ్యంబుఁ బొం
దినదైత్యేంద్రులు మ్రగ్గ నగ్ని వికస । ద్దీప్తోష్మలుం డై వెసం
గనలెన్ రామునివాలిచందమున లం । కాక్రాంతాసనసంపాది యై. 1137
సీ. ప్రళయకాలమునాఁడు । బలువేదిమేరువు, బహుభంగి వ్రక్కలై । పడియెనో కా
సంవర్తసంభ్రాంత । జలదము ల్త్రుంబులై, మెఱుపులు గిఱిగొని । మెఱసె నో కా

1 ఈఘట్టమువఱకు హుళక్కి భాస్కరకవి విరచితము. ఇది మొదలు కడవఱకు వేదగిరినాయని గారి ప్రేరణమున నయ్యలార్యుఁడు రచియించినది. 2. నది మున్ను వారివాహాంగమై, తగవూహింపక.

భర్గులలాటంబుఁ బాసి కృశానుండు, చదల నుద్ధతితోడఁ బొదలెనొక్కొ
సలిలంబు ద్రావవే సటిబాడబము వచ్చి, పురవరం బురవడిఁ బొదివెనొక్కొ
యింక నీచిచ్చు బారికే వంక నొదుఁగ, వచ్చునెక్కడ వెరవుతోఁ జొచ్చువార
మనుచు నక్కడనక్కడ నసురులెల్ల, దిక్కుగానక తమలోనఁ దిరుగఁబడఁగ.

మ. శరదభ్రంబులతోడ సాటి యగుప్రాసాదంబులున్ హేమసుం
దరగేహంబులు రత్నరాజియుతనూత్నస్తంభసంభారగో
పురముల్ మండపచైత్యముల్ ధనగృహంబుల్ దుర్గమాట్టాలకో
త్కరముల్ గాలి మహీస్థలిం బడియె నుగ్రంబైనయాచిచ్చునన్. 1139

సీ. ఘనసారచందనకస్తూరికాగురు,కుంకుమాదులు గాలెఁ గొలఁదిమిగుల
వజ్రవైదూర్యప్రవాళముక్తాపద్మ,రాగమహానీలరాసు లగలె
వెలలు సేయఁగరానివివిధచీనాంశుక,చిత్రాంబరాదులచెలువు దీఱె
సొలవక మున్నున్నసొమ్ములతోడన, భాండగేహంబులు భస్మమయ్యె
విపులధాన్యగృహంబులు[1] వెలయునెఱిన,పూర్వవస్తునిచయములపొలుపుగనలె
సుభటవర్మంబులొక్కొటసొబగుమాలెఁ, గరటితురగేంద్రరాజిపక్కెరలుమ్ర

క. అసిముద్గరకుంతశరే,ష్వసనపరశ్వథగదామహాతోమరప [గ్గె.
ట్టిసములు గాలెను దైత్యులు, వసమఱి వగనొంది పొగిలి వనరుచు నుండన్.

క. వదలక పెనుఁబొగ కన్నులఁ,బొదివినఁ జీకాకుపడుచుఁ బొగులుచు శోకా
స్పదులై ముందఱఁగానక,యుదితాగ్నికి శలభవృత్తి నొందిరి దైత్యుల్. 1142

సీ. సొరిది మద్యము గ్రోలి చొక్కెడి వారును, బలునిద్రచేఁ దొట్రుపడెడువారు
లలనాగ్రభుజలతాలంబితవస్త్రులుఁ, గార్ముకముద్గరఖడ్గధరులు
భామలఁగూడి తల్పముల నిద్రితులును, బుత్రదారలఁ దేరఁ బోవువారు
బొగ సుట్టుముట్టినఁ బోలేనివారును, గరమును బిమ్మిటి గదియువారు [వారు
జేరఁగారాని సెగ దాఁకిచిక్కువారుఁ, బొదలుమిడుఁగుర్లు తాఁకునఁబొగులు
నైనదైత్యులు పదివేవు రగ్నియందుఁ, బండుటాకులకైవడి భస్మమైరి.

క. మణికనకకలితమందిర,గణములు దరికొనినపావకముచేఁ గనలెం
బ్రిణుతదవానలవృతరో,హణగిరిశృంగములపోల్కి యనుమతి సేయన్.

తే. అనలదంధహ్యమానంబు లగుచు నేలఁ[2]గూలె రత్నవిచిత్రిత గోపురములు
కులిశసాధనుదంభోళిఁగలయ వ్రాలు,కుధరకూటములెనయనఁగొమరుమిగుల.

క. రమణీరమణీయమణి,క్రమశుభకాంచీరవములుఁ గంకణఝుంకా
రములును నూపురకనినా,దములును నొకమాత్రఁ బొలిసె దహనునిచేతన్.

క. నలిఁ గాలి పగులురత్నం,బులు జీవము లెగయుభంగి బోరి నెగసె మహో
జ్జ్వలవిస్ఫులింగములు నుల్కలుఁబోలె దశాస్యునాశలక్షణ మొదవన్.

---

1. వెలయ మఱియుపూర్వ. 2. గడసె రత్నవిచిత్రిత గృహచయములు.

శా. విభ్రాంతద్విరదేంద్రఘోటకరవా । విర్భూతనాదంబు గా
లాభ్రాదభ్రరవంబుతో నొరయుచుం । వ్యాఘూతమంథానశై
లభ్రాంతిక్షుభితాంబురాశికరణిం । లంకాపురంబాత్తర
క్షోభ్రాజిష్ణుత లేకయుండ వెలిఁగె సం । క్షోభీకృతాగార మై. 1148

చ. ఘనతరనిక్వణం బొదవఁ । గాలుచుఁ దోరణముల్ మహేంద్రనీ
లనిచయమేచకంబులు వి । లగ్నమహాగ్నిశిఖాళిచేఁ దటి
త్స్వనితసముల్లసజ్జలద । సంఘముఁ బోలుచు హేమసానుమం
డనశుభనీలభూధరవి । డంబన[1] మొప్ప వహించునట్లుగన్. 1149

తే. పరఁగఁ బాలిండ్లపయ్యెద । దరికొనంగ, ఘనకబరికాభరంబును । గమరిపోవఁ
బ్రియులబిడ్డల సుడివడఁ । బిలిచిపిలిచి, దానవీచయ మంతంతఁ । [2]దఱలఁబాఱె.

సీ. సరభసోత్థితభృంగ । పరిశూన్యగతి నున్న, కటముల ధూమంబు । గలయఁబర్వ
దానజంబాలితా । లానంబు లందంద, విఱిచి శాలలలోను । వెడలి వచ్చి
యపరాంగలూనల । గ్నాందూనినాదంబు, లులియఁ గ్రింతలు వట్టి । కలయఁ బాఱి
కర్ణతాలోత్థితో । ద్దీర్ణమారుతమున, నగ్ని యభ్రంకషా । వాప్తిఁ బొదలఁ
[3]దిరుగఁ జొచ్చెఁ గరులు । దిక్కులు గానక, బృంహితంబు లొదవఁ । బృథువిషాద
మందితొట్రువడుచు । నందంద కన్నీరు, దొరఁగ నిర్ఝరాంక । గిరులుఁబోలె.

వ. అంత మర్కటులపయిం బేర్కొని మార్కొను దైత్యులును వనచరుల వధింపం గడంగు రక్కసులును నపత్యంబులు సిక్కె నని గేహంబుల కరుగు దానవులును సమాక్రందనంబులతో బాలకులు వెంటఁ జనుదేరం బఱచు నిశాటులును జనిచని నడుమ దహనదాహంబున నీలుగు యాతుధానులును నాసురీజనంబుల నోడకుఁ డోడకుం డనుచుఁ బాణిపల్లవంబులు బలువుగా నవలంబించి యొండుదెసల కరుగ నచ్చో నప్పుడ మొండుకొనిమండుచు నెదురువచ్చు చందంబునకుం గృశానుం డక్రూశార్చియై యేర్చిన రూపుచెడుదైతేయులును గోటఁ బ్రాకి యగడ్తల కుఱికిచనుచుఁ గపివీరులచే సమయువారును బాఱుచుం దాఱుచు దశవదనువినయంబు దూఱుచుం బ్రేలుచు శిఖాహతిం గాలుచు శాఖామృగంబుల నిందించుచు దందహ్యమానాజ్యతైలగుడాదిద్రవ్యంబులకుఁ గ్రాగులుచుఁ బగిలి విశీర్ణంబులై యున్నరత్నరాసులకు వగచుచుం దమతమపాలిదైవంబుల కేడ్చుచు దౌర్భాగ్యంబులకుం బొక్కుచుఁ బ్రాణంబులు గలిగె నింతియ చాలు ననుచు ధైర్యంబులు సిక్కం బట్టుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రపితృభ్రాత్రాదివినాశంబునకు శోకించుచు విధిచేఁతకుం దిట్టుచుఁ దడఁబడఁ బుడమి మెట్టుచు నక్కడక్కడ నీభంగి బహుప్రకారంబులం దిరుగుడు వడిరి తదనంతరంబ. 1152

---

1. శోభనమొప్పునట్లుగన్. 2. 'దఱలిచేర.' అ. ప్ర. 3. దిగులు సొచ్చి కరులు దిక్కుఁగానక దీనబృంహితంబు. ...గన్నీరు దొరఁగ.

చ. నురిఁగెడువారి గొందులకుఁ జొచ్చుచు డాఁగెడువారి నుద్ధతా
తురమునఁ బాఱువారి నతి దూరము లేఁగినవారిఁ గ్రంతలం
దిరిగెడువారి [1]మాటుకొని త్రిమ్మరువానిని బట్టి కీసులు
ద్ధురగతి మంటలోపలను ద్రోతురు విక్రమదుర్నివారులై. 1153
చ. అంత ననంతసాహసు లహంకృతితోడుత రామలక్ష్మణుల్
సంతతశింజినీరవవిశంకటకార్ముకహస్తు లౌచు రో
దోంతర మెల్ల నిండ నహిమాంశుసమద్యుతిబాణకోటులన్
సంతమసం బడంచిరి నిశాచరలోకవినాశకారులై. 1154
క. భూనాథతనయులపటు,జ్యానిర్ఘోషంబు బహునిశాచరకోటి
ధ్వానంబు నార్తరవమును, వానరనిస్వనముఁ గూడి వడి నొకటయినన్.
మ. కదలెన్ భూమి గలంగె వార్ధులు వడిం గంపించె నాకంబు వే
చదిసెన్ శేషునిమస్తకంబులు దిశాచక్రంబు భేదిల్లెను
న్మదదిగ్దంతులు మ్రొగ్గె నాదివరకూర్మంబుం గడుఁ స్రుక్కెఁ బెం
పదరెన్ ధైర్యము దక్కె కాలగళుచిత్తాంభోరుహం బత్తఱిన్. 1156
క. ఆరామచాపనిర్గత,ఘోరాస్త్రచ్ఛటలఁ గూలె గోపుర మంతం
బౌరందరదంభోళి,స్ఫారాహతిఁ జేసి వ్రాలుశైలముపోలెన్. 1157
క. గృహముల విమానముల నతి, బహుళము లగు రాముబాణపంక్తులు గొన స
న్నహనములు గలిగె దివిజని,వహములకు[2]ను విక్రమోత్సవ మ్మొదవంగన్.
వ. అంతఁ దపనతనయుండు బలీముఖుల కిట్లనియె.
చ. గవఁకుల వెళ్లురక్కసులఁ గావలివారలలోన నొక్కనిన్
జవమును బీరముల్ మెఱసి చంపక పోవఁగ నిత్తురేని రా
ఘవుచరణంబు లాన యనుకంప యొకింతయు లేక వానినేఁ
దవిలి ప్రశాస్యుఁగాఁ దలఁతుఁ [3]దప్పిది సైపఁగనోప నావుడున్. 1160
క. కొలవులు సేతులఁ గొని కొం,దఱు లంకాగోపురంబు దడయక కదియన్
నెఱి మండెడునడగొండల, యొఱపు దలఁపఁ బట్టు గలిగె నూహింపంగన్.
వ. తదనంతరంబ. 1162
శా. ప్రౌఢాఖండలదోరుదీరితపవిప్రవ్యక్తగర్జారవ
వ్యూఢంబై విలయోత్థశూలిహతఢక్కోదీర్ణమై పర్వుచున్
రూఢం బైనకపీంద్రనాయకచమూరోషోత్థితధ్వాన ము
ద్గాఢంబై వినిపించినం గినిసి యుద్యత్క్రోధదుష్ప్రేక్షుఁడై. 1163
ఉ. కుంభనికుంభులం బనిచెఁ గ్రూరతరాత్ముల సంగరక్రియా
రంభతృణీకృతామరుల రాజితకర్కశకార్ముకోగ్రదో

1 'దాఁటుకొని.' అ. ప్ర. 2 నభిక్రమోత్సవం. 3 దద్విధి సైఁపఁగరాదు నావుడున్.

స్తంభుల జంభవైరిపవిదంభవిజృంభణులం బ్రకల్పితా
లంభులఁ గుంభకర్ణసుతులర్క దశకంఠుఁ డకుంఠవీర్యులన్. 1164

కంపనుఁడు మొదలగురాక్షసులు వానరవీరులతోఁ బోరి చచ్చుట.

చ. ఘనుని నిలింపకంపనునిఁ గంపనునిన్ శరలూనవైరిజం
ఘుని నభయుం బ్రజంఘుని విఘూర్ణితభీషణవృత్తశోణితా
క్షుని నలశోణితాక్షుఁ గరిఘోటకకోటిశతాంగపంక్తిసం
జనితమహీప్రకంపముగ సత్వరులై కదలంగఁ బంచినన్. 1165

క. చాపాభ్యసనోపమితవి, రూపాక్షుఁడు చక్రసమవిరూపాక్షుఁడు సా
టోపమగుబలము గొలువ వి, రూపాక్షుఁడు గదలెఁ జూడ్కి రోషం బొదవన్.

చ. పరశుగదామహేష్వసనపాశకృపాణికభిండివాలము
ద్గరశితశూలపట్టిసవికస్వరకుంతకరాళపాణులై
దురధిగమప్రతాపపరిదూషితనిర్జరులాజిదుర్జయుల్
పొరయఁగ వాద్యఘోషములు భూషణదీప్తులు నోలిఁ గ్రాలఁగన్. 1167

వ. కల్పాంతసమయంబున విడివడి మెఱసి గర్జిల్లుజీమూతంబులపగిది వివిధాస్త్రప్ర
భలు నిగుడ నార్చుచుఁ గవియునక్తంచరులపైఁ బ్రచండులైనప్రభంజనులుం
బోలె మర్కటులు మార్కొని వీఁకం దాఁకి రట్టియెడ. 1168

క. గిరులఁ దరులఁ బిడికిళ్లను, సురరిపులం బ్లవగు లేచి నుడివడఁ జేయన్
శరముద్గరాసిగదలం, దిరుగుడువడఁ జేసెఁ గపుల దితిజబలంబుల్. 1169

క. అలుకమెయి [1]వానరేంద్రులఁ, దలపడి వడిఁ దూలనేసె దైత్యబలంబుల్
గలఁచియుఁ గఱచియువిఱిచియు, బలువుగఁ బొడిచియును బగఱఁ బఱపిరి కపులున్.

చ. వడిగొని వానరోత్తము లవారితవిక్రమసాహసాంకులై
పిడికిట నుద్ధతిం బొడువ బీరము దక్కి నిరస్తజీవులై
పుడమిపయిన్ వడిం బడిరి పూర్వనిలింపులు వజ్రసంహతిం
దడయక గండశైలములు ధారుణిఁ గూలెడుచంద మేర్పడన్. 1171

క. నక్తంచరచండధను, ర్ముక్తములై నిశితభల్లములు వడితోడన్
రక్తము చవిచూడక యు, త్సిక్తములై శైలచరుల జీవముఁ గ్రోలెన్.

క. ఆరాక్షసులును లంకా, ద్వారంబులు గాచి యున్నతరుచరసేనన్
ఘోరాహవమునఁ బఱపిరి, భూరేణువు నింగి మ్రింగి పోరిఁ బోరిఁ బెఱుగన్.

చ. విఱిగినయాత్మసేనఁ గని వీరుఁడు కేసరియుం బృథుండునున్
మఱి హరిరోముఁడుం గినిసి మత్తగజంబులమాడ్కి వృక్షముల్
పెఱికి నిరర్గళంబుగ నిలింపవిరోధులమీఁద వైవ డ
గ్గఱిరి నిశాటులస్త్రపరిఘచ్ఛురికాశితశూలహస్తులై. 1174

1 వానరేంద్రులతలలు వడిం దూల నేసె దైత్య.

లయగ్రాహి. ఒక్క మొగి వీరతతి § నుక్కడఁచు తెంపు గల § యక్కజపువీరు లగు § రక్కసులు మిన్నుం
దిక్కు లద్రువంగ వడి § నొక్కటిగ నార్చుచును § జిక్కువడ వానరుల § లెక్క గొన కాజిన్
నిక్కు మగుసారమున § మొక్కలము సేయుచును § దిక్కరులసత్త్వముల § ధిక్కరణతోడన్
నిక్కి రణసీధువులఁ § జొక్కి యరివాహినుల § కెక్కి నిశితాస్త్రములఁ § జిక్కువడఁ జేయన్. 1175

సీ. నిష్ఠురకరవాల § నిశితంబులై యున్న, ఘోరనఖంబులఁ § జీరి చీరి
పిడుగులకంటెను § బెడిదంబులై యున్న, పిడికిళ్ల నందంద § పొడిచి పొడిచి
భిదురధారలభంగి § భీమంబులై యున్న, కఠినదంతంబులఁ § గఱచి కఱచి
చటులంబులై నసం § పెటలతాఁకులఁ బోలి, వఱలుతలంబులఁ § జఱిచి చఱిచి
మొనసి వాలంబులార్చుచు § మోఁది మోఁది, దర్ప మొదవంగఁ బదములఁ § దన్ని తన్ని
తరులు గిరులును బైపయిఁ § గురిసి కురిసి, కపులు పొలియించిరప్పుడు § గడఁగి రిపుల.

చ. నిలు నిలు పోకు పోకు రజ § నీచర యెందుఁ జనంగవచ్చు నా
బలముఁ జలంబునన్ మెఱయఁ § బట్టి వధించెద నిన్ను రాఘవదో
ర్బల మెసఁగంగ నంచు నరి § భంజనుఁ డొక్కరుఁ డొక్కరుండు పే
రలుక మెయిన్ వనాటుఁడు ని § రంకుశుఁడై పలుకన్ రణస్థలిన్. 1177

చ. వనములయందుఁ గ్రుమ్మరుచు § వాఁగుల వంతల నీరు ద్రావి పెం
పెనసినపండు గాయగస § రేమియు నైనను నేఱి తించు జీ
వనమున నుంట యొప్పునది § వానరులార రణంబు సేత మీ
కనుచిత మంచుఁ బల్కిరి ని § శాటు లుదగ్రబలాగ్రహంబునన్. 1178

క. పొడుచుచుఁ బట్టుచుఁ దన్నుచు, నొడుచుచుఁ జంపుచును నిట్టు § లొకఁ డొకఁడు వెసం
గడిమి మెయిఁ గపియు నసురయు, వడిగొని పోరిరి [1]యుదీర్ణ § పరాక్రము లై.

క. పదుర నెనమండ్ర నొక్కటఁ, బొదివిరి వానరుల నసుర § పుంగవులు వెసం
జదిపిరి వనచరు లాక్రియ, నదితిజులం బట్టి బహుర § ణక్రమ మొదవన్.

ఉ. కూలినదంతులం బడిన § ఘోటములన్ నఱు మైనశస్త్రులన్
వ్రాలిన కేతనంబులను § వావిరి దక్కినచామరంబులన్
రాలినభూషణాళిఁ జెద § రం బడి యున్న శతాంగకోటి నా
భీలత నొందె నారణము § భీమనిశాచరనాశశంసి యై. 1181

శా. ఆసాత్రామిజుఁ డంగదుండు ఘనబా § హావిక్రముం డాహవో
ల్లాసవ్యగ్రతతోన కంపనుపయిన్ § లాంగూల మల్లార్చి వి

1 'యుదీర్ణవరవిక్రములై.' అ. ప్ర.

త్రాసుండై చనుదెంచి తాఁకెఁ బ్రతిఘా § రక్తాంతదృఙ్మండల
శ్రీ సొంపార నఖర్వవిక్రమగుణో § త్సేకానుభావంబునన్. 1182

క. హరియును గుంజరమును ఖగ,వరుఁడును గాకోదరుండు § వడిఁ బోరు క్రియన్
హరివరుఁడు కంపనుఁడు ను, ద్ధురభుజబలదర్ప మెసఁగఁ § దొడరిరి పెలుచన్.

క. గద వాఁ డంగదు వ్రేయం, జదికిలఁబడి లేచి యొక్క § శైలము రోషం
బొదవ వడిఁ దొడ నేసిన, నది యాతని నుగ్గుచేసె § నసురులు బెదగన్.

వ. అంత. 1185

ఉ. క్రోధనుఁ డేఁగుదెంచి కపి § కుంభిపతిన్ గద వ్రేసియ నుద్ధత
క్రోధముతో నతండు నొక § కొండ వడిం బడవైచె వాఁడు దు
స్సాధకఘోరముష్టిహతి § శైలము చూర్ణముచేయ వెండియున్
భూధర మెత్తి వానిరథ § ముం దురగంబులు నుగ్గుచేసినన్. 1186

వ. క్రోధనుండును గరవాలంబు [1]నొడ్డనంబును గొని లాఘవంబున ధరణికి లంఘించి యార్చుచుం బేర్చినం జూచి దుందుభివైరిసంభవుండు సంరంభంబున విజృంభించి సింహనాదంబు సేసి సైంహికేయుండు చందురుం బొదువుచందంబున నరవాయి గొనక కరవాలంబుఁ దిగిచి పుచ్చుకొని యలికంబు వగుల నడిచి [2]యపరిమితవిన్యాసవిరచనావిశేషంబుల వ్రేసి వానిం గాలుఁ బ్రోలికిం గాఁపు పుచ్చి యెదురు లేక యసమసమరసాహససముత్సాహంబున నమరవైరుల సమయించుచున్నం గని శోణితాక్షుం డరదంబు వఱపి బెడిదంబు లగుతూపులు పరఁగించిన నతండు దద్రథంబున కుఱికి కోదండంబు ఖండింప వాఁడును బోఁడిమి వాటించి వాఁడిమి మెఱసి యసిచర్మధరుండై యుప్పరవీధికి నెగసిన దెప్పరంబునం దోడ నెగసి వానిం బొదివి పెను మూర్ఛ నొందించె నంత నతిసత్వరులై ప్రజంఘుండును యూపాక్షుండును బఱతేర మైందద్వివిదు లను వానరాధిపు లిరువురు నంగదునకు సాహాయ్యకం బొనరింప నట శోణితాక్షుండుం దేఱిన నమ్మువ్వురుదానవులకు వానరత్రయంబునకుం బోరు ఘోరం బయి వర్తిల్లె నందు. 1187

క. అంగదమైందద్వివిదులు, సంగరమునఁ దరులు గిరులు § సరిఁ గురియింపం
బొంగి శరంబులఁ ద్రుంచిరి, భంగపడక దైత్యవరులు § బలములు వొదలన్.

క. ఎడపక మైందద్వివిదులు, వడిఁ బాదపవృష్టి దుర్ని § వారతఁ గురియన్
నడుమన త్రుంచెను గదఁ గొని, యుడుగక యాశోణితాక్షుఁ § డుద్ధతలీలన్.

మ. అసి లీలన్ జళిపించుచున్ గురుతరా § హంకారుఁడై సంగరో
ల్లసనం బొప్పఁ బ్రజంఘుఁ డార్చుచు బలా § లంకారుఁడై వచ్చినం
బ్రసరత్సాహసుఁ డంగదుండు సముద § గ్రస్ఫూర్తితో మద్దిమ్రా
నసమానోద్ధతి వైచియుం బిడికిటన్ § సాటోపుఁడై దాఁటినన్. 1190

1 'నడ్డనంబును' అ. ప్ర. 2 యు ఫలితవిన్యాస విరచనా శేషంబున.

చ. అడిదము నేల వైచి సము దగ్రత నంగదు నాప్రజంఘుఁడుం
బిడికిట బిట్టుగాఁ బొడువ బిమ్మిటిపోవుచుఁ దేటి కన్నుల
న్మిడుఁగులు లుప్పతిల్ల నతి నిష్ఠురవృత్తి శిరంబు నుగ్గుగాఁ
బొడిచిన నంత వాఁడు మృతిఁ బొందెఁ గపీశ్వరు లుబ్బి యార్వఁగన్. 1191

క. పినతండ్రి చావు గని య, ద్దనుజుఁడు యూపాక్షుఁ డంతఁ దరవరి గొనుచుం
దనరథము డిగ్గి సింహ, ధ్వని యెసఁగన్ ద్వివిదుఁ దాఁకె దర్ప మెలర్పన్.

క. కోపాటోపము గదురఁగ, యూపాక్షు నతండు [1]పొడిచి యురవడిఁ బట్టెన్
రూపఱి సింహము గలభము, నేపారఁగఁ బొడువుభంగి నిద్ధబలుం డై. 1193

మ. అనుజుం డుద్ధతి శోణితాక్షుఁడు రణవ్యగ్రాగ్రహోదగ్రుఁ డై
చను దేరంగ లయాంతకోపముఁడు వక్షంబుం బొరిం దాఁచినన్
ఘనసత్త్వాఢ్యుఁడు మేను జిల్లి దిరుగంగా మూర్ఛచే వ్రాలినం
జని యెన్ వే విడిపించి యద్భుతభుజాశ్లాఘాసముల్లాసి యై. 1194

మహాస్రగ్ధర. చటులోద్ధత్యంబుతోడన్ సరభసగతి యై చండదోర్దండసత్త్వో
ద్భటుఁ డత్యుగ్రప్రతాప ప్రతిహతదివిజ ప్రాభవుం డేఁగుదేరం
గుటిలభ్రూవిక్రియాసంక్షుభితదనుజుఁ డై ఘోరముష్టిన్ శిరంబుం
[2]ద్రుటితంబుం జేసి యార్చెన్ ద్రుతగతి నద్రువన్ దోన దిగ్గాల మెల్లన్.

వ. ఇట్లు ద్వివిదుండు శోణితాక్షుం దెగటార్చె నంత యూపాక్షుండు మైందుతోడం
బోరు నవసరంబున. 1196

ఉ. బల్లిదుఁ డైన వానరుఁడు బాహుబలంబునఁ బట్టి యుద్ధతిం
బ్రల్లదుఁ డైన రక్కసుని పక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ నేలతో
గుల్లలతిత్తిగా నుదికి ఘోరవధం బొనరించి యుల్క సం
ధిల్లఁగ నార్చె దైత్యులు మది భయమంది కలంగఁ బాఱఁగన్. 1197

తే. క్రోలుపులిఁ గన్న మృగములఁ బోలి కన్న
గతులఁ బాఱుచు నున్న రక్కసులఁ జూచి
మగుడఁ బెట్టుట కై వారి బెగడు దెలిపి
నిలువఁబడి యున్న వానరబలముఁ గాంచి. 1198

సుగ్రీవుండు కుంభుని జంపుట.

సీ. దర్వీకరాధీశదర్పహం బగుచున్న, విపులసారం బైన విల్లు దాల్చి
[3]కమనీయమణిమయ కనకాంగదప్రభా, విలసనంబులు దెసల్ గలయఁ బర్వఁ
దరువంగఁబడుసముద్రముమ్రోఁతవడువున, శింజినీటంకృతుల్ చెలఁగఁ జేసి
రోదోంతరవ్యాప్తి రూఢ మై నీరంధ్ర, బాణపరంపరాభరము నిగుడ

1 నొడిసి... నేపారఁగఁ బట్టుభంగి. 2 ద్రుటితం బై పోవఁ జేసెం దెస లద్రువఁగ నందీకృతాశేషుఁ డౌచున్. 3 కమనీయతరకనత్కనకాంగద.

మఘవదురుచాపచంచలా । మహాదుదగ్ర,గర్జితాసారములు గల । ఘనమపోలెఁ
గుంభుఁడే తెంచెనద్భుతా । రంభుఁడగుచుఁ, గపులుగలఁగంగ నసురులు । గడఁగియా

మ. హయరింఖాపుటకోటిపాటితధరో । ద్యద్రేణుజాలంబుల [ర్వ.
న్వియదాశాంతర మంతయున్ వరుసతో । నిండంగ నానాగతి
ప్రయుతస్యందననేమిఘోష మొదవన్ । రక్షోగణోపేతుఁడై
భయదుం డై వడిఁ దాఁకె వానరుల శుం । భద్వేగసంరంభతన్. 1200

క. శరసంధానవిశేషము, దురమునఁ దెలియంగరాక । తూణీరముఖాం
తరమునఁ దనయంతన చను, కరణిగ నతఁ డేసె నిశిత । కాండముల వడిన్.

తే. ఒలసి యాఁకొని పుట్టలో । నుండి వెడలు, కాలసర్పంబులో యనఁ । గడఁగియతని
దొనలు వెలువడిశరములు । దురతఁ బేర్చి, యొగిఁగపీంద్రులప్రాణవా । యువులఁగ్రోలె.

శా. ఆకర్ణాంతవికృష్టమై కనకదీ । వ్యత్పుంఖరోచిశ్ఛటా
లోకంబై కపిదుర్నిరీక్ష్యగతి యై । లోలప్రభావల్లరీ
వ్యాకోచస్థితి నేఁగుదెంచి బెడిదం । బై యున్న కుంభాస్త్రము
త్సేకోదగ్రతఁ దాఁకినన్ ద్వివిదుఁడుం । జెయ్యేది మూర్ఛిల్లినన్. 1203

వ. మైందుండు దనతమ్ముం డగుద్వివిదుండు కుంభబాణపీడితుం డగుట సూచి కనలి యొక్కమహాశిల యెత్తికొని పఱతెంచినఁ గుంభకర్ణనందనుం డేనుశరంబుల నమ్మహాపలంబు పగుల నేసి యొక్కసునిశితం బగుసాయకంబున మైందువక్షం బుచ్చిపో నేసిన వాఁడు నది మర్మభేదకం బగుటం జేసి పడినఁ దారేయుండు విగతచేతనులై పడియున్న తనమామలం బొడగాంచి భుజైకసహాయుండై యెదుర్కొనిన నేనిమిదిశరంబులు నిగిడించి మఱియును బెక్కుదూపుల నొప్పించిన నిరుదెసలం గానంబడుకాండంబుల శలలమృగంబు ననుకరించుచుఁ బాషాణపాదపంబులు పఱపిన నద్దనుజుండును బ్రచండటంకపరశుసమవిశిఖషండంబులం బొడిచేసియుఁ దుమురుగావించియు రెండుబాణంబుల బొమలు బెట్టేసిన. 1204

ఉ. ప్రన్ననిదైనధాతుఝుర । రంజన నొప్పుమహాద్రికైవడిం
గన్నులు రెండునున్ మునుఁగఁ । గాఱెడునెత్తురు వాలిపుత్త్రుఁడున్
సన్నుతలీలఁ బోఁ దుడిచి । సాలము వైచినఁ ద్రుంచి తూపులన్
భిన్నునిఁ జేసె రక్కసుఁడు । పెల్కుఱి యాతఁడు మూర్ఛవోవఁగన్. 1205

సీ. అంత వానరసైన్య । మంతయు భీతిల్లి, కొంత యంగదుఁగాచి । కొనియెఁగొంత
రామున కెఱిఁగింప । రఘుకులోత్తంసుండు, [1]వాలితనుజునకు । వసటఁ బొగిలి
భల్లూకనాయక । ప్రముఖులఁ బంపిన, వారు శిలావృక్ష । ధారు లగుచుఁ
గ్రోధంబు గదురంగఁ । గుంభుపై నడిచిన, వాఁడిబాణంబుల । వాఁడు పఱపఁ
దఱిమి కదియలేక । తలఁకిన వారలఁ, జూచి యేపు రేఁగి । సూర్యసుతుఁడు

---

1 వాలితనూభవువలనఁ బొగిలి.

కుంభుఁ డాఁకె వేగ।కుంజరేంద్రముమీఁది, కెగయుసింహ మనఁగ।నెదురు లేక.
ఆ. తరణిసంభవుండు। తరులును శిలలును, గిరులు మీఁద నైవ। సరకుగొనక
వాని నెల్లఁ ద్రుంచె। వాఁడిశరంబుల, గర్వ మెసఁగఁ గుంభ।కర్ణసుతుఁడు.
క. చండతరకాండములు మా, ర్తాండాత్మజుమీఁద నైవఁ। దలఁకక యతఁడుం
ఖండించెఁ గుంభు ఘనకో, దండము దుర్వారబాహు।దర్పం బెసఁగన్.
వ. రవినందనుండు సగౌరవంబును సక్రోధంబును సవిస్మయంబునుంగాఁ గుంభున
కి ట్లనియె. 1209
శా. బాహాసారము ప్రాభవంబు బలముం। బ్రౌఢత్వముం సంగరో
త్సాహంబుం విపులప్రతాపము ధను।స్సాహిత్యచాతుర్యముం
మాహాత్మ్యంబును నీక యొప్పు నెటు ల।న్నం దానవాధీశ నా
తో హేలాగతిఁ బోరి తీవు సరిగా। దుర్వారతాశాలి వై. 1210
చ. చటులతరాస్త్రజాలముల। శైలచరావలి రూపుమాపి సం
ఘటితసుశక్తి వైన నిను। గర్వము దూలఁగఁ బట్టి యేపునం
బటుతరముష్టిఘాతమునఁ। బ్రాణము లంగముతోడఁ బాసి యు
త్కటగతి వేగ నీ కరుగఁ। గాలుని ప్రోలికిఁ ద్రోవ సేసెదన్. 1211
క. సుగ్రీవుపలుకు విని యతఁ, డాగ్రహమునఁ దేజరిల్లు।నాజ్యాసాగ్రో
దగ్రుఁ డగుదహనుకైవడి, నుగ్రాహవకౌతుకాధి।కోత్సాహుం డై. 1212
సీ. ఉద్ధతాకారత। నురవడి నేతెంచి, భాస్కరనందనుఁ। బట్టికొనిన
నిరువురు గంధసిం।ధురములగతి ఘర్మ, మదసిక్తగాత్రులై। కదిసి పోరి
రురగనాథులుఁబోలె। నూర్పులు నిగుడంగఁ, జరణఘట్టనమున। ధరణి గదల
నార్పులఁ గమలభ।వాండంబు భేదిల్ల, రేణుజాలముల వా।రిధులు గలఁగ
నంత సుగ్రీవుఁ డాకుంభు। నడరి పట్టి
త్రిప్పి యంబుధిలో నైవ। నుప్పతిల్లె
జలము మిన్నంది మందర।శైలపాత
భరము దోఁపంగ జలచరో।త్కరము[1]గలఁగ.
క. తడయక యాకుంభుఁడు న, జ్జడనిధిలో వెడలి వచ్చి। సక్రోధుం డై
వడి సుగ్రీవునివక్షము, పిడుగుం దడబఱుపఁ జాలు।పిడికిటఁ బొడిచెన్. 1214
చ. మెఱయుచు నున్నవజ్రహతి। మేరుతటంబున [2]రాలునమ్మిడుం
గుఱు లన విస్ఫులింగములు। కుంభునిముష్టివిఘట్టనంబునం
వఱలుచు వానరోత్తముని। వక్షమునం నెడలెం సముద్ధతి
న్మెఱయుప్రతాపపావకవి।నిస్సృతహేతికణంబులో యనన్. 1215
వ. దానికిం గినిసి వానరేంద్రుండు కాలాంతకుకాలదండంబుంబోని యుద్దండభుజా

1. లీల్గ.- 2. వెల్లునమ్మిడుంగు.

దండం బెత్తి కాఠిన్యాపహసితభిదురం బగుతదీయోరస్స్థలంబు పిడికిటం బొడి
చినఁ గుంభుండు గతప్రాణుండై ప్రశాంతార్చి యైనకృశానుండునుంబోలె
వేఁడిమి దక్కి పుడమిం బడినం జూచి రక్కసులు దిక్కు లద్రువ ధరణి గ్రక్కదల
దిక్కు గానక చిక్కువడి తనమఱువు సొచ్చిన. 1216

హనుమంతుండు నికుంభునిం బరిమార్చుట.

సీ. ఘనతరక్రోధాగ్నికలుషంబు లై యున్న, కన్నుల నిప్పులు గడలుకొనఁగఁ
జటులదంష్ట్రాప్రభాపటలంబు లిరుగెలం, కులఁ జామరచ్ఛాయ లలవరింప
రోదసీకుహరంబు మేదురితంబుగాఁ, బంబినసింహనాదంబు సెలఁగ
భూరిమణిస్వర్ణభూషిత మయి గంధ, కుసుమార్చితంబు నై ఘోరమైన
పరిఘ ద్రిప్పికొనుచుఁ బఱతెంచె గిరులును, గుతల మద్రువఁగా నికుంభుఁ డంతఁ
జండ మైన కాలదండంబు దాల్చిన, దండధరుఁడపోలె మండికొనుచు.

చ. పరిఘభ్రాంతిఁ జలించె భూమి పగిలెన్ బ్రహ్మాండభాండంబు వే
తిరిగెం దద్గ్రహతారకాచయము భేదిల్లెన్ దిశాచక్రమున్
విరిసెన్ గోత్రమహీధరంబులు వడిన్ విచ్చెన్ సురేభంబులుం
బోరి వంచెం దల లాభుజంగపతి సంభూతాతిభారంబునన్. 1218

క. అనుగతి డోఁచుచునుండఁగ, నినసుతునకు వాయుపుత్త్రుఁ డెడసొచ్చిన న
ద్దనుజుఁడు తద్వక్షంబున, ఘనపరిఘము ద్రిప్పి వైచెఁ గడుసత్వరుఁడై. 1219

ఆ. పరిఘ కఠిన మైనపావనివక్షంబు, దాఁకి తునుక లయ్యెఁ దత్క్షణంబ
కుటిలుఁ డయినవాని కూరిమియునుబోలె, గాలిఁ దూలుతరువుఁబోలె నపుడు.

క. [1]పొలివోవనిధైర్యంబున, బలియుండు నికుంభుఱొమ్ముఁ బగులఁగఁ బొడువన్
నిలువక నెత్తురు గాఱఁగ, [2]నిల నొకయావంత సోలి యేపున మఱియున్.

ఉ. హర్షము నొంద దానవు లహంకృతితోడ నికుంభుఁ డుగ్రతా
మర్షత వాయుపుత్త్రు ససమానబలంబునఁ బట్టి యెత్తను
త్కర్షము గల్గి పావని యదగ్రతతో విడిపించికొంచు దు
ర్ధర్షుఁడు వాని నొంచె సమరస్థలి వానరు లుబ్బి యార్వఁగన్. 1222

ఉ. నెట్టన వాయుసూతి రజనీచరు నుద్ధతిఁ బట్టి నేలతో
బిట్టుగ వ్రేసి యెమ్ములు విభిన్నములై పడ మేను నుగ్గుగా
మెట్టుచు ఱొమ్ముపై నిలిచి మించి వడిన్ మెడ ద్రిప్పి చేతులం
దట్టి శిరంబు ద్రుంచి సమదగ్రత నార్చె ననూనతేజుఁడై. 1223

ఆ. దివియు భువియు దెసలుఁ బవిలినగతి మ్రోయ, నిహతశేషు లైన నిర్జరారు
లరిగి రావణునకు నంతయు నెఱిఁగింపఁ, బరమశోకరోష భరితుఁ డగుచు.

చ. ఖరుపుత్త్రున్ మకరాక్షుఁ బిల్చి సముదగ్రస్ఫూర్తి యై పల్కె ను

1. 'పొలివోవని ధైర్యమున, నిలసుతుఁడు నికుంభు వక్ష మెడలఁగఁ బొడువన్' 2 నిలకొక సేపంత.

ధురలీలం జతురంగసేన గొలువన్ దుస్సాధదోస్సారని
ఘ్ధుర[1]భాస్వంచితకార్ముకుండ వయి విస్ఫూర్జద్గతిం బోయి వా
నరులన్ రాఘవులన్ వడిం దునిమి యానందంబు గావింపుమా. 1225

మకరాక్షుఁడు రామునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట.

క. అని దశకంఠుఁడు పంచినఁ, బనివిని మొదలనుచు లేచి ప్రణమిల్లి ముదం
బున వెడలి[2] సజ్జరథుఁడై, దనుజులు వినఁ బలికె నధికదర్ప మెలర్పన్.
క. దుర్ధర్షవృత్తి మీరు ధ, నుర్ధరులై కవిసి రణవినోదంబున సం
స్పర్ధమెయి మర్కటావలి, మూర్ధంబులు దునుముఁ డేచి ముదమున నేనున్.
ఉ. రావణుపంపునం దివిరి రాఘవులన్ రణభూమిఁ గూల్చి స
ద్భావముతోడఁ దండ్రిపగ పన్నుగఁ దీర్పఁగఁ గంటి నేఁడు సు
గ్రీవునిఁ జంపి యూథపుల గీటడఁగించి మహాశరార్చులన్
దావముపోలెఁ గీశసముదాయవనంబుల నెల్ల నేర్చెదన్. 1228
వ. అని కదలునవసరంబున. 1229
మ. ఘనదంతావళబృంహితంబులుఁ దురంగవ్రాతహేషామహా
స్వనితంబుల్ రథనేమిఘోషములు రక్షస్సింహనాదంబులున్
వనధిధ్వానగభీరదుందుభిరవంబుల్ బృహచ్ఛంఖని
స్వనముల్ దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁ గదలెన్ వాఁ డుగ్రుఁడై యేపునన్. 1230
క. దుశ్శకునంబులు గనియును, నిశ్శంకతఁ గదియ యామినీచరతతికిన్
దోశ్శక్తి మెఱసి పృథుతే, [3]జశ్శత్రుబలంబుతోడ సరిఁ బోరయ్యెన్.
తే. కొండలును ఱాలుఁ దరువులుఁ గొనుచు వచ్చి
దానవులమీఁద వైచిరి తఱిమి కపులు
వాని నన్నింటిఁ దునుమాడి రానిశాటు
లురుశరంబుల నొకమాత్ర నుత్సహించి.
సీ. ఘనగదాహతుల నొక్కట నుగ్గు గావించి, తలలు గూలఁగ నడిదముల వ్రేసి
యురుశక్తిహతి మేను లుచ్చిపోవఁగ నేసి, తఱిమి యందందఱ కుంతములఁ బొడిచి
భీమతరంబైన తోమరంబుల నొంచి, భిండివాలంబులఁ బిండిచేసి
ముసలపాతంబులఁ గసిబిసిగా మొత్తి, సునిశితోద్యతపరశువుల నఱికి
మారిమసఁగినకైవడి బారిసమరె, ఖరతనూజాతుఁ డిభంగిఁ గరుణలేక
దానికోర్వక వడిఁ బాఱె వానరాలి, యుబ్బియసురలు మిన్నంది బొబ్బలిడఁగ.
చ. కనుఁగొని రాఘవేశ్వరుఁడు గారుణికాగ్రసరుండు గావునన్
వనచరులార పాఱకుఁడు వారక నేఁ గలుగంగ మీకు నీ
పెనుబెగడేల యంచు నతిభీషణుఁడై యని నిల్చి దైత్యులం

1. బాణార్చితకార్ముకుండ. 2. సజ్యధనుఁడై. 3. జశ్శత్రు భయంబుతోడ.

దునిమియు నుగ్గుచేసియును దోలియు రూపఱఁజేసె నస్త్రతతిన్. 1234
వ. ఖరనందనుం డతనిపై నతిత్వరితంబున నరదంబు పఱపించి కదిసి రోషారుణితనయనుం డై యిట్లనియె. 1235
శా. వీరాగ్రేసరు నస్మదీయజనకున్ విఖ్యాతసత్త్వున్ ఖరుం
బోరం జంపితి నామనం బెరియు నే ప్రొద్దున్ నరాధీశ నా
నారక్షస్తతి నేచి చంపి తిచటన్ నాపాలిభాగ్యంబునం
జేరన్ వచ్చితి వెందుఁ బోయెదవు నా చేఁ జిక్కి తింకన్ వెసన్. 1236
ఉ. తండ్రికి సూడుపట్టక వృథాస్థితి నుండితి నింట నిందతో
మండ్రె మహాస్త్రసాధనులు మానము దూలినవాని సజ్జనుం
డండ్రె సభాంతరంబుల మహాత్ములు నేలినవారు వానిఁ జే
కొండ్రె యటుండ మున్ను సమకూఱెను నేఁ డది నాకుఁ జేయఁగన్. 1237
క. మనిచెద నామానాంగము, నినిచెద భువనములఁ గీర్తి నిష్ఠురగతితో
ననిచెద నిను జముప్రోలికి, నునిచెదఁ బౌలస్త్య సుఖము లోఁగిఁ బొందంగన్.
ఆ. ఖడ్గశక్తినైన గదనైనఁ జేతుల, నైన వింటనైన సరసి చూడఁ
గడఁగి నీకుఁ బోరఁ గా నేర్పు మిక్కిలి, యెందుఁ గలదు దాని నేరికొనుము.
మ. అనినన్ రాముఁడు వాని కిట్లనియెఁ గ్రవ్యాదాధమా ఘోరమ
ద్ధనురుచ్ఛృంఖలతీవ్రబాణపటలిన్ దర్పంబు దూలించెదన్
విను నీకీపలుమాట లేమిటికి దోర్వీర్యంబు గల్గంగ ని
న్ననుమానం బొకయింత లేకిపుడ యుగ్రాజిన్ వడిం గూల్చెదన్.
వ. అనునంతఖరనందనుండు నిశితబాణసహస్రంబులు వఱపియంబరంబుదీటుకొల్పిన.
క. చండమకరాక్షుశరములు, ఖండించె రఘూద్వహుండు ఖరబాణములన్
మొండుకొని వైనతేయుఁడు, తుండనిపాతముల నహులఁ దునిమినమాడ్కిన్.
సీ. గరుడఖేచరసిద్ధ గంధర్వులాదిగా, నరుదెంచి యచ్చెరు వంది చూడ
నిరుపురకోదండ గురుతరజ్యానాద, మడరి బ్రహ్మాండంబు బడలువఱుప
దోషాచరేంద్రుని తూపుల పెనుమంచు, రామార్కుఁ డస్త్రకిరములఁ జెఱుప
నరనాయకాంబుద శరకరకావృష్టి, లీల నక్తంచర శైల మోర్చి
రోదసీగర్భగోళంబు మేదురముగ, శరచయంబుల నారామ చంద్రుఁ బొదువఁ
గోప మెసఁగిన నానృప కుంజరుండు, వెడఁదతూపున నాదైత్యు విల్లుదునిమి.
క. ఎనిమిదితూపుల సారథిఁ, దునిమియు నన్నిటన మఱియుఁ దురగంబులఁ ద
ద్ఘనరథముతోన త్రుంచిన, దనుజుండును విరథుఁ డగుచు ధరణికి నుఱికెన్.
వ. అంత. 1245
శా. క్రుధ్యద్దానవముక్తశూల మధిక క్రూరారవం బై వియ
న్మధ్యం బెల్ల వెలుంగుచుండఁ ద్రిశిరో నాగోపమం బై దృఢా

సాధ్యంబై చనుదేరఁ ద్రుంచెఁ బతియుర్ణ శస్త్రత్రయం జేసి తా
సాధ్యుల్ రాము నుతించి రప్పుడు నరేశవ్రాతచూడామణిన్. 1246

చ. అడరుచు దానవుండు ప్రళయాంతకుకైవడిఁ దన్ను నుగ్రుఁడై
పిడికిట బట్టుగాఁ బొడువ భీషణుఁడై చనుదేర రాముఁడుం
దడయక పావకాస్త్రమున దైత్యునివక్షముఁ గాఁడనేసినం
బడియె నతండు భూమిపయిఁ బ్రాణము మున్నును దన్నుఁబాసినన్. 1247

క. హతశేషులైనరక్కసు, లతిరయమున లంక కరిగి యంతయు రక్షః
పతి కెఱిఁగించిన శోకా, వృతుఁడై కోపించి పలికె వృత్రారిహరున్. 1248

చ. ప్రణుతపరాక్రమాన్వితుల బాహుబలోద్ధతులైనరామల
క్ష్మణులను వానరాధిపుల సాహససంపదఁ జేసి యోర్వఁగా
రణమున నీవు దక్క మఱి రాక్షసుఁ డెవ్వఁడు గావునన్ మహా
క్వణనము మీఱ దైత్యవరవాహిని గొల్వఁగ నేఁగు ముద్ధతిన్. 1249

వ. అని దశకంఠుండు నియోగించిన. 1250

ఇంద్రజిత్తు మూఁడవయుద్ధము.

శా. రక్షోనాయకనందనుండు సమరారంభోగ్రుఁడై వాహినీ
లక్షల్ వే చనుదేర సత్వరవిలోలత్సైంధవస్యందనం
బక్షీణోగ్రత నెక్కి రేణుసముదాయాంధీకృతామర్త్యుఁడై
సాక్షాదంతకుఁడో యనం గదలె నాశాచక్ర మల్లాడఁగన్. 1251

చ. సుత్రామాదిశిరంబుమీఁదఁ దనరెం జూడం గడుం బాండుర
చ్ఛత్రం బున్నతశైలశృంగ మనఁ జంచచ్ఛారదాభ్రంబుతో
మైత్రిం జేయుచుఁ గుంచెలోలి నిగుడన్ మాద్యన్మరాళోల్లస
ద్గోత్రాధీశసమత్వ మేర్పడఁగ నస్తోకానుభావంబునన్. 1252

క. ఉత్తరపుగవను వెల్వడి, యత్తఱి నరదంబు డిగ్గి యారణభూమిన్
మొత్తములై దనుజులు దను, నిత్తెఱఁగునఁ గాచికొనఁగ నెంతయుఁ గడఁకన్.

వ. అక్కడఁ ద్రికోణాకృతిగా నొక్కవేదిక దక్షిణపథంబుగాఁ గావించి శ్మశానాగ్ని
యందుఁ బెట్టి ప్రజ్వలించి రక్తమాల్యాంగరాగాంబరాభరణుండై యచ్చేరువ
ఖట్వాంగధ్వజమ్ములు నిల్పి కపాలాసనుండై కంకాలంబులు పరిధులుగాఁ జేసి
దక్షిణపుదిశయందు నలాబూపాత్రలయందు నినుపపాత్రలయందును నల్లనిమేని
వాని నెత్తురు మజ్జయుం[1]బోసి నిలిపి మానంబు సలుపుచు[2] నాథర్వణమంత్రంబులు
క్రమంబుగా నుచ్చరించుచు స్రుక్స్రువంబులు దాల్చి తాడిసమిధలును దిలలు
ను సర్షపంబులును సక్షీరంబుగా నాజ్యంబును మానుషి యగువసయును హో
మంబు గావించుచుండ ధూమంబు భూనభోదిగంతరాళంబులం బొదువ నాదహ

1. సురయుంబోసి. 2. నాథర్వణవేదంబు లగుమంత్రంబులు చదివి విక్రమంబుగా నుచ్చరించుచు.

నమధ్యంబున. 1254

సీ. మృత్యువుజిహ్వతో ౹ మేల మాడెడునని, దాల్చి కపాలపా౹త్రంబు పట్టి
బాడబార్చులఁ బోలు౹పల్ల వెండ్రుకలును, జండప్రకాశదం౹ష్ట్రాళియుగంబు
మెఱవ మండుచు నున్న౹మిడిగ్రుడ్లు గనలంగఁ, బెను పైనపునుకల౹పేర్లుగలిగి
యట్టహాసమున వి౹యచ్చరు లదరంగ, మెట్టినఁ బుడమియుఁ ౹ బిట్టు గ్రుంగఁ
గృత్యయే తెంచియాయుగ్ర౹కృత్యుఁ బలికెఁ, బంపుమొయ్యదియైన నేఁ౹దెంపుతోడ
నిపుడచేయుదు నవ్వుడు ౹ నింద్రజిత్తు, తేరు వడినెక్కి శక్తితో ౹ దివికి నెగసె.

క. మఱి దైత్యులు లంకకుఁ గ్ర, మ్మఱి చనినను దాశకంఠి ౹ మదమునఁ గపులన్
నుఱుమాడఁ జొచ్చెఁ దూపుల, నెఱయ నదృశ్యత్వ మొంది ౹ నిష్ఠురలీలన్.

క. వడి రాలవాన గురిసినఁ, దడఁబడఁ బడుఖగము లనఁగఁ ౹ దరుచరులును బెం
పెడలి చెడ విఱిగి నేలం, బడి కూలిరి శక్రజిత్తు ౹ పటుబాణములన్. 1257

తే. రావణాత్మజుఁ డేసెనా ౹ రాచతతులఁ, గపులు గొందఱు నెత్తురు ౹ గాఱఁగూలి
తఱుచు జేవుఱు సెలయేళ్ల ౹ నెఱవు గలిగి, యున్నకొండలచందంబు౹నోజఁ దోఁప.

శా. సుస్ఫారాస్త్రమహాపరంపర తమ౹స్తోమంబు గావింపఁ గృ
త్యాస్ఫీతాంగసమగ్రనీలిమయుఁ ద౹ ధ్వాంతంబు రెట్టింప మా
యాస్ఫాతిం బొడచూప కాతఁడు ధను౹ర్జ్యావల్లరీసాంద్రనా
దాస్ఫోటంబున నిశ్చయింపఁ బడె న౹త్యాసన్నభావంబునన్. 1259

ఉ. ఇంచుక గాలికిం జొరవ ౹ యీక దిగంతనభోంతరంబులన్
ముంచినదైత్యబాణముల౹ముత్తము లేచిన నిచ్చఁ బోరుగా
వించు తెఱంగు లేమిఁ గపి౹వీరులు ముందఱఁ గానరైరి వా
రించు తెఱంగు నేరక పొ౹రింబొరిఁ గూలిరి పీతసత్త్వులై. 1260

సీ. పిడుగులోకో కావు ౹ పొడతేవు ఘనము లు,ల్కాసహస్రంబులో ౹ కావు ధరణి
[1]యడలదు కాలస౹ర్పావళులో కావు, పాతాళవివరంబు ౹ బయలుపడదు
ఖరమైనముక్కంటి ౹ కంటిమంటలో కావు, జగదవసానంబు ౹ జాడ లేదు
కాలకూటార్చులో ౹ కావు[2]మందరగోత్ర, మానితాంభోరాశి ౹ గానబడదు
మొదలెఱుంగరాదు ౹ మునుకొని పుట్టిన, చొప్పు దెలియరాదు ౹ చూడ నెచట
నని కపీంద్రు లిట్లు ౹ లాజిఁ దల్లడమంది, రింద్రజిత్తు తూపు ౹ లేపుమాప.

వ. అంతఁ బవనసుతాంగదనలనీలజాంబవత్పనసగజగవయగవాక్షగంధమాదనాది కపియూథపోత్తములు శిలాపాదపశైలంబుల నాకాశంబు నిరవకాశంబు గావించియు నతనిం గానరైరి వాఁడును వాని నన్నింటిని దుముఱు చేసియు నొంచియుఁ బొడిచియు వ్రేసియు నేసియు మఱియు వానరకోటిదశకంబు గీటడంచిన నిహన్యమానమానసులై వనచరులు రామచంద్రుమఱువు సొచ్చు సమయంబున

1. చక్రంబయడలదు సర్పావళులో కావు. 4. (మంథరసూత్రమానితాహీనుఁడు గానఁబడఁడు.' అ.ప్ర.

ననిలదేవుండు సనుదెంచి యల్లన నిట్లనియె. 1262

మ. ఉరుసత్త్వుం డగువీఁడు మాయల నజ౹య్యుం జేరి కే నింక నాం
గిరసం బైనయమోఘబాణమున నా౹కృత్యం బెడంబాపు భూ
వర హాఁ డంతన కానవచ్చు ననుచున్ ౹ వైళంబ యారాఘవుం
డరుదారంగఁ దదస్త్రి మేసె విధిపూ౹ర్వాసక్తిగా నత్తఱిన్. 1263

క. వనజాప్తాన్వయునస్త్రం, బునఁ గృత్యయు నొక్కమాత్రఁ౹బొలిసిన వేగం
బునఁ గానఁబడుచు దైత్యుఁడు, తనయరదముతోఁడ వచ్చి౹ధరపై నిలిచెన్. 1265

వ. అంత.

సీ. అష్టాదశాస్త్రంబు౹లాగంధమాదనుపై నేసి తొమ్మిది౹బాణములను
నలు నొంచి యేడుగో౹లల మైందు ద్వివిదునిఁ, గీలించి యైదింట౹నీలుఁ బొదివి
శతవలి మూటను౹[1]బొతము దప్పఁగఁ జేసి, గవయుఁ బండ్రెంటను౹గడఁకనొంచి
యేడింట నేడింట౹నేపున నందంద, గొనకొని కపులను౹గుదులు గ్రుచ్చి
డెప్పరంబుగాఁగ౹డెబ్బదిశరములు, నినిచె రామచంద్రు౹ననుజు మేనఁ
బద్మజాండ మెల్లఁ౹బగులంగ నార్చుచు, మేఘనాదుఁ డిట్లు౹మెఱసి పోరె.

శా. ఉచ్ఛ్రాయత్వవిజృంభమాణదృఢచా౹పోన్ముక్తభల్లీకృతో
ద్యచ్ఛ్రీ నెంతయు మించి రాఘవభుజా౹దర్పోద్యమన్యక్క్రియా
సచ్ఛ్రీయఃకుతుకంబునం బొలిచె [2]వి౹శ్వవ్యాప్తిమద్భీమలో
లచ్ఛ్రిత్యధ్వసుదుస్సహధ్వనితలీ౹లాభూతజీమూతుఁడై. 1267

వ. ఇట్లు కపివాహినీచక్షురంధీకరణపటువిశిఖాంధతమసంబు గావించిన. 1268

సీ. హనుమంతుఁ డద్రియు౹నంగదుం డుపలంబు, శక్తి నీలుండును౹సర్జకంబు
నలుఁడు సుగ్రీవుండు౹నగపరంపరలును, జయశాలి యవ్విభీ౹షణుఁడు గదయు
ననలుఁడు[3]ఘనపన౹సావనీరుహమును, సంపాతి తాలవృ౹క్షమును నితర
కపియూథపులు మహా౹ఖదిరాదితరువులు, సౌమిత్రి యినుమాఁడు౹సాయకములు
రామచంద్రుండుమూఁడునా౹రాచములును, శరభజాంబవదాదులు౹శైలతరులు
నొక్కవరి మీఁదనడరింప౹నురుశరముల, నుఱక యన్నింటిరావణి౹నుఱుము సేసి.

తే. బలసి మేనులు నువ్వుగిం౹జలకునైనఁ, దెఱపి లేకుండ శరములు౹దీటుకొలిపి
ప్లవగచక్రము నంతయుఁ౹బడలుపఱిచి, యేఁగి లంకకుఁ గ్రమ్మఱ౹నింద్రజిత్తు.

క. అంతయుఁ దన కెఱిఁగించిన, నెంతయు దశముఖుఁడు గినిసి౹యిట్లనియె మహా
సంతాపదహనతప్త, స్వాంతోత్థితధూమజాల౹సాదితతనుఁడై. 1270

చ. కొలఁదికి మీఱువానరులఁ౹గూలిచి వచ్చితి నంచు నేపునం
బలుమఱుఁ జెప్పనేల నినుఁ౹బంపుట యారక [4]వచ్చుచుంటకే

---

1. జలము డింపక నొంచి గవయు. 2. శశ్వద్వ్యాప్త్యభ్రభువద్భ. 3. మహదసనావనీరుహమును.
4. వచ్చుపొంటికే.

నిలుతురె నీ వెదుర్చునెడ ౹ నిర్జరు లాజిఁ గోలిఁతు రెంత మ
ర్త్యులయును జేమిచెప్ప వడిఁ ౹ ద్రుంపుము పొమ్ము జయించి రమ్మొగిన్. 1271

మ. అనిన న్రావణి తండ్రి వీడుకొని ము ౹ న్నా కుంభకర్ణాదివీ
రనికాయంబులు గూలె నింక ననిలో ౹ రాముం దదీయానుజు న్
ఘనబాహాయుగశక్తి గెల్వఁగ నశ ౹ క్యం బంచు మాయాబలం
బున నోడింపఁగ నుత్సహించి కదలెన్ ౹ భూరిప్రతాపంబునన్. 1272

ఇంద్రజిత్తు మాయాసీతను జంపుట.

శా. మాయాసీత నమర్చికొంచును మహా ౹ మత్తద్విపేంద్రవ్రజా
శ్వీయస్యందనబృందభీమపలభు ౹ క్సైన్యైకసాహాయ్యక
ప్రాయుండై కదలెం బ్రచేతసునిది ౹ గ్భాగంబునం దంతలోఁ
బాయం జొచ్చిరి వానరుల్ భయపరి ౹ భ్రాంతాత్ములై యత్తఱిన్. 1273

శా. హేలోత్పాటితశైలుఁడై యనిలజుం ౹ డే తేరఁగాఁ జూచి సీ
వేలా వచ్చెద వుద్ధతిం గపులతో ౹ నీజానకిం జూడుమా
యీలోలాక్షికతంబునం గలిగె మా ౹ కీపాట్లు ఖడ్గంబునన్
వే లీలం దల ద్రెవ్వ వ్రేసెద రణో ౹ ర్వీం బూజ యగా నట్లుగన్. 1274

చ. పులికడఁ జేరి యున్న మృగి ౹ పోలిక నశ్రులు గ్రమ్ముదేరఁగాఁ
దలఁకుచు హారఘుప్రవర ౹ దారుణుఁడై యిదె యింద్రజిత్తు న
న్నలయక చంపఁగాఁ దొడఁగె ౹ నాథ నను న్విడిపించి కావఁగాఁ
దలఁపఁగదయ్య నాఁగ నతి ౹ దర్పితుఁడై తలపట్టి యీడ్చినన్. 1275

చ. అనిలజుఁ డంత నిట్లనియె ౹ నాతని గోరి దురాత్మ యక్కటా
దనుజుఁడవై ననేమి యతి ౹ దర్పమునన్ సతిఁ జంపఁగూడునే
యనయము విశ్రవస్సునకు ౹ నారయ మన్మఁడ వౌదు వెప్పుడుం
గనికర మేది దైత్యులకుఁ ౹ గట్టిఁడిధర్మ మెఱుంగవచ్చునే. 1276

మ. అనుచుండం బ్రహసించి కైకొనక వాఁ ౹ డంకించి ఖడ్గంబునం
దునిమెం గైతవజానకీశిరము వే ౹ తూలంగ వాతూలనం
దన నీ యేలిక యైన రామునకు సీ ౹ తస్వీవధం బంతయుం
జని వేవే యెఱిఁగింపు మన్న విని నా ౹ సామీరి శోకార్తుఁడై. 1277

వ. ధైర్యం బవలంబించి పురోభాగంబున నక్షిగతుం డగు కృతాపరాధు నింద్రజిత్తు నక్షిగతుంగాఁ దలంచి నలుదెసలం బఱచు వనచరానీకంబు ననూనయించి మరల్చినం దద్బలంబు గృతసన్నాహం బై మహీధరమహోపలమహీరుహాదిసనాథం బై పరివేష్టింపం బవమానసూనుండు నొక్క మహాపాషాణంబు మేఘనాదు నరదంబుపై వైవ నతండు మేఘనాదంబు ననుకరించు సింహనాదంబు సెలంగ రథంబు తొలంగం బఱపి తప్పించిన నది నేలం బడినం గపిబలంబును బిరుసున

రాక్షసానీకంబుపైఁ బాదపాదివర్షంబులు గురిసినం జెదరి పఱచుచున్ననిజసైన్యంబుదైన్యంబు మాన్చి రావణతనయుండు పరిఘపరశుపట్టిసప్రాసశూలముద్గరాదిసాధనంబులం గపులఁ గాందిశీకులం జేసె నంత నాంజనేయుం డలసి సొలసినశాఖామృగేంద్రుల నివర్తించి వారల కిట్లనియె. 1278

క. మీ రేల యిచట నిలువఁగఁ, బో రేల నరేంద్రుకడకుఁ § బో రేల విభుం
డేరీతిఁ జెప్పు జరపుద, మారీతిన యంచుఁ బోయి § రట రావణియున్. 1279

ఉ. నిఘ్నతతోడ వీరు కృత§నిశ్చయులై చని రింక నేను ని
ర్విఘ్నమునన్ నికుంభిలఁ బ్ర§వీణత శత్రువినాశకృత్క్రియో
పఘ్నత హోమకృత్యము వి§భావముతో నొనరింతు నంచు జం
భఘ్ననిషూదనుం డరిగెఁ § బ్రస్ఫురదర్కసమానతేజుఁడై. 1280

ఆ. ఆభిచారికక్రి§యారంభుఁడై వాఁడు, నురుతరార్చి వీతి§హోత్రుఁ బ్రీతిఁ
బలలశోణితాది§బహువిధాహుతులచే, నమరఁ దృప్తుఁ జేయు§నవసరమున.

సీ. పశ్చిమదిగ్భాగ§బహుళనినాదంబు, విని రామచంద్రుండు § వెఱఁగుపడుచు
ఋక్షనాయకుఁ బిల్చి § యిట్లను హనుమంతు,నకుఁ గీడు గల్గెనో § నామనంబు
దలఁకెడు నీ వేఁగి § దానిఁ దథ్యంబుగా, నరసి రమ్మని పంప § నాతఁ డపుడ
భల్లూకశతకోటి § బలములతోఁ గూడి, పడమటికరుగుచో § నడుమఁ గనియె
వచ్చువాయుసుతునిఁ § జెచ్చెర నాతండు,నింద్రజిత్తుచేఁత § లెల్లఁ జెప్పి
యేను రాఘవులకు § నెఱిఁగించి వచ్చెద, నీవు గదలకుండు § మిచట ననుచు.

ఉ. వచ్చుచునున్న వానిఁ గని § వారిజబాంధవవంశసంభవుం
డిచ్చమెయిం దలంచె నిపు § డీతనిచందము వేఱు గావునం
గ్రచ్చఱఁ గీడుచెప్ప నొక § కర్జము దోఁచెడు నంచు నాతఁడుం
జెచ్చెర రావణాత్మజుఁడు § సీత వధించినజాడ చెప్పినన్. 1283

ఉ. అశనినిపాతఘోరతర§మైననిజప్రియభామపాత మ
ద్దశముఖసూతి చేసె నని § తత్క్షణమాత్రమునన్ విచేష్టుఁడై
దశరథరాజనందనుఁడు § ధారుణిపైఁబడి మూర్ఛనొందె దు
ర్దశతనుఁడై సమీరహతి § వ్రాలినభూమిరుహంబుచాడ్పునన్. 1284

క. హరిసేన వగలఁ బొగులఁగ, నెరియుచు లక్ష్మణుఁడు దుఃఖ § మెడలింపంగా
నరుదెంచి తొడలమీఁదట, నిరువుగ రాఘవుని నునిచి § యిట్లని పలికెన్.

ఉ. సముచితధర్మవర్తనము § సల్పుచు సత్యదృఢప్రతిజ్ఞను
త్తముఁ డగు నీకు నిట్టి విత§తం బగుకీడు జనించె నక్కటా
యమలినధర్మమార్గము జ§యాస్పద మం డ్రది నేఁడు వైపరీ
త్యము నిటు లొందె సజ్జనుల § కాపదలున్ సమకూఱె నీగతిన్. 1286

మ. భజనీయం బనుచింత లేక మదిలోఁ § బ్రాజ్యక్షమారాజ్యముం

ద్యజనీయంబుగఁ జేసి కాఱడవులం దద్భంగి వర్తింపఁగా
నిజమై యాపురుషార్థముం గలుగునే నిక్కంబు కాదే పుర
స్థజగన్నానితవస్తువుల్ విడిచినన్ సౌఖ్యంబు సిద్ధించునే. 1287
క. ధనహీనుఁ డైనపురుషున, కనయముఁ జెడుఁ గార్యసిద్ధు లన్నియు గ్రీష్మం
బున సెలయేఱులక్రియ బహు,ధనుఁ డైన నభీష్టసిద్ధి తథ్యము పొందున్.
సీ. ఆతండె పురుషుండు నతిగుణాన్వితుఁడును, భాగ్యవంతుండును బండితుండు
సర్వసంపన్నుండు సరసుండుఁ గులజుండు, శూరుండు నుదారుండు సువ్రతుండు
మాననీయుండును మహితచారిత్రుండుఁ, బ్రాజ్ఞుండు జగదేకపూజ్యతముఁడు
సకలకలావంతుఁ డకలంకమతిశాలి, రూపింపఁగా శుభరూపయుతుఁడు
మిత్రు లతనికి బంధులు [1]మేటిసఖులు
ఘనయశఃఖ్యాతిబలధర్మకాములును
బరమసౌఖ్యంబు లుపభోగభవ్యములును
ధనికుఁ డెవ్వఁడు మిక్కిలి ధరణిలోన. 1289
క. ఎదిరికి వచ్చినరాజ్యము, మదిమది నటు గోలుపోయి మానము దూలం
జదు రేది కాననమునకు, ముదమునఁ జనుదెంచుకంటె మోసము గలదే.
వ. అది యట్లుండె. 1291
మ. నికృతిప్రోద్ధతుఁ డైనరావణునకున్ నీచేతఁ జా కుండ న
త్యకలంకం బగుసచ్చరిత్రమున నిత్యాసక్త యై యున్నజా
నకికిం గూడనిచావు గల్గె నవసానం బైనఁ దప్పింప నే
రికి శక్యంబును గాదు దైవఘటనారిష్టంబు సామాన్యమే. 1292
క. అనుచును శోకావేశం, బునఁ బొగులుచు లక్ష్మణుండు భూపుత్రి యెడం
బెనువగలఁ బొందురఘుపతి, ననునయమునఁ దేర్చు చున్న యాసమయమునన్.
శా. కాలోత్తాలపయోదమధ్యగతశక్రస్పర్ధి యై సాహసా
భీలాస్త్రాళిను లేఁగుదేర నడుమం బెంపారు మత్తద్విప
శ్రీలీలన్ దశకంధరానుజుఁడు వచ్చెన్ రాఘవుం గానఁగాఁ
బ్రాలేయాంచితపద్మతుల్యవిగళద్బాష్పాంబుసిక్తాననున్. 1294
చ. కని యది యేమియో యనుచుఁ గారణ మారయఁగాఁ దలంచి చ
య్యన నరుదెంచి రాఘవనరాధిపుచంద మెఱుంగ వేఁడి య
ల్లన తను వంతతో నడుగ లక్ష్మణుఁ డిట్లను నింద్రజిత్తు దా
నని మొన సీతఁ జంపె నని యాహనుమంతుఁడు చెప్పె నావుడున్. 1295
శా. భూనాథోత్తమ సీతచా వరయఁగా బొం కౌట తథ్యంబు మా
యానిష్ణాతుఁడు మేఘనాదుఁ డనపాయప్రౌఢిఁ దా హెూమతం

1 మేలుసతులు....ఖ్యాతిబలవర్ధకాములును... డెవ్వఁడు వానివి ధరణిలోన.

త్రానూనత్వము నిర్వహింపఁగ నుపాయం బిట్టు చింతించె దే
వా నా పల్కిది నమ్ము ధీరునకు నీ వంతం బడం బోలునే. 1296

క. కావున వేలిమి విఘ్నము, గావింపఁగ వలయుఁ గపినికాయము నెల్లన్
రావించి వేగ పనుపుము, భూవల్లభ తడవుసేఁత పోల దరయఁగన్. 1297

శా. గృధ్రోలూకగరుత్సమీరవిచలత్కేతువ్రజంబుల్ గల
త్వధ్రిచ్ఛేదవివల్గనోద్ధతహయవ్రాతంబు దైన్యోపసీ
దద్ధ్రస్వీభవదార్ద్రదానజలమాతంగంబు గాఁ బోరిలో
సధ్రీచీనతఁ దాల్పఁగాఁ బనుపుమీ సౌమిత్రితో సైన్యముల్. 1298

చ. గొనకొని హోమకృత్యము నికుంభిలయం దొనరించుచున్నయ
ద్దనుజునిఁ గూల్ప లక్ష్మణు నుదగ్రతఁ బంపుము వేగవత్కన
త్కనకమనోజ్ఞపుంఖశరతాడితుఁ జేయుఁ బ్రచండమూర్తియై
మొనసి నఖంబులన్ హరి సముద్ధతిమైఁ గరిఁ ద్రుంచుచాడ్పునన్. 1299

మ. వినుమా రాఘవ దాశకంఠి మును దోర్వీర్యం బఖర్వంబుగా
నొనరింపంగఁ దలంచి చేసెఁ దప మత్యుగ్రంబుగా దాన మె
[1]చ్చినవాఁడై సరసీజయోని వెస నిచ్చెం గామగాశ్వంబు లిం
పొనరన్ బ్రహ్మశిరోస్త్రముం దగ నజయ్యుం డేరికిం బోరులన్. 1300

ఉ. కీశచమూసమేతముగఁ గింకను లక్ష్మణుఁ డాజిలోన నా
కీశనిషూదనుం గదిసి యేపునఁ దూపులపాలుచేయఁ గీ
నాశనివేశనంబునకు నమ్మినకాఁ పగుపత్తికంఠుఁడున్
నీశరవృష్టి నీల్గు నిది నిక్కము గాఁగఁ దలంపు మాత్మలోన్. 1301

వ. అనిన విని దశరథనందనాగ్రజుం డనుజున కిట్లనియె. 1302

చ. అరయఁగ మేఘమండలము నందుఁ దిరోహితుఁడై నభానుతో
నొరయుచు మాయలం దనరి యుద్ధము సల్పెడు మేఘనాదుతో
దొరయఁగ లేరు దిక్పతులు దోర్బల మొప్పఁగ నీవు వానిను
ద్ధురతరసాయకావలులఁ ద్రుంచి వధింపుము తెంపుపెంపునన్. 1303

చ. జయ మొసఁగున్ రమావరుఁడు శంకరుఁడున్ సుఖ మిచ్చు నగ్నియున్
నియతము దేజ మొప్పఁ గరుణించుఁ జిరాయురుపేతుఁ జేయు బ్ర
హ్మయు నని పెక్కుదీవనల నాపతి తమ్ముని గారవించె వే
డ్కయుఁ గృపతోడినెయ్యము బెడంగున ముప్పిరిగాఁగ నెంతయున్. 1304

మ. హరుచాపం బనఁ బోలువిల్లు నశనివ్యాఘాతబృందంబుతో
సరిఁ జేయం దగుసాయకంబులు నుదంచద్భీమనక్తంచరో
త్కరముం గూలుపఁ జాలుఖడ్గము సముద్యద్వజ్రసంఘాతభా

1 చ్చినవాఁడౌచు సరోజయోని.

స్వరసారం బగుజోడుఁ దాల్చి తనరెన్ సౌమిత్రి చూడం గడున్. 1305
మ. అనపాయం బగురామచంద్రునియమోఘాశీర్వచోవిభ్రమం
బున నత్యంతముఁ దేజరిల్లుచు మహాభూరిప్రతాపంబుచే
ఘనుఁడై శారదచండభానుకరణిం గ్రవ్యాదసేనాతమో
హననుం డై కపివక్త్రపద్మములకున్ హర్షంబుఁ బెంపారఁగన్. 1306
ఉ. అన్నకు మ్రొక్కి నిల్చి వినయంబున రాఘవునాజ్ఞ నెంతయుం
బ్రన్ననయించి విష్ణుఁడు సుపర్ణుని నెక్కినమాడ్కి వేడ్కతోఁ
బన్నుగ వాయుసూతిపయి భాతిఁ దనర్చుచు లక్ష్మణుండు మే
రూన్నతశృంగదేశమున నొప్పుమృగేంద్రునిఁ గ్రేణిసేయుచున్. 1307

లక్ష్మణుఁడు వానరసైన్యముతో నికుంభిలకుఁ బోవుట.

క. కదలె రభసమున ధర గ్ర, క్కదలఁగ శేషుండు[1] శిరములల్లన వంపం
బదిలంబు లేక కూర్మము, చదికిలఁబడ దిగ్గజములు సరి మ్రొగ్గతిలన్. 1308
క. గోలాంగూలబలంబులు, వాలము లల్లార్ప జాంబవత్ప్రముఖమహా
భీలతరభల్లయూథము, కోలాహల మొదవఁ గదలెఁ గోటులసంఖ్యల్. 1309
క. చటులతరసమయజయలం, పటపటుతర బాహుదండభాసురశైలో
త్కటకోటికూటపాటన, నటనం బొనరంగఁ గదలె నగచరబలముల్. 1310
క. శుండాలసములును దటి, న్మండలనిభులైనబుకునగచరవీరుల్
మొండుగఁ గదలిరి కాటుక,కొండలలోఁ గలయుపసిఁడికొండ లనంగన్.
తే. ఉగ్రవేగులు ముప్పది యోజనములు,నొక్కనిమిషంబులోపల నుక్కుమిగిలి
కదియఁ దరువులు వడిఁ జాపకట్టువడియెఁ, బాదఘట్టనఁ బొడియయ్యెఁ బర్వతములు.
వ. అంత. 1313
సీ. ధీరసత్త్వంబుల దిగ్గజంబులకైన, సిగ్గు పుట్టించెడిసింధురములు
గతివిశేషంబుల శతమఖుతురగంబుఁ, దలవంపఁ జేయుసైంధవగణంబుఁ
జటులజవంబునఁ జండభానునితేరు, సరకుసేయనిమహాస్యందనములు
భూరిపరాక్రమంబున సింహముల తెంపు, కలిమి మెచ్చనియట్టికాల్బలంబు
బృంహితంబులు హేషలుఁ బృథులనేమి,సింహనాదంబులందంద సెలఁగ ఘోర
సమరసన్నద్ధమైనరాక్షసబలంబు,రమణ ముందటఁ బొడగాంచె రాజసుతుఁడు.
క. వడిఁ దఱిమికొనుచు నదియును, నడ తెంచెన్ వెల్లివిరిసి నాదము లెసఁగన్
జడనిధుల మీఱి కపులను,సుడిగొలుపుచు నసమసమరశుంభద్గతి యై.
చ. దరువులుఁ గొండలుం బెఱికి దారుణభంగి నిశాటకోటిపైఁ
గురిసిరి వానరాధిపులు కుప్పలుగా నట రాక్షసాలియుం
బరశుగదాస్త్రముద్గరకృపాణములన్ వడి మర్కటేంద్రులం

1 దలలు గదలుప సరసన్.

బోరిఁ గడవంగఁ జొచ్చె సురబృందము లుబ్బుచు స్రుక్కుచుండఁగన్.

చ. అదలుపులం బ్రచండ మగు నార్పుల లంకయు నీవలావలై
కదలినభంగిఁ దోఁపఁ బరిఘంబుల నీఁటెల ముద్గరంబులన్
గదలను భిండివాలముల గ్రక్కునఁ గూల్చుచు వాఁడితూపులన్
గుదులుగఁ గ్రుచ్చె నాదితిజకోటి వనాటులఁ జేటుపాటుగన్. 1317

ఉ. గ్రక్కున వానరాధిపులు గర్వగుణం దమలావుపెంపున
న్నెక్క యొకింతలేక యతి నిష్ఠురతం గడకాళ్లు వట్టి యే
దిక్కునఁ దారలై చదలఁ ద్రిప్పుచు వీచి వధించి రేపునన్
ముక్కులఁ గన్నులం జెవుల మోముల నెత్తురు లొల్క దైత్యులన్. 1318

శా. ఖేలద్విక్రమ మైనదైత్యబలముం గీశావలిం గిన్కతోఁ
గేలన్ వ్రేయుచుఁ దూపు లంగములలోఁ గీలించుచుం దెంపునం
గాలన్ మట్టుచు నిట్టు నట్టుఁ గదలం గానీక యుద్వృత్తిఁ గీ
లాలంబుల్ దొరఁగంగ నుక్కడి నేలం గూల్చెఁ బెల్లార్చుచున్. 1319

క. ఎరగలి యొండినయడవుల, దరికొనుచందంబు మిగుల దర్పము పెరుఁగన్
హరిసేన గడఁగి దైత్యులఁ, బొరిమార్పఁగఁ జొచ్చె ముష్టి భూరుహగిరులన్.

ఆ. శైలతటము దాఁకి సలిలప్రవాహంబు, మిగులజవము దక్కి మగిడి పాఱు
కరణి దైత్యబలము కపినికాయంబుతోఁ, దెగువఁ బోడిచి యోడి తిరిగిచనిన.

చ. పదిలముతోడ నాహుతులు పావకులో హరివైరి నూటతొ
మ్మిది దగ వేల్చి యంతటను మిక్కుటమై కపు లేఁగుదెంచినం
బదరుచు స్రుక్క్రివంబు లటు పాఱఁగ వైచి రథంబుపై రణో
న్మదసముదగ్రవృత్తి నురుమాయుఁడు నిల్చెఁ బ్రతాప మేర్పడన్. 1322

సీ. కోపంబు గదిరినఁ గొలుముల కెన యైన, కన్నుల నిప్పులు గడలుకొనఁగ
మెఱుగారుకోఱల మించులు గదురంగ, నతిభీషణంబుగా నవుడుగఱచి
పెనుపొందఁగా మృత్యు భీషణభ్రూలతా, విభ్రమం బగు చున్న విల్లుదాల్చి
కడఁగి కాలాంతకు కడగంటిచూడ్కులఁ, దలఁపించుశరముల దర్ప మెసఁగ
గుణవిరావంబు లెల్లదిక్కులను నిండఁ, బద్మజాండంబు నొక్కటఁ బగులనడువ
రౌద్రమున వచ్చునయ్యాదిరుద్రుఁ డనఁగ, నిట్టు లేతెంచె నేడ్తెఱ నింద్రజిత్తు.

వ. వచ్చి తోరంబు లగుశరాసారంబుల రోదోంతరంబు నీరంధ్రంబు గావించి
కపిసేనకుం గవిసి. 1324

ఉ. కట్టలుకం బ్రచండతరకాండము లొక్కొకనందు నేపునం
గట్టలు గాఁగ నేసి తమకం బాదవం గడుదుర్నివారుఁడై
చట్టలు చీరియుం దొడలు చక్కలు చేసియుఁ జెండి వైచియుం
బొట్టలు సించియున్ మెడలు బోరనఁ ద్రుంచియుఁ బో రొనర్పఁగన్. 1325

వ. అయ్యవసరంబున ననిలనందనుం డొక్క మహామహీధరంబు వెఱికి కదిసి దా
నవులం జదుపుచు వ్రేయుచుం బడలుపఱుచుచుం గసిమసంగి పొరిసమరునప్పు
డు గినిసి యొక్క మొగిం జుట్టుముట్టి శూలపరశుకరవాలపట్టిసప్రాసపరిఘభిండి
వాలచక్రశరముష్టికరతలప్రహారంబుల నొప్పించిన నవి గైకొనక వారల సమ
యించుచున్నం గని మేఘనాదుం డాంజనేయున కభిముఖుం డై తనసారథి నర
దంబు వఱప నియోగించిన వాఁడు నట్ల చేయ నిజానుజాక్షవధంబు దలంచి బహు
విధాయుధంబులు పరఁగించి క్రమ్మఱి యవశిష్టం బగుహోమంబు సంపూర్ణంబు
సేయం దలంచి యరిగిన నెఱింగి విభీషణుండు సౌమిత్రి నచటికిం దోడ్కొనిపోయి
వానిహోమంబు సూపి యి ట్లనియె. 1326

సీ. మున్ను వీఁ డిచ్చోన మునుకొని హోమంబు, సలిపి భూతములకు బలుల నొసఁగి
సంప్రాప్తకాముఁడై సంగ్రామమున నదృ, శ్యాకారుఁడై పేర్చి యమరనాథు
నోడించెఁ బలుమాఱు నోలి దిగీశుల, తోన కావునఁ గడు దుర్జయుండ
యిదె కంటె యిప్పుడు నీహుతాశనులోన, నరుదార వెడలెడి నురురథంబు
రక్తలోచనాంగరాగమాల్యాంబర, కవచములును నసితకాయు డైన
సూతుతోడ రక్త సురుచిరాశ్వములతో, [1]నగ్నివర్ణభాతి ననుకరించి. 1327

ఉ. ఈరథ మెక్కి వీఁడు రణ మేపునఁ జేయఁగ వచ్చెనేని బృం
దారకనాథముఖ్యు లగుదానవవైరులు నిల్చి గెల్వఁగా
లే రది గావునన్ నృపనిలింపకులాధిప యింతలోన నీ
ఘోరశరాబ్ధి ముంచి వడిఁ గూల్పుము విక్రమ మొప్ప నావుడున్. 1328

చ. ప్రణుతపరాక్రమార్యుఁ డగురాజకుమారమృగేంద్రుఁ డవ్విభీ
షణుపలు కంతయున్ విని ససారశరాసనచారుశింజినీ
రణనముచేత రోదసి విరావము నొందఁగ దిక్తటాత్తవా
రణములు మ్రొగ్గతిల్లఁగ ధరావలయంబు వడంకునట్లుగన్. 1329

వ. నిశితప్రచండకాండసహస్రంబులు పరఁగించి యాహ్వానంబు సేసినం బరిత్యక్త
హోమవిధికలాపుం డై. 1330

ఆ. అంత నగ్నివర్ణమయినరథం బెక్కి, ఘోరుఁ డైనయంతకుండపోలె
నరుగుదెంచి పలికె నవ్విభీషణుఁ గాంచి, యింద్రజిత్తు రోష మినుమడింప.

క. పినతండ్రి వయ్యు నక్కట, కనికర మొకయింత లేక కడఁగి వధింపం
బనిచెదవు మానవాధము, నను గెలువఁగ వశమె దేవనాథున కయినన్.

క. పొం దైనబంధువర్గము, పొం దొల్లక యన్నతోడిపొత్తు విడిచి చే
రం దగనిమనుజుఁ జేరుట, నిందకు నొడికట్టి తీవు నీచచరిత్రా. 1333

వ. అనిన నప్పలుకులు విని విభీషణుం డతని కి ట్లనియె. 1334

---

1 నగ్నివర్ణజాతు.

చ. పరులధనంబు గొంచుఁ బర✽భామలఁ బట్టుచు విప్రులన్ మునీ
శ్వరుల వధించుచుం ద్రిదశ✽వర్గముతోడుత విగ్రహించుచుం
గరుణ యొకింత లేనిదశ✽కంఠుని చెయ్వులఁ జేసి నామనం
బెరియుచునుండ నిప్డు ధర✽ణీశ్వరు రాఘవు నాశ్రయించితిన్. 1335
చ. నిను వధియించు లక్ష్మణుఁడు✽నీ వెట కేఁగెద వింక నోరి నీ
కును నిటఁ దొంటికైవడి ని✽కుంభిలకుం జొరరాదు మిన్ను సో
చ్చిన జలరాశిలోపల వ✽సించిన దిక్కులయందు డాఁగినన్
వెనుకన వచ్చి కూల్చు నృప✽వీరుని బాణ మమోఘమై వెసన్. 1336
వ. అనినఁ బఙ్క్తికంధరనందనుండు గినిసి యిట్లనియె. 1337
చ. నమలెదఁ గాలమృత్యువును✽నామ మడఁగఁగఁ బట్టి కాళ్లచేఁ
జమరెద బాడబానలముఁ✽జండత భైరవు రూపుమాపెదన్
సమయఁగఁ జేసెదన్ విబుధ✽సంఘము నెల్ల నవక్రవిక్రమ
క్రమమున భద్రకాళిఁ గడ✽కాలన మట్టెద నొక్కవ్రేల్మిడిన్. 1338
ఉ. పంతముతోడ దిక్కరులఁ✽బన్నుగఁ జేతులఁబట్టి తాఁకులా
డింతు నె యేడువార్ధులఁ గ✽డిందిమగంటిమిఁ జొచ్చి రొంపి గా
వింతు నె నింగియున్ భువియు✽వేడుకఁ దాళముచేసి బిట్టు వా
యింతు నె కొంకులేక వడి✽నీభువనంబులు మ్రింగిపుత్తునే. 1339
శా. ఓహో చాలును బెక్కుపంతములు శౌ✽ర్యోద్వృత్తిమై నున్న నా
బాహాసత్త్వము నీకుఁ గానఁబడఁగా✽బాణావలిన్ వానర
వ్యూహంబుం బొలియించి రామువిజయో✽ద్యోగంబు మాయించెదన్
హాహాకారము పుట్టఁ జేసెద నిలిం✽పాధీశలోకంబునన్. 1340

ఇంద్రజిల్లక్ష్మణులయుద్ధము.

మ. అనుచుం జేరఁగ వచ్చి లక్ష్మణ వృథా✽యాసంబు నీకేల వే
చను మెచ్చోటికి నైన నీతరమె దో✽స్సారంబునం బోరఁగా
నను మున్నీవు నెఱుంగు దారయఁగ నా✽నాగాస్త్రపాశంబు లే
పున బంధించినవన్నియున్ మఱచితే✽మోహంబునుం గల్గెనే. 1341
క. నాకార్ముకముక్తములై, భీకరబాణములు నిన్నుఁ✽బిడుగులుఁబోలెన్
వేకూల్చి తనివి సల్పుం, గాకోలూకోగ్రజంబు✽కంబుల కాజిన్. 1342
క. అనవిని లక్ష్మణుఁ డిట్లను, గనునట్లుగ నెదుర నిల్వఁ✽గాలేక సమున్
గనుమొఱఁగి పాడి దప్పుచు, నని చేసి నిన్ను శూరుఁ✽డంద్రే చెపుమా.
క. ఉరుబలుఁడ వయ్యుఁ దస్కర, చరితంబునఁ బొడిచి తీవు✽చటులాస్త్రమునన్
ధరఁ గూల్తు నిన్ను నవుడు, నరుదెంచి యుదంచితాట్ట✽హాసం బొదవన్.
క. కోపంబు గదుర దృఢతర, చాపము తెగనిండఁ దిగిచి✽శరములు గురియన్

భూపసుతుఁగాఁడి మఱియును, నేపున ధరఁ జొచ్చి చనియె । నెంతయు వడితోన్.

వ. మఱియు మూఁడేసి యంతం బోవక నిశితశరపరంపరలు నిగిడింప నవియు నత నియంగంబులందుల శోణితంబునం దడియక భూవివరంబు సొచ్చె నంత రుధిరధారాసిక్తాంగుం డై సధాతునిర్ఝరం బైనధరాధరంబునుం బోలె సౌమిత్రి సక్రోధుం డై చండభానుని కెదురు మంచునట్టి నిశితకాండంబున వానివక్షంబు గాఁడ నేసిన రుధిరోద్గారం బొదవ మూర్ఛిల్లి యంతన తెలిసి. 1346

మ. రభసోదంచితసింహనాదము ధనుర్జ్యారావముల్ వజ్రస
న్నిభబాణౌఘవిఘట్టనధ్వనితముల్ । నీరంధ్రమై కల్పసం
క్షుభితోదగ్ర[1]తరాంతకప్రహసిత । క్రూరక్రమం బై వెసన్
నభముల్ దిక్కులు భూమియుం బగిలెనో । నాఁగం బ్రవర్తిల్లఁగన్. 1347

ఉ. లావును విక్రమంబును బలంబును బీరము నొప్పఁ దేజముం
జేవయు మత్సరంబుఁ దమచిత్తముకింకయు నొక్కరూపుగా
రావణుకూరి నందనుఁడు । రాఘవుతమ్ముఁడుఁ బోరి రుగ్రసం
భావనతోడ బాణశతపాటితవిహ్వలితోరుగాత్రు లై. 1348

చ. అరయ ననూన మైనవిజయంబుఁ బరాజయముల్ సమంబు లై
పరువడితోడ నివ్వటిల । భానుకులుండును దాశకంఠియుం
దిర మగుసత్ప్రభుత్వమున ధీరత నొచ్చెము లేమిఁ జెందుచున్
సరసిజమిత్రుచందమును । జందురుచందముఁ దాల్చి రెంతయున్. 1349

సీ. పెనుమంచు గవిసిన । మునిఁగి కానఁగరాని, భూధరంబులతోడిపోల్కి గలిగి
మిగులదట్టము లైన । మేఘమండలముల, నడిమిచంద్రార్కులబెడఁగు గలిగి
ప్రథితమహాయస । పంజరంబులలోని, వరమృగేంద్రంబులకరణి గలిగి
యొగిఁ బ్రమాదంబున । [2]నోదంబులోఁ జిక్కు, సామజంబులతోడిసాటి గలిగి
దశరథాత్మజుండు । దశకంఠసూనుండు, నొగిఁ బరస్పరాస్త్ర । ములను జేసి
యతితిరోహితాంగు । లై తమస్సంఛన్న, పరపదార్థము లనఁ । బఱపు దక్కి.

వ. మఱియును. 1351

క. ధీరోద్ధతు లురుగర్జా, ధారులు నరదైత్యరాజతనయులు బాణా
సారములు దఱిమి కురియుచు, ధారాధరము లనఁగా నుదారక్రము లై.

క. రవికిరణంబులు దూఱక, పవనునకుం జొరవ లేక । బాణావలిచే
నవిరళతిమిరము గవిసెను, భువనోదర మెల్ల నిండఁ । బృథుసంచర మై. 1353

మ. బలగర్వంబుల వీఁడు లోకములకుం । బాటిల్లుహృచ్ఛూల మై
బలభిద్భేదము సేసె వీనిఁ దగ నీ । బాణానలోగ్రార్చులన్
శలభప్రక్రియ నీఱు సేయు మని కీ । శవ్రాతముల్ పెక్కుభం

1. తరాట్టహాస హసిత. 2. నోదంబులోపలఁ బడుగజంబులతోడ పాటి గలిగి.

గుల దీవించిరి రాఘవానుజు బలోగ్రుఁ వీరచూడామణిన్. 1354

క. బాహాసారము నురుస,న్నాహంబును జాపనైపుణంబును విజయో
త్సాహంబు మెఱయ లక్ష్మణుఁ, డాహవమునఁ దేజరిల్లు నద్భుతుఁ బోలెన్.

సీ. చెలు వారుజయలక్ష్మి చేయూఁతగాఁ దగు, విలసితకార్ముక మలవరించి
విక్రమశ్రీ కంఠవిపులగుణం బైన, గొనయంబు [1]సారణంబును నొనర్చి
నీరంధ్రసాంద్ర [2]మాధీరనాదంబునఁ, దిగిచి కర్ణాంతంబు తెగకుఁదార్చి
పుంఖానుపుంఖ మై పోరిఁ దమయంతన, వెడలె నానర్పుల వింటఁ బేర్చి
వడి రసాతలభాగంబు వెడలి వచ్చి, కడఁగి కన్నులవిషములు గ్రక్కునట్టి
కాలభీషణభుజగులకంటె బెడిద, మైనతూపులు సౌమిత్రి పూసి యేసె.

చ. గిరిశుఁడు నంధకాసురుఁడుఁ గేసరియుఁ మదసింధురంబు నా
హరియును వృత్రుఁడుఁ ఖగకులాధిపుఁడుఁ భుజగంబు నేపుతో
నురవడిఁ బోరుచందమున నుద్ధతవిక్రముఁ డైన మేదినీ
శ్వరతనయుండు దైత్యకులవర్యతనూజుఁడుఁ బోరి రుగ్రతన్. 1357

లయ. చండతరసారవినుతుం డగుసమీరతనయుండుఫణిరాజభుజదండములు గ్రాలఁ
మొండుకొనిరక్కసులగుండెలగలం బొడిచికొండలనుమ్రాఁకులను నిండఁబడఁగాను
ద్దండముగగీటడఁచి దండి గలదానవుల నొండెడకుఁ బాఱఁగని చెండితనసత్త్వ
చ్ఛండిమకుసాటిగ నఖండరణవిక్రముఁడు చండకరుభంగి నరిచండుఁడయి క్రాలెన్.

చ. మఱియు విభీషణుండు దనమంత్రులుఁ దానును గూడి యేపునం
దఱిమి నిశాంతహేతివితతస్ఫురదస్త్రము లేసి దైత్యులఁ
నుఱుముచు రూపుమాపుచును నొంచుచుఁ ద్రుంచుచుఁ బేర్చి కంఠముల్
నఱకుచు నొక్కపెట్టను రణంబునఁ గూల్చె నుదగ్రమూర్తి యై. 1359

ఆ. ఇంద్రజిత్తు ముంప నెంతయుఁ గోపించి,యతనిమీఁద ,వాఁడు వితతశరము
లేసి వాయుసూను నేపున నొప్పించి, చిత్రగతుల రాజపుత్రు నొంచె. 1360

వ. సౌమిత్రియు నమిత్రకులనిషూదనంబు లగుశరంబుల నతనికాండంబుల ఖండిం
చుచు నర్ధచంద్రాననంబు లగుశిలీముఖంబుల వానికార్ముకంబు దునిమి దశవిశి
ఖంబుల నురస్థ్సలి గాఁడనేసి చటులజవంబు లగుఘోటకంబులం జతుశ్శరంబుల
నొప్పించి యభ్రంకషం బగు కేతనంబు పంచసాయకంబుల నఱికి యొక్కశరం

---

1. సారణంబున నమర్చి. 2. మూఁడులోకంబులు మునుమిడి కలఁగంగ, వరసింహనాదంబు వరుసఁ జేసి.

బున సూతుశిరంబు డొల్ల నేసి సింహనాదంబు సెలంగించిన నవ్వీరుండు బాలి
వానివిక్రమంబున నాక్రమించి తాన సారథ్యంబును బ్రవర్తించుచు నుల్కాస
మానంబు లైనశరంబులు కోపంబున నతనిమేనఁ గీలుకొల్పిన నమ్మేటిమగం
డు గండుమిగిలి ఘోరనారాచధారాసారంబుల గాఢంబుగా నో నేసిన వాఁడు
సొమ్మసిల్లి యంతన తెలిసి యాత్మగతంబున. 1361

చ. హరి ననలుం గృతాంతు దనుజాధిపు నవ్వరుణున్ సమీరుఁ గి
న్నరవరు నీశ్వరున్ బహురణంబుల గెల్చితి నోటలేక యి
న్నరుఁ డిటు నన్ను నొంచెడు ఘనంబుగఁ దూపులఁ గాల మెవ్వరుం
దిరుగఁగఁబెట్ట లేరు విధిత్రిప్పులు[1] దప్పి చనంగ నేర్చునే. 1362

ఆ. అనుచు నాత్మలోన నచ్చెరు వందుచుఁ, దనబలావసానమునకు వగచి
నిగుడుకోపమునను నిట్టూర్పు లెగయఁగ, నెఱఁకు లాడ నేసె మఱియు నతఁడు.

సీ. కడువాఁడితూపులఁ గడఁగి విభీషణు, ఘనలలాటస్థలి గాఁడ నేసి
నిశితాగ్రమై యున్న విశిఖంబు గొని రాజ,పుత్రునురం బుచ్చి పోవ నేసి
నెఱిమూఁట మూఁటఁ గ్రమ్మఱ వారినొంచి వా,తూలనందను నటు తూలఁ జేసి
నింగియుఁ బుడమియు నిశితాస్త్రముల నించి, యేదిక్కుఁ దానయై యెదురు లేక
ప్రల్లదంబున బ్రహ్మాండభాండ మెల్లఁ, బగుల నార్చిన దశకంఠుపట్టి వక్ష
[2]మేనుదూపుల లక్ష్మణుఁ డెగువ నేసె, సోలి యాలోన తెలివొంది శూరవరుఁడు.

క. నాగాస్త్ర మింద్రజిత్తు ప్ర, యోగింప నుదగ్రవిక్ర మోద్ధతశత్రు
ప్రాగల్భ్యము సైరింపక, సాగరగంభీరఘోష సమనాదుం డై. 1365

ఉ. కాలవిలోలదీర్ఘతర కాయము లై విగళన్మహావిష
జ్వాలలతోడిధూమములు వావిరి దిక్కుల నెల్లఁ బర్వఁగా
నాలుక లోలిఁ గ్రోయుచు ఘనస్ఫుటనిశ్శ్వసితానలంబులం
దూలిచె దేవయానములఁ దోరము లైనభుజంగసంఘముల్. 1366

క. గరుడాస్త్ర మంత నురవడి, నరనాయకతనయుఁ డేసె నానాస్త్రమహా
స్ఫురణంబు దూలి పోవఁగ, దరహసితము మోముదమ్మిఁ దళుకొత్తంగన్.

సీ. పక్షవిక్షేపజపవనవేగంబున, విఱిగి వృక్షంబులు వెనుకఁ దూలఁ
దోయధిసలిలంబు పాయ యిచ్చినయంత, ఫణిరాజలోకంబు బయలుపడఁగ
గ్రహమండలముఁ దారకాచక్రమును దమ,గతిదప్పి విభ్రాంతిఁ గలఁగిపఱవఁ
దునుకలై చెదరిన తోయదంబులతోన, దివిజయానంబులు దిరుగువడఁగ
ఖరము లగుమహానఖరముల ముక్కులఁ
జీరి పొడిచి బిట్టు చించి త్రుంచి
యక్కజంబుగాఁగ నహిసమూహము నెల్ల

1. ద్రిప్పఁగ నేరవచ్చునే. 2. మైదుతూపుల లక్ష్మణుఁ డగలఁజేయ, సోలి

సమయఁ జేసె విహగసముదయంబు. 1368

తే. అమరవైరియునటుకు బేరాస్త్రమేయ, భానుకులదీపకుఁడుయామ్యబాణమేసె
నడరి దివ్యశరంబుల నసుర వఱవఁ, బ్రతిశరంబుల నతఁడును బరిహరించె.

శా. చాపాభ్యాసవిశేష మింపొదవ నుత్సాహంబు నాయోధనా
టోపంబుం జలముర్ నిలింపతతిచూడ్కుల్ చూఱవట్టన్ జయ
వ్యాపారంబుల మించి యొండొరులదివ్యాస్త్రంబులం ద్రుంచుచుం
గోపం బారఁగఁ బోరి రిద్దఱును దిక్కూలంకషధ్వానులై. 1370

ఉ. పెల్లుగఁ బెద్దసేపు రణభీషణలీలఁ జెమర్చి డస్సియు
న్బల్లిదుఁ డైనరాజవరనందనుపై రణతాంతి మాన్పఁగా
ఫుల్లసరోజగంధములపొత్తు వహించుచు గంధవాహుఁడుం
జల్లఁదనంబు మీఁద వెదచల్లుచు నింపుగ వీచె మెల్పునన్. 1371

శా. విల్లాకర్ణము గా వెసం దిగిచి మౌర్వీరావ మేపారఁగా
భల్లంబుల్ పరఁగించి రోష మొదవన్ బ్రహ్మాండభాండంబు భే
దిల్లన్ బెట్టుగ నార్చి పేర్చి ప్రళయోద్వృత్తాంతకాకారుఁడై
మొల్లం బైనబలంబునం బొలిచె[1] సమ్మూర్ఛత్ప్రతాపంబునన్. 1372

సీ. కడఁగి కానన మేర్చు కార్చిచ్చుకైవడి, మిగుల నుద్ధతిఁ దనమేను వెంచి
జయలక్ష్మివిహరణశైలంబు లన నొప్పు, గలయంసములు దల కడచి పెరుఁగ
మేరుసారం బగుమేటిచాపము దాల్చి, శక్రుచేఁ గొన్నయస్త్రంబు దొడిగి
మూఁడులోకము లింక మోదించుఁ గావుత,మని పల్కి మఱియును మనములోన
రామచంద్రుండు సద్ధర్మరతుఁడ యేని, సీత సుచరిత్ర సాధుత్వశీల యేని
వెలయ దైవంబుకృపనాకుఁ గలిగెనేని,యిదిమహేంద్రాదిసురలకు హితమ యేని.

క. అని దశరథభూవరనం,దనుఁ డేకాగ్రతఁ దనర్చి దర్పం బెసఁగం
దనదృష్టి రాక్షసేంద్రుని,తనయునిపై నిలిపి యేసెఁ దచ్ఛరవరమున్. 1374

వ. అదియును నిర్ఘాతసంఘాతపాతభయానకంబై ప్రచండచండకరశతావిర్భావంబై
మణిచిత్రితపుంఖప్రభామండలమండితం బయి సువర్ణోదీర్ణతూర్ణంబై ప్రళయ
దహనదాహావహంబైమహావిషోదగ్రభుజంగరాజభీషణంబై యనేకముఖంబుల
మండుచుఁ జదలును దెసలును బుడమియుం బగులం బఱతెంచి. 1375

ఉ. అనుపమ మైనతేజము మహత్త్వమున్ జవముం బ్రతాపముం
దనరఁగఁ గ్రమ్మెఱుంగు లొగి దట్టములై తొరఁగంగ నుద్ధతిన్
గొనకొని హేమచారుమణికుండలమండిత మైనయింద్రజి
త్తునితల తత్క్షణంబునన త్రుంచి ధరం బడఁగూల్చెఁ బెల్చనన్. 1376

క. మొరసెన్ దుందుభు లత్తఱిఁ, బోరిఁ గురిసిరి పుష్పవృష్టి బృందారకుల్

1. సమ్మోదప్రతాపోగ్రుఁడై.

సరి నాడిరి, సురసతులును, సరసంబునఁ [1]బొగడె నంతఁ జారణతతియున్.

తే. అపరవారాశిలోఁ గ్రుంకు నర్కుఁ డనఁగ, నాజితలమున నాదైత్యుఁ డస్తమించి
యధిక తేజోమయాత్ముఁడై యాక్షణంబ, పరమవైష్ణవసాయుజ్య పదము నొందె.

శా. ఆసౌమిత్రియు నంత వానరనికాయంబుల్ ప్రశంసింపఁగా
నాసామీరియు నావిభీషణుఁడు నత్యాసన్ను లై రా జయ
శ్రీ సొంపారఁగ వచ్చి సంభ్రమయుత స్నేహంబుతో నన్నకుం
జేసెన్ సన్నతి రక్తశోభితగళ త్స్వేదానువిద్ధాంగుఁడై. 1379

ఉ. నిక్కవ మైనకూర్మి గల నిండుమనంబున రాఘవేశ్వరుం
డక్కునఁ జేర్చి లక్ష్మణు నిజాంకముపై నిడి మోదబాష్పముల్
చెక్కుల నిండ గద్గదిక చెన్నలరారఁగఁ బల్కె వేడ్కతో
నక్కమలాప్తసూను నసురాధిపుఁ గన్గొని[2] ధీరనాదుఁడై. 1380

మ. ఘనమాయుం డగునింద్రజిత్తు ననిలోఁ గాలుండపోలెన్ వడిం
దునిమెన్ లక్ష్మణుఁ డింక నేదశముఖున్ దోర్వీర్య మేపారఁగా
ననిలోఁ గూల్చెదఁ జేర్చి యీనడుమ దైత్యానీకముం బట్టి నె
ట్టనఁ బోనీక వధింపుఁ డొక్కమొగిఁ గట్టల్కం గపివ్రాతముల్. 1381

వ. అనియె నంత. 1382

సీ. హతశేషు లైనయా దితిజులు లంకకుఁ, జని దశాననుఁ గాంచి సభయు లగుచు
దనుజకులేంద్ర నీ తనయుండు రణమునఁ, బ్లవగకోటుల నెల్ల బారిసమరి
మనలంకఁ గాల్చిన మారుతాత్మజు నొంచి, యవ్విభీషణు మేన నధికశస్త్ర
చయములు గీలించి చటులబలుం డైన, సౌమిత్రితోడుతఁ జాలఁ బ్రొద్దు
సమరలీల సల్పి చండప్రతాపుఁ డై, ఘోరభంగిఁ జేర్చి కొంతవడికిఁ
బ్రథితలక్ష్మణాస్త్ర పావకజ్వాలల, శలభవృత్తిఁ దాల్చెఁ బొలుపు దక్క. 1383

ఇంద్రజిత్తు చావునకు రావణుండు దుఃఖించుట.

వ. అని విన్నవించిన. 1384

చ. విని విన నంతలోన తన వీనులు వ్రయ్యఁగ మేను దుర్విషం
బునఁ బరిపీత మైనక్రియఁ బొల్పగలం బ్రళయాపతన్మహా
శనిహతిఁ బొందుచాడ్పున ని శాతతరక్రకచంబుకోఁతలం
దునిసినభంగి నెమ్మనము దూలఁగ వ్రాలె నతండు భూస్థలిన్. 1385

చ. తెలియక కొంతసేపునకుఁ దేఱి దెసల్ పరికించి చూచి మి
క్కిలి యగుశోకవేగమునఁ గీడ్పడి సాహసధైర్యవిక్రమం
బులు జయలక్ష్మితోఁ దొలఁగి పోయినచందము దోఁప నెంతయుం
బెలుకుటి పెక్కుభంగి విలపించె దశాననుఁ డీక్రమంబునన్. 1386

1. బొగడి రంతఁ జారణపతులున్. 2. ధీరతాత్ముఁడై.

ఉ. హా జగదేకవీరవర ! హా కులసాగరపూర్ణచంద్రిమా
హా జితలోకపాలగణ ! హా భుజగేంద్రిలసన్మహాభుజా
హా జనితప్రభావయుత ! హా సమరార్ణవకర్ణధార నీ
తేజము విక్రమంబు ఘన ! ధీరతయుం దెగటాఱె నక్కటా. 1387

సీ. విలసితం బైననీ ! విపులప్రతాపంబు, భానుతేజమునకుఁ ! బాయుఁ ద్రోవ
యురుతరం బైననీ ! యుత్సాహసంపద, పరఁగ జయశ్రీకిఁ ! బట్టుకొమ్మ
యనుపమం బైననీ ! ఘనతరక్రోధంబు, వీరులధైర్యంబు ! వీడుకోలు
గురుబలం బైననీ ! యురుభుజాయుగ్మంబు, శేషభోగీంద్రుని ! సిగ్గుపాటు
అట్టి నీపెంపు లెచ్చోట ! నడఁగిపోయె, సమరకౌశల మెక్కడ ! సమసిపోయె
నస్త్రశిక్షయు నేభంగి ! నణఁగిపోయె, మాయలన్నియు నెచ్చోట ! మాయమయ్యె.

సీ. సురకులాధీశుని ! సొంపెల్లఁ దూలించి, కడఁగి పావకుఁ బట్టి ! కాలఁ జమరి
యేచి కృతాంతుని ! యేపు రూపఱఁ జేసి, నిరృతిసత్త్వంబును ! నేలఁగలిపి
వరుణుని శౌర్యంబు ! వఱితిపాలుగఁ జేసి, యనిలునియుద్ధతి ! నంటఁగట్టి
ధననాథునిధులను ! దక్కొలుగాఁ గొని, [2] శూలిఁ గాఱడవుల ! పాలు చేసి
మెఱసి వీరలయువిదలఁ ! జెఱలువట్టి, జగము లన్నిటి నొక్కట ! బెగడుపఱిచి
[1]యొప్పునాపట్టి యెచ్చట ! నున్నవాఁడ, వెలమి సొంపార నిందుల ! కేల రావు.

మ. అకటా భాగ్యము లేమిఁ జేసి పటుమా ! యాసంప్రయోగంబునుం
బ్రకటం బైనబలంబు బాహుయుగళ ! ప్రవ్యక్తసారంబు సై
నికసన్నాహము నస్త్రశస్త్రవిభవో ! న్మేషంబు నీభంగి నా
రక పోయెన్ విధిచేత దప్పఁ దిరుగన్ ! రా దంట దా మిథ్యయే. 1390

చ. తలఁచిన నిప్పు డావలనఁ ! ద ప్పొకయింతయు లేదు నీకు ని
ట్టలుగఁగ నేల తొంటివిన ! యంబును భక్తియు నెందుఁ బోయె న
న్నలజడిపాలు చేయఁ దగు ! నయ్య రయంబున రాఁగదయ్య నీ
కలుషత మాని రాగమునఁ ! గౌఁగిటఁ జేర్పఁగదయ్య పుత్త్రకా. 1391

శా. సారోదగ్రుఁడ వైననీకతమునన్ ! సంగ్రామరంగంబులో
నారాముం బొలియించి కీశపతి సై ! న్యంబున్ వెసం గూల్చి లం
కారాజ్యంబు తిరంబు సేయుదు ననం ! గా నింతలో దుష్టదై
వారంభంబున నిట్టికీ డొదవె వీ ! తాధారతం జెందితిన్. 1392

క. ఉరుబాహుబలము గల్గియు, వెరవిఁడి నై తేరకాని ! విధమున నకటా
కరుణ యెదలోనఁ దలఁపక, దురమున జమువాతె నిన్నుఁ ! ద్రోచితి పుత్త్రా.

క. నాకెవ్వరు దిక్కింకను, శోకాంబుధిఁ గడతు నెట్లు ! శూరతమై భూ
లోకాధిపసుతు ననిలోఁ, నేక్రియ నిర్జించువాఁడ ! [2]నెట్టిది తెలఁగున్. 1394

1. యుఱకయెచ్చోటనొపట్టియున్న వాఁడ, వేమి సొంపార 2. నెట్టిటెలంగో

క. అని తలమునిఁగినవగలం, దను మఱచి దశాననుండు ‡ ధరపై మూర్ఛి
ల్లిన నంత మంత్రివర్గము, సనయంబునఁ దెలిపి పలుక ‡ సంరబ్ధుం డై. 1395

తే. తెలిసి యేదిక్కుఁచూచెనా ‡ దివిజవైరి, పఱచి రద్దెస దనుజులు ‡ భయము నొంది
చటులతన్ముఖనిశ్శ్వాస ‡ జవనపవన, ధూతు[1] లగుమాడ్కి లఘుతూల ‡ భాతిఁ గలిగి.

చ. కుటిలభ్రూకుటిలక్ష్యధూమపటలీ ‡ క్రూరంబు దుర్లక్ష్యదృ
క్స్ఫుటతాహిత్యకరాళకీలలహరీ ‡ పూరంబు లోలద్విశం
కటనిశ్శ్వాససమేధితం బగుసమ ‡ గ్రక్రోధసప్తార్చిచే
జటిలుం డై దశకంఠుఁ డంతఁ బలికెం ‡ జండాహవ్రోల్లాసి యై. 1397

మ. నినుపారం దపమాచరించి గిరిశు ‡ న్మెప్పించి శస్త్రాస్త్రము
ల్గొని శక్రాదిసురేంద్రదుర్జయుఁడ నై ‡ లోకంబులన్ నాదుశా
సనమార్గంబున నిల్పి యుద్ధముల దు ‡ స్సాధుండ నై ఘోరదుః
ఖనినాదంబులు లేక యుంటి నవిభం ‡ గప్రాభవం బొప్పఁగన్. 1398

క. తనయుల మిత్రుల భృత్యుల, ననుజుల ననిఁ గూల్చె రాముఁ ‡ డవనీసుతకై
దనుజు లెట దానవులభో, జన మగునరు లెచట నిట్టి ‡ చందము గలదే.

క. శిలలు సలిలములఁ దేలెడుఁ, జలమున నరు లసురవరులఁ ‡ జంపెదరు ప్లవం
గులు పను లొనరించెదరు గు, టిల మయ్యెం గాలగతియు ‡ డెప్పర మొదవన్.

వ. అని మున్నింద్రజిత్తుండు మాయాసీతం దునిమె నది బొంకగుటం జేసి యిప్పు డది యే నిజంబ కావించెద నని రోషంబున దశముఖంబులం బొమలు ముడివడ [2]దంష్ట్రామండలంబులు గనల నుల్కలుంబోలె లోచనంబుల మిడుంగుఱు లురులఁ జంద్రహాసంబుఁ గేలఁ దాల్చి పదవిన్యాసంబులం బుడమి గ్రుంగ వృద్ధప్రధానవర్గంబు లిది యనుచితం బనుచుండ నాగ్రహంబున. 1401

రావణుఁడు సీతఁ జంపఁ బోవుట.

సీ. పెరిఁగినయాఁకటి ‡ పెల్లున బెబ్బులి, వడి బాలమృగిఁ బట్టె ‡ వచ్చుకరణిఁ
గోపంబు గదిరిన ‡ ఘోరమై సింహంబు, కరిణిఁ గాఱింపఁగఁ ‡ గదియుపగిది
మదము గ్రాలంగ సా ‡ మజయూథనాథుండు, గమలినిఁ బేటాడఁ ‡ గడఁగుమాడ్కి
గరళంబు మొగమునఁ ‡ గ్రమ్ము భుజంగము, మడరి శారిక ‡ మ్రింగ నరుగుభంగిఁ
గరుణలేక మిగులఁ ‡ గఠినాంతరంగుఁ డై, రభస మొదవఁ జేరె ‡ రావణుండు
పరమసాధ్వి రాము ‡ భార్య భయంబున, డెంద మదరి తల్ల ‡ డిల్లుచుండ.

వ. అయ్యవసరంబున. 1403

క. వడి వీచుగాడ్పుతాఁకునఁ, బుడమిం బడుకదళిపోల్కి ‡ భూనందన త
ల్లడ మంది యొఱగె నిఁక నీ, వడువున దశముఖునిసిరియు ‡ వ్రాలు ననంగన్.

---

1. లఘుతూలజాలవిభాతిఁ గలఁగి. 2. దష్ట్రాగ్రంబులు పాటించుచు నుల్కాసాతదబులుబోలె లోచనంబుః

ఉ. వ్రాలి నిజాంతరంగమున । వారనిశోకముచిచ్చుపెల్లునం
బ్రేలుచు దైత్యనాథుఁ గని । బిమ్మిటిఁ బొందుచు దిక్కు లేమికిం
జాలిఁగఁ బొక్కుచున్ వగల । సందడిచిక్కులఁ జిక్కి యెంతయుం
దాలిమి దక్కి సీత విత । తం బగుకంపము నొంది యిట్లనున్. 1405

ఉ. చలమున రావణుండు వడిఁ । జంపగ నుగ్రత వచ్చె నాత్మజుం
డిలిగినశోకవేగమున । నెంతయుఁ గోపము పట్టలేక వీఁ
డలిగిన వాసవాదిసురు । లైనను నోర్తురె నన్నుఁ గావగాఁ
గలరొకొ దిక్కు మృత్యువుము । ఖంబునఁ జిక్కితి నెల్లభంగులన్. 1406

చ. గొనకొని యల్లనాఁడు పగ । గొన్నవిధంబున నోటలేక వా
లినచల మొప్ప నూరు వెడ । లించి వనంబులపాలుచేసి యీ
దనుజునియింట నిట్టిచెఱఁ । దార్చితి వేర్పడ నింతచేసియుం
దనియక చంపఁ దెచ్చితివి । దారుణచేష్టిత బాపు దైవమా. 1407

చ. [1]కరమును బాపజాతినయి । గట్టిఁడి నై తగునాకతంబునన్
ధరణివిభుండు రాఘవుఁడు । తమ్ముఁడు దాను ననేకభంగులం
బొరిఁబొరి నిట్టియాపదలఁ । బొందుచు నుండుటఁ జేసి యాత్మలోఁ
[2]బురపురఁ బొక్కుదుం దనదు । పూర్వకృతంబు దలంచి స్రుక్కుదున్. 1408

చ. కడవఁగ రానినెవ్వగల । క్రందున నుండుటకంటె వీనిచే
నడిదపుధారపాలు వడి । ప్రాణము లిమ్మెయి నెక్కమాత్రలో
విడిచెద నెల్లజన్మముల । వీరుఁడు రాముఁడ నాకు భర్త య
య్యెడు మని యాత్మలో నిలిపె । నీశ్వరు రాఘవు నేకచిత్తయై.

వ. అంత నచ్చేరువ నున్న దానవులు తమలో నిట్లనిరి. 1410

మ. మది ఘోరం బనుచింత లేక కడుదు । ర్మానంబునం జేరె ను
న్మదుఁడై యింతి వధింపఁ గా దనక య । న్యాయంబు మైకొన్న నా
పద లేతెంచుట కేమి సందియము పా । పం బిట్లు చేయం దలం
చి దశాస్యుండు దురాగ్రహంబునకుఁ జొ । చ్చెం గీడు వాటిల్లదే. 1411

క. వలదని మానుప నెవ్వరు, గల రిక్కడ ననఁగ నంతఁ । గడఁగి సుపార్శ్వుం
డలుక శమింపఁగ నిట్లని, పలికెన్ దశముఖుని నీతి । పథధర్మమునన్. 1412

ఉ. తాత పులస్తి నీకు గుణ । ధాముఁడు విశ్రవసుండు తండ్రి నీ
వాతతవేదశాస్త్రములు । సాంగముగాఁ దగ నభ్యసించి వి
ఖ్యాతిగ ధర్మమార్గముల । యందుఁ బ్రవీణుఁడ వయ్యు నక్కటా
నాతి వధింపఁగాఁ దగునె । న్యాయము దప్పినఁ గీడు పుట్టదే. 1413

---

1. కరమును బాపజాతియను గట్టిఁడియన్నగునా, 2. బురపురఁబొక్కుచుందుఁ దనపూర్వ... స్రుక్కుచున్.

ఉ. ఆలములో నరేంద్రసుతుఁ డాత్మజుఁ గూల్చిన మాఱుసేయఁగాఁ
జాలక శోకరోషములసందడి కోర్వక రావణుండు దు
శ్శీలమునం బ్రచండగతి సీత వధించె ననంగ నిట్టి నిం
దాలయ మైనదుర్యశము సందుదురే యిది నీకుఁ బాడియే. 1414

క. [1]ఎల్లి రణంబునఁ గోపం, బెల్లను రాఘవులమీఁద నిందఱు నెఱుఁగం
జెల్లింపు మనుచు మగుడను, బల్లిదుఁడై తోడితెచ్చెఁ బంక్తిగ్రీవున్. 1415

ఆ. మఱవరానిపుత్త్ర మరణశోకాబ్ధిలో, మునిఁగి తెలిసి రోష ఘనతరంగ
తతులహతులఁ జేసి దరిచేరుకై వడి, మఱసి రావణుండు కొలువు చొచ్చి.

సీ. రోషాధిదేవతా రుధిరోపహారపా, త్త్రలభంగి నెఱ్ఱ కన్నులకుఁ దెచ్చి
ముడివడ్డబొమలచే మొగములు ఘనరుద్ధ, విలయార్కమండలము లనఁదనరి
దిగ్గజాధిపదంత దీర్ఘంబు లగుచున్న, కోఱలఁ గ్రొమ్మెఱుంగులు వెలుంగ
రదనఘట్టనములఁ బొదలినమిడుఁగుఱు, గము లోలి మిన్నెల్లఁ గలయఁబర్వ
జగము లన్నియు నొక్కట సమయఁజేయ, నప్పళించుకృతాంతుని ననుకరించి
కలయ రాక్షసకోటులఁ బలికె నిట్లు, ధీరవారాశినాదంబు తేటపడఁగ.

ఉ. లెండు నిశాటులార యవలీలమెయిన్ బహుసైన్యయుక్తులై
పొండు ప్రతాప మేర్పడఁగ బోరిన రాఘవులన్ వధించి వే
రండు నిరర్గళం బగుపరాక్రమ మింపెసలార నంత నా
ఖండలముఖ్యనిర్జరులగర్వములుం బొలివోవఁ జెచ్చెరన్. 1418

వ. అని యాజ్ఞాపించునవసరంబున. 1419

క. కరితురగరథపదాతి, స్ఫురణంబులు చెలఁగ భూనభోవలయదిగం
తరములు నిండఁగ నార్చుచు, సురవైరులు గూడి రాజి శుంభద్గతులై.

క. పటుభేరీభాంకృతులును, బటహనినాదములు శంఖ బహురావంబుల్
కటుకాహళనాదంబులుఁ, జటులము లై పర్వె నోలి జగములు నిండన్.

మూలబలములయుద్ధము.

సీ. బృంహితంబులతోన పృథులఘంటారావ, ములు పదిదిక్కులఁ గలయఁ బర్వ
ఖురపుటధ్వనులతోఁ బరపైనహేషిత, ఘోషముల్ భూధరగుహల నిండ
[2]ఘనతరకింకిణీస్వనములతోఁ గూడ, నేమిశబ్దంబులు నింగిముట్ట
నిగిడినశింజినీనిస్వనంబులతోన, సింహనాదంబులు చెలఁగుచుండ
గజములశ్వంబులరదముల్ కాల్బలంబు, పుడమియీనినచాడ్పునఁ బొలుపుమిగిలి
యెన్నఁగా గోచరము గాక యేపు మీఱి, లంక వెలువడె నెంతయు శంక లేక.

తే. ఇంత సేనకుఁ బోరంగ నిమ్ము సాల, దారణస్థలిఁ గావున వారిరాశిఁ
గలను గావింపఁ బూనినకరణి నెగసెఁ, జదలు మ్రింగుచుఁ బెల్లైనసైన్యరజము.

1. ఎల్లిటిరణమున 2. వరఘుర్యకింకిణీ.

క. ఆవానరబలవారిధిఁ, ద్రావఁగ లంకాబ్ధి వెడలె దర్పం బెసఁగన్
దేవారిబాడబాగ్నులు, వావిరి శస్త్రార్చు లేచి వడి మండంగన్. 1424

మ. ఘనవాలమ్ములు దాఁకి చుక్కలురులంగా నుద్యమత్పాదఘ
ట్టనలన్ ధారుణి గ్రుంగ శైలములు చూర్ణల్ నేలపై వ్రాల లం
ఘనచాతుర్యము నింగి క్రిందుపఱుపంగా వానరానీకముం
గినుకం బొంగుచు నేఁగుదెంచి వడిఁ దాఁకెన్ వీఁకమై నత్తఱిన్. 1425

మ. దివిషద్వైరులమీఁద వానరవరుల్ దెంపారఁ దోరంబుగా
నవనీజంబులు పర్వతంబు లసమానానేకపాషాణము
ల్దివి నీరంధ్రముగా వెసం బఱపి ధూళీజాలముల్ నేల బి
ట్టవియంగా నెరయించి పేర్చిరి రణవ్యాపారపారీణులై. 1426

మ. దనుజానీకము నాగ్రహంబున భుజాదర్పానురూపంబు గాఁ
దనువుల్ దాల్చినయంధకారములచందంబుల్ గడున్ వింతగా
ధనురాద్యాయుధరోచు లోలిఁ జదలన్ దట్టంబులై పర్వఁగాఁ
జనుదెంచెం దటిదుజ్జ్వలాసితఘనశ్లాఘైకజంఘాలమై. 1427

లయగ్రాహి. అంట వడిఁదాఁకి యదరంటఁ బడవ్రేసి పెనుమంట లెగయం జఱి
చిదంటతన మొప్పన్, వెంటఁబడి పట్టుకొని గొంటుతన మేర్పడఁగ గంటివ
డఁ దాఁచుచు మగంటిమి దలిర్పన్, వెంటిగొనఁగా నులిచిమింటి కెగయన్ వయి
చిమంటఁ గలయం జదిపిబంటుతన మిల్లె, వెంటఁ దనరారగనుగంటకితులై వి
బుధకంటకులు వానరులు నొంటిమొయిఁ బోరన్. 1428

సీ. రాక్షసీకబరీభరంబులచాడ్పున, విపులాంధకారంబు విరియఁబాఱ
దానవీహారముక్తాఫలంబులక్రియఁ, బోరిఁబోరిఁ దారలపొలుపుదొలఁగ
నసురీముఖోజ్జ్వలహాసంబు కైవడి, నిండారువెన్నెల నిక్కుదక్క
నక్తంచరీలోచనంబులపోలికి, నసితోత్పలంబులపసను పొలియఁ
గపులముఖములతోఁగూడఁ గమలచయము
లోలి వికసింప నభ్రంబునొఱపుతోన
జనపతులనెమ్మనములు ప్రసాద మంద
నుదయశైలంబుపైఁ దోఁచె నుష్ణకరుఁడు. 1429

వ. అంత నయ్యుభయబలంబులుఁ దలపడునప్పుడు కొండలపాటులం జదియువారును దరువులవ్రేటుల వ్రాలువారును గండశైలంబులతాఁకున గుండుగిలువారును ముష్టివిఘట్టనంబుల బిట్టవిసిపడువారును జానుఘాతంబుల రోఁజువారును జరణతాడనంబుల మరణంబు నొందువారును గులిశకఠినమస్తకాభిఘాతంబుల నురంబులు పగులువారును బార్ష్ణిఘాతంబులఁ బంచత్వంబు నొందువారును గూర్పర

ప్రహారంబుల నూర్పులకుఁ బాయువారును నాభీలవాలకాలపాశంబులఁ బొడవడంగువారును ఖరనఖరవిదారణంబులం గూలువారును గరవాలంబులఁ ద్రెళ్లువారును దారుణదంతనిపీడనంబులఁ దెరలువారును గడకాళ్లు వట్టి వీచివైచినం జదియువారును నగురాక్షులును, దైత్యనికాయంబులగదాఘాతంబులఁ గదలలేనివారును ముసలంబులమోఁదులం గసిబిసి యగువారును ముద్గరంబుల మూర్ఛిల్లువారును భిండివాలంబుల గుండె లవియువారును దోమరంబుల నామం బడంగువారును బరశువుల నఱకంబడువారును గరవాలంబులఁ దుత్తునియ లగువారును గుంతంబుల గుదులై కూలువారును గటారుల మర్మంబులు విచ్చి త్రెళ్లువారును జక్రంబుల ఖండితు లగువారును భల్లంబుల లూనమూర్ధు లగువారును నైయున్న బలీముఖులును, గలిగి, మఱియును దెగినచరణంబులును దునిసినజంఘలును విఱిగినతొడలును రెండై యున్న మధ్యంబులును బగిలినయురస్థలంబులును మురిసినమణిబంధంబులును బరిచ్ఛిన్నంబు లగుకూర్పరంబులును నికృత్తంబు లగుభుజమూలంబులును విపాటితంబు లగుశిరంబులును గలిగి యవిచ్ఛిన్నరుధిరప్రవాహంబు తరంగిణియును శరకుంతఖడ్గంబులు మీనంబులును గళేబరంబులు మకరంబులును శిరస్త్రాణంబులు గమఠంబులును దుమురులైనభూషణమణిసమూహంబు లిసుకయు వికీర్ణంబు లగుమస్తకంబులు పుండరీకంబులును బ్రకీర్ణకంబు లగుప్రకీర్ణంబులు హంసలును విలోలంబు లగు కేశసముదాయంబులు శైవాలంబును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు కర్దమంబునుంగా నిట్లు పూర్వంబును మహాఘోరంబును నగుసంగ్రామరంగంబున. 1430

తే. గిరులు గిరులును గరులును గరులు హరులు
హరులు శరభములును వరశరభములును
గండభేరుండములును భేరుండములును
బోరుకై వడి నిరువాఁగుఁ బోరె నెలమి. 1431

చ. కరిఁ గరితోడ వ్రేసి తురగంబును నొక్కతురంగమంబుతోఁ
బొరిగొని తేరు తేరిపయిఁ బొల్పగలించి యదల్చి దైత్యునొ
క్కరునిపయిన్ మఱొక్కరుని గ్రచ్చుఱఁ దాఁచి వధించి రిట్లు వా
నరులు వివర్ధమానజయనాదతిరోహితరోదసీకులై.

చ. చలముం జేవయు బీరముల్ బిరుదముల్ సంరంభముల్ సాహసా
చలభావంబులుఁ బంతముల్ నెఱపుచున్ శస్త్రాస్త్రజాలంబులం
గలయం గప్పుచుఁ ద్రుంచుచున్ నుఱుముచున్ ఖండించుచుం జీరుచుం
బెలుచం జంపెను వానరాళిఁ బలభుగ్బృందంబు దుర్వారమై. 1433

సీ. రథులు గుఱ్ఱములు సారథులును రథములుఁ, గూలంగఁ గొండలు గుప్పిగుప్పి
యారోహకులతోన యగ్గజంబులు మ్రగ్గ, సాలవృక్షంబులఁ జదిపి చదిపి

రౌతులతోన తురంగముల్ చదియంగ, నడరుచుఁ బడికళ్లఁ బొడిచిపొడిచి
వరపదాతుల ఘనవాలాగ్రములఁగట్టి, తిగిచి జీవముపోవఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
తన్ని చీరి కఱచి తాటించి మొండొంటి, తోన విసరి వైచి దోర్బలంబు
మెఱసి పోరి రిట్లు నెఱయఁగఁ బ్లవగులు, మిగుల నమరగణము పొగడుచుండ.

లయవిభాతి. తఱిమి వెస రక్కసుల వెఱచఱవఁ బట్టుకొని పఱిపఱిగ వేతలలు నుఱిపి యవలీలన్
నుఱుములుగఁ ద్రొక్కి వడి నెఱఁకు లగలం జదిపి నెఱిచెడఁగ నెమ్ము లొగి విఱిగి తునియంగాఁ
బఱపి గజబృందముల కుఱికి ఘనదంతములు పెఱికి తెగిమోఁది మదమఱిగి ధరమ్రొగ్గన్
నెఱపి తురగమ్ములకుఁ జఱుకొదవ నెత్తురులు వఱదలయి పాఱఁ గపులుఱక సమయింపన్. 1435

క. ఏచినబలములతో రజ, నీచరులుం జలము గలిగి నిష్ఠురతరనా
రాచములు మునుఁగ నేసిరి, చూచుసురల్ దల్లడిల్ల స్రుక్కక హరులన్.

మ. పరిఘప్రాసకఠోరకోణపరశుభ్రాజిష్ణుశూలాస్త్రము
ద్గరచక్రక్రకచోగ్రశక్తిముసలోద్యద్భిండివాలాసితో
మరభల్లాతతఖేటపట్టిసకచర్మప్రోద్యమత్కార్ముక
క్షురికాద్యాయుధహస్తులై దితిజులస్తోకప్రభావంబునన్. 1437

ఉ. వ్రేసియుఁ జీరియుం బొడిచి వీచియుఁ గ్రుచ్చియుఁ జించి త్రుంచి బి
ట్టేసియుఁ గూల్చియుం బగుల నెమ్ములు రాల్చియుఁ గ్రుచ్చి నుగ్గుగాఁ
జేసియుఁ గంఠముల్ దునిమి చిందఱవందఱగాఁగఁ దోలినం
గీశులు భీతిఁ బొంది తమకించుచు రాఘవుమర్వ సొచ్చినన్. 1438

శ్రీరాముఁడు మూలబలంబుల నుగ్గాడుట.

చ. వెఱవకుఁ డంచు వానరుల వీరవరేణ్యుఁడు పల్కి కిన్క పెం
పెఱుకపడంగఁ గన్నుఁగవ నించుక యెఱ్ఱఁదనంబు తోఁపఁ గ్ర
చ్చఱఁ దనక్రేవ నున్న ఘనచాపము దాల్చి యసంభ్రమంబునం
జెఱునగ వొప్పఁగా వితతశింజినిరావముచేసె నత్తఱిన్. 1439

మహా. కుతలం బట్టిట్టు వీఁగెం గులగిరు లొఱగెం గూర్మనాథుండు గ్రుంగెం
జతురంభోధుల్ గలంగెన్ సకల మగుదిశాచక్రమల్లాడె దిగ్దం
తితతుల్ చెల్వేది మ్రొగ్గెన్ దినమణి యదరెం దేరు దప్పంగఁ బాఱెన్
దితిజానీకంబు లెల్లన్ ధృతిసెడి బెదరెం దేజముల్ మాయఁ జొచ్చెన్. 1440

క. పెనుమంచు గవియుచందం,బున శరములు దఱుచు పఱవ భూగగనంబుల్
చన నిశ్చయింప నరుదుగ, ఘనతిమిరము పొదివె దిశలఁ గలయఁగ నంతన్.

క. గిఱిగొన్న యంపకోలల, తఱుచున దానవులు తెరువు దప్పుచు రాముఁ
నెఱియారఁ గానఁగా లే, కఱిముఱి గా విఱిగి చెదరి రందఱుఁ బెలుచన్.

క. చాపాభ్యాసప్రౌఢిమ, చూపఱు మెచ్చంగ రాజసూనుఁడు దైత్యా
టోపంబు పెంపు దూలఁగఁ, దూపులు గీల్కొలిపె సమరదుర్దమలీలన్.

మ. నిమిషార్ధంబున నబ్బలంబు గలయన్ నిస్సీమబాణాళి భూ
రమణుం డేసిన రోమకూపముల దుర్వారంబుగా నాటి దు
ర్గమభావంబున నంబరంబు దెసలుం గానంగ రాకుండఁ గ
ప్పె మహాధ్వాంతము దుర్విభేదగతితో భీమత్వసంపాది యై. 1444

క. అనిఁ గూలుదితిజతతియా, ర్తనినాదము రామవిభుశరంబులు వే నిం
డినఁ బట్టక వడిఁ బగిలెడు, వనజభవాండంబురవము వడువునఁ దనరెన్.

క. పరివేషమధ్యగతుఁ డగు, తరణిక్రియన్ మండలీకృతస్థిరచాపాం
తరమున రఘుపతి పొలిచెను, వరకరసాయకసహస్రవలయము మెఱయన్.

సీ. నిడుదబాణంబులు నెఱఁకులు నాటినఁ, గాలుసే యాడక సోలువారుఁ
బరుషనారాచాదిపరిపీడితాంగు లై, వస మఱి యూరక వసరువారుఁ
గ్రూరార్ధచంద్రాస్త్రకృత్తోరుబాహు లై, మునుకొని మురమురమూల్గువారు
నురుసాయకంబుల నురములు పగిలిన, మొనసి నెత్తుటిలోన మునుఁగువారు
సొలసిమూర్ఛిల్లియొక్కింత దెలియువారుఁ, దెలిసి కైదువులంకించి నిలుచువారు
నిలిచి యెప్పటిపోరంగ నిగుడువారు, నిగిడి జమునిల్లు చేరఁగ మొగియువారు.

వ. అయిరి మఱియును. 1448

తే. ఒక్కశరమునఁ బెక్కండ్ర నుక్కడంచుఁ
బెక్కుతూపుల నొక్కని స్రుక్కఁ గూల్చు
ఘోరశరముల గొందఱ గుదులు గ్రుచ్చు
నస్త్రశయ్యలఁ గొందఱ నడఁగ నునుచు. 1449

ఆ. చెలఁగి కృషికుఁ డొక్క చేను చేయఁగఁ బూని, తఱుచుటడవి గలయఁ దఱిమిన ఱిక
నెక్కటొకటి మీఁద నొగిఁ గూలుచాడ్పునఁ, బఱుగుఁ బేకపగిదిఁ బడిరి రిపులు.

చ. చలమున నస్త్రపాణు లయి జన్యతలంబున మానవాధిపు
న్గెలిచెద మంచు వచ్చి చొర నేరక దట్టము లైన రాముపై
న్తలుకులపాలివార లయి మోకుముఁ [1]జొబ్బనఁ జూఱ గాఁగ దై
త్యులు నొకమాత్రలో నిలిగి రుగ్రరణంబున నివ్విధంబునన్. 1451

వ. మఱియు రఘునాథుండు సాయకంబులం దలలు నఱకియు మెడలు ద్రుంచియుఁ జేతులు ఖండించియు నురంబులు వ్రచ్చియు నుదరంబులు చీరియుఁ దొడలు దుమురుచేసియు జంఘలు విఱిచియుఁ జరణంబులు గుత్తులకుం ద్రెంచియు మర్మం

1. నబ్బిన నూరగాఁగ

బులు నొప్పించియుఁ జర్మంబులు సించియు బొమిడికంబులు పగిలించియు ధను
రాదిసాధనంబులు నుగ్గుసేసియు గొడుగులు గూల్చియుఁ గిరీటమణులు రాల్చి
యుఁ జామరంబులు ద్రుంచియుఁ గేతనంబులు దునుమాడియు విహరింపఁ బను
కలతునుకలుఁ బ్రేవులప్రోవులు నెమ్ములయిమ్ములును మెదళ్లకుదుళ్లును బీనుంగు
లైనయేనుంగులును జిఱ్ఱునం దిరిగి కూలుగుఱ్ఱంబులును మనోరథంబులతోన
భగ్నంబు లగురథంబులును నొక్కుండ కావించి యుగావసానసమయసమవర్తి
యుంబోలె విజృంభించిన. 1452

చ. ఇదె రఘుపుంగవుం డెదిరె § నెక్కడికిం జనవచ్చు నింక న
ల్లదె రఘునాథుబాణతతి § యక్కడివాఁ డెట కేఁగెనొక్కొ వాఁ
డిదె యదె వచ్చెఁ బోయె మఱి § యెప్పటి ముందర నున్నవాఁడు వే
చదుపఁగఁ జొచ్చె నంచు దను§జప్రవరుల్ గలయంగఁ బాఱఁగన్. 1453

ఆ. సమరదుర్జయుండు § సమ్మోహనాస్త్రంబు, మెఱసి దనుజకోటి§మీఁదఁ బఱపె
నెదిరిఁ దమ్ము నాజి§ నెఱుఁగక [1]తమలోన, బ్రమసి పోరి కులుకు§క్రమము దోఁప.

వ. సమ్మోహనం బగునగ్గాంధర్వాస్త్రంబుసామర్థ్యంబునం జేసి. 1455

చ. ఒకఁడు పదుండ్రు నూర్వురు స§ముద్ధతి వేవురు నోలి లక్షలుం
బ్రకటముగాఁగఁ గోట్లు నయి § రాఘవుఁ డాహవభూమి దైత్యసై
నికులకు గానఁగాఁబడియె § నిక్కువమై బహుసంగరక్రియా
ధికనిపుణత్వ మేర్పఱిచి § ధీరత నెక్కుడఁ జూడఁ దాన యై. 1456

వ. పదునాలుగువేలు గుఱ్ఱంబులను బదునెనిమిదివేలు మత్తగజంబులను లక్షరథం
బులను రెండులక్షలు మహావీరరాక్షసులను నొక్కనిమిషంబున సమయించి యార
సాతలంబుగా ధరాతలంబున నసృఙ్మాంసాస్థిమహారాసులు గావించి యు
ల్కాసహస్రసమంబులై తేఱిచూడఁ దరంబుగాక తటిద్వల్లీనిభంబులై మిడుఁ
గుర్లు వెదచల్లుచు నురవడిం దాఁకురఘుపుంగవుశరంబుల కోర్వక హతశేషు
లయినయాతుధానులు గవు లార్వ లంక సొచ్చిన. 1457

క. సురవిద్యాధరకిన్నర,గరుడోరగయక్షసిద్ధ§గంధర్వాదుల్
సరసిజహితవంశధురంధరు రాము నుతించి రెలమిఁ § దత్తద్భంగిన్. 1458

లంకాపురస్త్రీలు శ్రీరామపరాక్రమంబు గని చింతించుట.

ఉ. అంతట లంకలోనఁ దగ § నక్కడ నక్కడ వాడవాడలం
గ్రంతలఁ గ్రంతలన్ నిలిచి § క్రచ్చఱ మూఁకలుగట్టి క్రవ్యభు
క్కాంతలు విస్మయంబు నధి§కం బగుశోకముఁ బొంది యాత్మలో
నెంతయుఁ దూఱఁగా వగచి § యి ట్లని పల్కిరి పెక్కుభంగులన్. 1459

మ. తరుణీ చూచితివే రఘూద్వహుభుజా§దర్పంబు నీచంద మి

---

1. పడియును, బ్రమసి పోరుగలుగు క్రమము

ద్ధరణిం గంటిమె వింటిమే త్రిజగతీ।ధౌరేయభావంబు ను
ద్ధురకోదండసముగ్రకౌశలము న।స్తోకప్రభావంబు సం
గరచాతుర్యము నస్త్రసంపదయు ను।గ్రస్ఫారవిక్రాంతియున్. 1460

చ. అరుదుగఁ జెప్పనైనఁ దడ।వయ్యెను రాముఁడు విల్లువట్టినన్
దురమునఁ దిట్టినట్లు గత।దోర్బలులై రజనీచరుల్ పొరిం
బొరి నిమిషార్ధమాత్రమునఁ।బొల్పును రూపును దప్పి సంగర
స్ఫురణము దూలి వే పొలిసి।పోయిరి కాలునిప్రోలు సూడఁగన్. 1461

క. వరవారణాయుతంబులు, నురుతరజవతురగవివిధ।యూథశతంబుల్
గురురథసహస్రములుఁ గా,ల్వురలక్షలుఁ గూలె రాఘ।వునిరణలీలన్. 1462

శా. వాలాగ్రంబునఁ బంక్తికంఠుని వెసన్।వ్రాలంగ బంధించి నా
నాలీలం జతురంబురాసుల ననూ।నస్ఫూర్తిమై ముంచి యు
ద్వేలం బైనభుజాబలంబున జగ।ద్విఖ్యాతుఁడై యున్నయా
వాలిం గూలిచె నొక్కబాణమున దు।ర్వారుం డితం డెన్నఁగన్. 1463

క. పుష్కలకరుణాసంధా,విష్కరణము తేటపడఁగ। వేడుకతోడన్
దుష్కరముగ రవితనయుం, గిష్కింధకు రాజుఁ జేసెఁ। గేవలనరుఁడే. 1464

సీ. కమలజాండము నొక్క।కడి చేసికొని మ్రింగ
నరుదెందుచున్న కా।లాంతకుండొ
జగము లన్నియు నొక్క।మొగి సమయింపంగ
మెయికొని గమకించు।మృత్యువొక్కొ
భూతకోటుల నెల్లఁ।బొరిఁ బొరి నొకమాత్ర
రూపఱఁ జేయునా।రుద్రుఁడొక్కొ
కమలగర్భుఁడు వినో।దమునఁ జేసిన వచ్చు
పొలుపైన[1] జంత్రంపు।బొమ్మయొక్కొ
యనఁగ నింద్రాదిసురులకు। మనసులోనఁ, గలయనాటినశల్యంబు।కరణినున్న
కుంభకర్ణునిరణమునఁ।గూల్చె నితఁడు, గులిశహస్తుండు కుధరంబుఁ।గూల్చుపగిది.

మ. కులగోత్రప్రతిమానసారుఁ డనియుం। గోదండపాండిత్యని
శ్చలసత్త్వుం డనియున్ భుజంగకులరా।జస్ఫీతదృప్యద్భుజా
ర్గళరూఢుం డనియున్ రఘుప్రవరు నా।కర్ణించియున్ నేరమిం
జల మొక్కింతయు డింపఁ డిట్లు దనకున్। శక్యంబు గా కుండఁగాన్. 1466

చ. అతులపరాక్రమాప్రతిము। నయ్యతికాయుని మేఘనాదు న
ప్రతిహతశౌర్యభూషణుఁ[2] డ।పారబలుం డగులక్ష్మణుండు సం
తతశితబాణపూరముల। దర్ప మడంచి వధించె వానరుల్

1. సూత్రంపుబొమ్మ. 2. నిరర్గళసత్త్వుఁడు లక్ష్మణుండు.

దితిజులఁ బట్టి కూల్చెదరు దేవబలంబునఁ జేసి యెంతయున్. 1467

క. సుతులు మృతు లయిరి తమతమ, పతు లీల్గిరి సోదరులును బడి రని లంకన్
వితత మగువగలఁ బొగులుచుఁ, బ్రతిహతమతి నున్న యట్టి ప్రమదాజనముల్.

క. తనపాలిమృత్యుదేవతఁ, గొనివచ్చినమాడ్కిఁ బాప కుటిలాత్మకుఁడై
యనయమున సీతఁ దాఁ దె, చ్చిననాఁటఁ గోలెఁ జేటు చేకుఱఁ జొచ్చెన్.

తే. గుణగణోత్తరుఁ డగువిభీషణునిపలుకు, వినక చెడియెను దశకంఠుఁ డనయవృత్తి
విధికృతంబునఁ జెడ నున్న వేళలందు, బుద్ధిఁ బరికింప కూరక పొలియుఁగాదె.

తే. ఎంతయేనియుఁ దగబుద్ధిమంతుఁ డయ్యు, మెఱయనయవిధిదప్పక మెలఁగి చేయు
నేర్పుగలఁడయ్యుఁ జెడు వేళ నిహతమతికిఁ, దవిలి సద్బుద్ధు లెవ్వియుఁ జెవులఁ జొరవు.

క. అమరాజయ్యులు దితిజులు, సమరంబున నాఁడునాఁడు సమయుచు నుండన్
సమకొనఁడు సీతఁ బుచ్చఁగ, భ్రమసియొకో యకట యిట్టి పాపము గలదే.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులఁ బలుకుచు వగచుచుఁ దనదుర్వ్యసనయంబుల దూఱుచు స్వజనమరణశోకంబులం దాఱుచు నున్న పురనక్తంచరీజనంబులకలకలం బాకర్ణించుచు లంకావల్లభుండు రోషశోకపరాభవంబులు ముప్పిరిగొన సంవర్తానలుభంగిఁ గనలుచు యుగాంతసమయసముత్థితద్వాదశార్కమండలంబులొక్కటియైనచందంబునం బ్రకామంబున దురవలోకుండయి కల్పాంతకుపితుండగుఫాలాక్షుపగిది దుస్సహుండై మత్తవేదండగమనుం డగునున్మత్తుని సింహసంహననుం డగువిరూపాక్షునిఁ బిలిచి మీర లపరిమితవాహినీసమేతుల రయి సమరంబునకుం జనుండు నాకు నెక్కఁ జైత్రం బగురథంబు దేరం బనుపుం డని తానును యుద్ధసన్నద్ధుం డయి. 1473

రావణుఁడు రెండవమాఱు యుద్ధమునకు వచ్చుట.

సీ. నేఁ డాజిలోపల నృపకుమారులఁ బట్టి, శరపరంపరలచే సమయఁ జేసి
వివిధమహాభూత బేతాళఢాకినీ, గణము లన్నియు నన్నుఁ బ్రణుతి సేయఁ
బలలంబు నెత్తురు బహువిధమస్తిష్క, మేదఃప్రపూరంబు మేదురముగ
బలు లిచ్చి వనచర బలనికాయంబున, కాయఖండంబులు గలయ దెసలఁ
గాకజంబుకకౌశిక కంకగృధ్ర, ములకు నెంతయుఁ దృప్తిగా ముదము మీఱఁ
జల్లుఁ బోరాడి బహు పిశాచములు మెచ్చఁ, జించి చీరెద నొంచెదఁ జెదరి పఱవ.

క. నిస్సీమాభిక్రమమున, దుస్సహనిరపాయవిపుల దోస్సారమునన్
నిస్సహాశరశక్తుల నే, దుస్సాధుఁడఁ జక్రి కయిన ధూర్జటి కయినన్. 1475

శా. గీర్వాణాధిపుఁ డస్మదున్నతధనుః క్రేంకారరావంబునన్
గర్వాం బేది తొలంగఁ బాఱె ముఖరంగద్బాణధారాహతిన్
దుర్వారప్రథితప్రతాపశిఖినిర్ధూతార్చి యై యార్చినన్
సర్వాంగీణసమగ్రకంపమున నా శంకార్తుఁడై పాఱఁడే. 1476

ఉ. దండధరుండు మున్ను దన దండము నాపయి వైవ నుద్ధతి
న్మండుచు వచ్చుదానిఁ గని నాద మెలర్పఁగఁ బట్టి క్రమ్మఱం
జండతరంబుగా నతని సైరిభనాథుని వ్రేసి వాని ను
ద్దండతఁ గిట్టి నేలఁ బడఁ దన్నిననాఁడు సమానుఁ జూపుఁడా. 1477

చ. వననిధినాయకుండు మును వారక పాశము నీఁద వైవ [1] దా
నన వలవైచి వాని జతనంబుగ మద్రథకేతుయష్టితో
డన తగులంగఁగట్టి వికటభ్రుకుటీకుటిలాస్యవిస్ఫుర
ద్దనుజులు సేయుతర్జనలఁ దాలిమి దూలఁడె నిర్విచేష్టుఁడై. 1478

చ. బెగడక శూల మెత్తుకొని భీమతరంబుగ నోర మంటలుం
బొగలును గ్రమ్ముదేర మును బోరన మృత్యువు వచ్చి తాఁకినన్
దిగులొందవించి పెద్దగదఁ ద్రిప్పుచు నొంచి ధరిత్రిఁ గూల్చి పె
ల్లుగ నెడలించి నాలుక విలూనము సేయక కాచి పుచ్చితిన్. 1479

క. సుగ్రీవుని దగ నెంచి య,సుగ్రీవుం జేయువాఁడ సుదృఢాస్త్రములన్
[3] నిగ్రీవునిఁగాఁ జేసెద, నుగ్రాహవసంప్రధారణోత్సాహమునన్. 1480

వ. అని రణవ్యగ్రాయమానచేతస్కుండై. 1481

సీ. చండభానుప్రభామండలంబులఁ బోలు, కుండలంబులచేతఁ గొమరు మిగిలి
దిగ్దంతికరదండదీర్ఘహస్తంబునఁ, గమనీయమణిమయాంగదము లమరఁ
దపనీయగిరితటవిపులవక్షంబునఁ, దారహారంబులు దళుకు మిగుల
నుదయాద్రిశిఖరసమున్నతశిరముల, దశకిరీటంబులు దనరుచుండఁ
బరశుపట్టిసకరవాలపరిఘశూల, చక్రకార్ముకతోమర శక్తికుంత
సాయకాదికసాధనసహితుఁ డగుచు, ననుపమేయత దశకంఠుఁ డొనరె నంత.

సీ. పక్వమై పగిలెడు బ్రహ్మాండ మనఁ బటు,పటహనిక్వణము లుత్కటము గాఁగ
ఘూర్ణమానార్ణవ ఘుమఘుమాయితములై, భేరీనినాదముల్ బిట్టు మ్రోయ
దట్టించు లయభైరవాట్టహాసము క్రియ, శంఖనాదంబులు సరపి నిగుడ
సంవర్తఘనముక్తచటులాశనులఁ బోలి, కాహళరవములు గలయఁ బర్వ
సమరకౌతుకమునఁ జతురంగసేనలుఁ, దన్ను బలసి కొల్వ దశముఖుండు
నురుజవంబుతోడ నుత్తరద్వారంబు,నందు వెడలుచున్న యవసరమున.

మ. వసుధామండలి సంచలించెఁ గలయన్ వారాశి ఘూర్ణిల్లె నా
కసమెల్లం బొరిఁ గప్పెఁ జీఁకటులు దిక్చక్రంబు గంపించె న
శ్వసమూహంబులు మ్రొగ్గె మత్తకరటివ్రాతంబు దూలెన్ రథా
ప్తసమస్తాంగము భగ్నమై పడియె నుత్పాతప్రవేకంబుగన్. 1484

మ. కురిసెన్ నెత్తురువాన మేఘగణముల్ క్రూరాశనిస్తోమముల్

1 దానన దలవైచి. 2 విగ్రీవు నొందఁ జేసెద.

దోరఁగెఁ మిన్నక జంబుకవ్రజములుం § దోడ్తోన వాపోయె ని
ష్ఠురభంగిం బడియెఁ మహోల్కలు పరి§క్షోభంబుగా గాలియుం
బరుషప్రక్రియ వీచె శర్కరిలమై § ప్రత్యంతదేశంబునన్. 1485

వ. అంత నిశాచరచక్రంబు కార్చిచ్చు కాననంబునకుం గవియుకరణిఁ గపినికాయం
బునకుం గవిసి యరవాయిగొనక కరవాలంబుల ఖండించి గదలఁ జదిపి ముస
లంబుల విసరివైచి కూల్చి యత్తలంబుల నెత్తి వియత్తలంబునకుఁ బోఁ జిమ్ము
చు ముద్గరంబుల మొగ్గరంబులు విరియఁ దట్టుచుఁ బాతంబు లొదవఁ గుంతం
బులఁ బొడుచుచు నంకుశంబులఁ గొంకుగొనక నొప్పించుచుఁ దోమరంబుల భీ
మరంధ్రంబులు సేయుచుఁ బట్టిసంబుల గిట్టి పట్టి సమయించుచుఁ గఠారంబులఁ గ
ఠోరంబుగాఁ గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల హఠారంభంబుగా నఱకుచుఁ బరిఘంబులఁ
బరిఘట్టనంబు సేయుచుఁ [1] దలపాటు దలంపక తలపాటు సేయ వనచరులునుం దల
పడి సాలంబులు వైచియు రసాలంబులు గురిసియుఁ దాలంబులు పఱపియు హిం
తాలంబులు వేసియుం గుద్దాలంబులు నిగిడించియుఁ దమాలంబుల నొప్పించి
యుఁ గృతమాలంబుల నుక్కించియు నసనంబుల నసము దింపక మోఁదియు
ఖదిరంబులఁ జదరంబులుగాఁ గొట్టియు నక్షంబుల వక్షంబులు నొగిలించియుఁ
బర్వతంబుల గర్వతంత్రంబులు మాన్పియు నుపలంబుల నుపలంఘనంబులు దప్పిం
చియుఁ దల ప్రహారంబులఁ దలలు పగిలించియు [2] విజృంభించునవసరంబున.

శా. ముల్లోకంబుల కెల్లనాఁ డెడఁదలో § ముల్లైనపౌలస్త్యుఁడుఁ
భల్లంబుల్ వడి వెల్లిగొల్పి సమర§ప్రారంభ వేల్లద్ధను
ర్వల్లీజ్యాఘననాదమేదురనభో§రంధ్రంబుగాఁ గీశులుఁ
భల్లానీకము నొల్లఁబోవ శరసం§పల్లంపటాస్ఫోటుఁడై. 1487

తే. అదరి యొక్కొక్కనిశితసా§యకము వఱపి
నిక్కి పెక్కండ్ర నొక్కట § నుక్కడంచి
గురుశరంబులఁ గొందఱ § గుదులు గ్రుచ్చి
నిమిషమాత్రన కపిసేన § నెఱయఁ ద్రుంచె. 1488

క. తరువులు దునుకలుసేయుచు, గిరివరముల నుగ్గుసేసి § కీశబలంబుఁ
వెరవారఁ బించమడఁచుచు, శరములు నిగిడించె భువియుఁ § జదలును నిండన్.

వ. గంధమాదనుఁ బంచవిశిఖంబులఁ బ్రత్యేకంబ నలనీలపనసులను దశాశుగంబుల
ద్వివిదు షడస్త్రంబుల వినతు సప్తసాయకంబుల మైందుఁ బంచమార్గణంబుల
గజుని సప్తరోపంబులఁ గుముదునిం బంచపృషత్కంబుల శరభుని బంచాశత్ప్రద
రంబులం దారక్రతుల నేకైకకలంబంబున నంగదునిఁ బదిబాణంబుల నాంజనే

---

1. నున్నం దలపాటు దప్పక తలపాటు చేయువానరులును.
2. దంతంబుల ముష్టిఘాతంబుల పాదంబుల వాలంబుల దైత్యసమూహంబుల నొప్పించివిజృంభించు.

యుని వింశతిశస్త్రింబుల గవాక్షు దశనారాచంబులఁ గ్రథను నవతిభల్లంబుల
నొప్పించి మఱియు వివిధప్రకారంబుల నంపగములు నించుచుండ. 1490

సుగ్రీవుఁడు విరూపాక్షోన్మత్తులఁ జంపుట.

సీ. శిరములు దెగిపడ ధర మ్రగ్గువారును, మొగిఁ బాదములు ద్రెవ్వ మ్రొగువారు
జంఘలు విఱిగినఁ జన లేనివారును, నూరులు నుగ్గైనఁ నొరగువారు
నడుములు రెండైనఁ బడి చచ్చువారును, నురములు పగిలినఁ దెరలువారుఁ
గరములు దునిసిన మురువు దప్పినవారుఁ, బొట్టలు చీలినఁ దొట్టువారు
నోలి నెత్తురుటేటిలోఁ దేలువారు, మొనసిమాంసపురొంపిలో మునుఁగువారుఁ
జేతులాడక యూరక చిక్కువారు, వెడఁదపోటులఁ బ్రాణముల్ విడుచువారు.

క. అనిలోన దానవేశ్వరు, ఘనశరముల కోర్వలేక కపిసైన్యంబుల్
కనుకనిఁ బఱవఁగఁ గని యా, యినసూనుఁడు మగుడ నిల్చె నెంతయుఁ గడఁకన్.

శా. హేలోత్పాటితశైలుఁడై కపికులాధీశుండు సుత్రామసుం
డాలోదారగతిక్రమంబున నిరూఢక్రోధుఁడై వచ్చుచో
నాలోనం గుపితాంతకుం డన విరూపాక్షుండు దా వచ్చి యా
భీలత్వంబున వానిమీఁదఁ బఱపెన్ భీమాస్త్రముల్ చెచ్చెరన్. 1493

చ. అనిమొన వానిఁ గైకొనక యగ్గిరితోడన లాఘవంబునన్
దనుజుని తేరిపై కుఱికి తద్రథసారథితోడ మావులం
దునియలు సేయ వాఁడు విరథుం డయి భూమికి వచ్చి బాణముల్
సొనుపుచు నంత నొక్కకరిఁ జొప్పడ నెక్కి యుదగ్రవేగుఁడై. 1494

చ. వడిగొని తీవ్రబాణములవార్యపరాక్రమసాహసంబు లే
ర్పడఁ గపికోటిపైఁ బఱపఁ బన్నుగ మేఘము వృష్టిపంక్తిపైఁ
బడ వడగండ్లు రాల్చుక్రియ బాహుయుగంబులతీఁట వోవఁగా
సుడివడ దంతి డీకొలుపుచుం దనుజుం డసమానవేగుఁడై. 1495

ఉ. అక్షతవిక్రమం బొదవ నాజివినోదము సల్ప నవ్విరూ
పాక్షు వధింప నర్కసుతుఁ డాత్మఁ దలంపఁగ నంతలోన హ
ర్యక్షముఁ బోలుచుం గ్రథనుఁ డక్కపివీరుఁడు దంతికుంభముల్
వృక్షమునన్ వడిం బగుల వ్రేసెఁ బరాసుత నొందునట్లుగన్. 1496

మ. అది నేలం బడునంత దైత్యుఁడు గదాహస్తాఢ్యుఁడై పాసి యు
న్మదలీలం జనుదెంచి యాక్రథను దుర్మానంబునం దాఁకి నే
ర్పు దలిర్పన్ రవిసూనుఁడుం గినిసి యార్పుల్ నింగి ముట్టంగ దు
ర్మదుఁడై శైలము వైవ బాణములఁ గ్రమ్మం జేసెఁ జూర్ణంబుగన్. 1497

తే. [1]దైత్యుఁ బెడకాలమఱియును దాఁచె వాఁడు, నడిదమున వ్రేసె నిద్దఱు నవనిఁ దూలి
తేఱి యొక్కట వడి లేచి తెంపు మిగిలి, బలిమిఁ బోరిరి గజముల భంగి దోఁప.

సీ. మల్లయుద్ధము సేయ మదిఁ గోరి యిద్దఱుఁ, డివురుచు విడుచుచుఁ దెలిపి గొనుచుఁ
బెడకేల వ్రేయుచుఁ బిడికిటఁ బొడుచుచుఁ, బుడమిపైఁ బడఁ దాఁచి యెడసి పాసి
కడిమి మీఁదికిఁ జిమ్మి కరములఁ దట్టుచుఁ, గాళ్లఁ దన్నుచును మోఁ కాళ్లఁ జదిపి
బలుగేల వ్రేసినఁ బడుబంతి కయివడి, నెగసి [2]లాగము గొని యేపు మిగిలి
దైత్యుఁ డర్కసూనుఁ దలమునఁ జఱచిన, సోలి తెలిసి పేర్చి సురలు వొగడ
నురము వ్రేసె వాఁడు నొగి నెత్తురు మియుచుఁ, గొండ యొఱగు భంగిఁ గూలె నంత.

క. మద మఱి దైత్యులు పాఱిరి, ముదమునఁ గపు లార్చి రంత మొగములు గనలం
ద్రిదశేంద్రవైరి గని తన, మదిఁ గోపం బొదవఁ బలికె మానము వెలుగన్.

శా. ఆసామర్థ్యము దూలిపో నిట విరూపాక్షుండు గూలెన్ గదా
ప్రాసోదంచితులైన దైత్యులనిలో భస్మంబులై పోయి ర
త్యాసక్తిం బ్లవగాలి పెల్లుఱికి ప్రౌఢాహంకృతిన్ సేనలన్
గాసింబెట్టెడి నీకుఁ జూడ నగునే కారింపఁగాఁ బోలదే. 1501

చ. అన నున్మత్తుఁడు నుత్సహించి సమరవ్యాపారసన్నద్ధుఁడై
యనిలోఁ గూలినయన్నఁ జూచి ఘనరోషాయత్తుఁడై రామభ
ద్రునితోఁ బోరఁ దలంచి వానరబలస్తోమంబు బాణావలిం
దునిమెం జించె వధించెఁ గూల్చెఁ బఱపెం దూలించెఁ జెండెన్ పడిన్. 1502

శా. ఆలోనన్ రవిసూనుఁ డాదనుజుపై నంకించి రోషంబునన్
శైలం బొక్కటి వైవ వాఁడు విశిఖాసారంబునం గూల్చినన్
లీలన్ వానిరథంబుపై కుఱికి యక్లేశంబునన్ సూతు న
శ్వాలిన్ విల్లును ద్రుంచి యార్చె ఘనగర్జాడంబరస్పర్ధియై. 1503

వ. అంత నయ్యిద్దఱుఁ బరిఘగదాహస్తులై తలపడి మహోరగంబులక్రియ నిట్టూర్పులు నిగిడించుచుం బ్రస్వేదసిక్తాంగులై మదకుంజరంబులక్రియం బ్రవర్తించుచు సమరసముత్సాహపులకితగాత్రులై కంఠీరవంబులకరణిఁ బ్రహారంబులఁ దలలు పగిలి నెత్తురుగాఱ నడజేవుఱుఁ గొండలచాడ్పున లంఘనలాఘవంబులు గలిగి గరుడులచందంబు దోఁప సింహనాదంబుల జీమూతంబులకైవడిఁ బరస్పరంబు జంఘల నొప్పించుచు జానుప్రదేశంబుల నొగిలించుచు నూరుల భేదించుచుం గటిప్రదేశంబులఁ బగిలించుచు నుదరంబులఁ గలంచుచు నురంబుల నగలించుచు బాహుల నుక్కించుచుఁ గంఠంబులఁ జఱుచుచుఁ జరణంబుల బిట్టడుచుచు ఫాలతలంబుల నలంచుచు శిరంబుల నెత్తురు జొత్తిల్ల మొత్తుచు సోలుచు వ్రాలుచుఁ దెలియుచు మలయుచుఁ దేఱుచు మీఱుచుఁ గేరుచు నితరేతరజ

1 దైత్యుఁ బిడికిట రవిజుండు దాఁచె. 2 లాఘవముగోరి.

యకాంతు లినుమడింపఁ జలంబు డింపక తెంపు పొంపిరివోవ మండలక్రమభేదం
బులు సూపుచుం బెద్దసేపు పోరి. 1504

సీ. కరికరాయతమహా | కరముల ముసలంబు, వెస దానవుఁడు ద్రిప్పి | విసరివైవ
దాన సుగ్రీవుఁడు | ధరఁగూలి వెస లేచి, పరిఘంబు వానిపైఁ | బఱపెఁ బెలుచ
వాఁడును శితకర | వాలంబు వైచిన, వడి వచ్చు దానిన | య్యొడిసి పట్టి
జళిపించి పెల్లార్చి | సైన్యంబు చెలఁగంగ, దితిజాధమునితల | ద్రెవ్వ వైచె
మణికిరీటహేమ | మయచారుకుండల, మండితంబు నగుచు | మంట లెగయ
నవనిఁ ద్రెళ్లె రోహి | ణాచలశృంగంబు, వజ్రనిహతిఁ జేసి | వ్రాలుకరణి.

సుపార్శ్వుఁ డంగదునిచే మడియుట.

క. విఱిగి నిశాటులు రావణు, మఱువున కేతేరఁ జూచి | మనమునఁ గోపం
బెఱుకపడ సుపార్శ్వుఁడు వడిఁ, బఱపెన్ వానరులమీఁదఁ | బటువిశిఖంబుల్.

క. వడిఁ దొడ గాలి వీవఁగఁ, బడలువడం దొరఁగు తాటి | పండుల క్రియఁ గ్రొ
వ్వడర సుపార్శ్వుఁడు శరములఁ, బడనేసెం గపులతలలు | పఱువులు గొనఁగన్.

ఉ. వాలిన తెంపునం గినిసి | వాలితనూజుఁడు వాని తేరిపైఁ
దేలి యదల్చి ముద్గరము | తీవ్రత నేసిన వాఁడు నేలపై
వ్రాలిన నొక్కకొండ వడి | వైచిన సారథితోన గుఱ్ఱముల్
దూలెను నుగ్గునూచ మయి | తోడన వాఁడును దేఱి చెచ్చెరన్. 1508

క. పదితూపుల నయ్యంగదుఁ, బ్రదరత్రయమున సరోజ | బంధుతనూజున్
బెదరంగ నైదుకోలలఁ, బొదివె గవాక్షుని నుదగ్ర | భూరిబలుం డై. 1509

ఆ. వాలిసూనుఁ డలిగి | వానిం బరిఘమున, మోఁదెఁ గరుణ లేక | మూర్ఛవోవఁ
జెఱకుఁగోల పెల్లు | విఱిచినక్రైవడి, మించి దైత్యువిల్లు | ద్రుంచివైచె.

క. తెలిసి పరశువున వక్షః, స్థలి వ్రేసిన నంగదుండు | చలియించుచు భూ
స్థలమున వెస మూర్ఛిల్లెం, బెలుచన నక్తంచరుండు | బెట్టుగ నార్చెన్. 1511

చ. అడరుచు నంతలోఁ దెలిసి | యంగదుఁ డంతకృతాంతుక్రైవడిన్
వడి నరుదెంచి బిట్టు ఘన | వక్షము వజ్రసమానముష్టిచేఁ
బొడిచిన దైత్యపుంగవుఁడు | బోరన నెత్తురు లోలిఁ గ్రక్కుచుం
బడియె గతాసుఁ డై ధరణి | భారమునన్ వెసఁ గ్రుంగునట్లుగన్. 1512

వ. అట్లు విరూపాక్షోన్మత్తసుపార్శ్వులు కూలినం గినిసి దశముఖుండు. 1513

శా. కోపాటోపము మోములన్ ముడివడన్ | ఘోరాంతకాకారుఁ డై
యాపౌలస్త్యుఁడు రక్తలోచనవిని | ర్యద్విస్ఫులింగోగ్రుఁ డై
పైపై నూర్పులు గ్రమ్మఁ గోఱలరుచుల్ | భాసిల్లఁగా సంగర
వ్యాపారంబున దుర్నిరీక్ష్యవిభవుం | డై సూతుతో ని ట్లనున్. 1514

ఉ. నేరుపు నశ్వశిక్షణవి | నిర్ణయముం దన రారునట్లుగాఁ

తేరు రయంబునం బఱపు తీర్చెద నాపగయెల్ల నెమ్మెయిం
బోర వధింతు రాఘవుల భూరుహసాధనులైన వానరుల్
బీరము దక్కి దిక్కులకుఁ బెల్కుఱి పాఱఁగ నెల్లభంగులన్. 1515

మ. అతితుంగధ్వజయష్టి మిన్నొరయ నశ్వానీకలోలత్ఖుర
క్షత మై భూమిరజంబు పెల్లెగసి యర్కస్ఫూర్తి మాయింప నూ
ర్జితనేమిధ్వని దిక్కులందుఁ బెరుఁగం జిత్తానుకూలోల్లస
ద్గతి మై క్రాల రథంబు సూతుఁడు సముద్దామంబుగాఁ దోలినన్. 1516

సీ. పటహకాహళశంఖపటునినాదంబులుఁ, జటులకార్ముకపృథుజ్యారవంబుఁ
కుటిలరాక్షసకోటికోలాహంబులుఁ, గరటిఘటానీక ఘనరవములు
వలమానఘోటక వరహేషితంబులు, నిష్ఠురరథనేమి నిస్వనములు
సూతమాగధజయ స్తుతివిరావంబులు, మంజులమంజీర శింజితములుఁ
గలయ బెరయఁ బంక్తికంఠుఁడు సను దేరఁ, గపులు లయకృతాంతుఁ గనినయట్లు
తలఁకి పఱచి రంతఁ బులిఁ గాంచి మృగములు, బెదఱిపాఱుభంగిఁ బెంపుదక్కి.

చ. కనుఁగొని రాఘవేశ్వరుఁడు కన్గవ నెఱ్ఱఁదనంబు దోఁపఁగా
ధను వవలీలఁ బుచ్చుకొని ధారుణి తల్లడ మంద వానరు
ల్వినుతులు సేయుచుండఁగ నిలింపులు సంతస మంది చూడఁగా
మునుకొని బాణవర్షమున ముంచె నభోవలయంబు దిక్కులున్. 1518

రామరావణుల ద్వితీయయుద్ధము.

ఉ. తేఁకువ పెంపు గల్గి జగతీతలనాథుఁడు పంక్తికంఠుఁడుం
దాఁకిరి బాణపంక్తి వితతంబుగ దేవవిమానకోటిపైఁ
జోఁకఁగఁ గ్రొమ్మెఱుంగు లాగి సొంపు వహించుచు నుండ వేడుకన్
మూఁకలు రెండు నుద్గతవినోదము నొంది చెలంగి చూడఁగన్. 1519

మ. మింటం బర్వుచు జృంభమాణగరుదున్మేషంబులై పేర్చి యొం
డొంటిం దాఁకుచుఁ దొట్టి మిట్టిపడి యత్యుగ్రంబులై యేపునన్
మంటల్ దిక్కుల నిండ నెంతయు నసామాన్యంబులై తూపు లే
వెంటం బాఱఁ దొడంగ దైత్యనృపదోర్వీర్యంబు లేపారఁగన్. 1520

క. ఇరువుర బాణములు దిగం,తరములుఁ బుడమియును మిన్నుఁ దలముగఁ బొదువన్
గురుతరతిమిరము గవిసెం,బర పగునడురేయివోలెఁ బరువడితోడన్. 1521

మ. నలినీబాంధవుఁ డస్తమించిన ననూనంబై తమం బెల్లచోఁ
గలయం బర్వినభంగి [1] నంతసమయాకారంబుచందంబుగా
గెలువన్ దైత్యుఁడు దామసాస్త్రము ప్రయోగించెం బ్లవంగేంద్రు లం
ధులమాడ్కిన్ మును గానలేక ధరణిం దోడ్తో [2] వెసన్ మ్రొగ్గఁగన్. 1522

---

1. సంతమస మాకారంబు 2. మునుంగన్ వెసన్.

సీ. కెందమ్మిఱేకుల యందంబు గలిగిన, కనుఁగవ రోషాగ్ని గడలు కొనఁగ
దండభృత్పురవర ద్వారతోరణ మన, మొగమునఁ బెనుబొమ ముడి దలిర్ప
గరళకంధరవృష స్కంధాంసయుగళంబు, ఘనతరంబుగఁ దల కడచి పెరుఁగ
సౌదామినీలతా సమమైనగొనయంబు, సారించి దైత్యుల సమయఁ జేయఁ
బదులు నూర్లు వేలుఁ బఱఁగించెఁ దూపులు, పిడుగుఁదునియ లనఁగఁ బెల్లుగడఁగి
వెలయ నేర్చియున్న విలువిద్య మెఱయుచు, వివిధగతుల నెఱసె వీరవరుఁడు.

క. ఇనకులుఁ డేసినశరములు, దునిమె దశాననుఁడు గడఁగి దుర్దమశక్తిన్
వనసింధురంబు బలువడి, వనరుహనాళంబు ద్రుంచి వైచినకరణిన్. 1524

క. దశముఖుఁడు దఱిమి తూపులు, దశరథనందనునిమీఁదఁ దఱుచుగఁ బఱపెన్
నిశితార్ధచంద్రశరముల, విశకలితము లయి పడంగ వెస నతఁ డేసెన్.

క. ప్రతిరోమకూపములపై, నతులితగతిఁ దనర మనుకులాధిపుఁడు శర
ప్రతతులు రావణుమేనం, జతురంబుగఁ గీలుకొల్పె సంరబ్ధుం డై. 1526

క. రౌద్రాస్త్రమేసి రిరువురు, రౌద్రరసం బొదవ రెండు రభసమునఁ గృతో
పద్రవము లగుచు నొక్కట, నుద్రేకము లుడిగి పడియె నురుజవ మెడలన్.

వ. అంత దశరథతనయదశకంఠు లకుంఠితవిక్రమం బొప్పఁ గంఠీరవంబులచాడ్పునం
బరస్పరవిజయసముత్కంఠితులయి కృతాంతభ్రూవిభ్రమంబులు గలచాపంబు
లఁ దదీయకటాక్షపాతంబులంబోని మహోగ్రసాయకంబులు పఱపుచు సము
ద్రంబులచందంబున ఘూర్ణిల్లుకోదండంబులవలనం గల్లోలంబులం బోని భల్ల
పరంపరల వెల్లిగొల్పుచుఁ బైపైఁ దిమిరంబులు గల్పించుచు రేలుం బగళ్లు
నొక్కొక్కముహూర్తంబునఁ గావించుచుండ నంత లంకావల్లభుండు ఘోరనా
రాచపరంపరల రాముఫాలభాగంబు గంటి చేసిన నతండు నిందీవరదామంబు
దాల్చువిధంబునం దనరి కోపించి రవికరంబులం బోని వేఁడిమిగలవాఁడికోలల
వానికంకటంబు చించి నొప్పించిన. 1528

ఆ. సర్పముఖము లయిన శరములు నృపుమీఁద, నేసి యార్చె దానవేశ్వరుండు
వాని నడుమఁ దునియఁ గా నేసె రఘుపతి, పరఁగుచున్న నిశితభల్లతతుల.

తే. అసురాస్త్ర మంత నాదైత్యుఁ డేసిన, నడరి యేగుదెంచె నంబరమున
జడధి వెడలవచ్చు బడబాగ్నికైవడి, నంబుదంబువలని యశనిపగిది.

సీ. ప్రాకటంబుగఁ బుండరీకాననంబులు, వఱలఁగఁ బంచాస్య వదనములును
భీకరాకృతిదోఁప సూకరాస్యంబులు, వరమహోరగతుల్య వక్త్రములును
జటులదంతావళ సన్నిభముఖములు, విపులోగ్రభేరుండ లపనములును
భల్లూకభీషణ బహుళముఖంబులు, శరభసముత్కరాస్యములు మఱియు
గాకకంకగృధ్ర కౌశికజంబుక, శునకముఖము లైన ఘనశరముల
నొక్కమాత్రలోన నుర్వీశతిలకుండు, వాని నెల్లఁ ద్రుంచి వైచి యార్చె.

శా. మాయాగ్రేసరుఁ డైనరావణునిదు ర్మానంబు దూలన్ యుగ
ప్రాయోదారభుజుండు రాఘవుఁడు శుం భద్వేగుఁ డై పేర్చి రో
షాయత్తం బగుమానసంబున జయ వ్యాసక్తి రాజిల్ల నా
గ్నేయాస్త్రంబు సమంత్రకంబుగఁ బ్రయో గించెం బ్రయోగించినన్. 1532

సీ. తలుచుగా గిటిగొన్న మెఱుపులు నెఱపుచుఁ, దోరంపుధూమకే తువులఁబోలె
నుగ్రతేజముతోడి యుల్కల నీనుచుఁ, బెల్లుగాఁ బిడుగులు వెల్లిగొల్పి
బహుభేదభాస్వర గ్రహములఁ బోలుచు, వితతోగ్రతారకా తతుల మీఱి
భానుమండలకోటి భాసురాననములై, విలయాగ్నిముఖములై కలయఁబర్వి
జానకీజానియాగ్నేయ సాయకములు, పొదలి రావణుశరములఁ బొలియఁ జేసె
వైదికాగమపరిశుద్ధ వాక్యతతుల, నోజ దక్కినసౌగత యుక్తు లనఁగ.

క. అసుర మాగ్నేయమునన్, గాసిం బొందిన సమస్త కపివరులు సము
ల్లాసంబు నొంది యార్చిరి, త్రాసము రాక్షసుల కొదవ ధరణి వడంకన్.

మ. మయమాయామయశక్తినిర్మితము భీ మప్రాభవంబున్ మహా
రయసంపజ్జితవాతచక్రము సుర వ్రాతాసురానీకదు
ర్జయసంరంభము భానుబింబసమతే జం బైనయస్త్రంబు భూ
రియశోధాముఁడు రావణుండు సమరో ద్రేకంబుతో నేసినన్. 1535

మ. పరశుగదాకృపాణశర పట్టిసముద్గరశక్తికుంతతో
మరవరభిండివాలముల మొటలు నొక్కట నుప్పతిల్ల నం
బరమును దిక్కులుం గలయఁ బర్వుచు నుగ్రభుజంగమండలో
ద్ధురగతి నేఁగుదెంచె వడి తోడ నుదారశరంబు చెచ్చెరన్. 1536

శా. దుర్వారక్రమవిక్రమంబు పెరుఁగన్ దోర్వీర్య మేపారఁగా
గీర్వాణుల్ దివి మెచ్చి యచ్చెరువడం గేలీగతిన్ వీఁకతో
నుర్వీచక్రము గ్రుంగఁ బాదయుగ మ త్యుల్లాసి యై యూఁది గాం
ధర్వాస్త్రంబు నరేంద్రుఁ డేసెఁ గపిబృం దం బుబ్బి గర్జిల్లఁగన్. 1537

క. ఆయస్త్రనిహతి నప్పుడు, మాయామయసాయకంబు మాయం బయ్యెం
దోయదపటలము దుస్సహ,వాయువుచే విరిసి పాఱు వడువున నంతన్.

ఉ. రావణుఁ [1]డేయ నుగ్ర మగు రాద్రిశరంబునఁ దోఁచె మింట నా
నావిధభానుమండలఘ నద్యుతిపుంజము లైనచక్రముల్
పావకసన్నిభంబు లగు బాణము లుగ్రభుజంగమంబులున్
వావిరి సింహముల్ బహుర వం బొదవన్ జనియించె నత్తఱిన్. 1539

క. మించినయాచక్రాదుల, నంచితదివ్యాస్త్రనిహతి నన్నియుఁ దూలం
ద్రుంచె రఘుపుంగవుఁడు రా,యంచ మృణాళములు ద్రుంచు నాక్రియ దోఁపన్.

1. డేసె నుగ్రమగు...శరం బరివోసి మింట.

సీ. మిక్కిలి కోపించి । యక్కజంబుగ దశకంఠుఁడు రాముపైఁ । గడఁగి యార్చి
నిశితనారాచముల్ । నిగిడించి మర్మముల్, నొప్పింప రాముఁడు । దెప్పరముగ
మంచుముంచినమాడ్కి । నించుక యెడలేక, భూనభోవివరంబు । మునుఁగ నేసె
నెఱఁకులు దూలంగ । నిష్ఠురాస్త్రంబులు, మేదురంబులు గాఁగ । మేనఁ గ్రుచ్చెఁ
బఱఁగ నిరువురు నన్యోన్య । బాణహతులఁ, బుష్పితాశోకకింశుక । స్ఫురణఁ గల్గి
శాల్మలీతరుసముదగ్ర । శైలలమృగము, లనఁగ నొప్పిరి జయకాంక్ష । లినుమడింప.
వ. అయ్యవసరంబున గిరిగుహాకుహరంబు వెడలి వచ్చుమృగేంద్రంబు ననుకరించు
చు సంభోధరమండలంబు పాసి చనుదెంచుదంభోళిం బోలి సాగరంబు వెడలి
యేతెంచుబడబానలంబు మాడ్కిఁ బాతాళవివరంబువలన నరుగుదెంచు మహా
నాగంబుపగిదిఁ బ్లవంగబలమధ్యంబువలన నేఁగుదెంచి విక్రమోద్ధతతేజోదృష్టి
భీషణుండై లక్ష్మణుం డెడచొచ్చి యొక్కభల్లంబునం గనత్కనకమణికుండలమం
డితం బగుతత్సారథిమస్తకంబు దునిమి మేరుసారం బగుతదీయకార్ముకంబు నొ
క్కసాయకంబునఁ ద్రుంచి యభ్రంకషం బగు కేతనం బొక్కయర్ధచంద్రసాయ
కంబునం గూల్చి యతివిశాలకఠినం బగుదశకంఠువక్షంబు పంచవిశిఖంబుల
నొప్పించె నంత విభీషణుండును నీలజీమూతనికాశంబులును బర్వతప్రమాణగా
త్రంబులును నగురథతురంగంబుల నొక్కటఁ జదియ గదవ్రేసిన విరథుండై లంకే
శ్వరుండు మహీధరోపరిభాగంబున నుండి లంఘించుశరభంబుచాడ్పున నిలకు
ఱికి నిలిచి. 1542
మ. స్ఫుటరోషంబున నవ్విభీషణునిపై । భూరివిభ్రమాడంబరో
త్కటుఁడై పంక్తిముఖుండు శక్తిఁ బఱపెన్ । దంభోళిసంరంభసం
ఘటనాకారత నేఁగుదేరఁ గని యు । గ్రస్ఫూర్తి సౌమిత్రి దాఁ
బటుబాణత్రయ మేసి త్రుంచెఁ నది భూ । భాగంబునన్ వ్రాలఁగన్. 1543
సీ. జంభారిచే నున్న । దంభోళికైవడి, మెఱుఁగుఁదీఁగలు మిఱు । మిట్లుగొలుప
నీలకంఠునిచేతి । శూలంబుచాడ్పున, మంటలు దోడ్తోన । మింటఁ బొదలఁ
గాలాంతకునిచేతి । కాలదండముఁబోలెఁ, జూపఱకును దేఱి । చూడరాక
జలజలోచనుచేతి । చక్రంబువడువునఁ, గడునమోఘం బయి । కడలుకొనుచు
మయవినిర్మితమైమహా । మహిమఁ దనరి, భూరిమాంసాస్రములనోలిఁ । బూజనొంది
పూని విజయైకసాధన । మైనశక్తి, వడి విభీషణుపై వైవ । నడరె నతఁడు. 1544
చ. అనయము నెల్లనాఁడు శర । ణాగతరక్షకుఁడైనవానికిం
దను నభయంబు వేఁడినఁ బ । దంపడి కాచుట ధర్మమే కదా
యని రఘునందనావరజుఁ । డారజనీచరనాథుతమ్మునిన్
వెనుకకుఁ ద్రోచి నిల్చి పటు । వీర్యమునన్ విశిఖంబు లేసినన్. 1545
శా. విల్లుం గోలలుఁ దాల్చి నీవు భువిలో । వీరుండవో లేక సమీ

కోల్లాసంబున నవ్విభీషణునకై ఽ యూహింప కేతెంచుచోఁ
జెల్లింపం దగు నీకు నీప్రతిన నాఽచేఁ జావు సిద్ధంబు నీ
పెల్లెల్లం బొలియించు శక్తి యని సుఽస్మితంబుగాఁ బల్కుచున్. 1546

రావణునిశక్తిచేత లక్ష్మణుండు మూర్ఛఁ బొందుట.

సీ. ప్రళయోగ్రమార్తాండ ఽ పరివేషమండల, దీప్తులు సుడివడఁ ఽ [1] ద్రిప్పివైవ
నష్టఘంటానాద ఽ మవనిభూధరగుహా, గర్భ గేహంబులఁ ఽ గలయఁ బర్వఁ
గల్పాంతపావక ఽ కల్పమహాజ్వాల, లంబరంబుననుండి ఽ యవులఁ జనఁగ
శేషభోగీశ్వర ఽ జిహ్వాకరాళ మై, చనుదేరఁగా రామ ఽ చంద్రుఁ డప్పు
డడరి సౌమిత్రి చావకుం ఽ డెడు మనంగఁ, గపులహాహారవంబులు ఽ గలసి బెరయ
శరములన్నియుఁ జదుపుచు ఽ శక్తి వచ్చి, యురము గాఁడిన లక్ష్మణుం ఽ డుర్విఁ గూలె.

చ. బలపరిణాహసంపదయు ఽ బంధుర బాహుసమగ్రశక్తియుం
బొలిసిన నిర్విచేష్టుఁ డయి ఽ భూస్థలిపైఁ బడె సంక్షయంబునన్
నిలువక కూలు మేరుధర ఽ ణీధర మో యనఁ గూర్మితమ్మునిం
దరలక చూచి నెమ్మనము ఽ తాలిమి దూలఁగ రామభద్రుఁడున్. 1548

చ. వనజదళాగ్రభాగముల ఽ వావిరిఁ గ్రమ్ము హిమంబుచాడ్పునం
గనుఁగవ నశ్రుబిందువులు ఽ గాఱఁగ డెందము తల్లడిల్లఁగాఁ
బెనువగ చిమ్మచీఁకటుల ఽ పెల్లు వివేకదినేశమండలం
బునఁ దొలఁగంగఁ ద్రోచి గుణ ఽ భూషితధైర్యసఖావలంబుఁడై. 1549

చ. వనరుహమిత్రసన్నిభుని ఽ వక్షము పెల్చన దూఱి భూమి గాఁ
డినఘనశక్తియుం బెఱుక ఽ డెప్పర మైనఁ గపీంద్రు లూరకుం
డినఁ జనుదెంచి రోషము న ఽ టింపగ వే పెకలించి త్రుంచె నే
పున వినతాసుతుండు ఫణి ఽ పుంగవముం దునుమాడు కైవడిన్. 1550

శా. ఆలోనన్ రజనీచరేశ్వరుఁడు క ఽ ర్ణాంతోపసర్పద్గుణా
భీలుం డై ఫణిరాజసన్నిభధను ఽ ర్భీమత్వసంపాది యై
కీలాలంబులు మేనఁ గ్రమ్మి తొరఁగం ఽ గీలించె నారాచము
ల్భల్లూకాధిపుమీఁద మత్సరకరా ఽ ళుం డై రణవ్యగ్రతన్. 1551

మ. కరకావర్షము లద్రి యోర్చుకరణిన్ ఽ గర్వాంధనక్తంచర
స్ఫురదస్త్రంబులు లెక్కసేయక జగ ఽ త్పూర్ణానుభావుండు భూ
వరుఁ డామారుతకూర్మినందనుని భా ఽ స్వత్సానుసిం గాంచి సం
గరసంరంభరసంబు వెల్లివిరియం ఽ గా వారితో నిట్లనున్. 1552

చ. గొనకొని శోకవేగమున ఽ గుందన్ సమయం బిది గాదు విక్రమం
బున కగువేళ గావునఁ బ్ర ఽ భూతభుజాయతశక్తి చూపెదన్

1. దీర్చి త్రిప్పి.

మునుకొని మీఱ లిందఱును మోసము నొందక మించి నేర్పుతో
నొనరఁగఁ జేరి కాచుకొని యుండుఁడు లక్ష్మణు నేకచిత్తులై. 1553
సీ. రమణీయ మగుమహీ రాజ్యంబు వోనాడి, యడవుల నిడుమలు గుడిచి డస్సి
దండకావనములో నుండి ప్రాణమ్ముల, కంటెఁ బ్రియం బైన కాంతఁ గోలు
పోయి వియోగార్తిఁ బొంది మీతోఁ గూడి, వాసవనందను వాలిఁ జంపి
వారాశి బంధించి వడితోడ లంఘించి, నెట్టన నీలంక చుట్టుముట్టి
కడఁగి యనిలోనఁ బెక్కు రక్కసులఁ ద్రుంచి, కుంభకర్ణాదివీరులఁ గూల్చి యింద్ర
జిత్తు వధియించి ముదమునఁ జెలఁగునంత, నిట్టియాపద చనుదెంచె నివ్విధమున.
క. నాకన్నులయెదురం బడి, యేక్రియ మొఱమొఱన బ్రదికి యేఁగెడు సింకన్
లోకంబు లెల్ల సుఖముం, జేకొనఁ జిత్తమున వేడ్క సిద్ధింపంగన్. 1555
క. నీచాత్ముఁ డైనయీరజ, నీచరుతో నాదుయుద్ధనిపుణత వేడ్కం
జూచుచు నుండుఁడు విస్మయ, గోచరులై మీఱ లెలమిఁ గుతుకితమతులై.
తే. మీఱ లిందఱు వినుచుండ మెఱసి యొక్క, ప్రతినచేసెద దుర్వార బాహుశక్తి
నెరయ నేర్చినవిలువిద్య నేర్పు గలిగి, పోరొనర్చెద సురకోటి పొగడుచుండ.
సీ. వనరుహబాంధవ వంశంబునందు నే, జననంబు నొందుట చనున యేని
ధర్మలోలుం డైన దశరథేశ్వరునకు, నాత్మసంభూతుండ నయితి నేని
ననిలోన నేపున నాదశకంఠుండు, నెఱి దప్పి పాఱక నిలిచె నేని
తగవును సత్యంబుఁ దగుభంగి నేప్రొద్దు, వదలని ప్రీతిఁ జల్పుదున యేని
రాముఁ డొండెను భువిలోన రావణుండు, నొండె నింతియ యివ్వురు నుండు[1] కెట్లు
గలుగ నేర్చును గావునఁ గడఁగి వీని, నేపుమాపెదఁ దూపుల ద్రెంపు లెగయ.

రావణుఁడు రామశరవిద్ధుం డై కాందిశీకుం డగుట.

మ. అని యారాఘవుఁ డంత రోషవివశో గ్రాకారుఁ డై వింటినే
ర్పును దోస్సారము నెక్కురూపుగ వెసం బుంఖానుపుంఖంబుగాఁ
గనదస్త్రంబులు రాక్షసేశ్వరునిపైఁ గల్పాంతదంభోళిగ
ర్జనసంరంభము లేర్పడం బఱపె నూర్జత్సత్త్వసంపన్నుఁ డై. 1559
క. ఇరువుర బాణావళు లం, బరతలమునఁ గలయ నిండఁ బర్వుచు నితరే
తరహతులఁ జేసి నేలం, దొరఁగె మహోల్కాసమాన దుస్సహరుచులై.
శా. ఆనక్తంచరరాజరాఘవులదృ ప్యత్సారబాణాసన
జ్యానిర్ఘోషములం గలంగె జలధుల్ సర్వంసహాచక్రమున్
దూనం బై కదలెం గులాచలములుం దోద్త్రోన వ్రీలం బడెన్
హీనత్వంబు భజించి వంచె భుజగాధీశుండు మూర్ధంబులన్. 1561
సీ. మండలీభూతకోదండుఁ డై పైపయిఁ, జండకాండంబులు మెండుకొలిపి

1. కెట్లుఁ గలుగ నేర్చునె.

చండాంశుదీధితి మండలంబులఁబోలు, వేఁడిచూడ్కులు మీఁద వెల్లిగొలిపి
యన్యోన్యధిక్కారణాదివాక్యంబుల, నూతనస్థితితోడ నూలుకొలిపి
సింధుగంభీరోగ్రసింహనాదంబుల, నోలి భూతములకు జాలిగొలిపి
దశరథాత్మజుండు దశకంధరుండును, హరులు రాక్షసులును నదరి పొగడ
నేపుమిగిలి చూడ నిరువురుఁ దుల్యులై, కోరి పోరి రిట్లు కొంతసేపు. 1562

వ. అంత నతికఠోరంబు లగు రాముని బాణపాతంబుల జర్జరీభూతసర్వావయవుండై కుసుమితపారిభద్రంబు ననుకరించుచు సర్వతోధికంబులై పఱతెంచు సీతావల్లభు ఘోరనారాచధారల కోర్వక దశశిరంబుల కేశకలాపంబులు వెన్నునం దూల మణిమకుటదశకం బెడలిపడ నిలువంబడినం బరిధానాంచలంబు సమరతలంబునం గేతనపటాకారం బమరింప ధరణి గంపింప నసహ్యవిక్రమం బైనసింహంబుఁ బొడగాంచి పఱచు కుంజరంబుచాడ్పున నసురులు బెదరఁ గవు లార్వఁ గాందిశీకుండై లంకేశ్వరుండు మగిడి లంకసొచ్చి యంతఃపురంబున కరిగి సేదదీర్చుకొని డెందంబుతల్లడం బుడిపికొని లజ్జ యుజ్జగించి మందోదరి రావించి పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి యిట్లనియె. 1563

స్రగ్ధర. ప్రౌఢాహంకారయుక్తప్రథితగురుభుజాప్రాభవప్రోదారసార
వ్యూఢోరస్కుండు చాపాభ్యుపగమచతురత్వోర్జితుం డాజిఁ బ్రత్యా
లీఢస్థానోగ్రుఁ డై శూలిక్రియ నతికరాళీభవల్లోచనశ్రీ
గాఢుం డై రాముఁ డత్యుత్కటగతి శరముల్ గాఁడ నొప్పించె నన్నున్.

ఉ. నీతిరహస్యసారకృతనిర్ణయబుద్ధివివేకశాలి సం
ప్రీతిమెయిన్ విభీషణుఁడు పెక్కువిధంబుల నాహితంబు సం
స్ఫీతి దలిర్పఁ గోరి మును వల్కినచందము లాత్మ మేలు నా
నైతి వివేకశూన్యమతి నై తలపోయక వారిజాననా. 1565

చ. ఘననిభుఁ గుంభకర్ణుని నకంపను విక్రమశాలి నింద్రజి
త్తుని నతికాయు శౌర్యవినుతుం డగుకుంభు నికుంభునిం బ్రహ
స్తుని నభయున్ నరాంతకుని ద్రుంచిరి యానరవానరాధము
లన్మనమునఁ గిన్కయున్ వగయు లజ్జయు నిప్పుడు నాకు నయ్యెడిన్. 1566

సీ. బలభేది వేసినకులిశంబునకు నోర్చి, యనలునిశక్తికైకొనక జముని
దండంబు సైరించి దైత్యేంద్రుఖడ్గంబు, సరకుసేయక పేర్చి వరుణుచేతి
పాశంబునకుఁ జిక్క వడక ప్రభంజను, భంజించి ధననాథుబాహుగదకుఁ
దలఁకక యీశాను దారుణశూలంబు, లెక్కసేయక తొల్లి యుక్కుమిగిలి
గరుడసిద్ధసాధ్యగంధర్వయక్షుల, గెలిచి యున్ననాకు బలము దూల
నొక్కనరునిచేత నోటమి సిద్ధించె, నిట్టిపోరు లెన్నఁ డే నెఱుంగ. 1567

క. పిడుగులకంటెను మిక్కిలి, బెడిదములై వచ్చు రాముభీమాస్త్రంబుల్

సుడిగొని నెఱఁకులు నాటఁగ, వడి దప్పక నిలిచి యార్చువాఁడుం గలఁడే.

క. తురగములమీఁద మదకుం, జరములపై రథములందుఁ జదలను ధరణీ
ధరములయందును రత్నా, కరమందు నృపాలుఁ డపుడు గానంబడియెన్.

తే. అడరి యెయ్యదిచూచిన నదియ నాకు, రాఘవాకృతియై తోఁచు రణములోన
నిపుడు రామసహస్రంబు లెల్లచోట్లఁ, గానవచ్చుచు నున్నవి కమలనయన.

సీ. కావున నే నింకఁ గందర్పదర్పఘ్ను, భసితాంగరాగసం భరితగాత్రు
భుజగకులాధీశ భూషణభూషితుఁ, గమనీయశశిఖండ కలితమౌళి
నీలజీమూతని నిలలసత్కంఠు, సునిశితవరమహా శూలహస్తు
నభ్రిగంగాసలి లార్ద్రజటాజూటు, శైలజాముఖచంద్ర చలచకోరు
దేవదేవు నభవుఁ ద్రిణయనుఁ ద్రిపురాంతకరు వరేణ్యు వరదుఁ బరమధాము
నజరు నాదిమధ్య మావసానరహితుఁ, గొలుతు నాత్మభక్తి నెలకొనంగ.

సీ. మును నాదుసంగీత మును మెచ్చి వరమిచ్చె, నగసుతానాథుండు నాకుఁ బ్రీతి
నరులకు నీవోడు నప్పుడు ననుఁ గూర్చి, హోమంబు విధితోడ నొనరఁజేయఁ
దివిరి గ్రక్కున నెక్కు దివ్యరథం బందు, జనియించు నురుజవా శ్వములతోడఁ
గమనీయ మగుమహా కవచంబు మాహేశ్వ, రం బగుదివ్యచా పంబు గలుగు
నడుమ విఘ్నంబు గాకుండ నడిచెనేని, జయము చేకురు ననయంబు సంగరముల
ననియెఁ గావున నేఁడు నా కట్లుచేయ, వలయు నీపగ దీర్పంగ వలనుగలుగ.

మండోదరి రావణునకు హితము చెప్పుట.

వ. అని స్నానంబు సమాచరించి హోమంబు యథాపూర్వంబుగాఁ బ్రవర్తించి భూసురుల కనేకధనంబు లొసంగి రక్తమాల్యాంబరాభరణ యజ్ఞోపవీతాలంకృతుండై పరమేశ్వరాలయంబున కరిగి యచ్చో నచ్చుపడ నొక్క వేదిక నిర్మాణంబు సేసి దర్భసమాస్తరణంబు గావించి సర్వతోధికంబుగాఁ దనకు రక్షణార్థంబు నక్తంచరుల బెక్కండ్ర నియోగించి హోమంబు ప్రవర్తింప సమకట్టు నిజవల్లభుం డైనలంకానాథునొద్దకు నేతెంచి సింహకృశోదరి యైనమండోదరి యి ట్లనియె. 1573

మ. అకటా చాపవిశేషకౌశలము మా యాకృత్యపాండిత్యముం
వికటాస్త్రానలిపెంపు దుర్దమభుజా వీర్యాదిసామగ్రియుం
బ్రకటాడంబరఘోరసైన్యములసుం భచ్ఛక్తియుం గల్గి యూ
రక నీ కీమునివృత్తి నొందఁ దగునే రక్షోగణాధీశ్వరా. 1574

క. హేలావిక్రమ మొనరఁగఁ, గైలాసనగేంద్ర మెత్తి ఘనవిఖ్యాతిం
ద్రైలోక్యంబుల నుద్ధతిఁ, గ్రాలినహస్తములు గలుగఁ గా భయ మేలా.

సీ. నీవు గోపించిన నిర్జరాధిపుఁ డైనఁ, గుంభినీధరముల గుహలఁ దడఁగు
దహనుండు వేఁడిమి దళముచూపఁగ లేఁడు, పద్మబంధుఁడు దపింపంగ వెఱచుఁ

గడఁగి సదాగతి౹కదలఁగ బెగడొందుఁ, దోయరాశియు నుబ్బి౹మ్రోయనోడు
పొలుపేది జముఁడును ౹ బోడసూపఁ దలఁకును, వసుమతీస్థలి వడ౹వడవడంకు
నెరయ నీపేరు వినుమాత్ర౹నిలువలేరు, సురమహోరగగంధర్వ౹వరులు నాజిఁ
జెలఁగి వైరుల శక్తి నిర్జింతు గాక, తాపసత్వము నీకేల ౹ దనుజనాథ. 1576
క. నీకింత బెగడు గలిగిన, లోకోత్తరుఁ డయినరాము౹లోలాక్షి వెసం
జేకొని తెత్తువె తెచ్చితి, వీకార్పణ్యంబు నొంద ౹ నింకేమిటికిన్. 1577
క. రాముఁడు సమస్తజగదభి,రాముఁడు గాంభీర్యధైర్య౹రాజితసుగుణో
ద్దాముఁడు దనుజానీకవి,రాముఁడు సామాన్యుఁ డగునె ౹ రాక్షసనాథా.
మ. పురుహూతుండొ కృశానుఁడో శమనుఁడో ౹ పూర్వామరాధీశుఁడో
వరుణుండో యనిలుండొ యక్షపృతనా౹వర్యుండొ యీశానుఁడో
దొరయన్ నీకు రఘూద్వహుం డలుకచే ౹ దోర్వీర్యమున్ వింతయే
ఖరునిం గూల్చిననాఁడు నీ వెఱుఁగవే ౹ కారింపఁగా శక్యమే. 1579
క. మునిచందము విడు మింకను, మునుపటితాలిమి వహింపు ౹ మోదంబున నె
మ్మనమున ధైర్యము విడిచిన, నిను నగరె సుపర్వులైన ౹ నిర్జరవైరీ. 1580
ఆ. పెక్కుమాటలేల ౹ నిక్కువం బగుపల్కు, వినుము భుజబలంబు౹వెలయుచుండఁ
బగఱ నోడుచు టొప్పుఁ౹బందతనంబున, విమల మయినయశము౹వెలయఁగలదె.
క. అని మందోదరి చెప్పిన, విని దైత్యుఁడు సిగ్గునొంది ౹ వెలఁదియుఁ దానుం
జనె నభ్యంతరమునకును, మనమున జయకాంక్ష మిగుల ౹ మల్లడిగొనఁగన్.
ఉ. అత్తఱి రాముఁ డుగ్రసమ౹రాంగణధారుణిఁ గూలి నెత్తురన్
జొత్తిలి ధూళి బ్రుంగి వివ౹శుం డగుతమ్మునిఁ జూచి నెమ్మనం
బుత్తలపాటు నొంద మది ౹ నోర్వక ధైర్యము దూలి పోవఁ బై
నెత్తిన పెల్లునెవ్వగల ౹ నిట్లనుచున్ విలపించె దీనుఁడై. 1583
ఉ. ఆలములోన దైత్యులఁ గృ౹తాంతునికై వడి నుగ్రభంగి బా
ణాలి నిమేషమాత్రఁ దెగ౹టార్చి ప్రియం బొనరింతు నిచ్చలున్
వాలుమగం డితం డనఁగ ౹ వాసికి నెక్కి దశాస్యశక్తిచే
నేలకు వ్రాలి మేల్కనని౹నిద్దుర నొందితివయ్య తమ్ముఁడా. 1584
ఉ. చండమృగేంద్రభల్లవృక౹సైరిభసూకరపుండరీకభే
రుండతరక్షుశల్యపటు౹రోషమహాశరభోగ్రమత్తవే
దండవిభీషణాటవులఁ ౹ దద్దయు నన్ను భరించి దీర్ఘదో
ర్దండసమగ్రసార దిగఁ ౹ ద్రావి చనం దగునయ్య యిక్కడన్. 1585
చ. ఘనభుజ నీవు నేను మును ౹ గానకు నైచను దెంచి యిక్కడన్
నిను నిటు గోలుపోయి ధర౹ణీతలరాజ్యము సౌఖ్యశక్తియున్
జనకజయుం బ్రవృత్త మగు౹సంగరకృత్యము నేటి కింక జీ

వన మిది యేల కూడ నిదె ✽ వచ్చెదఁ దమ్ముఁడ కూడ నీఁ గదే. 1586
చ. అడవికి వచ్చునాఁడు నయ ✽ మారఁగ నిన్ దగ నప్పగించె నా
కడలుచు నేను నట్ల యగు ✽ నంటి నయోధ్యకు నింక నేఁగఁ ద
ల్లడమున నిన్నుఁ గాన కొగి ✽ లక్ష్మణుఁ డేఁ డనుచున్ సుమిత్ర న
న్నడిగిన నేమి చెప్పుదు ద✽శాననుచే ననిఁ గూలె నందునే. 1587
క. ననుఁ బాయలేక యడవికిఁ, జనుదెంచి పరాసుఁ డయ్యెఁ ✽ జయ్యన యే నీ
తనిఁ గూడఁ బోవకుండిన, నను జనులు కృతఘ్నుఁ డనరె ✽ నానాభంగిన్.
క. ఎలనాగలుఁ జుట్టంబులుఁ, గలుగుదు రెచ్చోట నయినఁ ✽ గర మరుదారం
దలఁప సహోదరు నెలమిం, గలుఁగఁగ నెచ్చోటఁ బడయఁ✽గాఁ దర మగునే.
వ. అని బహుభంగుల విలపించుచు నెవ్వగలం బొగులుచు బాష్పధారాసిక్తాననుం
డగురఘువీరుం గనుంగొని డెందంబువంత దొలంగించుచు సాంత్వనపూర్వకం
బుగా సుషేణుం డి ట్లనియె. 1590
తే. తగునె యీ క్రియ రఘుకులో✽త్తంస వగవ
నరయ దేవర యెఱుఁగని✽యదియుఁ గలదె
సర్వకార్యములకు వినా✽శకర మయిన
శోక ముడుగుము ధైర్యంబు ✽ ప్రాకటముగ. 1591
శా. మేనం బ్రాణము లున్న వీతనికి ను✽న్మేష క్రియాసుందరం
బై నేత్రద్వయ మబ్జపత్రసదృశం ✽ బై యున్న దాస్యంబు రా
కానీహారకరోపమంబు గరయు ✽ గ్మంబుం బ్రవాళప్రతీ
తానూనచ్ఛవి నొప్పుచున్న యది వీ✽తాసుత్వ మిం దున్న దే. 1592
తే. నిద్ర నొందినచందంబు ✽ నెరయ నితని, హృదయపంకజ మల్లన ✽ యదరుచున్న
దినకులేశ్వర నావాక్య✽మెలమి నమ్ము, మితఁడు సప్రాణుఁడై యుంట✽యింతనిజము.
సీ. అని హనుమంతుతో✽నాసుషేణుం డను, జాంబవంతుఁడు మహా✽షధులవిధము
మును నీకు నెఱిఁగించె ✽ మునుకొని సావర్ణ్య, కరణియు సంజీవ✽కరణియు మఱి
సంధానకరణి వి✽శల్యకరణి దెచ్చి, సౌమిత్రి బ్రతికింపు ✽ సరభసమున
లవణపయోరాశి ✽ లంఘించి యాకుశ, ద్వీపంబు దాఁటి యు✽ద్వేల మయిన
పాలవెల్లి గడచి ✽ యోలి నుత్తరమునఁ, బరఁగు ద్రోణచంద్ర✽గిరివరమ్ము
లమృత మచట నుండు✽నందు నీమందులు, గలవు రాత్రులందు✽వెలయుచుండు.
వ. అక్కడ గంధర్వరాజులు పెక్కండ్రు తద్దివ్యౌషధంబులు గాచుకొని యుండుదు
రు వారలతోడ బోరుగలుగు మఱియు నడుమఁ గామరూపధరులు వివిధమా
యావిశారదులు నగువిభావరీచరులతోడం గయ్యంబు ప్రవర్తిల్లు నప్రమత్తుండ
వయి యరుగు మిచటికి మూఁడులక్షలు నిరువది వేలుయోజనంబులు నీకు రాక
పోకల నిమమడించు. 1595

తే. ఒగి విభావరి యవసాన ✽ మొందకుండ, రవియు నుదయాద్రి మీఁదికి ✽ రాకమున్న
యింతలోనన రమ్ము కపీం ✽ ద్రతిలక, తడవు సేసినఁ గార్యంబు ✽ దప్పిపోవు.

క. ఆకులు మిక్కిలి తెల్లన, ప్రాకటముగ వానిపండ్లు ✽ పచ్చన పుష్పా
నీకమ్ము లరయ నెఱ్ఱన, నీకెఱిఁగించితిని వాని ✽ నిజ మగుచిహ్నల్. 1597

శా. ఈచందంబున నాసుషేణుఁ డన ధా ✽ త్రీశుండు సామీరితో
నీచే నీపని సిద్ధిఁ బొందు టిది దా ✽ నిక్కంబు వే పొమ్ము ర
మ్మా చిత్రమ్ముగ నాకు సోదరుని ని ✽ మ్మా ద్రోణశైలంబు దె
మ్మా చిత్తంబు ప్రమోద మొందఁగ నసా ✽ మాన్యప్రభావోదయా. 1598

క. సోదరుల మేము నలువుర, మైదవతోఁ డగుదు వీవు ✽ ననయముఁ జేతో
మోదంబు మిగులఁ గలుగుగ్, నాదెసఁ గృపసేయవయ్య ✽ నగచరవర్యా.

మ. అని యారాముఁడు పల్క నాతఁడు [1]సమ ✽ గ్రానందుఁ డై యుబ్బి యా
ర్చినఁ గంపించెను లంక వార్ధి గలుషిం ✽ చెగ్ దిక్కు లల్లాడె భూ
మి నగంబుల్ చలనంబు నొందెఁ బగిలెగ్ ✽ మి న్నంతలోఁ బుష్పవృ
ష్టి నిలింపుల్ గురియించి రోలి మొరసెం ✽ జెల్వారఁగా దుందుభుల్. 1600

వ. అంత హనుమంతుండు మేదినీకాంతున కి ట్లనియె. 1601

శా. సప్తద్వీపసముద్రముద్రితమహీ ✽ [2]చక్రంబునగ్ వేగఁ బ
ద్మాప్తుండుం బొడ తేకమున్న యణుమా ✽ త్రార్ధంబునగ్ వత్తు నే
నాప్తుండం గలుగంగ నౌషధగిరి ✽ వ్యావృత్తి దానెంత సం
[3]ప్రాప్తప్రాణునిఁగాఁ దలంపవె యమో ✽ ఘారంభు నీలక్ష్మణుగ్. 1602

క. అనవుడు నాతని నుపగూ, హనమున మన్నించి రఘుకు ✽ లాధిపుఁడు ముదం
బున నాశీర్వాదంబులు, మన మారఁగ నొసఁగె ననుప ✽ మాన ప్రీతిన్. 1603

సీ. హరి శిర మాదిత్యుఁ ✽ డాననపద్మంబు, శశి మనోవృత్తియు ✽ శైలతనయ
కటియు వాయువు వీఁపు ✽ కామారి వాలంబు, నగ్ని పాదంబులు ✽ నబ్జభవుఁడు
మతిఁ బాశహస్తుండు ✽ మహనీయశక్తియుఁ, బంకజనాభుండుఁ ✽ బాణియుగము
గజముఖుఁ డుదరంబుఁ ✽ గడఁకతో నేప్రొద్దుఁ, గాతురునినుఁబ్రీతిఁ ✽ బ్రోతు రెపుడు
ననిన నుత్సుకుఁడై యాతఁ ✽ డడరియుబ్బి, వినయసంభ్రమసద్భక్తి ✽ వివశుఁడగుచు
వీరశేఖరుపాదార ✽ విందములకు, నెరఁగి వానరకోటులు ✽ నెలమిఁ జెలఁగ. 1604

—••◆ హనుమంతుఁడు రెండవసారి సంజీవనిఁ దేఁబోవుట. ◆••—

సీ. శేషాహి వేగిరగున ✽ శిరములు వంపంగ, నవనీధరంబుపై ✽ నడ్గు నూఁది
సురరాజకరికర ✽ స్థూలహస్తంబులు, మింటితో నొరయంగ ✽ మీఁది కెత్తి
వాసుకి కెన యన ✽ వాలినవాలంబు, పెటిగి చుక్కలతోడ ✽ నొఱయుచుండ

1 "సమగ్రారంభుఁడై. 2 చక్రంబు వేగంబ పద్మా. 3 సంప్రాప్తప్రాణుఁ దలంపు లక్ష్మణు
నమోఘారంభసంభావనా". అనియే వ్రా. ప్ర.

మేరుశైలంబుతో § మేలమాడెడిమేని, [1]మెఱుఁగుల మిఱుమిట్లు § గిఱిగొనంగ
నడు మొకింత వంచి § మెడయు సంకోచించి, నెగసెఁ దోన గిరులు § నెగసి వెంటఁ
దగిలి పఱవ నభ్ర § తటినీజలంబులు, గలఁగి దిశలఁ గడచి § కడలుకొనఁగ.

చ. సరసిజనాభముక్త మగు § చక్రము కైవడి దుర్నిరీక్ష్యుఁడై
[2]సరభసవృత్తి గంధవహు § చాడ్పున నేఁగుచుఁ గాంచె మేదినీ
ధరములుఁ గాననంబులు న § దంబులుఁ బుణ్యనదుల్ మహాసరో
వరములు నూళ్లుఁ [3]బల్లెలును § వాసికి నెక్కిన దేవభూములున్. 1606

క. అట వేగరు లగువారలు, పటురయమున నేఁగుదెంచి § పంక్తిముఖున క
చ్చటి రామకార్యగతు లు, త్కటమున నెఱిఁగించి రతఁడు § తల్లడ మందన్.

క. విని యాచారులఁ బోవం, బనిచి విచారించి విగత § పరిచారుండై
చనుదెంచెఁ జంద్రహాసము, గొని యల్లన కాలనేమి § గృహమున కంతన్.

ఆ. అర్ధరాత్రసమయ § మగుట నచ్చో నున్న, కాంత లెల్ల నతనిఁ § గాంచి కాలుఁ
డరుగుదెంచె ననుచు § నంతంత నడఁగంగ, నెఱుఁగనట్ల పోలె § నిల్లు చొరఁగ.

చ. వినయముతో నెదుర్కొని ప్ర § వీణతమైఁ దగఁ గాలనేమి యా
దనుజకులాగ్రగణ్యునకుఁ § దద్దయుఁ బెంపున నర్ఘ్యపాద్యముల్
మన మలరంగ నిచ్చియు స § మాదరణంబునఁ గేలు మోడ్చి యి
ట్లనియెఁ దదీయమానసము § నందుఁ గుతూహల ముప్పతిల్లఁగన్. 1610

క. నడురేయిఁ బిలువఁ బంపక, కడుకొని నీ వరుగుదెంచు § కత మెయ్యది యేఁ
దడయక చేసెద నోపిన, నెడపక నీ రాక నాకు § నెఱిఁగింపు తగన్. 1611

వ. అనిన దశముఖుం డతని కి ట్లనియె. 1612

చ. అనుజుఁడు నాదుశక్తిఁ దెగ § టాఱినచోఁ బ్రతికింపఁ బూని నేఁ
డనిలజుచేత రాముఁడు మ § హౌషధశైలము దేరఁ బంపినం
జనియెడు నాతఁ డిప్పుడు స § సంభ్రముఁడై వడి వాని నీవు చం
పిన నది మేలు వైరిగణ § భీషణ బాహుబలంబు చొప్పడన్. 1613

క. ఏ వెంట నయినవిఘ్నము, గావింపుము భానుఁ డుదయ § గతుఁ డగునేని
జీవింపఁడు విమతుం డది, గావున నాకోర్కి దీర్పఁ § గాఁ దలకొనుమా. 1614

సీ. ఆద్రోణగిరికేఁ ద్రోవ § నడవిలో నొకసరో, వరము దేవాసుర § విరచితంబు
గల [4]దందులో మహా § గ్రగ్రాహి యదియుండి, వడిమ్రింగు వనగజా § వలుల నయిన
దానికి వెఱచు సు § త్రాముండు నీశుండు, నైనను నరయ వ § నాటుఁ డెంత
మసలక యాహాను § మంతు నాకాలనిలోఁ, జొచ్చునట్లుగఁ జేయు § సురుచిరముగ
నీవు దప్ప నాకు § నీవేళ నెవ్వఁడు, తెఱఁగుతోడఁ గోర్కి § దీర్చువాఁడు

---

1. మెఱుఁగుల కుప్పలుగిఱిగొనంగ. 2. సరభసమైనయాకసము చాడ్పున. 3. బట్నములు, 4. దందులో మహాగ్రాహి మకరియుండు, నది మ్రింగు వనగజహారులనైన.

చనుము కార్యసిద్ధి * సమకూరం జేయుము, దనుజవంశతిలక * యనిన నతఁడు. 1615

ఉ. దేవర యానతిచ్చుపని * దీర్చెద నేర్చినభంగి నీదుసం
భావన లన్నియున్ వఱితి * పాలుగఁ జేయుట నాకు మంచిదే
యేవిధి నైన దేహముల * కెల్లవిధంబులఁ జేటు గల్గుటన్
జీవితకాంక్ష గాదయినఁ * జెప్పద నొక్కటి నీకు నేర్పడన్. 1616

క. నేరమి మాయామృగమయి, మారీచుఁడు నీకు వెఱచి * మానవపతిదు
ర్వారశరంబునఁ గూలు వి,చారము నా కొదవఁ జొచ్చె * శక్రారాతీ. 1617

మ. ఖరు నాదూషణుఁ దీవ్రసత్త్వుఁ ద్రిశిరున్ * గర్వాంధు నక్షున్ భుజా
స్ఫురణాఢ్యుం డగుకుంభకర్ణుని నికుం * భుం గుంభు నమ్మేఘనా
దు రణోగ్రున్ మకరాక్షు దుర్దమబలున్ * ధూమ్రాక్షునిం బేర్చి చం
పిరి పెక్కండ్రు గపీంద్రులున్ నరులు నీ * పెంపెల్ల వే తూలఁగన్. 1618

మ. సుతులం దమ్ముల మిత్రులన్ సుభటులన్ * సొంపారఁగా నాజిఁ జం
పితి వింకేటికి లంక దమ్మునకు సం * ప్రీతిన్ సమర్పించి భూ
సుత నారాముని కిచ్చి తాపసుఁడవై * శోకంబు పెల్లార్చి రా
జతశైలంబున కేఁగు మిక్కడివృథా * సంజీవనం బేటికిన్. 1619

ఉ. ఓపితి వేని బాహుపరి * ఘోన్నతితో సరిఁ బోరు మొండె సా
టోపదురంతరాఘవక * ఠోరశరార్చులయందు మ్రగ్గి[1] దు
ష్ప్రాపపదంబు నాఁ బరఁగు * సన్నుతవిష్ణుపదంబు నొందు మీ
యాపద నిస్తరింపఁగ ను * పాయము లెక్కడి వింక రావణా. 1620

మహాస్రగ్ధర. అనినన్ దుర్వారరోష * వ్యతికరకలుషో * దగ్రనేత్రావలీసం
జనితోద్దామస్ఫులింగ * స్థగితదశదిశా * చక్రుఁడై వక్త్రనిర్య
ద్ఘనధూమస్ఫారజీమూ * తపటలరుచిర * ధ్వాంతుఁడై చంద్రహాసం
బున వ్రేయంగాఁ దలంచెన్ * భ్రుకుటికుటిలుఁడై * పూర్వదేవేశుఁ డంతన్.

క. మది నీకుఁ గోప మేటికి, నిదె వెసఁ జనుచున్నవాఁడ * నిప్పుడ యనుచుం
బదములకు నెఱఁగి వీడ్కొని, కదలెన్ మారీచసుతుఁడు * గ్రక్కునఁ జదలన్.

వ. అంత నద్దశముఖుండు క్రమ్మఱి వచ్చి యంతఃపురంబు సొచ్చి సెజ్జపయి మేను వైచి నిర్భరచింతాభరపారావారనిర్మగ్నుండై యుండె నంత నక్కడఁ గాలనేమియును. 1623

మారీచసుతుం డగుకాలనేమి రావణుపంపున మాయాతపస్వి యగుట.

సీ. చంపకసహకార * జంబీరపాటల,నారంగపున్నాగ * నారికేళ
తాలతమాలహిం * తాలకేసరపూగ,మందారకురవక * మాతులుంగ
కర్ణికారాశోక * ఖర్జూరకృతమాల,ఘనసారచందన * పనససాల

1. దుష్పాపహరంబు నా.

సప్తపర్ణ పలాశ సర్జరర్జారున, వటసల్లకాశోక కుటజతరువు
తెలమి సొంపార వేదశాస్త్రేతిహాస, పఠనములు రత్నమయదీప భరితరుచులు
వల్కలంబులు సుహుతపావకములొప్పఁ, గలుగునాశ్రమ మొక్కటి కడఁగి చేసె.

సీ. వల్లరీవలమాన ఝల్లరీఝుంకార, వల్లకీకలనాద వేల్లితంబు
వరకుహూకంఠీర వస్ఫారకంఠీర, వత్రస్తపథికేభ వలయితంబు
శుకశారికారబ్ధ సురుచిరశ్రుతితర్క, మూలవచోయుక్తి ముఖరితంబు
శింజానమంజీర మంజుగుంజితహంస, సారసోత్సుకసార సారసంబుఁ
బ్రాజ్యమంత్రస్వరయుతదీ ప్రాజ్యహోమ, ధూమధూసరకేసర ద్రుమవిభాగ
మాహుతీరితశిఖిశిఖా వ్యాకులంబు, నైనయాశ్రమమండల మది దనర్చె.

క. భాస్వరవిశాలతరకా, [1]ర్తస్వరతోరణవిరాజితమ్మును ఘనవే
దస్వరముఖరితనభము వి, కస్వరబహువిటపివల్లికాకలితంబున్. 1626

క. తమలోన సహజ మగువై, రము దక్కి మృగేంద్రకుంజరంబులు శార్దూ
లమృగములు బర్హిణభుజం, గమములు మక్కువలు గలిగి కడు నొప్పారన్.

సీ. నిక్కి మూఁపులు వంచి ముక్కుపైఁ దనదృష్టి, నిలిపి నిశ్చింతత నెలకొనంగ
జపమంచు నొకపాటి నెప మిడి పలుకుచు, జపమాలపూసలు జరపి జరపి
జడలును రుద్రాక్ష లొడలివిభూతియుఁ, బొచ్చె మేమియు లేక యచ్చుపడఁగ
ఘనతపోవ్రతములఁ గడుడస్సి కృతకపు, శ్రమమున మిక్కిలి యమరియున్న
కాలనేమిచేతఁ గమనీయతర మైన, యాశ్రమంబు సూచి యనిలసుతుఁడు
యిది మహాద్భుతంబు[2]గద యేవనంబొకొ, యిచటమున్న గాన మేమియొక్కొ.

క. ఎక్కడిపాలసముద్రం, బెక్కడియాపసిఁడికొండ యెక్కడివిపినం
బెక్కడిద్రోణమహీధర, మక్కట మార్గంబు దప్పె నతిరభసమునన్. 1629

మ. అనుమానింపఁగ నేల యీద్విజునిచే నధ్వక్రమం బేర్పడన్
విని యే నేఁగెద నంచు డిగ్గి ఫలముల్ వీక్షించి కాంక్షించి కో
పనశీలుర్ మును లంచు నుగ్రతరశాపత్రస్తుఁడై మాని య
మ్మునికిం జాఁగి నమస్కరించి పలికెన్ మోదంబు సంధిల్లఁగన్. 1630

ఉ. మారుతసూతి నేను హనుమంతుఁడ రాముఁడు పంపఁగాఁ బయో
వారిధి కేఁగుచో నుదవె వావిరి యై జలతృష్ణ నాకు నీ
చేరువఁ దోయముల్ గలవె చెప్పుడు నావుడు నవ్వి యిట్లనున్
ధీర కమండలూదకము తృష్ణ సనం దగఁ ద్రావు మేర్పడన్. 1631

వ. అమృతోపమానంబులు రసవంతంబులు నగుఫలంబు లుపయోగించి యీరా
త్రి యిచ్చట నాసమీపంబున నిద్రాసుఖం బనుభవింపు మేను భూతభవిష్య
ద్వర్తమానంబు లగు మూఁడుకాలంబులు నెఱుంగుదుఁ దపోబలంబున రాఘవు

1. ర్తస్వరతోరణవరణవిరాజితమును వేద. 2. యేమునివన మొక్కో, యచట...గాన నేమి.

కృత్యంబు సమస్తంబును నా కధిగతంబు. 1632

సీ. ఆరాముసుందరి - నాసీత దశకంఠుఁ, డచ్చుగా వంచించి - తెచ్చుటయును
దన్నిమిత్తంబునఁ - దగ వాలి వధియించి, కడఁగి సముద్రంబు - గట్టుటయును
లంకచుట్టును బెను - లగ్గపట్టుటయును, గొనకొని దితిజులఁ - గూల్చుటయును
ఘననాదుఁడును గుంభ - కర్ణుండుఁ బడుటయు, శోకించి కోపించి - సురవిరోధి
శక్తివ్రేసి కూల్ప - సౌమిత్రిఁ దజ్జీవ,నార్థ మరుగుదెంచె - దరయ నీవు
గాన లేరు ధర్మ - హీనులు నను నీకుఁ, గానఁబడితిఁ బుణ్య - ఘనుఁడ వగుట.

చ. చెలువుగ రాముకార్యములు - సేయుట మా కది లెస్స యౌషధా
వలు లవలీల నీకుఁ గన - వచ్చువిధంబుగ దివ్యమంత్రముల్
నలి నుపదేశ మిచ్చెద వ - నంబున నిక్కడ నట్టిమందులుం
గల వవి వాని రేపకడఁ - గైకొని యేఁగుము లంక కెమ్మెయిన్. 1634

తే. విను నిమేషమాత్ర - మునకంటె వేగంబ, లంక కరుగునట్టి - లావు గలుగు
నాదుమంత్రశక్తి - నయమున ననవుడుఁ, బలికెఁ గ్రమ్మఱంగఁ - బవనసుతుఁడు.

మ. అట రామానుజుఁ డీల్గి యుండ నిట నన్యాయంబు నాయున్కి య
క్కట నోరాదు నె నాకుఁ బండ్లు దినఁగాఁ - గన్మోడ్చి నిద్రింప మి
క్కుట మీతృష్ణ కమండలూదకము సం - కోచంబునుం గాన యి
చ్చట వాపీతటినీనదంబు లలరున్ - సంప్రీతితోఁ జెప్పవే. 1636

క. కడ లేనినీదుకరుణం, గడుపారఁగ నీరు ద్రావి - కదలెదఁ గడఁకం
దడ వయినఁ బ్రొద్దువోడుచున్, మడియును సౌమిత్రి మఱియు - మగుడఁడువిప్రా.

వ. అనిన నమ్మాయాతాపసుండు దరహసితవదనుండై యిట్లను మదీయాశ్రమంబునకుఁ బూర్వభాగంబున నొక్కదివ్యసరోవరంబు గలదు నీ వందుల కేఁగి యమృతతులితంబు లగుతత్పుణ్యసలిలంబులు యథేష్టంబుగాఁ గ్రోలుము నీవు ననంతసత్త్వసంపన్నుండ వయి యొప్పెద వద్దివ్యౌషధంబులు నీకుం బొడసూపు నరుగు మని తనకూటశిష్యగణంబులచేతం ద్రోవ చూపించినం గపివరుండును గరళమిళితం బగు తేనియం బోలునమ్మునిపలుకులు విని యజ్జలాశయంబు గాంచి.

హనుమంతుఁడు ధాన్యమాలిని యున్నకొలంకునకుఁ బోవుట.

చ. మదనునియాటపట్టయిన - మావులజొంపములందు మ్రోయుతు
మ్మెదలు దదీయశింజినికి - మిం చొదవింపఁగ రాగసంపదు
న్మదపికకూజితంబులును - మన్మథకీర్తన సేయుచందమై
పొదలఁగ ముగ్ధవాక్యశుక - పోతకసంశ్రయశాఖిశాఖమై. 1639

సీ. మలయమారుతమున - మలయుపూఁదీఁగల, విరులనెత్తావులు - వెల్లిగొనఁగ
మానక తొరఁగెడు - మకరందరసములు, కాలువలై భూమిఁ - గలయఁబాఱఁ
దేఁటిమొత్తంబులు - తెఱవలతోఁ గూడి, వలరాజుబిరుదులు - పఱలఁబాడఁ

బొలుపార నెగసిన పుష్పాఢి వనలక్ష్మి, కమనీయ మగుమేలు కట్టనంగఁ
దలిరుటాకులు మరుతూపు టలుఁగు లనఁగఁ
గోరకములు వనపులకాంకురము లనఁగ
వనవసంతుఁడు శాసించు వన మనంగఁ
దిరిగి వచ్చినతరుపంక్తిఁ బరఁగుదాని. 1640

చ. తిలకితకాంతి నొప్పు గల తీఁగల నుయ్యెల లూఁగురాజహం
సలఁ జెలువారుదానిఁ గల సారసరాజితమత్తకూజితం
బులఁ బొలుపారుదాని నలి పోతక మేదుర[1]గుంజనాదసం
కుల మగుదానిఁ గ్రౌంచబక కోటియుతం బగుదాని నెంతయున్. 1641

చ. కనకసరోజజాలములఁ గైరవషండములన్ వికస్వర
స్వనమధుమత్తషట్చరణ సంయుతనీలసరోరుహంబులన్
జనితతరంగరంగదలి చంచలహల్లకజాలకంబుల
స్వనజముఖీవిలోలనయ నచ్ఛవిమీనకదంబకంబులన్. 1642

క. చెలువారుదాని నున్మద, కలహంసనినాదవిహగ కలకలమధుపా
వలిగుంజితపికకోలా, హలసారసగీతచిత్ర హార మగుదానిన్. 1643

సీ. కామినీకమనీయ గతివిభ్రమస్పర్ధి, రాజహంసీరాజి రాజితంబు
మానినీవక్షోజ మండలాసూయాఢ్య, నలమానచక్రవా కలసితంబు
లలనాజనభ్రూవి లాసాపహాసిత, రంగరంగదభంగ సంగతంబు
నారీవిలోచన నవకాంతితస్కర, వికసదుత్పలవన విలసితంబు
ఫుల్లకైరవమకరంద పూరితంబు, మీలితాంబుజగతభృంగ మిథునయుతముఁ
గూలతరుపతితకుసుమ లాలితంబు, నగుసరోవర మల్లన యతఁడు మ్రోల.

మ. కని సమ్మోదముఁ బొంది వాయుజుఁడు దృక్పంకేజముల్ మూసి య
ల్లన యాలోనికి డిగ్గి పైకలఁక గేలం బాయఁగాఁ ద్రోచి యే
చినతృష్ణం దనివోవ [2]నుద్ధతమహా జీమూతమో నాఁగఁ గా
ననమాతంగముఁబోలెఁ దోయము లనూనప్రేమతోఁ ద్రావఁగన్. 1645

చ. సరసమనంబునం దనివి చాలక దుస్తరదుర్భవోగ్రసా
గరమున మున్గి దుర్విషయ గాఢరసంబులు గ్రోలువాని మా
య రభస మొంది మ్రింగుక్రియ నాతనియంఘ్రియుగంబు పట్టె ని
స్సరదురువేగ మై మకరి శాపవిముక్తియ కోరుకైవడిన్. 1646

మ. ప్రకటగ్రాహము దన్నుఁ బట్టె నని విభ్రాంతాత్ముఁడై చూచి తా
మకరిం గాఁ బరికించి [3]యుద్ధతరసోన్మాదంబునం బేర్చి వా
లకరోరాశని దానిపండ్లు డులిచెన్ లంకేశలోలద్యశ

1 మంజుగానసంకుల. 2 'నుద్గతమహీజీమూతమో' అ. ప్ర. 3 యుద్ధురతరోన్మాదంబునం.

శ్శకలప్రక్రియ దోఁప మారుతి మహాసంరంభసంపన్నుఁ డై. 1647

ఆ. అడరి వైనతేయుఁ డహిఁ జీరుకై వడిఁ, బరుషకంటకాదిభరిత మైన
మకరిజిహ్వఁ ద్రుంచె మారుతతనయుండు, కఠినసునిశితాగ్రకరరుహముల.

చ. అదియును నంతఁ బోవక రయంబున నాఁగి మహాగ్రహంబునన్
బ్రిదులఁగ నీక పట్టుకొని భీకరదుస్సహశాపరోగశాం
తిద మగుదివ్యభేషజము తేఁకువతోఁ గొనుభంగి మ్రింగె ను
న్మదుఁ డగువాయునందను నమానుషపౌరుషసత్త్వసాహసున్. 1649

సీ. అది దన్ను మ్రింగుచో నాతఁ డిట్లను నాత్మ, నేమిసేయుదు నింక నెద్ది తెఱఁగొ
జననాథుకార్యంబుచంద మింకెట్లొకో, తెగటాఱవలసెనో దీనిచేత
వనజాప్తసుతుఁడును వనచరావలితోడఁ, బొలియునో నాజాడఁబొందు లేక
[1]మేనితోఁ బాయునో మిథిలేంద్రతనయయుఁ, మనువంశ్యుకీర్తియు మడియునొక్కొ
యని విచారించి నేర్పున నడరి దీని, కుక్షిలోపల వడిఁ జొచ్చికూల్తు ననుచుఁ
దనువు సన్నముగాఁ జేసి తటిమిచొచ్చె, నంధకూపములోపల నడఁగునట్లు.

క. కడుపారఁగ నాహారము, వడసితి నని ఘోరమకరి ప్రమదం బెసఁగన్
జడములలోనికి నరిగెం, దడయక పవమానుకూర్మితనయుం డంతన్. 1651

క. నరములు పేవులు నెమ్ములు, వెరవారఁగఁ ద్రెంచి త్రుంచి విఱిచి యుదగ్ర
స్ఫురణమున లోన నిండిన, గరళముచందమున నోర్వఁగా రాకున్నన్.

ఉ. ఉరుతర మైనవేదనకు నోర్వక భీకర మైనవక్త్రగ
హ్వరము రయంబునం దెఱవ వావిరి భీకరనక్రకూర్మద
ర్దురసముపేత మై జలము దొట్టుచు వచ్చిన వాత నించెఁ బొం
పిరి దగ వాయునందనుఁడు పేవులప్రోవులముద్దఁ జెచ్చెరన్. 1653

చ. నెఱఁకులు దాఁకి నొప్పి వడి నెమ్మనమున్ దిగులొంద సంధులున్
నుఱుముగఁ బార్శ్వభాగములు నుగ్గుగ నెత్తురు గ్రమ్మ నెమ్ములున్
విఱుగఁగ మాంసపూరములు వే నెఱయంగ నరంబు లన్నియున్
నెఱి దెగిపోవ నమ్మకరి నిల్వఁగ నోర్వక సంచలించుచున్. 1654

వ. పైపయిం బ్రవర్తిల్లుమూర్ఛ నొందుచు దుశ్చికిత్సం బగుమహావ్యాధియుం
బోలె సముద్రోదరగతం బగుబడబానలంబు ననుకరించుచు మందిరాంతరజాజ్వ
ల్యమానపావకునివిధంబునఁ బరిధానాంతర్లీనమహోరగంబుకై వడిని గర్భకుహ
రవర్తి యైనయతనివిజృంభణంబున నోర్వక తదీయచరణనఖరతలప్రహారముష్టి
విదారణవాలఘట్టనంబులు సైరింపం జాలక యొఱలుచు నిది నాకు నఱుగునా
హారంబు గాదు దీన మరణంబు సిద్ధం బగు నని బెగ డొందుచున్నంతఁ బ్రాభంజని
యమ్మహోగ్రగ్రాహిరుధిరప్రవాహంబుల సిందూరితజలం బగుతత్సరోవరతటం

1 మేనితోఁ బాసెనొమిథిలేంద్రసుతయును, మనువంశకీర్తియు మడిసెనొక్కొ.

బునకు దానిం జేర్చి వ్రచ్చి వెడలివచ్చి. 1655

చ. తిమిరచయంబు వాసి చను దెంచిననూతనభానుఁ బోలి రా
హుముఖవినిర్గతామృతమయూఖుఁ డనం దగి యొప్పె సాంద్రర
క్తమునఁ బరీతుఁడై యతివికస్వరశుద్ధతరాంతరంగుఁడై
సముదితబాడబానలవిసారిశిఖావృతవార్ధిఁ బోలుచున్. 1656

సీ. వనభూమిఁ జూడంగ ననయంబు నేతెంచి, వఱలుజలాధిదేవత యనంగ
వాసవుఁ బెడఁ బాసి వచ్చినసురలోక,లాలిత్యయుతరాజ్యలక్ష్మి యనఁగ
వలరాజుతోడుత నలిగి యేకతమునఁ, దిరిగి యాడెడురతీదేవి యనఁగ
సలిలవిహారంబు సలుపంగ నరుదెంచి, చెలువారుకాననశ్రీ యనంగఁ
జెలఁగుకన్నులుఁ జన్నులుఁ జిన్ని మొగము, గలువతెకులచెన్ను జక్కవలయన్ను
నిండుచందురుచందంబు నెరయ గెలిచి,మానినీత్వంబు గైకొన్న మకరిఁ గాంచె.

శా. ఆలోనన్ మణికాంచనోజ్జ్వలవిమానారూఢ యై విస్ఫుర
ద్రోలంబాలకహేమబంధురచలద్దోర్మూలవిద్యుల్లతా
జాలంబుల్ వెసఁ దొంగలింపఁగ నురోజద్వంద్వకుంభంబులన్
లీలం బయ్యెద మాటుసేయుచును బల్కెం బ్రీతిపూర్వంబుగన్. 1658

ఉ. అంబుజమిత్రతేజ పవనాత్మజ కీశపతీ భవత్ప్రసా
దంబున నాకుఁ బూర్వకృతదారుణశాపవిముక్తి గల్గె నే
నుం బురుహూతునొద్ద కిదె నూతన నై చనుచున్నదాన నీ
కుం బరమార్థవృత్తి సమకూరఁగ నొక్కటి విన్నవించెదన్. 1659

సీ. వలనుగా నీసరోవరమున మకరి నై, యుండుట యారావణుం డెఱింగి
మాయావి యైనయామారీచనందనుఁ, బంపిన వీఁడు దపస్విరూప
మున వచ్చి నాచేత నిను వధియింపంగఁ, బుత్తేర నేతెంచి పూని నీవు
నలిఁ బట్టువడియును బలసిద్ధుఁడవు గాన, విడిపించికొంటివి తడయ కిపుడు
వీని నమ్మ వలదు వేవేగ దెగఁ జూడు,మరయ నిదియుఁ గృత్రిమాశ్రమంబ
యిచటి కుత్తరమున నేపారుదుగ్ధాబ్ధి, త్రోవ నీకు నిదియ ద్రోణగిరికి.

ఉ. అనిన విస్మయ మంది యిట్లను ముదం బారంగ సామీరి యా
ఘనగంభీరజలాశయంబున మహాగ్రగ్రాహి వై యుండి చ
య్యన దివ్యాంగన వైతి వెట్టులు మనోజ్ఞాభాషణప్రక్రియ
న్వినిపింపం దగు నేని చెప్పఁ దగు సున్నిద్రాబ్జపత్రేక్షణా. 1661

ధాన్యమాలిని తనపూర్వవృత్తాంతము హనుమంతునకుఁ జెప్పుట.

వ. అనినం ద్రిదశకాంత దనపేరు ధాన్యమాలిని యని చెప్పి. 1662

ఉ. తొల్లి మనోజ్ఞలాస్యమునఁ దోషితుఁడై గిరిశుండు వేడ్క సం
ధిల్లఁగ నాకు నిచ్చెఁ దగుదివ్యవిమానము దాని నెక్కి నే

నెల్లజగంబులుం గలయ | నించుకమాత్రన సంచరించి యు
త్ఫుల్లసరోజషండములఁ | బొల్పగునీసలిలాశయంబునన్. 1663

మ. జలకేళీరతి నున్న నాకడకు రా | జద్దివ్యతేజుండు ని
శ్చలదుస్సాధతపోధనుం డెలమితో | శాండిల్యుఁ డేతెంచి సం
చలితాత్ముం డయి నన్నుఁ జూచి మదనా | స్త్రవ్రాతపాతవ్యథా
[1]కలితుం డై పలికెం బ్రియోక్తుల సరా | గస్వాంతుఁ డై యేర్పడన్. 1664

మ. తరుణీ నాదెస నిల్పు మించుక దయా | ర్ద్రంబై నీచూడ్కి సుం
దరమందస్మితకాంతి నెమ్మొగమునం | దళ్కొత్తఁగాఁ జల్కు ని
ర్భరవక్షోజయుగంబు నాయురముపై | రాగిల్లఁ బైకొల్పు దు
ర్ధరకందర్పదవాగ్నియార్పఁ దరమే | తన్వంగి నా కెమ్మెయిన్. 1665

సీ. జిగిఁ దళుకొత్తునీ | చెక్కులు పలుమాఱు, చుంబింప వేడుక | సురుచిరముగఁ
బవడంపుఁగెంజాయఁ | బరఁగిన కెమ్మోవి, యమృతంబు గ్రోలంగ | నాసమీఱుఁ
జిక్కనిపయ్యెదఁ | బిక్కటిల్లెడుచన్నుఁ,గవ నాయురంబునఁ | గదియ నదుమఁ
దిరిసెంపుఁబువ్వులఁ | దెగడుదోర్వల్లరీ, [2]యుగమునఁ గాఁగిటి | కొనరఁ జేర్పఁ
దలఁపు కోర్కులు పరిపాటి | దప్పె నేని, మదనుతూపులు నన్నేల | మనఁగనిచ్చుఁ
బ్రాణరక్షణ మరయంగఁ | బరమధర్మ,మని యెఱుంగవె యుత్ఫుల్ల | వనజవదన.

వ. అనిన నమ్మునీంద్రునిపలుకులు విని యల్లన యిట్లంటి. 1667

చ. అరయఁగ సర్వసిద్ధులకు | హానికరంబులు నెల్లభంగులన్
దురితపదైకమూలములు | దుష్టతరంబు లధర్మమూలముల్
సురతసుఖాభిలాషములు | సూరులు మెచ్చరు వీన నీకు దు
ర్భరతరభవ్యదుశ్చరత | పఃఫల మాఱడిఁ బుచ్చఁ బాడియే. 1668

క. అని పలికిన శాండిల్యుఁడు, మనసిజశరపీడ్యమాన | మానసుఁ డై యి
ట్లనియెం దపమును జపమును, నినుఁ గవయుట సుమ్మి యిద్ది | నిక్కువ మబలా.

చ. మదనునిపూవుటమ్ము లొగి | మర్మము లాడిన మేనఁ బ్రాణముల్
మదిఁ బరికింప నిల్వ వను | మానము లే దది | కారణంబుగా
ముదమున నిన్నుఁ జెంది తప | మున్ సుకృతంబు ఘటింప నోపుదున్
బ్రదికిన సర్వసిద్ధులును | బన్నుగఁ బొందఁగవచ్చు నుగ్మలీ. 1670

చ. చటులసదర్పదర్పకభు | జంగమదష్టుఁడ నైతి నాకు న
క్కట యని పల్లవాధరవి | కస్వరసాంద్రసుధారసంబు ను
త్కటముగ నిచ్చి మన్పు మతి | దారుణమన్మథదావపావక
స్ఫుటితుఁడ నైతి మేలె తల | పోయఁగ నీ కిది ధాన్యమాలినీ. 1671

వ. అని యివ్విధంబున. 1672

---

1. కలితుండై... సరాగుండై ప్రియం బేర్పడన్. 2. యుగము నాకాఁగిటి.

చ. పలుమఱుఁ బెక్కుచందములఁ బల్కుమునీంద్రునిఁ బల్కితిన్ రజ
స్వల నది గాన మూఁడుదివసంబులుఁ దాలిమిమై సహింపఁగా
వలయుఁ గృతాభిషేక నయి వచ్చెద నాలవనాఁడ యిప్డు నన్
దలఁపఁగఁ బొందఁ గాదనినఁ దాపసముఖ్యుఁడు సమ్మతించినన్. 1673

వ. అంత నేనును గంధమాదనభూధరంబున కరిగితి నిట శాండిల్యుండు తద్దినత్రయంబు యుగత్రయంబుగాఁ బుచ్చుచుండు నెడఁ బ్రథమదివసంబునాఁటిరాత్రియందు దశగ్రీవుండు దిగ్విజయంబుసేసి సేనాసమేతుండయి వచ్చి యామహీధరంబుపయి విడిసిన. 1674

సీ. బలములదండడిఁ బర్వతాగ్రముమీఁది, తోరంపుశిలలెల్ల దొర్లిపడఁగ
సింధురఘనతర స్కంధకషణములఁ, దఱుచుగాఁ దరువులు విఱిగి కూల
గుహలలోపల నున్న కుంజరవైరులు, గోలాహలంబున జాలిగొనఁగ
సామజభేరుండ శరభశార్దూలాది, తతులు భయంబునఁ దల్లడిల్ల
హరిణచయములు బెగడొంది తిరుగఁబడఁగ
భుజగకులములు వడి బిలంబులు సొరంగఁ
దలఁకి పక్షిగణము నభస్స్థలికి నెగయ
నిర్ఝరావలి మిక్కిలి జర్ఝరముగ. 1675

తే. అంత దశముఖుండు నాగంధమాధన, శైలతటములందు సరసవృత్తిఁ
దిరిగి తిరిగి పువ్వుఁదీఁగలఁ బొదరిండ్ల, నెమ్మనంబు చెలఁగ నిలిచి నిలిచి. 1676

చ. శ్రుతులొడఁగూడ నింపు మది సొంపు వహింపఁగ మంద్రమధ్యతా
రతిలకితంబుగా సకలరంజనరాజితమైన గేయ మేఁ
జతురతతోడఁ బాడుచుఁ బ్రసన్నత నుయ్యెల లూఁగి యాడఁగా
నతులితశౌర్యధాముఁడు దశాననుఁ డక్కడి కేఁగుదెంచినన్. 1677

చ. కనుఁగొని జాతసంభ్రమవికారభయాకులితాంతరంగ నై
తనువు సమీరకంపితలతాగతిఁ దల్లడ మంద దీర్ఘలో
చనసరసీరుహంబులకు సంతమసం బొదవంగ నున్న నా
కనియె విభావరీచరకులాధిపుఁ డంగజరాగమత్తుఁడై. 1678

శా. లంకానాథుఁడ సర్వరాక్షసకులాలంకారభూతుండ ని
శ్శంకుండన్ సమరంబులం దురుభుజాసారోగ్రుఁడన్ వాసవా
తంకాపాదనదక్షసాహసమహోహాదగ్రుండ నే నన్ను మీ
నాంకుం డిప్పుడు నీదునేత్రవిశిఖవ్యాలీఢుఁ జేసెన్ వెసన్. 1679

చ. తవిలి ప్రియంబుతో నవసుధారసపూరము గల్గుమోవి నేఁ
జవిగొని మెచ్చుచున్ వలుఁదచన్గవ యక్కునఁ జేర్పఁ గోరెదం
గవయుము నన్ను మన్మథునిగాఢశరంబులఁ జాక మున్న యో

పవనవిధూయమానవర।పంకజపత్రవిశాలలోచనా. 1680

క. అనిన రజస్వలఁ బరతం,త్ర ననుం గవయంగ నీకుఁ ।దగ దని పల్కన్
దనుజపతి పరవశుం డై, యను నాతోఁ దమకపడుచు ।నతిలాలసుఁ డై. 1681

చ. సొలవక మద్యపానమునఁ । జొక్కినయయ్యేలనాగలున్ రజ
స్వలలుఁ బరాంగనల్ గలుగ । సంతస మందుదుఁ గాన నాకు మి
క్కిలి గడులెస్స యంచుఁ దమ।కించుచు వాఁడు రమించె దీర్ఘికా
జలజిని మత్తసింధురము । సంభ్రమమొంది నలంచుకైవడిన్. 1682

వ. అంత. 1683

శా. నాగేంద్రప్రతిమానహస్తుఁ డసమా।నప్రాభవోద్యన్నగు
న్నాగేంద్రప్రథితోగ్రవిగ్రహుఁ డనూ।నభ్రాజమానప్రతా
పాగణ్యుండు విశాలవక్షుఁడు కఠో।రాకారుఁ డై నాకు స
ద్యోగర్భంబున నుద్భవించె నతికా।యుం డింద్రవిద్వేషి యై. 1684

వ. దశముఖుండు వానిం దోడ్కొని చనియె నంత వాసరత్రయావసానసమయంబు
నఁ గృతస్నాన నయి సంప్రాప్తశరీరశుద్ధిసాధిమ నై ధౌతపరిధానాభరణాంగరాగ
మాల్యాలంకృత నై మునివల్లభుమ్రోల నిలిచి యల్లన యిట్లంటి. 1685

క. కృతపుణ్యాశీల దివస,త్రితయంబును గడచె నేఁడు । దివిరినవేడ్కన్
రతిసుఖము నీకు నీ వ,చ్చితి నన్నుఁ బరిగ్రహింపు । చిత్తం బలరన్. 1686

వ. అనినంత. 1687

క. నాచందము శాండిల్యుఁడు, సూచి వివేకించి యకట । సొలవక కడుదు
ష్టాచరణ నాకుఁ బ్రతికూ,లాచరణము సేయ నుచిత । మగునే నీకున్. 1688

సీ. నామందిరంబులో।నన యుండి వంచించి, యెవ్వనిఁ బొందితి । వింతి చెపుమ
శఫరాక్షి నీవయ।స్సారస్య మెవ్వఁడు, మనమున బెగడక । కొనియె నేఁడు
మగువ యెవ్వఁడు వచ్చి । మదమున నీకచ,గ్రహణంబు గావించి।కడఁగి పట్టె
నెలనాగ యిచటికి । నెవ్వఁడు చనుదెంచి, కామాంధుఁ డై నిన్ను । గాసిచేసెఁ
దగవు నీవు నిచటఁ । దప్పితి గావున, నీజలాశయమున । నోజ దక్కి
యడరి ఘోరమకరి । వై యుండుమని యుగ్ర,శాప మిచ్చె నాకుఁ।గోప మెసఁగ.

మ. అనురాగంబున నిన్నుఁ బట్టుకొని కా।మాయత్తుఁ డై గాసిచే
సినదుష్టాత్ముఁడు పుత్రసోదరసుహృ।త్సేనాసమేతంబుగా
ననిలో శత్రుచయంబుచేఁ బొలియు న।న్యాయోదయత్పాతకం
బున నంచున్ ఘనశాప మిచ్చెఁ బ్రతిఘా।స్ఫూర్జత్స్ఫులింగాక్షుఁ డై. 1690

సీ. ఎనయంగ దర్పజి।తేంద్రియత్వములకు, ననుభోగరతినిస్పృ।హత్వములకు
విదితమహామోహ।విజ్ఞానములకును, ననురాగవైరాగ్య।ఘనతలకును
ఘోరతృష్ణాలోభ।దూరత్వములకును, జనసంగమరహస్య।చతురతలకు

గురుతరాహంకార[1]వరశాంతతలకును, మదలౌల్యరుచిరాప్రమాదములకుఁ
నొక్కచోట నునికి యొక్కడ సిద్ధించుఁ, దిమిరమునకు నుదితతేజమునకుఁ
జటులపావకునకు సలిలపూరమునకు, నెందు నరసి చూడఁ బొందు గలదె.

చ. పరహితసత్యశీలకులభావదయాశమధర్మపుణ్యస
చ్చరితవివేకబుద్ధిభయసత్త్వగుణంబులు లేమ లున్నయా
పొరువునఁ బోవు చర్మమయపుత్రికలం దొకయింతసౌఖ్యముల్
దొరకునె మోసపోయి కడు దూషితచిత్తుఁడ నైతి నక్కటా. 1692

క. నిరయమున కేఁగుతెరువులు, సురలోకముతెరువు గానిచొప్పులును మహా
దురితంబులపొలిమేరలు, పరికింపఁగ నింతు లెందుఁ బ్రవ్యక్తముగన్. 1693

వ. అని వితర్కించుచున్నయమ్మునివరునిం జూచి వడవడవడఁకుచు ముకుళితకరకమ
లనై యి ట్లంటి. 1694

చ. నిరుపమసత్కృపాకలిత నే నపరాధిని గాను వాఁడు దు
ర్భరభుజసారుఁడై బలిమిఁ బట్టి పరాభవ మొందఁజేసె మీ
రురవడి శాప మిట్లుగ మహాగ్రత నిచ్చితి రింక నాకు దు
స్తర మిది వార్ధికై వడిఁ బదంపడి దీని విముక్తిఁ జేయరే. 1695

వ. అనిన ననుకంపాభరితుండై నావచనం బమోఘంబు గావున నిది యనుభవనీయం
బ కొంతకాలంబునకు దశరథపుత్రుం డగురామునిపనిఁ బూని హనుమంతుం
డిందులకు వచ్చు నతనిచేత నీకు శాపవిముక్తి యగు నని యానతిచ్చి యాశాండి
ల్యుండు గంగాతటంబున కరిగె నట్లు నేడు నీప్రసాదంబున నేను గృతార్థనైతిం
బోయివచ్చెద నని జగత్ప్రాణనందను దీవించి మెఱపునుంబోలె నప్పుడ యంత
ర్ధానంబు నొందిన నతండును జమత్క్రియమాణచిత్తుం డై క్రమ్మఱ కాలనేమి
సమీపంబునకు వచ్చిన వాఁ డి ట్లనియె. 1696

క. నీ వీమడువున సలిలము, ద్రావెద నని పోయి యెంత తడసితి వట సం
జీవని నీ కుపదేశము, గావించెద వలతు వేనిఁ గైకొను మెలమిన్. 1697

కాలనేమి హనుమంతునిచేఁ జచ్చుట.

క. వెరవారఁగ శిష్యుఁడవై, గురుదక్షిణ పెట్టు మనినఁ గోపం బెసఁగన్
గురుదక్షిణ యిదె కొమ్మని, యురవడితో నురము పొడిచె నురుతరముష్టిన్.

క. ఘనముష్టిఘాతమున నద్దనుజుఁడు దండాభినిహతదర్వీకరకో
పనుఁడై మెగయుచు నాపావనివక్షస్స్థలము వ్రేసె వడి ఖడ్గమునన్.

చ. చటులనిశాతఖడ్గశరశాతనుఁడై పవమానసూతి యు
త్కటగతిఁ జీరి వ్రేసి వడిఁ దన్నిటలంబునఁ దాఁచి యూర్చి నీ
కెటఁ జనవచ్చు నాయెదుట నిప్పుడ నిన్ బొలియింతు నంచు ను

1 వరశాంతులకుఁ బ్రభుమద.

ద్భటముగఁ బల్క దానవుఁడు పక్షిశరీరము దాల్చి గ్రక్కునన్. 1700
క. ఎఱకలగాడ్పున నొగి వెడ, చఱువఁగ వడి వీచి యతని శాతనఖములం
జఱచుచుఁ జీరియు ముక్కునఁ, గఱచియు నొప్పించె వాఁడు గరువలిసుతుఁడున్.
శా. ఆటోపంబున వానిఁ బట్టి పరుషోద్యన్ముష్టిఘాతంబునం
ద్రోటీపాటన మాచరించి భుజగస్థూలోగ్రవాలంబునం
దాటించెన్ వడి నేలవ్రేసి చదిపెన్ దర్పంబు గ్రక్కించె నా
స్ఫోటం బొప్పఁగ ఱెక్కలెల్ల విఱిచెన్ శుంభత్సమారంభుఁడై. 1702
వ. అంత వాఁడు సింహాకారంబు దాల్చి. 1703
చ. వికటసటావిపాటితనవీనవలాహకుఁడై మహాప్రభా
వికసితదంష్ట్రికాగ్రముల వీరుని నాహనుమంతుఁ గ్రుచ్చి సా
యకములఁ బోనిగోళ్ల నద రంటఁగఁ జీరి రవంబు సేసినం
జకితము లయ్యెఁ దద్విపినసామజయూథము లెల్ల నత్తఱిన్. 1704
ఉ. ఇద్ధపరాక్రమాంచితుఁ డహీనబలాఢ్యుఁడు సింహరూపసం
సిద్ధవిభావు నద్దనుజుఁ జేరి మహాశనిఁ బోలుముష్టి న
త్యుద్ధతి బీఱువోఁ బొడిచె నూర్జితగర్జితతర్జనక్రియా
రుద్ధదిగంతుఁడై యుదితరోషలసచ్ఛరభంబుచాడ్పునన్. 1705
[1]క. కేసరితనయుఁడు వడి న, క్కేసరిచరణములు శిరముఁ గెరలుచు నడుమన్
గాసిగ నప్పుడు దునుకలు, సేసియుఁ దనవాల మెత్తి చెలఁగుచు నడిచెన్.
వ. అంత నద్దానవుండు. 1706
శా. సుగ్రీవుం డయి చేరి యిట్లను మరుత్పూనుం బ్లవంగేశ యీ
వ్యగ్రత్వంబు దొఱంగు లక్ష్మణుఁడు సత్యం బార జీవించె ద్రో
ణాగ్రావంబున కేఁగ నేటి కసమానప్రీతితో రమ్ము దుః
ఖగ్రాహ్యంబులు మందు లేల ధరణీకాంతాజ్ఞ నే వచ్చితిన్. 1707
తే. అనినమతిమంతుఁడగుహనుమంతుఁడతనిఁ, దెలియనారసికాకుంట తెలిసియిచటి
కర్కసంభవుఁ డేటికి నడరి వచ్చు, ననుచు నాగ్రహనిగ్రహావ్యగ్రుఁ డగుచు.
ఉ. ఓరి నిశాచరాధముఁడ యుగ్రసముద్ధతి మాయలాఁడవై
సారము లేమిఁ జేసి పలుచందపురూపులు దాల్చి యీక్రియం
బోరొనరింప వచ్చితివి పోయిన నిన్నిఁకఁ బోవ నిత్తునే
దూరముగాదు కాలుపురిత్రోవ యటంచు నుదగ్రమూర్తియై. 1709
శా. తాలోత్తాలకరాళదుస్సహభుజాదండంబునన్ వ్రేసె నా
భీలప్రాభవదుర్నివారగతియై భీమాసురోరస్స్థలీ
శైలోపాంతముః దాన దానవుఁడు నిస్సత్త్వాత్ముఁడై సోలి కీ

1 ఇట నడుమ నీపద్యము వ్రాఁతప్రతులఁ జూపట్టుచున్నది.

లాతాఘంబులు నోరఁ గ్రమ్మఁగ విశాలధ్వానుఁ డై గ్రక్కునన్. 1710

సీ. అంతన శతశృంగుఁ డై నిర్జరారాతి, గర్జిల్లి సముదగ్ర కార్ముకంబు
దాల్చి కర్ణాకృష్ట దారుణశరజాల,ముల నాంజనేయుని ముంచెఁ బెలుచఁ
జదిపె వాలంబున సాయకావలి నెల్ల,నవలీల నలయక పవనసుతుఁడు
మఱియు మర్మంబులు నెఱయంగ నొప్పించె, రాత్రించరుండు నారాచములను
దన్నిచీరి కఱచి తాడించి పిడికిళ్లఁ, బొడిచి చఱిచి యెత్తి పుడమి వైచి
మొగము పగుల వేసి[1] మోఁకాళ్లఘట్టించి,వక్షమెడలి పగుల వాయుసుతుఁడు.

క. సామజరాజకరంబునఁ, దామరసము ద్రెంచుభంగి దర్పోద్ధతుఁ డై
సామీరి బాహుయుగమున, నామనుజాశనునియుత్తమాంగముఁ దునిమెన్.

తే. అనుపమానైకఘోరమాయాబలాను,కలితు మారీచతనయునిఁ గాలనేమి
నగణితస్థితిఁ గాలుని నగరి కనిచి, కీశనాథుండు వెస ద్రోణగిరికి సరిగె. 1713

ఉ. సింధురవైరివిక్రమణ శీలి యతండు పరిభ్రమింప సౌ
గంధికసంగబంధురిత గంధసమీరణశాలి యై మరు
త్సింధుమనోజ్ఞశీకరవ శీకరణాచరణాభిరాముఁ డై
గంధవహుండు వీచె నెస కంబున నాత్మజుమీఁద మెల్పునన్. 1714

వ. అంత ననిలసుతుండు. 1715

ఉ. ద్రోణము గాంచె నిర్జరవధూజనమంగళగేయవిస్ఫుర
ద్రాణము దీపరాజిరుచిరస్ఫురదోషధిసత్త్వకల్పిత
త్రాణము రత్నదీధితివిరాజితహాటకసానుమండలీ
కోణము నభ్రచుంబిగురుకూటవికస్వరధాతుశోణమున్. 1716

వ. అనిలతనయుం డమ్మహీధరారోహణంబు సేసి దావదహనజ్వాలాదందహ్యమా
నంబులఁ బోని కనత్కనకకటకంబులు గనుంగొనుచు సౌదామనీదామసముద్దా
మంబు లగు హేమలతావితానంబులు సూచుచుఁ దారకితం బగు శరన్నభోభా
గంబు ననుకరించుచుఁ బతితతరుకుసుమం బగు మహేంద్రనీలస్థలంబు లాలోకిం
చుచు నవశోణితరణాంగణవికీర్ణగజకుంభపతితముక్తాఫలంబులుం బోలె ధాతుమ
యసానుతలంబుల వేణుమూలపతితంబు లగుమౌక్తికంబులు సూచి మెచ్చుచు
సుషేణుండు చెప్పినయభిజ్ఞానంబు లుపలక్షించి యమ్మహౌషధంబులు డగ్గఱునం
త నవి యదృశ్యత్వంబు నొందిన నప్పర్వతంబున కిట్లనియె. 1717

సీ. ఓమహీధరరాజ యుర్వీశపతి యైన, దశరథరాజనందనునియాజ్ఞ
సమకూర్ప వచ్చితి సర్వలోకములకు, హిత మైనసత్కార్య మెల్లభంగిఁ
గావున నీయందుఁ గలిగినదివ్యౌష,ధంబులు నాకిమ్ము తడయ కిపుడు
వలయు నే వడిఁ బోవ వంచింప నీ కేల, పెంపుతోడుతఁ గరుణింపు మనిన

1 మొగిఁ గాళ్ల దట్టించి.

నాధరాధరుండు నతిగర్వితుఁడ వోలెఁ, దన్ను సరకుగొనక దర్ప మొదవ
నవినయమున నమ్మహౌషధు లీకున్న, నలిగి పలికె నంత ననిలసుతుఁడు. 1718

మ. ప్రియముల్ చెప్పిన నన్నుఁ గైకొనక దర్పిం చిట్లు [1]జాల్మత్వదు
ర్ణయశీలంబున నూరకుండితివి క్రూరత్వాత్మ దుర్బుద్ధి వై
దయయుఁ ధర్మము సత్యముఁ గుణములుఁ దాక్షిణ్యముం గల్గ వా
రయ నెందుం గఠినాత్ములందు సముదగ్రగ్రావ శైలాధమా. 1719

మ. అని యుద్యత్పటురోమకూపవివరాఘూవిర్భవద్విస్ఫులిం
గనికాయంబులు గూడి మింటఁ గలయంగాఁ బర్వి మండంగ రో
ధనసర్వంకష తేజుఁ డై చటులనాదన్యక్కృతాంభోధర
ధ్వని నార్చెఁ వెస సప్తలోకకుహరవ్యాప్తిక్రియాపాది యై. 1720

చ. ఒఱిగె వసుంధరాస్థలి మహోరగనాథుఁడు గ్రుంగెఁ గూర్మముం
దఱలె నభంబు మ్రోసె సురదంతులు మ్రొగ్గె దిగంతరంబు ల
త్తఱి నదరెఁ మరుత్సుఁడు దర్ప మెలర్ప నహార్య ముద్ధతిం
బెఱుకఁగ గోత్రశైలములు పెల్లగిలెం గలఁగెం బయోనిధుల్. 1721

క. వ్యాళేంద్రతులిత మగుతన, వాలమ్మునఁ జుట్టి పెఱికె వానరపతి యా
శైలము మును మందరగిరి, హేలోత్సాహమునఁ జక్రి యెత్తినమాడ్కిన్.

వ. ఇట్లు దశయోజనవిస్తారంబును బంచయోజనాయతంబును నగునమ్మహీధరంబు పెఱికి యెత్తి యార్చునవసరంబునం జిత్రసేనాధిగంధర్వులు త్రయోదశకోటిసంఖ్యాకులై పరస్సహస్రంబు లైనమొనలు దీర్చి పరశుగదాముద్గరపట్టిసప్రాసముసలకుంతభిండివాలకరవాలాదిమహాసాధనంబులకొమ్మెఱుంగులు గనల నతని వీక్షించి వీఁడు నాఁడు గొనిపోయినదొంగ యెప్పటి సనుదెంచె వీనిఁ గృతాంతగోచరుం జేయుద మని యిట్లనిరి. 1723

హనుమంతునితో గంధర్వులు యుద్ధముచేయుట.

మ. ఇది నీకేటికి మేరుభూధరసమం బీయద్రి దేవవ్రజా
స్పద మిం దుండుదు మేము గాపు త్రిజగత్సంజీవనాఢ్యంబు నీ
వది యిచ్చోటన పెట్టు తక్కిన మదగ్రానేకశస్త్రాళిచే
బ్రదుకఁ వచ్చునె యన్న నాతఁడు రణారంభోన్ముఖుం డై వడిన్. 1724

సీ. దట్టించి యంఘ్రులఁ దన్ని నఖంబులఁ, జీరి తలంబులఁ జిక్కపఱిచి
పెడకేలఁ బొలియించి పిడికిళ్ల నొప్పించి, మోఁచేతిపోటులఁ బీఁచ మడఁచి
కఱచి వాలంబునఁ గట్టి యంబుధి వైచి, శైలతటంబునఁ జదియ వ్రేసి
కడకాళ్లు పట్టి యుత్కటముగా వడిఁ ద్రిప్పి, యొకనితో నొక్కని నొగినిజఱచి
కడఁగి కారింపఁ గొందఱు పుడమిఁ బడిరి, వెఱచి కొందఱు గనుకనిఁ బఱచి రపుడు

1 జాడ్యత్వదుర్ణయ.

మూర్ఛనొందిరి కొందఱు మూఁక గట్టి, కొంద ఱూరక భ్రమ మొంది రందులోన.
తే. తల్లడించుచు మింట గంధర్వవరులు, నీకుఁ దెరువులు శుభములై నెరయుఁగాక
యీయుపక్రమ మేరికిఁ జేయఁ దరమె, కొండ గొనిపొమ్ము వానరకులలలామ.
క. అని గంధర్వులు తొలఁగిన, ననిలతనూజుఁడు మహీధరాన్వితభుజుఁడై
తను సిద్ధసాధ్యగణములు, వినుతింపఁగ గగనవీథి వెలుఁగుచు నరిగెన్. 1727

భరతుని దుస్స్వప్నము.

చ. భరతుఁడు నాఁటిరాత్రి యశుభం బగునక్కలలోనఁ గాననాం
తరమున రామలక్ష్మణులు తైలనిషిక్తశిరస్కులై సుదు
స్తర మగుపంకమధ్యమునఁ దద్దయుఁ జిక్కి కృశాంగులై మహా
ద్ధురగతి నేడ్చుచున్ వితతదుఃఖము నొందుటఁ గాంచి భీతుఁడై. 1728
చ. తడయక మేలుకాంచి కల దారుణ మం చెదఁ జింత నొంది త
ల్లడమున వెల్లి వచ్చి వికలత్వము నొందుచు దుర్నిమిత్తముల్
గడుకొని చూచి మేను వడఁకం బటుధైర్యము దూలిపోయి పెం
పెడలి బహుప్రకారముల ని ట్లనుచుం దలపోయు నాత్మలోన్. 1729
ఉ. నక్కలు గూయఁ జొచ్చె గగనంబున నుల్కలు రాలఁ జొచ్చె నే
దిక్కున నైన ధూమములు దీటుకొనం గవిసెన్ ధరిత్రియున్
గ్రక్కతిలంగఁ జొచ్చె నధికంబుగ నొక్కత ముక్తకేశయై
మిక్కిలి యేడ్చుచున్నయది మీఁదటికిఁ దది యేమి పుట్టునో. 1730
ఉ. రాముఁడు లక్ష్మణుండును ధరాసుతయున్ బలుకాననంబులం
దేమివిధిం జరించిరొకొ యేవిధిఁ బొందిరొ యేమి యైరొకో
యామహనీయకీర్తులకు నాపదలున్ వెసఁ గల్గునొక్కొ యిం
కేమి తెఱంగొ దీనికి సమీహిత మెయ్యదియొక్కొ దైవమా. 1731
క. పదునాల్గువత్సరమ్ములు, దుదముట్టఁగ వచ్చె నేఁడు తుదగా గురుస
మ్మదముగ వార్తయు వినరా, దదియేమియొ తెగిరొకో కృతాంతుని చెయిదిన్.
క. కృతయజనతపోదాన,వ్రతజప[1]తీర్థోపవాసవరసుకృతంబుల్
కృతమతి నిచ్చితి రామున, కతులితముగఁ గలుగ నభ్యుదయ మనుచు వెసన్.
చ. అనఘుఁడు భూసురోత్తముల నాగమవిత్తము లైనవారి రాఁ
బనిచి యనేకదానజపపావకతర్పణధర్మశాంతు లిం
పొనరఁగ వేదచోదితనియోగముతో నొనరించి నెమ్మనం
బున [2] దురపిల్లి నెవ్వగలఁ బొందుచుఁ గుందుచు నుండ నత్తఱిన్. 1734
మ. ఉదయద్భాస్కరమండలోల్లసితకాయుం డుగ్రసంవర్తని
ర్యదుదగ్రానిలతుల్యసత్త్వుఁ డురుధైర్యాతీతశైలుండు భా

1. తీర్థాధివాసవర. 2. దురటిల్లి నెవ్వగలఁ బొందుచు వందురుచుండ.

తి దలిర్పం బవమానసందనుఁడు నంకదిగ్రామముం గాంచె భా
స్వదమేయద్యుతిపూరితాఖిలదిశాచక్రుండు సంభ్రాంతుఁడై. 1735

మ. ఘనసంకాశశరీరు వల్కలజటాకల్పుం దపోనిష్ఠితుం
వనజాతాయతచారునేత్రు భరతుం వాతాత్మజుం డచ్చటం
గని యారాముఁడు లక్ష్మణుం డిలిగినం గాంతాలలామంబు సీ
తను నచ్చోటనె డించి వచ్చెనొకొ యుద్యద్దుఃఖభారంబునన్. 1736

సీ. అరసి చూచెదఁగాక యని యాత్మఁ దలపోసి, యక్కట రఘురాముఁ డట్టివాఁడె
ధర్మదయాసత్య ధనుఁడు ధీరోదాత్తుఁ, డచలేంద్రగురుధైర్యుఁ డనుజునింతి
నర్కతనూజాతు నావిభీషణుఁ గపి,వీరుల దిగనాడి పేరు చెడిచి
చనుదెంచునే దశాననుఁ బోరఁ గూల్పక, యీకానితలఁ పేల నాకుఁ బుట్టె
దాశరథిఁ బోలు నితఁ డొక తాపసుండు,గలుగఁబోలును నిజమని కడఁకతోడ
లఘుజవంబునఁ బావని లంక కరుగఁ, గనియె నప్పుడు భరతుండు గగనవీథి.

ఉ. రాజకుమారశేఖరుఁ డరాతిభయంకరుఁ డభ్రవీథి వి
భ్రాజితతేజుఁడై యరుగు పావనిఁ జూచి యుదగ్రవిక్రమో
ద్వేజకమైనభూత మిది దీని శరంబునఁ గూల్తు నంచుఁ దా
రాజధరోరుకార్ముకకరాళతరాలఘుచాపధారి యై. 1738

క. నిలిచినతఱి నశరీరిణి, పలికె నీ కరయ నాప్త బంధుఁ డితనిపై
నలుగ వలదు కరుణింపుము, బలవదమోఘాస్త్రజాల భరతనృపాలా. 1739

మ. అని వీతెంచినఁ గైకయీతనయుఁ డత్యాశ్చర్యనిర్మగ్నుఁడై
ధనువుం దూ పుపసంహరించి రఘునాథక్లేశముల్ మాన్పఁగా
మన మారం బరమేశ్వరార్చన లసామాన్యంబుగాఁ జేసి స
జ్జనగోష్ఠిం దగ నిల్చి యుండె భయదస్వప్నప్రసంగంబునన్. 1740

చ. కనియెఁ గపీంద్రుఁ డంత ఘనగర్జననిస్వనవీతనిద్రముం
ఘనతిమినక్రచంక్రమణకల్పితవీచికదంబభద్రముం
గనదురురత్నరాజిభుజగవ్రజసంచరణాతిరౌద్రముం
జనితమరాళఫేనవిలసన్నవముద్రము నాసముద్రమున్. 1741

మాల్యవంతుఁడు రాక్షసబలంబులుం దానును హనుమంతుని నడ్డగించుట.

వ. అంత దశవదనుపంపున మాల్యవంతుండు సమగ్రబలసంపన్నులును వివిధమా
యావిశారదులును సమరకర్మదుస్సహులు ననేకాయుధోపేతులు నయినయాఱు
వదికోట్ల రాక్షసులతో నొక్కటం గదిసి జలరాశిమధ్యంబునఁ గపివీరునిఁ బో
నీక పొదివిన నతండు విద్యుల్లతావేల్లితంబులును విజృంభితదంభోళిసంరంభంబులు
నూర్జితగర్జితంబులు నగుజీమూతంబులు గా శంకించి భీషణవివిధాస్త్రసింహనా
దంబుల నక్తంచరులుగా నెఱింగి గగనవీథిం బదఘట్టనంబులు లేమిం జేసి నిశ్శబ్దం

బగుసంగరంబు ప్రవర్తించె నప్పుడు శరంబులఁ గీలించియు గదల వ్రేసియు భిండివాలంబుల వైచియు శక్తులఁ బఱపియుఁ జక్రంబులఁ బ్రయోగించియుఁ గత్తళంబుల నెత్తియు బరిఘంబులఁ బరిఘట్టించియు ముసలంబుల మోఁదియుఁ గుంతంబులఁ బొడిచియు గోణంబుల విసరివైచియు నంకుశంబుల నాటియుఁ గఠారంబుల నాటియుఁ గుఠారంబుల నఱకియు నిట్లనేకప్రకారంబుల నొప్పింప నతండు నాజ్యాహుతులం బ్రవర్ధమాన తేజుండగు జాతవేదు ననుకరించి యనూనసత్త్వంబునం జేర్చి మహార్ణవంబునం దిరుగు నాదిమీనంబునుం బోలెఁ గాననంబునం గనలు మహానలంబుచాడ్పునఁ దుంగ మడువు సొచ్చి కలంచు మదకుంజరంబు పగిది హరిణంబుల బెగడు వఱచు పుండరీకంబు మాడ్కి సర్పంబుల దర్పం బడంచు వైనతేయుని విధంబున వాలంబున నసురులఁ జుట్టిపట్టి త్రిప్పి వారాశిలో వైచియుఁ జరణతాడనంబుల మరణంబు నొందించియుఁ బార్ష్ణిఘాతంబులం బడలువఱిచియుఁ బాదాగ్రంబులం దట్టుచు జానుఘాతంబులం గూల్చుచుఁ బార్శ్వప్రహారంబులం బొలియించుచు నున్నం గనుంగొని యంత నమ్మాల్యవంతుండు.

మ. దివిజానీకము దల్లడిల్లఁగ సముద్దీప్తప్రతాపోగ్రుఁడై
శ్రవణోపాంతనిషణ్ణకార్ముకవర జ్యానాదభూయిష్ఠుఁడై
పవమానాత్మజుమీఁద వేయిశరముల్ భాస్వత్కరాభంబు లా
ర్చి వడిం గీల్కొలిపెం బ్రచండవిపులార్చిస్తోమభీమంబు గాన్. 1744

వ. అంత హనుమంతుండు. 1745

శా. లీలావిక్రమ మేర్పడన్ రణకరాళీభూతుఁడై భోగిరా
జాలోలం బయి ధూమకేతనసముద్యద్దీధితిం బొల్చు నా
వాలం బార్చుచు వాని నన్నియును దుర్వారంబుగాఁ ద్రుంచె ను
ద్వేలాతిప్రథమానమానసహజస్థేమానుభావంబునన్. 1746

చ. తలకొని మాల్యవంతుతల దన్ని సమీరసుతుండు దా వియ
త్తలమున కంత బిట్టెగసె దానును దానవవీరుఁ డస్త్రధా
రలు దొరఁగంగ సొమ్మసిలి రౌద్రరసం బొదవంగఁ దేఱి య
గ్గలముగ నేసెఁ గీశుపయిఁ గాలునిచూపులఁ బోలుతూపులన్. 1747

క. ఆలమున ననిలతనయుఁడు, వాలంబున విల్లు విఱువ వడితో వాఁడున్
శూలమున బిట్టుపొడిచెన్, ఫాలమునను రుధిరధార పఱవుగఁ దొరఁగన్. 1748

తే. మఱియు శూలము మారుతాత్మజుని యురము, గాఁడ వైచిన నాతండు గడఁగి పట్టి
యంఘ్రియుగమున నవలీల నడరి విఱిచె, నిక్షుదండముఁ బోలంగ నింతలోన.

చ. గదగొని వైచె దానవుఁడు గంధవహాత్మజుమీఁద నేపుతో
నది చనుదెంచి తాఁకెఁ జటులాశని శైలముఁ దాఁకుచాడ్పునం

గదలక [1] నిల్చి కాలుగతిఁ గన్నుల నిప్పులు రాల నుగ్రుఁడై
పదముల బిట్టు తన్నె నరిభంజనవిక్రమసార మేర్పడన్. 1750

వ. అంత నమ్మాల్యవంతుండు మారుతి కి ట్లనియె. 1751

మ. వినతానందను నెక్కి వారినిధిలో విష్ణుండు నాతోడఁ బో
రొనరింపం గలుషించి నే ననుపమానోదగ్రబాణంబు లే
సిన నిల్వోపక కాందిశీకుఁడయి పాసెం బోరికిఁ నీతరం
బె ననుఁ సంగరభూమిలో గెలువఁ గాపేయంబునం జాకుమీ. 1752

క. ఈగిరి నాపంపున నీ, సాగరమున వైచి పొమ్ము చంప ననుచు ర
క్షోగణవీరుఁడు వానర, నాగేంద్రునిమీఁదఁ బఱపె నవశితశక్తిన్. 1753

తే. కడఁగి యొక్కట విస్ఫులింగములగములు
మింటఁ జెదరంగ వడిఁ బెనుమంట లెగయ
వచ్చునాశక్తిఁ బొడగాంచి వాయుసుతుఁడు
చెలఁగి పదములఁ దునుకలు సేసి యార్చె.

సీ. అంతట నమ్మాల్యవంతుండు గోపించి, కాళీకటాక్షప్రకాశ మొనరు
కరవాల మంకించి కదిసి వక్షస్స్థలి, వ్రేసిన నది వేగ విఱిగి పడిన
వజ్రసంహననుండు వాయుతనూజుండు, వాలపాశంబున వానికంఠ
మొగిఁ జుట్టి వైనతేయుఁడు భుజంగము పట్టె, త్రిప్పుకై వడి వడిఁ ద్రిప్పిమింటఁ
బెక్కుమాఱులు వెసవీచి త్రెక్కొనంగ, వదల వారిధిలోపల వైవ నతఁడు
ముక్తకేశాంబరోజ్జ్వలభూషుఁ డగుచుఁ, బడిరసాతలమున కేఁగె బలము దక్కె.

క. జితకాశి యైనయమ్మా, రుతసూనునియుగ్ర మైనరూపము గని ని
ర్గతసాధను లై దితిజులు, హతశేషులు లంకలోని కరిగిరి పెలుచన్. 1756

క. గెలుపుగొని వాయుతనయుఁడు, బలవిక్రమభూతి యొదవ బాహాదండో
జ్జ్వలదివ్యభూధరుం డై, చెలఁగుచు వడి నరిగె గగనసీమ వెలుంగన్. 1757

చ. స్ఫుటతరదివ్యరత్నఘృణిశోభిమహౌషధభూధరప్రభా
పటలము మింటిపై నిగుడఁ బ్రస్ఫురదగ్నిరుచిచ్ఛటావిశం
కటుఁ డగువాయుసూనుఁడు వికస్వరుఁ డై చనుదేర రాఘవుం
డిట సరసీజబంధుఁ డుదయించెనో యంచుఁ బరీతశోకుఁ డై. 1758

మ. రణలక్ష్మీరతిసక్తుఁ డై యలసి నిద్రాణత్వముం బొంది [2]స
ప్రణతప్రక్రియ దోఁప నప్పుడు గతప్రాణుండు నా భీమరా
వణసంప్రేరితశక్తిఁ గూలి హతనిశ్శ్వాసానిలుం డైనల
క్ష్మణు నాత్మానుజుఁ జూచి యి ట్లనియె నిక్ష్వాకుప్రభుం డార్తుఁ డై. 1759

---

1. నిర్వికారుఁ డయి కన్నుల. 2 'సత్ప్రిణుతప్రక్రియ.'

రాముఁడుద్రోణాద్రిప్రభం గాంచి యరుణోదయకాంతియనిశంకించిచింతించుట.

క. నగరాజధీర లక్ష్మణ, విగతస్నేహుండ వై వి✽వేకింపక నన్
దిగనాడి నీకుఁ బోవఁగఁ, దగునే నాకేది దిక్కు ✽ తమ్ముఁడ చెపుమా. 1760

క. రూపింప నెల్లవారికి, నేపారఁగఁ బ్రొద్దువొడువ ✽ నీసమయ మునన్
నాపాలఁ బొద్దు గ్రుంకెను, బాపపుదుఃఖాబ్ధిలోనఁ ✽ బడఁ బా లయితిన్.

క. నీరాక కెదురుచూచుచ, హోరాత్రము వగలఁ బొగిలి ✽ యుండుసుమిత్రం
జేరి యడుగ నే మనియెద, నేరీతి మొగంబుఁ జూతు ✽ నెక్కడఁ జొత్తున్.

క. భరతున కేమని చెప్పుదు, సరసుఁడు నీతమ్ముఁ డయిన✽ శత్రుఘ్నునితో
నిరవుగ నే క్రియ బొంకుదు, గురుతరదుర్యశము నొంది ✽ కుందఁగ వలసెన్.

తే. అన్న దిగనాడి నను శర✽ ణన్న నేను, లంకఁ బట్టము గట్టితి ✽ శంక మాను
మని విభీషణుఁ బలికితి✽నదియుఁ దప్పె, నిల నభాగ్యుల కెందును✽గలదె పెంపు.

మ. కమలాప్తుం డుదయాద్రి చేరువకు ని✽క్కం బారయన్ వచ్చె ని
త్తిమిరంబున్ విరియంగఁ జొచ్చెఁ గలయన్ ✽ దిగ్భాగముల్ నిర్మల
త్వము నొందెన్ గ్రహతారకాతతులభా✽స్వత్స్ఫూర్తియుం దప్పె నే
నమరన్ లక్ష్మణు వెంట నేఁగెద నస✽హ్యం బిచ్చటన్ నిల్వఁగన్. 1765

వ. అని సుగ్రీవున కిట్లనియె. 1766

ఉ. బంధుఁడ వై తలిర్చుచు న✽పారబలీముఖసేనతోడుతన్
సింధువు గట్టి రక్కసులఁ ✽ జీరికిఁ [1]గోక వధించి తీవునీ
బాంధవ మెల్ల ప్రొద్దుఁ దలఁ✽పం దగు నాత్మ మఱాకు మింకఁ గి
ష్కింధకుఁ బొమ్ము భానుసుత ✽ కీశబలంబులు నీవు నావుడున్. 1767

చ. రవిసుతుఁ డంతయుం దెలిసి ✽ రాముని కిట్లను భూమిపాలక
ప్రవర విచార మేమిటికిఁ ✽ బన్నుగ నాలవజాము పొచ్చె న
ప్పవనసుతుండు వచ్చు నరి✽భంజన శోకము మాను మింక నా
ప్లవగవరుండు వోవుపని ✽ పన్నుగ విశ్వసనీయమే కదా. 1768

వ. అనినయనంతరంబ నిబిడప్రభామండలదుర్నిరీక్ష్యుం డయి హనుమంతుండు ప్రజ్వలన్మహౌషధీదీధితిభాసురం బగునాద్రోణనగంబు ధరియించి యేతెంచిన నఖండచండతేజోమండలం బనఁ దేఱి చూడ రాకుండినఁ గపివీరులు భీతిల్లి పరవశులై యుండ రఘూద్వహుం డయ్యవసరంబున మార్తాండుం డని శంకించి.

సీ. ప్రలయకాలోదగ్ర ✽ భర్గుచందంబునఁ, గంటిమంటలు[2]మింటఁ ✽ గలయఁ బర్వ
రోమకూపంబుల ✽ భీమంబుగా విస్ఫు,లింగకణంబులు ✽ నింగి కెగయ
బ్రహ్మాండమంతయు ✽ భగ్నంబుగాఁ జేయ, నప్పళించుతలంపు ✽ లుప్పతిలఁగ
నమరకులాధిప ✽ ప్రముఖదిక్పాలుర, మసలక లీల భ✽స్మంబు సేయఁ

1. గోరక చంపి తీవు. 2 గూడి కలయఁ బెరుఁగ.

బూనుకై వడి రఘురాజ।పుంగవుండు, తఱిమిజగములువిగతస।త్త్వములుగాఁగ
జలధు లేడునునొక్కటఁ।గలఁపఁజూచు,విధమునొందుచు నుద్ధత।వేగుఁడగుచు.

సీ. ద్రోణాఖ్యశిఖరికై । దూర మేఁగినకపి, రాజలలామంబు । రాకమున్న
రణభూమిఁ బడినల।క్ష్మణుఁడు లేవకమున్న, ఘనమనోరథసిద్ధి । గాకమున్న
యన్వయంబున కాది । యయ్యును బగవానిఁ, గలసి నాకార్యంబు।తలఁపు లేక
కట్టిఁడితనమున । ఖరకరుఁ డుదయించు,చున్న వాఁ డుద్ధతి । నుచిత మేది
యరయఁ గల్లరి గావున । నడరి నాదు, దివ్యశరమునఁ బడఁగూల్తు।దివిజులడర
వసుమతీతల మే నరా।క్షసముగాఁగఁ, జేయుదును నాకుఁగలదెయ।జేయమెందు.

వ. అని పలికి. 1772

శా. ఆస్ఫోటించి పరాక్రమించి భయద। వ్యాపారసన్నద్ధుఁడై
విస్ఫూర్జల్లయకాలదావదహనా।విర్భావమూర్తిక్రమ
ప్రస్ఫీతుం డయి వీరరౌద్రరససం।రంభంబునం బొల్చి యు
గ్రస్ఫార ప్రథిత ప్రతాపతపనై। కత్వప్రతిష్ఠాత్ముఁడై. 1773

చ. పరఁగఁ బినాక మందుకొను। ఫాలవిలోచనుమాడ్కి రాఘవుం
డురుతరసంభ్రమం బొదవ। నూర్జితచాపముఁ దాల్చి పావకో
ద్ధుర మగురౌద్రసాయకము। దుర్దమశక్తి దలిర్పఁ జేర్చి భా
స్కరు నొకమాత్ర నేలఁ బడఁ।గా వెస నేయఁ దలంచునత్తఱిన్. 1774

వ. జాంబవత్సుగ్రీవవిభీషణాదులు సంభ్రమంబునం బఱతెంచి వినయవినమితశిర
స్కులై ఫాలభాగరచితకరసంపుటులై యొక్కనికయి భువనత్రయంబుఁ జెఱు
పం జన దని మఱియు ని ట్లనిరి. 1775

సీ. రఘువంశవర నీవు । రౌద్రాస్త్రమందిన, సురసిద్ధసాధ్యఖే।చరభుజంగ
గంధర్వులాదిగాఁ।గడుభయంబునఁబొంది,[1]యొగిదిక్కులకుఁబాఱు।చున్నవార
లతిశయోల్కాతతి । నంబరస్థలి కాలి, పగులుచందంబున । బడలువడియె
ధర గ్రక్కదలఁజొచ్చె । ధరణీధరంబులు, వ్రీలుచు నున్నవి । వార్ధు లెల్లఁ
గలఁగుచున్నవి గావునఁ । గడగి దీని,సంప్రయోగంబు వల దింక । జనవరేణ్య
దివ్యశైలంబుతోఁజను।దెంచుచున్న,వాఁడుభానుండపోలెన।వ్వాయుసుతుఁడు.

క. వరదివ్యౌషధలతికా, స్ఫురితం బగుద్రోణశిఖరి । భుజబల మెసఁగం
గరువలితనయుఁడు దెచ్చెడు,సరసిజమిత్రుండు గాఁడు । సౌజన్యనిధీ. 1777

వ. అఖండక్ష్వేళారవపూరితాశాంతరుం డగుటం జేసి తపనుండు గామికి విచికిత్స వ
లదు పావనియ యగు నని పల్కి యమ్మహాత్మున కెదురుగాఁ గపులం బనుపు
మనవుడు. 1778

మ. దళదిందీవరచారుకాంతివిలస।ద్గాత్రుండు కౌతూహలా

1. యొదిఁగె దిక్కులఁ బాఱుచున్న.

మలఫుల్లత్సరసీజనేత్రుఁ డపరిమ్లానప్రసాదాననో
జ్జ్వలసంపూర్ణసుధాకరుండు రవిరాజద్దివ్యతేజుండు భూ
పలలాముండు కడంకతో నెదురుగాఁ బంపెం బ్లవంగావలిన్. 1779

శా. అంతన్ భూమికి వచ్చుభానుఁ డన నత్యాశ్చర్య మొప్పన్ హనూ
మంతుం డాదట నేఁగుదెంచి కడు రమ్యస్ఫూర్తి యై మేదినీ
కాంతాగ్రేసరుఁ డుత్సహింపఁగఁ బ్లవంగశ్రేణి మోదింపఁ ద
త్ప్రాంతన్యస్తగిరీంద్రుఁ డై సవినయవ్యాపారసంరంభుఁ డై. 1780

సీ. ఇట్లను రఘునాథ యేఁబోయి దివ్యౌషధంబులు తద్ధరాధరమునందుఁ
బరికించి కానక గిరియ తెచ్చితి నిది, యవధరింపుము వేడ్క నవనినాథ
మును మీరు పంచినఁ జనఁగ నేతేరంగ, నడుమ విఘ్నంబులు నాకుఁ గలిగె
మసలుట తప్పుగా మదిలోనఁ దలఁపకుఁ, డనిన రాముఁడు వల్కె ననిలతనయ
నీకుఁ దప్పులు గలవయ్య నీకతమున, దినకరాన్వయ మరయఁ బ్రతిష్ఠ నొందె
నన్నుఁ గాచితి వనుజప్రాణముల వడసి, తింక నీఋణ మెన్నఁ డే నెట్లు దీర్తు.

వ. అనునయ్యవసరంబున భానునందనుండు సుషేణున కిట్లనియె. 1782

తే. ఎలమి నొంపార భూధర మెక్కి నీవు, నామహౌషధివల్లరి యరసి తెచ్చి
దానసౌమిత్రి బ్రతికింపు తడయ కిపుడు, కౌతుకామృతపూరంబు గడలుకొనఁగ.

విశల్యకరణిచే లక్ష్మణుండు పునర్జీవితుఁ డగుట.

చ. అనిన సుషేణుఁ డంతఁ బ్లవగావలితోఁ జనుదేర సత్వరం
బున మణిజాలహాటకవిభూషితసానుతలంబు సాలచం
దనసహకారసుందరముఁ దామరసాంకసరోవిరాజితం
బును రమణీయశృంగ మగు భూధరరత్నము నెక్కి యిట్లనున్. 1784

సీ. ఇచట నింద్రుండు దిగీశులతోఁ గూడి, లోలుఁ డై యమృతంబు గ్రోలు వేడ్క
నిక్కడఁ ద్రైలోక్యహితముగా రాహువు, తల చక్రమునఁ ద్రుంచెఁ దానవారి
చెలువంబు లగుమహాజీవనౌషధతతు, లిచ్చోటఁ గల వని యచ్చుపడఁగ
వానరావలి కెల్ల వరుసతోఁ జూపుచుఁ, జతురుండు గాంచె విశల్యకరణి
యనువుతోడుత నది పుచ్చుకొని మహీధ, రావతరణంబు వేగ సమాచరించి
ఘనతరస్థితి సంప్రయోగంబు సేయ, నాక్షణంబునఁ జూడ నత్యద్భుతముగ.

క. గతవేదనుఁ డై సుప్తో, త్థితుసక్రియన్ లక్ష్మణుండు దెలిసి సముజ్జీ
వితుఁ డై గ్రక్కున లేచెం, బతిమనమున సంతసంబు పరువడిఁ బెరుఁగన్. 1786

మ. అమితప్రాభవ మొప్ప నేఁగి నిరపాయప్రౌఢితో సర్వవి
ఘ్నములన్ లావున నిర్వహించి ఘనదోర్గర్వంబు నిండార న
శ్రముఁ డై యేలినవానికార్యము లుదారస్ఫూర్తితోఁ దీర్చె ను
త్తముఁ డీమారుతి యంచు వానరులు మోదం బంది యగ్గింపఁగన్. 1787

మ. ధరణీకాంతుఁడు రాముఁ డత్తఱి సముద్యత్కౌతుకాయత్తుఁ డై
పరమానంద[1] రసామృతంబుకరణిన్ బాష్పాంబువుల్ గన్నులం
దొరఁగంగాఁ బులకాళికంచుకితగాత్రుం డై నరేంద్రుండు సో
దరునిం గౌఁగిటఁ జేర్చె నిత్యసహజార్ద్రస్నేహభూయిష్ఠుఁ డై. 1788

చ. అమలచరిత్ర సంభృతదయారసపూర్ణ సుషేణ నీప్రసా
దమున సహోదరుం బడసి ధన్యుఁడ నైతి సుదుష్కరోపకా
రము గలనీకు నేమియుఁ దిరంబుగఁ బ్రత్యుపకారపూరణ
క్రమ మది నాకుఁ దోఁపఁ దది గల్గునె యేమిట నిర్వహింపఁగన్. 1789

వ. అనియె నంతఁ గపివీరులు గౌతుకాయత్తాంతరంగు లై రామలక్ష్మణసుగ్రీవాను మతంబునఁ దన్మహీధరారోహణం బాచరించి బహువిధమణిశృంగంబులు గనుం గొనుచు నతిమధురమధురసంబులు గ్రోలుచు నభౌమరుచిభూమరుచిరఫలరసంబు లాస్వాదించుచు నమృతసోదరంబు లగుపానీయంబులు ద్రావి విగతశల్యక్షతవే దను లై క్రమ్మఱి యవతరించి రంత రాఘవుం డమానుషతేజుం డగుపవమాన తనూజున కిట్లనియె. 1790

తే. తొల్లి యుండినచోటనె ద్రోణశైల,మునిచి రమ్ము రయంబున ననుడు నట్ల
కాక యని యాగిరీంద్రంబు గడఁకఁ గొనుచు,నంబరంబున నురవడి నరుగునపుడు.

స్థూలజంఘాదిరాక్షసులతో హనుమంతుఁడు యుద్ధము సేయుట.

క. రాక్షసులు వాయునందను, వీక్షించి యుదగ్రరోషవివశాత్మకు లై
రక్షఃపతి కెఱిఁగించిన, నాక్షణమున దశముఖుండు నతిరభసమునన్. 1792

వ. స్థూలజంఘమహానాదమహాదంష్ట్రిమహోదరసోల్కాముఖమహావీర్యచతుర్వ క్త్రిశంఖకర్ణహస్తికర్ణమేఘవర్ణచిత్రాద్రు లగునక్తంచరులఁ బెక్కండ్ర నియో గించి మీర లిందఱుం జని యప్పవమానతనయుఁ బట్టుకొని యతనిచేత శైలం బు సాగరంబునఁ బడ వైపింపుఁ డొండెఁ గాదేని వానిఁ దెగటార్చి జనుదెం డని ని యోగించి యెవ్వం డేని నిట్టిపరాక్రమంబు సేయు నతనికి నర్ధరాజ్యం బొసంగుదు నిది యమోఘం బనిన వారలు ననేకవరూథినీసహస్రంబులతోఁ గదలి నానాప్ర హరణపాణు లయి దేవాసురరూపంబులు దాల్చి కదిసి యురవడిం దాఁకి జీమూ తంబులు శైలంబుఁ బొదువుపగిదిఁ బొదివి యాగ్రహంబున నహంకారహుంకా రంబు లులియ నార్చి యి ట్లనిరి. 1793

మ. ప్రవరానేకమహాస్త్రదుర్ణయభుజప్రఖ్యాతులన్ దేవదా
నవులన్ శూరుల మమ్ముఁ గైకొన కనూనస్ఫూర్తితోఁ గొండ గొం
చవలీలం జన నెట్లు వచ్చు నవివేకాయత్తచిత్తుండ వై
దివి నిం కెక్కడి కేఁగ శక్యము మదాంధీభూతదుష్టాశయా. 1794

1. రసంబుఁ జిల్కుకరణిన్.

మ. అనినం బావని వారికి ట్లనియె సాహంకారుఁడై మిమ్ముఁ గై
కొనఁగా నెంతటివారు గర్వమునఁ బెక్కుల్ వల్కఁగా నేల యే
పున నాముందట నిల్చి మీకు మెయిమైఁ బో వచ్చునే యంచుఁ బెం
చె నుదగ్రం బగువాల ముద్ధతమహార్చిస్తోమభీమంబుగన్. 1795

ఉ. వాసుకిభోగభీకరము వాసవదంతికరోపమంబు వి
త్రాసితభూతమండలము దర్పితదానవగర్వదారణో
ల్లాసము ధూమకేతనవిలాసము నిత్యసముల్లసజ్జయా
వాసము నైనవాయుసుతువాల ముదగ్రతఁ బేర్చె నెంతయున్. 1796

సీ. శూలిఫాలానలాభీలమై మండుచు, నురవడిఁ గొందఱ నొగి దహించి
కాలదండాతికరాళమై యడరుచుఁ, గ్రూరతఁ గొందఱఁ బారిసమరి
హాలాహలచ్ఛటోత్తాలమై పెరుఁగుచు, నేపునఁ గొందఱ రూపుమాపి
వ్యాళోగ్రమృత్యుపాశావార్యమై చేరి, సొలవక కొందఱఁ జుట్టి తాచి
కఠిననిర్ఘాతసంఘాతఘాతజాత, వేదనాపాదనానూనవిదిత మగుచుఁ
జక్రిచక్రక్రమక్రియావక్రగతుల, వాయునందనువాలంబు వాలె నిట్లు.

శా. అంధీభూతము లయ్యె భూతములు ద్రాసాయత్తచేతస్కులై
గంధర్వుల్ గలఁగంగఁ బాఱిరి కులగ్రావంబు లల్లాడె ది
గ్బంధంబుల్ శిథిలత్వ మొందె వసుధాభాగంబు గంపించెఁ బ్రా
క్సంధానంబులు దప్పె లోకముల కుత్పాదంబు సంధిల్లఁగన్. 1798

క. పదములఁ దన్నుచు గర్జా,స్పదహుంకారములఁ బడలుపఱుచుచు నత్యు
న్మదమున మూర్ఛల ముంచుచు, నదయతఁ బోనీక పొదివియద టడఁచె వెసన్.

తే. వచ్చి పొదివినయాసురవారిదములు, వేయివిధముల నెల్లెడ విరియఁ బాఱ
భూరిబలుఁడై నపవమానపుత్రుఁ డొప్పె, భాసురద్యుతిశారదభానుఁడనఁగ.

చ. విజయముఁ బొంది విష్ణుపదవీథి నిరావరణప్రసన్నుఁడై
నిజతనుకాంతి యెల్లెడల నిండఁ గళాపరిణాహశాలి యై
రజనికరుండుఁబోలె నభిరామదరస్మితపూర్ణచంద్రికన్
రజనిచరాస్యపద్మనికరంబులయుల్లసనంబు దూలఁగన్. 1801

క. పోవుచు నానందితుఁ డగు,పావని పై సిద్ధగణసుపర్వులు గురుసం
భావనలఁ బుష్పవర్షము, వావిరిగాఁ గురిసి రంబువాహములగతిన్. 1802

ఉ. మానితవేగుఁడై నపవమానతనూజుఁడు వీతఖేదుఁడై
మానుగ ద్రోణశైల మసమాననిరూఢి దలిర్పఁ బ్రాక్తన
స్థానమునందు నిల్పి రఘుచంద్రునియొద్దకు వచ్చె నుల్లస
న్మానసవేగుఁడో యన నమానుషదైవికసత్త్వసంపదన్. 1803

క. మనుజపతికి సౌమిత్రికి, నినసుతునకుఁ గ్రమముతోడ నెఱఁగి వినతుఁడై

తనపూర్వవృత్తమెల్లను, వినిపించెం గపివరుండు । వేడుక యొదవన్. 1804

వ. తదనంతరంబ రామసౌమిత్రిరవితనయులు తదీయప్రసంగంబు లాకర్ణించి విస్మయం బంది యిది యనన్యసుకరంబు నీక చేయంబోలు నింతియ యని హర్షోత్కర్షపులకితశరీరు లయి యతని నుపగూహనంబుల సంభావించిన నుబ్బి కాననచరు లందఱుం దమలోనఁ బరస్పరాలింగనసుఖంబు లనుభవించి హనుమత్సుషేణుల నగ్గించి లంకాపురసౌధజాలంబులం బ్రతిధ్వను లెగయ సింహనాదంబులు సేసి చెలంగు చుండునాసమయంబున. 1805

చ. వెలయఁ గలాఢ్యుఁ డైనశశి । వేడుకఁ జేయురతోత్సవంబునన్
లలితరుచిస్ఫురద్గగన । లక్ష్మి మనోహరహారమౌక్తికం
బుల క్రియ నున్నతారకలు । పూర్వసురాధిపుభాగ్యచిహ్నముల్
దొలఁగినమాడ్కి దృష్టిపథ । దూరము లయ్యెఁ గ్రమక్రమంబునన్. 1806

చ. ఘనతరదానకర్దమిత । గండమతంగజకల్పు లై మహా
స్వనగళదంబుసాంద్రతర । వారిదబృందముఁ బోలుచున్న య
ద్దనుజులశౌర్యసాహసమ । దస్ఫుట[1]సంతమసంబుతోన యేఁ
గె నతిభృశాంధకారము వి । కీర్ణతరం బయి యెల్లదిక్కులన్. 1807

చ. కమలము లొప్పె వానరని । కాయముఖాంబుజరాజితోన య
క్కుముదగణంబు పెంపఱిగె । ఘోరనిశాటమనంబుతోన ఘూ
కములముదంబు దూలె దశ । కంఠసముద్ధతితోన చక్రవా
కము లనురాగ మొందె నధి । కంబుగ రామసముద్యమంబుతోన్. 1808

సీ. ఘనతమిస్రోన్మత్త । కరిరక్తజలములఁ, జెలువారఁ దోఁగిన । సింహ మనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి । పొందున నుండక, వచ్చు బాడబమహా । వహ్ని యనఁగఁ
బ్రథమాద్రిశృంగంబు । పైఁ దెచ్చిపెట్టిన, ఘనపదరాగైక । కలశ మనఁగఁ
బ్రాచీవధూకర । పల్లవతలమునఁ, గొమరారువిద్రుమ । గుచ్ఛ మనఁగ
భానుఁ డుదయించె రాఘవ । మానవాధి,పతిమనోరథపరిపక్వ । ఫల మనంగ.
భూరితేజంబు వెలుఁగంగ । భువనభవన,తిమిరహతిఁ జేయఁజాలిన । దీప మనఁగ.

వ. అంతఁ గాల్యకరణీయంబు లగుసద్విధులు నిర్వర్తించి. 1810

ఉ. మందరశైలధీరుఁ డస । మానగభీరగుణాంబురాశి ని
ష్యందిసుధారసామలద । యాపరిపూర్ణవిలోచనుండు సా
నంద[2]మనోహరుండు ఘన । నవ్యముఖేందువిలాసుఁ డై దశ
స్యందననందనుండు ప్రియ । మారఁగ లక్ష్మణుతోడ నిట్లనున్. 1811

ఉ. ఈసునఁ జేసి దానవకు । లేశుఁడు భీకరశక్తి నైవ ను
ల్లాసము దక్కి లావు విక । లత్వము నొందఁగ నేల వ్రాలి ని

---

1. 'సంతమసంబు నా నడంగె నతి' అ. ప్ర. 2. కళాఘనోహరుఁడు నవ్య.

శ్వాసము పెంపునుం దఱిఁగి సంచలనాదులు దప్పి నీవు నేఁ
జేసినయిట్టిభాగ్యమున జీవము నొందితివయ్య క్రమ్మఱన్. 1812

ఆ. నాకు నీవు లేని నగరంబు రాజ్యంబు, సుఖముజయముభూమిసుతయు బ్రదుకు
నేమికార్యమునకు సౌమిత్రి నావుడు, మ్రొక్కి పలికెఁ గేలు మొగిచి యతఁడు.

మ. అనఘా నీ కిటు లానతీఁ దగునె బాహాసత్త్వతేజఃప్రభా
వనిరూఢత్వము లుండ దీనునిగతిన్ వర్తింతురే దండకా
వనభూమిన్ మును నీవు సన్మునుల విశ్వాసంబుతోఁ బల్కి స
జ్జనసంఘంబులు మెచ్చఁ జేసినప్రతిజ్ఞల్ విస్మృతిం బొందునే. 1814

క. ధరణిని గృతప్రతిజ్ఞా, పరిపాలనదక్షుఁ డెందుఁ బరమోత్కృష్టుం
డరయంగ నిదియ ధర్మపు, పురుషునకుం బరిగణింప భూరిప్రాఢిన్. 1815

క. శరణాగతపరిపాలన,పరమవ్రతపరుఁడ వనుచుఁ బాటించి భవ
చ్చరణములు గన్నశుభతర,చరితు విభీషణుని మఱవఁ జనునె నరేంద్రా.

చ. ఇనుఁ డపరాద్రికూటమున కేఁగక మున్న యెదిర్చి చంపు మ
ద్దనుజుని వాఁడు నీయెదురఁ దార్క్ష్యునిఁ జెందుభుజంగమంబుచా
డ్పున మృగరాజుఁ జేరుకరిఁ బోలుచు నుద్ధతహేతిపావకం
బునఁ బడి కాలునాశలభపోతముభంగి నశించు గ్రక్కునన్. 1817

తే. కమలమిత్రుండు కరములఁ దిమిర మడఁచు
పోల్కి శరముల రావణుఁ బొదివి చంపు
మాజిఁ బడి యున్నయాతనియాననములు
సూడ వేడుక య్యెడు శూరతిలక.

క. తమ్ముఁడు సెప్పినవచనము, లిమ్మెయి నంగీకరించి హృదయములోనన్
సమ్మదము నొంది ఘనసమ,రమ్మున కుద్యుక్తుఁ డయ్యె రాఘవుఁ డంతన్.

వ. దశముఖుండును రాఘవునధ్యవసాయంబు సర్వంబు నెఱింగి పవననందనుప్రభా
వంబు దలపోసి డెందంబు దల్లడిల్లం బరాక్రమశౌర్యసాహసక్రమంబులు దిగనా
డి కులగురుండును నీతిశాస్త్రనిర్ణయకుశలుండును బరమమాయోపాయవేదియు
నగుశుక్రుసమీపంబున కేతెంచి దైన్యరసంబు మొగంబుల నిండిదై వాలి సాష్టాం
గనమస్కృతు లొనర్చి దశనిటలతటసంఘటితదశకరపుటుం డై గద్గదస్వరంబున
ని ట్లనియె. 1820

రావణుఁడు శుక్రాచార్యులతో యోజించుట.

సీ. లంకాపురంబుపై శంక యింతయు లేక, భానుజాదికపీంద్రసేనతోడ
విడిసి లగ్గలువట్టి విడువక పోరుచు, సుతుల సోదరులను హితుల భటుల
నందఱ సమయించె నతిదుర్నివారుఁడై,రణమహోగ్రుం డైన రాఘవుండు
విచ్చలవిడి మండు చిచ్చులోపలఁ బడు,మిడుతలఁ బోలుచు మిడుక లేక

యతని బాణాగ్ని మంటల నడఁగిచనిరి, కుంజరంబులు రథములు ఘోటకములుఁ
గాల్బలంబులు నానాఁటఁ గలయఁ బొలిసెఁ, జొచ్చి యొకఁడును బ్రదికిన చొప్పు లేదు.

క. ఏచందంబున బ్రదుకుదు, నే చొప్పున నడచువాఁడ నెఱిగింపు తగన్
నీ చెప్పినట్ల చేసెద, నీచే మద్రాజ్యపదము నిలుచు మహాత్మా. 1822

వ. అనిన శుక్రుం డిట్లనియె. 1823

మ. సమరక్షోణితలంబునందుఁ బగఱన్ సాధింపఁగా దివ్యమం
త్రములుం దంత్రములున్ మహౌషధులు దథ్యం బార నుండంగ నీ
కు మనస్తాప మి దేల యోఁ గలుగ రక్షోనాథ నీశత్రుసం
ఘము ప్రాణంబులు దాల్చి యాజి నిలువం గా నోవునే చెప్పుమా. 1824

చ. ఉరుతర మైన ధైర్యమున హోమము నీకు నపేతవిఘ్న మై
జరిగిన దివ్యఖడ్గశర।చాపరథాశ్వములున్ మణిప్రభా
గురుతరవిస్ఫురత్కవచ।కుండలముల్ ప్రభవించు నగ్నిలో
నరుదుగ వానిఁ దాల్చి విమ।తాలి జయించెద వీవు నాజిలోన్. 1825

క. కొను మీవరమంత్రంబులఁ, జను మింటికి హోమవిధియుఁ జలుపు మనిన న
ద్దనుజపతి వానిఁ గొని పురి, కనురాగం బొదవ వచ్చె నతిరభసమునన్.

క. నలి నగరవరణదుర్గంబులు జతనము సేసి దనుజ బృందమ్ముల ని
మ్ముల నుండఁ బనిచి తలుపులు, బలుపుగఁ బెట్టించి దెసలు పరికించి వెసన్.

శా. ఉద్యత్సత్త్వతృణీకృతత్రిదశు మాయోపాయరూఢక్రియా
మాద్యత్సాహసు నంతకప్రతిము దుర్మానాంధు నస్త్రైకసం
పద్యుక్తుం జతురంగచక్రసహితున్ బాహోద్ధతుం జేరువన్
విద్యుజ్జిహ్వుని నుంచె హోమవిధినిర్విఘ్నత్వసాకాంక్షుఁ డై. 1828

రావణుఁడు పాతాళహోమము చేయుట.

వ. స్నానాదికక్రియలు నిర్వర్తించి పాతాళంబుఁ బోని గుహాగర్భంబు మృత్యుముఖగ
ద్వారంబు సొచ్చు క్రియం బ్రవేశించి రక్తస్రగనులేపన పటాలంకృతుం డై గంధ
కుసుమాక్షతార్చిత మైన వేదికయందు యథావిధి ననలంబు ప్రతిష్ఠించి హో
మీయంబు లగు పాత్రలు సంస్కరించి తత్సమీపంబున నస్త్రపరిధులు సేర్చి బి
ల్వభల్లాతకకరంజంబుల సమిధలుఁ దత్ఫలంబులును సర్షపాగురుగుగ్గులుదూర్వలు
ను దధిమధుఘృతరక్తసురలును బ్రవాళపాయసదర్భలును గాకగృధ్రకంకశ్యేన
కురరభల్లసర్పంబులును ఛాగమీనమకరకచ్ఛపమేషంబులును ధాతురసంబు
లును గర్పూరకుంకుమచందనకుసుమంబులును గేశంబులును వేల్చుచు నిశ్చల
నియమంబున హోమంబు సేయునంత. 1829

శా. పాతాళోపమగహ్వరాంతరమునం బైపై మహాధూమసం
ఘాతంబుల్ ప్రభవించి భీషణభుజంగస్తోమదృప్యద్విష

వ్రాతానూనము లై యుగాంతజలదా।రంభంబు లై విస్ఫుర
ద్వాతోద్ధూతము లై నభంబు గలయ౯ । వ్యాపించె భీమంబుగన్.
ఉ. ఓలిన ధూమమండలము । లుగ్రతఁ బేర్చి నభంబుఁ గప్పెఁ బా
తాళములోననుండి సము।దగ్రత వచ్చి రవిం దమోఘ్ను నా
భీలత నొక్కమైఁ బొదువు।భీకరసంతమసంబులో యనం
గాలకరాళగాత్రలయ।కాళిశిరోరుహసోదరంబు లై. 1331
చ. అలఁగిరి సేంద్రదిక్పతు ల।హంకృతి దప్పిరి సిద్ధచారణుల్
గలఁగిరి యక్షకిన్నరులు । గంపము నొందిరి నందనౌకసుల్
నలఁగిరి దివ్యకామినులు । నాశముఁ బొందిరి ఖేచరేంద్రులుం
దలఁగిరి సన్మునీశ్వరులు । దల్లడ మందిరి వానరేశులున్. 1832
క. ఆసమయంబునఁ గడుసం,త్రాసమున విభీషణుండు । దశముఖుహోమో
ల్లాసితధూమంబులు గని, కౌసల్యాతనయుఁ బల్కెఁ । గడురభసమునన్.
సీ. నినుఁ బోరిలోపల । నిర్వహింపఁగ లేక, తద్దయు విముఖుఁడై । దశముఖుండు
తివిరి యాశుక్రోప।దిష్టమార్గంబున, విజయార్థి యై యదె । వేల్చుచున్న
వాఁడుచూచి తెనభో।వలయంబు పటుధూమ,బహుళకదంబక।పిహిత మగుచు
నున్న దిప్పుడు మహా।హోమంబునిర్విఘ్న, మైయథావిధిఁబూర్ణ।మయ్యెనేని
కులిశచక్రపినాకహ । స్తులకు నైన, దుర్జయుం డగుఁ గావునఁ । దొడరి వేగ
మతసితద్విధి కంతరా।యంబు సేయఁ, బనుపు వానరవీరుల । బరవసమున. 1834
వ. అనిన మనుకులకేతనుండు పవనసుతగంధమాదనాంగదమైందద్వివిదపనసశరభ
తారగజగవాక్షగవయవినతధూమ్రజ్యోతిర్ముఖనలనీలశతవలిక్రోధనకుముదవేగ
దర్శిగోముఖప్రముఖు లయినమహాబలీముఖవీరులఁ బదికోట్ల నియోగించిన వా
రు పాదపపాషాణపర్వతపాణులై వియన్మార్గంబున నరిగి లంకసొచ్చి ఘూర్ణమా
నార్ణవో దీర్ణు లయి గర్జత్పర్జన్యసమూర్జితు లై సింహనాదంబుల దిక్కులు పిక్క
టిల్లం జద లద్రువం బుడమి బడలువడం దఱిమి. 1835
మ. నగసంకాశమహాశరీరులు మరు।న్నాగోపముల్ వానరుల్
నగరోపాంతము సేరి రక్షకుల ను।న్మార్గంబునం గూల్చి బి
ట్టుగ ద్వారికుల౯ వధించి సమరా।టోపంబున౯ బాహుగ
ర్వగరిష్ఠాసురభంజనోత్సవకృత।వ్యాపారపారీణు లై. 1836
సీ. పృథుశాలలం దున్న।రథముల నేలతో, విఱుగంగ నురవడి । వ్రేయువారు
విపులగేహస్థిత।ద్విపరాజకుంభముల్, పోరిఁబోరిఁ బగులంగఁ । బొడుచువారు
మందురావలి సొచ్చి।మహితాశ్వములఁ బట్టి,చదియంగ నేలతోఁ।జఱచువారు
నాయుధాలయముల । కతిరయంబున నేఁగి, వివిధాస్త్రవితతులు।విఱుచువారు
భాండగృహములలోనున్న।బహుధనములు,సరకు సేయక మొగిఁ బాఱఁ।జల్లువారు

గొల్లదికెక్కినసౌధముల్ గోపురములు, ధరణిపైఁబడ వేడుకఁ దాచువారు.

ఉ. రావణుఁ బట్టి తెం డనుచు రాక్షసులన్ వడి మోఁదువారు దు
ర్భావుఁడు వానిఁ జూపుఁ డని బాధలఁ బెట్టెడువారు వాఁడు నే
తావున నున్నవాఁడొ ప్రకటంబుగ మా కెఱిఁగింపుఁ డంచు బా
హావరశక్తియుక్తులు వనాటులు విక్రమలీల నల్పఁగన్. 1838

చ. తలరుచు నాండ్రుబిడ్డలును దద్దయు నేడ్వఁగ నిండ్లు చొచ్చి యి
ట్టలముగ దైత్యవీరులఁ గడంగి వడిన్ వెడలంగ నీడ్చి త
ల్లులు వగ నొంది కుందఁ దలలుం జరణంబులుఁ గూడఁబట్టి భూ
తలమున వ్రేసి చంపి రతిదారుణచేష్టితు లైనవానరుల్. 1839

లయవిభాతి. కడలుకొనురౌద్రమునఁ గడఁగిసమరోత్సవము లెడపడక యుండ
నొగి నడుముకొని శక్తిం
దడఁబడక పేర్చి వడి నడుగు లిడు వేగమునఁ బుడమి పెనువ్రయ్యలయి
బడలువడి కుంగన్
జడిసి చనురక్కసుల నొడిసి వెనఁబట్టుకొని నడుము లగలం జఱచి తోడరి
తలలూడం
బొడిచి పెనునెత్తురులు మడువులుగఁ బాఱఁగను బెడిదముగ వానరులు
సుడివడక పోరన్.

ఉ. భీతకరీంద్రదీనతరబృంహితనాదములం దురంగమ
వ్రాతవికీర్ణహేషితవిరావములన్ శిశువృద్ధకామినీ
జాతనితాంతరోదనవిసర్పిరవంబుల దుఃఖవిక్రియో
పేతము గాఁగ లంక వడి నేడ్చుచు నున్నదివోలె నుండఁగన్. 1841

తే. సురిఁగిభయమున గొందులు సొచ్చువారు, నెగిచి పఱతేర సందుల కేఁగువారు
నరుగ వానరు లెదురైనఁ దెరలువారు, నైరి దితిజులు మద మఱి యంతనంత.

చ. పతిహిత మాచరింప నతిభవ్య విభీషణుభార్య సాధుస
మ్మతసుచరిత్ర యాసరమ మానుగ వే చనుదెంచి యెంతయుం
జతురత వాలిసూనునకు సమ్మతిగాఁ గరసంజ్ఞఁ జూపె న
ద్దితిజుఁడు నేల్చుగహ్వరము ధీరులు వానరు లుత్సహింపఁగన్. 1843

అంగదాదివానరులు రావణుహోమము చెఱుచుట.

వ. అంగదుండును సమ్మదసంరంభరోషంబులు ముప్పిరిగొన రావణుం డున్నగుహా
ద్వారంబు సేర వచ్చి. 1844

క. ఆవాకిట నున్నఘనగ్రావం బవలీల నుగ్గు గాఁ దన్ని మహా
రావంబు సెలఁగ లోపలి, కావాలితనూజుఁ డేఁగి యంతటిమీఁదన్. 1845

ఉ. రావణుఁ గాంచె నం దురుతరస్ఫుటసాయకజాలవిద్రుతై

రావణు సిద్ధఖేచరసు।రప్రమదాజనగర్భగోళవి
స్రావణు సద్భుజాతులిత।రాజతశైలవిభక్తశక్తివి
ద్రావణు లోకపాలకని।రాకరణప్రవణైకరావణున్. 1846

క. ఘనుఁ డైనరామచంద్రుని,పనుపున జయభద్రుఁ డింద్ర।భంజనుఁ గదిసెన్
మును హరుఁడు దక్షునొద్దకుఁ, బనిచిన వడి నరుగువీర।భద్రుఁడపోలెన్.

వ. అంత. 1848

క. దనుజాధిపుఁ బొడగంటిని, జనుదెం డని యతఁడు పిల్వ। సంరంభముతో
ననిలసుతుఁగూడి చొచ్చిరి, వనచరు లాగహ్వరంబు। వసుమతి వడఁకన్.

క. గుహఁగాచియున్నదనుజులఁ, బహుభంగుల బారిసమరి। ప్లవగులు బాహా
బహుమానంబునఁ బేర్చిరి, మహనీయజయాభిరామ।మహిమాస్పదులై.

వ. అంత నంగదాదులు గూడి యొంటిమెయి హోమంబు సేయుభీమాసురనాథునకుఁ దోడు వేల్చువారపోలెఁ దిరిగివచ్చి యున్నసమిధలును బరిధులును గలశంబులును గరిమకరహయసృగాలకృకవాకుకుర్కురోష్ట్రమస్తకంబులును దధిరుధిరఘృతక్షీరపాత్రలును ననలకుండంబున వైచి వెఱచఱచి యఱవం బొదివి పట్టి కట్టి పరిచారకులను నంద పడవైచి దశముఖుచేతిస్రుక్స్రువంబులు పుచ్చి పాఱవైచి తలప్రహారముష్టిఘట్టనంబులు సేయ నచలుండై యచలంబుఁ బోలె నున్నం గని కినిసి యంగదుం డంతఃపురంబున కరిగి. 1851

సీ. కిసలయవిన్యస్త।కేతకీద్యుతి దోఁపఁ, జేతిపైఁ బలుచని।చెక్కు సేర్చి
కమలదళోపాంత।గళితహిమంబు నాఁ, గనుఁగవ బాష్పముల్ । గడలుకొనఁగ
నుపరక్తుఁడై యున్న।యుడురాజుక్రియ మోము, చెలువంపునిగ్గులు।దొలఁగిపోవ
వేఁడియూర్పులచేతఁ। బోఁడిమి చెడి యున్న, లలితోష్ఠరుచిరప।ల్లవము వాడ
వగలఁగందినడెందంబు। వడఁకుదెల్పు, హారవల్లరి పలుమఱు। నదరుచుండ
విరులదండలఁ బెనఁగొన్న।విపులకేశ,పాశ మంసస్థలంబునఁ। బర్వి తూల.

క. వెరవేది చిన్నఁబోయిన,తరుణులు దను బలసియుండ। దద్దయు దుఃఖా
తుర యగుమందోదరి సుర,వరవైరివధూటిఁ గాంచె। వాలిసుతుండున్. 1853

వ. కని కదియంబోవునప్పు డజ్జోటి యచ్చటినిశాటీగణంబులతో నిట్లని చెప్పి వగచుచు.

చ. కలనను గుంభకర్ణముఖ।గర్వితవీరసహోదరాలియుం
బొలిసె సురేంద్రజిత్ప్రముఖ।పుత్రులుఁ గూలిరి బంధుకోటిభృ
త్యులుఁ దెగటాఱి రింక మఱి। యొక్కఁడ తక్కె దశాననుండు దాఁ
జలమున రాము గెల్తు నని। సంగరలీలకుఁ గాలుద్రవ్వెడిన్. 1855

క. అనిలోన రామచంద్రునిఁ, దనతరమే గెలువ నింక। దశముఖుఁ డకటా
మన నొల్లఁడు మనుజేంద్రుం, డనయ మజేయుండు హరిహ।రాదుల కయినన్.

మ. అని శోకించుచు సాంద్రబాష్పపటల।వ్యాప్తాస్యయై బంధుకా

మినులుం దానును దాటకాదళనసౌమిత్రిప్రభావంబులన్
ఘనదోర్గర్వబలీముఖేంద్రబలముం గంపంబుతోఁ జెప్పికొం
చును భావిప్రళయంబు చూపుచు భయాస్తోకత్వ ముప్పొంగఁగన్. 1857

అంగదుఁడు రావణునొద్దకు మందోదరి నీడ్చి తెచ్చుట.

వ. ఉన్నయత్తఱి నయ్యంగదుండు సింహంబు కరిణిం బొదువుకైవడి సైంహికే
యుండు సుధాధామమండలిం జేరుపగిదిఁ గదిసి కరివరంబు సశైవాలంబుగాఁ
గమలినిఁ దిగుచు మాడ్కి మందోదరిఁ గచగ్రహణంబు సేసి తివిచిన. 1858

మ. చెలువంబై చలతారకారుచిలసత్సీమంతముక్తాఫలం
బులు రాలెం గమనీయగాత్రలతికాపుష్పంబులో నాఁగఁ గుం
తలముల్ దూలె ముఖాబ్జభృంగము లనం దన్వంగిరత్నాఢ్యకు
ణ్డలముల్ జాఱె దశాస్యమంగళపరీణామక్రమం బేర్పడన్. 1859

ఉ. రావణనాశలక్షణపరంపర లేర్పడఁ దెల్పునట్టి యు
ల్కావలి నాఁగ భూషణసమంచితరత్నము లెల్ల డుల్లఁ గం
గ్రేవల సాంజనాశ్రు లపకీర్తిఝరంబులుఁబోలెఁ గ్రమ్మ బా
హావలయంబు లూడి పడె నాసురదోర్బలరూఢులో యనన్. 1860

సీ. వరునికౌఁగిలి లేనివగఁ జన్నుఁగవ బాష్ప,కణములు నాహారమణులు దొరగ
దశకంఠవిజయావధానరావముతోన, మణిమేఖలాస్వన మణఁగిపోవ
దనుజేంద్రుచెడుట కేడ్చినభంగి నూపురం,బులు వింతమ్రోఁతతో భూమిఁబడఁగ
వాసవారాతిగర్వగ్రంథికైవడి, సరవితో నీవియు సడలి జాఱ
దానవాధిపునిలుకడ దప్పినట్లు, పదసరోజయుగము దొట్రు పడుచు నుండ
దితిజనాథునిదర్పంబు దీఱుపగిది, వెలఁది కౌఁదీఁగ యెంతయు నులియ నపుడు.

మ. దనుజశ్రీఁ దలవట్టియీడ్చుకరణిం దన్వంగి కేశగ్రహం
బొనరం జేయుచు నంగదుం డసురకాంతోదీర్ణసంక్రాంతరో
దనరావంబులు నింగిముట్ట సురకాంతాహర్షనాదంబు లో
లిన తోఁపంగ నలంఘ్యవిక్రమకరాళీభూతరోషంబునన్. 1862

వ. అరుదెంచి కురరియుంబోలె రోదనంబు సేయుమందోదరి నవిశంకుండై ముందఱి
కిఁ దెచ్చి సాట్టహాసావలేపంబుగా లంకావల్లభు నవలోకించి యిట్లనియె. 1863

శా. మాయాకృత్యవిశారదుం డయినయామారీచుతోఁ గూడి య
న్యాయప్రక్రమవృత్తిమై వనములోనన్ రాము వంచించి చౌ
ర్యాయాసంబున కోర్చి రూఢతరబాహాశక్తి వ్రానాడి దై
న్యాయత్తుండవ పోలెఁ దెచ్చితివి నీ వాధారుణీనందనన్. 1864

ఉ. నే నిదె బాహుసత్త్వమున నిక్కి నిశాచరు లెల్లఁ జూడఁగాఁ
బూని నిరర్గళక్రమవిభూషితవిక్రమసాహసంబుతో

మానిత మైనసీమగువ మానుగఁ దెచ్చితిఁ జూడు మిప్పు డో
దానవనాథ చూపు భుజదర్పము లెన్నఁటి కింక డాఁపఁగన్.

వ. అనియె నంతమందోదరి భయలజ్జాశోకపరాభవరోషపరీత యై రావణున కిట్లనియె.

మ. వనభూమిన్ మనువంశరాజతిలకున్ వంచించి యజ్జానకిం
గొని యేతెంచుట యెంతశౌర్య మని నీకుం జెప్పుచందంబునన్
నను నీదైత్యులు సూచుచుండఁగ ననూనస్ఫూర్తిం జోఁ బట్టి తె
చ్చెను నీయొద్దకు నీవనాటుఁడు భుజస్థేమావలేపంబునన్. 1867

మ. అని నింద్రాదులఁ జీరికిం గొనక మాయాచాతురీవర్తనం
బున దుస్సాధత నుగ్రసాహసులలోఁ బూర్వాభిగణ్యుండు నా
తనయుం డుండిన నిట్లు సేయఁ దరమే దర్పంబునన్ వీని క
త్యనఘాచారుఁడు దుర్జయుండు నను నీయందాఁక రా నిచ్చునే. 1868

ఉ. చిచ్చొడిగట్టి తెచ్చుక్రియ సీత నరణ్యములోన నుండఁగాఁ
దెచ్చినపాప [1]మయ్యదియుఁ ద్రెక్కొని కాల్పక పోవ నిచ్చునే
యిచ్చ వివేకనీతిపథహీనత నార్యహితోపదేశముల్
మెచ్చక యింత చేసితివి మిన్నకపోవు కృతాపరాధముల్. 1869

చ. కృత మిది కార్యమెల్లఁ బరికించిన సిద్ధియ లేదు గావునన్
గతజలసేతుబంధనముకై వడిఁ జూడ నిరర్థకంబు దీ
నతఁ బగవానిచేఁ బడిననాదెసఁ జూడవు వీని భస్మసా
త్కృతముగఁ జేయ నేల తమకింపవు రాక్షసలోకనాయకా. 1870

ఉ. శంక యొకింత లేక త్రిదశద్విషు రావణుకూర్మిసుందరిం
గొంకక వానరుం డొకఁడు క్రొవ్వున ముందల వట్టి యీడ్చె నీ
లంకకు నేది దిక్కనఁగ లక్షిత మై ఘన మైనదుర్యశః
పంకము నిన్ను ముంచె నుదపానము నేనుఁగు ముంచుచాడ్పునన్. 1871

సీ. విశ్వాత్ముఁ డీశుండు వెలయంగ నుండుకై,లాసపర్వత మెత్తి వాసికెక్కి
ధారాళమదదిశాదంతిదంతంబులు, కేలిమైఁ దునుమాడి కీర్తి మించి
పోర నింద్రాదులఁ బో నీక వడిఁ బట్టి, మన్నించి విడిచినమహిమఁ దనరి
చంద్రహాసాదికసాధనసామగ్రిఁ, బృథులసారంబు లై పెంపు మిగిలి
యుండునీభుజముల వేడ్క లొదవ నర్థిఁ, బారిజాతప్రసూన మింపార ముడువఁ
బడినమామకకుంతలభార మిట్లు, బలిమిఁ గానచరుచేతఁ బట్టఁబడియె.

ఉ. మానము లజ్జయున్ విడిచి మందబలంబున హోమనిశ్చల
ధ్యానపరాయణుండ వయి తాపసవృత్తిఁ జరించి రాఘవుం
బూని జయింపఁ గోరు టిది పోలదు తద్ఘనకార్ముకచ్యుతా

1. మేల యది ద్రెక్కొని.

నూనశిలీముఖానల-మహోగ్రతరార్చులఁ గాలు మేర్పడన్. 1873

క. మాయలు మంత్రంబులుఁ బని, సేయవు నీ కింక నింద్ర-జిత్తునితోడం
బోయె నవి యెల్ల విజయో,పాయము హోమమునఁ గలదె-పరికింపంగన్.

ఉ. బాహుబలంబు రామనర-పాలునిముందటఁ గొంత సేపు సో
త్సాహతఁ జూపి తత్ప్రదర-దారుణపావకకీలలందుఁ బూ
ర్ణాహుతి గమ్ము చయ్యన ను-దగ్రత దక్షిణ సీత నిచ్చి సం
దేహము మాని పార్థివప-తిఁ శరణొందినఁ గాచు నెమ్మెయిన్. 1875

వ. అనిన విని దశవదనుండు రోషదహనదారుణధూమవిభ్రమంబు లగుభ్రూభంగంబులు వికటంబు లయి యుండ నభియాతిం గనుంగొని సప్రేమకరుణంబు లగుచూడ్కుల మందోదరిం జూచి దూరావధూతాహుతి యై మూర్తం బైన రౌద్రంబుంబోలె సశరీరం బగుభయానకంబు ననుకరించుచుం గరవాలం బంకించి యంగదుభుజాంతరంబు బిట్టు వ్రేసి జీవితేశ్వరి విడిపించిన నదియును వికీర్ణకేశకలాప యై బాష్పధారాసిక్తదుకూలసంశ్లేషవిభక్తగురుపయోధర యై యేడ్చుచు నంతఃపురంబున కరిగె నిట వాలినందనుండు ప్రహారమూర్ఛాపరాధీనుం డై వ్రాలిన. 1876

తే. పొంగి కోపించి పవమాన-పుత్త్రుఁడంత, మదము దూలఁగ రావణు-మస్తకములు
మొనసి వజ్రంబుఁ బోలెడి-ముష్టిఁ బొడిచెఁ, బొదలి నెత్తురు ధారలై-చెదరిపఱవ.

ఆ. అంతలోనఁ దెలిసి-యంగదుఁ డస్రంబు, ధారలొలుక లేచి-ధాతుశైల
మనఁగఁ గోప మడరి-యాదైత్యుఁ దలమున, భూరిసత్వ మెడలి-పోవ వ్రేసె.

శా. ఆదైత్యేంద్రుఁ డఖర్వవిక్రమకళా-హంకారఘోరాట్టహా
సోదీర్ణధ్వను లుప్పతిల్ల నియమో-ద్యోగాంతరాయోద్యమ
ఖేదుం డై గద వ్రేసె నంగదుని ను-ద్దీప్యద్బలామ్రేడిత
ప్రాదుర్భావదురంతదుష్ప్రసహశుం-భత్సాహసోల్లాసి యై. 1879

క. బిట్టలిగి సమరకాంక్షం, బుట్టినయుత్సాహ మొదవఁ-బొంగి యసుర దా
నెట్టన డగ్గఱి మారుతు, పట్టిఁ దట్టించి వ్రేసెఁ-బటుఖడ్గమునన్. 1880

శా. ప్రద్యోతప్రతిమప్రతాపవిభవ-ప్రాగల్భ్యసంపన్నతా
విద్యోతుం డగురావణుండు గపులఁ-వీక్షించి దర్పంబున
న్ఖద్యోతంబులుగాఁ దలంచి యసమా-నప్రౌఢశస్త్రావలీ
విద్యాపాటవ మొప్పఁ బోరె సమరో-ర్వీకంపసంపాది యై. 1881

వ. ముసలంబున నీలునిఁ బరిఘంబున నలుని నంకుశంబున గజుని శక్తి శతబలిని ముద్గరంబున మైందునిఁ దోమరంబున ద్వివిదుని గదాఘాతంబున గవాక్షునిఁ గుంతంబున గంధమాదనుని నొప్పించిన వారును దుర్వారులై సింహనాదం

బులు సెలంగ నతని ముష్టితలప్రహారపార్ష్ణిఘాతవాలపాతనఖదారణదంతనిపీడ
నాదుల నొప్పించి కృతకృత్యులై నిజసేనలం గూడుకొని నరపాలుపాలికి వచ్చి
రంత హనుమంతుండు రాఘవునకు మ్రొక్కి ముకుళితకరకమలయుగళుం డై
యి ట్లనియె. 1882

ఉ. దేవరవంపునం జని యుదీర్ణసముద్ధతి లంక సొచ్చి యా
రావణుహోమకృత్యము నిరాకృతి నొందఁగఁ జేసి దుష్టదై
త్యావలి రూపు మాపి విహితస్థితి నేర్పడ విన్నవింపఁగా
భూవర యేఁగుదెంచితిమి పొల్పుగఁ గర్జము లానతి మ్మొగిన్. 1883

వ. అని పలికిన. 1884

క. రాఘవుఁడు దైత్యహోమము, మోఘత నొందుటకుఁ జాల మోదించి జయ
శ్లాఘాయుక్తుల నాహవ,లాఘవయుతులం బ్లవంగులం గొనియాడెన్. 1885

వ. అంత నక్కడ. 1886

మ. దనుజాధీశుఁడు హోమవిఘ్నమున నుద్యత్త్రాసుఁ డై నిర్వికా
రనిరూఢాకృతి వైరివీరవిజయారంభంబుతో నేఁగి నె
మ్మనముం మేనును గందఁ గుందుసుదతిం మందోదరిం గాంచి యి
ట్లనియెం సాంత్వనపూర్వవిక్రమరసవ్యాపారఘోరంబుగన్. 1887

శా. నీ వీభంగి మృగాక్షి వందఁ దగునే నే నుండఁగా నుగ్రబా
హావీర్యంబున రామలక్ష్మణులఁ గీశాధీశులం జాతవై
రావేశంబునఁ గూల్తు బూర్వకృతకర్మాగ్రానురోధంబునం
దైవాయత్తము లెన్ని చూడఁ దరమే తప్పింపఁగా నుగ్మలీ. 1888

ఆ. రణములోన నేఁడు రాఘవుఁ జంపుదు, నొండె నతనిచేత నుగ్రశస్త్రి
నిహతి నొందువాఁడనిక్కువ మిది యిందు, సందియంబు లేదు చపలనయన.

క. ననుఁ బోర నతఁడు చంపిన, జనకజ వధియించి నీవు సరభసగతి వై
యనలప్రవేశకృత్యం, బొనరింపుము వేడ్కతోఁ బయోరుహనయనా.

వ. అనిన వల్లభుపలుకు లాకర్ణించి మందోదరి యి ట్లనియె. 1891

మందోదరి రావణునకు రామునిమహత్త్వము చెప్పుట.

మ. రఘురాముం రణభూమిలో గెలువఁగా రాకుంట తథ్యం [1]బతం
డఘుదూరుండు కడిందివీరుఁడు ప్రభావాఢ్యుండు పూజ్యుండు లో
లఘునాస్త్రక్రమవేది లోకసతతశ్లాఘార్హసచ్చేష్టితుం
డు ఘనప్రాభవదూరితాసురవరాటోపానుభావుం డిలన్. 4892

1. బు లోలఘునా స్త్రక్రమవేది లోకసతతశ్లాఘార్హసచ్చేష్టితుం, డఘుదూరుండును మేరుధీరుఁ
డు నయవ్యాపారపారంగతుండు ఘనప్రాభవ.

ఉ. ఊర్జితభవ్యవిక్రమమహోన్నతుఁ డాయతబాహువై భవో
పార్జితవీరశబ్దుఁ డనపాయబలుండు రఘూద్వహుం డనిన్
నిర్జరసిద్ధయక్షరజనీచరగుహ్యకఖేచరాలికిన్
దుర్జయుఁ డాతనిన్ గెలువ ధూర్జటియైన సశక్తుఁ డారయన్. 1893

ఉ. మానమదాతిరేకఘనమత్సరహీనయతీంద్రవిస్ఫుర
న్మానసరాజహంసు ననమానుఁ బరాభవదూరు నూర్జితా
మానజగత్ప్రపూర్ణమహిమస్ఫురణున్ హరి నాదిపూరుషున్
మానవరాజరూపధరు మానవమాత్రునిఁ గాఁ దలంచితే. 1894

మ. శ్రుతిచోరుం డగుసోమకుండు భువనక్షోభంబు గావించి యా
తతకల్లోలవిలోలవారినిధి నుద్యద్దర్పుఁడై చొచ్చినం
గృతకోదంచితమత్స్యమై యతఁ డతిక్లేశాత్ము నాక్రవ్యభు
క్పతి మర్దించి తనర్చెఁ దొల్లి నిగమాగణ్యానుభావుం డొగిన్. 1895

మ. భ్రమణామందరయోగ్రమందరగిరిప్రవ్యక్తపాషాణవి
క్రమణాపాకృతపృష్ఠభాసురమహాకండూతివిభ్రాంతుఁడై
కమఠాకారము దాల్చి మున్ను విలసత్కారుణ్యమేపారఁగా
నమృతం బిచ్చె దయార్ద్రుఁడై యతఁడు దేవానీకముల్ గ్రోలఁగన్. 1896

మ. అవలీలన్ రజనీచరాధిపు హిరణ్యాక్షున్ వెసం గూల్చి య
ర్ణవదుర్వారతరాంబుమధ్యమనిమగ్నన్ ధారుణీదేవి ది
వ్యవరాహాకృతియై యతండు లలితవ్యాపారుఁడై యెత్తె ను
ద్భవనాశాదివిదూరుఁ డుజ్జ్వలమహాదంష్ట్రాగ్రభాగంబునన్. 1897

సీ. వికటసటాకోటివిదళితాంభోదుఁడై, కుటిలాగ్నిమయనేత్రఘోరుఁ డగుచుఁ
జటులనిశ్వాససంచలితకులాద్రియై, భానుకోటిప్రభాభాసి యగుచు
నఖిలదిక్కూలంకషాయతహస్తుఁడై, తర్జనగర్జనోదగ్రుఁ డగుచు
నట్టహాసవిదారితాజాండభాండుఁడై, దివ్యాయుధస్తోమదీప్తుఁ డగుచు
నాతఁ డుగ్రత నరసింహుఁడై హిరణ్యకశిపువక్షము ఖరతరకరరుహములఁ
జీరి ప్రహ్లాదు నుత్తమశీలుఁ గాచె, భువనరక్షణశిక్షణప్రవణుఁ డగుచు.

క. నుతదివ్యమూర్తి ఖర్వాకృతియై యాతండు మున్ను కృతకవటుఁడు నం
దితభువనుఁడు నక్తంచరపతి నుద్యత్సత్యయుక్తు బలి బంధించెన్. 1899

మ. ప్రవరోదారతరప్రభావసహజప్రాగల్భ్యుఁడై నిర్ఘృణా
తివినోదంబున జామదగ్న్యుఁ డగుచుం ద్రిస్సప్తకృత్వంబుగా
నవలీలం దునుమాడె హైహయముఖక్ష్మాధీశులన్ భీకరా
హవరంగంబున వజ్రసన్నిభకుఠారాభీలదోస్సారుఁడై. 1900

తే. చటులభుజగర్వవిక్రమసాహసమునఁ, దటిమి చేకొన్నధారుణీతలము నెల్ల

విమలతర మైననిస్పృహత్వమునఁ జేసి, భవ్యతముఁ డై నకశ్యపబ్రహ్మ కిచ్చె.

క. దశకంఠ నిన్నుఁ జంపఁగ, దశదశమఖరక్షణైక తత్పరమతి యై
దశరథసుతుఁ డై పుట్టెను, దశశతకరదీప్తి శౌరి తథ్యము సుమ్మీ. 1902

క. ఆతనిమహానుభావము, లాతనిభుజయుగళమహిమ లాశౌర్యబల
ఖ్యాతులుఁ దగ వర్ణింపఁగ, నాతరమే పెక్కులేల నలువకు వశమే. 1903

శా. విశ్వామిత్రు మఖంబు గాచుటకునై విల్లంది బాల్యంబునన్
విశ్వామిత్రపథంబు నొందినమహావీరోద్ధతం దాటకన్
విశ్వత్రాణము సేయఁ బూని సమరోర్విం గూల్చె లీలాగతిన్
విశ్వాధ్యక్షుఁ డితండు నీ వెఱుఁగవే [1] వీరోత్తమగ్రామణీ. 1904

క. మారీచుఁ బాఱఁదోలి యు,దారబలుం డగుసుబాహు దర్పోద్ధతునిన్
శూరుని నొక్కటఁ గూల్చెను, బోర నితఁడు పిన్ననాఁడ పృథుబాణమునన్.

క. క్షణమాత్రలోనఁ గూల్చిర, క్షణదాచరవరుల నోర్చి సవసరచితర
క్షణుఁ డయినయితనికి విచ, క్షణుఁడు మునీంద్రుండు దివ్యశరముల నొసఁగెన్.

మ. జననాథుల్ గురుబాహువీర్యసహితుల్ సజ్యంబుగాఁ జేయఁ జా
లనిభూతేశుశరాసనంబు నవలీలం ద్రుంచినన్ మెచ్చి య
జ్జనకుం డాతని కిచ్చె భూమితనయన్ సాధ్వీలలామంబు సీ
త ననూనప్రియపూర్వకంబుగ సమాప్తప్రస్ఫురత్సంధుఁ డై. 1907

చ. చలమున నిన్నుఁ బట్టి చెఱసాలను జొన్పినకార్తవీర్యుచే
తులు దునుమాడి కూల్చినసుదుర్జయు ధూర్జటిశిష్యు భార్గవున్
బలమునఁ జీరికిం గొనక బ్రాహ్మణుఁ డౌటను నొందు సేయఁగాఁ
దలఁపక పుణ్యలోకములు దప్పఁగఁ జేసె నమోఘబాణుఁ డై. 1908

వ. జనకునియోగంబున సజ్జనకజాసౌమిత్రిసహితుం డై వనంబునకుం జనుదెంచి జ
టాజినవల్కలధరుం డై యుండి వెండియు దండకాటవియందు. 1909

మహాస్రగ్ధర. ఘనుఁ డాజిం ద్రుంచె నత్యుత్కటవికటబలాక్రాంతదేవావరోధుం
గనదుగ్రోదారశూలగ్రథితబహువిధాకారసత్త్వానురోధున్
జనితత్రాసాత్యుదంచజ్జలసిధిజలదస్ఫారనాదావరోధున్
హననప్రోద్యద్విరోధున్ యతిమునిసురనిత్యాపరాధున్ విరాధున్. 1910

మ. అనపాయప్రథితప్రభావభుజగోద్యద్వ్యాలపాశంబునన్
నిను బంధించి చతుస్సముద్రముల నున్నిద్రస్థితిన్ ముంచి వా
లినసత్త్వంబున నొంచి వే విడిచి యాలీఢప్రభావక్రమం
బున రూఘుం డగువాలిఁ గూల్చె జవవద్దూర్భమైకబాణంబునన్. 1911

క. మానవనాథుండు జన, స్థానంబుననుండి బాహుదర్పితుల బలా

---

1. వీరోత్తమాగ్రేసరున్.

నూనుల ఖరదూషణులం, బోనీక వధించి త్రిశిరు పొంక మడంచెన్. 1912
తే. వాలిఁ బొలియించి కిష్కింధ వానరేంద్రుఁ, గరుణ సుగ్రీవుఁ బట్టంబు గట్టినట్లు
నిన్నుఁ బొలియించి యీలంక నీతిశాలి, యగు విభీషణునకు నిచ్చు నవ్విభుండు.
క. రామునిపరాక్రమము సంగ్రామోదగ్రతయు వివిధ ఘనతరశస్త్ర
గ్రామకుశలతయు నెఱిఁగియు, నేమియొకో మెఱుఁగ నేరవే మనవచ్చున్.
చ. శలభగతిన్ రఘూద్వహుని సాయకపావకహేతిరాశిలోఁ
పలఁ బడి కాల నేమిటికి భాసురరాజ్యముతోడ సీత ని
మ్ములఁ దగ నిచ్చి సంసరణమోహము భోగములెల్ల మాని కా
నల మునివృత్తి నుండుదము నా కిది దోఁచినచొప్పు వల్లభా. 1915
క. పతితోడ ననుగమించుట, సతికిఁ బరమధర్మ మండ్రు సజ్జనులు దగన్
శ్రుతిచోదితాచరణములు, మతిఁ దలఁచిన నుభయలోక మహితము లెందున్.
తే. నీవు రణమున నీల్గిన నిక్కువంబు, నాకు నీతోడియనుగమనంబు లేదు
జనకువరమున మరణంబు జరయు నన్నుఁ, జెంద వెన్నఁడు నేనేమి సేయుదాన.
చ. సరసమనోరథాధిగమశాలి విభీషణుభార్య యైనయా
సరమయు రాముపత్ని యగు జానకియుం దగఁ జెప్పకృత్యముల్
పరువడిఁ జేయఁగా వలయుఁ బన్నుగ నోప ననంగ రాదు కిం
కరిగతి నుండఁ బా లయితిఁ గర్మఫలంబులు దప్పిపోవునే. 1918
వ. అనిన విని నిశాచరవల్లభుండు నిజవల్లభ నూరార్చి యిట్లనియె. 1919
చ. అనుజుల భృత్యులం బ్రియుల నాత్మజులం దగునట్టిమంత్రులన్
మునుకొని యుద్ధ[1]రంగమున ముందటఁ జావఁగఁ ద్రోచి పుచ్చి యే
మని సుఖవృత్తి గోరెద నిరర్గళవిక్రమసాహసంబు పెం
పున రఘురాముతోఁ దొడరి పోరెదఁ గూల్చెద నొండెఁ జచ్చెదన్. 1920
క. శతమన్యుప్రభృతిహరి, త్పతివిజయప్రథితబాహుబలగర్వితు మ
త్సుతు నింద్రజిత్తుఁ జంపించితి నా కేమిటికి బ్రదుకు చింతింపంగన్. 1921
మ. సురవిద్యాధరకిన్నరోరగవరస్తోమంబులన్ గెల్చి యు
ద్ధురతన్ సన్మునులన్ వధించి సుమహాదోషాతిరేకంబునం
బరకాంతావలిఁ బట్టితెచ్చి యెపుడుం బాపంబు గావించు నే
వెరవారన్ మునినైన నవ్వరె రణోర్విన్ భీతి నా కేటికిన్. 1022
క. నీ వేల నాకు నశ్వర, జీవం బది యేల భోగసిద్ధులు నీలం
కావాస మేల నిశ్చయ, భావితనాశాంగ మేల పంకజవదనా. 1923
సీ. జంభారిదోస్స్తంభదంభోళిఘాతంబు, దహనుబాహాశక్తితాడనంబు
దండధరోద్దండదండనిపాతంబు, దైత్యేంద్రఖడ్గవిదారణంబుఁ

1. 'యుద్ధతాహితుల ముందట, అ. ప్ర.

బాణహస్తోదగ్ర పాశబంధంబు సమీరణకేతన ప్రేరణంబు
యక్షనాయకగదా విక్షేపణంబును, హరుశూలహతి నోర్చి యడరు నేను
నన్నుఁ గావు మనుచు నరు నెట్లు వేఁడుదుఁ, దెచ్చినట్టి సీత నిచ్చు టెట్లు
భరితచంద్రహాస బలము గల్గుచునుండ, నింతదీనవృత్తి యేల నాకు. 1924

క. పరమార్థ మొకటి చెప్పెద, నిరపాయపదైకలబ్ధి నిశ్చితమహిమో
త్తర మైనపొందు పడయఁగ, నరుదుగ నాకిరవు గలిగె నంబుజవదనా. 1925

చ. ఎఱుఁగుదుఁ బద్మబాంధవకులేశుఁడు పంకజనాభుఁ డౌట యే
నెఱుఁగుదు మున్న యిందిర మహీసుత యై తనరారు సీతగా
నెఱుఁగుదు నాకు రాఘవమహీశునిచేతివధక్రమంబు ని
క్లెఱేఁగియు ముక్తిఁ బొందఁగ నభీష్టము గల్గుట నింత చేసితిన్. 1926

చ. ధరణితలేశదివ్యశరదత్తసుదుర్లభముక్తికామినీ
పరిణయమంగళోత్సవము భాగ్యమునం జనుదెంచెఁ గాన య
త్యురుతర మైనయీశుభముహూర్తము తప్పక యుండ నేఁగి నే
నిరతిశయానుభావపదనిశ్చలసుస్థితిఁ బొంది యుండెదన్. 1927

చ. అమితబలుండు రాఘవుఁడు యాజకుఁ డైనఁ దదస్త్రవహ్నిసా
క్ష్యమున మదీయసాంద్రతరకాండశతాహుతు లొప్ప వేల్చి మో
దమునను ముక్తికాంత నిరతంబుగ మంగళలీలఁ బెండ్లి యై
విమలతదీయభోగపద విశ్రుతసౌఖ్యనిరూఢిఁ బొందెదన్. 1928

వ. అని సమరసన్నాహవ్యగ్రాయమానచిత్తాభినివేశసంపాదితమోక్షసుఖలీలానుభ
వలాలసుం డై కదలిపోవ సమకట్టి మందోదరిం జూచి మఱియు నిట్లనియె.

సీ. కరిరాజుతోఁ బాయుకరిణిచందంబున, గురుమరాళము లేని సరసిఁబోలె
సుభగభృంగము లేని చూతమంజరిక్రియ, మిహిరుతోఁ బాయుపద్మినియనంగ
వరవసంతుఁడు లేని [1]వనలక్ష్మి కైవడి, ధృతిఁ[2] దరువును బాయు తీఁగ యనఁగ
హిమధాముఁ జూడని కుముదినిచాడ్పునఁ, బ్రద్యుమ్నుఁ బాసిన రతియనంగఁ
దోయజానన నీవు నాతోడఁ బాసి, పుణ్యమంగళచేష్టితస్ఫురణ దక్కి
యుచితసౌభాగ్యహీన వై యుండు మనిన, నువిద సిగ్గున నూరకయుండె నపుడు.

రావణుఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట.

వ. తదనంతరంబ నిజసహచరి వీడ్కొని చరణవిన్యాసంబున ధరణి గ్రక్కదల నుద
గ్రప్రత్యగ్రమహాగ్రహంబున దురవలోకుం డై బహిరాస్థానసదనాంతరవిన్యస్తమ
హోచ్ఛ్రితరమణిహేమమయసింహాసనాసీనుం డై రోహిణశైలోపరిగతకాలజీ
మూతంబు ననుకరించుచు గర్జావిభ్రమంబుగా ప్రస్థానభేరి వ్రేయ నాజ్ఞాపింపఁ
దదనంతరంబ. 1931

1. వనరాజికైవడి. 2. ద్రుమముతోఁ బాసిన తీఁగఁబోలి.

సీ. రోదసీకుహరంబు మేదురంబై యుండ, దిగ్గజశ్రేణియు మ్రొగ్గతిలఁగ
ధారుణీచక్రంబు తల్లడ మందంగఁ, బృథుగోత్రశైలముల్ పెల్లగిల్ల
సప్తార్ణవంబులు సరవితో ఘూర్ణిల్ల, దినమణి గతితప్పి తిరుగఁబడఁగఁ
గొనకొనిసురకోటి గుండెలుపగులంగ, శేషాహిపీనులు చెవుడుపడఁగఁ
నగలి బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలెననఁగఁ, బ్రళయరుద్రుండు వాయించు పటహమనఁగఁ
బిడుగులొక్కట వడిమ్రోయు పెల్లుదోఁప, భీషణంబుగఁ బ్రస్థానభేరి మ్రోసె.

మ. సమరోల్లాసకుతూహలాదరసమంచద్విక్రమాడంబరా
సమరోషజ్వలనస్ఫులింగలహరీసంఛన్నదిగ్భాగుఁడై
యమరోత్సాహము దక్క నుద్ధతమహాహంకారగర్జారవ
క్రమరోచిష్ణుఁడు జిష్ణుఁ డుష్ణకిరణభ్రాజిష్ణుతేజంబునన్. 1933

మ. స్ఫురదుద్యద్దశమస్తకార్పితఖరాంశుప్రఖ్యసన్మౌలిబం
ధురుఁడై రత్నపరిష్కృతాంగదలసద్దోస్తంభుఁడై దివ్యభా
స్వరకర్ణాభరణాఢ్యుఁడై రుచివిరాజత్తారతారావలీ
తరళోదంచితతారహారధరుఁడై దైత్యేంద్రుఁ డొప్పెం గడున్. 1934

చ. హరి మొదలైనదిక్పతులయాకృతులం దనరారి యున్నయా
బిరుదులఁ గ్రాలు పెండియముఁ బెంపగురత్నమయూఖచారునూ
పురమును వామపాదమునఁ బొల్పు వహింపఁగ సాంధ్యవారిదాం
బరములు దాల్చె రావణుఁడు భాస్వదుదారతరప్రతాపుఁడై. 1935

వ. చంద్రహాసప్రాసతోమరఖడ్గభిండివాలశరాసనముసలముద్గరగదాపరిఘపట్టిసశూ
లపరశుకఠారగోణచక్రాదిప్రహరణసమేతబాహుదండంబులు దేజరిల్లఁ దివిరి షో
డశచక్రసంఘటితంబును బటుతరకోటిద్వయఘంటాకలితంబును భల్లూకచర్మవ
ర్మసమాచ్ఛాదితపవనజవనతురంగసహస్రవాహ్యమానంబును గాలకేతుస
మాఖ్యాకసూతనియమితంబును రాహుశిరశ్చిహ్నితకేతనత్రయవిరాజమా
నంబును నగుమహారథంబు వైకుంఠరథారోహణంబు సేయువడువున నా
రోహించి రాకానిశాకరమండలోపమానమహనీయాతపవారణదశకంబుదన
రం గమలగర్భవాహనమరాళవిలాసాపహాసిప్రకీర్ణకంబులు వెలయ భేరీపటహ
ఢక్కామృదంగకాహళశంఖనినాదంబు లులియఁ గరటిఘటాఘోటకకో
టిరథస్తోమపదాతివరసహస్రంబులతో వెడలునవసరంబున.

మ. కదనోత్సాహరసంబు వెల్లివిరియంగా నట్టహాసస్ఫుర
ద్వదనోదగ్రమయూఖవేల్లితమహాదంష్ట్రాకరాళీభవ
ద్వదనోత్తాలవినిర్యదుగ్రదహనజ్వాలాపరీతాభ్రుఁడై
కదలెన్ వీరుఁడు ఖడ్గరోముఁడు సమగ్రప్రాభవవ్యగ్రతన్. 1937

శా. అభ్రాంతాహిమధామధాముఁడు యుగాంతాబ్ధిస్వనత్కార్ముకా,

దభ్రీహీనభుజాతిభీముఁడు సముద్యద్దీప్తభూషాసమా
హభ్రీజిష్ణుఁడు [1]జిష్ణుఁ డూర్జితబలాహంకారఘోరుండు జ
న్యాభ్రీంతాత్ముఁడు సర్పరోముఁ డసమారంభుఁడై యేఁగె దాన్. 1938

చ. కదలె ననూనవేగరథకాంచనకేతనకాంతిజాలముల్
చదలఁ గ్రిమంబుతోఁ బొదల సజ్యశరాసనరత్నహస్తుఁడై
యుదితతటిన్మహేంద్రధనురూర్జితమేఘముఁబోలె వీరవై
రిదళనకౌతుకం బొదవ వృశ్చికరోముఁడు గర్జితోగ్రుఁడై. 1939

ఉ. మండలితోగ్రచాపరుచిమండలనిర్గతసాయకప్రభా
మండలచండసత్త్వుఁ డభిమానధనుండు సువర్ణవిస్ఫుర
త్కుండలమండితుండు పటుదోర్బలశాలి లయోత్థితాగ్నివ
ర్ణుం డగునగ్నివర్ణుఁడు వినోదగతిం గదలెన్ ససైన్యుఁడై. 1940

క. హరిసైన్యకాననంబుల, దరికొని కాల్పంగ వచ్చుదహనములగతిన్
వరశస్త్రార్చులు గ్రాలఁగ, నరుదెంచి రుదగ్రులై నిశాటులు పెలుచన్.

క. తరుచరులుఁ దరులుగిరులును, గురుభూధరశృంగతతులుఁ గొని రణకేళిం
బరిణతమతు లయి తాఁకిరి, ధరణిపరాగంబు లెగసి తరణిం గప్పెన్. 1942

క. కోలాహలంబు లొప్పఁగ, రాళగదాకుంతశితపరశ్వధపరిఘా
భీలకరవాలభీషణు, లై లీలం బొడిచి రసురులాకపికోటిన్. 1943

సీ. మదసత్త్వరణకర్తృమహితమహోత్తుంగ,కుంజరేంద్రముల డీకొలిపికొలిపి
ఖురకోటిపాటితక్షోణితలోద్ధత,ప్రథితాశ్వవరములఁ బఱపి పఱపి
రవిరథాతిశయాళురథనేమినిస్వనో,ద్ధురశతాంగంబులఁ దోలితోలి
హర్యక్షదుస్సహశౌర్యగుణాకల్ప,ఘనపదాతులఁ బయిఁ జొనిపి చొనిపి
దైత్యనాథులు నలువురుదర్ప మెసఁగ
దిశలుఁ జదలును దూపుల దీటుకొనఁగఁ
గ్రమముతోఁ మత సింహనాదములు బెరయ
భూరిజవమునఁ గపులతోఁ బోరి రెలమి. 1944

సీ. కలితలీలాకందుకక్రీడనక్రియ, వరమహీధ్రము లెత్తి వైచివైచి
తర్జించిఘనశిలాతాడనస్థితి మహా,వృక్షజాతంబుల వేసివేసి
కులిశసమాఘాతఘోరారిదుస్సహా,కూర్పరహతులను గూల్చికూల్చి
నిష్ఠురనారాచనిశితోగ్రచటులదు,ర్వారనఖంబుల వ్రచ్చి వ్రచ్చి
యార్పు లొదవ సమితినేర్పులు మెఱయుచు
బలముఁ గినుకతోడిచలము మిగులఁ
గపులు పోరి రమరరిపులు భీతిల్లంగ

---

1. రూఢవిక్రమ బలా.

నఱిమి తోడుతోడఁ దఱిమికొనుచు. 1945

వ. అసిగదాప్రాసతోమరభిండివాలముసలముద్గరపరిఘపట్టిసపరశుశూలచక్రశరంబులు ప్రయోగించి నొంచియుఁ ద్రుంచియుఁ జించియు వ్రచ్చియుఁ గ్రుచ్చియు వ్రేసియు నేసియుఁ దలలుదునిమియుఁ గరంబులునఱికియుఁ జరణంబులు ద్రెంచియుఁ దొడలునలంచియు నురంబులుభేదించియు నుదరంబులు చీరియుఁ బ్రక్కలువ్రక్కలుసేసియు నుదగ్రు లగుయాతుధానులపయిం గవిసి మర్కటులును నగంబులు గురియించుచు గిరిశృంగంబులువైచుచు నరదంబులకు లంఘించి బిరుదులు సెలంగ రథసారథిరథ్యంబు లొక్కటఁ జదియ మోఁదుచు నుప్పరవీదికి దెప్పరంబుగా నెగసి సతురంగులైన రాహుతులు సమయఁ గుప్పించి యుఱుకుచు నరవాయిగొనక యాధోరణనివహంబుతోన రణపరిణతవారణంబులు సమంబుగాఁ జదియఁ గొండలు వైచుచు నదల్చి కదల్చి తరునివహంబులం బదాతుల యుక్కు స్రుక్కించుచు నరదం బరదంబుతోడ వీచివైచి తెగటార్చుచు నేనుంగు నేనుంగుతో వైచి పీనుంగు గావించుచు ఘోటకంబుఁబట్టి యన్యఘోటకంబుతోఁ దాటించి కారించుచు సుభటుం బటురయంబునం బట్టి యితరసుభటుతోఁ జఱచి వధించుచుఁ గఱచియుఁ జఱచియుఁ బొడిచియు నొడిచియు నిట్లనేకప్రకారంబులం బోరు సల్పుచు మఱియును. 1946

చ. ఉరుతరముష్టిఘాతముల నుగ్రనఖంబుల నోలిదైత్యులం
బొరిఁబొరిఁ గూలఁగాఁ బొడిచి పొంకము దక్కఁగఁ జీరి తన్ని వి
స్ఫురదురువాలపాశములఁ జుట్టి వెసన్ దివి వీచివైచి ని
ష్ఠురరదనంబులం గఱచి శుంభదుదగ్రతఁ బేర్చి వానరుల్. 1947

చ. కడిమిమెయిన్ నిశాచరుల గ్రక్కున మింటికి వీచి వైచినం
బిడుగులుఁబోలె నుద్దవిడి బెట్టిదులై పొలియింపఁ బూని పైఁ
బడఁ జనుదేరఁ జూచి పటుబాహుబలంబునఁ బేర్చి యార్చుచుం
బిడికిటిపాలుసేసి యతిభీమముగా సమయించి రత్తఱిన్. 1948

సీ. ముదితవానరఘనముష్టిఘాతంబున, నెఱలుచుఁ బడికూలునురుగజములు
దీప్రకపీంద్రతలప్రహారంబులఁ, గొలఁదిమీఱఁగ వ్రాలుఘోటకములుఁ
గుపితహరిక్షిప్తకుధరపాతంబుల, నఱిముఱి యైనశతాంగగణము
నుద్ధతశాఖామృగోద్ధూతతరుహతిఁ, దల లొగిఁ జదియుపదాతిచయముఁ
గలిగియుండియుఁ దఱుఁగనికడఁక పెరుఁగ, సమరకుతుకము మనమునసందడింప
భూపరాగంబు నభమునఁ బొదలి నెరయ, భూపరాగంబుసైఁపక యేపురేఁగి.

క. దానవులు గవిసి యురవడి, వానరులన్ లెక్కగొనక వరతరనిశితా
నూనవివిధాస్త్రసంహతి, నోనాటఁగ నేసి రతివినోదస్థితితోన్. 1950

ఆ. మస్తకములు చిదిమి హస్తముల్ దునుమాడి, పదయుగములునఱికి ప్రక్కలొలి

ప్రక్కలించి మేను చెక్కి వక్షస్స్థలి, పటుతరాస్త్రతతులఁ బగులనేసి. 1951

వ. రక్కసులు భీమతరంబుగాఁ బోరునవసరంబున. 1952

ఉ. దానవభూషణాయుధశతప్రతిబింబితచారుబింబుఁడై
మానుగ నుష్ణరోచి నిజమండలభేదవిశంకమానుఁడై
మానుపఁ బూని వచ్చుక్రియ మంజుసముద్ధతరోపరోధసం
స్థానవిశేషసంపద నుదంచితుఁడై తనరారె నెంతయున్. 1953

ఉ. వానరదానవాశ్వరథవారణధూతవసుంధరాతలా
లూనపరాగ మంబుదములోయన మింటికిఁ బోయి పోయి సో
పానపరంపరారుచిరభంగులభంగి సుయోధనిర్జరీ
యానసమాగతంబులకు నాయితమై విలసిల్లె నత్తఱిన్. 1954

ఉ. లోలనిశాటసాయకవిలూనము లై సముదగ్రహుంక్రియా
భీలత నొప్పి యుత్థితకపిప్రకరస్ఫురదుత్తమాంగముల్
లాలితలీలతోఁ ద్రిదశులం గలయం జనుదివ్యమూర్తులం
బోలఁగ వేడ్కతో ననుపఁ బోవువిధంబున నుండెఁ జూడఁగన్. 1955

ఉ. భీకరవానరాధిపవిభిన్నతురంగమతంగజానురా
నీకము లూర్జితాస్త్రమయనిర్గతదుర్గమవార్ధిలోన ను
త్సేకము దక్కుటన్ మునిఁగి తేలుచు నొప్పెఁ బయోధిఖేలనా
స్తోకసముద్యమన్నకర దుష్టభుజంగఝషంబులో యనన్. 1956

సీ. పెడకేల నొప్పించి పిడికిళ్లఁ దాడించి, పార్ష్ణిఘాతంబులఁ బడలువఱిచి
గిరులపైఁ బడవైచి తరువులఁ బడమోఁది, దంతవ్రజంబులఁ దఱిమి కఱచి
మోఁచేతులను నొంచి మోఁకాళ్ల గట్టించి, కఠినతలంబులఁ గదిసి చఱచి
కరురహంబులఁ జీరి చరణాగ్రముల దాఁచి, పటువాలనిహతుల భంగపఱిచి
బిట్టుమీఁది కెగసి నెట్టన నార్చుచు, నశనులో యనంగ నసురవరుల
శిరముతోన మేను చిదిసిపోవఁగ నుబ్బి, యుఱికి చంపి రిట్లు లుఱక కపులు.

శా. తుండాగ్రంబులఁ బట్టి మత్తకరులన్ దోర్గర్వ మేపార ను
ద్దండప్రాభవలీలఁ ద్రిప్పి వడితో ధాత్రీస్థలిన్ వ్రేసి యు
చ్చండప్రస్ఫుటవిక్రమంబున నుదంచత్స్యందనానీకినీ
తండంబుల్ వడి నుగ్గుసేసిరి కపుల్ దైత్యాంతకృచ్చార్యులై. 1958

క. హరిదళితకరటికుంభో, త్కరనిఃస్రుతతారమౌక్తికము లెగయుచు సం
వరణాగతసురకాంతా, గురుకుచకుంభములమీఁద గొనకొని పడియెన్.

చ. చటులమహాశనిప్రతిమచండిమధామము లై చలద్విశం
కటవిలయాగ్నిహేతితతి కల్పము లై మిహిరాంశుమండలో

త్కటరుచిరంబు లై పరఁగి దానవయూథశిలీముఖంబు లొ
క్కట వడితో బలీముఖుల గాత్రము లుచ్చి పగిల్చె ధారుణిన్. 1960

మ. కలహోదంచితకేశముక్తవిపుల గ్రీవంబు లేతెంచుచో
బలవద్విక్రము లైనదానవులు శుంభన్ముష్టిసంతాడనం
బుల లీలాగతి నుగ్గుగాఁ బొడిచినం భూమిస్థలిన్ వ్రాలె ను
జ్జ్వలదంభోళిసముద్ధతాహతిగళత్సంధిక్రమం బేర్పడన్. 1961

సీ. మాతంగధారాళ మదజలౌఘంబుల, భూతలంబు ననూప భూత మైనఁ
దురగసముద్ధూత ఖురపుటంబుల రేణు,పటలంబు లెగసి న భంబు వొదువ
మిన్నేఱు గలఁగిన మీనజాలంబులు, పరిచయస్థితి దప్పి తిరుగఁబడఁగ
నక్తంచరోదగ్ర నారాచజాలంబు, పృథురజోధ్వాంతంబుఁ బెరుఁగఁ జేయఁ
జేరి చలమున వానర శ్రేణి పేర్చి, కుధరకూటంబు లగములు గుప్పి గుప్పి
నిరతిశయముగ నార్పులు నింగిముట్టఁ, గుప్పగూల్చె నిశాచర కోటి నపుడు.

వ. అట్టియెడ మనోరథంబులతోన భగ్నంబు లగురథంబులును మదోత్సాహంబులతోన పొలియుమదగజంబులును సమరవ్యగ్రతలతోన సమయుజవనతురంగంబులు నుద్భటత్వంబులతోన కూలుసుభటనివహంబునుం గలిగి,కోదండంబులఖండంబులును రణమండలాగ్రపతితంబు లగుమండలాగ్రంబులును శోణితపంకఘనంబు లగునపఘనంబులును బరశుభాంగపరిచ్ఛన్నంబు లగుపరశువులును దీప్రాసంబు లగుప్రాసంబులును గులగుల లై పడుకిరీటంబులును డొల్లుతలలును బగులువక్షంబులును దునియుచరణంబులును జెదరుమాంసరాసులును గుప్పలుగొనుమెదళ్లును బొరివు లగుపేరివులును దునుక లగుపునుకలును జొత్తిల్లునెత్తురులును సంధిభగ్నంబు లగునెమ్ములును గలిగి, యొక్కొక్కయెడ నిలిచిననిలువున నిష్క్రాంతజీవు లయి ప్రతిభటులకుం బ్రతిఘటించుక్రియ భయానకరసంబు దొలఁకాడఁ [1]బొలుచువారును,సముత్పాటితశిరస్కు లయ్యుం బూర్వపరిచయవశంబున సమరసన్నద్ధు లగువారును, భ్రుకుటికుటిలంబులును విలూనంబులు నగునన్యోన్యమూర్ధంబులఁ గరంబుల నవలంబించి యస్తవ్యస్తంబుగాఁ బూర్వప్రదేశంబునను నుచువారునునాడుకబంధంబులు నై యొప్పి,మేదంబు లాస్వాదించి మాంసంబులు సవిచూచి యస్థిగతంబు లగుమజ్జలు పీల్చి రక్తంబులు గ్రోలి బాలకులఁ దనిపి జల్లుఁబోరాడుచు నీఁదుచుఁ దేలుచుమునుఁగుచు నొండొరులఁబొడచూపుచుందమవారలఁ బిలిచి మూఁకలు[2] గట్టుచు నాపానంబులు సలుపుచు దానవవానరులఫాలపట్టంబుల నున్నపరాక్రమాద్యుపన్యాసంబులు గలయక్షరపంక్తులు సదివి మెచ్చుపిశాచబేతాళడాకినీ భూతకోటిచేతం బూరితం బయి యరణ్యంబునుం బోలె నుద్దండపుండరీకసనాథం బై హేమకూటంబునుంబోలె సంస్థితానేకగంధ

1. నిలుచువారును. 2. గట్టి యుపాయనంబులు సలుపుచు.

ర్వాకలితం బై వసంతమాసంబునుంబోలె వికీర్ణశిలీముఖం బై వర్షాసమయంబు
నుంబోలెఁ గలుషకీలాలప్రవాహాపేతం బై నభోభాగంబునుంబోలె నుద్దామ
సహస్రకరాధిష్ఠానంబై శరత్సమయంబునుంబోలె శరాసనవిభ్రాజమానంబై
సముద్రంబునుంబోలె ననేకవాహినీసమాకులంబై వియత్తలంబునుంబోలె దృ
శ్యచిత్రాభరణాభిరామం బై పాతాళంబునుంబోలె మహాహేయాన్వితంబై రు
ద్రవిలసితంబునుంబోలె నిహతగజాసురం బై యాసంగ్రామంబు ఘోరంబయి
ప్రవర్తించె మఱియును. 1963

సీ. రథయానపాత్రంబు ప్రథుచక్రకమఠంబు, శవమకరంబును శయభుజంగ
మురుతరచామరోత్కరఫేనవితతి తు,రంగతరంగంబు రాజదస్త్ర
బడబాగ్నిదుర్గంబు బహురత్నసహితంబు, సంభ్రమావర్తంబు సామజాద్రి
కలితంబు డాకినీగణహాసఘోషంబు, సాంద్రశోణితపూరసలిలమయము
నగుచు నబ్ధిఁబోలె నతిదుస్తరంబు న,గాధతరము దుర్విగాహ మంత
రహితపార ముదితరసవాహినీకంబు, దుర్నిరీక్ష్యగతి నుదీర్ణ మయ్యె. 1964

ఉ. ఆసమయంబునందుఁ బవనాత్మజుఁ డంతకుఁ బోలి రాక్షస
త్రాసకరాట్టహాసమున దారుణుఁ డై సురసిద్ధకిన్నరో
ల్లాసము నివ్వటిల్ల నతిలాఘవలంఘనవిక్రమక్రియా
భ్యాసవిశేష మొప్పఁగ రయంబున నయ్యసిరోముఁ డాఁకినన్. 1965

ఖడ్గరోముఁడు హనుమంతునిచేఁ జచ్చుట.

చ. అతనికి దైత్యుఁ డిట్లనియె నందుల కెక్కడి కేఁగె దీవు ని
ర్జితహరి నైననన్ను [1]ననిఁ జేరఁగ శూలికినైన శక్యమే
దితిజులఁ జంపినట్టిపగ దీర్చెద నిక్క బొలియించి భూతసం
తతి దనియంగ సద్బలివిధానము సల్పెదఁ గీర్తి నిల్పెదన్. 1966

మ. అనిలం గోపదవానలంబు ఘనదైత్యాభాషితాజ్యార్పణం
బున నత్యంతముఁ దేజరిల్ల ననుహ్యద్భూజవ్రజోత్పాటనం
బు నుదగ్రం బగుశౌర్యమారుతమునం బొల్పొంది నిర్ఘాతఘో
రనినాదంబున వానిమీఁది కుఱికెన్ రౌద్రాతిరేకంబునన్. 1967

క. కరవాలము లగునక్తం,చరరోమములందు మునిఁగి చలశోణితని
ర్ఝరధార లోలుక మూర్ఛా,పరవశుఁడై తెలిసి యంతఁ బావని కడఁకన్.

క. రోమాసినిర్గతుండై, యామారుతసూతి సింహికాత్మజసుమహా
భీమాననంబు వెడలున,భోమణిక్రియ నొప్పె నుదితభూరిద్యుతి యై. 1969

మ. కులగోత్రోపమశైల మెత్తి గమనోగ్రుం డై హనూమంతుఁ డా
ఖలనక్తంచరుమీఁద వైవ వడితో ఖండించె వాఁ డుగ్రరో

1. నరిఁ జెంద గ.

మలసత్ఖడ్గసముద్ధతాహతుల భీమప్రాభవం బేర్పడన్
బలభిద్భేదనశక్తియుక్తుఁడు దురాపస్ఫూర్తినిర్వాహుఁడై. 1970

మ. వెస ఖండించు నదల్చుఁ ద్రుంచుఁ జఱచున్ వ్రేయున్ వడిం జీరు నీ
రసతో నొంచుఁ బరాభవించుఁ గలఁచున్ రౌద్రంబుతోఁ దాఁకు వె
క్కసపాటొందఁగ వ్రచ్చుఁ జించుఁ బొడుచుం గారించుఁ దూలించు రూ
పుసెడం జేయు నలంచుఁ గ్రుచ్చుఁ జిదుముం బోనీక కీశావలిన్. 1971

చ. మఱియును దానవుండు హనుమంతు మహోద్భటవృత్తిఁ దాఁకి పై
కుఱికి తనూరుహాసిహతి నొంచుచు బిట్టుగఁ గౌఁగిలించి క్రి
క్కిఱిసినపోటులన్ మిగులఁ గీడ్పడ నెత్తురు గ్రమ్మఁ జేసి యి
ద్దఱు నవలీలఁ బోరి రతిదర్పితులై సమరోత్సవంబుతోన్. 1972

ఆ. అనిలతనయుఁ డంతనాగ్రహోదగ్రుఁడై, యెలమిఁ బెద్దకొండ యెత్తితెచ్చి
దైత్యుమీఁద వైచె దానవ వాఁడును,జమునిప్రోలు చూడఁ జనియె నపుడు.

మ. అటఁ గాలాహినికాశరోమములతో నాసర్పరోముండు ప్రా
కటసత్త్వంబున వానరప్రతతులం గారింపఁగాఁ జూచి యు
ద్భటవేగంబున నంగదుండు విజయస్తంభంబునాఁ జాలి యు
త్కటసత్త్వం బగుబాహుదండమున నాదైత్యేశ్వరున్ వ్రేసినన్. 1974

సర్పరోమ వృశ్చికరోములయుద్ధము.

మ. వికటోద్దీప్తతనూరుహాహివదనావిర్భూతలోలద్విష
ప్రకరాగ్నుల్ వడిఁ జుట్టుముట్టి చదలం బర్వంగ రోషించి ద
ర్పకరాళుం డగునంగదుం బొదివి శుంభద్వేగుఁడై వ్రేసె ను
త్సుకులై దైత్యులు మెచ్చి చూడఁ బ్లవగక్షోభంబు గావించుచున్. 1975

మ. అది సైరింపక వాలినందనుఁ డమోఘారంభసంరంభుఁడై
మదిఁ గోపం బొదవంగ దానవశిరోమధ్యంబు ముష్టిస్ఫుర
ద్భిదురాపాతమునం బగిల్చి విజయోద్రేకంబునం గూల్చె నే
ర్పొదవం ద్రొక్కి శిరంబు[1] ద్రుంచె జలదానూనోల్లసద్ధ్వానుఁడై. 1976

ఉ. వృశ్చికరోముఁ డంతఁ బరివీతదురాపవిషాగ్నివిస్ఫుర
ద్వృశ్చికరోముఁడై భయదవేషమునం గపిరాజసేనలన్
నిశ్చలవృత్తి నొంచి యతినిష్ఠురశూరతఁ దాఁకి తాఁకి తే
జశ్ఛటులాత్ముఁడై పఱపెఁ జండభుజాయుధదుర్నిరీక్ష్యుఁడై. 1977

క. నీలుండు సాంబుతోయద,నీలుఁడు గోపించి యామినీచరుతోడం
గేళీగతిఁ దలపడియెను, వ్యాళేంద్రముఁ గవియునాగవైరియుఁబోలెన్.

క. దుస్సహతరరోమోత్కర, నిస్సరదురుగరళవహ్నినిష్ఠురగతిచేఁ

1 నూనోల్లసద్భాసుఁడై.

దుస్సహుఁ డై వడిఁ బోరెను, దుస్సాధుం డైననీలుతోఁ బటుశక్తిన్. 1979

తే. తలిమి నీలుండు వైచిన తరువు విఱిచి, దానవేశుండు దనచేతి దళము మెఱసి
యడరు వానరుఁ బిడికిటఁ బొడిచె నతఁడు, గినుక మిక్కిలి తొడరిన మనసుతోడ.

మ. అవలీలం దరు వమ్మెయిం బెఱికి క్రవ్యాదాధముం జేరి య
ద్దివిజుల్ సంతస మంది చూడఁగ భయాంధీభూతులై రక్కసుల్
భువి నిశ్చేష్టత నుండ భూతనివహంబుల్ సంభ్రమింపంగ ను
ద్దవడిం ద్రిప్పి యదల్చి వ్రేయఁ బడియెన్ దైత్యుండు పీతాసుఁ డై. 1981

వ. తదనంతరంబ. 1982

సీ. కల్పావసాననిష్కాంతమహావహ్ని, దానవరూపంబు దాల్చెనొక్కొ
జగములన్నియు వేడ్కఁ జవిచూడ వచ్చిన, జలపాయి యైన కృశానుఁడొక్కొ
విశ్వేశుఫాలంబు వెడలి యేతెంచిన, దర్పకాంతకుఁ డైన దహనుఁ డొక్కొ
దశకంధరోత్సృష్టదారుణక్రోధాగ్ని, పరిణాహగురుపరిపాక మొక్కొ
యనఁగ రోదోంతరం బెల్లఁ దనదుగాత్ర, నిర్గతార్చు లుదగ్రత నిండి పర్వ
హరికులాటవి గాల్పంగ నాగ్రహించి, యగ్నివర్ణుండు చనుదెంచె నార్పులోదవ.

వ. ద్వాదశచండకరమండలంబు లైక్యం బొందినగతి నైగమ్మదసహస్రంబు లేకీభావంబు నధిగమించుకరణి సర్వతేజంబులయద్వైతంబు క్రియ వచ్చుచున్న నిశాటుం గనుంగొని కుంభకర్ణశైలాశని యగురఘువీరుండు వీఁ డెవ్వండు వీనిపేరేమి దశాననునాజ్ఞ దహనుం డరుగుదెంచుచున్నవాఁడో యని తన్నడిగిన విభీషణుం
డి ట్లనియె. 1984

శా. స్ఫారాగ్నిప్రతిమాంగకీలములచే శైలంబులం గాల్చుచుమా
యారంభైకసహాయుఁ డిద్ధసమరవ్యాపారదక్షుండు దు
ర్వారోదంచితబాహువీర్యుఁడు సుపర్వద్వేషిసేనావలీ
వీరాగ్రేసరుఁ డగ్నివర్ణుఁ డితఁ డుర్వీనాథచూడామణీ. 1985

వ. అనునవసరంబున వాఁడు ప్రచండజ్వాలానాదంబు సెలంగఁ గపులమనంబుల దిగులు చొరంగఁ జటులనిశ్వాససమీరణసంధుక్షితనిజాంగదహనప్రభామండలుం డై కర్ణాంతోపసర్పదుదీర్ణకార్ముక మార్వీఘోషంబున సురలమనంబులు గలంగ సావలేపాట్టహాసపురస్సరవీరాలాపంబుల నమ్మేటిమగండు రామునకుం గినుకపొడమ ధరణీకంపంబుగా నరదంబు వఱపి యతిరయంబునం బఱతెంచి యెదిర్చి.

అగ్నివర్ణుఁడు రామునితోఁ యుద్ధముచేసి కూలుట.

ఉ. వాఁడు నిమేషమాత్రమున వజ్రికఠోరతరంబు లైన క్రొ
వ్వాఁడిశరంబు లేసియు నవక్రపరాక్రమలీలఁ జూపుచుం
బోఁడిమియున్ రణోద్ధతియుఁ బొంపిరివోవఁగ భూమిభర్తకు
న్వేఁడిమి చూపె నెంతయును నెమ్మనమచ్చెరు వందునట్లుగాన్. 1987

ఉ. రాముఁ డుదగ్రభల్లమున రాక్షసువి ల్లునుమాడ వాఁడు సం
గ్రామకలావిచక్షణుఁడు ఖడ్గము దాల్చి యదల్చి వచ్చినన్
భూమివిభుండు దాని వడిఁ బొల్పుగఁ జూర్ణముసేయ వాఁడు దా
భీమగదాకరాళుఁ డయి పేర్చి కృతాంతుఁడపోలె నెంతయున్. 1988

చ. కుటిలమహోర్జితత్వమునకున్ రణవిక్రమరూఢశక్తికిం
బటుతరసాధనప్రవణభాసురయుక్తికి సాగ్రహోక్తికిం
జటులతరప్రతాపయుతసాహసరక్తికి మెచ్చి రాముఁడు
త్కటగతి వారుణాస్త్రము సదర్పముగాఁ దొడిగెన్ నిశాటుపై. 1989

చ. జలదము లుప్పతిల్లఁగ విశంకటకోటితటిల్లతాసమా
కులితదిగంతరాళ మయి ఘోరతరాశను లోలిఁ గ్రాలఁగాఁ
జెలఁగుచు నగ్నిరూపమునఁ జెన్ను వహించునిశాటు దాఁకినం
బొలుపఱి వాఁడు నంతఁ దెగి పోయె సురారులు దల్లడిల్లఁగన్. 1990

చ. ప్రణుతమహాప్రభావజితభానుకృశానుఁడు బాహువిక్రమ
ప్రణమితలోకపాలకుఁడు బంధురదిగ్గజదంతఘట్టన
వ్రణకణజాలదుర్జయతరస్ఫుటవక్షుఁడు ఘోరసంగరాం
గణమున నగ్నివర్ణుఁ డటు గ్రక్కున రాఘవుచేతఁ గూలినన్. 1991

సీ. విలయకాలానలా విలధూమతతిక్రియ, వికటభయానకభ్రుకుటి దనరఁ
జటులదంష్ట్రాకోటి జటిలాంశుమండలి, విపులార్కదీప్తితో వియ్యమంద
దహనకుండోపమమహదక్షినివహంబు, క్రమమున నుల్కాశతమును నీన
దశవదనోదగ్రదంతంబు లన్యోన్య,ఘట్టన విస్ఫులింగములు నెఱపఁ
బద్మగర్భాండభాండంబు పగులనడువ, నంబురాసులు నేడు నొక్కంతచేయఁ
దలఁచుకై వడి దట్టించిదశముఖుండు,గినుక పెరుఁగఁగ రాముతోననియె నిట్లు.

శా. నాసామర్థ్యము నీ వెఱుంగ వనిలో నక్తంచరశ్రేణి ను
ల్లాసం బొందఁగఁ గూల్చి నిక్కెదవు వే ల్లచ్చాపనిష్క్రాంతబా
ణాసారంబున నీప్రతాపదహనవ్యాసంబు నే నార్చెదం
ద్రాసోపేతులఁ జేసెదం ద్రిదశులన్ దర్పక్రియాశాలి నై. 1993

చ. గెలిచితి నిర్జరాధిపునిఁ గీడ్వడఁజేసితి జాతవేదునిం
గలఁచితి నాపరేతవిభు గ్రక్కున నొంచితిఁ గోణపేశునిం
దలఁకక వేసితిన్ వరుణు దట్టనఁ బట్టితి నాసదాగతిన్
బలమునఁ గొట్టితిన్ ధనదుఁ బాఱఁగఁ దోలితి వానిమిత్రునిన్. 1994

మ. బలదర్పంబుల మించి సర్వభువనప్రఖ్యాతిగా నద్రిజా
లలనుండుం బ్రమథామరాలియును లీలం గూడి యుండంగ నా
కలధౌతాచల మెత్తి బాహుపరిఘాగ్రస్తంభకూటంబులం

దు లసత్సౌధముభంగి నిల్పితి యశస్స్తోమోపమానంబుగన్. 1995
సీ. మన్నామమంత్రంబు మానుగా యమదూత, చటులభూతగ్రహోచ్చాటనంబు
మత్ప్రతాపప్రౌఢి మహిమ గంధర్వయ,క్షాదికగహనదావానలంబు
మద్భుజావనములు మహనీయజయలక్ష్మి, విహరించునుద్యానవిపులతరులు
మత్కోపవేగంబు మత్తారికులశైల, పక్షపాతనివాతపవివరంబు
అట్టినాలావు దలపోయు ననువు లేక, నిఖిలరక్షణపర యగు నీతిలేక
ఘనతరం బగుసద్వివేకంబు లేక, పోరొనర్పంగ వచ్చితి బుద్ధి దప్పి. 1996
చ. దురమున నూర్జితస్థితి నెదుర్కొని తీవ్రశరప్రకాండముల్
పరువడితోడ నేసి భుజబంధురసత్త్వము సూపి పోరుమీ
నరవర భీతి నొందక ఘనం బగుమచ్ఛరకోటి దాఁకినన్
సురుఁగక బీఱువోక వడి స్రుక్కక తూలక నిల్చియుండుమీ. 1997
ఆ. ఒగి నరణ్యపథము నొందియు ననరణ్య,పథము నొంద నేల పార్థివేంద్ర
నీవు నాభుజముల లా వెఱుంగవె భయా, శ్రితశరణ్య నన్నుఁ జేరి బ్రదుకు.
వ. అనియె నయ్యవసరంబున. 1999
ఉ. మానమదాతిరేకమును మచ్చరముం జలముం దలిర్ప న
ద్దానవరాజశేఖరుఁడు తద్దయుఁ బల్లరు నిట్టు పల్కఁ చో
వీనులు సోఁకినన్ నృపతివీరవరేణ్యుఁడు నవ్వుఁ గిన్కయున్
మానుగ నాననాంబురుహమండలిఁ దోఁపఁగఁ జూచి యిట్లనున్. 2000
ఉ. భూమనిజానుభావపరిభూతసురాసుర నీవు సెప్పఁగా
నేమిటి కింతవాఁడ వగు దిం దనుమానము గల్గ నేర్చునే
నీమహనీయశౌర్యమును నీకమనీయసమగ్రధైర్యమున్
నీమహిమానుషంగమును నేఁ బరికించి యెఱుంగుదుం జుమీ. 2001
శా. వీరుం డాకృతవీర్యసూనుఁడు భుజావిఖ్యాతశౌర్యంబునం
గారాగారమునందు ము న్నెలమిమైఁ గాపుంచె నుద్దామస
త్సారాసారుఁడు వాలి వాలి సుమహాసత్త్వుండు దుర్వారతం
బారావారములందు ముంచె [1]నిను శుంభద్విక్రమారంభుఁ డై. 2002
తే. బహుముఖంబులుబహువిధభాషణముల,కరయఁగారణ మనవుడు ననియె నంత
బహుభుజంబులుబహుతరప్రాజ్యసత్త్వమునకుఁగానఁగవచ్చినమూలమనుచు.
మ. వినతాసూను నెదుర్చుభోగిపగిదిన్ వీరోగ్రహర్యక్షునా
ఘనిపై వచ్చుమదద్విపంబుకరణిన్ దుర్దాంతదర్పంబున
న్మనుజాధీశు నుదగ్రతం గదిసె నానక్తంచరేంద్రుండు నే
పున మార్తాండునిఁ జేరురాహుపగిదిన్ భూరిస్ఫురత్సత్త్వుఁ డై. 2004

---

1. శుంభద్విక్రమాడంబరున్.

రామరావణుల తృతీయయుద్ధము.

చ. రథవరనేమిఘట్టనతు♦రంగఖురక్షతధూళి గ్రాలఁగాఁ
బృథివి పగిల్చి [1]బంగరపుఁ♦బింజలయమ్ములు లీల నేయుచుం
గ్రథనతలాతినిష్ఠురత ♦ రాఘవుఁ డెంతయు మెచ్చునట్లుగాఁ
బ్రథితసముద్ధతిన్ మెఱసి ♦ రాక్షసముఖ్యుఁడు పోరె నెంతయున్. 2005

మ. జలదాకారుఁడు రాఘవుండు విపుల♦జ్యానాదగర్జారవా
కులితానేకకులాచలుం డయి చల♦త్కోదండపాండిత్యమి
మ్ములఁ బెంపారఁగ బాణవర్షముల నం♦భోజాసనాండంబు నిం
డ లసద్విక్రమ మొప్పఁగాఁ గురిసె నీ♦డంబోక యాదైత్యుపైన్. 2006

చ. పటుతరసాహసుం డగున్న♦పాలకుఁ డేయుశిలీముఖంబు లో
క్కటు వడితోడ నేఁగి దశ♦కంఠుముఖాంబుజషండముల్ సము
త్కటభుజకాననంబును ను♦దంచితహృత్కమలాంతరంబుఁ బ్ర
స్ఫుటతరభంగిఁ జెండె సుర♦పూగము సంతసమంది చూడఁగన్. .2007

మ. అసురాధీశ్వరుఁ డేయుబాణములు స♦ర్పాకారఘోరంబులై
విసరత్తీవ్రవిషానలంబు లెగయన్ ♦ విఖ్యాతఫూత్కారని
శ్వసితారావము భూనభోంతరముఁ బ♦ర్వం జేరఁగా వచ్చి య
వ్వసుధావల్లభువైన తేయవిశిఖ♦వ్రాతంబులం దూలఁగన్. 2008

క. ఆగ్రహమున భువనత్రయ,నిగ్రహకరుఁ డైనయామి♦నీచరుసుమహా
ద్విగ్రహము గాఁడ నేసెను, విగ్రహదక్షుఁడు రఘుప్ర♦వీరుం డలుకన్. 2009

క. క్షుణ్ణారితూణసుషిరని,షణ్ణాస్త్రభుజంగమములు ♦ జనపతి మేనన్
షణ్ణవతిసంఖ్య నేసె వి,షణ్ణత యొదవంగ రాక్ష♦సప్రభుఁ డంతన్. 2010

చ. రథగతుఁ డై తనర్చి సమ♦రంబు నుదగ్రతఁ జేయురావణుం
బృథివిఁ బదాతివై యరివి♦భీషణుఁ డై యని నిల్చురాఘవుం
బృథుతరవిస్మయక్రమము ♦ [2]పెంపొనరంగను జూచి దిక్పతి

1. 'హేమమయపుంఖశరంబుల' వ్రా. ప్ర. 2. 'బొంపిరివోవఁగఁ జూచి'. వ్రా ప్ర. ఈకవి బుకారముతోడ నుకారమునకు యతి మైత్రి పాటించినట్లు చూపట్టుచున్నది. ఈకాండము నను 1395-వ పద్యమున 'గృతకోదండచితమత్స్యమై యతఁ డతి♦క్రూరాత్మ నాక్రవ్యభుక్పతి' అనియున్నది 'అతిక్రూరాత్మ' ననుటను 'అతిక్లేశాత్మ' నని పండితులు దిద్దిరి. 1930-వ సీసమున 'వరవసంతుఁడు లేని♦వనలక్ష్మికై వడి, ద్రుమముతోఁ బాసిన♦తీఁగఁబోలి' అనియున్నదిఁ 'ధృతిఁ దరువును బాయుతీఁగ యనఁగ' ననిమార్చఁబడినది 2005వ. చంపకమునఁ 'బృథివి పగిల్చి హేమమయ♦పుంఖశరంబుల' ననియున్నది. ఇది 'పగిల్చి బంగరపుఁబింజలయమ్ముల' నని మార్చఁబడెను. 2011 వ. చంపకంబున 'బృథుతరవిస్మయాక్రమము ♦ బొంపిరివోవఁగ' ననియున్నది 'క్రమము పెంపొనరంగ' నని మార్చఁబడెను.

ప్రథముఁడు పల్కె మాతలికిఁ ‖ బ్రస్ఫుటసాంద్రదయార్ద్రచిత్తుఁడై. 2011

శ్రీరామునకు నింద్రుపంపున మాతలి రథము దెచ్చుట.

ఆ. త్రిదశహితము గోరి ‖ ధీరాగ్రగణ్యుండు, పూని దైత్యులోడఁ ‖ బోరుసలుపు
చున్నవాఁడు నీవు ‖ నుచితత్వ మేర్పడ, రథము గొంచుఁ బొమ్ము ‖ రాముకడకు.

వ. అని సంక్రందనుం డానతిచ్చినయనంతరంబ. 2013

సీ. కింకిణీమాలికా ‖ ఝుంకారముఖరంబు, సురుచిరనవరత్న ‖ శోభితంబుఁ
దటిదుజ్జ్వలోచ్చ కే ‖ తనదండసహితంబు, గురుతరవైదూర్య ‖ కూబరంబు
జలజలోచనచక్ర ‖ చక్రసన్నద్ధంబు, నతుకసంకలి ‖ తాక్షయుగము
దుస్సహానిలవేగ ‖ తురగోహ్యమానంబుఁ, దరుణార్కబింబసుం ‖ దరము నగుచు
విమలవజ్రకల్ప ‖ కమనీయకంకట, దివ్యచాపతూణ ‖ దీప్తశస్త్ర
సహితమైనరథము ‖ జవమునఁ గొనివచ్చి, మొనసి రామచంద్రు ‖ మోల్రిలమెఱయ.

వ. ధరణీస్థలంబున నిలిపి ముకుళితకరకమలుండై రఘువీరు నవలోకించి యిట్లను దేవా దేవనాయకునాజ్ఞం జేసి మీకడకుం బనివింటి నీదివ్యం బగువారవాణంబును గృపాణంబునుం జాపశరాయుధశస్త్రంబులు నంగీకరించి సంక్రందనస్యందనగతుండవై నిశాచరాధము నిర్జింపు మనవుడు విభీషణుననుమతంబునం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నద్దివ్యరథంబునకుం బ్రణమిల్లి వానరముఖకమలంబులు వికసింప నిశాచరమనఃకుముదంబులు ముకుళింప సహజతేజఃపుంజంబున నసురాంధకారంబు విరియఁ గాసలేయదివసకరుం డద్దివ్యశతాంగపూర్వాచలారోహణంబు సేసి. 2015

ఉ. శారదనీరదప్రతిమ ‖ చారువిమానము లెక్కి నాకసం
చారులు యక్షసిద్ధగణ ‖ సాధ్యమహోరగకిన్నరుల్ మహో
దారమనస్కులై మనుజ ‖ దానవనాథులపోరు సూడఁగాఁ
గోరి కుతూహలంబు లొడఁ ‖ గూడఁగఁ జెచ్చెర వచ్చి రిమ్ములన్. 2016

సీ. పంచాస్యయుగళంబుఁ ‖ బాథోధియుగ్మంబు, ఘనగిరిద్వంద్వము ‖ గగనయుగము
భాస్కరద్వయమును ‖ బావకద్వితయంబుఁ, గవిసి పోరుచునున్న ‖ గతి దలిర్ప
[1] మెఱయంగ నంతంత ‖ మేఘగంభీరత, సమతుల్యులగుచును ‖ సరభసమున
సామజభేరుండ ‖ శరభోరగంబులు, సప్రతిభటములై ‖ సంగరంబు
సల్పునట్లుగ నిరువురుఁ ‖ జలము బలము
మెఱయ నన్యోన్యజయకాంక్ష ‖ మిగులుచుండ
రఘుకులాంబుధిచంద్రుండు ‖ రావణుండు
నొరసి వ్రేల్మిడిఁ దలపడి ‖ రుక్కుమిగిలి.

1. సామజభేరుండ ‖ శరభోరగంబులు నప్రతిభటములై ‖ యనికిఁగడఁగి.
వృత్రేంద్రులును ఫాల ‖ నేత్రగజాసురుల్, చటులత రాహవ ‖ సంభ్రమంబు, సల్ప.

శా. జ్యాఘోషంబులు దిక్కులందు నిగుడన్ జన్యక్రియాచాతురీ
శ్లాఘాయుక్తులు రామరావణులు గర్జాతర్జనాడంబరా
మోఘాపాతశిలీముఖంబుల లసన్నోదంబులం బేర్చి మ
ర్మాఘాతంబులు సేయు చుండిరి ఘనాహంకారహుంకారు లై. 2018

శా. నిర్ఘాతప్రతిమానవేగయుతముల్ నిర్యత్ప్రకాశచ్ఛటా
దీర్ఘాపాతము లుగ్రభానుకిరణోద్దీప్తంబు లుద్యన్మహా
నిర్ఘోషంబులుఁ గల్పపావకశిఖోన్నిద్రంబు లై విష్టపాం
తర్ఘాతం బొదవం దదీయశరజాతంబుల్ దనర్చెన్ వెసన్. 2019

చ. దొనలకుఁ జేయి సాఁచుటయుఁ దూపులు గొంటయు లాఘవంబునన్
గొనయమునం దమర్చుటయుఁ గూర్చుటతోఁ దెగవాపి లక్ష్యభే
దన మొనరించుచందమును దథ్యముగాఁ బరికింపరాక యే
పున వెలయంగఁ బోరి రిటు భూపలలాముఁడు రాక్షసేంద్రుఁడున్. 2020

మ. జననాథాగ్రసరుండు దైత్యవరుఁడున్ సవ్యాపసవ్యంబులం
బొనుపొందం దగ విండ్లు దాల్చి యెలమిం బుంఖానుపుంఖంబుగా
ఘనమార్గంబును దిక్కులుం బుడమియుం గప్పంగ నిగ్గేసి రే
పున నాటోపము లుప్పతిల్లఁగ భుజాభూయిష్ఠసత్త్వంబులన్. 2021

వ. మఱియు నేకదశశతసహస్రాయుతలక్షకోటిప్రభృతిసంఖ్యాకశరంబు లేయుచు నక్షీణతూణీరు లై మర్మంబులు నొప్పించియు వర్మంబులు సించియుఁ జరణోరూదరవక్షఃకరాంసకంఠలలాటంబులు నొప్పించియు రథ్యంబుల నేసియు సారథులం దూలించియుఁ గేతనంబులఁ ద్రుంచియు నిట్లు వివిధగతుల మెఱసి పోరునవసరంబున నుభయస్యందనతురగఖురక్షతరథనేమిఘట్టనసముద్ధూతం బగు రేణుపటలంబు రాయిడి కోర్వక పుడమి మింటికి వలసపోవుచందంబున నెగసి జవనశరశతశాత్కారజనితపవనవిస్తారితం బై సమీకాలోకనాయాతానేకకామినీనికాయచికురకుంకుమస్థాసకం బన నిలుచుచు వియన్నదీసలిలంబు పంకిలంబు గావించి యందున్న కనకకమలంబులకుఁ బంకజత్వంబు సార్థకంబు గావించుచు నిరాలంబం బగునంబరంబునం జను చున్న రవితురంగంబులకు నతిసాంద్రగాఢం బగుటం జేసి విశ్రామంబు సేయుచుం దత్స్యందనచక్రపరిభ్రమణవేగానురోధంబునం బరివేషభ్రాంతి నొందించి నీరంధ్రం బగునంధకారంబు సంపాదించుచు నుండ నుభయపైనికులు నివ్వెఱఁగంది చూచుచు నత్యాశ్చర్యంబుగా నాయకజయంబు గోరుచుండిరి తదనంతరంబ. 2022

శా. కోలం గోలయుఁ దాఁకి పెల్లెగయుచుం గ్రుద్ధోరగోద్యద్విష
జ్వాలాభీలతరస్ఫులింగలహరీసంఛాదితాభ్రాంతది
క్కాలోపాంతము లై కులాచలమహాకూటాగ్రసంస్థానలీ

లాలోలస్థితి నెంతయుం దనరె వేల్లద్విక్రమప్రక్రియన్. 2023

వ. అట దశముఖుండు దైవతాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 2024

చ. మలయుచుఁ బెక్కుచందముల మండుచు మ్రోయుచు ధూమజాలకం
బులు గలిగించుచున్ వడి నభోవలయంబున నిండి పర్వుచున్
దలముగ విస్ఫులింగము[1]ల తానకమై చనుదేర రాఘవుం
డలయక దాని నేసి యనయంబును శాంతము సేసె గ్రక్కునన్. 2025

వ. మఱియును రావణుండు గాంధర్వాస్త్రం బేసిన. 2026

మహాస్రగ్ధర. అదియున్ సాంద్రాంధకార వ్యతికరభయదం బై చలద్ధూమరేఖా
విదితం బై కాలజిహ్వా విపులభయద మై విస్ఫురత్కాలమేఘా
స్పద మై విభ్రాంతినిద్రా భరపరవశతా పాది యై యేగుఁదేరం
బదిలుం డై రాఘవుండుం బ్రతివిశిఖమునం బ్రచ్యుతిం బొందఁ జేసెన్. 2027

క. అకుతపౌరుషనిధి హ, ర్యక్షపరాక్రముఁడు మహద హంకృతితోడన్
రాక్షసబాణం బేసెను, రాక్షసకులవల్లభుండు రామునిమీఁదన్. 2028

ఉ. మీఱెనకోఱలున్ మిగిలి మింటికిఁ బర్విన పల్లవెండ్రుకల్
తేఱినమిట్టగుడ్డులు [2]ను దీర్ఘతరం బగునట్టిసాహసం
బాఱని తేజమున్ దెసల నంటినచేతులు లోకరాజిలో
నేఱిన మేటిరూపముల నెంతయుఁ బేర్చిరి రాక్షసుల్ వడిన్. 2029

వ. అంత. 2030

శా. నిష్కంపప్రథితానుభావుఁడు ధను ర్నిష్క్రాంతమార్వీరవా
విష్కారంబుగ వైష్ణవాస్త్ర మనుహ్య ద్విభ్రాంతిగా నేసె శో
చిష్కేశుండు శిఖాగ్రచుంబితవియ త్సీమంతుఁ డై మండ ధా
నుష్కాగ్రేసరురూఢిఁ జూపుచు రణా నుష్ఠానశిక్షారతిన్. 2031

వ. అయ్యస్త్రంబుచేత నాసురాస్త్రతేజంబు తరణికిరణంబులచేత నంధతమసంబు
వాయుపగిదిం బ్రతిహతం బైన. 2032

క. శుష్యన్నిలింపముదముగఁ, బుష్యద్రిజనీచరేంద్ర భూరిరవుం డై
హృష్యత్పులకాంచితుఁ డై, దూష్యాశయుఁ డహిశరంబు దొడిగినమాత్రన్.

సీ. వెలరారుపొగగల విషములు గ్రక్కుచు, ఫూత్కారనాదముల్ పొలుపుమిగులఁ
దఱచుగా ఘోరనేత్రముల మంటలు గ్రమ్మఁ, జూడామణిప్రభల్ చుట్టుముట్ట
భీకరదుర్గమా నేకముఖములతో, వాసుకిభోగభావంబు లగుచు
నిశితదంష్ట్రికోటి నిష్ఠురత్వంబుగఁ, దార్క్ష్యుని బెగడించు [3]దలము గలిగి
దెసలు నంబరంబుఁ దెఱపి లేకుండఁగఁ, గప్పె భుజగతతులు గరుడకేతుఁ

---

1. లతావలమై చనుదేర. 2. ను దిగ్మతరం బగునట్టహాసమున్, ఆఱని. 3. నిశితదంష్ట్రారాతి నిష్ఠురత్వంబుల, దార్క్ష్యునిఁ ఖేదించు తలము.

దైనరాము గెలువ నరుదెంచు కైవడి, వచ్చి పొదువనున్న వలను చూచి.

క. భూవరుఁడు పన్నగాస్త్రము, పైవచ్చుచునున్నఁ జూచి పటుతరశక్తిన్
భావించి గారుడాస్త్రము, వావిరిగాఁ దొడిగి యేసె వసుధ వడంకన్. 2035

సీ. చటులపక్షానిలచలితమహాశైల, విపులాంగములు వెనువెంటఁ బర్వఁ
గులిశోగ్రపటుచంచుకోటిపుటంబుల, ఘనభుజంగంబులఁ గఱచి త్రుంచి
చలనఖరోదగ్రచరణతాడనముల, విరిసి మేఘంబులు దొరఁగి పొలియ
భుజగకులంబులఁ బొదివి చంపఁగఁ బూని, భూకంప మొదవించి ప్రాకటముగ
గారుడాస్త్రజనితగరుడగణంబులు, మింట సిద్ధసురులు మెచ్చి చూడ
రావణప్రయుక్త[4]మైవచ్చునస్త్రంబు, పొలుపు నిమిషమాత్రఁ బొలియఁ జేసె.

వ. రావణుండును దీవ్రంబు లగుమార్గణంబులు పైపయిం బఱపిన వాని నిశితభ
ల్లంబుల విశకలితంబులు గావించి రాఘవుండు దుర్వారదహనదైవత్యం బగుమ
హాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 2037

శా. ఊష్మవ్యాహతిదగ్ధపత్రసురరాజోద్యానధాత్రీజమై
గ్రీష్మోదంశుసహస్రరశ్మిశితభూరిజ్యోతిరుత్సిక్తమై
భీష్మాక్రాంతిదురంతధూమపటలీస్ఫీతాంతదిక్చక్రమై
శుష్మప్రాభవ మొప్పె నెంతయును రక్షోనాథదర్పఘ్నమై. 2038

వ. అంతఁ దమిస్రాచరకులాగ్రగణ్యుండు వారుణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన.

శా. కాళీమూర్తికరాళకాలరుచియై గర్జోర్జితంబై మహా
భీలేరమ్మదభీమమై ఘనతటిద్భిన్నాఖిలాశాంతమై
వ్యాలోలాశనిపాతదుష్ప్రసహమై యంభోదబృందంబు నా
[5]నాలోనం గరిహస్తధారజలమై యార్చెం దదస్త్రాగ్నులన్. 2340

వ. అంత రఘువరుండు సమీరదైవత్యం బగునస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 2041

మ. కులశైలేంద్రగుహావిసర్పిసుమహాఘోరైకభాంకారమై
చలవేగోద్ధృతభూరుహానుగతమై సర్వంసహాకంపియై
జలధిస్ఫారపయఃప్రపూరలహరీసంక్షోభసంపాదియై
కలయం బోవఁగ వీచె నభ్రతతి నుగ్రంబై తదస్త్రం బొగిన్. 2042

వ. అంత దశముఖుండు వారణాపత్యం బగుమహాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 2043

మ. తెలియన్ వారిధి యున్నదీశతసపత్నీభూతదానాంబువై
వలినీచంద్రికితాంబురాశిజలమై వాలాహిదుష్ప్రేక్ష్యమై
చలహస్తాగ్రవిలూనదేవతటినీచంచత్సువర్ణాబ్జమై
బలసెన్ వారణసంఘ మస్త్రజనితప్రఖ్యాతినిష్పన్నమై. 2044

వ. అట నరేంద్రసింహుండు నారసింహం బగునస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 2045

4. రౌద్రాహిశస్త్రంబుపొలుపు. 5. గాశీ-వ్యాళీ-హస్తసమానధారజలమై.

మ. చటులోద్వృత్తిసటావిపాటితవిరాజత్సాంద్రజీమూతమై
పటుకోటీనఖపాటితేభగణకుంభస్రస్తముక్తాఫలో
ద్భటలోలచ్ఛరణాగ్రమై విపులనాదత్రాసితాశాగజో
త్కటమై సింహచయంబు హస్తిసమితిం గారించె నిస్సీమతన్. 2046

వ. అంత. 2047

తే. విలయనిష్క్రాంతపావకవిపుల మగుచు,మిగిలి మెగసినమంటలు మిన్ను రాయ
నుల్లమున దేవనివహంబు తల్లడిల్ల,నసియె దైత్యుండు శితశూలమడరి తాల్చి.

మ. ఘనకోదండము నేర్పు మీఱ విశిఖగ్రామంబు సత్కౌశలం
బున నీ వేర్పడఁ జూపు మింక ననిలో భూరిప్రతాపంబు నే
పున గర్వంబును దూలిపోవ నిపుడీ పోల్పొందు శూలంబు ని
న్నును నీసోదరుఁ గూల్చు నిక్కవము నన్నున్ గెల్వ నీశక్యమే. 2049

వ. అని మిన్నంది మహాగ్రహవ్యగ్రాయమానుండై. 2050

ఉ. పూని యదల్చి వైచె నది భూరిజవంబున నుగ్రపావకా
నూనశిఖావలీజటిలితోద్ధత మై లయకాలరుద్రసం
ధానసమావహం బగుచుఁ దద్దయుఁ బేర్చినశూల మంత న
ద్దానవవంశవర్ధను నదగ్రితఁ జూపుచు వచ్చెఁ బెల్చనన్. 2051

క. నగవరుఁడు దానిపై శిత,శరములు గురియింప వాని సరకుగొనక యు
ద్ధురమున నెక్కటిఁ గూల్చుచు,నురవడిఁ జనుదేరఁ జూచి యుద్ధతి మఱియున్.

ఉ. అంచిత మైనకూర్మి నమరాధిపుఁ డెంతయు వేడ్కతోడఁ బు
త్తెంచినశక్తిఁ బుచ్చుకొని ధీరత వైచిన భానుమండలో
దంచిత మై నిశాటభయదం బయి దేవముదావహంబు నై
త్రుంచె దశాస్యశూలమును దుర్దమ మై యది వచ్చి వ్రేల్మిడిన్. 2053

వ. దశకంఠుండును వితథీభూతదివ్యసాధనుండై సటాసముత్పాటనకుపితం బగు కంఠీరవంబుచాడ్పునఁ గరాళక్ష్వేళాపూరితదిక్కుహరుండై విస్ఫారంబు సెలంగఁ బ్రళయాభ్రంబపోలె నశనికోటిదారుణంబు లైననిశితశరంబులు గురిసి దశవిశిఖంబుల రాఘవు నన్నియ శరంబుల మాతలిని వివశత నొందించి యొక్కనిశితభల్లంబున మణికాంచనమండితంబును నభ్రంలిహాగ్రంబును నప్రతివిహారంబును సమీరణలోలపటవిరాజమానంబును నగు కేతుదండంబు గవులు నిలింపులు నులుక నమరవైరు లలర నవనిం బడవయిచి. 2054

చ. మఱియును దైత్యుఁ డానృపకుమారుని నుగ్రశిలీముఖంబులన్
నెఱఁకులు దూఱనేసి ధరణిస్థలి గ్రక్కదలంగఁ దేరిపైఁ
బఱపి యురోలలాటతటబాహులు నాటఁగఁ గీలు కొల్పి త
త్తఱపడఁ జేసె దేవసముదాయము నెల్ల నుదగ్రవృత్తి మై. 2055

స్రగ్ధర. కర్ణాంతాకృష్టచాపగ్రథితశరశతాక్రాంతదిక్చక్రవాళో
దీర్ణధ్వాంతంబు సిద్ధత్రిదశజనమనస్త్విత్యపాయంబుగా స
ప్తార్ణోధిధ్వానధీరాయతగుణనినదాహంక్రియాయుక్తుఁడై సం
పూర్ణత్రాసాతిఘాతస్ఫుటితులఁ గపులం బొల్పు దూలంగ నేసెన్. 2056

మ. నృపకంఠీరవుఁ డంత సంగరకళానిష్ణాతరక్షోధిప
ద్విపముం జూచి సహింపఁ జాలక సముద్వేలాస్త్రకోటీనఖా
గ్రపరిచ్ఛేదము సూపి రోషదహనాక్రామచ్ఛటాభీముఁడై
విపులోదంచితనాదమేదురవియద్వీథీకుఁడై క్రాలుచున్. 2057

క. మండలితకనద్ధురుకో,దండంబున వెడలు బాణతతి నొప్పించెన్
మెండుకొని దైత్యు నవనీ,మండలనాథాత్మజుం డమందత్వరుఁడై.

క. దానవజీమూతంబా, మానవనాథాద్రిమీఁద మానక నారా
చానూనవృష్టి గురియం,గా నిశ్చలవృత్తి నుండెఁ గడు రమ్యుం డై. 2059

క. క్రందుకొని భూమిపతిసం,క్రందనుఁడు దశాననాద్రి గదలఁగ బాణా
స్పందితదంభోళి నిగుడ,నందంద యదల్చి కదిసె నతినిష్ఠురతన్. 2060

మ. దశకోదండము లొప్పఁ దాల్చి సుమహాదర్పంబునన్ మించి య
ద్దశకంఠుండు దురాగ్రహంబు గదురన్ ధాత్రీతలాధీశుపై
దశదిగ్భిత్తులు వ్రీల నార్చుచు సమిద్ధారేయతాశాలి దు
ర్దశఁ బొందన్ నిశితాస్త్రముల్ పఱపె విశ్రస్యత్ప్లవంగంబుగాన్. 2061

ఉ. ఏకధనుర్ధరుం డగుమహీశకుమారుఁడు రాముఁ డుద్ధతో
త్సేకముఁ బౌరుషక్రమము ధీరతయున్ భుజలాఘవంబునుం
బ్రాకటశస్త్రకౌశలముఁ బ్రాభవముం దనరారునట్లుగా
నాకపతీకవైరిపయి నారసముల్ గురియించి నొంచినన్. 2062

చ. మదమును మానమున్ విపులమత్సరమున్ బలు పైనకోపమున్
హృదయమునందు నెక్కొనఁగ నేత్తెఱఁ జూపుచుఁ బేర్చి యార్పులం
ద్రిదశులు బీఱువోయి పడఁ దేఁకువ దప్పక మించి పేఁకతో
వదలక యేసె బాణములు వారిజమిత్రకులావతంసుపై. 2063

సీ. ఉల్కాసహస్రమహాహాదగ్రశరముల, రణపటిష్ఠుం డగు రాము ముంచి
విస్ఫులింగోపమ విపులసాయకములఁ,బురుహూతుహయములఁ బొనుఁగ నేసి
దిననాథకరజాలతీవ్రబాణంబులఁ, జాలవక సుత్రామసూతు నొంచి
సౌదామనీదామ సమవిశిఖంబుల, మహితశతాంగంబు మఱుఁగుపఱిచి
కనకకేతనంబు గానరాకుండంగ,నొలి శస్త్రసమితి గీలుకొలిపి
మఱియు నొవ్వఁ జొనిపె మానవాధిపుమేన,నిశితశస్త్రసమితి నెఱకు లగల.

వ. అయ్యవసరంబున. 2065

శ్రీరామునియొద్దకు నగస్త్యమహాముని వచ్చుట.

చ. నిరతిశయప్రభావుఁ డగు నిర్జరవైరిశరాళి వేఁడిమిం
బరవశుఁ డైన రామనరపాలకుపాలికి దివ్యఘోరదు
శ్చరసుమహత్తపోవిభవ శాలి యగస్త్యుఁడు బంధురప్రభా
భరజితభాస్కరుండు ముని భవ్యదయానిధి వచ్చి యిట్లనున్. 2066

సీ. నీదివ్యతత్త్వంబు నిఖిలాగమంబులు, మానుగా వెదకియుఁ గానలేవు
నీభవ్యసన్మూర్తి నెరయసంయమిచిత్త, తామరసంబులఁ దగిలియుండు
నీదీప్తికణములు నిక్కంబు పరికింపఁ, బావకుం డిందుండు భాస్కరుండు
నీమహామాయాతి నిబిడవిలాసంబు, జగదుద్భవస్థితి క్షయకరంబు
విశ్వమయుఁడ వీవు విశ్వాత్మకుఁడ వీవు, విశ్వవిభుఁడ వీవు విష్ణుమూర్తి
వీవు సర్వభువన హితము సేయఁగఁ బూని, నరుఁడ వైతివయ్య నలిననేత్ర.

వ. కావున నీమహనీయానుభావంబు నెఱుంగఁ జతుర్ముఖ పంచముఖ షణ్ముఖసహస్ర
ముఖులకు నయిన నలవిగా దదియట్లుండె నిపుడు నీవు మానుషభూమికాపరిగ్ర
హంబున నటించుటం జేసి సర్వజ్ఞుండ వయ్యు నెఱుంగమి దాల్చుచున్న వాఁడవు
గావున సర్వలోకగురుండవు నీకు నొక్కటి యుపదేశించెద ననుట [1]బేలతనం బై
నను నవధరింపుము జయప్రదంబు నిఖిలైశ్వర్యమంగళసౌఖ్యావహంబును సక
లదురితదూరీకరణచణంబును నగు నాదిత్యహృదయం బనుపుణ్యమహాస్తవంబు
సాదరంబుగాఁ బఠియింపుము మీవంశంబునకు నాద్యుం డయినభువనలోచను
నాదిత్యు నారాధింపుము నీకు జయంబు సమకూరు నని చెప్పి యరిగిన నవ్వి
భుండు సర్వదేవమయుం డగు భానుమంతుం బూజించి యనంత తేజోవిరాజమా
నుండై సంగరోద్యోగంబునం బ్రతిఘటించి కోపించి నిలిచిన. 2068

స్రగ్ధర. భూతంబుల్ దల్లడిల్లెం బుడమియుఁ గదలెన్ భూధరంబుల్ వడంకెన్
భీతిల్లెన్ దిగ్గజంబుల్ బెదరిరి విబుధుల్ బెల్లుగా మ్రోసె నబ్ధుల్
వే తూలెన్ శేషుఁ డంతన్ వెఱచెఁ గమఠుఁడున్ వ్రీలె దిగ్భిత్తు లెల్లం
బాతాళంబుం గలంగెన్ బవనుఁడు నిలిచెం బాఱ దైత్యవ్రజంబున్. 2069

వ. అయ్యవసరంబున. 2070

మ. జననాథాగ్రసరుండు రాఘవుఁడు చంచత్కార్ముకజ్యామహా
ధ్వనినక్తంచరరాజముక్తివనితా వైవాహికారంభసం
జనితోదంచితతూర్యరావముగతిన్ సంధిల్లఁగాఁ బూఁచి యే
పున బాణత్రయ మేసి మేన నలికంబుం గ్రుచ్చె మూఁడమ్ములన్. 2071

తే. అంతరుధిరంబుదొరఁగంగ నసురవిభుఁడు, రామశరఘాతమధుమాస రమణఁ జేసి
పుష్పితాశోకతరువుతోఁ బోలియొప్పెఁ, గులిశహతమైన జేవురుఁ గొండయనఁగ.

---

1. బేలుఁదనము; పెలుచఁదనము.

తే. కోపపావక[1]తీవ్రప్రతాపుఁ డగుచుఁ, జాపకౌశల మమరంగ ౹ నేపు రేఁగి
ధరణినాథువిపులభుజాంతరమునందు, వేయిశరములు నిగిడించె ౹ వివిధగతుల.
క. పరువడి రుధిరము దొరఁగఁగ, నరుదుగఁ దనరారె నినకు౹లాధిపుఁ డంతన్
సురరిపునాశము సెప్పుచు, సరి నెత్తురు గురియుచున్న ౹ జలదముఁబోలెన్.
చ. పొరిఁబొరిఁ బంక్తికంధరుఁడు ౹ భూవరు నేసినఁ గాఁడి పాటి యు
ద్ధురగతి నేల నాటె యతి౹తూర్ణము లై భుజగాలి భీతినం
చరమతిఁ జూచుచుండఁగ ర౹సాతలిఁ జొచ్చె నజస్రపాపమే
దురత నుదగ్రబాణము ల౹ధోగతి నొందినమాడ్కి నారయన్. 2075
వ. రాఘవుండును దశవదనకఠోరబాణపరంపరాసారజర్జరీకృతశరీరక్షతనిష్ఠ్యూతధా
రాళకరాళరక్తసిక్తుండై మండలీకృతకోదండనిర్యాతంబులును సంతమససంపా
దకంబులును సమాచ్ఛాదితచండకరప్రకాశంబులును నీరంధ్రీకృతదిక్తటంబులు
ను గనకపుంఖమండితంబులు నగునిశితప్రదరంబులు వఱపినం జేయునది లేక
నివ్వెఱఁగంది శరగ్రహణాకర్షణసంధానమోక్షణాదులందును బరాధీనుండై యు
న్నం గనుంగొని దరహసితచంద్రికాసముల్లసితవదనచంద్రుండై రామచంద్రుం
డు పేర్కొని పిలిచి రావణున కిట్లనియె. 2076
మ. తగునే స్రుక్కఁగఁ బెక్కువంతము లొగిన్ ౹ దర్పంబుతో నాపై యి
ట్లు గడున్ నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగ భుజా౹టోపంబు దా నెందుఁ బో
యె గుణంబుల్ దలపోయ కాడుదువు నీ ౹ వీభంగిఁ బో ల్పేదిరన్
నగరే నీసరివార లిందులకు నో౹నక్తంచరాధీశ్వరా. 2077
మ. మును మీయన్నఁ గుబేరు గెల్చి సుమహా౹మోదంబునం బుష్పకం
బనుమానింపక పుచ్చుకొంటి వతిమా౹యాదక్షతం గానలో
నను నాతమ్మునిఁ గన్మొఱంగి యిది య౹న్యాయంబు నా కట్లు భూ
తనయం దెచ్చితి నీవు వింశతిభుజా ౹ తర్కింపఁగా శౌర్యమే. 2078
క. నాకన్నులయెదురం బడి, నీ కెక్కడి కేఁగవచ్చు ౹ నిష్ఠురగతిఁ బో
నీక పొలియించువాఁడం, జేకూరెం గోర్కి నాకు ౹ జితబలభేదీ. 2079
తే. పాటి పోయినఁ బో నీక ౹ పట్టి కూల్తు, నాతతాయివి నమరారి ౹ వైననిన్ను
నంబుజాసనహరిహరు ౹ లడ్డమైన, నిజము సుమ్మిది యోరజ౹నీచరేశ. 2080
వ. నీమాంసశోణితమేదోమస్తిష్కంబుల భూతతృప్తిగావింతు నని పలుకుచున్న య
వ్వసుధావల్లభు నవలోకించి లంకావల్లభుండు సాగ్రహంబుగా నిట్లనియె.
చ. గొనకొని యుద్ధరంగమునఁ ౹ గొందఱ రాక్షసులన్ వధించి యే
పునఁ గడు విఱ్ఱవీఁగెదవు ౹ పోటరి నంచు ని దెంత పెద్దయి
వ్వనచరసేనఁ గూడుకొని ౹ వచ్చి సముద్రము దాఁటి క్రొవ్వునన్

1. తీవ్రతాటోపుఁ డగుచు

నను వెఱపింపఁ జూచెదపు । నా కిది గణ్యమె రాజనందనా. 2082

సీ. వల్మీకమునకు న। వ్యాసవగిరికిని, రాజిలంబునకు ను। రగవిభునకుఁ
గలవింకమునకును । ఖగకులాధిపునకుఁ, బల్వలంబున కకూ। పారమునకు
ఖద్యోతమునకు నా। ప్రద్యోతనునకును, హరిణపోతమునకు । హరిపతికిని
మశకజంతువునకు । మదసింధురమునకు, నక్షుంబునకుఁ గల్ప। వృక్షమునకు
నెట్లు నీకును నాకును । నెనయ నగుట, యట్ల కావున నీతోడ । నడరి పోర
సిగ్గు గదిరెడు నైన ని। స్సీమవృత్తి, దొరయవలసెను దలపాటు । దొరకుకతన.

చ. అమరులఁ జీరికిం గొనక । యక్షుల నుక్కడఁగించి బల్మిమై
జము నదలించి ఖేచరభు। జంగుల గ్రిక్కనఁ దూలపుచ్చి లో
కము లవలీల గెల్చి యధి। కం బగుకీర్తికి నెక్కి మానవా
ధము సరిఁ జేసి పోరుదునె । దర్పముఁ బెంపును రిత్తపుత్తునే. 2084

మ. పటుబాహాబలశక్తి యేర్పడ ధను। ర్బాణంబులం దాల్చి మ
ర్కటకోటిం దునుమాడి మారుతసుతుం । గారించి సుగ్రీవుఁ బ్రా
కటశక్తిం బొలియించి వాలితనయుం । గాలాలయుం జేసి యా
ఱట నే నొందెద నిన్ను నీయనుజుఁ దీ। ఱం జేసి శిక్షింతతన్. 2085

మ. ఒగి బాహాబలయుక్తుఁడై నయతికా। యుం గుంభకర్ణున్ మహా
నగభిద్భేదను నింద్రజిత్తు ననిలో। నం గూల్చి నీ వుండఁగాఁ
బగ సాధింపక లంక సొత్తునె ధనుః। పాండిత్య మేపారఁగా
మగపంతంబున మీఱువాఁడ[1] విజయా। మ్లానస్థితిం బేర్చెదన్. 2086

మ. అని కల్పాంతకృతాంతు కైవడి నుద। గ్రాటోపకోపమ్మునన్
జనితోత్సాహరసంబునం బొలిచి చం। చత్కార్ముకజ్యాగళ
ద్ఘనదివ్యాస్త్రము లేసె రాఘవుపయిం । గ్రవ్యాదనాథుండు గ
ర్జనతో నార్చుచు నేచి యశ్రమగతిన్ । సవ్యాపసవ్యంబుగన్. 2087

శా. క్షోణీచక్రము సంచలింపఁగ రథ। క్షోభంబు గావించి గీ
ర్వాణుల్ తల్లడమంద నుగ్రదహన। జ్వాలావలీవిస్ఫుర
ద్బాణశ్రేణులు లీలమైఁ బఱపె న। ద్ధాత్రీశుపై నుల్లస
త్త్రాణోదగ్రత రావణుండు విజయో। త్సాహాతిరేకంబునన్. 2088

క. జనపాలకనందనుఁ డవి, తునుమాడి నిజాస్త్రసమితిఁ । దోడ్తోడన త
ద్ఘనకోదండపటుత్వము, ననురూపము గాఁగఁ బోరె । నమరులు మెచ్చన్.

క. కులిశసమానశరంబులు, బలువిడిఁ గురియించె రామ। భద్రునిమీఁదం
జలముకొని దైత్యనాథుఁడు, విలయోత్థితవారివాహ। విపులస్వనుఁడై.

క. మఱి కాలాహిశరంబులు, దఱుచుగఁ బైఁబఱపి దెసల । ధరణిని జదలన్

---

1. విజయోన్మాదంబునం బేర్చెదన్.

గిఱిగొని-చీఁకటి ముంపఁగ, నెఱి దప్పక పోరె యామినీచరుఁ డలుకన్.

శా. క్షోణీమండలనాథసూనుఁడు నదత్కోదండుఁడై దీర్ఘదృ
క్కోణోపాంతములందుఁ గెంపు గదురం గోపించి వల్మీకవ
త్తూణీకోదరనిర్గతాహివిశిఖస్తోమంబులన్ ముంచినన్
వేణీభూతములై దశాస్యుఁ బొదివెన్ విధ్వంసనాయత్తతన్. 2092

ఉ. భర్మవిచిత్రపుంఖశితబాణపరంపర లేసి గ్రక్కునన్
వర్మము సించి యుద్ధవిడి వజ్రకఠోరశిలీముఖంబులన్
మర్మము లుచ్చిపోఁ జొనిపి మానక ఫాలమునందుఁ గ్రుచ్చినన్
దుర్మదుఁడైన రావణుఁడు దూలె రథంబునఁ గొండకైవడిన్. 2093

వ. అయ్యవసరంబున. 2094

తే. కాలకేతుండు భీతిల్లి కణఁకతోడఁ, దొలఁగఁగొనిపోయె నరదంబు దురమునకును
నఱిమి పోటుల నెత్తురు వఱద పుడమి, నడరు పెంధూళి నొక్కట నడఁగఁ జేయ.

తే. రామబాణపరంపరా రమణిచేత, నట్టు లాలింగ్యమానుఁడై యసురవిభుఁడు
సాంద్రతరమైన పారవశ్యంబు నొంది, తెలిసి యల్లన గనువిచ్చి దెసలు చూచి.

వ. అసురవిభుం డరదంబుపై గ్రక్కున లేచి నిలిచి జగంబులు మ్రింగ నప్పళించు మృత్యువుంబోలె నకాండప్రళయసంభ్రాంతకృతాంతాకృతి యై యాగ్రహించి మనంబున లజ్జాసంభ్రమరోషంబులు ముప్పిరిగొన ఘూమచ్ఛటాజటిలభ్రూభ్రమంగవలయుండై కరాగ్రస్రస్తంబు లగుధనురాదిసాధనంబు లెప్పటియట్ల యలవరించి సన్నద్ధకంకటుండై శిథిలమణికిరీటంబులు పొందుగా నిలిపి సారథిం జూచి యి ట్లనియె. 2097

మ. శరసంధానవిశేషవత్త్వము భుజాసారంబు మాయాక్రియా
పరిపాకంబుఁ బ్రతాపముం గలుగఁగాఁ బాటింప కిట్లీవు నా
యరదం బేల తొలంగఁ దెచ్చితివి యీయాలంబు దా నెంత యీ
ధరణీపాలుఁడు నవ్వఁ జేసితివి నిందాదుస్థితిం బొందితిన్. 2098

క. హరిదహనశమనరాక్షస, వరుణమరుద్ధనదశూలివరగంధర్వా
సురయక్షులయుద్ధంబుల, నిరవుగ నాలావు నీవు నెఱుఁగుదు కాదే. 2099

క. ఎఱిఁగియు సాహసమతివై, మఱలింపఁగఁ దగునె రథము మానవపతికిన్
వెఱతునె నే నాతని ననిఁ, బఱపెద నాలావు పెంపు బడి మఱచితివే. 2100

వ. అనినం గాలకేతుండు రావణున కిట్లనియె. 2101

ఆ. మున్నసేకయుద్ధములలు నీకు సారథి, నైతి నింత బెడిదమైనసమర
మెఱుఁగ నీవు చిక్కి యిబ్బంగి వ్రాలిన, నిట్లు సేయ వలసె హీనవృత్తి.

వ. మూఢత్వంబును భ్రమత్తత్వంబును రథచోదనాక్షమత్వంబును భీరుత్వంబును బొంది కావించుట గాదు సారథు లగువారలకు రథికుండు పరిపంథిబాణపీడితుం

డై మూర్ఛాయత్తుం డయిన రథంబు దోలంగం గొనిపోవుట పరమధర్మం బది యునుంగాక యిత్తురంగంబు లతిమాత్రరణంబున నాయస్తంబులై రథవహానంబునం దక్షమంబు లగుటం బరికించి సేద దేర్పవలయుటం జేసి యిట్లు దెచ్చితి రథికునుత్సాహదర్పేంగితహర్షఖేద దైన్యాదైన్యపారవశ్యబలాబలనిమిత్తంబు లగుదశలక్షణంబులం బరికింప వలయు నవి యీయందుఁ గొన్ని కానంబడుటం జేసి యిట్లు గావించితి నింతట నేమికొఱంత సముత్సాహంబుతో నాయుష్మంతుండ వయి పగఱ గెలుతువుగాత మనిన నతనివలన సంతసిల్లి యెచ్చట రాముం డున్న వాఁడచ్చటికి రథంబు రయంబునం బఱపు మని దశకంఠుండు పలికిన నతండును.

సీ. నేమిఘట్టనముల భూమి విదీర్ణమై, పాంసురూపమున నభంబు సొరఁగఁ
దురగసముద్ధతఖురతాడనంబుల, బరుసన నహిరాజుశిరము లదర
రాహుధ్వజము సూచి రవి తల్లడంబునఁ, దొల్లింటిగతి దప్పి తొట్రుపడఁగఁ
గర్ణదుశ్శ్రవమహాకఠినవినాదంబు, జగదండమండలిఁ బగులఁ జేయఁ
గాలకేతుఁడు దననేర్పుకలిమి మెఱసి
యసురనాథున కుత్సాహ మతిశయిల్లఁ
దలఁపుకొలఁదులు గడవంగఁ దఱిమి పఱపె
నురుశతాంగమునురవడి సురలు గలఁగ. 2104

తే. అంజనాచలసన్నిభుఁడసురవిభుఁడు, ధన్వియై హేమభూషణోదారరుచుల
నింద్రచాపంబు మెఱుఁగులయేపు గలిగి, కాలజీమూతమోనాఁగఁ గానఁబడియె.

మ. హరిచక్రానుపమానవేగగతి నత్యంతంబు దుష్ప్రేక్ష్యుఁడై
గరుడోద్దామసమానమానసజయోగ్రస్ఫార వేగంబునన్
ధరణీమండలి సంచలింపఁగ సముద్యద్భాతి దైత్యేంద్రున
య్యరదం బుద్ధతి నేఁగుదేరఁగ నరేంద్రాధీశ్వరుం డిట్లనున్. 2106

శా. కంటే మాతలి పంక్తికంఠురథ ముగ్రస్ఫూర్తిమై సంచల
ద్ఘంటానాదము లద్రిగహ్వరమహాగర్భంబులం గ్రమ్మఁగా
మింటం బర్వెడు కేతనాంశువులయున్మేషంబుతో వచ్చె నా
వెంటన్ నీయరదంబునుం బఱపుమా వేగంబు రెట్టింపఁగన్. 2107

వ. అనిన నమ్మాతలియు నుల్కాపాతాతియామిత్వంబు లలవడ నతిరభసంబుగా నపసవ్యగతి సంక్రందనస్యందనంబు నయ్యాతుధానుపైఁ బఱపిన. 2108

శా. గీర్వాణారి దురాగ్రహంబునఁ ద్రిలోకీభీకరాకారుఁడై
గర్వగ్రంథి దృఢంబు సేయుచు దిశాకంపంబుగా నార్చుచున్
దోర్వీర్యంబున మించి దివ్యశరముల్ దోడ్తో ధరాధీశుపైఁ
బర్వం బెల్లుగ నేసెఁ గుండలితచాపప్రాఘిమాసక్తిమై. 2109

క. రథముపయి నేసి వడి సారథిపయిఁ గురియుచు మహేంద్రరథ్యంబులపైఁ

బృథులగతిఁ బఱపి రాముం, బ్రథనోగ్రుం బొదివె నిశితబహుబాణములన్.
క. సురవైరిసాంద్రబాణో, త్కరములచే మునిఁగి యొప్పె ధాత్రీపతి మే
దురమేచకజీమూతాం,తరితుం డగుభానుపగిదిఁ దత్క్షణమాత్రన్. 2111
చ. పవనుఁడు తూలజాలములఁ బన్నుగఁ బాయఁగ వీచుచాడ్పునన్
జవమున మేదినీపతి నిశాచరబాణమహాపరంపరల్
తవిలి వినోది యై విరియఁ దట్టి యుదగ్రతఁ దేజరిల్లె నం
తవిగతధూముఁ డై కనలు దావకృశానునిమాడ్కి నెంతయున్. 2112
శా. ప్రత్యాలీఢవిశేషసంస్థితికళా పారీణతన్ రాఘవుం
డత్యారూఢసమీకరాగమున నుద్యద్బాణజాలంబు లా
దైత్యాధీశునిమేనఁ గ్రుచ్చిన సముద్దామస్ఫురత్ప్రాభవో
ద్వృత్త్యారంభమునన్ శిలీముఖము లుర్వీనాథుపై నించినన్. 2113
సీ. సముదగ్రతరజయ స్తంభంబు నా వింట, మించిననారి సారించి మెఱసి
కమలసంభూతాండగర్భగోళము నిండ, ఘనతదీయధ్వాన మినుమడింప
శక్రదత్తామోఘశక్తి వే సంధించి, విడిచినఁ బవికోటి వితతు లొదవ
శతసహస్రాయుతసముదాయములఁ బేర్చి,దహనార్కసంహతిమహిమ దెగడి
సురలు సెలఁగంగ దానవవరులు గలఁగ,రాముశరములు దైత్యునురస్స్థలంబు
గాఁడి నెత్తుటఁ దడియక కనదుదార,సురుచిరోల్కలకై వడిఁ బరఁగి పఱచె.
వ. కొన్ని సీతామహాదేవికి రామువిజయంబు సెప్పుగతి లంకకుం జనియెఁ గొన్ని
యింద్రాదులకు రావణవధంబు గాఁగలదని యెఱింగించుక్రియ నాకసంబున కరి
గెఁ గొన్ని దిక్కాంతలకు లోకంబులకు సేమంబు గల్గునని నివేదించుకరణిఁ ద
దుపకంఠంబులకుఁ బోయెఁ గొన్ని యిటమీఁద సుఖంబున నుండఁ గలవారని
యురగులకుఁ గుశలవార్త ప్రకటించుమాడ్కిఁ బాతాళంబున కేఁగెఁ గొన్ని
దశాస్యసర్వావయవసంధిమర్మంబులు గాఁడె మఱియు నీరంధ్రంబు లై రఘు
వీరుశరంబులు నిగుడం దొడంగిన. 2115
మ. అమరద్వేషి శరంబు లేసిన నసూర్యంపశ్య శైలోదర
స్థమహాగహ్వరగర్భనిర్భరమహాధ్వాంతప్రభావచ్ఛిదా
క్షమతేజంబునఁ గ్రాలి దిక్కులు వెలుంగంగా లలాటాంతరా
ర్యమసాహస్రసమంబు లై పొదివె నుద్యద్వేగసంపద్గతిన్. 2116
వ. ఇతరేతరజయకాంక్ష లినుమడింపం జలంబును బలంబును గదిరి మెఱిరి స్ర
క్కక యుక్కుదక్కక యుభయబాణంబులుం బరస్పరభేదనంబు నొందుచుండ
నన్యోన్యతర్జనవాక్యంబులు రోదోంతరంబు నిండ నేకైకసక్రోధశోణాలోచనమ
యూఖచ్ఛటలకాలసంధ్య గావింప సదృశసాహససంపాదనసమరవ్యాపారబల
శౌర్యశస్త్రచాతుర్యు లై యొక్కనిమిషార్ధంబు నుడుగక నిద్రాదివ్యవహారం

బుల నొందక క్రమక్రమప్రవర్ధమానభుజలాఘవు లై సప్తాహోరాత్రంబులు
సమరంబు సలిపిరి తదనంతరంబ. 2117

ఉ. దానవు తేరిపైఁ గురిసెఁ ♦ దద్దయు నెత్తుటివాన మేఘముల్
మానక యశ్వవాలముల ♦ మండుచు నిప్పులు రాలె నంత ర
క్షోనివహంబులోఁ దిరిగి ♦ ఘోరత నక్కలు గూయఁ జొచ్చెఁ బై
పై నిల వ్రాలెఁ గేతువులు ♦ పర్వె రజంబులతోడి ధూమముల్. 2118

క. నలుపులుఁ గెంపులుఁ బీతం,బులుఁ దెలుపులు హరితవర్ణ ♦ ములు నై నకరం
బులు గల్గి భాస్కరుఁడు చి,త్రలసద్ఘనధాతుయుక్త ♦ ధరముం బోలెన్. 2119

సీ. ప్రతికూలుఁడై వీచెఁ ♦ బవనుండు రజముతో, నుల్కలుఁ బిడుగులు ♦ నోలిఁబడియెఁ
గాకగృధ్రోలూక ♦ కంకాదిఖగములు, నసురేంద్రుతలలపై ♦ నాడఁదొడఁగె
నొగి ముక్తకేశియై ♦ యొకజోటి పలుమఱు, నరదంబుచేరువ ♦ నరిగి నంత
నేఁడు నీ వీల్గుట ♦ నిక్కువం బని పల్కె, నశరీరిణియును భూ ♦ తావలియును
దిక్కులెల్లఁ బొదివెఁ ♦ దిమిరసమూహంబు, మింట నడరె రజము ♦ మిక్కుటముగ
నిల ప్రకంప మొందె ♦ నెంతయుఁ దోలునాఁటి, యట్టలాడఁ జొచ్చె ♦ నంతనంత.

క. మునుకొని యీక్రియ నెంతయు, మునుముగ నగుదుర్నిమిత్త ♦ ములు సూచి మనం
బున నాస విడిచి ధైర్యం, బను మిత్త్రుని నూఁదిపట్టె ♦ నసురుఁడు కడఁకన్.

చ. గిరితరుజాలహస్తులగు ♦ కీశులుఁ బట్టెసభిండివాలము
ద్గరకరవాలశూలపరి ♦ ఘప్రభృతిప్రతిభాసమానులై
పరఁగిన దైత్యవీరులును ♦ బాయక పోరెడుపోరు మాని చి
త్తరువున నున్న భంగి విది ♦ తంబుగ నిశ్చలవృత్తి నుండఁగన్. 2122

చ. కుటిలపరాక్రమప్రవణుఁ ♦ గుత్సితచేష్టితగర్వితున్ సము
త్కటదురితాలవాలు నతి ♦ దర్పితునిన్ రజనీచరాధముం
జటులనిశాతఘోరశర ♦ జాలములం బొలియింపు మంచు నొ
క్కటఁ బలికెన్ రఘూద్వహుని ♦ గ్రక్కున వేడుకఁ బంచభూతముల్. 2123

చ. ఎనయఁగ దుర్నిమిత్తముల ♦ నేకములుం బొడగాన వచ్చినం
దననిధనంబు సిద్ధ మని ♦ దైత్యుఁడు శూరత నేపు రేఁగ న
మ్మనుజవరుండునుం దనకు ♦ మంగళసూచనచిహ్న లేర్పడం
గని విజయంబు నొందుటకుఁ ♦ గౌతుకి యయ్యె నిజాంతరంబునన్. 2124

చ. రజనిచరుండు రాముఁడుఁ బ ♦ రస్పరనిర్జయలాలసాత్ములై
భుజబలసత్త్వసంపదలు ♦ భూరిశరంబుల పెల్లుఁ బ్రాభవం
బు జగదభీష్టదప్రథన ♦ భూతియుఁ జూపుచుఁ బోరి రేపునన్
గజపతియున్ మృగాధిపుఁడుఁ ♦ గంపము నొందక పోరుకై వడిన్. 2125

మ. వికసత్తేజము నొంది పెంపెసఁగు ను ♦ ర్వీనాథుశస్త్రాలి మ్రు

త్యుత్కటాంశుచ్ఛటఁ బోలి యుగ్రగతి దైత్యుం డాఁకెఁ దత్తీవ్రసా
యకజాలంబులు రాముపై జయరమాహాసాంగచ్ఛవిం బర్వె ను
త్సుకుఁడై నారదుఁ డుబ్బి యాడఁగ సురస్తోమంబు మోదింపఁగాన్. 2126

శా. లంకానాథకులాచలంబు సమరశ్లాఘాసముద్యద్బలా
లంకారం బగుసాహసంబున విలోలత్సాయకగ్రావముల్
హుంకారంబున రామచంద్రహరిపై నుత్సాహ మేపార ని
శ్శంకుండై కురిసెన్ లసద్భుజవనస్ఫారచ్ఛవిం బేర్చుచున్. 2127

సీ. అర్ధచంద్రాకృతి నడరెడుతూపులు, నెఱిభుజంబులమీఁదఁ బఱపి పఱపి
నాగదంష్ట్రోదగ్రనారాచజాలంబు, ఘనభుజాంతరములఁ జొనిపి చొనిపి
పవికోటిసంకాశభల్లపరంపర, గురుఫాలతలములఁ గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి
శూలోపమానత్రిశూలబాణంబుల, నుదరపార్శ్వములందుఁ బొదివి పొదివి
దర్పశాలి యైనదైత్యునిఁ దూలించి, క్రమముతోఁ దురంగమముల ముంచి
సూతుఁడైనకాలకేతుని సోలించి, తేజరిల్లె నాజి రాజవిభుఁడు. 2128

వ. పరిఘగదా పరశ్వథ ముసల ముద్గర చక్ర శూలభిండివాల కరవాల పట్టిసతోమర ప్రాసంబులు ఖరాంతకుపైఁ బఱపి దశాస్యుండు సింహనాదంబు సేసిన నవ్విభుం డన్నియు నశ్రమంబున నర్ధచంద్రబాణంబుల [1] నిష్ఠుదండఖండనంబుగా ఖండించి నిరంతరగభీరసాయకాసారంబుల నద్దానవవీరు వెఱచఱవం జేసిన నతండునుం గినుక గదుర రథయానపాత్రకర్ణధారుండై సంగరసాగరంబునం బ్రవర్తింపఁ బ్రతికూలంబుగాఁ గుంభకర్ణభంజనప్రభంజనుండు సుడివడం జేయుచుండెఁ దద నంతరంబ. 2129

క. సుత్రామునిహయములపై, ధాత్రీపతి మేనఁ గేతుదండంబునఁ ద
జ్జైత్రశతాంగముమీఁద వి,చిత్రశరము లేసె నసురశేఖరుఁ డంతన్. 2130

శా. అన్యోన్యాస్త్రవిఘట్టనధ్వనులు నుగ్రాటోపలీలోల్లస
జ్జన్యాడంబరనాదముల్ తురగహేషాఘోషముల్ తర్జనో
పన్యాసక్వణనంబులున్ విపులచాపజ్యారవంబుల్ యుగాం
తన్యాయంబు దలిర్పఁ బేర్చెఁ ద్రిజగత్కంపంబు సంధిల్లఁగాన్. 2131

చ. ఇరువురుఁ బోరి పోరి యితరేతరముక్తనిశాతసాయకో
త్కరములు మేన నాఁటిన సుదగ్రతలుం బటుబాహుదర్పముల్
వరశరసంధిలాఘవము వావిరి యొక్కట నుజ్జగించి డె
ప్పర మగునొప్పిఁ గొంతవడి పన్నుగ నూరక నిల్చి రాజిలోన్. 2132

ఉ. బోరనఁ గ్రొమ్మెఱుంగులు నభోవలయంబునఁ బర్వుచుండఁగా

---

1. నిష్ఠుదండభంజనంబుగా భంజించి నిరం.

భూరమణుండు నంత సుర బృందము లాదట మెచ్చ నిస్వన
స్ఫారతరార్ధచంద్రముఖ సాయక మొక్కటి యేసి కూల్చె దే
వారిరథధ్వజత్రయము నత్తఱి మ్రోయుట యేడ్చునట్లుగాన్. 2133

క. లోకత్రితయజయస్తం, భాకృతి[1]గతిఁ గేతనత్రయము విఱిగిన ను
ద్రేక మొదవంగ రాముం, బ్రాకటముగ నొవ్వ [2]నేసెఁ బలలాశి యటన్.

చ. బలువిడిఁ గర్తరిక్రకచ భల్లము లేసి నిమేషమాత్రలోఁ
దలలును జేతులుం దునుమఁ దత్క్షణమాత్ర మహాద్భుతంబుగా
మొలచినఁ జూచి రాఘవుఁ డమోఘుతఁ దూపులు దాఁకవొక్కొ య
క్కొలఁదులఁ దాఁకినం దెగవొ కో యని యచ్చెరువందె నెంతయున్. 2135

తే. మఱియు నెప్పటి దునుమాడె మానవేంద్రుఁ
డవియుఁ దొల్లింటికై వడి నడరి మొలచెఁ
బదిశిరంబులు నిరువది బాహువులును
నధిపుమనమునఁ గడుసందియంబు గదుర.

తే. ముసలకరవాలపట్టిస ముద్గరాసి, బాణకార్ముకకంకణో ద్భాసితంబు
లయినచేతులు మణికిరీ టాభిరామ, కుండలము లగుశిరములుఁ గూడి మొలచె.

ఆ. ధీరుఁ డయిననృపతి ఘోరభల్లంబులఁ, ద్రెంపఁ దడయ కంతఁ దేలి మొలచెఁ
దాళదీర్ఘ బాహు తతులును రోహణ, శిఖరమణికిరీట శిరము లొప్ప. 2138

సీ. బాణాసనవ్యగ్ర పాణి యై రాముఁడు, పఱఁగింపఁ బఱచునా భల్లతతులు
పవనపథంబున బలువిడి మ్రోయుచు, నురవడిఁ దాఁకఁగ నొక్క మొగిన
కీలు దప్పించిన క్రియ నూడిపడుచున్న, శిరములుఁ గరములుఁ జెలువు మిగిలి
మణికుండలప్రభా మండలంబులు, భానుమండలంబులుఁ బోలె మెండుకొనుచు
భుజగరాజభోగ పృథులతరాయత, భుజకదంబకములు పొలుపు మిగిలె
వెలిచి యంతనంత వేల్పులు దమపువ్వు,కములుఁ దారుఁ దొలఁగి కలయఁ బఱవ.

క. తెగునెడ నెత్తురు నొప్పియు, మొగి నేమియుఁ గానరాక మున్న శిరంబుల్
యుగసన్నిభహస్తము లెడ, తెగక నిమిషమాత్ర మొలచు దృష్ట్యగ్గతితోన్.

ఉ. ఉన్నవి యున్నయట్ల తల లుర్వికి డిగ్గ శిరఃప్రవాహముల్
ము న్నొకసారె నిండుదెగ మోపినసాయక మట్లయుండఁ జాఁ
గె న్నెఱిఁదూపువెల్లి యని ఖేచరకోటి నుతించె సంచితో
త్పన్నదశాస్యరాఘవత పఙకరలాఘవచిత్రసంపదల్. 2141

ఉ. [3]త్రెవ్వెడుగంటులం గురువు దేఱెడునెత్తురు రాకమున్న యే
నెవ్వియు నేవికారము మఱి నోగతిఁ జెందక మున్న సాయకం

---

1 యగుకేతన. 2. శితశరంబుల నేసెన్. 3 ఇది యెఱ్ఱాప్రెగడవారిపద్య మని వ్రాఁతప్రతులు గొన్నిట నున్నది.

బవ్వలఁ బోకమున్న మకు।టాగ్రవిఘట్టనరాణ మొప్పఁగా
నువ్వున నుప్పతిల్లె నసు।రోద్వహమూర్ధచయంబు గ్రక్కునన్. 2142
క. తెగుతలలు మీఁది కురవడి, నెగయుతలలుఁ బడెడుతలలు । నేర్పడధరణిన్
మొగిఁబడెడుతలలుఁ దఱుచై,గగనము ధరణియును నిండఁ । గప్పెం దోడ్తోన్.
ఆ. తునిసి మీఁది కెగసి।ఘనసత్త్వజవములఁ, బోలుపు మిగిలి మున్ను।పూనివైవ
నున్నయాయుధములు।పన్నుగ రఘువీరు, పయిఁ బ్రసక్తినైచు।బాహుతతులు.
చ. పరువడి రాముఁ డేయుశిత। భల్లములం దెగి తచ్ఛిరఃపరం
పర లోగి నుప్పతిల్లుచు న। భస్థలి నాఁ జనుభద్రకాళి ని
ర్భర మగుకౌతుకం బొదవఁ । బన్నుగఁ దాల్చుకపాలమాలికా
స్ఫురణములం దనర్చెఁ బృథు।శోణితసూత్రనిబంధనస్థితిన్. 2145
చ. అలయక కన్నుఱెప్ప యిడు।నంతవిళంబము లేక రాముఁడుం
దలలును జేతులుం దునుమ । దైత్యవిభుండును విస్మయంబుగాఁ
దలపడి భూమిపాలుపయి । దట్టముగాఁ బఱపెన్ శిలీముఖం
బులు సురసిద్ధసాధ్యులు న।భోవలయంబునఁ బిచ్చలింపఁగన్. 2146
సీ. విచ్ఛాయ నొందక । వేడుక దప్పక, కనుఱెప్పవెట్టక । కడఁక చెడక
హాసంబుఁ బోలియక । త్రాసంబు నొందక, యావులింతలు లేక । చేవ వెలయ
భ్రూవిభంగరుచులును । భూరిధిక్కృతులును,నుగ్రవీక్షణములు।నాగ్రహములు
భూరివిరావముల్ । బొబ్బలు నార్పుల,హంకారములు బహు।హుంకృతులును
గలిగి దనుజతలలు । గలయుచుఁదమలోన, మొనసి ముదముతోడ।ముచ్చటాడు
రామభద్రుఁదెగడు । రావణు నుతియించు, సురలఁ గోపమడరఁ । జూచు మెచ్చు.
ఉ. ఆర్పులు నింగి ముట్టఁగ ను।దగ్రతరం బగుకిన్కతోడ ని
ట్టూర్పులు సందడింపఁగ స।ముజ్జ్వలదంష్ట్రిలక్రొమ్మెఱుంగులున్
దర్పముతోడిచూడ్కులు ను।దారములై నిగుడంగ మూర్ధముల్
నేర్పొదవంగఁ ద్రుంచె ధర।ణీపతి సత్వరభల్లసంహతిన్. 2148
శా. క్షుప్యద్రామవిముక్తతీవ్రవిశిఖ।క్షుణ్ణంబులై యెంతయున్
దృప్యద్రావణమస్తకంబులు మదో।ద్రేకంబునన్ భానుమ
ద్దీప్యన్మండలలక్షితంబు లగుచున్ । దేవావలిం ద్రాసవై
రూపాస్యాలంబము నొందఁజేసె విజయా।రూఢారవారంభతన్. 2149
చ. తెగి యెదురై తనర్చి చను।దెంచుశిరం బది చూడ నెంతయున్
నెగడె నరేంద్రచంద్రుపయి । నెక్కొని యున్నదురాగ్రహంబునం
బగగొని మ్రింగఁ బూని హత।భావముతో నరుదెంచు చున్నరా
హుగతి వియత్తలంబునఁ బ।యోదవినీలిమభాసమానమై. 2150
క. గరుడధ్వజుఁ డగురాముని, నురవడితోఁ గఱవ వచ్చు।నురగములగతిం

బరువడిఁ దెగిపఱచునిశా, చరుకరములు దెఱపి యాక చదలం బొలిచెన్.

క. కరము లనుకంబములసొం, పరయంగా నిలిపి నిలిపి యనురాగమునన్
శిరము లనుసరసిజంబుల, విరచించినతోరణములు వెలసెం జదలన్. 2152

చ. రవికులశేఖరుం డయినరాముశరంబులుఁ దద్విలూనదా
నవకరమస్తకంబులు నినాదచలద్బహుకాకకంకఘూ
కవిహగముల్ నభంబు వెసఁ గప్పినఁ జీఁకటి పర్వె రేయునుం
బవలును సంధ్యయుం దెలియఁ బ్రస్ఫుటభావము లేక యెంతయున్. 2513

శా. ఈచందంబున భాస్కరాన్వయకులాధీశుండు పెంపార దు
ష్టాచారుం డగుపంక్తికంధరునితో నారూఢుఁడై పోరి బా
హాచంచద్బలవిక్రముం డయినదైత్యాధీశునిం గూల్పఁగా
నేచొప్పుం దలపోయ లేక విజయోపేతాంతరంగంబునన్. 2154

శా. వీనిం బోలునిశాచరుల్ గలరె యీవిశ్వంబునన్ వీనిస
త్త్వానూనస్థితిఁ జూడ నచ్చెరువు బాహాశక్తియున్ వింత శ
స్త్రనైపుణ్యము క్రొత్త సంగరతలస్థేమంబు దా వేఱు నే
వీనిం జంపఁగ లేనొకో యకట నావీరోద్యమం బేటికిన్. 2155

మ. తలలుం జేతులుఁ ద్రుంచి వేసితిని నుద్యత్క్రోధిమైఁ బోరి దో
ర్బలముం జేవయుఁ జూపి యే విసిగితిం బ్రత్యర్థి నేచొప్పునన్
గెలువన్ వచ్చును వీని కస్త్రములచేఁ గీడ్పాటు వాటిల్లదో
విలయం బారయ వీని నొందదొకొ భావింపంగ నేచందమో. 2156

ఆ. అనుచుఁ జింతనొంది యాత్మలోఁ దలపోసి, చేయునదియు లేక చిన్నఁబోయి
యలసి యున్నఁ జూచి యవ్విభీషణుఁ డిట్టు, లనియె రాముతోడ వినతుఁడగుచు.

చ. ప్రముదితమానసుం డయినబ్రహ్మవరంబున వీనినాభియం
దమృతము కుండలాకృతి మహత్త్వమునం దగ నుంటఁ జేసి మూ
ర్ధములును జేతులుం దెగియుఁ దత్క్షణమాత్రన పుట్టుచున్న వీ
క్రమమునఁ జావు లేకునికి కారణ మి ట్లెఱుఁగంగఁ జెప్పితిన్. 2158

ఉ. ఎక్కడఁ బట్టి వీనిపయి నేసెదు తూపుల నెంతఁ బోరినం
జిక్కఁడు వీఁడు మూర్ధములుఁ జేతులుఁ ద్రుంచుట కేదిమాన వీ
రక్కసునాభిఁ బావకశరంబు ప్రయుక్తియు సేయు మంతటం
దక్కక యింకిపోవు నమృతం బొకమాత్ర నరేంద్రశేఖరా. 2159

మ. మదమానంబులు దూలి రావణుఁడు భీమప్రౌఢి వ్రానాశి నె
మ్మదియుం దక్కి నిరాశజీవుఁ డగు నాత్మన్ నీవు దొల్లింటిచొ
ప్పు దలిర్పన్ నిశితాస్త్రజాలముల నాస్ఫోటంబునన్ నాటతొ
మ్మిదిమాఱుల్ దలలుం గరంబులు బలోన్మేషంబునం ద్రుంచినన్. 2160

వ. మఱి పౌలేయంగలవాఁ డనిచెప్పిన రఘువీరుండు రోషానలవివర్తంబుం బోనిపా
వకదైవత్యం బగుబాణంబు మంత్రపూర్వకంబుగా సంధించి యేసి తదీయనాభి
యం దున్నయమృతంబుఁ దదనలంబున కాహుతిచేసి చక్రీకృతచాపమండలుం
డై తొంటికైవడి మఱియు నూటతొమ్మిది మాఱులు దలలును జేతులు నశ్ర
మంబునం దునిమిన. 2161

సీ. గరుడమహోరగ§గంధర్వు లార్చిరి, ధీరతఁ గపులు మో§దించి రెలమి
మొగి మస్తకంబులు § దెగినవేగంబున, నొక్కట రుధిరంబు § లుప్పతిల్ల
దావపావకశిఖా§తతిసమావృత మైన, నడగొండకైవడి § నడరి పేర్చి
శోణితజలసేక§శోణ మై యున్నయా, రాక్షసాధిపుశరీ§రంబుమీఁదఁ
దల దనర్చె మిగులఁ § దరుణాతపక్రాంత, తటవిరాజదుదయ§ధరణీధ
రంబుమీఁద నొప్పు§రవిమండలముక్రియ, దృష్టిదుస్సహోగ్ర§తేజమగుచు.

మ. అకటా యెవ్వరు ము న్నెఱుంగనిమదీ§యం బైనమర్మంబు వీఁ
డు కృతఘ్నుండయి చెప్పెఁ గూల్తు నని యా§టోపంబు దీపింపఁ గో
పకఠోరుండయి శక్తి వైవ నది భూ§పాలుండు భల్లంబులన్
శకలీభూతత నొందఁ జేసె విపుల§జ్వాలౌఘముల్ పర్వఁగాన్. 2163

వ. యంత్రకూటముఖంబులన్ వెడలుదహనంబువడువున రామశిలీముఖవిలూనకం
ఠనాళవివరంబులవలన నుప్పతిల్లి సహజరోషమహాపావకంబుంబోలె నిష్క్రమ
ణంబు నొందుచున్నయంతర్గతప్రతాపంబు ననుకరించుచు నొక్కయనూనంబైన
తేజంబు రావణశిరంబులవలన వెలువడి యతిజవనపవననిహతం బగుదీపంబుపో
లెఁ బొలిసిన నద్దానవుండు నేకశిరంబున రామచంద్రు నవలోకించుచుఁ గరద్వ
యావశిష్టుం డై కులిశభగ్నశృంగంబులు గలిగి వనగజవిలూనపాదపం బై యే
కద్వికూటతాలంబులం బోలుచు శైలంబుపగిది నుత్పాటితసటం బగుకంఠీరవం
బుక్రియ నపనీతదంష్ట్రం బగుమహానాగంబుచాడ్పున నపహృతకాలదండుం
డగుకృతాంతుకైవడి విభ్రష్టమహాశూలాయుధుం డగురుద్రుభంగిఁ గానిపించి
విజృంభణంబు దక్కియు ధైర్యం బవలంబించి. 2164

ఉ. రాజితధాతునిర్ఝరధ§రాధరసన్నిభుఁ డైనదానవుం
డోజ దలిర్పఁ దొంటిక్రియ § నున్నతచాపము దాల్చి భానుమ
త్తేజము లైనబాణములు § దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ సత్వరుం
డై జగతీశుపైఁ బఱపె § నార్చుచుఁ జూడ్కుల మంట లొల్కఁగన్. 2165

చ. ఇనకులరాజశేఖరు న§హీనసమానమహాశరాసనం
బున వడి నుప్పతిల్లుశర§పూగవిషానలకీల లొక్కపె
ట్టునఁ జనుదెంచి సాహసక§ఠోరతఁ బేర్చినదైత్యుఁ దాఁకెఁ బై
కొని విపులోల్కలుగ్రగతిఁ § గూడి మహీధ్రము గ్రమ్ముచాడ్పునన్. 2166

చ. ఇరువురు నేయుబాణము లహీనజవంబునఁ బర్వుచుం బర
స్పరపరిఘట్టనోత్పతితపావకదగ్ధఘనచ్ఛదంబు లై
యురవడి దక్కి యుండియును యోధసమంచితహస్తలాఘవ
స్ఫురితవిశేషసంపదలఁ బొల్పుగ లక్ష్యము దాఁకు నెంతయున్. 2167

శా. ధీరోదాత్తవరేణ్యుఁ డై నపతియున్ ధీరోద్ధతుం డై నర
క్షోరాజన్యుఁడు మేరుసారనినదత్కోదండు లై సాగరో
దారోర్మిప్రతిమానసాయకము లుద్దామంబుగా నేయుచో
సీరంధ్రిత్వము నొందె నాకసము శూన్యీభూతసప్తాశ్వ మై. 2168

క. కంఠీరవఘనసత్త్వుఁ డ,కుంఠితవిక్రముఁడు చటులకోదండుఁడు సో
త్కంఠత నటించునద్దశ,కంఠునిపైఁ గురిసె నిశితకాండములు వడిన్. 2169

తే. జగము లన్నియు నొకతల చటులసత్త్వుఁ,డై నదశకంఠుఁ డొకతల యనఁగ నదియ
నిజముగావించుకైవడి నృపవరుండు, నుచితసంస్థితి నొకతల నునిచె నెలమి.

క. తలలుం జేతులుఁ దునిసినఁ, బొలివోవనిధైర్య మొంది భుజయుగళంబుం
దలయొకటి దక్కియుండియుఁ, జలమున నయ్యసుర పోరె జనవిభుతోడన్.

సీ. ఉత్సాహశౌర్యసముత్సుకుం డై చారు,ధైర్యసామగ్రిచేఁ దరలఁబడక
విపులచాపము దాల్చి వెరవు దప్పకయుండి, బాణసంధానంబు పటువు చెడక
నెలకొని తేరిపై నిలుకడ పాటించి, యేపారు నాగ్రహ మినుమడింప
విపులతరం బైన వేదన దలఁపక, సింహనాదంబున చేవ గలిగి
కుటిలచేష్టుఁడు పంక్తిముఖుండు లేని,తలలుఁ జేతులు నున్నట్లు దర్ప మెసఁగి
యసముడింపక సాహస మెసక మెసగఁ, బేర్చి రాఘవుతోఁ బోరొనర్చుచున్న.

ఉ. మాతలి సూచి యిట్లనియె మానవనాయక యీదురాత్ము ని
ర్ధూతవిభావుఁ జేసి వడిఁ ద్రుంపుము దొల్లిటిభంగిఁ గ్రమ్మఱం
జేతులు మస్తకంబులును జచ్చెర వీనికి నుప్పతిల్లునో
యీతని నూరకుండఁ దగ దేవునఁ జంపుట మేలు సూడఁగన్. 2172

క. కావున బ్రహ్మాస్త్రమునన్, రావణుఁ దెగటార్పు మడరి రాఘవ సురలం
బ్రోవుము సమస్తజగములఁ, గావుము భూతముల నెల్లఁ గరుణింపు తగన్.

వ. అనినయనంతరంబ రఘువంశదీపకుం డగు రాజన్యనందనుండు మున్ను తాను
యజ్ఞరక్షణముదితుం డగువిశ్వామిత్రుచేత విధిపూర్వకంబుగాఁ బడసిన పైతా
మహాస్త్రంబు వినయాదరభక్తిపురస్సరంబుగాఁ దలంచి పుచ్చుకొని. 2174

మ. అపధూమానలతేజుఁ డా నృపతి ప్రత్యాలీఢసంస్థానుఁ డై
విపులోదన్వదుదీర్ణఘోష యగుమౌర్విం గూర్చి బ్రహ్మాస్త్రమ
భ్రపథం బందినక్రొమ్మెఱుంగు లోదవం బ్రవ్యక్తి నొందించుచుం
ద్రిపురారాతియుఁ బోలె దుర్జయతరస్థేమాభిరామంబుగాన్. 2175

చ. హరి మొదలైన నాకపతు లందఱు సంతసమంది చూడఁగా
నరవరుఁ డుగ్రకోపభరణంబున దైత్యునురస్థలంబుపై
వెరవుగ దృష్టి నిల్పి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నేసె నేసినన్
బరుసన నభ్రవీథి వెసఁ బర్వుచు మండుచు దుర్నివార మై. 2176

సీ. విలయార్కమండలావిర్భావ మొదవంగ, సంవర్తపావకచటుల మగుచుఁ
గులిశమహాయుధకోటిసంకాశ మై, కాలదండాయుతాభీల మగుచుఁ
జటులచక్రసహస్రసన్నిభస్ఫురణ మై, రుద్రశూలోదగ్రరుచులు నిగుడ
నిర్ఘాతసంఘాతనిష్ఠురపాత మై, ఫణిరాజసముదాయభయద మగుచు
సప్తమారుతదుర్వారజవము గలిగి, దానవస్తోమహృదయసంత్రాస మొదవ
శతమఖుఁడు మొదలైనదిక్పతులు మెచ్చ, నతినిరర్గళ మైన బ్రహ్మాస్త్ర మడరె.

మ. కులగోత్రంబులు గ్రుంగె నంబుధులు సంక్షోభించె నిద్ధాత్రి యుం
జలనం బొందె హరిద్గజంబు లదిరెన్ సర్వాన్వయేశుండు ని
ట్టలమై యోర్వక వీఁగెఁ గూర్మపతి వీడం బొందె సర్వంబు ని
ట్లు లయారంభముఁ జెందుమాడ్కిఁ దలఁకెన్ డోలాయమానస్థితిన్. 2178

వ. ఉభయపార్శ్వములందు వసువులును ముఖంబునందు దహనతపనులును బక్షం
బులయందుఁ బవనుండును నడుమ రుద్రులును దేజరిల్ల సకలసురవందనీయంబు
ను సర్వసిద్ధసాధ్యగంధర్వపూజ్యమానంబును నిఖిలదానవమదాంధకారమా
ర్తాండమండలంబును గరిరథతురగపదాతిజీర్ణకాననదవానలంబును బరిఘప్రాస
ముద్గరాదిసాధనజీమూతప్రచండమారుతంబును బరిపంథిసేనాబహువ్యూహభే
దనంబు నగునద్దివ్యశరోత్తమంబు భూతంబులును సురలును జయజయధ్వనులు
సేయఁ జనుదెంచి యింద్రాదిదిక్పతులవజ్రాదిసాధనంబులం బగులనిరావణును
రస్థలంబు గాఁడి తదీయప్రాణంబులు గ్రోలుచుం బుత్రి యగుసీతనిమిత్తంబు వ
గచువసుమతికి రాక్షసాధము వధియించితి నని చెప్పం బోవుపగిది భేదించికొని
పాతాళంబు సొచ్చి నిమిషార్ధమాత్రంబునం గ్రమ్మఱి రాముతూణీరంబు సొచ్చెఁ
దదనంతరంబ. 2179

ఆ. బ్రహ్మకులజుఁ డైనరావణుఁ జంపిన, యఘము వాపికొనఁగ ననఘుఁ డైన
రాముఁ జెందె ననఁగ రభసంబుతో నస్త్ర, మడరి దొనయ చొచ్చె నంతలోన.

శా. రామాస్త్రక్షతరక్తధార లొలుకన్ రక్షోవిభుం డంత సు
త్రామోదంచితవజ్రభిన్న మగుగోత్రక్ష్మాధరంబో యనన్
భూమిం గూలె శరాసనంబు శిథిలీభూతత్వ మొందంగ ను
ద్దామాక్రందము సేయుచున్ విగళితాంతస్సారసంచారుఁ డై. 2181

మ. ధరణీభూధరదిగ్గజాహిపతు లుద్యత్త్రాసు లై క్రుంగి రు
ద్ధురభీతిన్ హతశేషదైత్యగణముల్ దూలెం బ్రమోదించె వా

నరయూథంబులు సిద్ధసాధ్యసురు లానందించి రేపార న
చ్చరలుం గౌతుక మొంది యాడిరి సముచ్చద్గేయహృద్యంబుగాన్. 2182
చ. తొరఁగుచు నున్న తేనియలఁ దోఁగి విధూతపరాగజాలధూ
సరరుచిఁ బొల్చియున్న మదషట్పదముల్ చనుదేర సాంద్రబం
ధురతరగంధసంపదలఁ దోరము తొపెనుఁ బుష్పవర్షముల్
గురిసిరి రామచంద్రుపయిఁ గుప్పలు గాఁగ నిలింపు లింపునన్. 2183
మ. మొగసెన్ దివ్యమృదంగవాద్యములు సంమోదంబుగా గంధమే
దుర మై చల్లనిగాలి వీచె దెసలుం దోడ్తోన నాకంబు [1]సుం
దరనైర్మల్యము నొందె భూతములు నుద్యత్ప్రీతిమైఁ బేర్చె ది
క్కరినాదంబులు మించె భద్రము సమగ్రం బయ్యెఁ జంచద్గతిన్. 2184
వ. అంత లంకానాథాంతకుం డగు రామభద్రుండు రోదోంతరంబునం బిక్కటిల్లి మం
దరమథ్యమానాంభోరాశిగభీరఘోషసమం బగుసురగరుడోరగకిన్నరఖేచరయ
క్షగంధర్వవిద్యాధరసిద్ధసాధ్యగుహ్యకజయజయధ్వను లాకర్ణించుచు విభీ
షణ సుగ్రీవ జాంబవదాది దనుజవానరభల్లూకనాథులు సేయుసాధువాదంబు
ల లజ్జావనతవదనుం డై. 2185
మ. భుజసామర్థ్యము నివ్వటిల్ల నెలమిన్ భూమీశ్వరుం డీగతిం
ద్రిజగత్కంటకుఁ గూల్చి దివ్యసహజస్థేమానుభావంబునన్
విజయశ్రీ విలసిల్ల సంభృతసముద్వేలస్ఫురత్కీర్తి యై
రజనీనాథసమగ్రసారవిభవప్రాగల్భ్యసంపన్నుఁ డై. 2186
సీ. ఘోరవిక్రముఁ డైనతారకాసురుఁ గూల్చి, మహనీయుఁ డయినకుమారుఁ బోలి
విపులసత్త్వుం డైనవృత్రాసురునిఁ ద్రుంచి, యొప్పారునాపురుహూతుపగిది
రౌద్రాత్ముఁ డైనహిరణ్యకశిపుఁ జంపి, చెలువారునన్నరసింహుకరణి
నతిమాత్రబలుఁ డైనయంధకాసురు నొంచి, శోభిల్లుచున్నయాశూలిమాడ్కిఁ
బంక్తికంఠునిఁ దెగటార్చి భానుకులుఁడు, సమ్మదంబునఁ దనజయస్తంభ మొనరఁ
ధరఁ బ్రతిష్ఠించుకైవడి ధన్వరత్న, మిచ్చెఁ దమ్మునిచేతికి నెసక మెసఁగ.
చ. రణమునఁ గొండ వోలె రఘురాముశరంబునఁ గూలి యున్న రా
వణుఁ గని శోకవేగఘనవారినిధుల్ దను ముంప నావిభీ
షణుఁ డతిదీనుఁ డై యడలు సైఁపఁగఁజాలక చేరవచ్చి త
త్క్షణమున విన్ననొచ్చుఁ బలుచందములన్ విలపించె నేడ్చుచున్. 2188

రావణుమరణమునకు విభీషణుండు శోకించుట.

శా. అన్నా యోదశకంఠ ఘోరసమరవ్యాపారనిత్యత్వసం
పన్నత్వంబున రూఢి కెక్కి విలసద్బాహాబలప్రౌఢి చే

1. సుం, దరసైర్మల

నౌన్నత్యంబున మించి దైవగతిఁ ద్రుǂట్యచ్ఛిత్తివై నేఁడు వి
చ్ఛిన్నాశేషశిరఃకరుండ వగుచుఱ్ ǂ సీదద్గతిం గూలితే. 2189

మ. సురలక్ష్మీకచకర్షణప్రవణముల్ ǂ శుంభద్రణోత్సిక్తముల్
హరశైలోద్ధరణప్రచండబలముల్ ǂ హర్యక్ష[1]దుస్సాధముల్
హరిదంతద్విరదేంద్రదంతదళనǂ[2]వ్యాపారఘోరంబులై
కరమై యున్నకరంబు లిప్పుడు పతంǂగశ్రేణిపా లయ్యెనే. 2190

క. సురతరుకుసుమశ్రేణీ, సురుచిరమృదుతల్పమధ్యǂశోభిత మగునీ
యురుతరదేహం బిప్పుడు, పరుసనిసంగ్రామభూమిఁ ǂ బడఁబాలయ్యెన్. 2191

తే. అర్కమండలతులితంబు ǂ లై విపక్ష, తిమిరజాలకభేదనǂక్షమము లైన
విమలదీధితిమణికిరీǂటములు నేఁడు, సడలి యంతంత నుగ్గులైǂపుడమిఁగూలె.

క. ఎనసినగురువిక్రమమున, ఘనతరభుజరాజిసత్త్వǂగౌరవముల న
త్యనుపముఁ డగునీతోనెన, యనఁ జాలినవారు జగముǂలందుఁ గలారే.

సీ. నయశాలివై యుండి ǂ నరనాథుసుందరిఁ, దెచ్చి యీయాపదఁ ǂ దెచ్చికొంటి
వల దని చెప్పినఁ ǂ జలమున నబ్బంగి, నామాట లేమియు ǂ నమ్మవైతి
మనువంశనాథుని ǂ మనుజుఁగాఁగఁ దలంచి, భూమినందన నిచ్చి ǂ పుచ్చవయితి
రామునితోడివైǂరస్థితి యెప్రొద్దు, మాను మన్నను నీవు ǂ మానవైతి
నీతిహితములు సేకొనǂ నేరవైతి, తెలిపి చెప్పినఁ గ్రొవ్వునఁ ǂ దెలియవైతి
చెడుట నిక్కమనినను ǂ నుడుగవైతి, [3]తెగువనాగ్రహబుద్ధియు ǂ దింపవైతి.

క. పరకాంతలు తల్లులుగా, నిర వందఁగఁ దలఁపకున్న ǂ నిహము౦ బరముఱ్
చొరఁకొనునె మేలు గలుగునె, దొరయంద్రే వాని బుధులు ǂ దుష్టుం డనరే.

క. ఘనతరదుర్మానముచే, ననయంబును గలుగునీస్వǂయంకృతదోషం
బున నింతపుట్టె నేఁ జె, ప్పినపలుకులు దప్పవయ్యెఁ ǂ బిదప నరసినన్.

క. అని శోకించుచుఁ దాలిమి, మనమున నెలకొనమిఁ జేసి ǂ మానము దూలఱ్
ఘనమూర్ఛ మునుఁగుఁ దెలియుం, దనుజేశుఁడు శోకవహ్నిǂతప్తాత్ముండై.

క. ఇనుఁడు ధరఁబడియెఁ జంద్రుఁడు, మునిఁగెం దిమిరమున నగ్నిǂ మొగి హిమమయ్యెం
గనకాద్రి యొఱగె ననుక్రియ, దనుజాధిప పొలిసితిట్లు ǂ దర్పము దూలన్.

శా. సారస్కంధము శౌర్యమూలము విరాǂజద్బాహుశాఖంబు దు
ర్వ్యాగోదారధృతిప్రవాళమతి దీǂప్యత్కోపపుష్పంబుఁ బా
పారంభైకఫలంబునై పరఁగుదైǂత్యాధీశవృక్షంబు దా
నీరూపంబున రామహస్తి విఱిచెǂ హేలాసముల్లాసియై. 2199

చ. కరయుగదంతదుర్జయము ǂ గర్వమదాంధము ఘోరచాపదు

---

1. దోస్సారముల్. 2 వ్యాపారఘోరాతిదుష్కరముల్ నీదుకరంబు. 3. తేఁకువయు నా
గ్రహపుబుద్ధిఁ ద్రిప్పవైతి.

ర్భరతరదుస్సహాక్రమముఁ × బద్మజవంశసముద్భవంబు ని
ర్జరతరుషండఖండనవి×శాలతరం బగుదైత్యరాజసిం
ధురపతిఁ గూల్చె రాముఁ డను×దుర్జయసింహము బాణదంష్ట్రియై. 2200

ఆ. నిబిడవిక్రమార్చి × నిశ్వాసధూమంబు, సాహసేంధనంబు × సత్ప్రతాప
మయినరావణాగ్ని × యారామజలదంబు,చేత నార్పఁ బడుట × సిద్ధమయ్యె.

వ. అనునయ్యవసరంబున. 2022

సీ. మొనసిమందోదరి × మొదలైనదశకంఠు,వెలఁదు లత్తఱి లంక × వెడలి వచ్చి
పదయుగంబులు దొట్రు × పడ నీవిబంధంబు, లెడలంగ మేఖలల్ × సడలిపడఁగ
ఘనకుచంబులభార×మున నడుములు వీఁగ, భూషణావలులూడి×పుడమి నెరయ
బాష్పపూరంబులఁ×బయ్యెదల్ దడియంగఁ, జికురభారము వీడి×చిక్కువడఁగ
దీనరోదనరవములు×దెసలునిండ, మొగములుదరములురములు×మోఁదికొనుచు
మున్నెఱుంగనివెవ్వగ×మునిఁగి పొగిలి, చెలఁగుమురిపపునడపుల×చెలువు దక్కి.

ఉ. ఓదశకంఠ యోరమణ × యోరజనీచరచక్రవర్తి నీ
వీదశఁ బొందఁ బాలయితి × వీరణరంగమునందు మాకు నిం
కేది తెఱంగు నెక్కడికి × నేఁగుదు మెవ్వరు దిక్కు నిట్టెని
ర్వేదపయోధి ముంచితివి × విశ్రుతవిక్రమవర్యభూషణా. 2204

మ. అని శోకించుచు వచ్చి వచ్చి నిహతా×శ్వానీకభీత్యావహం
బును నిర్భిన్నమహామతంగజము వి×స్ఫూర్జత్కిరీటాంచితం
బును విచ్ఛిన్నశతాంగసంకులము[1]లో×కలదూర్భరిరక్తార్ణవం
బును వీతాసువనాటరాక్షసగణా×పూర్ణంబు నై యొంతయున్. 2205

వ. మఱియుఁ గూలినసింధురంబులును నెరసినవిభిన్నకుంభికుంభముక్తాఫలంబులు నొఱగినగుఱ్ఱంబులును దునిసినతదీయచరణంబులును బెరసినతురంగపల్యయనంబులును బడలుపడినయరదంబులును జూర్ణితంబు లయినచక్రంబులును దునుక లయిననొగలునువ్రాలినపదాతులును బగిలినతలలును వ్రక్కలయినప్రక్కలునామూలలూనంబు లయినకరంబులును విచ్ఛిన్నంబు లగుచరణంబులును నికృత్తంబు లగుజానుభిత్తంబులు నూరుఖండంబులుం గలిగినరాక్షసకపివీరులును గలిగి, భగ్నకరవాలంబులును జెదరియున్నగదలును దఱుచైనముద్గరంబులును బ్రస్రుతంబు లగుముసలంబులును గలయంబడియున్నవిండ్లును సంకులంబు లయినబాణంబులును దుములంబు లయినప్రాసంబులును దుమురు లైనతోమరంబులును దట్టంబులైనపట్టిసంబులును నాభీలంబులైనశూలంబులును దళితంబులైనచక్రంబులును శకలితంబు లయినభిండివాలంబులును జూర్ణితంబులైనపర్వతంబులును బొడి యైనపాషాణంబులును నింతింత లై విఱిగి పడినతరువులును వడిం బఱచురక్త

---

1. నుదూర్భతారిరక్తార్ణవంబు.

మహానదులును నందువడింబడియరుగుకరటితురంగశతాంగశకలసుభటకళేబరం
ములును నొండొంటిపయిం బడి చచ్చినచతురంగసముదాయంబులు రాశీభూతం
బులైనపిశితంబులును గర్దమీకృతంబులగు మేదోమాంసంబులును వికీర్ణంబులగు
నెమ్ములును జచ్చియుఁ జేతియాయుధంబులువిడువనివీరయోధులును నిలిచినిలు
వునం బ్రాణంబులు విడిచియుఁ గూలక నిలిచియున్నమహాశ్చర్యశూరులునుభ్రు
కుటికుటిలవదనులై యొల్గినమహావిక్రాంతులును రక్తమాంసలోలుపకాకకంకో
లూకగృధ్రాదివిహంగంబులును, వృకజంబుకంబులునుంగలిగి కపాలపాత్రలును
ధ్వజయూపంబులును జతురంగపశుసముదాయంబులును శరకుశవ్యతికరంబు
లును రుధిరపూరాజ్యంబులును మాంసాదిహోమద్రవ్యంబులును దూణస్రుక్స్రు
వంబులును శీర్ణభూషణమణిదహనంబులును గలిగి, యజ్ఞాయతనంబుంబోలె,
చామరమరాళంబులును ధోమరకరవాలతరంగంబులును రథచక్రకూర్మంబు
లును యుగ్యమీనంబులును గరిమకగంబులును బతితసుభటవదనకమలంబులు
ను దదీయలోచనకుముదంబులును రక్తాంబుపూరంబును గలిగి సరోవరంబునుం
బోలెఁ బున్నాగపూగమండితంబును గదళీకాకలితంబును శిలీముఖవిలసితం
బును బహుపలాశసమీచీనంబును నై యారామంబునుంబోలె, శతాంగసంకు
కులంబయ్యు [1]నేకాంగశరీరిసమన్వితంబును, గంధర్వబహుళం బయ్యును రాక్షస
సంవృతంబును, బుండరీకశతాకీర్ణం బయ్యును గృష్ణసారవ్యాప్తంబును, సుపర్ణ
శోభితం బయ్యును నాగేంద్రసదనంబును నైయున్నరణరంగంబునందు. 2206

సీ. కరిశైలములు వైచి ꟷ ఘనరక్తవారాశి, గట్టిగా సేతువు ꟷ గట్టికట్టి
లంకచందము సేసి ꟷ లగ్గలు వట్టుచు, నాజి గెల్చితి మని ꟷ యార్చియార్చి
యిలిగినదైత్యుల ꟷ నిలిపి చిక్కితి రంచుఁ, బొనుపైనకినుకతోఁ ꟷ బొడిచిపొడిచి
తరువులు గొని తెచ్చి ꟷ యరదంబు లురవడిఁ, బొడిపొడిగాఁ జేసి ꟷ పొంగిపొంగి
కోర్కెఁ గ్రోఁతులకై నడిꟷగొన్ని యెడల, లలివినోదము లీక్రియఁ ꟷ జలిపిచలిపి
యొగినభూతంబు లిబ్బంగి ꟷ నుల్లసిల్లెఁ, జేరి రామునివిజయంబు ꟷ కోరికోరి.

సీ. ఎలమిఁ జచ్చినగజంꟷబుల నెక్కి యదలించి, యుద్వృత్తిమైఁబోరꟷనుత్సహించి
పడినగుఱ్ఱంబులఁ ꟷ బట్టి యల్లన వేడ్క,సడలక యాజికి ꟷ నడరఁ జూచి
రథములు పొందించి ꟷ రమణతో నీడ్వంగ, రణము గావింపంగఁ ꟷ గణఁక నేచి
దారుణోదగ్రపꟷదాతు లై యార్చుచుఁ, గదియుచందంబున ꟷ నెదురులేక
దైత్యవరులుపొదివి ꟷ దర్పంబు నిండారఁ,గపులమీఁది కుఱికి ꟷ కవియునట్టి
చందమొదవభూతꟷసముదాయములుగొన్ని,యాగ్రహించుఁజెలఁగుꟷనడరునవ్వ.

ఉ. త్రొట్టినబాణముల్ దొలఁగఁ ꟷ ద్రోచి ప్రియం బొదవంగఁ దోయిటం
బట్టి[2] కవోష్ణశోణితము ꟷ భామలు దారును గ్రోలి క్రోలి యే

---

1. ననేకాంగవీరసమన్వితంబును. 2. నవోష్ణశోణితము,

పట్టునఁ దారమై పిశిత।పంకములోఁ బడి మున్గి మున్గి లోఁ
బుట్టినయుత్సవం బొదవ । బోరన నార్చుచుఁ బెక్కుభంగులన్. 2209

మ. ఎనయం బందువు సేయఁ గల్గెఁ గుతుకం । బేపారఁగా నేఁడు ద
ప్పిన లే దెన్నఁడు నిచ్చ వచ్చుగతిఁ దృ।ప్తిం బొంది మోదింత మం
చు నరేంద్రుల్ వినుతించువానరబల।స్తోమంబు నగ్గించు భూ
తనికాయంబులు డాకినీయుతము లై । దర్పాతిరేకంబునన్. 2210

ఆ. తనివినొంది త్రేఁచుఁ । దద్దయు ముదమున, సొక్కు నావులించు।సోలియాడుఁ
బాడుఁ దమ్ము మఱచుఁ । బరమమోదంబున, నొందు నుబ్బుఁ నార్చు।నుల్లసిల్లు.

సీ. కడుపార నెత్తురు । ఘనముగాఁ గొని త్రావి, దిక్కులు నెరయంగఁ । బుక్కిలించు
బలలఖండంబులు । పడఁతుక విచ్చుచో, నోల్లఁ బెట్టకుమని । యోఁకిలించు
మేదురం బగుచున్న । మేదంబు చవిగొని, యడరిననిద్దుర । నావులించు
మస్తిష్క మందంద।మనమారఁగా దిని, [1]నెలకొన్న యెఱుఁగమిఁ । గలవరించు
మునుఁగు నీఁదుఁ దేలు।మోదించుఁ గ్రీడించుఁ, ద్రుళ్లు గంతులిడుచుఁ।దూలియాడు
సరసవృత్తితోడఁ । జల్లుఁ బోరాడుచు, భూతసమితి యిట్లు । పొలుపు మిగిలి.

క. జానకి నాక్రియఁ దెచ్చిన, దానవపతి మంచివాఁడు । తగ వరయంగా
దానికి నయి పోరాడిన, మానవపతియట్టివాఁడ । మది నూహింపన్. 2213

క. అని భూతావలియును డాకినులుఁ బిశాచములుఁ గౌతు।కితమానసు లై
ఘనసంగ్రామంబున ని, ట్లనయంబును గ్రీడ సల్పు।నాక్షణమాత్రన్. 2214

సీ. రఘునాథు ఘోరశ।రంబులు విరులచే, నెఱి రచించినయట్టి।పఱపు గాఁగ
మణికనకాంగద।మహిత మై తెగిపడి, తనరు బాహువు లుప।ధానములుగఁ
[2]దోరంపుగంటులఁ । దొరఁగు నెత్తురు హరి, చందనోదంచిత।చర్చ గాఁగ
దట్టమై పర్విన।ధరణీపరాగంబు, చెలువారఁగాఁ గప్పు । చీర గాఁగఁ
గాకజంబుకవృకఘూక । కంకగృధ్రగణము సముచితపరిచార।కత్వమెనయ
వీరలక్ష్మీవిహారంబు । వెలయఁ జల్పి, దీర్ఘనిద్రావశంబునఁ । దెలివి దప్పి. 2215

తే. విజయలక్ష్మీమహాహ్లాదగ్ర।విరహదహన, భూరిసంతాపదగ్ధుఁడ।పోలె నంత
రామచంద్రోదయంబున।రమణ దక్కి, ధరణిఁ బడియున్న రాక్షసే।శ్వరునిఁ గాంచి.

క. సమదగజరాజవిదళిత, ద్రుమముపయిన్ వ్రాలులతల । [3]దొరయుచు రఘుభూ
రమణహతుఁ డైనరావణు, రమణులు పైఁ బడిరి శోక।రయహతమతు లై.

క. కరిరాజుతోడఁ బాసిన, కరిణులగతి భానుఁ బాయు । కమలినుల క్రియన్
వెరవేది రమణుఁ బాసిన, తరుణుల[4] బ్రతు కేమి చెప్పఁ । దలపోయంగన్. 2218

వ. అంత దహనుం బాసి యవసానంబు నొందు చిదురుశిఖలపగిదిఁ దపనుం బాసి వచ్చి

1. నెలకొన్న యఱుఁగమిఁ గళవళించు. 2. దోరంబు బొట్టులఁ దొరఁగు. 3. తోనెనయుచు భూరమణ. 4. దలఁ పేమి లెస్స దలపో.

చరించుశూన్యాయమాన లైనసాయంతనమరీచులయట్లు నిశానాథుం బాసి భూ
సరకాంతు లయినతారలపోల్కి జలదమండలంబు విడిచివచ్చి క్రుమ్మరుసీదత్ప్రికా
శ లగుతటిల్లతలచొప్పున నతిదీనభావంబు గలిగి ప్రతిపదస్ఖలచ్చరణపల్లవలును
బ్రపదస్రస్తమణిమేఖలాకలాపసూత్రలునునావిష్కృతనాభీమండలశ్లథనీవీదుకూ
లలును గమనాయాసఖేదజనితనిశ్వాసవేగపౌనఃపున్యప్రకటీభవద్వళితరంగలును
భిదురహారయష్టిమణిప్రతినిధి [1]విసూత్రముక్తావళిశంకాపాదినిరంతరనిర్యద్బాష్ప
కణికాసమాచితపీనస్తనభారనిర్వహణాసహిష్ణుభంగభీరుశాతమధ్యలును స్రస్తప
రిధానోపలక్ష్యమాణనవనఖరేఖోచ్చూనతాసంపాదికరకిసలయముహుస్తాడనపీ
డ్యమానోరస్థ్సలీదృశ్యలును నిరంతరవిరహవేదనాకృశీభూతబాహాలతావిభ్రష్ట
మణివలయలును నిజపతినిధనభూనిర్దేశాసక్తల్లక్ష్యమాణకనత్కనకకమ్రబాహు
మూలలును జిరంతననిబంధనక్లేశవిముక్తిలాభచ్ఛిన్నకంఠగుణకలాపలును నవ
వైధవ్యదీక్షోపదేశజ్ఞాపకనిపతత్కుండలలును బాష్పధారోచ్ఛ్వసితకస్తూరికాప
త్రలతాకల్పకపోలభాగలునుశోకవేదనోష్ణసముచ్ఛ్వాసమ్లానబింబాధరపల్లవలు
ను భూయోభూయస్సముత్పతత్ఖేదశ్వసితసముజ్జృంభమాణ నాసికాపుటలును న
యనోత్పలనిర్గతసాంజనబాష్పధారాసారరోలంబలును బ్రస్వేదజాలసిక్తరుచిరా
లికసక్తవిలులితాలకలును జరమభాగవిలంబమాననితాంతమందారదామబంధుర
నినదషట్పదనిర్విశేషవేణికలు నగుచు హానాథ హావీర హాదశానన యనుచు.

రావణాంతఃపురస్త్రీలవిలాపము.

చ. అడలుచు నెత్తుటం దడియుననంగముఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు నోర్తుపైఁ
బడి వగనొందు నోర్త మెడ బాహులచేఁ దవిలించు నోర్తు సొం
పడరఁగ మోము సూచి యనయం బును మోహము నొందు నోర్త పెం
పెడలి పదాంబుజంబులపయిం బడు నోర్తి విషాదవేదనన్. 2220

చ. తలఁచినఁ జూడ మావలనఁ దప్పొకయింతయు లేదు పిల్చినం
బలుకవు దీనవృత్తి బహుభంగుల మ్రొంద నుపేక్షచేసినన్
నిలుచునె మేనఁ బ్రాణములు నిన్ను నిమేషముఁ బాయనేర్తుమే
యలుగఁగ నేల నీకు దనుజాధిప కన్నులు విచ్చి చూడవే. 2221

క. వెఱవవు నీ వెవ్వరికిని, వెఱ పరయఁగ నీకు వెఱచు వీరత్వమునం
బఱపితివి లోకపాలుర, మెఱసితివి జగంబులందు మేటి యనంగన్. 2222

శా. హా నీ విక్రియ నొక్కమాత్రఁ బృథుబాహాశక్తిఁ బోనాడి దు
ర్మానోద్రేకము గోలుపోయి రణశూరత్వంబు దూలంగ శ
స్త్రీనూనోచితకౌశలంబు చెడి మాయాప్రౌఢియుం దక్కి యీ
దీనత్వంబున మర్త్యుచేఁ బొలిసితే తేజోనలం బాఱెనే. 2223

1. నూత్నముక్తావళి

ఱ: సురవిద్యాధరకిన్నరోరగగంధర్వపన్నగయక్షపక్షిసిద్ధాదుల నెల్లఁ జీరికింగొనక చంద్రహాసైకసహాయుండవై పరమేశ్వరలబ్ధవరప్రసాదానుభావంబున నెదురులేక దుస్సాధుండవై చటులసమరవ్యాపారపారీణత్వంబున నెగడియున్న నీవు నొక్కతాపసవేషంబు దాల్చిననరునిచేత మరణంబు నొందితివి మమ్ము నరయంగలవార లింకెవ్వరు గలరు. 2224

క. వీఱిఁడితనంబు వెట్టుచు,దూఱం బనిలేదు నిన్నుఁ § దొల్లిటిచెయువుల్
దీఱ నవి యనుభవింపక, వే ఱొండునె పూర్వజన్మ § వివిధకృతంబుల్. 2225

క. అని యిట్లు పెక్కుభంగుల, మనమున వగ వెల్లివిరియ § మానము దూలన్
ఘనతరనవవైధవ్యం,బునఁ బొగులుచు నుండునంత § భూరివ్యథతోన్. 2226

మందోదరీవిలాపము.

వ. అద్దనుజనాథునియగ్రమహిషి యగుమందోదరి యిట్లనియె. 2227

ఉ. హా నక్తంచరరాజశేఖర సము § ద్యత్సాహసాడంబరా
హా నిస్సీమపరాక్రమక్రమ జితే § ద్రాద్రిప్రభావోన్నతా
హా నాగేంద్రసమానబాహుపరిఘా § హావీర హారావణా
హానాథా ననుఁబాయ నీకుఁ దగునే § హాచంద్రహాసాయుధా. 2228

ఉ. మూఁడుజగంబు లోలి నొక § మూలకుఁ దెచ్చి యుదగ్రవృత్తిమైఁ
బోఁడిమి నాఁడునాఁటికిఁ బ్ర § భూతముగా నుదయింపఁ బోరులన్
వేఁడిమి యెల్లవేల్పులకు § వేయివిధంబులఁ జూపి గ్రక్కునన్
నేఁ డొకమర్త్యుచేత రజ § నీచరరాజలలామ కూలితే. 2229

చ. హరి మొదలైనదిక్పతుల § కందఱకున్ సమకూరెఁ గోర్కి వా
నరయుతుఁడైన రామనర § నాథుకతంబున నవ్విభీషణుం
డరుదుగ లంక యేలఁ గలఁ § డవ్విభుసత్కరుణానుభావతం
బరభయచింత లేక సుల § భస్థిరరాజ్యసుఖానుపక్తిమై. 2230

క. నెట్టన వానరు లంబుధి, గట్టినయానాఁడు మొదలు § గా రాముఁడు దా
గట్టిగ మనుజుఁడు గాఁడని, పుట్టెన్ నామది భయంబు § పొలు పెడలంగన్.

ఉ. శ్రీతరుణీసమగ్రరతి § శీలుఁడు సత్త్వరజస్తమోగుణా
తీతుఁడు చక్రపాణి నిను § ధీరమతిం దెగటార్ప వానరీ
భూతదివౌకసుల్ గొలువఁ § బొల్పుగ మర్త్యశరీర మొంది వి
ఖ్యాతిగ నట్లు చేసె నిది § యన్యులకుం బొరిఁ జేయ శక్యమే. 2232

సీ. ఆజనస్థానంబు § నందు ఖరాదుల, దురమున రాముఁడు § దునుముటయును
శంకింపకసురులఁ § జంపి లంకాపురి, కపి యొక్కరుఁడు మున్ను § గాల్చుటయును
గుంభకర్ణాదుల § ఘోరాజిలోపలఁ, గ్రొవ్వఱఁ గ్రమమునఁ § గూల్చుటయును
దివిషదీశుల కైనఁ § దేరానిద్రోణాద్రి, మించినకడిమిఁ దె § ప్పించుటయును

నిట్టులరసి చూడ నిన్నియు దుష్కర, ములు నమానుషములు చలముమాని
రమణతోడ సీత రామున కేమ్మని, చెప్పుమాట లెల్లఁ జెవులు సొరవు. 2233
క. భాసురశీలఁ బతివ్రత, నాసీతం దెచ్చి తీవ యహంకారమునం
జేసినపాపంబులు దోఁ, జేసేఁతం గుడుచు టింత సిద్ధము కాదే. 2234
తే. శుభచరిత్రుండునిక్కము శుభమునొందుఁ, బాపశీలుండుపాపంబు బరఁగనొందు
గుణగణోత్తరుఁ డావిభీషణుఁడు బ్రదికె, గలుషలోలత నీకిట్లు పొలియవలసె.
సీ. కమనీయతర మైన కైలాసగిరియందు, సలలితమందరాచలమునందుఁ
జారుసుఖావహా మేరుశైలమునందుఁ, బర మైనహిమమహీధరమునందు
రమణీయ మగుచైత్రరథవనాంతమునందు, మనమార నందనవనమునందు
బహువిభ్రమోచితపాతాళములయందు, రమణ నాకాదిలోకములయందు
నేను నీతోడ దివ్యవిమాన మెక్కి, వివిధభంగుల విహరింతు వేడ్క లెసఁగ
భూరిభుజసార నీ విట్లు పొలియుకతన, నవ్యవైధవ్య మొందంగ నాకు వలసె.
క. సురతరుజకుసుమసురుచిర, పరిమళభరభరితశిశిర పరిమిళితలస
న్మరుదలసచలితసరసిజ, సురసరిదుదవిహృతిబహుళ సుకృతము వొలిసెన్.
క. [1]జనకుఁడు దాను మయుం డని, ఘనభుజుఁడు దశాననుండు గాంతుం డనియుం
దనయుండు శక్రజి త్తని, మనమున గర్వింతు సట్టిమానము పొలిసెన్.
క. లలి నీ వింద్రియముల మును, గెలిచి జగత్త్రియము నోలి గెలిచితి వని యా
చలమున నవి నిను గెలిచెను, దలఁపఁగఁ బగ దీర్చునట్లు దానవనాథా.
చ. అనయము సర్వజంతువుల కారయ [2]లక్ష్యవిహీన మై ఘటిం
చినమరణంబు లేకునికి సిద్ధము గావున నీకు మేదినీ
తనయనెపంబునం గలిగె దారుణమృత్యువు దాఁ బరాంగనా
జనములమీఁదిమక్కువ లసంశయముల్ నిధనైకమూలముల్. 2240
క. జనకునిపాపపువరమున, ననయము నిను ననుగమింప నను వది లేకు
న్నను నిలువవలసె నకటా, తనపతితోఁ బాయుబ్రదుకు తరుణికి నేలా.
క. నామీఁద నీకుఁ గలిగిన, యామచ్చిక లామహావిహారములు గడుం |
బ్రేమపుమేలపుఁబలుకులు, నే మయ్యెనో యెందుఁ బోయె నెఱిఁగింపు తగన్.
క. పతిచావు వినినయప్పుడ, యతివలు ప్రాణములు విడువ [3]రఁట యది హార్ద
వ్యతికరమే తలపోసినఁ, బతిదైవత మైనసతియ బహుమతి నొందున్.
సీ. నే డర్కకరములు నిర్భయంబుగ లంక, సొచ్చి విచ్చలవిడి సొలయఁ జొచ్చెఁ
బవనుండు సను దెంచి పయ్యెదకొంగులు, లీలమై లలిఁ గదలింపఁ దొడఁగె
నుడిగముల్ సేయుట లుడిగి గంధర్వులు, నొగి సంతసంబున నున్నవారు

1. జనకుఁడు దానవనాథుఁడు,...గాంతుఁడు నాకుం, దనయుండు. 2. చిహ్న విహీనమై.
8. రది సౌహార్దవ్యతికరమే....బహునుతి నొందున్

V. R. NARLA MEMORIAL LIBRARY D.P.R.I. Acc. No.

పరఁగ నెప్పటి హవిర్భాగముల్ చెందఁ [1]గాంచుటను దివౌకుల స్రుక్కుదీరె
యక్షకిన్నరగుహ్యక యాతుధాన, పక్షిఖేచరచారణ పన్నగాదు
లరయనూఱటఁ బొందిర త్యనుపమాన, సమ్మదామృతరసపూర సహితులగుచు.

వ. మదీయజనకుం డైనమయుండును మహితమాయామతి యగుమారీచుండును హితోపదేశగుణవంతుం డగుమాల్యవంతుడును బరమార్థభాషణుం డగువిభీషణుండును స్వామిభక్తిపవిత్రు లగుమిత్రులును భవదేకశరణ నగునేనును జెప్పినట్టిహితవాక్యంబులు వినవయితి వది యేల తప్పు నని యడలుచు డెందంబున నెవ్వగ నివ్వటిల్ల సైరింపంజాలక పయింబడి మూర్ఛిల్లి తెలిసి పతిహస్తంబులు తన యురస్స్థలంబునం గదియించుచుఁ దదీయకపోలసమాఘ్రాణంబు సేయుచుఁ దన్మస్తకంబులు దనయంకంబునం దిడుచు విశిఖవిశకలితం బగుతదీయోరస్స్థలంబునందుఁ దనయురం బదుముచు నో యసురేశా మదిరామదఘూర్ణాయమాననేత్రకమలంబులును జాటువాదచతురంబులును మందస్మితసుందరంబులును గనత్కనకమణికుండలమండితంబులును మత్ప్రీతలలితాధరామృతంబులును మద్విరచితహరిచందనకస్తూరికాఘనసారరుచిరతిలకలలాటంబులుం గలుగు మొగంబులు వాంచి నాకు మొగమీక మొగమోట దక్కం దగునే దిక్కరికరాకారంబులును బందీకృతబృందారకసందోహదారకచభారమందారకుసుమమకరందబిందుపరాగరాగరూషితంబులును సకలసురాసురవిజయమహాక్రతుయూపంబులును గైలాససముద్ధరణవిలాసవిలసితంబులును మదీయకబరీసురభికుసుమసురభీకృతకరరుహంబులును ద్రిభువనవిజయశ్రీవిహారాగారమూలస్తంభంబులును సమస్తప్రహరణకృతశ్రమంబులును వీరలక్ష్మీవేణికాభిరామజ్యాఘాతకిణశ్రేణిసనాథంబులు నగుకరంబులు రామశరనికృత్తంబులై నేలం గూలెఁ గుంఠీకృతవజ్రపాణిప్రముఖదిగీశసురాసురదివ్యాస్త్రంబును దళితైరావణాదిహరిత్కరిదంతకాండప్రకాండంబును నతివిపులంబును నగునురస్స్థలం బత్యంతరణశ్రీ పరిరబ్ధం బయ్యె నక్కటా నీయట్టిశూరాగ్రేసరునకును [2]నిట్టివిధంబు గలిగె నింక నెవ్వరి ననవచ్చు నాతోఁగూడి వీరె చూచితే విజితచతుర్దశభువనుండును రాక్షసకులసార్వభౌముండును నగునీదుకాంత లంతిపురంబు వెడలి సకలజనంబునుం జూడ నిట వచ్చియున్నవారు వీరల నభ్యంతరంబులకుం బొండని వీడ్కొలుపం దగదే పవనాతపస్పర్శంబు లనుభవింపని మేనులకు నిప్పు డవి దొరకొనియె నెట్లు సైరింపవచ్చు నానతి లేక వచ్చినారని కినిసి యీశ పలుక నొల్లవో కో యని మఱియు ననేకవిధంబుల విలపించుచున్న మందోదరిం జూచి విభీషణుం డడలు గడలుకొన బాష్పపర్యాకులనయనుం డై యేడ్చుచు గద్గదస్వరంబున ని ట్లనియె. 2245

1. గాంచుటను దిక్పాలుర స్రుక్కు దీఱె. 2. నిట్టివిధనంబు... నెవ్వరి నమ్మవచ్చు.

సీ. దశకంఠవారాశి ✽ దశరథాత్మజసాయ, కేద్ధబాడబమున ✽ నింకిపోయె
రావణభూజంబు ✽ రాఘవవాతూల, విజనంబున నేఁడు ✽ విఱిగికూలె
లంకేశదహనుండు ✽ లక్ష్మణాగ్రజకాల, [1]జలదపృషత్కవర్ ✽ షముల నాఱెఁ
బౌలస్త్యరవి మహీ ✽ పాలపశ్చిమమహా, దుస్తరాంబుధిలోన ✽ నస్తమించె
ననుచు నేడ్చుచు [2]దురపిల్లు ✽ నతనిఁ జూచి, యతివలందఱువిపులశో ✽ కాంబురాశి
మునిఁగి దరిఁజేర నేరక ✽ మొనసి కరుణ, పుట్టునట్టుగ నేడ్చిరి ✽ పుడమిఁబొరలి.
వ. అప్పుడవ్విభీషణుం గాంచి మందోదరి సోపాలంభంబుగా నిట్లనియె. 2247
ఆ. చాలుఁ జాలు వగవఁ ✽ గాలంబు గా దిది, లంక చేరె [3]రాజ్య ✽ లక్ష్మి గేరెఁ
గొఱంతతీఱె నెల్ల ✽ కోర్కులు సమకూఱెఁ, దుట్టు వాసె నింక ✽ దోసఁగు లేదు.
ఆ. అఖిలబంధురహిత ✽ మైనరాజ్యము సేఁత, కంటె నరసిచూడఁ ✽ గలదె మేలు
మెడరు వేచి చెఱుచు ✽ నేవకాఁడగువాని, కంటె మేలుసూవె ✽ కాలయముఁడు.
క. దనుజాధిపుఁ జంపించితి, తనిసితివే సంతసంబు ✽ దలమయ్యె నయో
మనుజేశమిత్ర నీకిటు, గినియక దశకంఠుఁ డేమి ✽ కీడొనరించెన్. 2250
వ. అనిన లజ్జావనతవదనుండై పలుకక మిన్నకుండె నంత.
ఉ. మానుప రాని నెవ్వగల ✽ మ్రంది దురంతవిషాదవేదనన్
మానము దూలిపోవ నస ✽ మానదయారస ముట్టునట్టుగా
మానక యేడ్చు దైత్యపతి ✽ మానవతీజనులన్ విభీషణున్
మానవరాజశేఖరుఁడు ✽ మానుగ నిట్లని పల్కె నత్తఱిన్. 2252
క. వగవంగ వలదు నీ వీ, మగువల నూరార్పు ధైర్య ✽ మహిమాత్ముఁడవై
తగుభంగి నాదుమాటలు, విగతార్తత నాదరించి ✽ విను మసురేంద్రా. 2253
క. వైరులఁ జంపుదు రొండెను, వైరులచేఁ జత్తురొండె ✽ వరజన్యములన్
వీరుల జయాపజయములు, నారయ సమవృత్తి నుండ ✽ వనిరి మహాత్ముల్.
ఉ. ఈతఁ డశేషదిక్పతుల ✽ నేపడఁగించె నుదగ్రవృత్తిమై
నీతఁడు సప్తలోకముల ✽ నేలె నిరంకుశశాసనాఢ్యుఁడై
యీతఁడు సర్వదానవుల ✽ నేర్పడ నేలె నుదీర్ణసారుఁడై
యీతఁ డసాధ్యుఁ డేరికి న ✽ హీనపరాక్రమశాలి యెల్లెడన్. 2255
శా. బాహావిక్రమగర్వితాప్రతిమది ✽ క్పాలస్ఫురత్సైన్యస
న్నాహాడంబరశారదాభ్రపటలీ ✽ నాశానిలప్రస్ఫుటో
గ్రాహోపూరుషికాతినిష్ఠురతర ✽ వ్యాహారనాదక్రియా
మోహీభూతసమస్తవిష్టపుఁడు స ✽ మ్మోదింప నర్హుం డిలన్. 2256
శా. సీరంధ్రిప్రథితప్రతాప మొదవన్ ✽ నీయన్నచందంబునం

1. జలదపుష్కరవర్షసమితి నాఱెఁ. 2. దురటిల్లు. 3. రాజ్యలక్ష్మి గలిగెఁ, గొఱంత లెల్లఁ దీఱెఁ గోర్కులు దలకూడె, దొట్టు వాసె.

బోరం గాఁ దరమే తదీయసమరస్ఫూర్జద్విలాసంబు గ
న్నారం జూచితి గాదె విక్రమకలావ్యాపారవిఖ్యాతి మ
న్నారే యీతనిసాటిశూరు లసమానస్థైర్యసామగ్రులన్. 2257

మ. తడఁబాటించుక లేక యుల్లసితదోర్దర్పోద్ధతుం డై యనిం
బడునందాఁకఁ బ్రవర్ధమానవిభవప్రఖ్యాతిమైఁ బేర్చి నే
ర్పడరం బోరె నితండు విస్మయరణవ్యాపారనిష్ణాతుఁ డి
య్యెడ నీదానవరాజు మెచ్చఁదగుఁ గా [1]కీదుర్దశన్ శోచ్యుఁడే. 2258

చ. గెలు పది యేల పోరఁ బరికింప జయంబుఁ బరాజయంబునుం
దురితగతిన్ ఘటించు నది తొల్లియ నిశ్చయ మా నిశాటుదో
ర్బలమును విక్రమంబు రణపాటవమున్ బహుదివ్యసాధనం
బులకుశలత్వ మచ్చెరువుఁ బొల్పుగ నీక్రియఁ జావు మేలకా. 2259

వ. కావున. 2260

చ. నిలుకడ గల్గి సాంగముగ నిశ్చితశాస్త్రనిరూఢితోడ నీ
వలయక ధైర్యకౌతుకసమగ్రుఁడ వై భవదగ్రసూతికిన్
నెలకొని యున్నభక్తివిధినిర్ణయ మొప్పఁగ నగ్నిసంస్క్రియ
ల్సలుపుము లెమ్ము పొమ్ము సకలంబును జేయుము వేడ్క నావుడున్. 2261

ఉ. ఈతని కగ్నిసంస్కరణ మేటికి నెక్కడిసోదరుండు నా
కీతతి ముట్టఁ గూడునె మహీసుత దేవరయింతిఁ దెచ్చె వీఁ
డాతతపాపశీలుఁ డగు నాగమచోదితపశ్చిమక్రియా
ఖ్యాతికి నర్హుఁడే నయవిగర్హితచేష్టుఁడు మాననీయుఁడే. 2262

విభీషణుఁడు రావణునకు నగ్నిసంస్కారాదులు చేయుట.

వ. అనిన విని రఘువరుండును సద్దశాననుండు నీచెప్పినయంతకుం గలఁడైన నింక వందనీయుండ కాని నిందనీయుండు గాఁడు వైరంబు లామరణాంతంబులు గావున నితనితోడిమాత్సర్యంబు నాకు లే దితండు దురితదూషితుం డయ్యును సంగరక్రియామరనదీనిర్మగ్నుం డగుటం జేసి ప్రక్షాళితసకలమహాపాతకపంకుం డయ్యెం గావున నితనికి నౌర్ధ్వదైహికక్రియలు వైదికతంత్రోక్తక్రమంబున నిర్వర్తింపు మనిన నట్లకాక యని రాక్షసులచేత నగ్నిత్రయంబు దెప్పించి శకటారోపితచందనాగురుప్రభృతిసురభీంధనంబులును ముక్తామణిప్రవాళంబులుఁ గైకొని నిశాచరులు సనుదేర మాల్యవత్ప్రముఖమంత్రిసనాథుం డై [2]సాశ్రునయను లైనయగ్రజన్ము లేతేరఁ బతాకాభిశోభితసువర్ణశిబికయందు దశముఖు నునిచి తూర్యఘోషంబు లులియం జని సురభీంధనరచితం బగుచితి ప్రజ్వరిల్ల నధ్వర్యుసహితుం డై విభీషణుండు మేధ్యం బగుపశువు వేల్చి పృషదాజ్యపూర్ణం బగుస్రువంబు

1. కీదుర్ధశాశోచ్యుఁడే. 2 సాశ్రుతు లైనయగ్రజన్మ

వామభాగంబున దక్షిణహస్తంబున జుహువును నన్యకరోపరిభాగంబున ధ్రువ
యు నాహవనీయయు నిడి [1]నాసికయందు స్రువయును గరంబులం బ్రాసితయు
ను శీర్షభాగంబున జమసంబును బాదంబుల శూర్పంబును సమంతనిపాత్రయు
దరంబునను దధిఘృతకుశపూర్ణపాత్రియు శమ్యాయుం దత్పదంబునం బెట్టి ము
సలోలూఖలంబులు నరణ్యుత్తరారణులు నవశిష్టపాత్రంబులు నూరుప్రదేశం
బునం బెట్టి యావహనీయంబు పూర్వంబున దక్షిణాగ్ని దక్షిణంబున గార్హ
పత్యంబు పశ్చిమంబునందు నునిచి మఱియు విధేయంబులు సమాచరించి య
థాక్రమంబున నగ్రజునకు నిర్వర్తితాగ్నిసంస్కారుం డై యనంతరకరణీయం
బులు ననుష్ఠించి క్రమ్మఱి వచ్చి రామభద్రునకు దండప్రణామం బాచరించిన
నవ్విభుం డతనిం గౌఁగిలించి సంభావించి యూఱడించి కరుణాకటాక్షసుధా
రసం బతనిమీఁదఁ జిలికి సౌమిత్రిం గనుంగొని యిట్లనియె. 2263

ఆ. నీవు లంక కరిగి నేఁడు విభీషణు, సకలదానవేంద్రసార్వభౌమ
భావ మంద లంకఁ బట్టంబు గట్టుము, నాప్రతిజ్ఞ నిండ నమితవైరి. 2264

వ. అని యానతిచ్చుటయు. 2265

క. రమణమెయిఁ బాకశాసన, సముఁ డగురఘువంశతిలకుశాసనమున సం
భ్రమమున నతండు సంపద, నమరావతిఁ బోలులంక కరిగి రయమునన్.

సీ. బలవైరిపురిఁ గ్రిందుపఱుపంగఁ జాలిన, లలితసౌధంబుల చెలువు గలిగి
యేడులోకంబులు నింతియ యనుమాడ్కిఁ, బఱపైన సప్తవప్రములు గలిగి
రోహణాద్రియ పెక్కురూపులై యున్నట్లు, క్రీడాచలంబుల క్రేళ్లు గలిగి
మేరుశైలంబుతో మేల మాడెడునట్టి, కనకగేహంబుల కలిమి గలిగి
యోలి దెసలకడల మూలల చెంగట, నొదిఁగి యున్న సురమదోత్కటములఁ
దెగడుకరులఁ గలిగి దినమణి తేజీల, కంటె నొప్పుతురికిగములు గలిగి.

ఆ. అనుపమానరత్నకనకగేహంబుల, నెగడుదైత్యనాథు నగరు సొచ్చి
నరవరేణ్యుఁ డంత సురగిరిప్రాంతంబు, సేరుశీతరోచి చెలువు గలిగి. 2268

విభీషణపట్టాభిషేకము.

క. మానవపతినందనుఁ డట, నానాతీర్థాంబురాశి నదులజలంబుల్
వానరవీరులచేత న, నూనతఁ దెప్పించె గురుసముల్లాసమునన్. 2269

సీ. సంచితమణిమయస్తంభాభిరామంబు, బహువిచిత్రవితానభాసురంబు
ఘనసముత్తేజితకనకవేదికమును, సామ్రపల్లవహేమకమ్రకుంభ
ముపకంఠగతమదద్విపసంకులంబును, బుణ్యాంగనాగేయపూరితంబు
మాగళతూర్యాదిసంగీతముఖరంబు, వందిమాగధజనానందితంబు
నై మనోజ్ఞ మైన యాస్థానమండపం, బమర నందు రత్నహైమతుంగ

1. నాసికయందు స్రుక్కును గర్ణంబులయందు ద్రౌణియు.

భవ్యసింహాయుక్త ౹ భద్రపీఠంబున, నునిచె దానవేంద్రు ౹ నుత్సహించి.

క. వారిపురోహితమంత్రులు, దారమతిఁ సంతసిల్లఁ ౹ దద్దయు వేడ్కన్
భూరమణావరజుఁడు ప్రియ,మారఁగ నభిషిక్తుఁ జేసె ౹ నయ్యసురేంద్రున్.

చ. తరణియు శీతదీధితియుఁ ౹ దారలు శేషుఁడు నాదికూర్మమున్
ధరణియు రామసత్కథయుఁ ౹ దథ్యముగాఁ గలయంతకాలముం
దిరముగ లంక యేలు మని ౹ దీవన లిచ్చె నిశాటభర్తకుం
గరుణదలిర్ప లక్ష్మణుఁడు ౹ గౌతుకసమ్మదనిర్భరాత్ముఁడై. 2272

వ. అని లక్ష్మణుం డానతిచ్చిన సంప్రాప్తలంకాసామ్రాజ్యుండై విభీషణుండు వివిధ మంగళోపకరణమహనీయమణిభూషణాదులు గొనుచు లక్ష్మణానుచరుండై వచ్చి సవినయంబుగ మ్రొక్కి రామాభిధానుం డగునారాయణునకు సమర్పించిన.

మ. అనఘుం డర్కకులప్రదీపుఁడు ప్రమో౹దాయత్తుఁడై శక్రసూ
తున కాదివ్యవిభూషణాంబరము ల౹స్తోకోత్సవం బొప్ప ని
చ్చి నయం బారఁగఁ బల్కి వీడ్కొలుప సు౹స్ఫీతాశ్వసాహస్రకే
తనసర్వాంగశతాంగుఁడై యరిగె నా౹తం డింద్రునిం గొల్వఁగాన్. 2274

వ. అయ్యవసరంబున. 2275

క. తనచేరువ ముకుళితకర, వనజుం డగువాయుసుతుని ౹ వదనేందురుచిన్
వనచరచకోరపంక్తుల, కనురాగము నివ్వటిల్ల ౹ ననియెం బ్రీతిన్. 2276

ఉ. లంకకు నేఁగి సీత నక౹లంకపవిత్రచరిత్రఁ గాంచి ని
శ్శంకితవృత్తి దా గెలుపు౹చందము దైత్యులు చచ్చుచందముం
గొంకక పోరుచందము న౹కుంఠితసంగరకేళినిర్గతా
తంకు దశాస్యుఁ గూల్చినవి౹ధంబును వేగమ చెప్పి రావనా. 2277

వ. అనిన. 2278

క. జనపతియానతిఁ బావని, దనుజులు దనుఁ జుట్టి కొలువఁ ౹ దత్పుర మెల్లం
గనుఁగొనుచు సీత యుండెడు,వనవాటికఁ జేర నరిగె ౹ వలయితగతి మై.

క. కూజత్పికాలపచ్ఛుక, రాజితగుంజద్ద్విరేఫ ౹ రవయుతబహుధా
త్రీజాతజాతసతత, భ్రాజితవనసన్నికర్ష ౹ భవ్యతఁ దనగన్. 280

క. కీలితవిచిత్రతరమణి, జాలకహాటకవితర్ది ౹ సంభృతసుమమో
త్తాలతరశింశుపాతరు,మూలనిషణ్ణన్ మహీజ ౹ ముద మలరంగన్. 2281

క. వినయాదరసంభ్రమములు, మనమునఁ బెనఁగొనఁగఁ ౹ భయసమంచితభక్తిం
జనుదెంచి కాంచె ముందట,జనకసుతన్ రాముదేవి ౹ సాధుచరిత్రన్. 2282

సీ. చెలువేది పవలింటి ౹ శీతాంశుకళవోలె, ఘనధూమవృతదీప౹కళికవోలె
మలినవస్త్రచ్ఛన్న౹మణిశలాకయుఁబోలె, నవహిమాకుల మైన౹నలినిఁబోలెఁ
గదుపుతోఁ బాసిన ౹ కొదమజింకయుఁబోలె, వాడువాటిననవ౹వల్లిఁబోలెఁ

బవనాభిహత యైన బాలకదళిఁబోలె, లీనకర్దమమృణాళికయుఁబోలె
వగలఁబొగులుచు వలవంత నందికుంది, చేరుగడ లేమిఁ జెక్కిటఁ జేయిసేర్చి
యాత్మవల్లభు రాముని నాత్మలోన, నిలిపి యొండుదలంపక చెలఁగుసాధ్వి.

చ. పులులకు లోఁగియున్న మృగిపోలికిఁ బాములలోన నున్న లేఁ
జిలుక యనంగ సింహములచెంతను హస్తినిభంగిఁ జేఁదుతీఁ
గెలకడ నున్న కల్పలత కేళి మహీసుత ఘోరదైత్యకాం
తలనడుమం దమశ్శితరదస్థసుధాకరరేఖ చాడ్పునన్. 2284

క. వనరెడుజానకిఁ గని పద, వనజములకు నెరఁగి భక్తివశమున వినయా
వనతుఁడయి మ్రోల నున్నం, గని తలఁచి యెఱింగి సీత కడుమోదమునన్.

ఆ. జనకునాజ్ఞఁ బూని సామ్రాజ్య మొల్లక, యడవి కేఁగుదెంచినట్టివిభుఁడు
కుశలియే యుదారగుణసముద్రుండునా, మఱఁదిసుఖమునొంది మెఱయునయ్య.

వ. అనవుడు. 2287

హనుమంతుఁడు సీతకు, రామునివిజయంబు, చెప్పుట.

ఉ. రాముఁడు లక్ష్మణుండును దిరంబుగ నెమ్మది నున్నవార లు
ద్దాముఁడు భానుసూతియును దైత్యవిభుండు విభీషణుండు ని
స్సీమవిభూతి వాలెద రశేషకపీంద్రులు నిర్భరప్రమో
దామృతవార్ధిఁ దేలెద రపాయము లేమియు లేవు జానకీ. 2288

శా. కైలాసాచలచాలనోద్ధతభుజాగర్వాంధు నింద్రాదిది
క్పాలాపాకరణస్ఫుటాధికరణప్రాగల్భ్యసంపన్ను ను
ద్వేలాడంబరదుస్సహాదికరణస్థేమానుభావస్మయుం
బౌలస్త్యుఁ దశకంఠుఁ జంపె నతిశుంభత్ప్రౌఢి రాముం డనిన్. 2289

క. అతికాయుఁడై తనర్చిన, యతికాయుని మేఘనాదు ననిలో నపరా
జితబలుఁడు లక్ష్మణుఁడు వి, శ్రుతగతిఁ దెగటార్చె నస్త్ర శుంభద్గతి యై.

ఉ. అంబరవీథి వచ్చి నిశితాయుధనిర్గతవిస్ఫులింగకా
డంబరు లై నిరంతరజటాలసటాలసదేణరాజఘో
రాంబుదనాదమేదురవియత్కకుబంతరు లైనదైత్యులం
బంబినకింకఁ జంపి రురుబాహులు వానరు లాజి నుగ్రు లై. 2291

ఆ. నీదువల్లభుండు మోదంబు నిండార, లంకలోన గతకలంకచరితు
నాదశాస్యననుజు ననఘు విభీషణుఁ, బట్ట మమరఁ గట్టెఁ బద్మనయన.

క. నీయంత నున్నగతి నిర, పాయంబుగ నూఱడిల్లు మరయఁగ లంకా
శ్రీయుతరాజ్యము రఘుతన, యాయత్తము గాదె సందియం బిం దేదీ.

ఉ. నీరధిగట్టి రామధరణీపతి తమ్ముఁడుఁ దాను లంకపై
దారుణకోపుఁడై విడిసి దానవకోటులఁ బంక్తికంఠునిం

బోర వధించి నిన్నుఁ గొనిఽపోవఁ గలం డని మున్ను నీకు నే
ధీరతతోడఁ జెప్పినప్రఽతిజ్ఞలు వచ్చెఁ జుమీ మహీసుతా. 2294

వ. అనునయ్యవసరంబున. 2295

ఉ. వేదనఁ బైపయిం దొరఁగుఽవెచ్చనికన్నులనీరు సాంద్రస
మ్మోదము కల్మిఁ జల్లనయి ఽ మున్నొకని క్రమ్మఁ గృశాంగయష్టియున్
మేదుర మై తనర్పఁగ సఽమీహితరోమసముద్గమంబున
న్మేదినిపట్టి రామవిభుఽనెమ్మదిలో నెలకొల్పి సోలుచున్. 2296

క. కపివీర నీవు చేసిన,యుపకారంబునకు సామ్యఽ మొదవంగాఁ బ్ర
త్యుపకృతి సేయఁగఁ దరమే,విపులత్రిజగత్ప్రదానఽవిధులును సరియే. 2297

చ. పతిహితముం బ్రతాపము నుఽపాయము శౌర్యము ధైర్యమున్ సమీ
హితకరణక్షమత్వము నఽహీనజవంబుఁ బరాక్రమంబు నం
చితవినయంబు నీతియు వఽశిత్వముఁ దేజము నీక యొప్పు మా
రుతసుత నీకు ధారుణి నొఽరుల్ సరివత్తురె వారి మెత్తురే. 2298

సీ. నీకతంబునఁ గాదె ఽ నృపకులాధీశ్వరుం, డెలమి నావృత్తాంత ఽ మెల్లఁ దెలిసె
నీప్రసాదమునఁగా ఽ నెరయంగ సౌమిత్రి, ప్రాణముల్ భూపతి ఽ పడయ నేర్చె
[1]నిండి దైవాఱిన ఽ నీదయచేతఁగా, పరఁగ నేఁ జావక ఽ బ్రతికియుంటి
దుస్తరం బైనపాఽథోరాశి యెవ్వఁడు, నీవు దప్పఁగ దాఁట ఽ నేర్చువాఁడు
రమణ నీ వనుయానపాఽత్రమునఁ జేసి, భూతలేశ్వరుఁ డాపదంఽభోధి దాఁటె
నెన్నిచూచిన నీఋణ ఽ మెట్లు దీరు,ఘనయశోధామ మా కేడుఽగడయు నీవ.

వ. అనిన హనుమంతుండు లజ్జావినయవినమితుం డై యిట్లనియె. 2300

శా. తల్లీ మీ రిటు లానతిత్తురె భవఽద్దాసుండ మీయాజ్ఞ నేఁ
జెల్లింపం గలవాఁడ మీయభిమతఽశ్రీ కింత [2]పాత్రుండ ను
త్ఫుల్లత్సత్కరుణుండు భూవిభుఁడు నన్ ఽ బొల్పార మన్నించుచోఁ
దెల్లం బైనబలంబునం బరఁగితిం ఽ దేజంబునం బేర్చితిన్. 2301

తే. పుణ్యభాగిని భవదీయఽభూరిశుద్ధ, మహితసాధ్వీత్వసుచరిత్రఽమహిమఁ జేసి
పరఁగ నెల్లెడ శుభము లఽప్రతిహతంబు,లయ్యె నిక్కువమంభోరుఽహాయతాక్షి.

వ. అని తత్సమీపంబున నతిభయంకరాకారలు నతివిశంకటదంష్ట్రావికటవదనలు నతివృత్తోన్నత స్తిమితతారలోహితకపిలాదివర్ణ నేత్రలుఁ బరుషతర్జనవచనలు నగురాక్షసాంగనలం జూచి కోపించి యుగ్రాకారుం డై యిట్లనియె. 2303

చ. పెలుచననిన్నుఁ జేరి వెఱఽపించుచు నూరక యెగ్గు లాడుచుం
గొలఁదికి మీఱి నుగ్రగతిఁ ఽ గ్రొవ్వునఁ బాపము నాక చంపఁగా

1. నిండఁ బైఁ బాఱిననీకృపామృతమునఁ బరఁగ. 2. పాత్రుండ నే, ఫుల్లాంతఃకరణుండు భూవిభుఁడు.

నలుగుచుఁ బెక్కుచందముల ఽ నప్పటి కప్పటి కేడిపించుచుం
గలఁచుచు నున్నయీదనుజ ఽ కామినులం దెగటార్చి పుచ్చెదన్. 2304

మ. అనినన్ జానకి పల్కు నిట్టు లిది యఽన్యాయంబు వీ రందఱుం
దనుజాధీశునిపంపు సేయుటకు నై ఽ దట్టించుచో వీరలం
దునుమాడం దగునయ్య వాతసుత మఽత్పూర్వోగ్రకర్మంబు ద
ప్పునె వీరేమిటివార లింతు లెదురే ఽ పొల్పేది నీముందటన్. 2305

వ. అని తొల్లి యొక్కశార్దూలంబు వినుచుండ భల్లూకంబుచేతం జెప్పంబడినయది
గల దాకర్ణింపుము. 2306

క. [1] వెఱవక చేసినపాపము, మఱియొక్కఁడు పుచ్చుకొన సఽమర్థుఁ డగునె క్ర
మ్మఱఁ దనక కుడువవలయును, మఱలదు నెనువెంట వచ్చు ఽ మానుప నగునే.

క. సమయంబు రక్షణీయము,సమయము లంఘింపఁ గీడు ఽ సమకూరు నిలన్
సమయంబు దప్పి నడవరు, సమవృత్తిని సత్పురుషులు ఽ సన్నుతమతు లై.

ఆ. తనదుతొంటిజన్మఽమునఁ జేయుపాపంబు, శుభము నయినఁ బిదపఁఽజొలవ కెలమి
ననుభవింప వలయు ఽ నది యెన్ని విధముల, లేఁడు గీడు సేయుఽవాఁడు దనకు.

వ. కావున నిరపరాధినులు నిజస్వామివచనపరాధీనలు నగు వీరలం గరుణింపు మిప్పు
డు రావణనిధనంబు వినియు నన్నుం దొంటిక్రియఁ దర్జించుచున్న వారే యని
మఱియు నిట్లనియె. 2310

చ. ఒకనిమిషార్ధ మైన నిట ఽ నూరక జీవితనాథు వేడ్కఁ జూ
డక నిలువంగ లే నతివిఽడంబన మైనను నిర్వహింపను
త్సుకమతి నున్న దాన నృపఽసూనున కింతయు విన్నవింపు పొ
మ్ము కపివరేణ్య నీ వనిన ఽ మోదితుఁ డై తదనంతరంబునన్. 2311

క. చని రామున కప్పలుకులు, వినిపించినఁ గొంతవడి విఽవేకించి మనం
బునఁ జింతించి క్రమంబున, దనుజాధిపుతోడ ననియెఽ ధాత్రీపతియున్. 2312

ఉ. దానవవంశభాస్వదవఽతంస విభీషణ నీవ యేఁగి య
జ్జానకి నాదుపంపునఁ బ్రఽసన్నమతిం దగుభంగి మంగళ
స్నానము సేయఁబంచి విలఽసన్మణిభూషణదివ్యవస్త్రమా
ల్యానుపమాంగరాగముల ఽ నర్థి నలంకృతఁ జేసి తేవనా. 2313

వ. అని పంచిన నతండును సహర్షుండై లంక కరిగి యంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించి
నిజాంగనలకుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి పంచిన వారలు సీతకడకుం జని
మ్రొక్కి దేవీ నీవల్లభుం డగురఘువల్లభుపంపున విభీషణుండు మమ్ము నీసమ్ము
ఖంబునకుం బుత్తెంచెఁ గావున నీవును దద్వచనానురూపంబున మంగళస్నానం
బాచరించి విలసన్మణిభూషణాంగరాగమాల్యాంబరంబులు దాల్చి భవజ్జీవితే

1. మఱియొకఁడు చేయుపాపము, మఱొకఁడు దాఁ బుచ్చుకొన సమర్థుఁ డగునె.

శ్వరుపాలికి విజయంచేయు మనిన జానకి వారల కిట్లనియె. 2314

క. స్నానాంగరాగమాల్యా, నూనాంబరభూషణంబు । లొల్ల మదీశుం
గానంగ నిట్ల వచ్చెద, నేననవుడు వార లిట్ల । నిరి జానకితోన్. 2315

క. కృతపుణ్యశీల విను నీ, పతియానతి సేయు మనినఁ । బడఁతుకయును స
మ్మతమున జలకమున నవా, మృతధౌతశశాంకరేఖ । మించు దెగడుచున్.

క. మొదలనె చెలువము నెలవగు, ముదితకుఁ బునరుక్తభావ । ము లగు తొడవులా
సుదతీమణిఁ జెందుట నొ, ప్పిదమునకుం బాత్రమయ్యెఁ । బెంపు దలిర్పన్.

క. అవిరళమణిభూషణముల, నవనితనూజాత యుజ్జ్వ । లాంబర యై చా
రువిమలతారలు గలిగిన, నవచంద్రిక గల్గురాత్రి । నాఁ దనరారెన్. 2318

క. దానవసుందరు లత్తఱి, జానకి నందలముమీఁద । సమ్మద మొదవం
గా నునిచి శారదాభ్రవి, లీనత నేపారు చంద్ర । లేఖయుఁ బోలెన్. 2319

వ. సగౌరవంబుగాఁ దెచ్చిన. 2320

చ. రజనిచరేశుఁ డత్తఱి ధ । రాసుతకుం బ్రణమిల్లి ముందటన్
నిజ మగు భక్తియున్ భయము । నివ్వటిలం దగ వేత్రవిస్ఫుర
ద్భుజుఁ డయి క్రందు మాన్చుచుఁ బ్ర । భూతనిశాచరసేవ్యమానుఁ డై
విజితదశాస్యుఁ డై నరఘు । వీరునకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనున్. 2321

విభీషణుఁడు సీతను దెచ్చి రామునకు సమర్పించుట.

ఉ. దేవర పంపునన్ వరస । తీతిలకం బగు సీతఁ దెచ్చితిం
గావున నీ సుదర్శనము । కాంతకు నీఁదగు వేడ్క నావుడున్
భూవరుఁ డంత దైన్యమును । మోదముఁ గోపము నొంది జాతచిం
తావిలమానసుం డయి ర । యంబునఁ జానకిఁ బిల్వఁ బంచినన్. 2322

సీ. దానవాధీశుండు । జానకిఁ దోడ్తెచ్చు, నప్పుడు చలవేత్ర । హస్తుఁ డగుచు
సందడి జడియుచు । నందంద దైత్యులఁ, గపుల నొక్కుమ్మడిఁ । గడిఁగి వేత్రియ
ఘూర్ణాయమానమ । హార్ణవఘోషంబు, ననుకరించుచు మహా । నినద మొదవ
విని కోసలేంద్రుండు । కనుకని వీరలఁ, గలయ నొప్పింపంగ । వలవ దుడుగు
వింత లెవ్వరు మన కిందు । వీరి నీవు, భీమవేత్రాహతుల నడ్డ । పెట్ట నేల
కోరి విచ్చలవిడిఁ గనుఁ । గొందురు గాక, చూచు నంతన యెగ్గేమి । శుద్ధచరిత.

క. చీరలు దగు గృహములఁ బ్రా, కారములును దగిన తెరలుఁ । గాపులు మఱు వే
నారీజనులకు సమ్యగు, దారం బగుచరిత మొఁడు । దప్పింపంగన్. 2324

క. వ్యసనంబులఁ బరిణయముల, నసమము లగు సంగరముల । యాగంబులఁ బ్రో
ల్లసదుత్సవముల మఱువులు, బిసరుహనయనలకు వలదు । పృథులవిచారా.

వ. కావున నిది సంగ్రామంబు పరికించిన వ్యసనంబును నగు నింతియ కాదు విజయ మహోత్సవంబు వర్తిల్లుచున్న యది విశేషించియు మత్సమీపంబునందు దూ

షణీయం బెద్దియు లేదు సానుజమిత్రుండ నగునన్నుం జూచుఁగాక తోడ్తెమ్మన
పుడుఁ దద్వచనానంతరంబ ముందట సతీజనశిరోభూషణం బగుభూనందనం
దెచ్చి నిలుప నియోగించిన. 2326

మ. ఇనసూనుండును వాయుపుత్రుఁడు ధరా§ధీశానుజుండుం బ్లవం
గనికాయంబులు రామపల్కులు దదా§కారంబునుం జేష్టలుం
గని పత్నీనిరపేక్షుఁ డై యకట భూ§కాంతుండు చూడంగఁ గో
పనభావంబున నున్నవాఁడని మదిఁ § భావించి చింతింపఁగన్. 2327

సీ. తొంగలిఱెప్పలఁ § దొంగలించుచు సిగ్గు, నునుఁజూడ్కి నడుగుల § నూలుకొనఁగ
సరిఁ గూడి తిరిగెడు§గరువతనంబున, నిలుకడమైఁ బెంపు § నెలకొనంగ
నుపవాసముల డస్సి § యున్న యాకొఁదీఁగ, నిలువరించెడులావు § వెలితిపడఁగఁ
బెద్దగాలమునకుఁ § బ్రియచంద్రుఁ గాంచుట, ఘనసముద్రాంబుధి § గడలుకొనఁగ
దుఃఖ మనియెడు చెఱువునఁ§ దొరుఁగునలుఁగు
లనఁగఁ గన్నీరు ధారలై § యతిశయిల్లఁ
బెరుఁగునడలునఁ దనముకుఁ§జెరమ లదరఁ
దనుతలోదరభావంబు § ఘనత నొంద. 2328

క. నయమార రామచంద్రో, దయము మనోజ్ఞత్వ మొంద § ధాత్రీతనయా
హ్వాయచంద్రకాంతపుత్రిక, ప్రయతస్వేదాపదేశ§భరమునఁ గరఁగెన్. 2329

ఆ. అంత సీత యేడ్చె § నెంతయు నిట్లని, యడలు నిలుపలేక § యార్యపుత్త్ర
నిన్నుఁ బాయఁజేసె § నిన్నిదినంబులు, నాపురాకృతోగ్ర§పాపఫలము. 2330

ఆ. నృపతి తనదుమ్రోల § నిస్సహాఖేదంబు, నొంది యేడ్చుసీత § నుగ్రదృష్టిఁ
జూచి కెంపుపెంపు§చూడ్కుల మొలతేర, నిగ్రహోక్తిఁ బలికె§నాగ్రహమున.

క. అవమానవైరు లనియెడి, యవనిజములఁ బెఱికి వైచి § యభిమానమునం
దివిరితి దైవాఱెంచితి, భువనముల ననింద్యకీర్తి§భూమామృతమున్. 2332

ఉ. పౌరుషముం బ్రతాపమును § బాహుబలంబుఁ బ్రతిజ్ఞయుం బ్రియం
బార ఫలింపఁజేసితి మ§దాంధనిశాచరమర్దనంబునం
గ్రూరత నిన్ను మున్ను చెఱ § గొం చరుదెంచినపంక్తికంధరుం
బోర వధింపఁ గంటిఁ బరి§పూర్ణమనోరథసిద్ధిఁ బొందితిన్. 2333

సీ. నీనిమిత్తంబుగ § వానరస్నేహంబు, వాలిఁ జంపుటయును § వాయుసుతుఁడు
నినుఁ జూడ వచ్చుట§యును బ్లవంగులఁ గూడి, సేతువు బంధించి § సింధునాథు
దాఁటుట యాలోనఁ § దమయన్న యుద్ధతి, నీవిభీషణుఁ డాశ్ర§యించుటయును
నితనికి నీలంక § యిచ్చెద ననుటయు, వెలయ సిప్పూరిచుట్టు § విడియుటయును
వాలి దుర్జయుఁ డైనరా§వణునిఁ జంపి, నెరయ నీచెఱ విడిపించు§కొఱకుఁ జూవే
నేఁగృతార్థుండ నిక్కంబు § నేఁడు నాకుఁ, గోర్కు లేపార సఫలతఁ§గూడెనిపుడు.

క. మానం బరయఁగఁ బ్రాణస, మానము మానంబు సఖుఁడు। మానమె ధనముఁ
మానము విడుచుటకంటెను, మానుగఁ బ్రాణములు విడువ। మంచిది తలఁపన్.

క. ఆమానము గాచుటకయి, యీమానము లైనచెయ్వు। లేపారంగా
నామహనీయతఁ దగ నిను, నేమగుడం దెచ్చుటెల్ల। నింతియ కాదే. 2336

వ. కావున నీయందు నాకుఁ బరిగ్రహబుద్ధి లేదు పురుషునకుఁ బ్రతిజ్ఞాపరిపాలనంబ పరమధర్మంబు సుచరితతీర్థోదకంబులఁ దుర్యశఃపంకంబు గడిగి పరమయశస్సుకృతంబు గూడఁబెట్టుటయ పరమార్థంబు సుధాసాగరశుద్ధం బైనయిక్ష్వాకువంశంబునం బ్రభవించినరాజన్యులు గాంభీర్యౌదార్యౌన్నత్యాదిగుణంబులు పాటించి లోకాపవాదంబునకు నోడి పరిత్యాజ్యం బయినచోఁ దమ శరీరంబు నయిన విడుతు రనినఁ దదితరంబు లెంత నీ విన్ని దినంబులు పరదారాభిమర్శకుం డగురావణునింట నుండుటం జేసి నాకు విడిపింప కుండుట లోకంబులయందు యశోలజ్జామానచ్యుతు లవుంగావున నీచందం బనుష్ఠింపవలసె నింతియకాని నీవలన మాకు నెయ్యంబు లేదు నిన్నెల్ల నీవు వలసినచో నుండు మని మఱియు నిట్లనియె. 2337

ఆ. ఇంతి వినుము పురుషుఁ। డెట్టివాఁ డయినను, బరునియింట నున్న। పడఁతి మగుడఁ
బ్రాకృతుండపోలెఁ। జేకొన నేర్చునే, యింతకంటె నింద। యెద్ది గలదు.

క. ఘనతరసౌందర్యము గల, నినుఁ జూచి దశాననుండు। నిశ్చలమతి యై
మనసిజరాగము నొందక, మనమున ధైర్యంబు గలిగి। మసలునె చెపుమా.

తే. భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్న। తరణిసూను, వాలినందనదానవ। వరులలోన
నీమనంబున కెవ్వఁడో। నెఱిఁ బ్రియుండు, వానిఁ జేకొను మిప్పుడు। వనిత యనిన.

సీ. క్షితిపాలుకోపలో। హితదృష్టిపావక, భూరిశిఖాహతిఁ। బొగిలి పొగిలి
రామునిష్ఠురవాక్య। భీమాస్త్రములలోన, వఱలఁ గాఁడిన బిట్టు। వడఁకివడఁకి
[1]కాంతానుచితనియో। గవిషమహావ్యాప్తి, మూర్ఛిల్లి యెంతయు। మునికిమునికి
నరలోకపాలక। పరిహారపవనంబుచేఁ దూలి పడురీతిఁ। జెదరిచెదరి
తనశరీరంబులోనన। తా నడంగు, కరణి దెస లేనివెరపున। ధరణిసొచ్చు
పగిది స్రుక్కుచు నప్పటి। పరమమోద, మెల్లఁ బోనాడి విన్ననై। యొల్లఁబోయి.

చ. కదుకొని వేఁడిబాష్పములు। గ్రమ్మి పయింబయిఁ బర్వ భీతి యై
నదరుచు విన్ననైనహృద। యంబునఁ బొల్పగుహారయష్టి ప
య్యెద దడియంగఁ గానఁబడి। యంచితనిర్మలరత్నభూషలం
దదుచితదృశ్యమానమణి। ధామసముజ్జ్వలభాతి దోఁపఁగన్. 2342

వ. గద్గదస్వరంబు గదుర నిట్లనియె. 2343

మ. తగునే నన్నిటులాడ నీకు నన। వద్యం బైనసద్వర్తనా

---

1. కాంతానుచిత యోగగరళమహావ్యాప్తి.

డిగుణౌఘంబుల శుద్ధి నా కెఱుఁగవే | తెంపాడ యుక్తంబె సా
రగరిష్ఠుండవు నీవు దుశ్శ్రవవిచా|రవ్యక్తిదూరీకృతం
బగువాక్యంబుల నొంప నేల యకటా | యన్యాయసంసక్తనే. 2344

చ. అనయము ధాత్రికిం దనయ | నై యెలమిన్ మిథిలేశుఁ డైనయ
జ్జనకుఁడు పెంపఁగాఁ బెరిఁగి | సమ్మద మందఁగ నీకుఁ బత్ని నై
యినకులుఁ డైనయాదశర|థేశ్వరుకోడల నైననాకు ని
ట్లనుచితపాపకృత్యముల|యందుల వేడ్కలు గల్గనేర్చునే. 2345

ఆ. నృపకులాగ్రగణ్య | నీవు బాలుఁడవైన,నాఁడు బాల నైన|నాకరంబుఁ
బట్టినాఁడ [1]వడియుఁ | బాటిసేయవు దీని, కగ్నిసాక్షి యగుట|యరయఁ దగదె.

మ. మదధీనం బగుజీవితంబును మనో|మానానుగరాంబులుం
త్వదధీనంబులు సేసి యన్యజనచిం|తాదూర నై తావకా
భ్యుదయం బెప్పుడుఁ గోరుచుండ నిట నీ | వుగ్రంబుగాఁ బల్క వ్ర
య్యెదు కంటే హృదయంబు వజ్రకఠినం | బై యున్న దిప్పట్టునన్. 2347

తే. పాపరతుఁ డైనదైత్యుచేఁ | బట్టువడిన
యపుడు లంకాపురంబులో | నడఁచునపుడు
పరమదుర్భాషణంబులు | పలుకునపుడు
జనకులాధీశవర నాకుఁ|జావ తగవు. 2348

చ. పురుషులు నమ్మరేనిఁ దమ|పాల్తులచేష్టితచిత్తవర్తనం
బరయుట దప్పుగాదు మను|జాధిప యుక్తమ కాన నీవొగిం
బరుసనిపల్కు పల్క వినఁ | బాలయితిన్ సభలోన నక్కటా
శరములఁ బోలువాక్యములు | సైఁతురటే సతు లింత కోర్తురే. 2349

చ. నరవర నీవు చిత్తమున | నమ్మనివాఁడవ యేని మున్ను న
న్నరయఁగ మారుతాత్మభవు | నంపినయప్పుడ నీతలంపుచో
ప్పరుదుగ నాకు నేర్పడఁగ | నాతనిచే నెఱిఁగింతు వేని నే
నెరియుచుఁ బ్రాణముల్ విడుతు | నిప్పుడు నన్నిటు లాడఁగూడునే. 2350

వ. అని లక్ష్మణు నవలోకించి యేడ్చుచు నిట్లనియె. 2351

ఉ. లక్ష్మణ చూచితే యనఘ|లక్షణలక్షిత నైననన్ను దు
ర్లక్ష్మచరిత్రఁ బోలె విక|లస్థితిగా భవదగ్రజుండు దా
సూక్ష్మనిశాత మైనమతిఁ | జూడక ఘోరవచోమహాగరు
త్పక్ష్మలితేక్షణాస్త్రముల|పాల్పడఁ జేయుచు నున్నవాఁ డొగిన్. 2352

సీ. పరవృత్తచేష్టిత|భావేంగితంబులు, సూచి తెలియు దీవు | శుద్ధచరిత
యౌదార్యగంభీర|తౌన్నత్యధైర్యాది,గుణముల నెంతయుఁ | గొమరుమిగిలి

1. నదియ పాటిసేయుము దీని

యాగమలౌకిక।వ్యవహారములయందు, నరయ నీ వెఱుఁగని । యదియుఁ గలదె
నను నీవు దగఁ జిన్న।నాఁటనుండియుఁ జూచు,చుండుదు విట యొగ్గు।లున్నవయ్య
యొగి మహీపతి యప్పట।నుండి పలుకు, ననుచితంబులు మాన్పంగ।ననువు లేదె
పరుషదుశ్శ్రవభీషణ।భాషణములు, నీవు దయమాలి విన నెట్లు । నేర్చితయ్య.

క. మీ రింత నమ్మకున్నను, గారవ మేపార నన్నుఁ । గరుణించి మహో
దారం బగుసొదఁ బెట్టుఁడు, ధీరమతిం జొత్తు నందుఁ । దిర మగుకడఁకన్.

సీత యగ్నిప్రవేశము చేయుట.

చ. కలఁగక జాతవేదసుము।ఖంబున నొంతయు శుద్ధురాల నై
నలువయు శూలియుఁ హరియు । నన్ను వెసం గొనియాడునట్లుగాఁ
జొలవక మీరు మెచ్చుగతిఁ । జొచ్చెదఁ జిచ్చు మదీయభర్తక
న్నెల వగునంతమీఁద శుభ।శీలత ధారుణి నాశ్రయించెదన్. 2355

మ. అనినం దల్లడ మంది లక్ష్మణుఁడు దై।న్యాయత్తచేతస్కుఁ డై
తనలోనం దలపోసి ఖేద మొదవన్ । ధాత్రీపతిం జూచి య
జ్జనపాలాగ్రణి సన్న చేసిన నుదం।చద్వేగ మేపార నే
చినమంటల్ మొగి మిన్నుముట్ట సొదపే।ర్చెన్ సీత మోదింపఁగాన్. 2356

తే. పరమపావని యగుసీత।పఱఁగ నేఁడు, చెలఁగి నాయందుఁ జొచ్చుటఁ।జేసి మిగుల
ననఘశీలుండ నయ్యెద।నని ముదంబుఁ, బొందుకై వడి మిన్నంది।పొదలె నగ్ని.

వ. తదనంతరంబ. 2358

క. తల వాంచియున్న భాస్కర, కులపతికిఁ బ్రదక్షిణించి । గురుతరకీలా
కుల మగుసొద చేరంగా, సలలితగతి నేఁగుదెంచి । జానకి యంతన్. 2359

చ. వినయముతోడ మ్రొక్కి యర।విందనిభానన వేడ్క వీతిహో
త్రునకుఁ బ్రదక్షిణంబు సను।దెంచి కృతాంజలి యై త్రిలోకపా
వన గతసర్వభావన ని।వారితకల్మష సర్వనిర్జరా
నన సకలక్రియాధికర।ణ ప్రవణాభినివేశ పావకా. 2360

చ. స్థిరమతులార యోసకల।దిక్పతులార సురేంద్రులార కి
న్నరవరులార సర్పకుల।నాయకులార మునీంద్రులార ఖే
చరవరులార యక్షగణ।చారణగుహ్యకసాధ్యులార వి
స్ఫురదినచంద్రులార వర।భూతములార యెఱింగి యుండుఁడా. 2361

క. మీ రిందఱుఁ [1]దగుకరిగాఁ, గోరుచు నే నున్నదాన । గురుహితమతి నా
చారిత్రం బేచందం, బేరూపము దాని మీర । లెఱుఁగుదు రరయన్. 2362

వ. కావున వాఙ్మనఃకాయకర్మబుద్ధీంద్రియతదర్థంబులం జేసి నిమేషకాష్ఠాకళాక్షణ
ముహూర్తయామసంధ్యాహోరాత్రపక్షమాసర్త్వయనవత్సరపరిగణితంబు

1. 'దగుగుఱిగా' అనియే వ్రా. ప్ర.

లగుకాలంబులు సాక్షిగా స్వప్నాద్యవస్థలయందును జ్ఞానాజ్ఞానంబులయందును
మద్వల్లభుఁ డగురఘునాథునకుం దప్పుట లేదు. 2363

క. ఛాయగతి నాదుచిత్తము, పాయక రఘునాథునంద । పరఁగున యేనిన్
న్యాయము దప్పక దహనుఁడు, ధీయుక్తిన్ నన్నుఁ గాచు । ధృతియొడఁగూడన్.

తే. దుష్టకల్మషబుద్ధినై । దోషమునను, జనకులాధీశునకుఁ దప్పి । సచ్చరిత్ర
మెడలి నడుచుట గలిగిన । నీక్షణంబ, చెలఁగి నను నగ్ని భస్మంబు । సేయుఁగాత.

మ. అనుచున్ నిశ్చలచిత్తయై రఘుకులేం । ద్రాయత్తచింతావశం
బునఁ దాత్పర్యము గల్గి నిర్మలలస । ద్బుద్ధిప్రసాదంబు పెం
పున నభ్రంకషకీలుఁడై కనలుచున్ । భూరిప్రభుండైన య
య్యనలుం డుప్పతిలంగఁ జొచ్చె నిరపా । యస్నేహరాగంబునన్. 2366

ఆ. అనఘమంత్రపూత । మైనయాజ్యాహుతి, పగిది ధరణిపుత్రి । పడియె నంతఁ
దేజ మెసఁగ నగ్ని । దేవుండు మిన్నంది, మహితశిఖలు గలిగి । మండఁ జొచ్చె.

ఉ. లోలవిలాసఖేలనవి । లోచనమీనము లాననాబ్జమున్
లాలితబాహువల్లరిమృ । ణాళములుం బృథుకేశభారశై
వాలము నొప్ప సీత యన । వద్యపవిత్రచరిత్రవిస్ఫుర
చ్ఛీల కృశానునందు సర । సీగతిఁ జూడఁగ నొప్పె నెంతయున్.

చ. పవడపురాశిలోనినవ । భర్మశలాకయుఁబోలెఁ జారుప
ల్లవములకుప్పలో నిడిన । లాలితచంపకదామమట్లు ర
క్తవనజరాజిహంసి యనఁ । గా నరుణాభ్రములోన నున్నయా
నవశశిరేఖఁబోలె దహ । నస్థిత[1]యయ్యె విదేహకన్యదాన్. 2369

వ. అప్పుడు పతివ్రతాశిరోమణి యగుసీత దహనశిఖావృతయై యున్నం గనుంగొని దానవాంగనలు శోకింప నిశాచరులు దుఃఖింపఁ గపులు సమాక్రందనంబులు సేయ సుగ్రీవుండు బెగ్గిల విభీషణుండు పారవశ్యంబు నొంద నంగదుండు విన్నఁదనంబు సెంద హనుమంతుండు ఖేదింప లక్ష్మణుండు వగలం బొగుల రాఘవుం డవాఙ్ముఖుండై నిర్వేదింప సుర లనుచితం బన సాధ్యు లన్యాయం బన యక్షు లనుపేక్షణీయం బన గంధర్వు లద్భుతం బన మహోరగంబులు తగ దనఁ జరాచరంబులు దృశ్యాదృశ్యంబులు నగుభూతంబులు దల్లడిల్ల మహాభూతంబు లాక్రోశింప నక్కోలాహలంబు లొక్కపెట్ట నొదవిన. 2370

సీ. ప్రమథులు సనుదేర । బాలేందుధరుఁడైన, మూఁడుగన్నులవేల్పు । మున్నుగాఁగ
జగములసృజియింపఁ । జాలి యాద్యుండైన, చతురాస్యుఁ డగుపద్మ । సంభవుండు
గమనీయవికసిత । కమలపత్రము లన, వేయికన్నులు గల । వేల్పుఱేఁడు
వహ్ని కాలాసుర । వరుణానిలశ్రీద, శూలహస్తులుఁ గూడి । సురుచిరముగ

1. యై మిథిలేంద్రకన్యదాన్.

గరుడసిద్ధసాధ్య గంధర్వఖేచర, యక్షపక్షినాగ యాతుధాను
లాదిగాఁగఁ బుష్ప కారూఢు లయి రాము, ధీరుఁ జూడ నేఁగు దెంచి రెలమి.

క. అత్యాదరమున రాముఁడు, ప్రత్యుత్థానంబు సేసి భక్తి మెసఁగ స
న్నత్యాదివిధు లొనర్చెం, బ్రీత్యుత్కర్షాతిరేక బృంహితతనుఁడై. 2372

వ. తదనంతరంబ. 2373

క. అంభోవాహంబులు నిఖిలాంభోధులుఁ గూడి మ్రోయుననువునఁ బృథుసం
రంభమున లోకపాలురు, గంభీరార్థముల ననిరి కాకుత్స్థునకున్. 2374

ఇంద్రాదిదేవతలు రాముని స్తుతించుట.

శా. నీతత్త్వం బెఱుఁగం దలంపఁ దగ వర్ణింపంగ శక్యంబె మా
చేతఃపద్మగృహంబులన్ మొఱఁగి యక్షీణానుభావంబునన్
భూతాదిప్రకృతిప్రపంచరచనా భూమవ్యవస్థానసం
జాతప్రౌఢిమ గల్గి యుండుదువు చంచద్విభ్రమాదభ్రితన్. 2375

శా. వేదాంతంబులయందు నీవొకఁడవై వేద్యస్థితిం బొంది లో
కాదిత్వంబున నొప్పి సంసృతిపదా యత్తాతిదూరుండవై
రోదోంతంబు సమాక్రమించి గురుచిద్రూపంబు నీవై బహు
ప్రాదుర్భావము నొంది యుండుదువు శుంభత్ప్రాభవస్ఫూర్తివై. 2376

వ. స్థూలసూక్ష్మగురులఘుకఠినమృదువ్యక్తావ్యక్తరూపారూపగుణాగుణసన్నాసన్న
సరసనీరసత్వాదిరూపంబులు నీవ కాక యన్యథాభావం బెఱుంగ మవి నిర్హేతు
కప్రవర్తనంబై విలసించు. 2377

తే. నీవు నారాయణుండవు సీరజాక్ష, శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గ శాలి వీవ
యేకశృంగవరాహంబ వీవ దేవ, యక్షరం బగుబ్రహ్మంబు నరయ నీవ.

తే. నీవు విశ్వంబులోపల నెరయఁ గలవు, తలఁప విశ్వంబు నీయందు నిలిచియుండు
వెలయ విశ్వంబునకు నీకు వేఱు గలదె,నిజము సర్వంబుఁ దలఁపంగ నీవ కావె.

సీ. అరయ రూపనామాదిభేదంబుల, విశ్వంబునం దెల్ల వెలయు దీవు
కావున నిట నీవు కానిది యెద్ది యీ,కమలసంభవసృష్టిఁ గలదు దాని
నే మెఱుంగుట లేదు నీ వాదిమూర్తివి, నీనిజరూపంబు నిక్కవముగఁ
దెలియ నెవ్వఁడు చాలు దృష్టిగోచరుఁడవు,కాకుండియును నెప్డుఁ గలవు నిన్నుఁ
దలఁచునాతండు పుణ్యుండు ధన్యతముఁడు
నొగి నుతించినయాతండు యోగ్యతముఁడు
వెలయఁ బొడగన్నయాతఁడు విదితయశుఁడు
సకలలోకంబులకు నెల్ల సాక్షి వీవ.

వ. భూమ్యాదిలోకంబులును సప్తసాగరంబులును సప్తద్వీపంబులు నుపద్వీపంబు
లుఁ బృథివ్యాదిభూతంబులును మేరుహిమవద్దాదిమహాగిరులును గౌతమీజాహ్న

వీప్రముఖపుణ్యనదులును మానసాదిసరోవరంబులును నందనచైత్రరథాదినానావనంబులును మృగపక్షిసరీసృపతిర్యగ్జాతిసత్త్వంబులును మనుప్రభృతిరాజలోకంబులును నారదాదిదివ్యతపోధనులును మహేంద్రాదిదిక్పతులును జిత్రసేనాదిగంధర్వులును మాణిభద్రాదియక్షులును శేషవాసుకిప్రముఖ నాగకులంబును హిరణ్యకశిపుప్రముఖదైత్యకులంబును ద్వాదశభాస్కరులు నేకాదశరుద్రులు నష్టవసువులు నశ్వులును నక్షత్రగ్రహతారకాగణంబులును బితృదేవతలును నిమేషాదికాలంబులును యుగమహాయుగకల్పంబులును మంత్రతంత్రంబులును యజ్ఞాంగంబులును నాగమంబులును శాస్త్రంబులు నేకాద్యనేకసంఖ్యలును మఱియు నవ్యంబులు ననంతకోటిబ్రహ్మాండంబులు నీకుక్షియందడంగియుండు నీవెంత గలవో యట్టినీవు యమనియమాద్యష్టాంగయోగపరాయణు లగుపరమయోగీంద్రులమనంబుల వర్తింతువు భవదీయం బగుమాయాప్రపంచంబున మోసపోయికాదె యనిత్యంబులుఁ దాత్కాలికసుఖలేశాభాసకంబులును సకలదుఃఖైకాయతనంబులును నిరయైకహేతువులు నగుసాంసారికబంధంబులం దగులువడి మానవులు విఱుగడ లేకున్నవా రవిద్యాపరాధీనులై యున్నవారలకు నీపరతత్త్వం బెఱుంగం బోలునె రాగాదిరసానుప్రవేశ[1]దృఢీకృతం బగు నజ్ఞానగ్రంథి వదల్ప నేరక వివిధజన్మాదులనొందుచుఁ [2]దదీయక్లేశంబు లనుభవించుచున్నవారు నిన్నెఱుంగునతఁడు నిన్నుముట్టువాఁడు నీయంతవాఁడ యగు నిన్ను నిట్టివాఁడని వర్ణింపఁ దరంబుగాదు. 2381

మ. భువనంబుల్ మనుపంగఁ బూని సుమనః పూగంబులం గావఁగా
రవివంశోత్తముఁడైనయాదశరథేంద్రద్రష్టావధూభర్తకుం
బ్రవరానందము గల్గ నందనుఁడవై భాసిల్లునారాయణుం
డవు నీవారయ మర్త్యమాత్రుఁడవె రూఢప్రాభవా రాఘవా. 2382

శా. పాతివ్రత్యగుణంబు సుస్థిరమతిం బాటించి కల్యాణస
చ్చేతోవృత్తిఁ దనర్చి లక్షణములం జెల్వొంది శుద్ధక్రియో
పేతప్రక్రియ యైనజానకి భవత్ప్రేమానురూపంబుగాఁ
బ్రీతిం బుట్టినయాదిలక్ష్మి దలఁపం బృథ్వీతలాధీశ్వరా. 2383

చ. అకట యుపేక్ష సేయఁ దగు నయ్య రఘూద్వహ మందుచున్నపా
వకమునఁ దత్సతీత్వగుణవైభవ మొప్పఁగ నుండునట్టిజా
నకి నిటు చూచుచుండఁ దగునా పిలిపింపఁగదయ్య సాధ్వి నా
రక చెడనాడ నేల యనురాగదయామృతదృష్టిఁ జూడవే. 2384

క. వనజేక్షణ నారాయణ, నిను నీవిట మఱవఁదగునె నిర్దయమతివై
జనకసుత నుపేక్షింతురె, మనుజేశ్వర మమ్ము నెలమి మన్నింపఁగదే. 2385

1. ద్రవీకృతం బగునజ్ఞానగ్రంథి గదల్ప 2. దదీయకైతవంబు లనుభవించువారు.

మ. అని యావేలుపు లిట్లు పల్క మదిలో నత్యంతముం సంతసి
ల్లి నరేంద్రుండు సమంచితాదరసమా లీఢాశయుం డై లస
ద్వినయానమ్రశిరస్కుఁడై దశనకాం తిజ్యోత్స్నలం దేవచి
త్తనవీనోత్పలసంచయంబులు ప్రమో దం బందఁగా నిట్లనున్. 2386

క. మీరు నను బెక్కుభంగుల, నారాయణుఁ డనఁగ వలదు నరుఁ డనఁ దగు నే
నారయ దశరథరాముఁడ, నీరేరుహలోచనుండ నే తలపోయన్. 2387

వ. అని పలికిన. 2388

ఆ. అనఘుఁ డైనదశర థాత్మజువచనంబు, విని మనంబులోన వేడ్క నిగుడ
వనజసంభవుండు వసుమతీపతికి ని, ట్లనియె సాంత్వవినతు లమరునట్లు.

బ్రహ్మ రాముని స్తోత్రము సేయుట.

తే. వేయిగన్నులు వెలుఁగంగ వేయిదలలు, వేయిచరణంబు లింపార విపిధరూప
ధరుఁడవై యుండు దచ్యుత సరసిజాక్ష, శార్ఙ్గచక్రగదాధర జలజనాభ.

సీ. నే నీదుహృదయంబు నీజిహ్వ భారతి, నీరోమకూపముల్ నిర్జరాలి
నీనిమేషము రాత్రి నీసమున్మేషంబు, దివము నీపలుకులు దెలియ శ్రుతులు
నీసముచ్ఛ్వాస మ నిలము నీకన్నులు, ప్రాలేయభానుండు భాస్కరుండు
నీరోష మనలుండు నీప్రసాదము సుధాం,భోరాశి నీపదం బులు ధరిత్రి
నిశిరంబు నభము నీదుహస్తంబులు, దెసలు నీదుమూర్తి త్రిభువనములు
లోకమయుఁడ వీవు లోకాధిపతి వీవు, లోకనుతుఁడ వీవు లోకభరిత.

సీ. మేదినీశ్వర మున్ను మీనంబ వై నీవు, వెదకి తెచ్చితివయ్య వేదసమితిఁ
గాకుత్స్థకులదీప కమఠంబు నీవయి, యమృత మిచ్చితి వేడ్క నమరతతికి
క్షితిభృదుత్తమ నీవు కిటిరూపధరుఁడ వై, ధరణి యెత్తితి సము ద్ధామశక్తి
నరవరాధిప నీవు నరసింహమూర్తి వై, రాక్షసోరక్షనలి వ్రచ్చి తయ్య
వామనత్వంబు ధరియించి వఅలి నీవు
ముజ్జగంబులు చేకొంటి మూఁడడుగులఁ
బరశురాముఁడవై భూమి పతుల నెల్ల
సరవి ముయ్యేడుమాఱులు చంపితయ్య. 2392

క. ఆనీవు జగద్ధితముగ, మానుష వేషంబు దాల్చి మహిమోన్నతిమై
మానుగ దశముఖుఁ జంపితి, దానవసేనావిరామ దశరథరామా. 2393

క. రాఘవ నీబలవీర్య,శ్లాఘావిక్రమవిశేష సందర్శనముల్
మోఘములు గావు ఘనవిభ,వౌఘములకు నాస్పదంబు లుర్వీనాథా. 2394

వ. అనునయ్యవసరంబున విశ్వమయుండును విశ్వైకసాక్షియు విశ్వపావనుండును
నగువైశ్వానరుండు సముత్తాలాభీలజ్వాలావలీదహ్యమానంబు లగునింధనంబు

బులు పాయఁ ద్రోచి యస్వేదబిందుజాలాంచితయు నమ్లానవదనపంకజయు న
క్లిష్టతనువల్లికయు నతాంతలతాంతమాలికయు ననవసన్నాంగరాగయు ననాహ
తదుకూలయు నసిర్ధూత కేశకలాపయు నకంపమూర్తియు నవిచ్ఛిన్నహారా
ద్యలంకారయు నవిపాయానసూయాదత్తపుణ్యాంగరాగగంధబంధురమూర్తి
యు నై తొంటిక్రియ నున్నం గనుంగొని కపులు నసురులును సబాష్పనయను
లై నృపతి కిప్పురంధ్రిరత్నంబు నిన్ని యెగు లాడం దగ దన వసుమతీదుహిత
యగుసీతను రఘునాథుసన్నికర్షంబునకు నెత్తికొని తెచ్చి ముందఱనిల్పి యి
ట్లనియె. 2395

అగ్ని దేవుఁడు సీతమహత్త్వము చెప్పి రామున కొప్పించుట.

చ. రఘుకులదుగ్ధవారినిధి ✻ రాజ భవత్సతి దూషితక్రియా
లఘుచరితానుషక్తి మెయి ✻ లౌల్యము దాల్చి చరింప నేర్చునే
యఘములు జానకిం దలఁచి ✻ నంతనె నాశము నొందు నీకు ని
ట్లు ఘనతరాగ్రహంబునఁ గ ✻ డుం జెడ నాడుటఁ జూడ యుక్తమే. 2396
క. పసచెడవు మేనిమెఱుఁగులు, గసుగందవు క్రొవ్విరులును ✻ గనుఁగవ ధూమ
ప్రసరమున నెఱ్ఱఁబాఱదు, వెసఁ దలచీరయును నల్ల ✻ వెలయుటఁ గంటే.
ఉ. దైవము ప్రాణమిత్త్రుఁడును ✻ దాత సఖుండును జీవితార్థముల్
నీవుగ వాఙ్మనఃకరణ ✻ నిశ్చయబుద్ధిశరీరదృష్టిసం
భావితవృత్తి నేమఱక ✻ పన్నుగ నిన్నె తలంచు నన్యదు
ర్భావన లేదు భూమిసుత ✻ భవ్యచరిత్రపవిత్ర భూవరా. 2398
చ. చపలాత్ముం డగుదానవాధిపతియా ✻ జ్ఞన్ వచ్చి నక్తంచరుల్
కృప యొక్కింతయు లేక యుగ్రగతి జం ✻ కింపంగ నోలిం బ్రలో
భపువాక్యంబులు పల్కి బిట్టు వెఱపిం ✻ పన్ నెవ్వఁగా నాడినన్
విపులస్వాంతమునం గలంగఁబడ దు ✻ ర్వీకన్య రాజోత్తమా. 2399
క. శుచి నై జగములకుఁ బరమ, శుచిత్వ మొనరించు నే వ ✻ సుమతీతనయా
రచితప్రవేశమునఁ గడు, శుచి నైతిఁ గృతార్థభావ ✻ సుభగుఁడ నైతిన్. 2400
సీ. మందారభూజంబు ✻ మరిగినభృంగికిఁ, బిచుమందశాఖిపైఁ ✻ బ్రేమ గలదె
లలి మానసంబున ✻ మెలఁగెడుహంసికి, వెలయఁ బల్వలముపై ✻ వేడ్క గలదె
మలయద్రుమంబున ✻ మలయుభుజంగికి, బర్బూరతరువుపై ✻ [1]వలపు గలదె
భాస్కరోదయమున ✻ భాసిల్లుపద్మిని, కిందుకరస్పృష్టి ✻ నెలమి గలదె
రాజితానేకసద్గుణా ✻ రామ రామ, ధర్మపాలనపరమ ని ✻ ధర్మపత్ని
యైనసాధ్వికి సీతకు ✻ నన్యునందుఁ, గూర్మి యేచందమున సమ ✻ కూడు నయ్య.
ఉ. కావున నీవు నాపలుకుఁ ✻ గైకొనఁగాఁ దగుఁ గాదు నాక సం

1. బరపు గలదె.

భావనతోడ సచ్చరిత । భాసుర మైనమహీసుతన్ దిగీ
శావలి సంతసిల్లఁగఁ బ్రి।యం బొదవంగఁ బరిగ్రహింపు రా
జీవహితాన్వయాభరణ । సింధుగభీర గుణైకభూషణా. 2402

వ. అని సీత నొప్పించి విన్నవించిన. 2403

క. ఆ పావకువచనంబులు, భూపాలమౌళి విని ప్ర।భూతస్ఫుటచిం
తాపరుఁ డై తనయాత్మ ని,రూపించుచు నట నిరుత్తరుం డై యెలమిన్.

వ. ఒక్కింత విచారించి హిరణ్యగర్భవిరూపాక్షులుం బురుహూతప్రముఖదిక్పతు
లును గంధర్వయక్షోరగాదులును మునులును వినుచుండ దశనచ్ఛవివ్యాజంబు
నం దనయశంబు సకలహరిదంతరాళంబులు నిండ ధీరధారాధరోదారనాదంబు
న సందర్శనాగతస్కందమయూరంబు మత్తకలాపం బై యద్భుతనర్తనం బొన
రింప ని ట్లనియె. 2405

చ. సురనదివోలె భూమిసుత । శుద్ధమనోజ్ఞచరిత్రి శీలబం
ధురతరచిత్త దా నెఱుఁగు।దుర్ భయభక్తులు గల్గి నాయెడం
దిర మగుకూర్మి నెంతయుఁ బ్ర।తీక్ష్యయ కావున నీమృగాక్షియం
దరసిన లేదు దోషము స।దాదరణీయగుణాఢ్య యెల్లెడన్. 2406

క. నలకూబరుశాపంబున, బలిమిమెయిన్ రావణునకుఁ । బరకాంతల ని
మ్ములఁ గవయరామి యెఱుఁగుదుఁ,గలఁచి పతివ్రతలఁ జేరఁ । గాఁ దరమగునే.

చ. జలజిని శీతభానురుచి।సంగతిచే వికసింపనేర్చునే
వెలయఁగ నాకుముద్వతి ర।విద్యుతివేఁడిమి నుల్లసిల్లునే
నెలకొని పాలునిర్ఝరిణి । నీరధిఁ జేడ్పడి పాసిపోవునే
సిలుకడ తప్పి సీత యతి।నీచపువృత్తికి వేడ్కసేయునే. 2408

చ. ఘనతరదోషుఁ డైనదశ।కంఠుఁడు దాఁ గొనిపోయి జానకిం
దనవనభూమిలో నిలుపఁ । దద్దయుఁ గాముకుభంగి రాఘవుం
డనుచితవృత్తిఁ దెచ్చె నన।యం బపకీర్తికి నోడఁ [1]డన్మహీ
జనులమహాపవాదమును । సైఁపక చేసితి నింత యిత్తఱిన్. 2409

శా. సందేహంబులు మానె నన్నియు మన।స్సంతాపముం దీఱె నా
నందానూనపయోధి వెల్లివిరిసెన్ । నాకోర్కి సేకూరె భూ
నిందావాదము లెల్లఁ బాసె మదియున్ । నిశ్చింతభావస్థితిం
బొందెన్ సంస్తవనీయకీర్తి నయితిం । బుణ్యాతిరేకంబునన్. 2410

మ. భవదాజ్ఞామహిమాతిభూతి నెలమిన్ । బాటించి నే జానకిం
బ్రవరప్రీతిఁ బరిగ్రహించితిఁ గృపా।పర్యాప్తసత్కాంతి న
త్యవదాతం బగుమాడ్కి నాదెసఁ బ్రియం । బారంగ నూల్కొల్పి గా

1. డంచు భూజనుల.

రవ మొందం గరణీయ మేది నయమార్గరం జెప్పఁడా చేసెదన్. 2411

శివుఁడు రాముని స్తుతించుట.

వ. అనిన. 2412

ఆ. రాజతాచలైక రాజితనిలయుండు, రాజరాజసఖుఁడు రాజమౌళి
రాజమౌళి యైన రాజీవహితవంశ, రాజమానుఁ డైన రాముఁ బలికె.

క. నీకు సరి గలరె రాఘవ, లోకపరిత్రాణభరణలోలుఁడవు పర
శ్లోకచరిత్రుఁడవు సురా, నీకభయాపహృతిమాన నీయుఁడ వెందున్.

చ. సురలకు గుండెతల్లడము [1]శూరులడెందములోనికొల్లు ఖే
చరతతికంటిలో[2]నలుసు సాధ్యులకొంగున నున్నచిచ్చు భూ
సురులకు నెల్లనాఁడు మెడఁ జుట్టినపాము మునీంద్రకోటిపైఁ
బాఁరిఁ బడ నున్నయాపిడుగుఁ బొల్పఱఁ జేసితి వీవు రాఘవా. 2415

వ. కుంభకర్ణ మేఘనాదాతికాయమహాకాయాదు లగుమహాసురుల [3]నసంఖ్యేయు
ల నజేయులం దెగటార్చి ప్రాజ్యం బగుస్వారాజ్యంబు నిష్కంటకంబు గావించి
సకలభువనంబులు నిరాతంకంబులుగాఁ బావనంబులు సేసితింక నీవు కృతకృ
త్యుండవు కరణీయవిశేషం బెద్దియు లేదయినను జేయవలయునది యెయ్యది
యనిన భవజ్జనని యైనకల్యాగుణసాకల్య యగుకౌసల్యయు నీకుఁ బరమభక్తుం
డు ననురక్తుండును శుభచరితుండు నగుభరతుండు నాతనిజనయిత్రి యైన కేకయ
రాజపుత్రియు భవద్వనవాసైకసహచరుండును రణాగ్రచరుండును నగులక్ష్మణు
తల్లి పోషితమిత్ర యైనసుమిత్రయు వీరశత్రుఘ్నుం డగుశత్రుఘ్నుండు నితరబం
ధువర్గంబులు నీదర్శనంబుఁ బ్రతీక్షించుచున్నవారు గావునం బరాయోధ్య య
గునయోధ్య కరిగి వారల యథాక్రమంబున సంభావించి సకలప్రధానప్రజాను
రంజనంబుగా రాజ్యంబు సేయుచు హయమేధముఖంబు లగుమఖంబు లనేకంబు
లు నిర్వర్తించి సముచితదక్షిణాప్రదానంబుల మహీసురులం దనిపి సుఖంబు
లనుభవింపు మని మఱియు నిట్లనియె. 2416

క. నీజనకుఁడు దశరథుఁ డదె, నీజయమున కాత్మ మెచ్చి నిర్జరతతిచేఁ
బూజితుఁడై వరపుష్పక, రాజితుఁ డై వచ్చినాఁడు రాఘవ కంటే. 2417

క. ముదమున సావరజుఁడ వై, మది నుల్లాసంబు నిగుడ మహితస్థితి న
భ్యుదయమ్ము నెదుర్కొనుగతి, సదయుని దశరథునిఁ గనుము సదమలచరితా.

క. అనినఁ భక్తిముదంబులు, పెనఁగొనఁ బులకించి మించి పెరిఁగినకడఁకన్
జనవిభుఁడు సానుజుం డై, జనకునకు నమస్కరించె సంభ్రమలీలన్. 2419

వ. నందనద్వయంబును దనకుఁ బ్రణామం బాచరించినం దిగిచి గ్రుచ్చి కౌఁగిటం

1. 'సూరులడెందము' అ. ప్ర. 2. కసవు. 3. 'అజేయుల' ననియే శక్యార్థమునఁగకవి ప్రయో
గించియున్నాఁడు.

జేర్చి మూర్ధఘ్రాణంబు సేసి పుత్త్రస్పర్శముఖావలోకనసుఖంబు సురలోకసు
ఖాతిశాయిగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 2420

సీ. త్రైలోక్యరక్షణ | దక్షు మహాప్రాజ్ఞు, శూరధురంధరు | శుభచరిత్రు
నిన్నుఁ బట్టముగట్ట | నెఱయ నాయిత మయ్యుఁ, బాపపుఁగైకేయి | పలుకు లట్లు
విని కాననమునకు | వేవేగ పంపితిఁ, గీడ్పాటుమై వివే | కింప నైతి
రాజవై సుఖలీల | రాజ్యంబు సేయంగ, హీనపుణ్యతఁ జూడఁ | గాననైతి.
నాకవాసి నయిన | నన్ను నీశోకాగ్ని, కడఁగి యెల్లప్రొద్దుఁ | గ్రాఁచుచుండు
వెరవిఁడితనమునకుఁ | బురపురఁ బొక్కెదు, స్త్రీపరత్వమునకు | సిగ్గుపడుదు.

క. నీముఖసందర్శనమున, నామది వగ లెల్లఁ బాసె | నరనుతగుణ నిన్
రామ యని పిలుచుభాగ్యం, బీమహి లేదయ్యె నాకు | ననసమతేజా. 2422

ఉ. మంజుగుణాధివాస పర | మప్రియశుద్ధచరిత్రతోఁ బ్రజా
రంజనతత్పరుండ వయి | రక్షణశిక్షణదక్షతన్ ద్విష
ద్భంజనకృత్య మేమఱక | బాహ్యవిపక్షజయంబు గల్గి యి
క్ష్వాకుజహితాన్వయంబు సవి | కాసముగాఁ బ్రభవింపఁజేయుమీ. 2423

వ. అని తనమ్రోల ముకుళితకరకమలుం డయి యున్నసుమిత్త్రాపుత్త్రునిం జూచి
యి ట్లనియె. 2424

ఉ. రామునిఁ గొల్చి నీ విటు ల | రణ్యములందుఁ జరించి విక్రమ
శ్రీమహనీయకీర్తి వి | లసిల్లితి నీ విటమీఁద నెంతయుం
బ్రేమము భీతియుం గలిగి | పెంపుగ నన్నకు భక్తిసేయుమీ
యీమహితాత్ముఁ డారయ మ | హీపతిమాత్రుఁడు గాఁడు పుత్త్రకా. 2425

వ. అని పలికి తనకు మ్రొక్కి లజ్జాత్రాసభక్తినమ్రవదన యై యున్నమైథిలిం గ
నుంగొని సస్నేహబహుమానంబుగా ని ట్లనియె. 2426

తే. ఉద్భవానుగృహీతోర్వి | పురుచరిత్ర, విహసితారుంధతివి సంప్ర | వేశపూత
హవ్యవాహవు శుభచిహ్న | భవ్య వీవు, పరమకళ్యాణి నినుఁ బోలు | పడఁతులేరి.

క. నీతగునడవడి యెఱిఁగియు, నాతనయుఁడు భువనసమితి | నమ్మికకై యా
దైతేయగృహస్థితిసం, భూతం బగుసందియంబుఁ | బోరిఁ బెడఁబాపన్.

ఆ. నిన్ను నొవ్వఁబలికె | నీచేఁ బ్రమాణంబు, గొనియెఁ గాని నమ్మ | కునికిఁ గాదు
తల్లి నీవు తేట | తెల్లమి సేసితి, మనమునందు నతనిఁ | గినియ వలదు.

క. పతిదైవము సతులకుఁ దాఁ, బతియ పరాయణము పతియ | పరమహితుండుం
బతిశుశ్రూషాపర యగు, సతివసుమీ పరమపూజ్య | యఖిలజగములన్.

ఉ. శ్రీమహనీయమూర్తుల న | శేషజనస్తవనీయకీర్తులన్
భీమగుణాభిరాములఁ బ్ర | భూతభుజాబలశక్తిధాములన్
రామునిఁ బోలుపుత్త్రులఁ బ | రార్థచరిత్రుల సత్పవిత్త్రుల

స్థిమహితాత్ములం గనుము ǂ నీవని దీవన లిచ్చె నత్తఱిన్. 2431

ఇంద్రునివరంబున మృతవానరులు పునర్జీవితులగుట.

చ. అనునెడ నింద్రుఁ డిట్లనియె ǂ నంబుజలోచన నీవు మాకుఁగా
మనుజుఁడ వై జనించి యతి ǂ మానుషశక్తి వహించి పోరులన్
దనుజులఁ ద్రుంచి మాతగుప ǂ దంబులు వేడ్కఁ దిరంబు సేసి జీ
వనములు నిల్పి కాచితివి ǂ వారిజబాంధవవంశవర్ధనా. 2432

సీ. నీనిమిత్తంబున ǂ నిర్జరావలిఁ గూడి, నాకాధిపత్యంబు ǂ నాకుఁ గల్గె
నీప్రభావంబున ǂ నెఱె హవిర్భాగంబు, లంచితస్థితి సంభ ǂ వించె నాకు
నీప్రసాదంబున ǂ నిఖిలదిక్పతులును, దమతమరాజ్యప ǂ దములు గనిరి
నీదయామృతదృష్టి ǂ నిగిడిన నిక్కంబు, పాతాళవాసులు ǂ బ్రదికి రెలమి
మాకు నెంతయు సమకూరె ǂ మంగళంబు, తోయజాక్షులతోఁ గూడి ǂ తొంటిపగిది
గలిగెఁ గ్రీడింప నెమ్మది ǂ నెలమి మిగుల, [1]నీవ శరణంబు రాఘవ ǂ నిక్కమరయ.

వ. పరిపూర్ణసుగుణాభిరాముండును నిష్కాముండును బూరితభక్తమనోరథుండు
ను జగన్నాథుండును జనార్దనుండు నగు నీకు వరంబు లిచ్చెద నంగీకరింపు మ
నుట [2]బేలతనం బయినను నీకుం బ్రియంబు లయినవాని నడుగు మిచ్చెద ననిన
రామచంద్రుం డి ట్లనియె. 2434

చ. నెఱయఁగ నీప్రసాదమున ǂ నిర్జరలోకలలామ నాకు నే
కొఱఁతయు లేదు కోరఁ దగు ǂ కోర్కియు నెద్దియుఁ గాన నైననా
కొఱకు రణంబునందుఁ గపి ǂ కుంజరు లీల్గినవారు వీరలన్
మఱలఁగ వేడ్క నిచ్చుటయ ǂ మన్నన దీనన సంతసిల్లుదున్. 2435

చ. కపివరు లున్నచోట్లఁ గల ǂ కాలము నెందు ఫలించి వన్యపా
దపములుఁ గందమూలములుఁ ǂ దద్దయు నొప్పఁగఁ బద్మవిస్ఫుర
ద్విపులసరోవరంబులు న ǂ దీనదముల్ దనరారునట్లుగాఁ
గృప [3]దళుకొత్త నిమ్ము నవ ǂ గీతమహోదయ విస్ఫురద్దయా. 2436

వ. అనవుడు. 2537

తే. ఇనకులోత్తముపలుకులు ǂ విని సురేంద్రుఁ, డంతరంగంబులోపల ǂ సంతసంబు
నిండి దైవాఱ నంబుద ǂ నినద మొదవు, భంగి ని ట్లని రాఘవుఁ ǂ బలికె నంత.

ఉ. ఘోరరణంబులోనఁ బడి ǂ కూలినవానరు లెల్ల మోగని
ద్రారతిఁ బొంది నెమ్మదిఁ ǂ బదంపడి మేల్కనుభంగిఁ [4]బ్రాక్తను
స్కారబలంబులం దనరి ǂ ప్రాణములం దగ నొంది యుద్ధత
స్మేరత నెంతయున్ మిగిలి ǂ చేవఁ దలిర్తురుగాక మెస్మెయిన్. 2439

1. నీవ రాఘవ శరణంబ వెల్ల నాఁడు. 2. బేలుఁదనంబు-బెలుచఁదనంబు. 3. దిలకించి యి మ్మ
నపరీతమహోదయవిస్ఫురద్దయన్. 4. ప్రాప్తసంస్కారబలంబులం.

క. సురుచిరఫలభరితము లయి, తరువులు విలవిల్లుఁగాతఁ ♦ దద్దయు నదులున్
సరసిజములఁ దనరుసరో,వరములుఁ గడునొప్పు సకల ♦ వానరుల కనన్. 2440

చ. చటులనిశాచరాయుధవి ♦ శంకటఘాతకృతవ్రణంబు లు
త్కటగతిఁ గానరాక సము ♦ దంచితవేదనపేరు లేక యు
త్కటవడి నిద్రమేలుకను ♦ కైవడి వానరకోటి లేచెఁ బ్ర
స్ఫుటముగఁ బ్రాణముల్ మగుడఁ ♦ బొంది సమగ్రమహాబలోన్నతిన్. 2441

క. సురపతిపనుపున మంద్ర, స్ఫురదురుగర్జితము లులియ ♦ భూరిఘనంబుల్
సరసత్వ మొనర గిరిచర, వరవాహినిమీఁద నమృత ♦ వర్షము గురిసెన్.

ఆ. ఔర్వవహ్నిఁ బోలు ♦ నాఁకలి గలకుంభ,కర్ణుఁ డుగ్రభంగిఁ ♦ గడఁగి మ్రింగ
నతిగి జమునిపురికి ♦ నరిగినవానరుల్, దక్క నితరు లెల్ల ♦ దక్కి రపుడు. 2443

చ. కనకమయంబులై మనము ♦ కంటె జవంబున నొప్పి యిచ్చ వ
చ్చినకడ కేఁగ నోపినప్ర ♦ సిద్ధవిమానము లెక్కి వేల్పు లె
ల్ల నలినగర్భునిం గొలిచి ♦ లక్ష్మణపూర్వజు సన్నుతించుచుం
జనిరి నిజాలయంబులకు ♦ సమ్మదవారిధి నోలలాడుచున్. 2444

వ. అంత. 2445

చ. అంచితభక్తిమై నినకు ♦ లాధిపుఁ బల్కు విభీషణుండు నా
సంచితపుణ్య మెట్టిదొకొ ♦ సంతస మారఁగఁ గోర్కెలెల్ల సి
ద్ధించె భవత్ప్రసాదమున ♦ దేవర నన్ గరుణించి లంక కే
తెంచిన నేఁ గృతార్థుఁడ సు ♦ ధీజననందిత లోకవందితా. 2446

వ. అనవుడు రఘువీరుం డి ట్లనియె. 2447

క. తరణిసుతుఁడు మొద లగువా,నరులకు సత్కారవిధులో ♦ నర్పుము వీరల్
పరమసుఖోచితు లతిబహు,చిరతరసంగ్రామఖేద ♦ శీలను లరయన్. 2448

మ. భరతుం డక్కడ సాంద్రవల్కలజటా ♦ భారంబుతో నుండ మాం
కరయంగా మణిభూషణాంబరములం ♦ దాసక్తి యొప్పారునే
పౌరి భోగింప మనంబు మైకొనునె యా ♦ పుణ్యాత్మునిం జూడఁగా
నరుగం గౌతుక మాచు నున్నయది దై ♦ త్యాధీశవంశాగ్రణీ. 2449

వ. అనిన నవ్విభీషణుం డట్లకాక యని కమనీయంబు లగుకనకమణిభూషణంబు
లు మహనీయంబు లగునంబరంబులు నతిస్వచ్ఛులైనయధికారులచేత మంగ
ళతూర్యఘోషంబులు మొరయ రయంబునం దెప్పించి భయభక్తిసమన్వితుం
డై నైసర్గికప్రణయంబు తేటపడ గంధాక్షతంబు లిచ్చి రామలక్ష్మణులకుఁ బర
మసాధ్వి యైనసీతకుం గట్టనిచ్చి ముందట ముకుళితకరకమలుం డై యున్నన
తనిం జూచి దశకంఠారి యి ట్లనియె. 2450

క. మా కింకఁ దడవు సేయక, సాకేతపురంబునకును ♦ జనవలయును మా

రాకకు నెదుళ్లుసూచుచుఁ, బ్రాకటగతి నుండువారు పౌరులు ప్రీతిన్.

క. గిరులు వనంబులు నదులు ని,తరపురఖేటములు వేగ దాఁటఁగవలె నీ
తెరువు కడుదవ్వు నేఁ డిట,వరవిభవా కదలిపోవ వలయును మాకున్.

వ. అనవుడు విభీషణుండు రామున కిట్లను మీరు నేఁడ పూర్వప్రహారార్ధంబునన యయోధ్యకు విజయంచేయునుపాయంబు గల దవధరింపుము. 2453

చ. విపులబలుండు దైత్యకులవీరుఁడు తొల్లి రణంబునన్ ధనా
ధిపుని నుదగ్రతన్ గెలిచి తెచ్చినపుష్పక మున్న దిక్కడం
దపనరథాతివేగ మది తార్క్ష్యుని మెచ్చదు కామగంబు నీ
విపు [1]డురురూఢి నెక్కి సుఖవృత్తి నయోధ్యకు నేఁగు మంచుఁ దాన్.

క. అంత రఘూద్వహుననుమతి, సంతసమున దైత్యరాజు చలదురుఘంటా
సంతతరవ మలియఁగఁ దద,పాంతమున విమాన మునిచె సవ్విభుఁ డలరన్.

సీ. కమనీయపద్మరాగప్రభామండలి, బాలాతపస్ఫూర్తి బయలుపఱుప
లాలితహరినీలజాలాంశుపటలంబు, గలయంగ దెసలఁ జీఁకట్లుగొలుప
రమణీయచంద్రకాంతమణిప్రభావలి, నిండువెన్నెలవెల్లినిగ్గు లుమియ
మరకతరత్నాంశుమంజరీసంహతి, రవితురగవ్యక్తిరచన చూప
వజ్రవైడూర్యమౌక్తికావలులరుచులు, వరుసదిగ్భిత్తితటముల వన్నెవెట్ట
రజతసౌవర్ణవేదికావ్రజము శార,దాభ్రములమీఁదిమెఱుపుల నలమికొనఁగ.

వ. మఱియు గగనమహోరగనిర్ముక్తనిర్మోక[2]పట్టచ్ఛేదలలితంబు లగు కేతనంబులును సుధాకరుకరంబులం గూడఁబెట్టి యమృతంబునం గసటువోఁగడిగి విరచితంబు లైనయట్లు శోభిల్లుచు [3]పినద్ధంబు లైనచామరంబులును మయూరాధిష్ఠితంబు లగురోహణగిరిసానుతలంబులం బోలువిచిత్రాస్తరణంబులు గలవేదికలును దదీయరచనావిశేషవిస్మితు లయి కదలక చూచుచున్న యచ్చరలనం బోలుచుమణిసాలభంజికలసొంపారురత్నస్తంభంబులును విద్యుత్సహస్రంబులు దెచ్చి గట్టిపఱిచి తేటపడ రచించి రన నొప్పు మిగులుకనకకుట్టిమంబులును సురధనుశ్శతంబులు గరఁగి నిర్మించి నట్లు విలసిల్లువివిధమణిభిత్తులును గలిగి సమానద్ధఘంటాసహస్రగంభీరఘోషతిరస్కృతజీమూతగర్జితంబును నై విశ్వకర్మదన నేర్పు మెఱయఁ జేసినపుష్పకంబుఁ జూచి సంతసిల్లి రఘునాయకుండు సుగ్రీవాదులం జూపి రావణావరజున కిట్లనియె. 2457

చ. తడయక నీరిలావున నుదారగతిన్ జలరాశిగట్టి పెం
పడరఁగ దాఁటి యుద్ధతి వియచ్చరు లచ్చెరు వంద లంకపై
విడిసి నిశాటకోటి భుజవీర్యమునం దెగటార్చి రావణున్

1. విపుడు నిరూఢి... నేఁగు మీశ్వరా. 2. 'పటలతులితంబు లగుపతచ్ఛదకేతనంబులును' అ. ప్ర. 3. నవంబు లైనచామరంబులును.

వడి నవలీలమైఁ దునిమి వైచితి [1]నేచితి ముజ్జగంబులన్. 2458

ఉ. కావున వీరలం దగినగౌరవ మొప్పఁగఁ బ్రేమతోడ సం
భావనసేయు మంచితశుభస్ఫుటభూషణరత్నహేమవా
సోవిలసత్పదార్థములసొంపు వహింపఁగఁ గట్టనిమ్ము శో
భావహభవ్యసంపదల సందఱఁ దృప్తులఁ జేయుమా యనన్. 2459

క. తదనంతరంబ దైత్యుఁడు, సదమలభూషాదిదానచతురాశయుఁ డై
ముదమారఁగ సుగ్రీవుఁడు, మొదలగువానరులనెల్ల ముదితులఁ జేసెన్.

రాముఁడు పుష్పకం బెక్కి యయోధ్యకుఁ బోవుట.

ఉ. సీతయుఁ దాను దమ్ముఁడును జేరఁగవచ్చి ప్రసూనగంధము
ఖ్యాతులితార్చ లిచ్చి వినయంబున మ్రొక్కి ప్రదక్షిణించి యా
భూతలనాథశేఖరుఁడు పుష్పక మెక్కె శచీమురాంతకో
పేతముగా సురేశ్వరుఁడు హేమనగేంద్రము నెక్కుచాడ్పునన్. 2461

ఆ. రాజరాజశైలరాజతనయలతోఁ, రాజఖండధరుఁడు రాజతాద్రిఁ
బొలుచుభంగి ననుజభూమిజోపేతుఁడై, పుష్పకంబుమీఁదఁ బొలిచె విభుఁడు.

వ. పర్యాప్తమనోరథసిద్ధి యైనయమ్మహావీరుండు సుగ్రీవుండు మొదలయినవానరు
లం గనుంగొని యిట్లనియె. 2463

క. దిక్కులనెల్లఁ బొగడ్తకు, నెక్కినయక్కజపుఁగడిమి నేపారెడుమీ
రిక్కడ నుండియు మీమీ,యిక్కువలకుఁ జనుఁడు వానరేశ్వరులారా.

ఆ. అన్నఁ బాసి నన్ను నాశ్రయించినవిభీ, షణుని లంకలోన [2]జయ మెసంగఁ
దనర రాజుఁ జేయఁ గనుట మీలావునఁ, గాదె నాకుఁ గలిగెఁ గడమపడక.

క. అనినఁ గృతాంజలు లై యా, వనచరయూథపులు రాఘవక్షితిపాలుం
గనుఁగొని కడునక్కఱ ని,ట్లనిరి కుతూహలకళాసమంచితమతు లై. 2466

సీ. దేవరఁ గొల్చి యేతెంచి భూరమణికి, భూషణం బైనమీపురము సూచి
చెలువార మీయభిషేకంబు గనుఁగొని, భరతశత్రుఘ్నులఁ బరఁగఁ గాంచి
వినయంబుమై భవజ్జనయిత్రులకు మ్రొక్కి, సరయూజలంబులఁ జల్లులాడి
కన్నులపండువు గావించి మాజన్మ,కర్మముల్ సఫలంబు గా నొనర్చి
మఱికృతార్థవృత్తి మరలెద మనవుడు, జానకీధవుండు సంతసిల్లి
వారి నాదరించి వలనైనసత్కృపఁ, జూచి మందహాసశోభి యగుచు. 2467

వ. తపనతనయపవనసుతవాలిసూనులును జాంబవత్సుషేణగంధమాదనాదు లగు
వానరభల్లూకయూథపులును విభీషణప్రభృతిదానవులును రా సమ్మతించినం దద
నుజ్ఞాతు లై కౌబేరం బగుయానం బెక్కి రంత నమ్మహాత్ముచిత్తం బెఱింగి యద్ది
వ్యవిమానంబు ధరణిపతితసముత్పతత్సురలోకదృశ్యంబుగా దివికి నెగసి విస్తారిత

4. గాచితి ముజ్జగంబులన్. 5. సంగతంబు దనర.

పక్షమరాళయూథసమూహంబై సానులీలాచలశారదనీరదంబైన మేరునగంబు
గతిం దేజరిల్లుచు వలయీభూతనిజప్రభాపటలశోభితంబై యపూర్వగతి గలభా
నుమండలంబుంబోలె నొప్పె నద్దివ్యవిమానంబునందుఁ గుబేరుండునుంబోలె
నొప్పారునారాజపరమేశ్వరుండు వైదేహిం గనుంగొని యిట్లనియె. 2468

రాముఁడు పుష్పకాధిరూఢుఁడై పూర్వవృత్తాంతములు సీతకుఁ జెప్పుచుంబోవుట.

చ. చెలువుగ విశ్వకర్మ విరచించెఁ ద్రికూటముమీఁద లంక న
జ్జ్వలతరసౌధరత్నగృహజాలములుం దనరారుకోటలున్
విలసితగోపురంబులు నవీనవనంబులు నిద్ధసంపద
ల్గలిగి మనోవినోదవిమలస్థితి నున్నది సీత చూచితే. 2469

మ. అని మేదోరుధిరాస్థిమాంససముదాయాపూరితంబై ఘన
స్వనబేతాళపిశాచభూతనివహవ్యాప్తంబు విష్క్రాంతజీ
వననక్తంచరవానరేంద్రకరటివ్రాతాదికీర్ణంబునై
జనితత్రాసమహారణంబు గమలాస్యా చూచితే ముందటన్. 2470

చ. త్రిదశులఁ జీరికింగొనక తేజమునం దగ మించి సంతతా
భ్యుదయము నొంది బాహుపరిఘోద్ధతి శంకరుశైల మెత్తినె
మ్మది భువనాధిపత్యమున మానితుఁడైన దశాననుండు నా
కదనమునందుఁ గూలె నిటఁ గంజదళాయతచారులోచనా. 2471

ఉ. వానరవీరసంహతుల వావిరి మ్రింగుచు నుగ్రవిక్రమా
నూనబలాతిభూతి విభవోన్నతిఁ బేర్చి యెదిర్చి యుద్ధత
ధ్వానజితాంతమేఘుఁ డగు దానవవీరుఁడు గుంభకర్ణుఁడుం
దా నిట మత్ప్రయుక్తసముదగ్రశరంబులఁ గూలె జానకీ. 2472

క. ఇక్కడఁ దగ నీలునితో, నక్కజముగఁ దాఁకి యాప్రహస్తుఁడు దనుజుల్
స్రుక్కఁగ విబుధులు నిక్కఁగ, గ్రక్కున జముప్రోలికరిగె రణసంస్థితుఁడై.

క. విద్యున్మాలిపయోదము, విద్యున్మాలాస్త్రవితతివిభవము సెడఁగా
నుద్యత్సుషేణపవన, ప్రోద్యద్గతి రూపుమాసి పొలిసె మృగాక్షీ. 2474

ఉ. ఏచినసాహసం బొదవ నెంతయు నుద్ధతి నింద్రజిత్తు మా
యాచతురత్వ మేర్పడ నిరంకుశవిక్రముఁడై సమస్తదృ
గ్గోచరవృత్తి లేక మము ఘోరగతిం బటునాగపాశసం
కోచితబద్ధగాత్రబలకుంఠితశీలురఁ జేసె నిక్కడన్. 2475

ఆ. అతిబలోగ్రమైన యతికాయసింహంబు, గడఁగి కపినికాయకరులఁ జంపఁ
జండసత్త్వమైన సౌమిత్రిశరభంబు, దునిమె నిచటఁ బేర్చి తోయజాక్షి.

క. వికటాకారము గల్గిన, వికటభుజంగంబు దర్పవిశ్రుతబాహా
ప్రకటాంగదతార్క్ష్యునిచే, నికటస్థలిఁ గూలె నిచట నీరజవదనా. 2477

ఉ. దిక్కరిదంతఖండనరతివ్యపనీతసమగ్రబాల్యుఁడై
ధిక్కరణాదికృత్యకరదీకృతదిక్పతిచిత్తశల్యుఁడై
తక్కువ గానిబాహుబల దర్పము దూలిన వీతసత్త్వుఁడై
చిక్కె మహేంద్రజిత్తు సమ సెం బటులక్ష్మణబాణసంహతిన్. 2478

వ. రోషారుణాహింసకరాక్షుం డగుమకరాక్షుండును ఘనప్రభాజితాగ్ని కేతుం డగు నగ్నికేతుండును సంగ్రామాకంపనుం డగునకంపనుండును మృత్యుసహోదరుండపోలె మహోదరుండును గులిశమహాపార్శ్వుం డగుమహాపార్శ్వుండును మహీదేవాంతకుం డగుదేవాంతకుండును గిన్నరాంతకుం డగునరాంతకుండును నిసర్గప్రకాశజితాగ్నివర్ణుం డగునగ్నివర్ణుండును దపఃప్రసాదితవిరూపాక్షుం డగు విరూపాక్షుండును బొలిసినచోట్లివి యవి యని చెప్పుచు. 2479

చ. కడఁగినవేడ్క నభ్రనదిఁ గాఁగిటఁ జేర్పఁగఁ బూనుకై వడిన్
విడువక మింటితో నెఱయు వీచిభుజంబుల నొప్పి సంతసం
బడరెడుభంగి మ్రోయుచు నుదంచితఫేనము నవ్వుగాఁగ నొ
ప్పెడు నదె సాగరుండు గడుఁ బెంపునఁ బేర్చుప్రియుండుఁ బోలుచున్. 2480

ఉ. సేతువుఁ జూచితే యబల సింధువుమీఁద మదీయసద్యశో
హేతువు సర్వజంతుసము దీర్ణమహాదురితవ్యపక్రియా
కేతువు విశ్వకర్మసుత కీశపరాక్రమకేళివిస్ఫుర
త్కేతువు మోదితత్రిదశ కిన్నరగోపతిరాజకేతువున్. 2481

ఆ. సేతుబంధ మనఁగఁ జెలువారుతీరంబు, పుణ్యతమము లోక పూజితంబు
పరమపావనంబు పాతకహరణంబు, సత్కృతంబు చూడు మా మృగాక్షి.

క. [1]ఈదివ్యక్షేత్రమున మహాదేవునిసత్ప్రసాద మందితి మును నే
నీదారి నరుగుతఱి నో, వైదేహీ కంటె భక్తవత్సలుని బ్రభున్. 2483

చ. లలితగతిన్ మరుత్సుతుఁడు లంకకు వచ్చుచు నుండునత్తఱిన్
జలనిధి గ్రక్కునన్ వెడలి సమ్మదలీల సపర్యచేసి యి
మ్ముల విలసిల్లునస్మణిసమూహహిరణ్యాలసత్తటీసము
జ్జ్వలము హిరణ్యనాభ మను శైలముఁ జూచితె లోలలోచనా. 2484

సీ. ఇది యివ్విభీషణుఁ డేతెంచి మముఁ బొడగన్నచోటుత్ఫుల్ల కమలనయన
కోరి యంబుధి వేఁడఁ గుశశయనుండనై, యుంటి నిక్కడ సువర్ణోజ్జ్వలాంగి
బ్రహ్మాస్త్ర మంబుధి పైఁ బ్రయోగించితి, నిచ్చోట నిల్చి నే నిందువదన
వాలి నొక్కమ్మున వసుధపైఁ గూలంగ, నేసితి నిక్కడ నిగురుఁబోఁడి
విపుల మగుచున్న నీతోడి విరహమునను, వారిదవ్రజపరముక్త వారిలేశ
ములకుఁ దల్లడమందుచు నలసియలసి, వనిత నేనుంటి నీమాల్యవంతమందు.

---

1 ఇది వ్రాతప్రతులం దెఱచుగాఁ గనుపట్టదు.

క. ఫుల్లానేకానోకహ, వేల్లత్సముదగ్రగహన ♦ వీథీవిలస
ద్భిల్లీవృతమై యున్నది, యల్లదె కిష్కింధ చూడు ♦ మనవుడుఁ బ్రీతిన్.
చ. అనఘచరిత్ర తారమొద ♦ లైనకపీంద్రసరోరుహాక్షు లా
వనచరకోటికామినులు ♦ వావిరి నందఱు నేఁగుదేరఁగా
మనమున సంతసం బొదవ [1] ♦ మానితసంస్థితిమై నయోధ్యకుం
జనఁ గడువేడు కయ్యెడుఁ బ్ర ♦ సన్నమతిం బిలిపింపు వారలన్. 2487
చ. అన విని రాముఁ డిట్లనియె ♦ నర్కతనూభవ నీవుఁ గీశులుం
జని లలనాసమేతు లయి ♦ సమ్మద మొప్పఁగ రండు విభ్రమం
బొనరఁగ నాత్మ వేడ్కపడు ♦ చున్నది భూమితనూజ నాదునె
మ్మనమును నట్ల యున్నయది ♦ మానుగ వారలఁ దోడితె మ్మొగిన్. 2488

వ. అనిన సుగ్రీవుండును గపిసనాథుండై కిష్కింధకుం జని వానరుల నెల్ల నిజదార సమేతుల రయి రయంబునం జనుదెం డని నియోగించి తా నంతఃపురంబు సొచ్చి తారావల్లభముఖి యగుతారం గాంచి కోసలేంద్రునాజ్ఞయు భూనందనకోర్కియు నెఱింగించిన నామృగాక్షి సంజాతకుతూహల యై సపత్నీవర్గంబునుం దానునలంకృత యై సకలవానరవధూసమేతంబుగా నున్న నన్నిజసుందరిం దోడ్కొని వచ్చి రాఘవులకుం బ్రణమిల్లె నాకాంతలుం బ్రణతలై జానకియనుమతంబున విమానం బెక్కిన నది యతిరయంబున నరుగ రాఘవుండు ఋశ్యమూకశైలంబు సేరం జని వైదేహిం గాంచి యి ట్లనియె. 2489

ఉ. లోకముదావహం బతివి ♦ లోలమదోద్ధతవర్తివానరా
నీకము రత్నరాజిరమ ♦ ణీయతటీరుహచిత్రపాదప
శ్రీకముఁ జారుతుంగబహు ♦ శృంగశిరోధిగతస్ఫురద్దిగా
లోకము మత్తకుంజరవి ♦ లూనమధూకము ఋశ్యమూకమున్. 2490
ఉ. చూచితె యీగిరీంద్రముఁ బ్ర ♦ సూనలతారతభృంగనాదసం
సూచితపుష్పచాపగుణ ♦ శోభితమంజురవంబు నిందు
శుద్ధాచలితాంతరంగుఁ డగు ♦ నర్కతనూభవుతోడిమైత్రి సా
మోచితవృత్తిఁ జేసితిఁ బ ♦ యోరుహపత్రవిశాలలోచనా. 2491
క. గాలివడి నొరయుచును ను, త్తాలములై పెరిఁగి మిన్ను ♦ దాఁకి పరఁగు నా
తాలమ్ము లేడు నొక్కటఁ, గూలఁగ నేసితి శరమునఁ ♦ గువలయనయనా. 2492
సీ. కరిణీసమన్విత ♦ కాననసింధుర, భూరిదానోదక ♦ పూరితంబు
శబరీపయోధర ♦ చందనోత్క్షితవీచి, ధవళితరక్తాబ్జ ♦ కువలయంబుఁ
దీరసంరూఢమ ♦ హీరుహపుష్పసౌ, రభ్యవాసితవారి ♦ రమ్యతరముఁ
దటతరులంబిల ♦ తాడోలికారూఢ, ముదితనదత్పక్షి ♦ ముఖరితంబుఁ

1. ‘మానితసుస్థితిమై, అ. ప్ర.

దరళవిభ్రమపవనదేవతావిహార, మమృతకరబింబనిర్గళదమృతమయము
పగిదిఁ దనరుచునున్నపంపాసరోవ,రంబుఁ జూచితె పరిపూర్ణరాజవదన.

శా. నీతోఁ బాసి యసహ్యదుఃఖ మొదవన్ నే నిక్కడన్ విస్ఫుర
చ్ఛోకజాతశిలీముఖప్రతతులం జెల్వేది మూర్ఛిల్లుచో
శీతోదంచితశీకరోల్లసితవీచీపద్మగంధంబుతో
వీతెంచెం బవనుండు మోహాలహారివిస్పష్టతాపాది యై. 2494

చ. దల మగుచున్ భవదిరహతాపము మిక్కుట మై తనర్చినం
దలిరులఁ బువ్వులం దగినతల్పము నా కొనరించి లక్ష్మణుం
డలయక తాపతాంతి బిసహారపరీతుఁడ నైన మెల్పునన్
లలితనవీనవారిజదళంబుల నల్లన వీచె నుగ్మలీ. 2495

మ. తరణిన్ మ్రింగి కృశానుఁ దేజమున నుద్యద్వృత్తి నోడించి సా
గరమున్ దాఁటి నిశాటులం దునిమి లంకాదాహి యై నీదువా
ర్త రతిన్ మా కెఱిఁగించి లక్ష్మణుని నుద్యజ్జీవుఁ గావించి సు
స్థిరతం గ్రాలెడువాయుజుండు మముఁ గాంచెన్ సీత యిచ్చోఁ దగన్.

క. ఘనతరతపమునఁ గృశ మగు,తనువునఁ దనరారి సత్యధర్మస్థిత యై
మునివృత్తి నున్నశబరిం, గనుఁగొంటిమి యిచట విమలకమలదళాక్షీ.

క. సూకరకరిమహిషంబులఁ, బ్రాకటముగఁ బట్టి మ్రింగి బహుసత్వములం
జేకొలఁది నమలునాభయ, దాకారుఁ గబంధు నిచట నడిచితి మబలా.

మ. వడి నక్తంచరరాజు నిన్నుఁ గొనిపోవన్ వానిఁ బోనీక లా
వడరన్ వచ్చి జటాయువుగ్రగతి నుద్యత్క్రోధుఁ డై పోరి పెం
పెడలం దద్గురుచంద్రహాసహతిచే నీల్గెన్ రణారంభ మే
ర్పడ నిచ్చోట విశీర్ణలూనవిగళత్పక్షాంగుఁ డై మైథిలీ. 2499

చ. చటులస్యందనదంతివాజిసముదంచద్భీమనక్తంచరో
ద్భటవృత్తిన్ ఖరదూషణత్రిశిరు లుద్యత్క్రోధు లై వచ్చి యు
త్కటమత్కార్ముకముక్తబాణములచేతన్ గ్రక్కునం గూలి రి
చ్చట నేపారఁగఁ జూడుమా యిది జనస్థానంబు లోలేక్షణా. 2500

ఆ. రాక్షసేంద్రుఁ డైనరావణుచెలియలి, ముక్కుచెవులు పట్టిమొదలు గదియ
లాఘవంబు మెఱయ లక్ష్మణుఁ డేపార, నిచటఁ ద్రెంచెఁ గాదె యిందువదన.

శా. మారీచుండు దశాస్యుకోర్కి యొదవన్ మాయామృగం బై నిజో
దారస్ఫారశరీరకాంతి వనమధ్యంబెల్ల నిండన్ ననుం
జేరన్ వచ్చి క్రమంబుతోడ నెలయించెన్ వాని నే నత్తఱిన్
ఘోరాస్త్రంబునఁ గూల నేసితి మహాక్షోభంబుగా నిక్కడన్. 2502

మ. మన మారం దగ నీవు పుత్త్రులగతిన్ మన్నించి కుంభోదకం

బునఁ దత్త్రిక్కయఁ బ్రేమనిర్భరగతిం । బొల్పొందఁగా నాఁడు పెం
చినచూతంబులనీడ బాలమృగముల్ । సేమంబుతో నుండ నిం
డినలచ్చిం దనరారుపంచవటిఁ గం । టే ధారుణీనందనా. 2503

క. మనకట్టినయుటజం బదె, ఘనమాయావేదిపంక్తి । కంఠుఁడు వడిఁ దా
నిను నిచ్చటఁ గొనిపోయె, న్వినువీథిని దివిజు లడల । నీరజవదనా. 2504

వ. ఇదె చూచితే విమలచరితంబున సుతీక్ష్ణుం డగుసుతీక్ష్ణునాశ్రమం బిల్వలవా తాపిదవానలకాలమేఘంబును జులుకీతపయోరాశియు [1]వామనీకృతవింధ్యాచలుండు నురగీకృతనహుషుండును నిజోదయప్రసాధితసకలజీవనుండును నగు నగస్త్యమహాముని పుణ్యాశ్రమం బదె హుతవహాహుతశరీరుం డగుశరభంగు తపోవనం బల్లదె పుత్రీకృతపురుషత్రియుండును దాదృగ్విధప్రభావమహితానసూయాపరిగ్రహుండును నగునత్రిమహామునీంద్రుపుణ్యాలయం బిది యిచ్చోట నీకు ననసూయ పుణ్యనిత్యసౌరభ్యం బగునంగరాగం బొసంగె నల్లవె కంటివే యారభమాణనవోటజంబులును విరచ్యమానవల్కలంబులును సంవర్ధ్యమానబాలపాదపంబులును పరిపూజ్యమానాతిథివర్గంబులును విప్రకీర్యమాణనీవారబలులును హూయమానవైశ్వానరంబులును సంతర్ప్యమాణపితృదేవతంబులును శుకశారికాపఠ్యమానేతిహాసంబులును మూలబద్ధ్యమానవేదికానోకహంబులును హోమధూమవ్యాప్యమాననభోభాగంబులును నగుతత్పుణ్యతపోవనంబు లని చూపుచు. 2505

ఆ. జనపదాపనీత । జనఘనస్త్యానాస్థి, విప్రదుస్సహుండు । వీరతముఁడు
రాక్షసాధముఁడు వి । రాధుండు నాచేతఁ, బొలిసె నిందుఁ దాను । బువ్వుబోఁడి.

క. వానరసంచయభల్లూ, కానీకవరాహసైరి । భాకులవివిధా
నూనతరుచిత్రకూటం, బై నెరసినచిత్రకూట । మదె కనుఁగొంటే. 2507

ఆ. దురితదూరుఁడై న । భరతుండు సనుదెంచి, రమణామై నివృత్త । రాజ్యకాంక్షఁ
బరమభక్తి నన్నుఁ । బ్రార్థించి పాదుకల్, గొనుచు నరిగె నిచటఁ । గుటిలకేశి.

క. క్షోణీరమణికి నమరిన, వేణి యనం దగినయమున । వీక్షించితివే
క్షీణీకృతాఘసలిల, శ్రేణీయుత జహ్నుకన్యఁ । జెలువుగఁ గంటే. 2509

క. హరులకుఁ బుట్టినగతి దిక్కరులకు జనియించినట్టు । ఘనసత్త్వములం
బరఁగిననిషాదులం గడు, బెరసినగుహుఁ డున్నశృంగి । బేరము సుమ్మీ. 2510

క. మహనీయచరితశీలుఁడు, బహుమానమునన్ నిషాద । భటపరివృతుఁడై
గుహుఁ డిక్కడ నను గాంచెను, బహుశస్త్రిఫలోపహార । బంధురకరుఁడై.

క. పలుయూపంబుల నస్మ, త్కులనృపయాగములఁ జెప్పు । కూలంబులచేఁ
జెలువారుచు నతిపావన, జల యగుసరయూనదిం బ్ర । సన్నతఁ గంటే.

1. ధారుణీకృతవింధ్యా.

చ. సురనదివీచులం దడియు శృంగములం దనరారుమేడలన్
సురతసుఖంబుచే నలసి సోలి ప్రియం బగుచల్లగాలిచేఁ
బరమముదంబునం జెలఁగు పౌరులచేఁ దగ నెల్లకాలముం
బరఁగునయోధ్య సూచితివె పంకజపత్రవిశాలలోచనా. 2513

వ. అని యీరాజధాని యస్మత్కులనృపక్రమపాలిత మై యొప్పుచున్నది యిప్పురి
కిం బ్రణమిల్లు మని జానకి నియోగించినం బ్లవంగనక్తంచరులు చూచి యచ్చె
రువడుచు. 2514

సీ. దిగ్గజోపమమద ద్విపదాననిర్ఝర, దుర్దినాయితభూమి దోహలంబు
హారితురంగోపమ హారిఖురక్షత హేమ, కుట్టిమోత్థిత రేణు గూహితంబు
జితమనోజవహయోర్జితమణిస్యందన, విస్తారితాదిత్య విపులరథము
నన్యోన్యవిభవాప హాసిమహాయోధ, శరభపంచానన సంకులంబు
సురవధూపమసుందరీ శోభితంబు, గనకమందిరధృత మేరు గౌరవంబు
నిప్పురోత్తమ మెంతయు నొప్పు ననుచుఁ, జూచి సంతసమందిరి చూడ్కులలర.

వ. అంత. 2516

శ్రీరాముఁడు భరద్వాజాశ్రమంబు చేరుట.

ఉ. రాజితపుష్పితక్షితిజ రాజిసమన్విత మైనయాభర
ద్వాజమునీంద్రునాశ్రమము దవ్వులఁ గాంచి రఘూద్వహుండు తే
జోజితభానుయాన మయి సొంపెసలారెడుపుష్పకంబు వి
భ్రాజితలీల నిల్పె నను భావపదస్థితి నంబరంబునన్. 2517

ఉ. ఆవిభుఁ డంత నీలజల దాకృతి నల్లన డిగ్గి శాంతస
త్త్వావృత మైనయమ్మునివ రాశ్రమ మెంతయు మెచ్చి చూచుచుం
బావనహోమగంధయుత భాసురధూమము గ్రోలి సోలుచుం
బావకకల్పతేజుఁ డగు భవ్యమునీంద్రునిఁ గాంచె వేడుకన్. 2518

క. వినయాదరసంభ్రమములఁ, జనుదెంచి మహామునీంద్రు చరణంబులకున్
జనలోకవిభుఁడు మ్రొక్కెను, ఘనభక్తిని నిలిచి ఫాల ఘటితాంజలి యై.

క. అమ్మునివలన విభుండు ప్రి, యమ్మున దీవనలు వడసి హర్షోత్కర్షో
త్కమ్మయినచిత్త మలర ర, యమ్మున నిట్లనియె సవిన యాదరమతి యై.

క. పదునాలుగేండ్లు నిండెం, దుదిఁ బంచదశమ్ము నిదియె తోఁతెంచె దయా
స్పద నీసందర్శనమున, సదమలగతి నాకు సంత సము సమకూరెన్. 2521

మ. తమలో వైరము దక్కి యెంతయుఁ బ్రమోదం బంది యుష్మత్సమీ
పమునం గ్రుమ్మరి సత్క్రియాప్రహితద ర్భగ్రాససంవర్ధ్యమా
నము లై యున్నమృగవ్రజంబు లసమా నవ్యాధముక్తాశుగా
దిమహాబాధలు లేక యున్న వె తపో ధీనాశయప్రక్రియన్. 2522

చ. వరసుతనిర్విశేషపరి।వర్ధిత మై రుచిరామృతైకసా
దరఫలభార[1]పూర్ణ మయి । సంభృతపల్లవపుష్పయుక్త మై
పర పగునీడలం దనరు।పాదపబృందము తీవ్రమారుత
ద్విరదజనాద్యుపద్రవవి।ధిం జెడిపోవక యొప్పుచున్న దే. 2523
క. స్నానాదిక్రియలకుఁ దగి, మానుగఁ బితృతర్పణక్ర।మములకుఁ [2]దగ నిం
పూనినసలిలాశయము ల,నూనములై సంతతంబు । నొప్పుచు నున్నే. 2524
చ. జపములు హోమకర్మములు । జన్నములుం నియమంబులుం మహా
తపములు నాగమాధ్యయన।తత్పరభావము లాశ్రమాగతా
దిపరిచితార్హణక్రియలు । దేటపడం భవదాశ్రమంబునం
వ్యపగతవిఘ్నవృత్తిఁ దన । రారునె సంచితసత్తపోధనా. 2525
ఆ. అనిన సంతసిల్లి । యమ్మునీంద్రుఁడు రామ,ధరణిపతికి ననియె । దంతకాంతి
దెసలఁ బర్వ చంద్ర।దీధితిఁ దెగడంగ, నోలిఁ బులకితాంగ।శాలి యగుచు.
చ. జనవర నీప్రసాదమున । సర్వము భద్రము మాకు సంతతం
బును గతవిఘ్నదోషముగ । భూరితపోవిభవంబు గల్గె నీ
వనయము [3]శాసితుండ వయి । సాయుధహస్తుఁడ వైనఁ జాలదే
ఘనతరధర్మసచ్చరిత।గౌరవముల్ విలసిల్ల నెంతయున్. 2527
క. నీపాదుక లొగి ముందట, నేపారఁగ నిడి ప్రమాద।హీనాశయుఁ డా
భూపతి యగుభరతునిచే, గోపాయిత మబ్జజాండ।గోళం బెల్లన్. 2528
క. లలి నీ వడవికి నరిగిన, వెలయఁగ నీనడుమ నైన।వృత్తాంతంబుల్
దెలిసితి విమలజ్ఞానో,జ్జ్వలదీపముమహిమకలిమి । జలజదళాక్షా. 2529
క. వనవాసము దగ నిండిన, నినకుల నీ వెట్టకేని । నేతెంచితి మా
మన మలరఁగ నేఁ డిక్కడ, ఘనరాగముతోడ నుండఁ । గావలయుఁ జుమీ.
క. [4]రేపకడ యెల్లి యెమ్మెయి, మాపనుపున నరిగి భరతు । మానితచరితుం
రూపితతాపసజనవే, షోపేతుం జూడవలయు । నుర్వీనాథా. 2531
క. నరపాలలోకశేఖర, వర మిచ్చెద వేఁడు మనిన । వసుధాపతియుం
గర మనురాగంబునఁ దన,కరములు ముకుళించి పలికె । గౌరవ మెసఁగన్.
క. సాకేతపురముచుట్టును, నైకతరుల్ యోజనత్రి।యాయామము లై
ప్రాకటఫలమధునిష్యం,దాకల్పము లై తనర్ప । నానతి యీవే. 2533
ఆ. అనిన నట్ల కాక । యని ముని పల్కిన, మధురమధురసార్ద్ర।మంజుమంజ
[5]రీఫలాదివల్ల।రీరమ్యదృశ్యంబు, లైనగంబు లెల్ల । నతిశయిల్లె. 2534

---

1. పూర్ణసముదంచితపల్లవపుష్ప. 2. గతి యై పూనిన. 3. శాసకునకు శాసితుం డని యాకవి ప్రయోగము. 4. 'రేపకడనెల్ల నెమ్మెయి' అ. ప్ర. 5. రీ ఫలతరువల్లరీ... లై వనంబులెల్ల నతిశయిల్లె.

రాముఁడు హనుమంతుని భరతునొద్దకుఁ బంపుట.

వ. తదనంతరంబ జానకీజాని పవనతనయు నవలోకించి చేరం బిలిచి నీవు శృంగిబేర
పురంబున కరిగి నాకుఁ బ్రియసఖుం డగుగుహునికి మదాగమనంబు సెప్పి
తన్ముఖవిదితపథుండ వై నందిగ్రామంబున కేఁగి భరతుం గాంచి తదీయేంగితమనో
భావచేష్టితవచనంబు లెల్ల నెఱింగి మద్వృత్తాంతంబు నివేదించి రమ్ము పొమ్మనిన
నతండు కామరూపి గావున మానుషరూపధరుం డై కదలి శృంగిబేరపురంబు
నకు వచ్చి యందు. 2535

సీ. ఘనతరవ్యాయామకర్కశాకారుని, దిగ్దంతికరమహాదీర్ఘహస్తు
శైలతటాభవిశాలతరోరస్కు, మహితసమున్నతమాంసలాంసు
ననవరతకృతచాపాభ్యాసనిష్ణాతు, విఖ్యాతతనుభావవృత్తమధ్యుఁ
గసదురుజ్యాఘాతకఠినస్ఫుటాంగుళిఁ, జటులారిభయదోగ్రసమరదక్షు
శీలశుద్ధసత్త్వ సేవాసమాగత, శబరసేవ్యమానుఁ జారుకీర్తి
కాంతు గుహుని నంతఁ గాంచె హనూమంతుఁ, డధికమోదనిర్భరాత్ముఁ డగుచు.

ఉ. అంతఁ బుళిందసైన్యపతు లందఱు నచ్చెరువంద నాహనూ
మంతుఁడు సేరవచ్చి యసమానకుతూహల మొప్పఁగా మహీ
కాంతునిరాక యాశబరకాంతుని కేర్పడఁ జెప్పి వానిచే
నెంతయుఁ బూజ నొంది యట యేఁగె నుదగ్రమనోజవంబునన్. 2537

వ. చని సరయువు దాఁటి నందిగ్రామంబు సొచ్చి. 2538

సీ. కపిలసమున్నద్ధవిపులజటాభారు, ధృతవల్కలాజినోర్జితశరీరు
భసితత్రిపుండ్రకభాసితోజ్జ్వలఫాలు, రుద్రాక్షమాలికాభద్రమూర్తి
నసమాగ్రసంభవవ్యసనకృశీకృతు, శీలితతరుఫలమూలనిరతు
హితమంత్రిగణపురోహితయోగిమునిజన,పరివృతు నరవేషధరగిరీశు
నగ్రవిన్యస్తతత్పాదుకార్చనాధుర్యు, భువనరక్షణదక్షిణబుద్ధిమహితుఁ
బరమపావనచారిత్రు భరతుఁ గాంచి, మ్రొక్కి పావని నిలుచుండె ముదముతోడ.

వ. భరతుం డతనిం గనుంగొని పూర్వపరిచయంబు లేకుండియు నాత్మీయబుద్ధిం జేసి
సస్నేహంబుగ నిట్లనియె. 2540

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చి తిట యెవ్వరివాఁడ వి కెందుఁ బోయె దీ
విక్కడి కేఁగుదేరఁ గత మెయ్యది తావక నామ మెద్ది ని
న్నిక్కము చూచుచుండ మది నెయ్యము పుట్టుచునున్న దెంతయున్
గ్రక్కున నీసమాగమనకారణ మంతయు నాకుఁ జెప్పుమా. 2541

చ. అనవుడు ఫాలభాగఘటితాంజలి యై కపియూథనాథుఁ డి
ట్లను రఘునాథుబంటఁ బవనాత్మజుఁడన్ హనుమంతుఁడన్ జగ
ద్ఘనుఁ డగుభూమిభర్త నను గౌరవ మొప్పఁగఁ బంప నర్థితో

నినుఁ బొడగాన వచ్చితి ననిందితవర్తన వైరికర్తనా. 2542

క. సీతాలక్ష్మణయుతుఁడై, భూతలపతి దుర్గగహనభూముల భువన
ఖ్యాతిగఁ జతుర్దశాబ్దము, లాతతగతిఁ బుచ్చి వచ్చె ననఘచరిత్రా. 2543

ఉ. ఆతతపుణ్యశీలుఁ డనపాయసమంచితసత్యపాలన
స్ఫీతుఁడు శీలవృద్ధజనసేవకుఁ డాభరతుండు భక్తివి
ఖ్యాతి మదీయపాదుకలయందుఁ గృతక్షితిభారుఁడై నవాఁ
డాతనిసేమ మారసి రయంబున రమ్మని పంప వచ్చితిన్. 2544

మ. అనినన్ సంతస మంది కర్ణపుటపేయం బైనవాక్యామృతం
బున సాహిత్యము నొంది యశ్రులహరీపూర్ణాక్షుఁడై కంపితాం
గనతుండై పులకించి కోర్కు లొదవంగా నుబ్బి యాలింగనం
బొనరించెన్ భరతుండు వాయుసుతుఁ జిత్తోద్యత్ప్రమోదంబుగాన్. 2545

వ. అంత నతనికి భరతుండు గోసహస్రంబును గ్రామశతంబు నుత్తమతురంగసహస్రంబును మత్తదంతావళసహస్రంబును మణిమయభూషణంబులును రమణీయలావణ్య లగురమణులను ధనకోట్లునుం బసదనంబు లొసంగి యిట్లనియె.

సీ. తండ్రిపంపున ధరాతలరాజ్య మది మాని, తాపసవేషంబు దాల్చి యడవి
కరిగి చతుర్దశహాయనంబులు నెట్లు, జరపె దినంబులు జరపినట్టు
లెచ్చోట నేక్రియ నిచ్చమై వర్తించె, నాదట నెయ్యది యాచరించె
నిప్పుడు భూమీశుఁ డెక్కడ నున్నవాఁ, డంతయు నెఱిఁగింపు మమలచరిత
నమ్మనయ్యెద నీమాట నరవరేణ్యుఁ, డరుగుదెంచుట నిక్కమే యనినఁ జారు
మందహాసితంబుతోఁ బవమానసుతుఁడు, భరతు నేర్పడ వినుమని పలికె నంత.

హనుమంతుఁడు భరతునితో రామువనవాసాదివృత్తాంతంబు చెప్పుట.

చ. అనయము భూవిభుండు ముదమారఁగఁ బట్టముఁ గట్టఁ బూని మీ
జననివరంబులం గరుణ సాలక రాము నరణ్యభూమికిం
జను మనినన్ జటాజినవిశంకటవల్కలముల్ ధరించి యా
జనకసుతాసుమిత్రభవసంయుతుఁడై వెస నేఁగి కానకున్. 2548

సీ. అట పాదచారియై యారాఘవుఁడు చిత్ర, కూటంబు సేరినఁ గోసలాధి
పతి సంస్థితుండైన భరత నీ వప్పుడు, రప్పింపఁబడి మహీరాజ్య మొల్ల
నని రాముఁ బ్రార్థింప జనపతి రాకున్నఁ, దత్పాదుకలు దాల్చి ధరణి యేలు
తలఁ పేమియును లేక తాపసవేషంబు, గైకొంటి విచ్చోటఁ బ్రాకటముగ
నీప్రసంగ మీవు నెఱుఁగుదు వటమీఁద, వెలఁది లక్ష్మణుండు వెనుక నరుగ
దానవోగ్రమైనదండకాటవిని వి, రాధుఁ జంపెఁ గడఁక రామవిభుఁడు.

వ. అంత సాయంతనసమయంబున శరభంగునాశ్రమంబు సేరి తపోధనుల నూఱడించి జనస్థానంబునకుం జని విచ్ఛిన్నశూర్పణఖాకర్ణనాసుండై ఖరదూషణత్రిశిరః

ప్రముఖచతుర్దశసహస్రరాక్షసులం జంపె నంత శూర్పణఖానివేదితస్వజనవృ
త్తాంతుం డై పౌలస్త్యుండు మాయాదక్షుం డై నమ్మారీచుం దోడ్తేర నద్దానవుం
డు మృగరూపంబు ధరించి రామాశ్రమంబునకుఁ జనుదెంచి. 2550

సీ. అంతంతఁబొడసూపుఁ గనడఁగుఁ జేరువ నేఁగుఁ, బొదలీఁగు నిలుచును బెదరుఁగలఁగుఁ
గదలుఁ గ్రమ్మఱవచ్చు నెదురుగా నేతెంచు, మగిడి యుప్పరవీధి కెగయు దెసలు
నూచును దరువులు సొచ్చి లేఁదలిరులు, చవిచూచు దర్భలు చప్పరించు
మృగయాధములఁ గని[1] మొగయుచు నల్లన, గొమ్ముల నంగంబు గోఁకికొనుచు
నున్నయట్లు మృగంబు నయ్యువిద చూచి, దీనిఁ దెమ్మన్న నజ్జగతీవిభుండు
చటులశరచాపహస్తుఁ డై చనియె నట్ల, యతనితమ్ముఁడు లక్ష్మణుఁ డరిగె నంత.

క. మునివేషంబున జానకిఁ, గొనిపోవఁగఁ బంక్తిముఖుఁడు ఘోరాకృతి యై
చనుదెంచి యజ్జటాయువు, దనుజపతిం దాఁకి కూలెఁ దద్ఘనహేతిన్. 2552

తే. ఆజటాయువు నిర్జించి యసురవిభుఁడు, సింధునాథుని లంఘించి సీతఁగొనుచు
లంకలోపల వనభూమి శంక లేక, యునిచె నెమ్మదిఁ దత్సతి యుత్సుకతను.

వ. అంత దాశరథులు సీతను వెదకుచు వచ్చి దశాననహేతిహతపక్షీంద్రప్రకటితజాన
కీవృత్తాంతులయి గోదావరీతటంబునఁ గ్రుమ్మరుచుం గబంధునధియించి తన్నియో
గంబున శబరిం గాంచి పంపాతీరంబున నన్నుం గని సంభావించి ఋశ్యమూకా
ద్రియందు సుగ్రీవునితో బద్ధసఖ్యులయి వాలిం బొలియించి తత్పదంబునఁ
సుగ్రీవు నునిచి యంగదు యౌవరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసి రంత భానుసూ
నుండును సీత వెదకం గపులఁ బనుప నేనును సంపాతివచనంబున నుల్లంఘితసా
గరుండనయి లంకయందు సీత నీక్షించి రామదత్తం బైనయభిజ్ఞానం బిచ్చి
యప్పురంబు దహించి హతరాక్షసుండ నయి మగిడి రామునకుఁ దద్వృత్తాం
తంబు సెప్పినం గపిసేనాసమేతుం డై సముద్రతీరంబున విడిసిన.

సీ. అంత రావణు దిగనాడి విభీషణుఁ, డర్కకులాధీశు నాశ్రయించె
వానరోపేతుఁ డై వారాశి బంధించి, వీరుఁడు లంకపై విడిసి కుంభ
కర్ణాదిదైత్యులఁ గడతేర్చి రావణుఁ, దెగటార్చి జగములఁ దేజ మెసఁగ
దైత్యరాజానుజుఁ దత్పురాధిపుఁ జేసి, సరసిజగర్భాదిసురులచేతఁ
దగినవరములు గొని యట దశరథేశుఁ, గాంచి ప్రణమిల్లి యగ్నిముఖంబునందు
శుద్ధ యగుసీతఁ గయికొని శుభవిమాన, మెక్కి రాక్షసవానరోపేతుఁ డగుచు.

తే. వచ్చి రఘుపుంగవుఁడు భరద్వాజుపావ, నాశ్రమంబున నున్నవాఁ డనఘచరిత
యఖిలపౌరుల కానంద మతిశయిల్ల, నెల్లి నిక్కువ మిక్కడి కేఁగుదెంచు.

క. అనవుడు నాతనిపలుకులు, విని మిక్కిలి సంతసిల్లి వేడుక శత్రు
ఘ్నునిఁ గాంచి పలికె నుద్గత, ఘనతరసమ్మోదబాష్పకణములు దొరఁగన్.

---

1. యగలించు నల్లన.

చ. తడయక నీ వయోధ్యకు ముదంబున నేఁగి మహోత్సవంబు పెం
పడరఁగఁ జాటఁ బంపుము ప్రియంబున సౌధములందు వీథులం
బడగలుఁ దోరణావళులు భాతి దలిర్పఁగఁ గట్టఁ బంపు మీ
యెడ నెడలేక భద్రము లనేకములుర్వి విలసిల్లునట్లుగాన్. 2558

ఆ. అమల మయినరాఘవాస్థానగృహమున, సింధుబంధనాదిచిత్రకథలు
వ్రాయఁ బంపు దేవ వసుమతీసురమందిరము లలంకరింప రమణఁ బంపు.

క. రాముఁడు దశముఖుఁ బోరిగొని, శ్రీమహితుం డెల్లి వచ్చు సిద్ధ మనుచుఁ ద
ద్భూమీశుల నిట రమ్మని, వే మనుజులఁ బంపుమా పవిత్రచరిత్రా.

వ. అనిన శత్రుఘ్నుండు సని జననీవర్గంబునకు రాఘవాగమనంబు చెప్పి యధికారి
పురుషుల రప్పించి సాకేతపురనందిగ్రామమధ్యపథంబు సవరం జేసి కస్తూరికాఘన
సారమిళితచందనరసంబున నవనీతరజంబు గావించి [1]శోభితార్థంబుగాఁ గ్రొవ్వి
రులు నెఱపి పొడయెండయుఁ బొలయనీక కేతనంబులు గట్టించి తత్ప్రదేశంబు
లలంకరింపం బంపుం డని నియోగించినయనంతరంబ. 2561

సీ. ఘనసారచందనకలితజలంబుల, లలి మణివేదిక లలుకువారుఁ
దారాగణోదారతారమౌక్తికములఁ, బెంపార ముగ్గులు పెట్టువారు
మణిమరీచులు నభోమణిదీధితులఁ గప్ప, నెలమిఁ గేతనతతు లెత్తువారు
సుకుమారపిప్పలచూతపల్లవములఁ, గడఁగి తోరణములు గట్టువారు
సౌధవాతాయనంబుల సరస వెడల, మంచిధూపంబు లెలమి నమర్చువారుఁ
జారుమంగళధీరఘోషములు వెలయ, మించితూర్యములొగినివాయించువారు.

వ. అంత ననంతసేనాసహితసేనాపతిదండనాథులును నానాపురాణేతిహాసకుశలు
లగుపౌరాణికులును జతురామ్నాయచతురు లగుమహీసురులును ధృష్టి
జయంతవిజయసిద్ధార్థధర్మపాలాశోకమంత్రపాలసుమంత్రప్రముఖు లగుమహా
మాత్యులును మారజికవాంశికవైణికవైణవికగాయకనర్తకాదు లగుకుశీలవు
లును లావణ్యసాగరసముద్భూతలక్ష్మీప్రతియాతనంబు లగుశరీరంబుల నొప్పు
వారవిలాసినులును వందిమాగధులును హస్తిపకసారథిపదాతివరసహస్రంబు
లును బంధుమిత్రధాత్రీపాలబాలవృద్ధులును జనుదేర శిబికాందోళికాకర్ణీరథ
గజవరాశ్వోష్ట్రాదియానారూఢు లయినవారలచేతం బరివేష్టితుం డయి కౌస
ల్యాకైకేయీసుమిత్రాసమేతంబుగా శత్రుఘ్నుండు పంచమహాశబ్దంబు లులి
య వచ్చి భరతునకు మ్రొక్కి నిలిచియున్నఁ దదవసరంబున. 2563

క. ధర గదలఁ గొండ లగలఁగ, వరరథహయగజపదాతివర్గస్థితి భూ
వరులు గొలువంగఁ గదలెను, భరతుం డానందసారభరితాత్ముం డై. 2564

క. మానుషరూపంబునఁ బవ, మానతనూజుండు దనరి మంజులదంతా

---

1. గుల్ఫద్వయ సమంబుగాఁ గ్రొవ్విరులు

నూనరుచి నిగుడ నిట్లను, భానుకులప్రవరుఁ డైన భరతునితోడన్. 2565

శా. కంటే ముందట మింట నూర్జితగతిక్రాంతాఖిలాశాంతమై
ఘంటాఘర్ఘరికానినాద మొదవం గా సాంద్రతేజంబు లే
వెంటం బాఱఁగఁ జారుహేమమణిదిగ్వీథికమై వచ్చె ము
క్కంటిం బోలునృపాలుపుష్పకము నే గక్షిప్తపక్షీశమై. 2566

భరతుఁడు రాము నెదుర్కొనుట.

క. వనవాసపరిక్లేశం,బున నెంతయు డస్సి వల్కభూషితతనుఁ డై
యనుజన్మసేవితుం డగు, జనకసుతాసహితు రామచంద్రునిఁ గంటే.

వ. అని సుగ్రీవజాంబవత్సుషేణులను విభీషణాదులను జూపిన నతండు పరమానం
దంబునం బొంది యద్దివ్యవిమానంబు గనుంగొని నమస్కరించి ప్రాచీశైలోపరి
భాగంబున నొప్పుపద్మబాంధవుమాడ్కి నిజప్రకాశదీప్తదిగ్వలయుం డై యున్న
యారాఘవుం జేరి సాష్టాంగనమస్కృతి సేసి యగ్రజుచేత నాలింగితుండై యతం
డంకపీఠంబున నునిచి నఖాగ్రంబులఁ గపోలంబులు పుణికి యానందాశ్రుతిరోహి
తనయనుం డై విఘ్నీభూతతద్దర్శనుం డగుటయు మ్రొక్కి మ్రొక్కి పునఃపునరా
లింగితుం డై తదనంతరంబ. 2568

క. అకలంకుఁ డయినలక్ష్మణు,నకు ధరణీతనయకుం బ్రణామము సేసెన్
వికచాననుఁ డై నామముఁ, బ్రకటించుచు భరతుఁ డంతఁ బ్రముదితుఁ డగుచున్.

వ. విభీషణసుగ్రీవజాంబవదంగదాదుల నాలింగనంబు సేసి వార లటమున్న నర
రూపధరు లై యుండుటం జేసి మనోహరాకారు లగువారలకుశలం బడిగి తద
నంతరంబ విభీషణుం గనుంగొని. 2570

క. దనుజాధిప నీకతమున, మనుజాధిపుఁ డని [1]గతప్రమాదుం డై యే
పున మిగిలినదశకంఠునిఁ, దునుమాడె నుదగ్రశస్త్రదోర్వీర్యములన్.

తే. అనియె వేడుక శత్రుఘ్నుఁ డరుగుదెంచి, దశముఖాచలవజ్రిపాదముల కెరఁగి
పంబిలక్ష్మణునకుఁ బ్రణామంబు సేసి, ముదమునొందుచు సీతకు మ్రొక్కె నెలమి.

క. పతినిధనంబునఁ గృశయై, హతపాదపవల్లికరణి నాత్మజశోకా
వృత యగుకౌసల్యకు భూ, పతి సాగి నమస్కరించె భక్తిభరమునన్.

క. చన్నుల మొగిఁ బాలొలుకఁగఁ, గన్నులబాష్పములు దొరఁగఁగాఁ దల్లి సమా
సన్నుఁ డగుకొడుకుఁ గౌఁగిటఁ, జెన్నగు నెయ్యమునఁ జేర్చి చెలఁగెం బ్రీతిన్.

ఆ. తనరఁ గేకయేంద్రతనయకుఁ బ్రణమిల్లి, యటసుమిత్ర కెరఁగి యవనివిభుఁడు
ననుపమానతత్తదాలింగనాదిసం, భావనలఁ దనర్చె భానుకులుఁడు.

ఉ. అత్తఱి సీత యత్తలకు నందఱకుం దగ మ్రొక్కి యున్న వా
రత్తరళాక్షి నెత్తి ప్రియ మారఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి సాధ్వి నీ

1. గతప్రమాణుం డై.

యుత్తమసచ్చరిత్రమున యుద్ధమునన్ రఘువల్లభుండు దాఁ
దత్తదుదగ్రదానవులదర్ప మడంచె విపద్విదూరుఁడై. 2576

వ. అంత. 2577

క. సోదరవనితాయుతుఁడై, మోదంబున నవ్వసిష్ఠమునిపతివిలస
త్పాదముల కెరఁగి గురువిన,యాదరములతోడ మానవాధిపుఁ డెలమిన్.

తే. తలఁచినపుడ నీవు తడయక రమ్మని, పూజచేసి ధనదుపుష్పకంబు
నృపతి వీడుకొల్ప నెఱి నుత్తరమునకు, నరిగి యాకుబేరు నాశ్రయించె.

చ. దురితవిదూరుఁడైనభరతుండు గృతాంజలియై వసుంధరే
శ్వరుఁ డగురామునితో ననియె సప్రణయాదరభక్తినమ్రుఁడై
తిరముగ నేఁటిదాఁక భవదీయపదంబులయందు ధారుణీ
భర మిడి నీదురాజ్యము విభావమునం బరికించితిం దగన్. 2580

క. దేవరయానతి తప్పక, యీవరపాదుకలు గొలిచి యిల్లూరనుసం
భావనతోఁ నిలఁ గాచితి, నేవెంటం దప్పులేక యినసమతేజా. 2581

చ. అని తనయిష్టదైవతములై తనరారుచు నున్నపాదుకల్
గొని చనుదెంచి భక్తి యొడఁగూడఁగ మంగళతూర్యనాదముల్
ఘనముగ మ్రోయుచుండ దశకంధరవైరిపదంబులందుఁ బెం
పునఁ బ్రమదంబుతోఁ దొడిగి భూనుతపుణ్యచరిత్రుఁ డిట్లనున్. 2582

క. గిరిగజఫణిరాజులచే, భరియింపఁగఁ దగినధరణిభారమ్ము దగం
గరికలభము రాజిలమును, ధరియింపఁగ నెట్టు లోపు దానవభేదీ. 2583

క. అవిరళమయి భువనంబులఁ, గవియునభేద్యోద్ధతాంధకారము సెలుపన్
రవి దక్కఁగ ఖద్యోతము, వివరింప సమర్థమగునె విశ్రుతచరితా. 2584

సీ. దివసకృత్యము లెల్ల దివసాంతమున నీదు,పాదుకలకు విన్నపంబు సేసి
కాని నిద్రింప మహీనాథ [1]యిల్లూరు,సొమ్మును నేమలు చొప్పులేద
యవధరింపుము ధాన్యభవనముల్ కోశగృ,హమ్ములుఁ గరిరథ హయపదాతి
వర్గముల్ నీప్రభావంబున దశగుణి,తంబులై యున్నవి ధర్మవృత్తిఁ
దప్పి శాసింపఁ బ్రజల నుదారవృత్తి, నున్నవారలు బాధల నొందరెలమిఁ
బ్రాకటేప్సితసంసిద్ధి నాకుఁ గలిగె, ననఘవృత్తిఁ గృతార్థుఁడ నయితి నేఁడు.

ఉ. కావున నీవ ధారుణికిఁ గర్తవు భర్తవు [2]శాసితుండవుం
గావఁగఁ బ్రోవ దక్షుఁడవ ఖండితశాసనవైభవాదిసం
భావనతోడ నీభువనభారము నెల్ల వహించి సర్వమో
దావహమైనరాజ్యముఁ బ్రియంబునఁ జేకొను మిద్ధపౌరుషా. 2586

1. యిల్లూరసొమ్మని యేమఱుచొప్పు లేక. 2. 'శాసితుం' డనియే శాసకపర్యాయముగా నీ కవిప్రయోగము.

సీ. నేఁడు నాకోర్కులు § నివ్వటిల్లఁగ సహో,ధ్యరుఁ బోవవలయును § ధరణినాథ
యీనారచీరలు § నీజటాభారంబు, విడిచి యీతాపస§వేష ముడిగి
మహనీయరాజార్హ§మంగళాలంకార,ములు దాల్చి సాంద్రప్ర§మోద మెసఁగ
మాన్యబాంధవమిత్ర§మంత్రివర్గంబుల,చిత్తాభిలాషముల్ § చెలువు మిగులఁ
గరము గన్నులపండువు§గా సమస్త,జనులువిప్రులుమునులు ను§త్సాహ మొంద
నెఱయ నావిన్నపమ్మును§నీవు ప్రీతి, నవధరించుట యొప్పగు § నవనినాథ.

వ. అనవుడు [1]భక్తిప్రణయపూర్వకంబు లగుభరతుపలుకులకు సంతసిల్లి యంగీకరిం
చిన శత్రుఘ్నుపనుపునం బ్రసాధకులు వచ్చి భరతపూర్వకంబుగా రామలక్ష్మ
ణులజటాభారంబు లల్లన వెరవుతోడ విడిచి యతిసురభితైలాభ్యంజనం బాచ
రించిన నిర్వర్తితోద్వర్తను లయి మంగళాభిషేకం బవధరించి సహవర్తిసుగ్రీ
వాదివానరేంద్రవిభీషణాదినక్తంచరాభిషేకు లై తదనంతరంబ. 2588

తే. శేషనిర్మోకనిర్మల§స్ఫీతపట్ట,వస్త్రములు దాల్చి హరినీల§వర్ణుఁ డైన
రామచంద్రుండు విమలశా§రదపయోద,పరివృతాసితశైలంబు§భాతిఁ దనరె.

క. నును వెన్నెలఁ దడఁబఱచెడు,నను లేపన మమర నలఁది § యాతతశోభా
జనితాలంకృతి నెంతయుఁ, దనరినతొడవులు ధరించె § ధరణీపతియున్.

క. భరతుఁడు నాసౌమిత్రియుఁ, దరణిజుఁడును దైత్యవిభుఁడుఁ § దక్కినవారున్
వరభూషణాంబరాదుల, నురుతరశోభావిభూతి § నొప్పిరి మిగులన్. 2591

తే. దశరథేశ్వరుతరుణులు § ధరణిసుతకు, నిబిడనిర్భరహార్దంబు § నివ్వటిల్లఁ
జెలువు దళుకొత్తఁ జేయారఁ§జేసి రెలమి, గారవంబునఁ దగునలం§కారవిధులు.

శా. సుగ్రీవాదికపీంద్రకాంత లెలమిన్ § శోభావహాకల్పసా
మగ్రీభాస్వరమూర్తు లౌచు నపరి§మ్లానోత్సవశ్రీకరో
దగ్రస్మేరముఖంబులం దనరి యు§ద్యచ్చంద్రరాజత్ప్రియా
మాగ్రస్ఫారరుచిం దలిర్చి రట దీ§వ్యద్రత్నవారోన్నతిన్. 2593

వ. అంత శత్రుఘ్నుపనుపున సుమంత్రుండు సజ్జంబుగా రథం బమర్చి తెచ్చిన.

క. సురరాజు వరుణహస్తం, బరుదారఁగఁ బట్టి యెక్కు§నను పున ధాత్రీ
వరుఁడు భరతుచే యూఁదుచు, సురుచిరగతి నరద మెక్కెఁ § జూపఱు లలరన్.

క. తనకంటె మును వసిష్ఠుం, డనుపమశోభనముహూర్త § మరయుట కై యె
క్కె నమూనరథము మంగళ,జననమహామంత్రపఠన§చతురాననుఁ డై. 2596

క. విలసన్మణిరంజిత మై, జలజాహితచారుబింబ§సమ మై దుగ్ధా
బ్ధిలసత్ఫేనసదృశ మై, పలితం బగు తెల్లగొడుగు§భరతుఁడు పట్టెన్. 2597

క. కమలాసనహంసద్వయ,విమలము లగుచామరములు § వేడుకతోడన్
యము లొగి వీచిరి పూజిత,హేమధాసుకరంబు లన మ§హీంపతి కెలనన్.

1. భరతుభక్తి ప్రణయంబులకు సంతసిల్లి.

తే. భూధరంబునఁ దనరారు భూతపతియుఁ, బోలె నత్తఱి రాక్షస పుంగవుండు
చారుహిమధామమండల సదృశ మైన,రథ మధిష్ఠించి వెనుకన రమణఁ గదలె.
క. శత్రుంజయనామక మగు,గోత్రాచలసదృశ మైన కుంజరపతి నా
మిత్రసుతుఁ డెక్కి కదలెను, సుత్రాముఁడపోలె విభవ శోభితుఁ డగుచున్.
క. అందలము లెక్కి వానర,సుందరులు ప్రియంబుతో వసుమతీసుత నా
నందమునఁ గొల్చి చనిరి పు,రందరుసతిఁ గొల్చువిబుధ రమణులుపోలెన్.
చ. అడవులలోనఁ గొండలఁ బ్రయాసము నాక సుఖైకలీలమై
నిడుమలఁ బొందిధైర్యమున నెంతయు వంతల కోర్చి నేఁడు మా
కొడుకులు పుణ్యశీల యగు కోడలు నిమ్మెయి వచ్చి రంచుఁ జొ
ప్పడర మహీశుభార్యలు ప్రియంబున నేఁగిరి హృష్టచిత్తలై. 2602
క. కర్ణాంతాయతనేత్ర సు,వర్ణసువర్ణోజ్జ్వలాంగి వరమణిభూషో
దీర్ణ యగుజనకనందన, కర్ణీరథ మెక్కి కదలెఁ గౌతుక మెసఁగన్. 2603

రాముని యయోధ్యాపురప్రవేశము.

వ. అంతఁ బౌరులు యథోచితవాహనంబు లెక్కి పరివేష్టింప నాసన్నభృత్యులుం బరిచారకులు నంతంతఁ జనుదేర విజయాదిమంత్రివర్గంబు సుగ్రీవాదివానరపరాక్రమంబులు దనవలన వినుచుం జనుదేరఁ బురోహిత విప్రవర్గంబులు ముందటం జన నుభయపార్శ్వంబుల గజారూఢు లై వాలితనయపవనతనయు లరుదేర రథాధిష్ఠితుం డగువిభీషణుండు చరమభాగంబున నడవ నెడనెడ ననేకాశీర్వాదంబులు సేయువిప్రజనులవాక్యంబులు నిగుడ సేతుబంధనాదిప్రసంగంబులు సంకీర్తించు వందిమాగధాదులస్తుతివచనంబులు బెరయ భేరీభాంకారంబులుఁ బటహపటుఘోషంబులుఁ గాహళబహుళరవంబులును దిక్కుహరస్పర్శిఢక్కానిక్వాణంబులును మృదంగమంగళరవంబులును శంఖవిరావంబులును డోలికాధ్వానంబులును గాంస్యమయతూర్యసిస్వనంబులు వివిధనాళీభేదారావంబులును మత్తసింధురబృంహితంబులును జటులఖురపుటదళితధరాతలతురగహేషితంబులును బ్రసర్పిస్యందననేమిధ్వనులును బ్రహృష్టసుభటోద్భటకలకలంబులును సందర్శనాగతపురజనకోలాహలంబులును నొక్కటయి బోరుకలఁగ రఘునాథునిరథాగ్రభాగంబున వృద్ధపురంధ్రీవర్గంబు ముఖవిన్యస్తనవామ్రపల్లవాశ్వత్థకిసలయపూర్ణసువర్ణకలశహస్త లయి మంగళగానంబులు సేయుచు నడవ నంతంత దూర్వాక్షతకుసుమలాజలు మీఁదఁ జల్లుచుం బౌరకామిను లరుగఁ దారాగణసహితుం డైనచంద్రుఁడునుం బోలె విలసిల్లుచు రామచంద్రుండు నిజరాజధాని యగు నయోధ్యానగరంబుఁ బ్రవేశించె. 2604
ఆ. అంతఁ బౌరు లెల్ల నక్కడ నక్కడ, సంతసంబు నొంది జలజమిత్ర
కులపవిత్రుఁ డైన కోసలేశ్వరుఁ జూడ, నరుగుదెంచి యతిర యంబుతోడ.

వ. తమలో నిట్లనిరి. 2606

సీ. ఆలిమాటలకు భూపాలుండు వీరల, బేలయై యడవికి నేలపంపెఁ
దనయులతోఁ బాసి తల్లులే క్రమమున, నుల్లంబులను నొచ్చియుండి రొక్క
యంటినఁ గందెడు[1]నంగంబు గలసీత, యలయక వనముల మెలఁగె నెట్లు
కొడుకునకై యిట్టి గోరంబు సేసిన,యింతి యాకైకేయి యేమి గనియె
విమలమంగళచరితులు వీరు లేని,పురములోపల నిలువంగఁ బోలునెట్లు
మనకుఁ దొల్లింటిపుణ్యంబు మహిమఁ జేసి, సాలవ కెప్పటి వీరలఁ జూడఁ గలిగె.

క. తనపిన్ననాఁడ తాటక, దునిమెం గౌశికుమఖంబు దొలఁగక కాచెన్
మనసిజహరువిలు విఱిచెను, మునుకొని యాజామదగ్న్యముని భంజించెన్.

తే. తండ్రిపంపున నడవికిఁ దపసియగుచుఁ, జని విరాధునిఁ దునుమాడి దనుజసమితిఁ
గూల్చి సుగ్రీవుతోఁ దగఁ గూర్మి చేసి, వాసవాత్మజు నతిశూరు వాలిఁ దునిమి.

క. సింధుగభీరుఁడు వారిధి, బంధించి సమగ్రకీశబలసహితుండై
సంధానుకూలముగ దశ,కంధరుఁ దెగటార్చె నితఁ డకంపితబలుఁడై.

క. జనకునిపనుపున నడవికిఁ, జనునప్పుడు నేఁడు మగిడి జనతతు లలరం
జనుదెంచునపుడు నానన,వనజమురుచి యొక్కరూప వర్ణింపంగన్. 2611

తరల. ఘనభుజాయుగశక్తిమైఁ ద్రిజగంబులన్ సురరాజుఁ గై
కొనక మాయల దుర్జయుం డయి క్రూరసాహసచేష్టలం
దనరుశూరుని మేఘనాదుని దర్పమంతయుఁ దూలఁగాఁ
దునిమి తేజము నొందులక్ష్మణుఁ దోయజానన చూచితే. 2612

మత్తకోకిల. పాపచేష్టితుఁ బంక్తికంధరుఁ బాసి యారఘురామునిన్
భూపతిన్ శరణంబు సొచ్చెఁ బ్రభూతసద్వినయంబునం
బ్రాపు గల్గి సమగ్రపుణ్యవిభావ మొప్పగువాఁడు లం
కాపురీపతియైనదైత్యునికాయవల్లభుఁ జూచితే. 2613

పృథ్వీవృత్తము. ఇతండు హరిసూనుసోదరుఁ డహీనసత్త్వోద్ధతుం
డతం డరయ వాలినందనుఁ డుదారశీలుండు వాఁ
డతుల్యబలపౌరుషుం డురుభుజార్జితారాతి యూ
ర్జితప్రకటకీర్తికాంతుఁడు సుషేణుఁ డబ్జాననా. 2614

క. వనరాశి దాఁటి జానకిఁ, గని లంకానగర మెల్లఁ గాలిచె సితం
డనిలోఁ గూలినలక్ష్మణు, మనిచెన్ సంజీవి దెచ్చి మహితబలుండై. 2615

క. ఇలపైఁ గలశైలంబుల, జలనిధి బంధించి విపులసారము పేర్మిన్
లలి లంకకు నడపించిన,నలుఁ డితఁడు విశ్వకర్మనందనుఁ డబలా. 2616

క. జగములఁ గలవీరులలోఁ, నెగడినవాఁ డితనిపేరు నీలుఁడు ఘోరం

1. నందంబు గల.

బగురణములోఁ బ్రహస్తుం, దెగటార్చె ననూన మైన । తేజం బెసఁగన్.

క. తారావల్లభసమరుచి, తారావల్లభుఁ డితండు । దానవసేనా
పారావారౌర్వానల, సారభుజుం డర్కజుండు । చంచలనయనా. 2618

చ. అని ముద మంది పౌరజను । లందఱును దమలోన నిట్లు పెం
పొనరఁగ వేడ్కఁ జెప్పుకొను।చుండఁగ రాఘవుఁ డింద్రగేహమం
డనసమపూర్ణవైభవవి।డంబన మై తనరారుచుం గన
త్కనకమయాలయాతిసము।దంచితరాజగృహంబు సొచ్చినన్. 2619

క. పరమానందామృతరస, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ । బౌరు లమందా
దరు లై తమతమయిండ్లకు, నరిగిరి రవివంశవల్ల।భాశ్రితకరు లై. 2620

వ. అంత ననంతప్రసాదసుందరుం డగురఘునందనుండు భరతశత్రుఘ్నులం జూచి మణికనకరమణీయంబు లగుమందిరంబులు గలిగి యుపకంఠస్థితపల్లవితకుసుమితఫలితతరువాటికాశోభితం బగుస్థలంబున సుగ్రీవునిం దత్సమం బగుప్రదేశంబున విభీషణుని విడియించి నలనీలాంగదహనుమత్సుషేణజాంబవదాదులకుం దగినవీడుఁబట్లు చూపి సముచితభక్ష్యంబులు యథోచితంబుగా సమకూర్చి రండని పంచిన వార లట్ల చేయం దరణితనయాదులు మనోనురూపమజ్జనభోజనాదుల నపనీతప్రస్థానఖేదు లయి సుఖం బున్నంత భరతుండు మందస్మితచంద్రికాసముల్లసితవదనచంద్రుం డై సుగ్రీవున కి ట్లనియె. 2621

ఉ. స్వీకృతపుణ్యశీలుఁడు వ।శీకృతసర్వనిలింపనాథుఁ డూ
రీకృతధర్మమార్గుఁ డుర।రీకృతనీతివిశారదుండు దూ
రీకృతదుష్టచేష్టుఁ[1]డు న।రీకృతదానవవల్లభుండు మో
ఘీకృతవీరవైరి సుము।ఖీకృతధీరుఁడు రాఘవుం డిలన్. 2622

క. శరణాగతవత్సలునకుఁ, గరుణామృతమానసునకు । ఘనతరతేజ
స్స్ఫురణాపరిణతమయునకుఁ, జరణానతరక్షకునకుఁ । జతురాత్మునకున్. 2623

క. క్షితినాథశిఖామణికిని, జితవైరికి భక్తలోక।చింతామణికిం
దతకాంతినిశామణికిని, బ్రతీతతేజోనుభావ।భరదినమణికిన్. 2624

క. రాజీవదళాక్షునకును, రాజితబహుధర్మనిరతి।రణదక్షునకుఁ
రాజితపృథువక్షునకును, రాజసదృక్షునకుఁ బతికి । రామున కెలమిన్. 2625

క. పట్టము గౌతూహలమునఁ, గట్టంగా వలయు నెల్లి । కమనీయగతిం
నెట్టన సంభారంబులు, గట్టిగ నాయితము లయ్యెఁ । గమలాప్తసుతా. 2626

తే. ఘననదీశతతీర్థోద।కములు నబ్ధి, వారిపూరంబుఁ దెప్పింప । వలయుఁ గాన
వానరేంద్రులఁ బంపుము । వలనుగాఁగ, నుదయవేళకుఁ జనుదేర ।నోజ చేసి.

ఉ. అనిన సంతస మంది భానుతనయుం । డత్యాదరోల్లాసి యై

1. దుష్పరీకృతదానవ.

V. R. NARLA MEMORIAL LIBRARY
V. R. NARLA D. P. R. I. Acc. No.

మన మారంగ మనోజవం బొదవ స§న్వానేకసత్వాద్యధీ
ను నుదగ్రుం డగుజాంబవంతుని సుషే§ణుఁ వేగదర్పిం గ్రమం
బున గంగాదిక§పుణ్యతీర్థసలిలం§బుల్ దేరఁగాఁ బంపుచున్. 2628

వ. గవాక్షుం బూర్వసముద్రంబునకు ఋషభు దక్షిణాంబుధికి నలుం బశ్చిమపయోధికి హనుమంతు నుత్తరపారావారంబునకు నరుగ నియమించి వారలచేతికిం గనకకలశంబు లిచ్చి పంపిన వార లతిత్వరితగమనంబునం [1]దత్తీర్థనదీపరికలిత పుణ్యసలిలంబులుం జతురుదన్వదుదకంబులుం దేరం జనిన. 2629

ప్రాతస్సాయంకాలముల వర్ణనము.

తే. మత్కులీనుఁ డైన§మనువంశపతి యెల్లి, యతులరాజ్యపదము § నందు నాకు
నింకఁ దడవుసేయ § నేటికి ననుభంగి, నస్తశిఖరిఁ జేరె § నర్కుఁ డంత. 2630

చ. ఉరుతరకుంకుమారుణప§యోధర యై కరసక్తభాసురాం
బర యగుపాశహస్తుదెస § భానుఁడు చేర దృఢానురాగనుం
దర యగుతూర్పు దాల్చె నుచి§తస్థితి లేనిదపోలె నన్యుసిఁ
మరగినయింతి కాంతులకు § మానుగఁ బశ్చిమగణ్యయే కదా. 2631

చ. రవినరబింబ మూర్ధ్వగత§రశ్మిక యై పరిలంబమాన యై
వరుణహరిద్వధూటి తగ § వారిధితోయము చేఁదు వేడుకం
గరపరిముక్త యైనకన§కంపుఘటం బనఁ జక్రివాకికా
విరహకృశానుకూట మన § వీక్షణదృశ్యత నొందె నెంతయున్. 2632

చ. తరువులయందుఁ బల్లవప§దస్థితి నద్రులయందు ధాతుబం
ధురగతి నంగనాజనపృ§థుస్తనమండలిఁ గుంకుమంబు నై
పరఁగుచు సాంధ్యశోణిమ వి§భాసుర యై జలనాథదిక్తట
[2]ద్విరదముకుంభసంభవన§పీనగళద్రుధిరంబునాఁ దగెన్. 2633

తే. విపులతర మైనకమలినీ§విరహ మంది, పల్లవారుణభాసుర§పటల మమర
నంగజాగ్నికి [3]నోర్వని§యట్లపోలె, వనజినీపతి వారాశి§ మునిఁగె నంత. 2634

చ. చెలు వగుభంగిఁ గించిదవ§శిష్టనిమీలనవారిజాస్య యై
జలజిని భానుమద్విరహ§సంభృతఖేదయుపోలె విన్న నై
చలదురుసౌరభోచ్ఛ్వసిత§సంకుల యై ప్రవిశన్మధువ్రతా
[4]విలరవ ముప్పతిల్లఁగ న§వీనదశాంతర మొందె నెంతయున్. 2635

క. కవ వాసినకతమున జ,క్కవ లంతను విరహదాహ§కలితమనములం
బవలింటికూర్మి దలఁచుచుఁ, బొవులుచుఁ గాసారకూల§భూముల నుండెన్.

చ. లలితగతిఁ గళంబులు మ§లంచి తనూరుహజాలమధ్యమం

1. దత్తీర్థనదీపంచకశతపుణ్యసలిలంబులు. 2. ద్విరదకళశుంభసంభవనవీనగళద్రసరాజినాఁ దగెన్. 3. నోర్వమినట్లుపోలె. 4. విలపము లుప్పతిల్లఁగ.

బుల నిడి యింపుతో దివస ǂ భుక్తమృణాళము లైనరాజహం
సలు పరటాసమేతముగ ǂ సంభృతనిద్రల నొప్పి నిమ్నగా
పులినపరార్థ్యతల్పముల ǂ పొందునఁ బొందుగ నుండె నెల్లెడన్. 2637

ఆ. సురతనాటకంబు ǂ దొరఁకొన రాతిరి, కరపుటమునఁ జల్లు ǂ విరు లనంగ
నెఱసె నంబరమున ǂ నెఱిఁ దారకలు వియ, జ్జలధిఁ బెరుఁగు ఫేన ǂ సమితి యనఁగ.

చ. తన కరయుంగఁ దండ్రి యగు ǂ తామరసప్రియుఁ డంతరించినన్
మనమున శోకవేగ మది ǂ మానుపఁజాలక ఖిన్నమూర్తియై
వెనుకన వచ్చు నయ్యమున ǂ వీచులఁ బోలుతమంబు లెల్లచో
మునుకొని నిండఁ బర్వె నతి ǂ మోహతరస్థితిభాసమానమై. 2639

శా. పాతాళంబుననుండి వచ్చెనొ నభో ǂ భాగంబునందుండి సం
ఘాతవ్యగ్రత నేఁగుదెంచెనొకొ ది ǂ క్చక్రంబునందుండి యు
జ్జాతంబై యరుదెంచెనొక్కొ యనఁగా ǂ సర్వంకషంబై తమో
జాతం బంతఁ బదార్థదర్శనవినా ǂ శస్థేమమై పర్వెనన్. 2640

చ. అమితలసత్ప్రకాశ మల ǂ రార నదృశ్యత నొంది పోపుఁ దే
జము దగ లేక యున్న రభ ǂ సంబున నప్పుడ తోఁచు నింద్రజా
లము దగ నేర్చుచందమున ǂ లాఘవవృత్తి వహించుచున్న యా
తిమిరము రాకపోకలు మ ǂ దిం బరికింప నశక్య మేరికిన్. 2641

వ. అంత వివేకశూన్యం బగు రాజుచిత్తంబునుంబోలె సమీకృతనీచానీచపదంబై కల్పావసానంబునుంబోలెఁ గ్రోడీకృతబ్రహ్మాండంబై కుకావ్యంబునుంబోలె ననభివ్యంజితపదార్థంబై వధూచేష్టితంబునుంబోలె ననిశ్చితతత్త్వంబై శబ్దావబోధరహితకృతవాక్యబంధంబునుంబోలె సాశంకీకృతపదవిన్యాసంబై సూచిభేద్యం బగు నంధతమసంబు కవచితగజాజినం బగు హరశరీరంబు గతిఁ గజ్జలపటలంబు నిగిడింపంబడినయట్లు భువనంబుం బొదువునవసరంబున. 2642

చ. కలువలవిందు జక్కవల ǂ గాలము తమ్ముల కెల్లవైరి చు
క్కలచెలికాఁడు చోరతతి ǂ కన్నులనొప్పి తమంబుగొంగ జా
రులపెనుఁగాలిసంకలియ ǂ [1]రుద్రునిపువ్వు సుధాహ్రదంబు వె
న్నెలయనుతీఁగదుంప రజ ǂ నీకరుఁ డొప్పె సురేంద్రదిక్కునన్. 2643

చ. కుముదిని నవ్వె నత్తఱిఁ జ ǂ కోరము గ్రొవ్వెఁ గరావరుద్ధమై
కమలిని స్రుక్కె వారినిధి ǂ గ్రక్కున నిక్కె సమస్తచంద్రకాం
తములు గరంగె మన్మథుఁ డు ǂ దగ్రతఁ బొంగె వియోగిబృందమా
నములు దొలంగె దస్యులమ ǂ నంబు గలంగెఁ గ్రమకర్మంబునన్. 2644

సీ. నెలకొన నమృతంబు ǂ నిండారఁ బోసినఁ, గొమరారు రాజత ǂ కుంభ మనఁగఁ

1. 'రౌక్యపుమేటి' అ. ప్ర.

జిరకాలసంభృతవిరహపాండుర మైన, వరయామినీవధూవదన మనఁగఁ
బాలసముద్రంబుఁ బాసి వచ్చినసుధా, గురుతరసారంపుఁగుప్ప యనఁగ
వలరాజు శృంగార మలవడ వీక్షింప, నమరింపఁ దగునిల్వుటద్ద మనఁగ
వెలయ రామునియభిషేకవిధికిఁ ద్రిదశ, కాంత లెత్తినమౌక్తికకలశ మనఁగ
జీవలోకంబుమిక్కిలి చెలఁగిచూడ, మిగులఁ జంద్రుండునభమునఁ బొగడ నెగడె.

వ. అంత. 2646

చ. తిమిరముఁ బాపి యంబుజతతిన్ వికసింపఁగఁ జేసి చక్రవా
కములకుఁ బొందొనర్చి పరికల్పితదిగ్వలయప్రకాశుఁడై
కుముదిని నిద్రపుచ్చి పరికుంచితచంద్రమరీచిజాలుఁడై
సముదితుఁ డయ్యె భాస్కరుఁడు సర్వజగజ్జనబోధకారి యై. 2647

ఆ. కపివరేణ్యు లంత గౌతమీనది దాఁటి, సలిలపూర్ణకనకకలశహస్తు
లై రయంబుతోడ నరుదేర భాస్కరాత్మజుఁడు భరతుఁ బలికె మనము చెలఁగ.

ఉ. తీర్థజలంబు గొంచు నరుదెంచిరి వీరె కపీంద్రు లింక నీ
వర్థి మునీంద్రులం బురజనావళులన్ ధరణీసురేంద్రులం
బార్థివబృందముం బిలువఁ బంపు రఘూద్వహుమంగళాభిషే
కార్థము నిర్వహింపు జగదభ్యుదయం బొడఁగూడునట్లుగన్. 2649

మ. అని సుగ్రీవుఁడు పల్కినన్ భరతుఁ డుద్యన్మోద మొప్పం బురీ
జనులన్ విప్రుల రాజులన్ మునుల శశ్వత్ప్రీతి రప్పించినన్
ఘనగంభీరతదీయఘోషము చలత్కల్లోలమాలోల్లస
ద్వనధిధ్వానమపోలె నిండె నట దిగ్వ్రాతంబునన్ భూమియున్. 2650

వ. అట భరతుశాసనంబున వసిష్ఠుండును విజయుండును జాబాలియుఁ గశ్యపముని
యును గాత్యాయనుండును గౌతముండును వామదేవుండును భరద్వాజుండును
గణ్వుండును నగస్త్యుండును మొదలుగాఁ గలతాపసోత్తములు చనుదెంచి రంత
రత్నస్తంభనిర్మితంబును విచిత్రవితానశోభితంబును బినద్ధలంబమానవివిధమణి
మాలికాకీర్ణంబును రత్నకుడ్యభాసమానంబును జంద్రకాంతకుట్టిమంబును
ననూనామ్రాశ్వత్థపల్లవతోరణభాసమానంబును [1]నగుచతుష్కంబునందు మ
ధ్యవిన్యస్తభద్రపీఠంబున బహువిధతూర్యమంగళఘోషంబు లులియ వంది
మాగధస్తుతులు బెరయఁ బౌరజనసమ్మోదాలాపంబులు నెఱయఁ బుణ్యాంగ
నాభద్రగీతంబులు చెలంగ విప్రజనాశీర్వాదంబులు నిగుడ ద్వారోపాంతవి
న్యస్తపూర్ణకలశసనాథం బగుమణిమండపంబు ప్రవేశించి యందు సీతాసమేతుం
డగురామభద్రు నునిచి యవాంకురదూర్వాంకురప్లక్షచూతాదిమంగళౌషధీస
నాథంబు లగుకలశోదకంబుల ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రంబుల నభిషేకంబు

1. నగుచతుఃస్తంభమంటపమధ్యవిన్యస్తభద్రపీఠంబున.

చేయునంతఁ గన్యకామహామాత్యమూలభృత్యమాగధులు నైగములు నభిషే
కించునవసరంబున.

శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకమహోత్సవము.

ఆ. అసురలోకవిభుఁడు యముఁడును వరుణుండు, యక్షనాయకుఁడును హర్ష మెసఁగఁ
జెలఁగి రాఘవాభిషేకంబు చూడంగ, వచ్చి రఖిలవిబుధవరులతోడ.

ఆ. మంత్రసంయుతంబు మంత్రినిబద్ధమై, ఫాలమందు హేమపట్ట మమరఁ
జలజటాంశుకపిలశశిఖండుఁ డగుభర్గు,పగిది నపుడు రామభద్రుఁ డొప్పె.

క. శతముఖుఁడు సారభాంగీ, కృతనందనమధుపగణపరిష్కారమహా
ర్జితకనకపద్మమాలిక, యతనికిఁ బుత్తెంచెఁ బ్రీతి ననిలునిచేతన్. 2654

ఆ. మహితనిఖిలరత్నమయ మగుహారంబు, నమరువేడ్కతోడ నమరవిభుఁడు
నెలమిఁగూర్మి మిగుల నిచ్చిపుత్తెంచిన, మఱియు ననిలుఁడొసఁగె మనుజపతికి.

ఉ. అంచిత మైనకూర్మి నమరాధిపుఁ డట్లు సమీరుచేతఁ బు
త్తెంచినరత్నహారము ధృతిఘనశీలుఁడు రాఘవుండు పా
టించి ధరించి పొందు ఘటియించిన నుజ్జ్వలతారకాలిచే
మించినయభ్రమండలము మీఱ మనోహరదివ్యమూర్తి యై. 2656

తే. కంఠలగ్నకనకకమలమాలికచేతఁ, దనరెఁ జూడ నంత ధరణివిభుఁడు
చక్రవాకమిథునసంగతిచే నొప్పు, వరకళిందజాప్రవాహ మనఁగ. 2657

ఆ. మహితపద్మరాగమణికిరీటము దాల్చి, యుదయదర్కమండలోదయాద్రి
యనఁగఁ బొలిచెఁ ద్రిజగదభ్యుదయస్ఫూర్తి,మూర్తివైభవప్రమోద మెసఁగ.

వ. అంత రాఘవుండు వసుమతీదేవోత్తములకు ముప్పదికోట్లసువర్ణంబులును లక్ష
గుఱ్ఱంబులును నన్నియ మదగజంబులును గోటిపరిగణితంబు లగుసవత్సధేను
గణంబులును దాసదాసీజనంబులును బహువిధసస్యసమగ్రంబు లగుమహాగ్ర
హారంబులును ననేకాభరణంబులును నొసంగె నమ్మహోత్సవంబున.. 2659

క. ధరసస్యసమితిఁ బొలిచెను, దరువులు గుసుమఫలరాజిఁ దనరారెఁ దగన్
విరులు సుగంధము లయ్యెను, బరువడి నెయ్యెడల నధికభద్రము లయ్యెన్.

క. వననిధిగంభీరుం డగు, జనపతికులశేఖరుండు సమ్మదలీలం
గనకమయపుష్పమాలిక, నినతనయున కిచ్చె నాతఁ డిచ్చం జెలఁగన్. 2661

సీ. కమనీయమణికనత్కనకాంగదంబులు, ముదితచిత్తునకు నంగదున కిచ్చె
సరఘమాలాకారహారినీలమాలిక, ఘనతరాత్మునకు నీలునకు నిచ్చె
మరకతమాణిక్యమహనీయదామంబు, మానుగా మారుతాత్మజున కిచ్చెఁ
బద్మరాగారుణప్రాలంబ మేపార, ననఘాత్మునకు సుషేణునకు నిచ్చె
నంత వేడుక వీరు వారనక రామ,ధారుణీపతి కపులకు వేఱువేఱ
యమలభూషణచారుదివ్యాంబరములు, గొమరుమిగులంగఁ జిత్తము గోలఁ దనిచ్చె.

క. ధనదానుజుఁ డగుదైత్యుని, మనమున విస్మయము గదుర మన్ననతోడన్
మనుజపతి గట్ట నిచ్చెను, దనుజులఁ గరుణించి సముచితం బగుపూజన్. 2663
చ. అమృతకళాంశుతుల్య మగుహారము రాముఁడు సీత కిచ్చె నా
రమణి ధరింప నొల్లక కరంబులఁ దాల్చి నిజేశుఁ జూడ భూ
రమణుఁడు నింతిక న్నెఱిఁగి రాగముతో నగుఁ గాక యన్న న
క్కమలదళాక్షి వాయుజుని కంఠమునం దగిలించె వేడుకన్. 2664
క. ఆముక్తాహారంబున, నామారుతసూతి శారదాంబుదనిచితం
బై మెఱయుమేరుగిరిగతి, భూమవిహారమున జనులు పొగడఁగ నెగడెన్.
క. మందరధీరుఁడు రాఘవుఁ, డందఱిఁ గరుణించి చూచి హర్షామృతని
ష్యంది యగుప్రియము పలుకుచు, మందస్మితవదన మమర మఱి యిట్లనియెన్.
చ. అనయము మీకతంబునఁ బ్రయాసము నొందక యొక్కమాత్రలో
వననిధిఁ గట్టి దాఁటి యనివార్యబలుం డగుపంక్తికంధరుం
దునిమితి నెల్లరాక్షసులఁ ద్రుంచితి మించితి నీజగంబునన్
నినిచితిఁ గీర్తి రాజ్యపదనిష్ఠితవృత్తిఁ దనర్చితిం దగన్. 2667
క. నెఱనీతియు ధర్మంబును, నుఱవక నాత్మోడికూర్మి మానక మర్మం
బెఱుకపడ నీక మతి నే, మఱక సుఖం బుండి యప్రమాదుల రగుఁడీ. 2668
వ. అని హితోపదేశంబులు మఱియునుం జేసి మీమీదేశంబులకుఁ జనుం డని యాలింగనప్రియాలాపమందస్మితకరుణాతరంగితకటాక్షవీక్షణాదుల సంభావించి సుగ్రీవాంగదపవనసుతాదు లగుప్లవంగయూథపులను విభీషణాదిరాక్షసులను జాంబవదాదు లగుభల్లూకనాయకులను వీడ్కొలిపిన వారలు కృతప్రణాములై నిజనివాసంబులకుం జనిన. 2669
ఉ. విశ్రుతకీర్తి యైనరఘువీరుఁడు ధర్మదయానయాదులం
బ్రశ్రయధైర్యశౌర్యగుణభాసురుఁ డై నిరపాయవృత్తి వ[1]
ర్ణాశ్రమపాలనంబులు ప్రయత్నముతో నొనరించుచున్[1] సమో
పాశ్రయుఁ డై జగత్త్రయనియామకశాసన మొప్పఁ జేయుచున్. 2670
సీ. ధర్మార్థకామముల్ దమలోన నొండొంటిఁ, బెంపుసొంపార బాధింప నీక
పంచాంగమంత్రంబు పరిపాటి దప్పక, తగుమంత్రిపక్షపాతంబు గలిగి
[2]ప్రణిపాతముఖగుణప్రథితప్రయోగంబు, సేయుచుఁ దత్ఫలశ్రీఁ దనర్చి
శక్తిసిద్ధిత్రయసంప్రాప్తి భవ్యుఁ డై, విజితారిషడ్వర్గవిమలుఁ డగుచు
సంచితప్రవృద్ధి సప్తాంగముల మించి, చతురుపాయయుక్తి వితతి నొంది
యాతతవ్యసనము లందు సంగతి లేక, యేలె ధరణి రాఘవేశ్వరుండు.
మ. నిరతిశయానుభావమును నీతియు ధర్మపదైకనిష్ఠయున్

---

1. శ్రమోపాశ్రయుఁ డై. 2. పణబంధముఖగతప్రథిత.

వరగుణగౌరవంబు ననవద్యచరిత్రము సద్వివేకమున్
నిరుపమబాహుశక్తియును నీతిబలంబును జూచి [1]తమ్మునిన్
భరతుని యౌవరాజ్యమునఁ బట్టముగట్టె నరేంద్రుఁ డిమ్ములన్. 2672

ఉ. సీతయుఁ దాను నంగజవశీకృతుఁడై వివిధోపభోగముల్
వీతవిచారుఁడై యనుభవించుచునుండియు నప్రమాదుఁడై
భూతలభార మంతయుఁ బ్రభూతబలంబునఁ దాల్చి సంతత
ఖ్యాతిమహోదయంబు దనరారఁగ రాఘవుఁ డొప్పె నెంతయున్.

శా. ఆచండద్యుతిభానుగోచరమహీయస్సాంబుధిద్వీపధా
త్రీచక్రంబు నిజాజ్ఞయందుఁ దగ వర్తింపన్ సమస్తక్రియా
వైచక్షణ్యము గల్గి [2]సింధుకుధరవ్యాసక్తపశ్చాత్తమః
ప్రాచుర్యక్షితికృత్ప్రతాపతపనప్రాగల్భ్య మేపారఁగన్. 2674

క. వెలయుచు సేవాగతభూ, తలపతిమణిమకుటకోటితతిరంజితచం
చలపదనఖరుచిరేఖా, వలిచిత్రస్థానసదనవసుధోజ్జ్వలుఁడై. 2675

క. కరదీకృతభయకంపిత, ధరణీపతివివిధసదుపదామణిరాజి
స్ఫురదురుకనకాంబరమద, కరితురగాదులఁ బురోపకంఠము దనరన్. 2676

వ. శాసించుచు ననన్యసామాన్యానుభావుండై హిమవన్నగంబపోలెఁ బుణ్యజనే
శ్వరప్రియగణుండై మహేశ్వరుండపోలె శివాలంకృతాంగుండై కుమారుం
డపోలె నఖండితశక్తిసంపన్నుండై మహేంద్రుండపోలె సుమనస్సేవ్యమా
నుండై దహనుండపోలె జగత్ప్రాణసఖుండై దండధరుండపోలె సమవర్తియై
నిరృతిపోలె దానవిశ్రుతుండై వరుణుండపోలెఁ బ్రచేతసుండై సమీరుం
డపోలె సదాగతియై ధనదుండపోలె రాజరాజై యీశానుండపోలె నా
ర్యాధిష్ఠానుండై భాస్కరుండపోలెఁ గరావరుద్ధమహీభృత్సముదాయుండై ని
శాకరుండపోలెఁ గువలయోల్లాసకారియై సముద్రుండపోలె ననేకవాహినీసమా
శ్రయుండై మఱియు ననీతియయ్యును నీతిగోచరుండై యనంతాభిఖ్యుండ
య్యును [3]ద్విజిహ్వాదురుపాసనుండై సార్వభౌముండయ్యు నుత్తరాశావగతుం
డై జిష్ణుండయ్యు నగోత్రపక్షభేదియై ధనంజయుండయ్యు నపాశ్రయాశుండై.

ఆ. వాజిమేధములును వాజపేయంబులు, నాదియైనవివిధయాగతతుల
నర్థితో యజించె నమరులు విప్రులుఁ, దృప్తిఁ బొంది సమ్మతించుచుండ.

సీ. దుర్భిక్షడామరదురితదోషంబులు, వాతాగ్నిరోగమడీతిభృతియుఁ
గాలదోషాసత్యఘనశోకనిహతులు, ధర్మరాగద్వేషదాంభికత్వ
మదమోహపైశున్యమత్సరంబులు రోష, లోభతృష్ణాక్షోభలోలతలును

1. లక్ష్మణున్, బరుగడి యౌవరాజ్యమునఁ. 2. సీమకుధరవ్యాసక్తిపార్శ్వోత్తరప్రాచుర్య.
3. నద్విజిహ్వామరువదనుండై.

హేయకర్మాన్యాయహింసాపరాధన,కరణంబులును బాలమరణములును
బ్రజలెఱుంగకుండఁ బ్రథమానశాసన,పాకశాసనుండు లోకగురుఁడు
దండ్రిపోలె మిగులదయతోడఁ గాచుచుఁ, బరఁగ రామవిభుఁడు ధరణినేలె.

క. సారాచారోదారుఁడు, వీరేంద్రుఁడు పదునొకొండువేలేండ్లు నిజా
జ్ఞారంభ మొదవ నిత్య,స్మేరయశస్స్ఫూర్తి నేలె మేదినియెల్లన్. 2680

క. ఈరామాయణసంహిత, సారమతిఁ వినిన వ్రాయఁ జదివిన దురితా
పారజలరాశిఁ గడతురు, ధీరులు ధర్మార్థకామదీపితవృత్తిన్. 2681

ఆ. [1]ఎవ్వఁడెద్ది గోరి యిక్కథ విను వ్రాయు, నాతఁ డదియ పడయు నర్థితోడ
ననఘధర్మవైభవాయురారోగ్యముల్, గలుగు నొక్కమాత్రఁ జెలఁగిచదువ.

చ. అమర హుళిక్కిభాస్కరమహాకవి చెప్పఁగ నున్నయుద్ధకాం
డముతరువాయి చెప్పెఁ బ్రకటప్రతిభాషణుఁ డప్పలార్యస
త్తమసుతుఁ డయ్యలార్యుఁడు గృతస్థితి నార్యులు మెచ్చునట్లుగా
హిమకరతారభాస్కరమహీవలయస్థిరలక్ష్మి చేకుఱన్. 2683

ఉ. ఆగమసత్యవేద్య దివిజాధిపమానసహృద్య సంతత
శ్రీగరిమాభిరామ పరుషీభవదాసురభీమ [2]నిస్సర
ద్రాగయతీంద్రసాధ్య వినతత్రిదశాఖిలసాధ్య సుస్థిరా
భోగమహానుభావ బహుభూతిదనిర్మలభావభావనా. 2584

క. ప్రణమన్మరుదీశశిరో, మణిఘృణివిమలాంబుధౌతమానితచరణా
గణనాతిగగుణశరణా, గణలోకకృతాధికరణ కరుణాభరణా. 2685

మాలిని. కనకకుధరచాపా కల్పకల్యాణరూపా
వనజనిలయవంద్యా వారిజాతాభినంద్యా
జననవిలయదూరా సర్వనిష్పన్నహారా
మనసిజహరనేత్రా మంగళోద్యచ్చరిత్రా. 2686

గద్యము. ఇది శ్రీశాకల్యమల్లకవి వీరనరసింహావర జాప్పలార్యనందనోభయ భాషా
కవితావిశారద శారదాచరణకమల పరిచరణపరిలీఢమానసాయ్యలార్య విరచి
తం బయిన శ్రీరామాయణమహాకావ్యంబునందు యుద్ధకాండశేషంబు సర్వం
బు నేకాశ్వాసము.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

1. ఎవ్వఁ డెద్దిగోరి యెక్కుడ,విను నాతఁ, డదియ పడయు సంది యంబులేదు
ననఘధర్మవైభ వాప్తులుగలుగును, జగతి నొక్కమాత్రఁ జదువఁగనిన. 2. నీరసద్రాగ

శుద్ధపత్రిక.

పుట.	పద్యము లేక గద్యము	తప్పు.	ఒప్పు.
5	*	లంకావలయదర్శనంబును	లంకామలయదర్శనంబును
14	104	వలసినవన్నువలుగాఁ బెట్టుఁడు	వలసినవెల్ల నన్నువలు గాపుండఁ బెట్టుఁడు
31	*	వెంపొందెడునీతపోమయుఁ	వెంపొందెడునిక్ దపోమయు
32	280	క్రమమున నిట్లు	క్రనుములు మూఁడు
33	295	ప్రతతి...సురముని	ప్రతతిం దునిమితి సురముని
37	338	ప్రథమకాల...సంయమి	ప్రథమకాలాహ్నికముల్ పొనరిచి నృపతులుసంయమి
,,	340	విస్త్రితవారిసైకత	విస్తృతపారసైకత
38	351	ప్రభవించినభూతము	ప్రభవించినరేతము
41	406	రనఘుల్ సేకొంచు	రసముల్ సేకొంచు
42	408	భుజంగాత్యగ్య...దుర్వారాసి...బెల్లెసఁగ	భుజంగాద్యగ్ర ... వ్యుద్రాశిప్రతానంబులిద్ధధ్వాంతాద్రులుఁబోలెఁ బెల్లెసఁగ
,,	411	పరఁగఁగ లీలాకృతి	పరఁగం గపిలాకృతి
,,	414	భూమి నగల్చుచో...ప్రమోయమించి	భూమి దళించుచో...ప్రమోయ వించు
44	432	మందిరసంప్రాప్తులు గాఁగఁ జేయు	మందిరసంప్రాప్తులఁ జేయు గంగ
48	472	బయోధి దరిగొని	బయోధిఁ దతిగొని
49	481	మే నలమట...గొలువన్	మే నలమట యటఁ దోమచుం బ్రియంబునఁ గొలువన్
51	504	మానము చిక్కినమన్మథుండవై	మానము దక్కితి మానదుండవై
52	506	ముందటఁ దాఁ	ముంచట రాఁ
54	531	నీకు నెల్లెడలనెందును	నీకు నెల్లయందును
56	553	హుంకారం బప్పటి యట్లచేయశబరుల్	హుంకారం బెప్పటి చేయ దానివలనం
57	557	గతవేగపయోధి	గతవేలపయోధి
58	571	వీఁకం దాఁటి రా...జేసి మ్రింగె	వీఁకం దాఁక రా...బాఅ మ్రింగె
,,	575	నురుతర మగుబ్రహ్మదండ	నురుసత్త్వము బ్రహ్మదండ
59	581	మూరక యెరవయ్యె	మూరక యెడవయ్యె
60	602	యామహోధముఁడు	యామహోదయుఁడు
61	608	నృపు నెత్తి	స్రువ మెత్తి
62	622	దనరెడునట్టి కందువల	దన వపునట్టికందువల
64	648	పసిఁడికుండలమాడ్కి	పసిఁడికొండలమాడ్కి
,,	650	డైనవసుధామర	డైన వసుధాసుర

పుట.	పద్యము లేక గద్యము	తప్పు.	ఒప్పు.
71	703 } 704 }	దనుజూనకున్. కుశధ్వజూనకుఁ బట్టంబు	దనుజన్మకున్, కుశధ్వజునిఁ బట్టంబు
,,	709	లక్షలుగాఁ బదార్లక్షలసంఖ్యల గోవుల	లక్షలలెక్కను లక్షలు పదియాఱు గోవుల
72	711	వీఁకఁగుచంబులు...నోష్ఠరాగములు	వీఁకకుచంబులు నిక్క దీపికాకలికల కోష్ఠరాగములు
75	750	నుద్ధతధ్వజ	నుత్థితధ్వజ
76	755	సన్మణిగణ...గిరిజేశా	సన్మణిఘృణిరం...బుజ కృతభక్తక్లేశనాశ గిజాధీశా.
,,	756	ముక్తితాత్పర్యచంగా	ముక్తినాత్మత్వచంగా
77	3	వాగ్వల్లికసఫలత	వాగ్వల్లీసఫలతకై
78	8	గట్ట ధన్యతన్	గట్ట ధన్యుఁడన్.
,,	10	ప్రసాధికలు ... దోఁపకుండ ... నవ్విశేషలావణ్య	ప్రసాధిక లధికనైపుణంబున... దాఁకకుండఁ జేయు తెఱంగునం బొలిచినసవిశేషలావణ్య
80	22	విడువను దత్పాతచింత	విడు మనునిప్పాపచింత
80	26	సురభి...విలాసకళల	సురభికస్తూరికాగురుచందనాదికలలితాంగరాగవిలాసకముల
82	40	లోఁజేవ...చీలఁగ	లోఁదావి... దాఱఁగ
83	49	పలుకఁడే...బొంకొకో	పలుకఁడె నిన్ను నేఁ డవనిఁ బట్టము గట్టెద నంట బొంకొకో
86	74	దా, నంకంబై ననిజేశుచేఁ	ప, ట్టాంకం బాడి నిజేశుచే
,,	75	పూన్కిఁ దన్నేల...నిల్లైనచో ... కామాంధుండనై ...మధ్యస్థుఁడై	పూని యీనేల నిచ్చితి నన్నంతట నిన్ను నేల ...నల్లైనచో...కామాంధుండకాఁ జూడ కిట్టె...మధ్యస్థుఁడే
,,	80	కేభంగులం...యేల.	కీపుట్టునం దప్పునే, వేచెన్ నేఁడు విధాత్రుఁడేల
87	86	రాజువలనఁ గైకేయిదెసన్	రాజువలన నటుకైకేయిన్
,,	89	వే ల్పెక్కినభంగి	య న్నెక్కినభంగి
91	126	పాతకవర్తి...పాతకవర్తిని	పాతకమూర్తివీవు నినుఁ...పాపమతి న్నిను
92	135	యమంగళంబులం గోరుట	యమంగళంబులం గూరుట
93	149	నింటనే...పక్ష్మలలోచన	నిన్నిటిం బడియెడు నింతలోపలనె పద్మవిలోచన
94	155	భూపోత్త...స్థితి.	భూపోత్తము లారాత్రి ముదాయత్తస్థితి
,,	157	వాతూల...లాభ్రిము	వాతూల ధూతాగ్రశాఖాలగ్నాభ్రము
96	161	నానారవశిక్షణద్బహుసరఃకూలా.	నానారవధారణాబహుసరిత్కూలా
96	176	కడిమి...మడలింప	యారవంబునిక్క కదరింప

పుట.	పద్యము లేక గద్యము	తప్పు.	ఒప్పు.
96	178	లుపవాసము లుండి తినుచు	లుపహారము సేసికొనుచు
96	181	నెంత...దూలిరో	నెంతకోపించిరో యేమనివగచిరో తృపనెట్లు దూలిరో
97	182	మేయుటయుఁ దూరఁగ	మేయనువుఁ దూరఁగ
97	184	మటు దూఱ	మర మాడ
97	188	అది దానెట్లుండె	విధి దా నిట్లుండె
97	191	యాగ్రహాపటురోషవహ్ని	నిగ్రహాపటుశాపవహ్ని
99	205	మెచ్చోటఁ జేరువార...గాఁడి...వ్రాలుకడకనపుడ	నెచ్చోటఁ జేరనయ్య...నాడి పరవశుఁడై వ్రాలునప్పు డకట
99	213	కూర్మిపుత్రుపై...జేష్టయు	తూలి...పల్కను జేష్టయు
99	214	విధివశంబునం	ఏను దెలుపం
115	1	శ్రీహిత...సాహిణిమారా	శ్రీహితనయ విలసన...మృదువచన...యుపహేయవిక్రమ సాహసనవసాహసాంకసాహిణిమారా
116	14	కన్నుల...చప్పుడు	కన్నుల నెండచందముచాయ నిండఁబర్వఁ, గహకహయని పేర్చుకటికినవ్వునఁ బర్వు చప్పుడు
369	175	పెక్కుత్రోవత్రోవఁ	పెక్కుత్రోవలే, త్రోవ
472	1135	పొగలెచ్చో...గదియుఁగా ముగా వారి	పొగ యెచ్చో...నది మున్నుగా వారి
474	1149	మొప్ప వహించునట్లుగన్	మెప్పె వహించునట్లుగన్
,,	1151	యభ్రంకషావాప్తి	యభ్రంకషవ్యాప్తి
482	1222	నికుంభుఁ డువుతామగ్నత	నికుంభుఁ డుద్ధతామగ్నత
652	గద్య.	శ్రీశాకల్య...జాప్పలార్య	శ్రీశాకల్యమల్లకవిరవిరాహు నృసింహావరజాప్పలార్య

IV

మనము ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	AOUATCUB1?? 0
పుస్తకం పేరు	భాస్కర రామాయణము
తారీఖు	31 December 2025
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	368
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	
లేని పేజీలు	No 1,291
తయారు చేసినది	[illegible]
పేజీలు విడదీసినది	[illegible]
స్కాన్ చేసినది	[illegible]
పరీక్ష చేసినది	SARANYA
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good